

לאומי | דוחות כספיים מאוחדים ליום 31 בדצמבר 2016

דוח זה אינו מהווה דוח תקופתי בהתאם לתקנות ניירות ערך (דוחות תקופתיים ומידיים), התש"ל-1970. הדוח התקופתי (אשר כולל את כל הפרטים לגבי דירקטורים ונושאי משרה בכירה הדרושים לפי הוראות בנק ישראל) דוח על הסיכונים והערכת האקטואר של זכויות עובדים נמצאים באתר מגנ"א של רשות ניירות ערך www.magna.isa.gov.il. הדוח על הסיכונים ותאור המאפיינים העיקריים של מכשירי הון פיקוחיים שהונפקו נכללים באתר האינטרנט של הבנק בכתובת: www.leumi.co.il אודות < מידע כספי ואסיפות < גילויים פיקוחיים נוספים < גילוי לפי נדבך 3 של באזל ומידע נוסף על סיכונים

בנק לאומי לישראל בע"מ וחברות מוחזקות שלו
דוח כספי שנתי 2016
תוכן העניינים

עמוד

6

דבר יו"ר הדירקטוריון

דין וחשבון של הדירקטוריון והנהלה

א. סקירה כללית, יעדים ואסטרטגיה

8

תיאור עסקי קבוצת לאומי

9

תמצית המצב הכספי

12

מידע צופה פני עתיד בדוח הדירקטוריון והנהלה

12

סיכונים עיקריים הגלומים בפעילות הבנק

13

היעדים והאסטרטגיה העסקית

ב. הסבר וניתוח לתוצאות ולמצב העסקי

15

מגמות, תופעות, התפתחויות ושינויים מהותיים

18

התפתחויות מהותיות בהכנסות, בהוצאות וברווח כולל אחר

23

המבנה וההתפתחות של הנכסים, ההתחייבויות, ההון והלימות ההון

36

מגזרי פעילות

43

חברות מוחזקות עיקריות

ג. סקירת הסיכונים

47

החשיפה לסיכונים ודרכי ניהולם

51

סיכון אשראי

74

סיכון שוק

84

סיכון נזילות ומימון

88

סיכונים תפעוליים

90

סיכונים אחרים

ד. מדיניות ואומדנים חשבונאיים קריטיים, בקרות ונהלים

94

מדיניות חשבונאית ואומדנים בנושאים קריטיים

101

בקרות ונהלים לגבי הגילוי בדוח הכספי

103	Certification הצהרה
106	דוח הדירקטוריון והנהלה בדבר בקרה פנימית על דיווח כספי
107	דוח רואי החשבון המבקרים המשותפים - לבעלי המניות בדבר הבקרה הפנימית על דיווח כספי

דוחות כספיים	
108	דוח רואי החשבון המבקרים המשותפים לבעלי המניות - דוחות כספיים שנתיים
109	דוח רווח והפסד מאוחד
110	דוח מאוחד על הרווח הכולל
111	מאזן מאוחד
112	דוח על השינויים בהון מאוחד
114	דוח על תזרימי מזומנים מאוחד
117	פירוט הביאורים לדוחות הכספיים מאוחדים

ממשל תאגידי, פרטים נוספים ונספחים

א. ממשל תאגידי	
284	חברי דירקטוריון הבנק
287	חברי הנהלת הבנק ותפקידיהם
288	מבקר פנימי
291	שכר רואי חשבון המבקרים
293	שכר נושאי משרה בכירה

ב. פרטים נוספים	
297	תרשים חברות מוחזקות
298	השליטה בבנק
299	רכוש קבוע ומתקנים
300	נכסים לא מוחשיים
301	משאבי אנוש
305	מבנה ארגוני
310	הליכים משפטיים
310	הסכמים מהותיים
311	חקיקה ורגולציה הנוגעת למערכת הבנקאית
315	דירוג האשראי
316	מגזרי פעילות עיקריים לפי גישת הנהלה - פרטים נוספים

ג. נספחים	
322	שיעורי הכנסות והוצאות וניתוח השינויים בהכנסות והוצאות ריבית
327	דוח רווח והפסד מאוחד לרבעון - מידע רב-רבעוני
328	מאזן מאוחד לסוף רבעון - מידע רב-רבעוני

דבר יו"ר הדירקטוריון

קבוצת לאומי מסכמת את שנת 2016 ברווח נקי של 2,791 מיליון ש"ח; בתשואת רווח נקי של 9.3% על ההון העצמי; גולת הכותרת, הינה העמידה ביחס הלימות הון (רובד 1) מעבר ליעד הרגולטורי, באופן בו היחס עומד על 11.15%. היעד שהוצב על ידי הרגולטור היה מאתגר, והושג, אם יורשה לי, בצורה מרשימה. הצלחנו לעמוד בו הודות ליישום עקבי ונחוש של המדיניות שהתווה דירקטוריון הקבוצה על ידי הנהלת הבנק.

השנה האחרונה עמדה בסימן שינויים רבים בארגון, אשר נגזרו משני מחוללים עיקריים: עמידה ביעדים רגולטוריים, והמשך יישומו של האני מאמין של הקבוצה - **הנהגתה של בנקאות חדשנית ויוזמת עבור לקוחותינו.**

במהלך השנה החולפת חלו שינויים משמעותיים ביחידות הבנק: **החטיבה הבנקאית** הנהיגה רפורמה מקיפה וחדשנית בפלטפורמת הפעילות שלה, הכוללת מעבר ממבנה המנוהל לפי מרחבים גיאוגרפיים, למבנה המבוסס על ארבעה קווי עסקים ייעודיים, המותאמים לצרכי הלקוחות: קמעונאות, פרימיום, בנקאות פרטית ועסקים קטנים. לצד זאת, השלמנו בהצלחה את מיזוגו של בנק ערבי לתוך לאומי.

בראשית 2016 הקמנו חטיבה חדשה - **החטיבה לבנקאות דיגיטלית.**

חטיבה זו משמשת כגוף האמון בלאומי על חדשנות, התפתחות השימוש בדאטה בכל תחומי העשייה מול כל קווי העסקים בקבוצה וזאת במטרה לייצר עבור הלקוחות את המוצרים המתאימים והמתקדמים ביותר.

תחת מסגרת זו השקנו בחנויות האפליקציות את אפליקציית התשלומים PEPPER Pay ואת אפליקציית הבנקאות PEPPER (האחרונה פתוחה, בשלב זה, למוזמנים בלבד). המדובר בבשורה משמעותית במערכת הבנקאית. אני סבור, כי PEPPER ישמש כמגדלור וכוכב צפון בעולם הבנקאות, ההולך ומשנה את פניו ברוח המהפכה הדיגיטלית. PEPPER הוא פני העתיד בבנקאות. אנו - קבוצת לאומי - גאים להיות אלו שנושאים את ה"לפיד הדיגיטלי".

בחטיבה העסקית-מסחרית, הושק פרויקט "מסחרית 2020", שבמסגרתו הועברו חלק מהפעילויות התפעוליות מהסניפים המסחריים למרכזי ביצועים וכן בוצעו צעדים נוספים לטובת שיפור חווית הלקוח המסחרי. בנוסף, הובילה החטיבה העסקית-מסחרית ב-2016 קפיצת מדרגה משמעותית בשיתופי הפעולה עם הגופים המוסדיים במשק, בכל הנוגע לעסקאות סינדיקציה ומכירת חובות, דוגמת עסקת החיתום המשותף במשכנתאות עם חברת 'הראל', מכירת נתח מתיק המשכנתאות לחברת 'מנורה', ועוד עסקאות מכר אשראי רבות שבוצעו במהלך השנה.

הקמנו את 'מרכז עסקים לאומיטק', כבית הפיננסי של קהילת ההייטק בישראל המשרתת את אלפי לקוחות ההייטק של הבנק. המרכז מאגד תחת קורת גג אחת את מומחי ההייטק של לאומי, בשילוב מוצרים ושירותים ייחודיים המותאמים ספציפית לצרכים של חברות ההייטק, וזאת מתוך מטרה לפשט את ההליכים הבנקאיים ולספק עבור לקוחות ההייטק שלנו את סטנדרט השירות הגבוה ביותר.

במהלך תקופת הדוח סיימה הקבוצה את הטיפול בנושאים העיקריים שליוו את הקבוצה בשנים האחרונות בקשר עם פרשת הלקוחות האמריקאים. הבנק הגיע להסדר עם ה-SEC האמריקאי; בית המשפט בארה"ב אישר את שחרור הקבוצה מהוראות ה-DPA שנחתם עם משרד המשפטים האמריקאי, לאחר שהקבוצה עמדה במשך השנתיים שנקבעו בהסכם בהוראותיו; המוניטור שמונה על ידי ה-DFS סיים את עבודתו והקבוצה הגישה תכנית ליישום ההמלצות לשם שיפור נושאי הציט; בית המשפט אישר הסדרים בתביעות הנגזרות ובתביעה הייצוגית; והבנק סיים את ביצוע החלטותיו לסגירת השלוחות שטיקר פעילותן התמקדה בבנקאות פרטית בינלאומית וכיום הקבוצה פועלת בחו"ל באמצעות שלוש שלוחות בלבד: ארה"ב, אנגליה ורומניה.

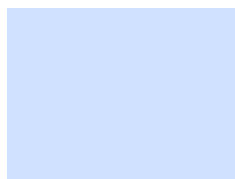
ולצד כל אלו, חשוב להזכיר את הפעילות הענפה של אחריות תאגידית שמקיים לאומי במגוון רחב של תחומים, כגון מדיניות רכש אחראי, במסגרתה מקיימת הקבוצה שיתופי פעולה עם עמותת 'סימין' ועם ארגון 'מעלה', במטרה לבנות מאגר מגוון של ספקים חברתיים שישמש את כלל המשק הישראלי, ולסייע בהטמעת התנהלות אחראית - גם בקרב ספקים בסדר גודל קטן ובינוני.

אנו גאים להיות שותפים במימון אג"ח החברתית הראשונה בישראל בצוותא עם החברה לתועלת הציבור 'Social Finance Israel', במסגרת תכנית ליווי שמטרתה מניעת נשירתם של סטודנטים; וכמובן, המשכנו בהעמקת שיתוף הפעולה עם עמותת "אחרי!" - נוער מוביל שינוי, ספינת הדגל של המעורבות החברתית של קבוצת לאומי למען הקהילה. בסך הכל, בשנת 2016 השקענו בקהילה למעלה מ-33 מיליון ש"ח ואלפי עובדים התנדבו ונטלו חלק במגוון מסגרות התנדבותיות ברחבי הארץ.

המשק העולמי ממשיך לעמוד בפני אתגרים משמעותיים. הצבעת אזרחי בריטניה בעד היפרדות מן האיחוד האירופאי, הברקזיט, הניעה תהליך אשר החל להשפיע על אירופה כולה, במסגרתו תנועות המתנגדות לרעיון האיחוד האירופאי החלו לצבור כוח במדינות נוספות - תוך סכנה כי יגרמו נזקים הן במישור הכלכלי והן הפוליטי באירופה כולה. ההתאוששות הכלכלית בארה"ב נמשכת, אך עם קצב צמיחה וגם ריבית שיהיו נמוכים - ככל הנראה לאורך זמן - ממה שהיה מקובל כ"נורמלי" לפני המשבר הכלכלי הגדול של 2008-2009. כמובן שכל העיניים נשואות עתה לנשיא ארצות-הברית הנבחר טראמפ ולמדיניות הכלכלית שיוביל.

על רקע זה, של צמיחה גלובאלית איטית וריבית אפסית, הצמיחה של המשק הישראלי בשנת 2016, בשיעור ריאלי של כ-4% (כ-2% לנפש), הינה מרשימה. עם זאת, חלק מצמיחה מהירה זו מקורה בגורמים בעלי אופי חד פעמי, כגון הגידול החד ביבוא כלי רכב והשקעות חברת אינטל במפעל החדש בקרית גת. לכן, "סביבת צמיחה" של כ-3.0%, לצד עליית ריבית מתונה מאד, היא "הנורמלי החדש" אשר צפוי לאפיין את המשק הישראלי בשנים הקרובות.

קבוצת לאומי תמשיך, נאמנה לתפיסתה ולדרכה, בעשייה, ביוזמה ובשיפור מתמיד מתוך מטרה להעניק ללקוחותינו ולמחזיקי העניין בקבוצה את התוצר המיטבי. כל אלו לא היו קורים אילו המשאב החשוב ביותר העומד לרשותה - מנהלי ועובדי הקבוצה. בזכותם, תמשיך קבוצת לאומי את מסעה, כקבוצה בנקאית מובילה בישראל.

דוד ברודט
יו"ר הדירקטוריון

29 במרס 2017

דין וחשבון של הדירקטוריון והנהלה סקירה כללית, יעדים ואסטרטגיה תיאור עסקי קבוצת לאומי

בנק לאומי וחברות הבנות שלו מהווים את אחת הקבוצות הבנקאיות הגדולות בישראל, ומנהלים פעילות שהחלה לפני 115 שנים. קודמתו של הבנק, חברת אנגליא פלשתינה, הוקמה בלונדון בשנת 1902 על ידי אוצר ההתיישבות היהודים, ג'ואיש קולוניאל טרסט לימיטד, קודמתה של אוצר התיישבות היהודים בע"מ¹.

הבנק מוגדר כתאגיד בנקאי על פי חוק הבנקאות (רישוי), התשמ"א-1981, והוא בעל רישיון בנק על פי החוק האמור. כ"בנק" וכ"תאגיד בנקאי" מודרכת ותחומה פעילותו של הבנק במערכת של חוקים, צווים ותקנות, בהם בין היתר, פקודת הבנקאות, חוק בנק ישראל, חוק הבנקאות (רישוי) וחוק הבנקאות (שירות ללקוח), וכמו כן בהוראות, כללים, הנחיות והבעות עמדה של המפקח על הבנקים.

קבוצה בנקאית מובילה בישראל, ובמטרה להשיג רווחיות נאותה לאורך זמן, לאומי בוחן כל העת את המגמות והשינויים בסביבה העסקית בה הוא פועל, ומגבש אסטרטגיה המתמודדת עם שינויים אלו.

למימוש האסטרטגיה, הבנק מארגן בשלושה קווי עסקים מרכזיים הממוקדים בפלחי שוק שונים, כאשר כל קו עסקים מתמחה במתן שירותים בנקאיים ופיננסיים למגזר לקוחות מסוים, זאת לצד פעילות חברות הבנות בחו"ל ובישראל:

- 1. הבנקאות הקמעונאית** מתמקדת במתן שירותים בנקאיים בעיקר למשקי בית (כולל משכנתאות), ללקוחות עתירי נכסים (Private Banking) ולעסקים קטנים. הבנקאות הקמעונאית בנויה באופן שמאפשרת התאמה אישית לצרכי הלקוחות על ידי מתן חוויית לקוח רב ערוצית אינטגרטיבית, בערוץ הסניפי ובערוצים הישירים (סלולר, אינטרנט, לאומי CALL, מסופים, עמדות מידע וכספומטים).
- 2. הבנקאות העסקית והמסחרית** מתמקדת במתן שירותים לתאגידים ישראלים ובינלאומיים בהיקפי פעילות שונים ובמגוון תחומי עיסוק. מטרת הבנקאות העסקית והמסחרית הינן לשרת את קשת הלקוחות במכלול השירותים הפיננסיים והבנקאיים הנדרשים להם, תוך ייזום מעורבות של היחידות השונות בקבוצת לאומי בארץ ובחו"ל, כאמצעי להגדלת מגוון המוצרים והשירותים המוצעים ללקוחות.
- 3. בנקאות שוקי הון וניהול פיננסי** עוסקת בניהול הנוסטרו של הבנק ובנוסף בהפעלת כלל חדרי העסקאות בבנק במטרה לתת שרות ללקוחות הפועלים בשוקי ההון והכספים, לרבות הלקוחות המוסדיים. ניהול ההשקעות הריאליות מתבצע בעיקר באמצעות חברת לאומי פרטנרס.

בנוסף לקווי העסקים המנוהלים בבנק, לאומי פועל באמצעות חברות הבנות בארץ ובחו"ל:

פעילות חברות הבנות בארץ - כוללת בעיקר פעילות כרטיסי אשראי המבוצעת על ידי לאומי קארד, ופעילות השקעות ריאליות, חיתום ובנקאות השקעות המבוצעת באמצעות לאומי פרטנרס.

פעילות חברות הבנות בחו"ל - מבוצעת באמצעות חברות הבנות לאומי ארה"ב, לאומי בריטניה ולאומי רומניה, אשר הפעילות העיקרית שלהן הינה הענקת אשראי ללקוחות עסקיים, מסחריים ועסקים קטנים.

קבוצת לאומי מתמודדת בשוק תחרותי בכל מגזרי הפעילות. המתחרים העיקריים הנם בנקים ישראלים אחרים, אולם במגזרי פעילות מסוימים קיימים ומתווספים כל העת מתחרים נוספים, כגון: בנקים זרים, מתחרים חוץ בנקאיים, גופים מוסדיים אחרים ופתרונות מבוססי טכנולוגיה (חברות Fintech).

¹ אוצר התיישבות היהודים בע"מ הייתה בעלת השליטה בבנק לפני השוואת זכויות ההצבעה בבנק בשנת 1991. בשנת 1993, רוב המניות בבנק הועברו לבעלות המדינה בהתאם לחוק המניות הבנקאיות שבהסדר (הוראת שעה), התשנ"ד-1993. ביום 3 בספטמבר 2007, חדלה החברה מלהיות בעלת ענין בבנק.

תמצית המצב הכספי

להלן דוח רווח והפסד מאוחד לשנים 2012-2016:

2012	2013	2014	2015	2016	
במיליוני ש"ח					
13,507	12,134	10,012	8,784	9,552	הכנסות ריבית
6,099	4,777	2,649	1,666	2,026	הוצאות ריבית
7,408	7,357	7,363	7,118	7,526	הכנסות ריבית, נטו
1,236	268	472	199	(125)	הוצאות (הכנסות) בגין הפסדי אשראי
6,172	7,089	6,891	6,919	7,651	הכנסות ריבית, נטו לאחר הוצאות בגין הפסדי אשראי
הכנסות שאינן מריבית					
444	1,127	795	1,610	1,282	הכנסות מימון שאינן מריבית
4,199	4,188	4,167	4,092	3,967	עמלות
131	116	179	595	159	הכנסות אחרות
4,774	5,431	5,141	6,297	5,408	סך כל ההכנסות שאינן מריבית
הוצאות תפעוליות ואחרות					
5,310	5,070	5,253	5,544	5,422	משכורות והוצאות נלוות
1,819	1,821	1,631	1,678	1,697	אחזקה ופחת בניינים וציוד
23	88	58	5	-	הפחתות של נכסים בלתי מוחשיים ומוניטין
1,968	1,838	2,429	1,609	1,461	הוצאות אחרות
9,120	8,817	9,371	8,836	8,580	סך כל הוצאות התפעוליות והאחרות
1,826	3,703	2,661	4,380	4,479	רווח לפני מסים
800	1,380	1,278	1,691	1,717	הפרשה למסים על הרווח
1,026	2,323	1,383	2,689	2,762	רווח לאחר מסים
(67)	(293)	42	177	66	חלקו של התאגיד הבנקאי ברווחים (הפסדים) של חברות כלולות לאחר מס
רווח נקי					
959	2,030	1,425	2,866	2,828	לפני ייחוס לבעלי זכויות שאינן מקנות שליטה
(37)	(42)	(12)	(31)	(37)	המיוחס לבעלי זכויות שאינן מקנות שליטה
922	1,988	1,413	2,835	2,791	המיוחס לבעלי מניות התאגיד הבנקאי
רווח נקי למניה המיוחס לבעלי מניות התאגיד הבנקאי (בש"ח):					
0.63	1.35	0.96	1.92	1.85	רווח נקי בסיסי
0.63	1.35	0.96	1.92	1.84	רווח נקי מדולל

סך כל הנכסים בניהול הקבוצה (מאזניים וחוזף מאזניים*) הסתכם ליום 31 בדצמבר 2016 בסך של 1,259 מיליארד ש"ח לעומת 1,214 מיליארד ש"ח בסוף 2015, גידול בשיעור של כ-3.7%.

* סך כל המאזן וכן תיקי ניירות ערך של הלקוחות, שווי ניירות ערך שבמשמרת (custody) של קרנות נאמנות, קופות גמל וקרנות השתלמות לגביהם ניתנים שרותי ניהול תפעולי, משמרת ויעוץ פנסיוני.

להלן מאזן מאוחד ליום 31 בדצמבר:

2012	2013	2014	2015	2016	
					במיליוני ש"ח
נכסים					
54,621	44,351	60,615	60,455	74,757	מזומנים ופיקדונות בבנקים
56,408	63,735	52,113	69,475	77,201	ניירות ערך
1,435	1,360	2,000	1,764	1,284	ניירות ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר
245,378	244,757	256,468	265,070	265,450	אשראי לציבור
(4,114)	(3,883)	(3,988)	(3,671)	(3,537)	הפרשה להפסדי אשראי
241,264	240,874	252,480	261,399	261,913	אשראי לציבור, נטו
442	558	528	453	642	אשראי לממשלות
2,129	1,689	2,216	924	901	השקעות בחברות כלולות
3,705	3,028	3,162	3,095	3,147	בניינים וציוד
189	99	43	18	17	נכסים בלתי מוחשיים ומוניטין
11,438	13,054	16,909	11,250	10,654	נכסים בגין מכשירים נגזרים
4,714	6,056	6,918	7,666	8,087	נכסים אחרים
376,345	374,804	396,984	416,499	438,603	סך כל הנכסים
התחייבויות והון					
289,538	286,003	303,397	328,693	346,854	פיקדונות הציבור
4,073	4,310	4,556	3,859	3,394	פיקדונות מבנקים
451	397	467	750	900	פיקדונות מממשלות
1,007	624	1,238	938	539	ניירות ערך שהושאלו או נמכרו במסגרת הסכמי רכש חוזר
27,525	25,441	23,678	21,308	22,640	אגרות חוב, שטרי התחייבות וכתבי התחייבות נדחים
12,762	13,487	15,650	11,098	10,677	התחייבויות בגין מכשירים נגזרים
16,092	19,395	21,860	20,746	21,885	התחייבויות אחרות
351,448	349,657	370,846	387,392	406,889	סך כל התחייבויות
307	340	340	340	367	זכויות שאינן מקנות שליטה
24,590	24,807	25,798	28,767	31,347	הון המיוחס לבעלי מניות התאגיד הבנקאי
24,897	25,147	26,138	29,107	31,714	סך כל ההון
376,345	374,804	396,984	416,499	438,603	סך כל ההתחייבויות וההון

להלן יחסים פיננסיים עיקריים (ב-%):

ליום 31 בדצמבר					
2012	2013	2014	2015	2016	
64.1	64.3	63.6	62.8	59.7	אשראי לציבור, נטו לסך המאזן
15.0	17.0	13.1	16.7	17.6	ניירות ערך לסך המאזן
76.9	76.3	76.4	78.9	79.1	פיקדונות הציבור לסך המאזן
120.0	118.7	120.2	125.7	132.4	פיקדונות הציבור לסך האשראי לציבור, נטו
14.87	14.59	13.90	13.74	15.21	ההון הכולל לנכסי סיכון ^{(א)(ה)}
8.55	9.19	9.09	9.58	11.15	הון רובד 1 לנכסי סיכון ^(ה)
-	-	-	6.27	6.77	יחס מינוף ^(ו)
-	-	-	105	132	יחס כיסוי נזילות ^(ו)
6.5	6.6	6.5	6.9	7.1	הון (לא כולל זכויות שאינן מקנות שליטה) למאזן
3.8	8.0	5.5	10.3	9.3	רווח נקי להון ממוצע (לא כולל זכויות שאינן מקנות שליטה)
43.8	37.3	48.0	38.6	38.3	שיעור הפרשה למס מהרווח לפני מיסים הוצאות (הכנסות) בגין הפסדי אשראי מתוך האשראי לציבור, נטו
0.51	0.11	0.19	0.08	(0.05)	מזה: הוצאות בגין הפרשה קבוצתית מתוך האשראי לציבור, נטו
0.13	0.11	0.22	0.17	0.24	הוצאות (הכנסות) בגין הפסדי אשראי מתוך כלל סיכון האשראי לציבור
0.34	0.07	0.12	0.05	(0.03)	הכנסות ריבית, נטו לסך המאזן
1.97	1.96	1.85	1.71	1.72	סך כל ההכנסות לסך המאזן ^(ב)
3.24	3.41	3.15	3.22	2.95	סך כל ההכנסות לסך כל הנכסים בניהול הקבוצה ^{(ב)(ג)}
1.16	1.10	1.02	1.11	1.03	סך כל ההוצאות התפעוליות והאחרות לסך המאזן
2.42	2.35	2.36	2.12	1.96	סך כל ההוצאות התפעוליות והאחרות לסך כל הנכסים בניהול הקבוצה ^(ב)
0.87	0.76	0.77	0.73	0.68	רווח נקי לסך כל הנכסים הממוצעים ^(ד)
0.26	0.53	0.40	0.69	0.64	פער הריבית
1.87	1.87	1.98	1.84	1.75	ההוצאות התפעוליות והאחרות (ללא הוצאות פרישה מוקדמת) מסך כל ההכנסות ^(ב)
72.2	68.4	74.6	65.8	66.3	הכנסות שאינן מריבית להוצאות התפעוליות והאחרות (ללא הוצאות פרישה מוקדמת)
54.3	62.1	55.1	71.3	63.0	הכנסות שאינן מריבית מסך כל ההכנסות ^(ב)
39.2	42.5	41.1	46.9	41.8	

(א) הון - בתוספת זכויות שאינן מקנות שליטה והתאמות שונות.

(ב) סך כל ההכנסות - הכנסות ריבית נטו והכנסות שאינן מריבית.

(ג) כולל פעילות חוץ מאזנית.

(ד) הנכסים הממוצעים הינם סך הנכסים המאזניים המניבים והאחרים.

(ה) החל משנת 2014 יחס הלימות ההון חושב בהתאם להוראות באזל 3. עד לשנת 2013 (כולל) חושב בהתאם להוראות באזל 2.

(ו) בהתאם להוראות בנק ישראל יחס המינוף יוחסו כיסוי הנזילות חושבו החל מרביע שני 2015. לפיכך לא מוצגים נתוני השוואה.

למידע נוסף בנוגע ליחס המינוף ראה [ביאור 25.ב](#), ולמידע נוסף בנוגע ליחס כיסוי נזילות ראה פרק [חשיפה לסיכונים ודרכי ניהולם](#).

מידע צופה פני עתיד בדוח הדיקטוריון וההנהלה

דוח הדיקטוריון וההנהלה כולל, בנוסף לנתונים המתייחסים לעבר, גם מידע והערכות המתייחסים לעתיד, המוגדרים בחוק ניירות ערך, התשכ"ח-1968 (להלן - החוק) כ"מידע צופה פני עתיד". מידע צופה פני עתיד מתייחס לאירוע או לעניין עתידיים שהתממשותם אינה ודאית ואינה בשליטתו של הבנק בלבד.

מידע צופה פני עתיד מנוסח בדרך כלל באמצעות מילים או ביטויים כגון "הבנק מאמין", "הבנק צופה", "הבנק מצפה", "הבנק מתכוון", "הבנק מתכנן", "הבנק מעריך", "מדיניות הבנק", "תכניות הבנק", "תחזית הבנק", "צפוי", "אסטרטגיה", "יעדים", "עלול להשיע" וביטויים נוספים המעידים על כך שמדובר בתחזית לעתיד ולא בעובדות עבר.

מידע צופה פני עתיד הנכלל בדוח הדיקטוריון וההנהלה ונסמך, בין השאר, על תחזיות לעתיד בנושאים שונים הקשורים להתפתחות הכלכלית בארץ ובעולם ובמיוחד לשוקי המטבע ושוקי ההון, לחקיקה, להוראות גורמי פיקוח, להתנהגות המתחרים, להתפתחויות טכנולוגיות ולנושאי כח אדם.

כתוצאה מאי היכולת לחזות בוודאות שאמנם תחזיות אלה תתממשנה ומכך שבפועל האירועים יכולים להיות שונים מאלו שנחזו, קוראי הדוח צריכים להתייחס בזהירות למידע המוגדר כ"צופה פני עתיד", שכן הסתמכות על מידע כאמור כרוכה בסיכונים ובאי ודאות והתוצאות הכספיות והעסקיות העתידיות של קבוצת לאומי עשויות להיות שונות באופן מהותי.

הבנק אינו מתחייב לפרסם עדכון למידע צופה פני עתיד הכלול בדוחות אלה. האמור אינו גורע מחובות הדיווח של הבנק על פי כל דין.

סיכונים עיקריים הגלומים בפעילות הבנק

סיכון האשראי - הינו סיכון של הבנק להפסד כתוצאה מהאפשרות שצד נגדי לא יעמוד בהחייביותו כלפי התאגיד הבנקאי, כפי שסוכמו.

סיכון זה תואם את עסקי הליבה של הקבוצה ובא לידי ביטוי בפעילות מול לקוחות עסקיים, מסחריים וקמעונאיים וגם בפעילות הנוסטרו. הבנק מיישם מדיניות כוללת לניהול סיכון האשראי, בהתאם לנדרש בהוראת ניהול בנקאי תקין 311. למידע נוסף בנוגע לסיכון האשראי וניהולו ראה פרק [סיכון אשראי](#).

סיכון השוק, לרבות סיכונים נזילות - הניהול השוטף של סיכונים השוק נועד לתמוך בהשגת היעדים העסקיים, תוך הערכת הרווח החזוי לצד הנזקים העלולים לנבוע מהחשיפה לסיכונים אלה. החשיפות לסיכונים שוק מנוהלות באופן דינאמי במסגרת מערכת מגבלות שנקבעה על ידי הדיקטוריון וועדות הסיכונים ברמות השונות, אשר תוחמת את השפעת חשיפות השוק על השווי הכלכלי, הרווח החשבונאי, קרן ההון ומצב הנזילות. למידע נוסף בנוגע לסיכון השוק וניהולו ראה פרק [סיכון שוק](#).

בפעילות הבנק כמתווך פיננסי קיימים סיכונים תפעוליים, הכוללים בין היתר אבטחת מידע וסייבר, סיכונים טכנולוגיים מידע, סיכונים מעילות והונאות, סיכונים משפטיים, סיכונים ציות והמשכיות עסקית. סיכון תפעולי מוגדר כסיכון להפסד כתוצאה מאי נאותות או מכשל של תהליכים פנימיים, אנשים ומערכות, או כתוצאה מאירועים חיצוניים כולל אירועי סייבר. הגדרת סיכון זו אינה כוללת סיכון אסטרטגי וסיכון מוניטין.

ניהול הסיכונים התפעוליים מתבצע לפי סטנדרטים מקובלים (Best Practice) בכל חלקי הקבוצה וככל שסביבת הסיכון משתנה הבנק מעדכן את הכלים לניהול סיכונים אלה. בשנים האחרונות, בעקבות ההתפתחות המהירה בטכנולוגיה בכלל ובתוך כך בבנקאות, ובעקבות שינויים חיצוניים לבנק, עלו סיכונים אבטחת מידע וסייבר, הסיכון הטכנולוגי וסיכונים מעילות והונאות. הבנק פעל וממשיך לפעול לחזק את ניהול הסיכונים בתחום זה. למידע נוסף בנוגע לסיכון התפעולי וניהולו ראה פרק [סיכונים תפעוליים](#).

היעדים והאסטרטגיה העסקית

החזון של לאומי

“להנהיג בנקאות יוזמת וחדשנית עבור הלקוח”

בבסיס החזון עומדת השאיפה לעצב מערכת עסקית דינמית, המשלבת את ערכי הבנק עם חדשנות מוצרית וטכנולוגית. מערכת שתהיה עבור לקוחותינו מקום בו יוכלו למצוא את המענה הטוב והמתאים ביותר לצרכיהם הפיננסיים. זאת תוך חתירה לרווחיות נאותה, שמירה על יציבות הבנק ויצירת איזון עם צרכי העובדים וציפיות בעלי המניות. כקבוצה פיננסית בעלת השפעה מרכזית על התרבות העסקית והציבורית בישראל, לאומי רואה במחויבותו לקהילה עוגן חברתי וערכי שאותו ימשיך לטפח.

האסטרטגיה של לאומי

לאור המגמות והשינויים המשמעותיים בסביבת הפעילות, אימץ לאומי שני כיווני פעולה מרכזיים שהשילוב ביניהם נמצא בליבת האסטרטגיה של הקבוצה. מצד אחד התאמה של מודל הבנקאות המסורתית, תוך שימת דגש על המשך מתן שירות מקצועי ואיכותי לכל סגמנטי הלקוחות בהתאם לצרכיהם, העדפותיהם וקצב אימוץ החדשנות הדיגיטלית שלהם, ומצד שני בנייה של “הבנקאות החדשה”, המבוססת על הדיגיטל והחדשנות הטכנולוגית. שני כיווני פעולה אלו תלויים ומשולבים עם ההכרח להתייעל ולמקסם את ניצול ההון תוך כדי עמידה ביעדי הלימות ההון.

התאמת מודל “הבנקאות המסורתית”

לאומי פועל כבר מזה מספר שנים להתאמת מודל הפעילות של הבנק. כחלק מתהליך זה מיזג הבנק את בנק לאומי למשכנתאות, את לאומי למימון ואת בנק ערבי ישראלי. כמו כן מיזג את החטיבה העסקית עם החטיבה המסחרית ולאחר תקופת הדוח גם את מערך בניה ונדל”ן ומערך אשראים מיוחדים, המשתייכים לחטיבת אשראי בינ”ל ונדל”ן, לתוך החטיבה העסקית-מסחרית. כמו כן, הבנק מיזג את מערך בנקאות פרטית לתוך החטיבה הבנקאית. הקבוצה הקטינה את מצבת כוח האדם ב-5 שנים האחרונות בכ-2,300 איש, וממשיכה ביישום תוכנית רב-שנתית למיזוג סניפים, התאמת מודל שירות הטלרים ושינוי מודל השירות הסניפי בראייה רב-ערוצית.

במסגרת אסטרטגית צמצום פעילות הבנקאות הפרטית הבינלאומית, השלים לאומי את סגירת שלוחותיו הבינלאומיות הממוקדות בתחום, וכיום פעילותו בחו”ל מתמקדת בעיקר באשראי מסחרי-עסקי ואשראי לעסקים קטנים באמצעות החברות הבנות בארה”ב, בבריטניה וברומניה.

פעילויות אלו נועדו ליצור פלטפורמה קטנה, גמישה וזריזה יותר, שביכולתה להתמודד עם אתגרי השינויים בסביבות הפעילות.

העמקת בנייתו של מודל “הבנקאות החדשה”

לצורך התאמת המודל העסקי של הבנק לבנקאות החדשה, לאומי המשיך והעמיק בתקופת הדוח את פעילותו בתחום הבנקאות הדיגיטלית וביסס את מעמדו כבנק הדיגיטלי המוביל בישראל, זאת, בין היתר, באמצעות שדרוג מתמיד של השירותים הדיגיטליים הניתנים באפליקציית ובאתר לאומי.

בנוסף, לאומי השיק לאחרונה את אפליקציית התשלומים PEPPER Pay ואת אפליקציית הבנקאות PEPPER (האחרונה פתוחה, בשלב זה, למזמנים בלבד); אלו אבני דרך ראשונות ומרכזיות בכינונה של בנקאות דיגיטלית שתנהל כולה דרך המובייל. האפליקציות החדשות תאפשרנה למשתמשים ליהנות מחוויית לקוח פרסונלית, איכותית ומתקדמת, כזו המושתתת על מענה לצרכיהם, באופן ידידותי, הוגן ומותאם אישית, “בכל זמן ומכל מקום”.

מימוש האסטרטגיה של הקבוצה, מבוצע בהתאמה לתיאבון הסיכון, אשר אושר על ידי הדירקטוריון, תוך שימוש בתהליכים וכלים מתקדמים לניהול סיכונים שונים של סיכונים והשלמת ההערכות לדרישות רגולטוריות.

ראוי לציין כי, בתכנון אסטרטגי קיימת מידה לא מעטה של אי וודאות, כאשר הגשמת תכניות אסטרטגיות ארוכות טווח תלויה בגורמים משתנים רבים, ובהם: מצב השווקים בישראל ובחו”ל, המצב הביטחוני, וכן השפעות מתמשכות של השינויים הרגולטוריים, אשר עדיין לא ניתן לומר בוודאות מה יהיה היקפם ומיקודם בטווח של שנים. [מידע צופה פני עתיד](#). למשמעות מושג זה ראה פרק [מידע צופה פני עתיד](#).

מגמות מרכזיות בסביבת הפעילות

הסביבה העסקית והתחרותית בה פועל הבנק מורכבת ומושפעת מגורמים אקסוגניים מגוונים. למידע בנוגע לסביבה המאקרו כלכלית בארץ ובעולם ראה פרק [התפתחויות עיקריות במשק](#).

התגברות הרגולציה

השפעת הרגולציה על ענף הבנקאות ממשיכה להתעצם. ריבוי הרגולציה ומורכבותה מגביל את מקורות ההכנסה, מביא לגידול בהוצאות הנדרשות לשם עמידה בהוראות הרגולציה ומחייב שיפור מתמיד ברמת השירות והחדשנות. השינויים הרגולטוריים, משנים וצפויים להמשיך ולשנות בשנים הקרובות את פני הבנקאות.

הבנק מתמודד גם עם דרישות רגולציה בינלאומית, ובכלל זה המשך יישום ה-FATCA, היערכות ליישום הוראות ה-CRS בדבר העברת מידע לשלטונות מס בחו"ל, היערכות ליישום הוראות ה-BEPS שמטרתן להתמודד עם תכנוני מס בינלאומיים של חברות גלובליות, המשך יישום מדיניות כסף מוצהר ועוד.

הרגולציה הופכת, אם כן, לנושא שמשפיע באופן מיידי על שורה של החלטות עסקיות ואסטרטגיות של הבנק, לרבות לעניין תחומי הפעילות השונים של הבנק.

למידע נוסף בנוגע לסביבה הרגולטורית והשלכות היוזמות המרכזיות ראה פרק [חקיקה ורגולציה הנוגעת למערכת הבנקאית](#).

סביבת הצרכן

שינויים כלכליים, חברתיים וטכנולוגיים, עם דגש על השימוש הגובר במובייל, השיתוף הרב של מידע ברשתות חברתיות והשיפור המתמיד בחוויית הלקוח שמספקות חברות הייטק ורשתות קמעונאיות, תוך דגש על נוחות וזמינות "בכל מקום ובכל זמן", פשטות, התאמה אישית והוגנות ושקיפות, ממשיכים להגביר את המודעות הצרכנית ולשנות את הרגלי הצריכה באופן מהותי.

גורמים שאינם בנקים, ובראשם חברות הזנק חדשניות ("פינטק"), ממשיכים לייצר פתרונות (מוצרים) חדשניים בעיקר בתחום הקמעונאות אך גם בתחומים אחרים. פתרונות אלה מציבים רף חדש בחוויית הלקוח ותחרות ישירה אל מול הבנקים בתחומים שונים. יותר ויותר בנקים בעולם פועלים בדרכים שונות לשתף פעולה עם אותן חברות פינטק.

סביבת התחרות

בנקים מקומיים

בשנת 2016 נמשכה המגמה של עלייה ברמת התחרות בכל מגזרי הפעילות הבנקאיים. הבנקים המקומיים ממשיכים להתמקד במשקי הבית (בין היתר באמצעות אשראי צרכני ומשכנתאות) ובמגזרי העסקים הקטנים והבינוניים. הם פועלים לגיוס לקוחות חדשים ולהגדלת היקפי הפעילות, וממקדים מאמצים בפיתוח שירותים דיגיטליים חדשניים, בהשקת הצעות ערך המתבססות על מועדוני לקוחות, בהקמת מודלי שירות חדישים וכן בשיפור היעילות התפעולית, בין היתר על ידי שינוי מודל הפריסה הסניפית (מיזוגי סניפים ועוד).

מתחרים חוץ בנקאיים

הלוואות על ידי גופים מוסדיים - בשנים האחרונות ניכרת מגמה ברורה של גידול באשראי שניתן על ידי גופים מוסדיים למגזר העסקי, לרבות מתן מימון לפרויקטים תשתיתיים וכן לנכסים מניבים ואף בליווי ההקמה של פרויקטים למגורים.

עם התרחבות השימוש בטכנולוגיה מתקדמת על ידי הצרכנים (בעיקר במובייל) הולך ומתרחב היצע ואיכות המיזמים/פיתוחים שמציעות חברות הפינטק.

שינויים עיקריים בשנה החולפת

התייעלות

ביום 1 ביוני 2016 אישר דירקטוריון הבנק תכנית התייעלות, וזאת לאחר קבלת אישור עקרוני מהפיקוח על הבנקים בהתאם לנדרש בהוראת ההתייעלות שפרסם הפיקוח על הבנקים בינואר 2016.

לפרטים אודות תכנית התייעלות ראה [ביאור 23.1](#).

מגמות, תופעות, התפתחויות ושינויים מהותיים התפתחויות עיקריות במשק¹

התוצר המקומי הגולמי התרחב בשנת 2016 בכ-4.0%, במונחים ריאליים. קצב גידול זה, הגבוה מזה שהיה בשנתיים האחרונות, הושפע בעיקר מעלייה מהירה יחסית בצריכה הפרטית (6.3%) ובהשקעות בנכסים קבועים (11.3%), בחלקה בהשפעת גורמים חד-פעמיים.

המשק העולמי

בחודש ינואר 2017, עדכנה קרן המטבע הבינלאומית (IMF), את התחזית להתפתחות הצמיחה בעולם בשנת 2017 ואת האומדנים לפעילות הכלכלית בשנת 2016. על פי האומדנים המעודכנים של הקרן, הצמיחה בארה"ב ובאזור גוש האירו בשנת 2016 הסתכמה בכ-1.6% ו-1.7%, בדומה לתחזיות שניתנו בחודש אוקטובר 2016. האומדן לצמיחת התוצר העולמי בשנת 2016 נותר אף הוא ברמה של 3.1%. באשר ל-2017, התחזיות לצמיחת המדינות המתקדמות עודכנה במתינות כלפי מעלה, בעיקר בהשפעת צמיחה מהירה משחזו במחצית השנייה של 2016 וכן ציפייה להרחבה תקציבית בארה"ב.

תקציב המדינה ומימון

בשנת 2016 הסתכם הגירעון בתקציב המדינה בכ-25.9 מיליארד ש"ח (כ-2.15% תוצר), כאשר יעד הגירעון לשנת 2016 כולה עמד על כ-35 מיליארד ש"ח (כ-2.9% תוצר). חלק ניכר מן ההסבר לגירעון הנמוך יחסית, נובע מהגידול בהכנסות הממשלה: בשנה שחלפה היה גידול של כ-5.9 מיליארד ש"ח בהכנסות ממיסים (ללא מע"מ על יבוא בטחוני), ביחס לתחזית ההכנסות המקורית שעל בסיסה נבנה תקציב המדינה. זאת, על רקע של עלייה בשכר, גידול ביבוא מכונות והגברת מאמצי האכיפה והגבייה מצד רשות המיסים. גידול במלוות מהמוסד לביטוח לאומי, ביחס לחזוי, היווה אף הוא גורם משמעותי בגידול בהכנסות הממשלה.

סחר חוץ ותנועות הון

הגירעון המסחרי של ישראל הסתכם בשנת 2016 בכ-13.1 מיליארד דולר, גידול של כ-5.3 מיליארד דולר בהשוואה לגרעון שהיה בשנת 2015. הגידול בגירעון המסחרי מקורו בירידה ביצוא (בעיקר בענפי הכימיה ורכיבים אלקטרוניים) לעומת גידול במרבית רכיבי היבוא, למעט חומרי אנרגיה.

בשנת 2016, הסתכמו ההשקעות הישירות בישראל של תושבי חוץ, דרך המערכת הבנקאית, בכ-10.5 מיליארד דולר ואילו ההשקעות הפיננסיות של תושבי חוץ הסתכמו בכ-3.3 מיליארד דולר. לעומת זאת, היקף ההשקעות של תושבי ישראל בחו"ל (ההשקעות הישירות באמצעות הבנקים בישראל וההשקעות הפיננסיות) הסתכם בכ-2.7 מיליארד דולר, כך שקיים פער ניכר בין היקף ההשקעות הנכנסות לישראל להיקף ההשקעות היוצאות במט"ח. עם זאת, פער זה קטן באופן משמעותי, כאשר נלקחים בחשבון נתוני ההשקעות הישירות שלא דווחו על ידי המערכת הבנקאית, לגביהם קיימים נתונים רק לחודשים ינואר-ספטמבר 2016.

שער החליפין ויתרות המט"ח

בשנת 2016, יוסף השקל ביחס לדולר בשיעור של כ-1.5%, ביחס לליש"ט בשיעור של 18.3% וביחס לאירו בשיעור של כ-4.8%. על רקע זה, מצוי שער החליפין הריאלי של השקל מול סל המטבעות (המשקף את הסחר של ישראל מול מדינות העולם) ברמתו הנמוכה ביותר ב-15 השנים האחרונות.

יתרות מטבע החוץ בבנק ישראל עמדו בסוף חודש דצמבר 2016, על כ-98.4 מיליארד דולר, בהשוואה לכ-90.6 מיליארד דולר בסוף 2015.

בשנת 2016 הסתכמו רכישות המט"ח על ידי בנק ישראל, במסגרת תכנית הרכישות לקיזוז השפעת הפקת הגז על שער החליפין, בכ-1.8 מיליארד דולר. בסך הכל, בנק ישראל רכש מט"ח בהיקף של כ-5.74 מיליארד דולר במהלך תקופה זו.

אינפלציה ומדיניות מוניטרית

מדד המחירים לצרכן ("בגין") ירד בשנת 2016 ב-0.2%. שיעור זה מצוי מתחת לגבול התחתון של יעד יציבות המחירים של הממשלה, 1% עד 3%. זוהי השנה השלישית ברציפות בה יורד המדד. מחצית מסעיפי המדד ירדו בשנה שחלפה ומחציתם עלו כאשר תרומה בולטת לעלייה במדד הייתה לסעיף הדיור בעוד לסעיף התחבורה והתקשורת הייתה תרומה בולטת לירידה במדד.

מדד המחירים לצרכן ("הידוע") ירד ב-0.3% בשנת 2016.

¹ מקורות הנתונים: פרסומי הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, בנק ישראל, משרד האוצר, הבורסה לניירות ערך.

בשנת 2016 לא חל שינוי בריבית בנק ישראל והיא עומדת על 0.1%. בהודעת הריבית לחודש מרס 2017 ציינה הוועדה המוניתרית כי היא ממשיכה להעריך שהמדיניות המוניתרית תיוותר מרחיבה למשך זמן רב וכן שהיא סבורה, שהסיכונים להשגת יעד האינפלציה נותרו גבוהים אך הוסיפה כי עליית השכר ועלייה באינפלציה בעולם, צפויים לתמוך בחזרת האינפלציה אל תוך היעד.

שוק ההון הישראלי

מדד המניות וניירות הערך הניתנים להמרה ירד בשנת 2016 בכ-11.0% לאחר שבשנת 2015 הסתכמה עלייתו בכ-6.8%. הירידה במדד התרחשה במחצית הראשונה של השנה, בהשפעת ירידות שערים בבורסות בעולם, בעוד שבמחצית השנייה של השנה שמר המדד על יציבות.

מחזור המסחר היומי הממוצע של המניות וניירות הערך הניתנים להמרה ירד בשנה שחלפה בשיעור של כ-12.4% בהשוואה לממוצע 2015 והסתכם בכ-1,269 מיליון ש"ח.

שוק אגרות החוב הממשלתיות התאפיין בשנת 2016, במגמה של עליות שערים. מדד אגרות החוב הממשלתיות צמודות המדד עלה בשיעור של כ-0.7% ואילו מדד אגרות החוב הממשלתיות הלא-צמודות עלה בשיעור של כ-1.2% (מדד האגרות בריבית קבועה עלה בכ-1.3% ואילו במדד האגרות בריבית משתנה, "גילון", נרשמה עליה קלה של 0.1%). ברביע האחרון של 2016 נרשמו ירידות שערים, על רקע עליית התשואות לטווח ארוך בעולם ובפרט בארה"ב אשר השפיעו על השוק בישראל.

בשוק אגרות החוב הלא-ממשלתיות (אג"ח חברות) צמודות המדד, נרשמו בשנת 2016 עליות שערים של כ-4.1%. זאת, לאחר עליות שערים של כ-0.8% בשנת 2015.

הנכסים הכספיים שבידי הציבור

שווי תיק הנכסים הכספיים שבידי הציבור הסתכם בסוף חודש דצמבר 2016, בכ-3,438 מיליארד ש"ח, עליה של כ-3.6% מאז ראשית השנה. הגידול התרחש על רקע העליה במרבית רכיבי תיק הנכסים (למעט המניות בחו"ל). משקל המניות (בארץ ובחו"ל) בתיק הנכסים הכספיים של הציבור הישראלי הגיע בסוף חודש דצמבר 2016 לכ-22.2%, לעומת כ-22.9% בחודש דצמבר 2015.

סיכונים מתפתחים בסביבת הפעילות

בבחינת סביבת הסיכונים השונים, נציין שלא חלו במהלך השנה שינויים משמעותיים במפת הסיכונים והאיומים, אך חלו שינויים בעוצמה היחסית של הסיכונים השונים.

מתוך מכלול הסיכונים אליהם חשופה המערכת הבנקאית, נציין כי הסיכונים הבאים הם סיכונים שהתגברו בתקופה האחרונה:

- הסיכון המקרו כלכלי.
- סיכון הרגולציה.
- סיכון הסייבר והטכנולוגיה.
- סיכון ה-conduct (התנהלות הוגנת מול לקוחות).

לפרוט נרחב של סיכונים אלו ראו בפרק סקירת הסיכונים. [החשיפה לסיכונים ודרכי ניהולם](#).

שינויים מהותיים בסעיפים בדוחות הכספיים

התשוואה להון בשנת 2016 עמדה על שיעור של 9.3% בהשוואה ל-10.3% בשנת 2015.

הרווח הנקי המיוחס לבעלי מניות התאגיד הבנקאי (להלן "הרווח הנקי") בשנת 2016 הסתכם לסך של כ-2,791 מיליון ש"ח בהשוואה לסך של כ-2,835 מיליון ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד. הרווח השנה הושפע לרעה מגידול בהוצאות המס בסך של כ-303 מיליון ש"ח כתוצאה מהירידה בשיעור מס החברות. מנגד, הרווח הושפע לטובה מהחזר ביטוחי בגין ההסדר עם רשויות חו"ל, מרווח מעסקת ויזה אירופה ומהכרה במגן מס בגין תהליכי פירוק ומכירה של חברות בנות. השפעת סעיפים אלה על התוצאות הכספיות לשנת 2016 נמוכה משמעותית מהשפעת הרווחים ממימוש החברה לישראל ומובילאיי ומכירת המבנים בארה"ב (ראה להלן) על התוצאות הכספיות לשנת 2015.

יחס הון עצמי רובד 1 לרכיבי סיכון השתפר מהותית בתקופת הדוח. יחס זה עמד ליום 31 בדצמבר 2016 על שיעור של 11.15% בהשוואה לשיעור של 9.58% ליום 31 בדצמבר 2015. לפרטים נוספים ראה [ביאור 25](#).

ביום 29 במרס 2017 אישר דירקטוריון הבנק מדיניות חלוקת דיבידנד בשיעור של 20% מהרווח הנקי החל מהרביע הראשון של שנת 2017.

הכנסות הריבית נטו עלו בכ-408 מיליון ש"ח, גידול בשיעור של כ-5.7% בהשוואה לאשתקד. הגידול בהכנסות ריבית נטו בשנת 2016, נובע מגידול ביתרה הממוצעת של הנכסים הכספיים נושאי הריבית (אשראי לציבור, ניירות ערך ופיקדונות) אשר קוזז בירידה מתונה בפערי הריבית.

ההוצאות בגין הפסדי אשראי ירדו בכ-324 מיליון ש"ח, בהשוואה לאשתקד. בשנת 2016 נרשמה הכנסה בסך של כ-125 מיליון ש"ח המשקפת שיעור הכנסה של כ-0.05% מהאשראי לציבור נטו. בתקופה המקבילה אשתקד נרשמה הוצאה בסך של כ-199 מיליון ש"ח, המשקפת שיעור הוצאה של כ-0.08% מהאשראי לציבור, נטו. עיקר הפער ביחס לתקופה המקבילה אשתקד נובע מגביית משמעותיות שבוצעו בפעילות הבנק אל מול לווים גדולים.

הכנסות מימון שאינן מריבית ירדו בכ-328 מיליון ש"ח בהשוואה לאשתקד. הירידה נובעת בעיקר מכך שאשתקד נרשמו מימושים של החברה לישראל (כ-811 מיליון ש"ח) ומובילאיי (כ-288 מיליון ש"ח) והכנסה מדיבידנד בגין מניות קנון הולדינגס (כ-134 מיליון ש"ח), בעוד שבשנת 2016 נרשמה הכנסה בסך של כ-378 מיליון ש"ח מעסקת ויזה אירופה. כמו כן נרשם גידול בתקופה המדווחת ברווחים ממימושים של אג"ח זמין למכירה, בהשוואה לתקופה המקבילה אשתקד.

הכנסות אחרות ירדו בכ-436 מיליון ש"ח בהשוואה לאשתקד. הירידה נובעת בעיקר מהכנסה ממכירת מבנים בארה"ב שנרשמה בשנת 2015.

ההוצאות התפעוליות ירדו בכ-256 מיליון ש"ח, ירידה בשיעור של כ-2.9%, בשל קיטון בהיקף הוצאות השכר בסך של כ-122 מיליון ש"ח (בנטרול השפעת המענקים המיוחדים ירדו הוצאות השכר בסך של כ-300 מיליון ש"ח - ראה להלן) וקיטון בהוצאות אחרות בעיקר עקב החזר ביטוחי שהתקבל ברביע השלישי של השנה בגין הסדר עם הרשויות בחו"ל בגין פרשת הלקוחות האמריקאיים בסך של כ-235 מיליון ש"ח. מנגד, היה גידול בהוצאות תפעוליות אחרות בעיקר בשל ביטוח ערבויות מכר שבוצע במחצית הראשונה של השנה.

חלק הקבוצה ברווחים נטו של חברות כלולות ירד בכ-111 מיליון ש"ח בהשוואה לתקופה המקבילה אשתקד, בעיקר על רקע של רישום רווחי אקוויטי בסך של כ-114 מיליון ש"ח בגין החברה לישראל עד למועד מימושה אשתקד.

הרווח הבסיסי הנקי למניה המיוחס לבעלי מניות התאגיד הבנקאי בשנת 2016 היה 1.85 ש"ח לעומת 1.92 ש"ח בשנת 2015.

התפתחויות מהותיות בהכנסות, בהוצאות וברווח כולל אחר¹

הרווח הנקי המיוחס לבעלי מניות התאגיד הבנקאי (להלן: "הרווח הנקי") של קבוצת לאומי הסתכם בשנת 2016 בסך 2,791 מיליון ש"ח לעומת 2,835 מיליון ש"ח בשנת 2015, קיטון של 1.6%.

להלן השינויים בסעיפי הרווח והפסד בשנת 2016 לעומת שנת 2015:

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר			
	השינוי	2015	2016
	במיליוני ש"ח		במיליוני ש"ח
הכנסות ריבית, נטו	408	7,118	7,526
הוצאות (הכנסות) בגין הפסדי אשראי	(324)	199	(125)
הכנסות שאינן מריבית	(889)	6,297	5,408
הוצאות תפעוליות ואחרות	(256)	8,836	8,580
רווח לפני מיסים	99	4,380	4,479
הפרשה למס	26	1,691	1,717
רווח לאחר מס	73	2,689	2,762
חלק הבנק ברווחי חברות כלולות	(111)	177	66
רווח נקי המיוחס לבעלי זכויות שאינן מקנות שליטה	(6)	(31)	(37)
רווח נקי המיוחס לבעלי מניות התאגיד הבנקאי	(44)	2,835	2,791
תשואה להון (באחוזים)		10.3	9.3
רווח בסיסי למניה (ש"ח)		1.92	1.85

הכנסות ריבית, נטו

הכנסות ריבית, נטו של קבוצת לאומי הסתכמו בשנת 2016 ב-7,526 מיליון ש"ח, הגידול בהכנסות ריבית נטו בשנת 2016, בשיעור של 5.7% לעומת אשתקד נובע מגידול ביתרה הממוצעת של הנכסים הכספיים נושאי הריבית (אשראי לציבור, ניירות ערך ופיקדונות). הגידול בהכנסות הריבית קוזז מירידה מתונה בפערי הריבית.

היחס של הכנסות ריבית, נטו לבין היתרה הממוצעת של נכסים נושאי ריבית (התשואה נטו על נכסים נושאי ריבית) הינו 1.94% לעומת 2.00% בתקופה המקבילה אשתקד.

פער הריבית הכולל בשנת 2016 הוא 1.75% לעומת פער של 1.84% בשנת 2015.

להלן נתונים על פערי הריבית בחלוקה למגזרים:

במגזר השקלי הלא צמוד, פער הריבית בשנת 2016 עמד על שיעור של 2.05% לעומת 2.23% בתקופה המקבילה אשתקד. במגזר המט"ח פער הריבית 1.14% לעומת 1.30% בתקופה המקבילה אשתקד. במגזר המדדי פער הריבית 0.61% לעומת 0.44% בתקופה המקבילה אשתקד.

למידע נוסף בנוגע להכנסות והוצאות ריבית ראה נספח 1 - [שיעורי הכנסות והוצאות וניתוח השינויים בהכנסות והוצאות ריבית](#).

¹ הדוחות הכספיים נערכו בערכים מדווחים. מדד המחירים לצרכן הידוע, ירד בשנת 2016 ב-0.3%. השקל יוסף נומינלית לעומת הדולר האמריקאי ב-1.5%, ולעומת האירו יוסף השקל ב-4.8%. השער היציג של הדולר ב-31 בדצמבר 2016 היה 3.845 ש"ח. למידע נוסף ראה [ביאור T.1](#).

הוצאות בגין הפסדי אשראי

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר			
	2016	2015	השינוי
	במיליוני ש"ח	במיליוני ש"ח	במיליוני ש"ח
הכנסה פרטנית בגין הפסדי אשראי	(757)	(254)	(503)
הוצאה קבוצתית בגין הפסדי אשראי	632	453	179
סך כל ההוצאה (ההכנסה) בגין הפסדי אשראי	(125)	199	(324)
יחסים באחוזים:			
שיעור ההכנסה הפרטנית בגין הפסדי אשראי מסך האשראי לציבור, נטו	(0.29)	(0.09)	
שיעור ההוצאה הקבוצתית בגין הפסדי אשראי מסך האשראי לציבור, נטו	0.24	0.17	
שיעור ההוצאה (ההכנסה) הכולל בגין הפסדי אשראי מסך האשראי לציבור, נטו	(0.05)	0.08	

הכנסות בגין הפסדי אשראי של קבוצת לאומי הסתכמו בשנת 2016 בכ-125 מיליון ש"ח, בהשוואה להוצאות בסך 199 מיליון ש"ח בשנת 2015. בבנק הסתכמו ההכנסות בגין הפסדי אשראי בסך 160 מיליון ש"ח בשנת 2016 לעומת 149 מיליון ש"ח הוצאות בשנת 2015. ההכנסות בשנת 2016 נובעות מגביות משמעותיות שבוצעו במהלך השנה. למידע נוסף בנוגע להוצאות הפסדי אשראי ראה פרק סיכון אשראי, סעיף ["נלוו, הערכה, סיווג וכללי הפרשה להפסדי אשראי, ביאור 13 וביאור 30"](#).

הכנסות שאינן מריבית

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר			
	2016	2015	השינוי
	במיליוני ש"ח	במיליוני ש"ח	במיליוני ש"ח
הכנסות מימון שאינן מריבית	1,282	1,610	(328)
עמלות	3,967	4,092	(125)
הכנסות אחרות	159	595	(436)
סך הכל	5,408	6,297	(889)

להלן פירוט הכנסות מימון שאינן מריבית:

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר			
	2016	2015	השינוי
	במיליוני ש"ח	במיליוני ש"ח	במיליוני ש"ח
הכנסות נטו בגין מכשירים נגזרים והפרשי שער, נטו ⁽²⁾	487	53	434
רווחים ממכירת אג"ח זמינות למכירה, נטו	357	181	176
רווחים מהשקעות במניות כולל דיבידנדים ^(X)	510	1,303	(793)
רווחים נטו בגין הלוואות שנמכרו	44	11	33
רווחים (הפסדים) שמומשו ושטרם מומשו מהתאמות לשווי הוגן של אג"ח ומניות למסחר, נטו	(116)	62	(178)
סך הכל	1,282	1,610	(328)

- (א) בשנת 2016 כולל בעיקר הכנסה מעסקת ויזה אירופה בסך 378 מיליון ש"ח (ראה להלן). בשנת 2015 כולל בעיקר רווח ממכירת מניות החברה לישראל, מובילאיי ומניות דרך ארץ בסך 811 מיליון ש"ח, 288 מיליון ש"ח ו-100 מיליון ש"ח. בנוסף בשנת 2015 נכלל הפסד מירידת ערך בניכוי דיבידנד שהתקבל בגין מניית קנון הולדינגס בסך 152 מיליון ש"ח. כל הנתונים לפני השפעת המס.
- (ב) הכנסות נטו בגין מכשירים נגזרים והפרשי שער נטו כוללים הכנסות מפערי ריבית וכן הפרשי שער אשר חלקם מקוזזים בסעיפים אחרים ברווח הכולל.

ויזה אירופה

ביום 3 בנובמבר 2015 הודיעו החברות Visa Inc. (NYSE: V) ו- Visa Europe Ltd. בדבר התקשרותן בהסכם, לפיו תרכוש Visa Inc את Visa Europe. הבנק היה חבר ב- Visa Europe Ltd. ולפיכך היה זכאי לקבל חלק מהתמורה, בהתאם לנוסחת חלוקת התמורה בין החברים ב- Visa Europe.

ביוני 2016 התקבלו האישורים הרגולטוריים שנדרשו לצורך השלמת עסקת ויזה אירופה והבנק קבל את התמורה במזומן בגין העסקה, בסך של כ-69 מיליון יורו (כ-300 מיליון ש"ח). כמו כן, נרשמה הכנסה בסך כ-78 מיליון ש"ח בגין הזכות לתשלומים עתידיים במזומן ובמניות להמרה.

להלן פירוט העמלות:

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר			
	2015	2016	השינוי
	במיליוני ש"ח	במיליוני ש"ח	במיליוני ש"ח
ניהול חשבון	762	715	(47)
פעילות בניירות ערך ובמכשירים נגזרים מסוימים	675	592	(83)
כרטיסי אשראי	963	1,023	60
טיפול באשראי	200	177	(23)
עמלות הפצת מוצרים פיננסיים	306	287	(19)
הפרשי המרה	325	327	2
עמלות מעסקי מימון	542	534	(8)
עמלות אחרות	319	312	(7)
סך כל העמלות	4,092	3,967	(125)

הקיסון נובע מירידה בעמלות הקשורות לשוק ההון בעקבות הירידה בהיקפי הפעילות בניירות ערך וכן כתוצאה מירידת תעריפי עמלות שונות. הגידול בעמלות מכרטיסי אשראי נובע בעיקר מגידול בהיקפי הפעילות. כמו כן, ההכנסות מעמלות בשנת 2016 הושפעו מירידה בפעילות של השלוחה בשוויץ עקב השלמת מכירת הפעילות ליוליוס בר במהלך הרביע הראשון של שנת 2015 וממכירת הפעילות של השלוחה בלוקסמבורג במהלך הרביע הראשון של שנת 2016. ההכנסות מעמלות מהוות כ-46% מההוצאות התפעוליות והאחרות בדומה לתקופה המקבילה אשתקד.

להלן פירוט ההכנסות האחרות:

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר			
	2015	2016	השינוי
	במיליוני ש"ח	במיליוני ש"ח	במיליוני ש"ח
רווחים מיעודה לפיצויים	35	27	(8)
הכנסות אחרות - מכירת בניינים וציוד	560	132	(428)
סך הכל	595	159	(436)

הקיסון בהכנסות אחרות נובע מירידה בהכנסות ממכירת בניינים, המושפעים מעיתוי המימוש של המכנים. הרווח בשנת 2015 הושפע מהותית ממכירת מכנים בחברה הבת בארה"ב שהניב הכנסות בסך של כ-380 מיליון ש"ח.

הוצאות תפעוליות ואחרות

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר				
		2015	2016	
השינוי	במיליוני ש"ח			
באחוזים				
				משכורות והוצאות נלוות
(2.2)	(122)	5,544	5,422	
0.5	3	660	663	פחת והפחתות
1.1	11	1,023	1,034	הוצאות אחזקת בניינים וציוד
(9.2)	(148)	1,609	1,461	הוצאות אחרות
(2.9)	(256)	8,836	8,580	סך כל ההוצאות התפעוליות והאחרות

סך כל ההוצאות התפעוליות והאחרות של קבוצת לאומי הסתכמו בשנת 2016 ב-8,580 מיליון ש"ח. הקיטון בשיעור של 2.9% נובע בעיקר מקיטון בהוצאות שכר כמפורט להלן ומקיטון בהוצאות אחרות עקב החזר ביטוחי שהתקבל בגין ההסדר עם רשויות חו"ל.

הוצאות שכר

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר				
		2015	2016	
השינוי	במיליוני ש"ח			
באחוזים				
				שכר ונלוות
(5.8)	(240)	4,131	3,891	
(7.5)	(39)	522	483	מענק תשואה
(2.2)	(21)	976	955	הוצאות פנסיה, פיצויים ופרישה מרצון בניכוי רווחי קופות
(5.3)	(300)	5,629	5,329	סך כל הוצאות שכר ללא מענקים חד פעמיים
+	178	(85)	93	מענק שנתי חד פעמי והשפעת ההסכמים הקיבוציים ^(א)
(2.2)	(122)	5,544	5,422	סך הכל הוצאות שכר

(א) בשנת 2016 כולל מענק הירתמות לעובדים לשם יישום תוכנית ההתייעלות ובשנת 2015 כולל מענק חתימה על ההסכמים הקיבוציים.

הוצאות השכר בנטרול מענקים חד פעמיים קטנו בהשוואה לתקופה מקבילה אשתקד בכ-300 מיליון ש"ח. הקיטון בשיעור של כ-5.3% נובע מקיטון במספר המשרות ושינוי בתמהיל העובדים ומסגירת השלוחות בשוויץ ובלוקסמבורג. ירידה זו קוזזה בחלקה בשל ההשפעות החד פעמיות של הסכם השכר בשנת 2015 ומענק הירתמות שניתן בשנת 2016. למידע נוסף ראה [ביאור 23.2](#).

הוצאות שכר ונלוות מהוות כ-63% מסך כל ההוצאות התפעוליות בדומה לאשתקד.

הוצאות תפעוליות ואחרות (למעט שכר)

ההוצאות התפעוליות והאחרות למעט שכר הסתכמו בשנת 2016 בסך 3,158 מיליון ש"ח לעומת 3,292 מיליון ש"ח בשנת 2015, קיטון בשיעור של 4.1%. בעיקר בשל קיטון בהוצאות אחרות עקב החזר ביטוחי בסך של כ-235 מיליון ש"ח, שהתקבל בגין ההסדר עם רשויות חו"ל. ירידה זו קוזזה בעיקר בגידול בהוצאות הביטוח כתוצאה מביטוח ערביות חוק מכר שבוצע השנה לראשונה. למידע נוסף ראה [ביאורים 7-6](#).

ההוצאות התפעוליות מהוות כ-66% מסך כל ההכנסות בדומה לאשתקד.

הוצאות מס

ההפרשה למס על הרווח של קבוצת לאומי הסתכמה בשנת 2016 ב-1,717 מיליון ש"ח, בהשוואה ל-1,691 מיליון ש"ח בשנת 2015. שיעור ההפרשה בשנת 2016 היה כ-38.3% מהרווח לפני מס לעומת 38.6% בשנת 2015, קיטון של כ-0.3 נקודות האחוז.

ההפרשה למס השנה ביחס לתקופה המקבילה אשתקד הושפעה בעיקר מרישום הוצאת מס בסך של 303 מיליון ש"ח בשל הקיטון ביתרת המסים הנדחים נטו כתוצאה מירידת שיעור מס החברות מ-26.5% ל-24% בשנת 2017 ול-23% החל מ-1 בינואר 2018 ואילך ומירידה בהכנסות הפטורות והמועדפות נטו ביחס לשנת 2015. מנגד, השפעה בסך 195 מיליון ש"ח בשל תהליכי פירוק ומכירה של חברות בנות, הקטינה את שיעור המס.

רווחי חברות כלולות

חלק הקבוצה ברווח לאחר מס של חברות כלולות הסתכם בשנת 2016 ברווח של 66 מיליון ש"ח בהשוואה לרווח של 177 מיליון ש"ח בשנת 2015. הקיטון נובע ממכירת מניות החברה לישראל ברביע ראשון 2015 ומסיווג ההשקעה בחברה לישראל החל מה-31 במרס 2015 בתיק ניירות ערך זמין למכירה בהתאם לשווי השוק של ההשקעה ליום 31 במרס 2015. ברביע שני 2016 הבנק מימש את יתרת המניות שהחזיק בחברה לישראל. למידע נוסף ראה פרק [ניירת ערך](#).

רווחי חברות כלולות בשנת 2016 כוללים בעיקר רווחים מחברות כלולות בחברת הבת, לאומי פרטנרס.

השקעות והוצאות הבנק בגין מערך טכנולוגיית המידע בשנת 2016

הוצאות שנרשמו בדוח רווח והפסד הסתכמו בסך 1,548 מיליון ש"ח (1,503 מיליון ש"ח ב-2015), מזה 555 מיליון ש"ח נרשמו בהוצאות שכר ונלוות (450 מיליון ש"ח ב-2015), 582 מיליון ש"ח בהוצאות פחת (593 מיליון ש"ח ב-2015) ו-411 מיליון ש"ח בהוצאות אחרות (460 מיליון ש"ח ב-2015).

עלויות בגין מערך טכנולוגיית המידע שלא נרשמו בדוח רווח והפסד אלא נרשמו כנכסים בדוח הכספי ב-2016, הסתכמו בסך 682 מיליון ש"ח לעומת 695 מיליון ש"ח ב-2015.

יתרת הנכסים במאזן בגין מערך טכנולוגיית המידע ליום 31 בדצמבר 2016, הסתכמו בסך 1,616 מיליון ש"ח לעומת 1,651 מיליון ש"ח ב-31 בדצמבר 2015.

להלן תמצית דוח על הרווח הכולל:

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2016							
רווח כולל אחר לפני ייחוס לבעלי זכויות שאינן מקנות שליטה							
	רווח כולל אחר המיוחס לבעלי זכויות שאינן מקנות שליטה	רווח כולל אחר המיוחס לבעלי זכויות שאינן מקנות שליטה	רווח כולל אחר המיוחס לבעלי זכויות שאינן מקנות שליטה	רווח כולל אחר המיוחס לבעלי זכויות שאינן מקנות שליטה	רווח כולל אחר המיוחס לבעלי זכויות שאינן מקנות שליטה	רווח כולל אחר המיוחס לבעלי זכויות שאינן מקנות שליטה	רווח כולל אחר המיוחס לבעלי זכויות שאינן מקנות שליטה
	רווח כולל אחר המיוחס לבעלי זכויות שאינן מקנות שליטה	רווח כולל אחר המיוחס לבעלי זכויות שאינן מקנות שליטה	רווח כולל אחר המיוחס לבעלי זכויות שאינן מקנות שליטה	רווח כולל אחר המיוחס לבעלי זכויות שאינן מקנות שליטה	רווח כולל אחר המיוחס לבעלי זכויות שאינן מקנות שליטה	רווח כולל אחר המיוחס לבעלי זכויות שאינן מקנות שליטה	רווח כולל אחר המיוחס לבעלי זכויות שאינן מקנות שליטה
יתרה ליום 1 בינואר 2014	179	(314)	100	(1,020)	(1,055)	(4)	(1,051)
שינוי נטו במהלך השנה	215	249	(78)	(884)	(498)	-	(498)
יתרה ליום 31 בדצמבר 2014	394	(65)	22	(1,904)	(1,553)	(4)	(1,549)
שינוי נטו במהלך השנה	(327)	(2)	16	414	101	-	101
יתרה ליום 31 בדצמבר 2015	67	(67)	38	(1,490)	(1,452)	(4)	(1,448)
שינוי נטו במהלך השנה ^(א)	(153)	(12)	(20)	(679)	(864)	-	(864)
יתרה ליום 31 בדצמבר 2016	(86)	(79)	18	(2,169)	(2,316)	(4)	(2,312)

(א) התאמות מתרגום דוחות כספיים של פעילויות חוץ שמתבטע הפעילות שלהן שונה ממתבטע הפעילות של התאגיד הבנקאי, לרבות התאמות בגין חברות כלולות.

(ב) רווחים (הפסדים) נטו בגין גידור השקעה נטו במטבע חוץ.

(ג) השינוי במהלך השנה הסתכם לסך של כ-864 מיליון ש"ח, בעיקר בשל גידול בהתאמות בגין הטבות לעובדים על רקע תוכנית ההתייעלות שבוצעה במהלך 2016.

המבנה וההתפתחות של הנכסים, ההתחייבויות, ההון והלימות ההון

המאזן של קבוצת לאומי הסתכם ב-31 בדצמבר 2016 ב-438.6 מיליארד ש"ח בהשוואה ל-416.5 מיליארד ש"ח בסוף 2015 - גידול של 5.3%, מאזן הבנק הסתכם ב-31 בדצמבר 2016 ב-413.0 מיליארד ש"ח לעומת 387.8 מיליארד ש"ח בסוף 2015, גידול של 6.5%.

ערך הנכסים הנקובים במטבע חוץ והצמודים למטבע חוץ מסך מאזן הקבוצה הינו כ-89.8 מיליארד ש"ח, כ-20.5% מסך הנכסים. בשנת 2016 יוסף השקל ביחס לדולר של ארה"ב ב-1.5% וביחס לאירו ב-4.8%. השינוי בשערי החליפין של השקל מול כלל מטבעות החוץ תרם לירידה בשיעור של כ-0.6% בסך כל המאזן של הקבוצה, כך שבנטרול השפעת ייסוף השקל סך המאזן גדל לכ-441.3 מיליארד ש"ח.

סך כל הנכסים בניהול הקבוצה - סך כל המאזן וכן תיקי ניירות ערך של הלקוחות וקופות גמל וקרנות השתלמות לגביהם ניתנים שירותי ניהול תפעולי וניהול פיקדון, מסתכמים בכ-1,259 מיליארד ש"ח, לעומת 1,214 מיליארד ש"ח בסוף 2015, גידול של כ-3.7% (כ-328 מיליארד דולר ו-311 מיליארד דולר בהתאמה).

1. להלן ההתפתחות בסעיפי המאזן העיקריים:

מאוחד				
31 בדצמבר				
	2016	2015	השינוי	
במיליוני ש"ח			באחוזים	
סך כל המאזן	438,603	416,499	22,104	5.3
מזומנים ופיקדונות בבנקים	74,757	60,455	14,302	23.7
ניירות ערך	77,201	69,475	7,726	11.1
אשראי לציבור, נטו	261,913	261,399	514	0.2
בניינים וציוד	3,147	3,095	52	1.7
פיקדונות הציבור	346,854	328,693	18,161	5.5
פיקדונות מבנקים	3,394	3,859	(465)	(12.0)
אגרות חוב, שטרי התחייבות וכתבי התחייבות נדחים	22,640	21,308	1,332	6.3
הון המיוחס לבעלי המניות של התאגיד הבנקאי	31,347	28,767	2,580	9.0

2. להלן התפתחות בסעיפים חוץ מאזניים עיקריים:

מאוחד				
31 בדצמבר				
	2016	2015	השינוי	
במיליוני ש"ח			באחוזים	
אשראי תעודות, נטו	1,418	1,755	(337)	(19.2)
ערבויות להבטחת אשראי, נטו	5,730	6,058	(328)	(5.4)
ערבויות לרוכשי דירות, נטו	19,538	19,292	246	1.3
ערבויות והתחייבויות אחרות, נטו	15,623	16,903	(1,280)	(7.6)
מכשירים נגזרים ^(א)	644,454	616,885	27,569	4.5
אופציות מכל הסוגים	91,986	111,125	(19,139)	(17.2)

(א) כולל עסקאות "פורורד", חוזי החלפות פיננסיות, swaps, futures ונגזרי אשראי. למידע נוסף ראה [ביאור 28 א, ו-28 ב](#).

3. להלן התפתחות ביתרות הנכסים הכספיים החוץ מאזניים של הלקוחות בקבוצת לאומי:

31 בדצמבר			
	השינוי	2015	2016
	במיליוני ש"ח		במיליוני ש"ח
תיקי ניירות ערך ^(א)	2.8	593,665	610,082
נכסים בגינם ניתנים שירותי תפעול ^{(א) ו(ב)}			
קרנות נאמנות	(19.9)	59,451	47,636
קופות גמל ופנסיה	9.8	71,221	78,189
קרנות השתלמות	15.2	73,569	84,774

- (א) לרבות שינוי בשווי השוק של ניירות ערך ושווי הניירות שבמשמרת (custody) של קרנות נאמנות וקופות גמל, לגביהם ניתנים שירותי ניהול תפעולי ומשמורת.
 (ב) הקבוצה בארץ אינה מנהלת קרנות נאמנות, קופות גמל וקרנות השתלמות.
 (ג) נכסי לקוחות לגביהם מעניקה הקבוצה שירותי ניהול תפעולי, כולל יתרות הקופות של לקוחות מיועצים בלאומי.

האשראי לציבור, נטו

האשראי לציבור נטו בקבוצת לאומי הסתכם בסוף 2016 ב-261.9 מיליארד ש"ח, בדומה לאשתקד. האשראי לציבור מהווה 59.7% מסך כל המאזן לעומת 62.8% בסוף 2015.

השינוי בשערי החליפין של השקל מול כלל מטבעות החוץ תרם לירידה בשיעור של 0.6% בסך האשראי לציבור. בנטרול השפעת הייסוף חלה עלייה בשיעור של 0.8% בסך האשראי לציבור, כך שבנטרול השפעת ייסוף השקל סך האשראי היה 263.4 מיליארד ש"ח.

בנוסף לאשראי לציבור משקיעה הקבוצה בניירות ערך של חברות המסתכמים בסוף 2016 ב-13,488 מיליון ש"ח בהשוואה ל-14,095 מיליון ש"ח בסוף 2015, והמגלמים גם כן סיכונים אשראי.

סך כל האשראי לציבור בפעילות הקבוצה בארץ הסתכם בסוף 2016 בכ-238.3 מיליארד ש"ח לעומת 238.1 מיליארד ש"ח בסוף 2015.

האשראי לציבור בשקלים לא צמודים מהווה ליום 31 בדצמבר 2016 כ-68.6% מסך האשראי, כאשר ליום 31 בדצמבר 2015 הוא היווה 66.1% מסך האשראי. כנגד העליה במשקל האשראי הלא צמוד, חלה ירידה בעיקר באשראי צמוד המדד שהיווה ליום 31 בדצמבר 2016 16.9% מסך האשראי, בהשוואה לכ-18.8% ביום 31 בדצמבר 2015.

להלן התפתחות האשראי לציבור, לפני הפרשה להפסדי אשראי לפי ענפי משק עיקריים:

31 בדצמבר			
	השינוי	2015	2016
	במיליוני ש"ח		במיליוני ש"ח
אנשים פרטיים - הלוואות לדיור	(3.3)	81,805	79,131
אנשים פרטיים - אחר	1.5	37,986	38,557
בינוי ונדל"ן	(1.8)	49,912	48,994
מסחרי	3.0	26,548	27,344
תעשייה	(8.4)	20,251	18,554
אחר	8.9	48,568	52,870
סך הכל	0.1	265,070	265,450

למידע נוסף בנוגע להתפתחות האשראי וסיכונים אשראי לפי ענפי משק ראה פרק [סיכון אשראי](#).

חובות בעייתיים

להלן סיכון אשראי בעייתי לאחר הפרשות פרטניות וקבוצתיות:

31 בדצמבר					
2015			2016		
סך הכל	חוץ מאזני	מאזני	סך הכל	חוץ מאזני	מאזני
במיליוני ש"ח			במיליוני ש"ח		
3,187	150	3,037	3,118	176	2,942
1,392	220	1,172	1,087	74	1,013
3,349	851	2,498	3,423	1,190	2,233
7,928	1,221	6,707	7,628	1,440	6,188

סיכון אשראי בעייתי:

31 בדצמבר	
2015	2016
במיליוני ש"ח	
8,461	7,984
1,303	1,427
9,764	9,411
1,836	1,783
7,928	7,628

למידע נוסף בנוגע לאשראי בעייתי ראה פרק [סיכון אשראי וכיאור 30](#).

ניירות ערך

מדיניות ניהול ההשקעות בניירות ערך (הנוסטרו)

מדיניות ניהול ההשקעות בניירות ערך (הנוסטרו) של הקבוצה מוגדרת במסגרת תוכנית העבודה השנתית והרב-שנתית של הקבוצה. המדיניות מגדירה את תיאבון הסיכון המאושר להשגת היעדים העסקיים. תאבון הסיכון כולל עקרונות ומגבלות כמותיות להפסדים שהקבוצה מוכנה לספוג בתרחישים ברמות שונות של חומרה. המגבלות העיקריות מתייחסות לסכומי ההשקעה, רמות סיכון (דירוגי אשראי, מח"מ הרבית, וכו'), חשיפה למנפיק, חשיפה למנהל השקעות/למנהל קרן, חשיפה גיאוגרפית, וכו'. כל ההשקעות מבוצעות מתוך רשימה של מכשירי השקעה מותרים להשקעה.

תיקי הנוסטרו מנוהלים מתוך ראייה כוללת ברמת הבנק והקבוצה בהיותם מרכיב מרכזי בניהול סיכונים הנזילות וסיכונים השוק. הראייה הכוללת משתקפת בעקרון העדפת השקעות בעלות מתאם חלקי/נמוך עם יתר פעילות הבנק והקבוצה. בהתאם לכך, מובא בחשבון היתרון הגלום בהשקעות הנוסטרו במט"ח בניירות ערך שהונפקו בחו"ל, התורמות לפיזור סיכונים מחוץ למשק הישראלי.

פיזור הסיכונים בתיק הנוסטרו רב מימדי: פיזור גיאוגרפי, בין ענפי משק, בין מנפיקים, בין מנהלי השקעות, בין מכשירי השקעה וכד'.

ההשקעות מבוצעות על בסיס שיקולי רווחיות מתואמת סיכון תוך התחשבות בדרישות ההון המתאימות.

בשיקולי ההשקעה מיוחס דגש מיוחד להימנעות מהפסדים משמעותיים (Tail Risk).

פעילות הנוסטרו מתמקדת בשווקים מרכזיים, המתפקדים בסביבה פיקוחית מפותחת ואפקטיבית.

אישור המכשירים המותרים להשקעה מביא בחשבון היבטים שונים כגון שקיפות וקלות גישה למקור בלתי תלוי ואמין לשערור/תמחור השווי, ומזעור המורכבות והסיכונים התפעוליים והמשפטיים.

השקעות הקבוצה בניירות ערך ב-31 בדצמבר 2016 הסתכמו ב-77.2 מיליארד ש"ח, בהשוואה ל-69.5 מיליארד ש"ח ב-2015, גידול של 11.1%.

ניירות הערך בקבוצה מסווגים לשתי קטגוריות: ניירות ערך למסחר וניירות ערך זמינים למכירה.

סיווג נייר ערך הנרכש על ידי הבנק לתיק ניירות ערך זמינים למכירה או לתיק ניירות ערך למסחר מתבצע במועד רכישתו ונעשה בהתאם לכוננת הבנק לשימוש בנייר. ניירות שנרכשים לצורכי מסחר (או במטרה לגדר רכיבים אחרים של התיק למסחר), לצורכי עשיית שוק או במסגרת חדר עסקאות מסווגים לתיק ניירות ערך למסחר, ואילו ניירות הנרכשים במסגרת ניהול הנכסים וההתחייבויות של הבנק מסווגים בתיק הזמין למכירה.

ניירות ערך למסחר מוצגים במאזן לפי שווי הוגן, וההפרש בין השווי ההוגן לעלות המופחתת נזקף לדוח רווח והפסד. ניירות ערך זמינים למכירה מוצגים במאזן לפי שווי הוגן, וההפרש בין השווי ההוגן לעלות המופחתת מוצג בסעיף נפרד בהון ברווח כולל אחר שנקרא "התאמות בגין הצגת ניירות ערך זמינים למכירה לפי שווי הוגן" בניכוי המס המתייחס. בכל מקרה שבו קיימת ירידת ערך שהינה בעלת אופי אחר מזמני ההפרש נזקף לחשבון רווח והפסד.

אופן חישוב השווי ההוגן

השווי ההוגן של ניירות ערך ישראליים מתבסס בעיקרו על מחירים מצוטטים מהבורסה לניירות ערך בתל-אביב ובניירות ערך זרים על מחירים המתקבלים ממקורות חיצוניים.

אגרות החוב בישראל הנקובות בשקלים ואינן סחירות משוערכות באמצעות מודל, מכיוון שאין שוק פעיל לאגרות החוב הללו.

להלן סיווג סעיף ניירות הערך במאזן המאוחד:

31 בדצמבר						
2015			2016			
ניירות ערך זמינים למכירה ^(א)	ניירות ערך זמינים למכירה ^(א)	ניירות ערך זמינים למכירה ^(א)	ניירות ערך זמינים למכירה ^(א)	ניירות ערך זמינים למכירה ^(א)	ניירות ערך זמינים למכירה ^(א)	
סך הכל	סך הכל	סך הכל	סך הכל	סך הכל	סך הכל	
במיליוני ש"ח			במיליוני ש"ח			
אגרות חוב						
35,217	6,664	28,553	40,500	5,091	35,409	של ממשלת ישראל
11,186	3,058	8,128	14,387	2,458	11,929	של ממשלות זרות
273	238	35	182	159	23	של מוסדות פיננסיים בישראל
6,410	148	6,262	7,564	104	7,460	של מוסדות פיננסיים זרים
10,317	751	9,566	10,029	280	9,749	מגובי נכסים (ABS) או מגובי משכנתאות (MBS)
738	152	586	428	132	296	של אחרים בישראל
2,014	320	1,694	2,168	286	1,882	של אחרים זרים
3,320	617	2,703	1,943	1	1,942	מניות וקרנות נאמנות
69,475	11,948	57,527	77,201	8,511	68,690	סך כל ניירות הערך

(א) כולל רווחים (הפסדים) שטרם מומשו מהתאמות לשווי הוגן הפסדים בסך (92) מיליון ש"ח שנרשמו ברווח כולל אחר (31 בדצמבר 2015 - רווחים בסך 294 מיליון ש"ח).

(ב) כולל רווחים (הפסדים) שטרם מומשו מהתאמות לשווי הוגן רווחים בסך 9 מיליון ש"ח שנרשמו ברווח והפסד (31 בדצמבר 2015 - הפסדים בסך (100) מיליון ש"ח).

ליום 31 בדצמבר 2016 כ-89.0% מתיק הנוסטרו של הקבוצה סווג כזמין למכירה וכ-11.0% כתיק למסחר. כ-2.5% משווי ניירות הערך הינן השקעות במניות של חברות שאינן מוצגות על בסיס השווי המאזני, אלא לפי עלות או שווי שוק של המניות הנסחרות בבורסה.

למידע בנוגע לשווי ניירות ערך לפי אופן המדידה ראה [ביאור 33.א](#).

התיק הזמין למכירה

- בשנת 2016 היה קיטון ברווח כולל אחר בגין ניירות ערך זמינים למכירה, ביחס לאשתקד בסך 281 מיליון ש"ח (לפני השפעת המס). הקיטון נובע מניירות ערך שמומשו וסווגו לרווח והפסד בסך 851 מיליון ש"ח (לפני מס), אשר קוזז בחלקו מגידול עקב עליית ערך בסך 570 מיליון ש"ח. זאת בהשוואה לקיטון ברווח כולל אחר בגין ניירות ערך זמינים בסך של 423 מיליון ש"ח (לפני מס) בשנת 2015 לעומת שנת 2014, שנבע מניירות ערך שמומשו וסווגו לרווח והפסד בסך 792 מיליון ש"ח (לפני מס), אשר קוזז מגידול עקב עליית ערך בסך 369 מיליון ש"ח.

2. לרווח והפסד נזקפו רווחים נטו ממכירת אגרות חוב זמינות למכירה בסך של 357 מיליון ש"ח לעומת רווחים בסך 181 מיליון ש"ח בשנת 2015.

היתרה המצטברת נטו של התאמות לשווי הוגן של ניירות ערך המוחזקים בתיק הזמין למכירה ליום 31 בדצמבר 2016 מסתכמת בסכום שלילי של 86 מיליון ש"ח (לאחר השפעת המס), לעומת יתרה חיובית של 67 מיליון ש"ח בסוף 2015. סכומים אלה מייצגים רווחים (הפסדים) נטו שטרם מומשו לתאריכי הדוחות. למידע בנוגע להתאמות לשווי הוגן של ניירות זמינים למכירה שנזקפו להון ראה [ביאור 12](#).

התיק למסחר

ב-31 בדצמבר 2016, בתיק למסחר יש כ-8.5 מיליארד ש"ח אגרות חוב ו-1 מיליון ש"ח בלבד מניות, לעומת 11.3 מיליארד ש"ח אגרות חוב ו-617 מיליון ש"ח מניות ב-31 בדצמבר 2015. נכון ל-31 בדצמבר 2016 התיק למסחר מהווה כ-11.0% מסך תיק הנוסטרו של הקבוצה לעומת 17.2% ב-31 בדצמבר 2015. למידע נוסף בנוגע להרכב התיק ראה [ביאור 12](#).

בגין אגרות חוב למסחר נרשמו בדוח רווח והפסד הפסדים שמומשו וטרם מומשו בסך של 84 מיליון ש"ח לעומת רווחים בסך 67 מיליון ש"ח בשנת 2015, ובגין מניות וקרנות נרשמו הפסדים שמומשו וטרם מומשו בסך 32 מיליון ש"ח לעומת הפסדים בסך 5 מיליון ש"ח ב-2015.

השקעות בניירות ערך שהונפקו בחו"ל

א. השקעות בניירות ערך מגובי נכסים שהונפקו בחו"ל

תיק ניירות ערך מגובי נכסים של הקבוצה (משכנתאות ושאינים משכנתאות), המדורג כולו בדירוג השקעה (Investment Grade), מסתכם בכ-10.0 מיליארד ש"ח (כ-2.6 מיליארד דולר) ל-31 בדצמבר 2016 לעומת 10.3 מיליארד ש"ח בסוף 2015. מתוך התיק הנ"ל ל-31 בדצמבר 2016 כ-9.7 מיליארד ש"ח (כ-2.5 מיליארד דולר) מסווג בתיק הזמין למכירה והיתרה בתיק למסחר.

התיק הזמין למכירה של השקעות בניירות ערך מגובי נכסים בחו"ל ליום 31 בדצמבר 2016 כולל השקעה באגרות חוב מגובות משכנתאות בסכום של כ-8.0 מיליארד ש"ח. עיקר האחזקות באגרות החוב המגובות משכנתאות שבתיק הזמין הונפקו על ידי סוכנויות פדראליות בארה"ב (FNMA, FHLMC, GNMA) ומדורגות, נכון למועד הדוח, בדירוג AAA. נכון ליום 31 בדצמבר 2016 הסתכמה ירידת הערך המצטברת נטו שנזקפה להון עצמי הנובעת מתיק אגרות החוב המגובות משכנתאות בכ-161 מיליון ש"ח.

סך אגרות החוב המגובות משכנתאות שאינן בערבות מדינה (ארה"ב) ואינן בחסות מוסדות פדראליים אמריקאים הן בתיק הזמין והן בתיק למסחר, מסתכם בכ-1,357 מיליון ש"ח.

התקופה החזויה לפדיון של כל תיק אגרות החוב המגובות משכנתאות היא כ-4.4 שנים בממוצע (מח"מ). בנוסף לאגרות החוב המגובות משכנתאות, כולל התיק הזמין למכירה של הקבוצה גם אגרות חוב אחרות מגובות נכסים שאינם משכנתאות (אשראי לרכישת רכב ואשראים אחרים) בסך של כ-1.8 מיליארד ש"ח מתוכן אגרות חוב מסוג CLO בסך של כ-1.4 מיליארד ש"ח. התקופה החזויה לפדיון של תיק אגרות החוב המגובות נכסים שאינם משכנתאות היא כ-3.2 שנים בממוצע.

למידע נוסף בנוגע להשקעות באגרות חוב מגובות נכסים ראה [ביאור 12](#).

ב. השקעות בניירות ערך שאינם מגובי נכסים שהונפקו בחו"ל

בתיק ניירות הערך של הקבוצה ב-31 בדצמבר 2016 כ-27.2 מיליארד ש"ח (7.1 מיליארד דולר) ניירות ערך שאינם מגובי נכסים שהונפקו בחו"ל, 24.3 מיליארד ש"ח (6.3 מיליארד דולר) מניירות הערך הללו מסווגים בתיק הזמין למכירה והיתרה בתיק למסחר.

למידע נוסף בנוגע לחשיפה למוסדות פיננסיים זרים ראה פרק [סיכון אשראי](#).

ליום 31 בדצמבר 2016 הסתכמה יתרת עליית הערך המצטברת בהון העצמי בגין ניירות ערך שאינם מגובי נכסים שהונפקו בחו"ל, ושנכללו בתיק הזמין למכירה ב-45 מיליון ש"ח (שהם 28 מיליון ש"ח לאחר מס).

כאמור, בנוסף לתיק הזמין למכירה קיימים ניירות ערך שאינם מגובים בנכסים גם בתיק למסחר. התיק למסחר כולל בעיקר ניירות ערך של מדינות, בנקים ומוסדות פיננסיים, וקרנות של ניירות ערך. הרוב המכריע של ניירות הערך שבתיק למסחר הינם בדירוג השקעה (Investment Grade).

שווי התיק למסחר שאינו מגובה בנכסים ב-31 בדצמבר 2016 הסתכם ב-2.8 מיליארד ש"ח (0.7 מיליארד דולר). ההפרש בין השווי ההוגן לעלות המופחתת, במידה שיש הפרש כזה, נזקף לחשבון הרווח והפסד.

השקעות באגרות חוב שהונפקו בישראל

ההשקעות באגרות חוב שהונפקו בישראל הסתכמו ב-31 בדצמבר 2016 ב-39.6 מיליארד ש"ח, מזה סך של 39.0 מיליארד ש"ח אגרות חוב שהונפקו על ידי ממשלת ישראל בשקלים, והיתר אגרות חוב של ממשלת ישראל במט"ח ואגרות חוב שהונפקו על ידי חברות. כ-52.3% מההשקעות באגרות חוב חברות שהם כ-0.3 מיליארד ש"ח נכללו בתיק הזמין למכירה, והיתר בתיק למסחר.

תיק אגרות החוב של חברות, שבתיק הזמין למכירה בהיקף של 0.3 מיליארד ש"ח כולל קרן הון חיוכית בסך של 17 מיליון ש"ח.

כל אגרות החוב של החברות שבתיק למסחר וחלק מאגרות החוב של החברות שבתיק הזמין למכירה רשומות למסחר וסחירות בבורסה. שערך אגרות החוב של החברות הסחירות מבוסס על מחירי השוק בבורסה. שערך אגרות החוב שאינן סחירות נעשה כפי שפורט לעיל.

השקעות במניות ובקרנות

סך כל ההשקעות במניות ובקרנות מסתכמות ליום 31 בדצמבר 2016 בכ-1,943 מיליון ש"ח, מזה מניות סחירות 962 מיליון ש"ח ושאינן סחירות 981 מיליון ש"ח. מסך כל ההשקעה 1,942 מיליון ש"ח מסווגים בתיק הזמין למכירה ו-1 מיליון ש"ח מסווגים בתיק למסחר.

ההון הנדרש בגין השקעות אלה עומד ליום 31 בדצמבר 2016 על סך של 243 מיליון ש"ח. למידע נוסף ראה [ביאור 12](#).

מטרות ומדיניות ניהול סיכונים לגבי השקעה במניות מדיניות ההשקעה:

הבנק הגדיר מדיניות השקעה של הקבוצה לרבות קביעת מגבלות להיקף ההשקעה הכולל ובחברה בודדת, תמהיל ההשקעה ורמות הסיכון השונות בין סוגי ההשקעות הריאליות.

הגדרת מטרת ההשקעה:

- השגת תשואה עודפת בהשוואה להשקעה פיננסית של הנוסטרו.
- השאת ערך ההשקעה והשגת תנאי השקעה עודפים על ידי מינוף המוניטין של קבוצת לאומי.
- הרחבת פיזור סיכונים וגיוון מקורות ההכנסה של הקבוצה.
- השטחת התנודתיות של תיק הנוסטרו (פערי זמן).

מבנה התיק מתחלק ל-3 קבוצות משנה:

- השקעות אסטרטגיות בהן הבנק מתכנן להחזיק לזמן ארוך.
- השקעות לטווח זמן בינוני.
- השקעות בחברות צמיחה (חברות בהתחלת דרכן).

השינויים העיקריים בהשקעה במניות בשנת 2016 החברה לישראל

ביום 21 באפריל 2016 מכר הבנק, בעסקה מחוץ לבורסה, את יתרת המניות שהחזיק בחברה לישראל בע"מ, המהוות כ-5.86% מהונה המונפק והנפרע של החברה לישראל, בתמורה למניות של כימיקלים לישראל בע"מ (כי"ל) המהוות כ-1.4% מהונה המונפק והנפרע של כי"ל. הרווח לפני מס שרשם הבנק בגין מכירת המניות הינו כ-87 מיליון ש"ח.

כי"ל

במהלך הרביעי השני של שנת 2016 מכר הבנק 16.8 מיליון מניות בחברת כי"ל, המהוות כ-1.3% מהונה המונפק והנפרע של כי"ל. ההפסד לפני מס שרשם הבנק בגין מכירת המניות הינו כ-38 מיליון ש"ח.

במהלך הרביעי השלישי של שנת 2016 מכר הבנק את יתרת המניות שהחזיק בחברת כי"ל, המהוות כ-0.09% מהונה המונפק והנפרע של כי"ל. הבנק רשם בגין מכירת המניות הפסד לפני מס של כ-3 מיליון ש"ח.

קנון

ביום 23 ביוני 2016 מכר הבנק 3.8 מיליון מניות בחברת Kenon Holdings Ltd. (להלן: "קנון"), שמהוות כ-7.08% מהונה המונפק והנפרע של קנון, לחברת Ansonia Holdings Singapore B.V. הרווח לפני מס שרשם הבנק בגין מכירת המניות הינו כ-9.5 מיליון ש"ח.

במהלך הרביעי הראשון של שנת 2017 מכר הבנק את יתרת המניות שהחזיק בחברת קנון. הרווח לפני מס שרשם הבנק בגין מכירת המניות הינו כ-13.5 מיליון ש"ח.

למידע בנוגע לשעבוד ניירות ערך ראה [ביאור 27](#).

פיקדונות הציבור

פיקדונות הציבור בקבוצה הסתכמו בסוף 2016 ב-346.9 מיליארד ש"ח בהשוואה ל-328.7 מיליארד ש"ח בסוף 2015, גידול בשיעור של 5.5%.

השינוי בשערי החליפין של השקל מול כלל מטבעות החוץ הקטין בשיעור של 0.9% את סך כל פיקדונות הציבור, כך שבנטרול השפעת השינוי בשערי החליפין היה גידול בפיקדונות הציבור בשיעור של 6.4%.

להלן תמהיל פיקדונות הציבור לפי סוגים ומגזרי הצמדה:

31 בדצמבר 2016			
לפי דרישה	לזמן קצוב	תוכניות חסכון	סך הכל
במיליוני ש"ח			
מטבע ישראלי:			
126,241	89,939	-	216,180
לא-צמוד			
-	18,119	2,270	20,389
צמוד למדד			
מטבע חוץ:			
65,248	44,529	-	109,777
כולל צמוד מטבע חוץ			
-	508	-	508
לא כספי			
191,489	153,095	2,270	346,854
סך הכל			

31 בדצמבר 2015			
לפי דרישה	לזמן קצוב	תוכניות חסכון	סך הכל
במיליוני ש"ח			
מטבע ישראלי:			
108,688	86,737	-	195,425
לא-צמוד			
-	23,152	2,431	25,583
צמוד למדד			
מטבע חוץ:			
57,458	49,763	-	107,221
כולל צמוד מטבע חוץ			
-	464	-	464
לא כספי			
166,146	160,116	2,431	328,693
סך הכל			

להלן ההתפתחויות בסוגי הפיקדונות השונים:

- פיקדונות הציבור בשקלים לא-צמודים גדלו ב-20.8 מיליארד ש"ח, לעומת 31 בדצמבר 2015 בעיקר בפיקדונות לפי דרישה.
- פיקדונות הציבור הנקובים במטבע חוץ והצמודים למטבע החוץ גדלו ב-2.6 מיליארד ש"ח, גידול בשיעור של כ-2.4% לעומת 31 בדצמבר 2015 ובנטרול השפעת השינויים בשער החליפין של השקל עלו בשיעור של כ-5.2%.
- פיקדונות צמודים למדד קטנו ב-5.2 מיליארד ש"ח, לעומת 31 בדצמבר 2015, בעיקר בפיקדונות לזמן קצוב.

פיקדונות ממשלות

פיקדונות ממשלות הסתכמו לסוף 2016 בכ-900 מיליון ש"ח, עלייה של 150 מיליון ש"ח לעומת שנת 2015.

סעיף זה כולל פיקדונות של ממשלות זרות בשלוחות בחו"ל שהסתכמו בסוף 2016 בכ-722 מיליון ש"ח לעומת 604 מיליון ש"ח בסוף 2015. וכן פיקדונות ממקורות ממשלתיים, שהועמדו בשנים קודמות לרשות הבנקים בעיקר לפריסת חובות הקיבוצים, ופיקדונות למתן אשראים לדיור לציבור הזכאים.

פיקדונות בבנקים ופיקדונות מבנקים

א. פיקדונות בבנקים (מרכזיים ומסחריים):

31 בדצמבר			
	2015	2016	
	בבנקים מרכזיים	בבנקים מסחריים	בבנקים מרכזיים
	במיליוני ש"ח		
מטבע ישראלי:			
לא-צמוד	1,474	590	60,371
צמוד מדד	246	247	-
מט"ח כולל צמוד מט"ח	3,619	4,361	6,425
סך כל הפיקדונות בבנקים	5,339	5,198	66,796

בסך כל הפיקדונות בבנקים הייתה עלייה בשיעור של 25.4%.

ב. פיקדונות מבנקים (מרכזיים ומסחריים):

31 בדצמבר			
	2015	2016	
	מבנקים מסחריים	מבנקים מרכזיים	מבנקים מרכזיים
	במיליוני ש"ח		
מטבע ישראלי:			
לא-צמוד	1,886	987	-
צמוד מדד	72	18	-
מט"ח כולל צמוד מט"ח	1,901	2,389	-
סך כל הפיקדונות מבנקים	3,859	3,394	-

על פי החוק, רשאי בנק ישראל לתת הלוואות לתאגידי הבנקאיים כנגד ביטחונות. לצורך כך, משמשים פיקדונות הבנק בבנק ישראל, וכן תיק ניירות הערך של הבנק ששועבד.

ביום 31 בדצמבר 2016 היה סך כל הפיקדונות של הקבוצה בבנק ישראל 60.6 מיליארד ש"ח, וכנגדם לא היו הלוואות מבנק ישראל.

כפי שניתן לראות מלוחות אלה, מצב הנזילות בקבוצה גבוה ביותר, ולקבוצה פיקדונות נטו בבנקים בהיקף של 68.6 מיליארד ש"ח.

אגרות חוב, שטרי הון וכתבי התחייבות נדחים

31 בדצמבר			
	השני	2015	2016
	במיליוני ש"ח		במיליוני ש"ח
אגרות חוב ושטרי הון	3,262	3,182	6,444
כתבי התחייבות נדחים	(1,930)	18,126	16,196
סך הכל	1,332	21,308	22,640

תשקיף מדף והנפקת אגרות חוב

ביום 28 במאי 2015 פרסם הבנק תשקיף מדף בהתאם להיתר שהתקבל מרשות ניירות ערך.

ביום 21 בינואר 2016 הנפיק הבנק, על פי תשקיף המדף שלעיל, הרחבה של סדרה 177 בהיקף של כ-3.6 מיליארד ש"ח.

אגרות חוב סדרה 177 עומדות לפירעון בתשלום אחד ביום 30 ביוני 2020, צמודות קרן וריבית למדד המחירים לצרכן, ונושאות ריבית שנתית בשיעור של 0.59% לשנה, אשר תשולם פעמיים בשנה ביום 30 ביוני בשנים 2016 ועד 2020 (כולל) וביום 31 בדצמבר בשנים 2016 ועד 2019 (כולל).

אגרות החוב אינן מוכרות לצורך הון פיקוחי.

על פי דוח הצעת מדף מיום 20 בינואר 2016, הנפיק הבנק, בתאריך 21 בינואר 2016 סך של 926 מיליון ש"ח כתבי התחייבות נדחים סדרה 400 (CoCo).

כתבי ההתחייבות הנדחים עומדים לפירעון בתשלום אחד ביום 21 בינואר 2026 עם אופציה למנפיק לפירעון מוקדם לא לפני ה-21 בינואר 2021 ולא לאחר ה-21 בפברואר 2021, אינם צמודים לכסיס הצמדה כלשהו, נושאים ריבית שנתית קבועה בשיעור של 3.25% לשנה, עד למועד הפירעון המוקדם. במועד זה, בהינתן אי מימוש זכותו של הבנק לפדיון מוקדם, תעודכן הריבית הנקובה באגרת בהתאם להפרש בין ריבית העוגן (כהגדרתה בדוח הצעת המדף) במועד ההנפקה לבין זו שבמועד עדכון הריבית.

בהתקיים נסיבות לאירוע מכונן (ארוע מכונן לאי קיימות או ארוע מכונן לספיגת הפסדי קרן, כמוקדם שביניהם), יומרו כתבי ההתחייבות הנדחים למניות על פי שווי השוק של המניות במועד ההמרה או על פי שער הרצפה שנקבע (6.78 ש"ח למניה), כגבוה מביניהם.

כתבי התחייבות אלו כשירים להכלל ברובד 2 החל ממועד ההנפקה.

פדיון מוקדם של פיקדונות/שטרי הון נדחים

ביום 26 בינואר 2017 החליט דירקטוריון הבנק לפדות במהלך יוני-יולי 2017 בפדיון מוקדם מלא 400,000,000 ש"ח ע.נ. פקדונות/שטרי הון נדחים (לא סחירים) צמודים למדד אשר הוצעו בשנת 2002. סכום הפדיון המשוער של שטרי הון (כולל הפרשי הצמדה) הינו כ-500 מיליון ש"ח. הפדיון המוקדם המלא ייעשה בהתאם לזכות שקיימת לבנק לכצע פדיון מוקדם מלא, לפי תנאי שטרי ההון.

הון והלימות ההון

ההון המיוחס לבעלי מניות התאגיד הבנקאי (להלן: "הון") של הקבוצה הסתכם ב-31 בדצמבר 2016 ב-31,347 מיליון ש"ח, לעומת 28,767 מיליון ש"ח בסוף 2015, גידול של 9.0%. העלייה נובעת, בין היתר, מהרווח הנקי לתקופה ומהנפקת מניות לעובדים ונושאי משרה בסך 636 מיליון ש"ח בהתאם להסכם הקיבוצי המיוחד בנוגע להמרת זכויות עובדים למניות הבנק. הגידול קוזז בחלקו על ידי הירידה ברווח הכולל האחר.

יחס הון למאזן ב-31 בדצמבר 2016 הגיע ל-7.1% בהשוואה ל-6.9% ב-31 בדצמבר 2015.

מבנה הלימות ההון

31 בדצמבר	
2015	2016
במיליוני ש"ח	
הון לצורך חישוב יחס ההון	
29,001	32,586
הון עצמי רובד 1, לאחר התאמות פיקוחיות וניכויים	
12,593	11,850
הון רובד 2, לאחר ניכויים	
41,594	44,436
סך הכל הון כולל	
יתרות משוקללות של נכסי סיכון	
277,034	266,534
סיכון אשראי	
5,167	4,788
סיכונים שוק	
20,432	20,843
סיכון תפעולי	
302,633	292,165
סך הכל יתרות משוקללות של נכסי סיכון	
יחס ההון לרכיבי סיכון	
9.58%	11.15%
יחס הון עצמי רובד 1 לרכיבי סיכון	
13.74%	15.21%
יחס ההון הכולל לרכיבי סיכון	

יישום הוראות באזל 3 בישראל

ביום 30 במאי 2013 פרסם המפקח על הבנקים את ההוראות הסופיות ליישום באזל 3 בישראל, וזאת על ידי תיקון הוראות ניהול בנקאי תקין 2011-201. הוראות אלה נכנסו לתוקף ביום 1 בינואר 2014.

על פי הוראות אלו, רכיבי ההון בקבוצה לצורך חישוב הלימות ההון משויכים לשני רבדים:

1. הון רובד 1, הכולל הון עצמי רובד 1 והון רובד 1 נוסף.
2. הון רובד 2.

סיכום הרבדים האלו מכונה "בסיס ההון לצורך הלימות ההון" או "ההון הפיקוחי" או "ההון הכולל".

הון רובד 1 כולל הון עצמי רובד 1 והון רובד 1 נוסף:

הון עצמי רובד 1 כולל את ההון המיוחס לבעלי מניות התאגיד הבנקאי בתוספת חלק מהזכויות שאינן מקנות שליטה בהון של חברות בת שאוחדו (זכויות מיעוט) ובניכוי מוניטין, נכסים בלתי מוחשיים אחרים, והתאמות פיקוחיות וניכויים נוספים, והכל כמפורט בהוראת ניהול בנקאי תקין 2012 "מדידה והלימות הון - ההון הפיקוחי", ובכפוף להוראות המעבר שבהוראת ניהול בנקאי תקין 299 "מדידה והלימות ההון - ההון הפיקוחי - הוראות מעבר".

בנוסף לאלו, נכללות התאמות להון עצמי רובד 1, אשר נובעות מיישום תוכנית התייעלות תפעולית וכן מאופן חישוב ריבית ההיוון משמשת לחישוב ההתחייבות לזכויות עובדים, כמפורט בהמשך.

הון רובד 1 נוסף, המורכב ממכשירי הון העומדים בקריטריונים שנקבעו בהוראת ניהול בנקאי תקין 2012. בקבוצת לאומי לא קיימים מכשירי הון ברובד זה. ככל שיונפקו בעתיד מכשירי הון רובד 1 נוסף, הם יידרשו לעמוד בכל הקריטריונים המפורטים בהוראת ניהול בנקאי תקין 2012.

הון רובד 2:

בהוראות באזל 3 בוטלה האבחנה בין רובד 2 עליון לרובד 2 תחתון.

הון רובד 2 כולל בעיקר מכשירי הון ויתרת הפרשה קבוצתית להפסדי אשראי לפני השפעת המס המתייחס עד לתקרה של 1.25% מסך נכסי סיכון האשראי.

לגבי מכשירי ההון שהיו כלולים בהון רובד 2 בתאריך 31 בדצמבר 2013 נקבעו הוראות מעבר ותקרת הכרה, שחושבה ליום ה-1 בינואר 2014, על פי 80% מיתרת המכשירים ליום 31 בדצמבר 2013, ובתחילת כל שנה עוקבת מופחתת תקרה זו ב-10% עד ליום 1 בינואר 2022 (בשנת 2016 מוכרת 60% מהיתרה). מכשירי ההון שהיו חלק מרובד 2 בתאריך 31 בדצמבר 2013 כוללים מכשירי הון מורכבים שסווגו עד כה לרובד 2 עליון וכן כתבי התחייבות נדחים שסווגו לרובד 2 תחתון. תיאור המאפיינים העיקריים של מכשירי הון פיקוחי שהונפקו מוצג באתר האינטרנט של הבנק בכתובת: <http://leumi.co.il/home01/32587> / בפרק אודות <מידע כספי ואסיפות > גילויים פיקוחיים נוספים.

יצוין כי הסכום המוכר בפועל להון רובד 2 הינו הנמוך מבין סכומם המופחת של המכשירים עצמם ותקרת ההכרה בהם על פי הוראות המעבר. מתחילת 2014 מכשירי הון שיונפקו נדרשים לעמוד בכל הקריטריונים המפורטים בהוראת ניהול בנקאי תקין 202, לצורך הכללתם בהון. הקריטריונים העיקריים שעל המכשיר לכלול: (1) מנגנון לספיגת הפסדי קרן על ידי המרה למניות רגילות או הפחתת המכשיר כאשר יחס הון עצמי רובד 1 של התאגיד הבנקאי יורד מ-5%; (2) סעיף הקובע שבהתרחש האירוע המכונן לאי-קיימות (כמוגדר בנספח ה' להוראת ניהול בנקאי תקין 202), יומר המכשיר באופן מיידי למניות רגילות או יימחק. למידע נוסף בנוגע להנפקה ראה פרק המבנה וההתפתחות של הנכסים, ההתייבוביות, ההון והלימות ההון, סעיף [אגרות חוב, שטרי הון וכתבי התחייבויות נדחים](#).

מגבלות על מבנה ההון

בהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 202 נקבעו מגבלות על מבנה ההון:

- הון רובד 2 לא יעלה על 100% מהון רובד 1, לאחר הניכויים הנדרשים מהון זה.
- מכשירי הון הכשירים להיכלל בהון רובד 2 לא יעלו על 50% מהון רובד 1 לאחר הניכויים הנדרשים מהון זה. מגבלה זו אינה כוללת את מכשירי ההון שנכללו קודם לתחילת הוראה זו בהון רובד 2 עליון, וזאת בגובה יתרת אותם מכשירים ליום 31 בדצמבר 2013 ובהתאם להוראות המעבר שנקבעו בהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 299 (ההון הפיקוחי - הוראות מעבר).

יעד הלימות ההון

יחסי הלימות ההון מחושבים כיחס שבין ההון לנכסי הסיכון המשוקללים. יחס הון עצמי רובד 1 מחושב כיחס שבין סכום הון עצמי רובד 1 לנכסי הסיכון המשוקללים, ויחס ההון הכולל מחושב כיחס שבין סכום ההון הכולל לנכסי הסיכון המשוקללים.

יעדי הלימות ההון שנקבעו על ידי בנק ישראל:

לפי הוראת ניהול בנקאי תקין 201 "מדידה והלימות הון - מבוא, תחולה וחישוב דרישות", כל התאגידים הבנקאיים נדרשים לעמוד ביחס הון עצמי רובד 1 מזערי בשיעור של 9%, וזאת החל מיום 1 בינואר 2015. בנוסף, תאגיד בנקאי גדול, שסך נכסיו המאזניים על בסיס מאוחד מהווה לפחות 20% מסך הנכסים המאזניים במערכת הבנקאית בישראל, נדרש לעמוד ביחס הון עצמי רובד 1 מזערי בשיעור של 10%, וזאת החל מיום 1 בינואר 2017. הוראה נוספת זו חלה על הבנק. כמו כן, כל התאגידים הבנקאיים בישראל נדרשים לעמוד ביחס הון כולל מזערי בשיעור של 12.5%, וזאת החל מיום 1 בינואר 2015. תאגיד בנקאי גדול נדרש לעמוד ביחס הון כולל מזערי בשיעור של 13.5%, וזאת החל מיום 1 בינואר 2017. הוראה נוספת זו חלה על לאומי.

ביום 28 בספטמבר 2014 פרסם המפקח על הבנקים חוזר לתיקון הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 329 "מגבלות למתן הלוואות לדירור". על פי ההוראה המתוקנת, התאגיד הבנקאי יידרש להגדיל את יעד הון עצמי רובד 1, בשיעור המבטא 1% מיתרת הלוואות לדירור. מועד התחולה לעמידה ביעד ההון שנקבע הוא 1 בינואר 2017, ועל התאגידים הבנקאיים להגדיל את יעד ההון בשיעורים רבעוניים קבועים מיום 1 באפריל 2015 ועד ליום 1 בינואר 2017. הערכת השפעת התיקון להוראה על קבוצת לאומי במועד התחולה הסופי היא כ-0.27%. ביחס הלימות ההון, כאשר השפעה זו נפרסת על פי ההוראה על פני שמונה רבעונים.

יעדי הלימות ההון שנקבעו על ידי הבנק:

תכנון ההון בקבוצת לאומי משקף ראייה צופה פני עתיד של תיאבון הסיכון ושל הלימות ההון הנדרשת כתוצאה מכך. מדיניות הקבוצה שאושרה על ידי הדירקטוריון, הינה להחזיק רמת הלימות הון הגבוהה מהסף המזערי שיוגדר מעת לעת על ידי בנק ישראל ואשר לא תפחת משיעור ההון הנדרש לכיסוי הסיכונים כפי שהם מוערכים בתהליך ה-ICAAP. בנוסף, הוגדרו יעדים שהקבוצה תרצה לעמוד בהם בעת אירוע תרחיש קיצוני.

במסגרת הליך הסקירה הפיקוחי, הנחה המפקח על קביעת יעדי הון פנימיים אשר יהלמו את פרופיל הסיכון של הבנק. בהמשך לכך, דירקטוריון הבנק אישר להגדיל את יעד ההון העצמי רובד 1 הפנימי של הבנק באופן שמיים 31 בדצמבר 2017 יעמוד על 10.5%. יעד זה אושר על ידי הדירקטוריון בינואר 2017.

ניהול הלימות ההון:

התקינה בדבר זכויות עובדים אשר יושמה לראשונה בינואר 2015, הינה גורם המשפיע באופן מהותי על הון עצמי רוברד 1 של לאומי, בעיקר בשל העובדה שמדידת ההתחייבות הינה בהתאם לריביות שוק שהינן ברמות נמוכות היסטוריות וכן בשל התנודתיות הרבה שמדידה מעין זו הביאה להון הפיקוחי של הבנק.

בהקשר זה, ביום 12 ביולי 2016 קיבל הבנק אישור פרטני מאת בנק ישראל לענין אופן חישוב ריבית ההיוון שתשמש לחישוב ההתחייבות לזכויות עובדים לצורך מדידת ההון הפיקוחי. בהתאם לאישור, ריבית ההיוון מחושבת על פי ממוצע נע של תשואות השוק, לתקופה של שמונה רבעונים שהסתיימה במועד הדיווח. השינוי מיושם החל מהדוחות הכספיים לתקופה שהסתיימה ביום 30 ביוני 2016 ועד לדוחות הכספיים ליום 31 בדצמבר 2020 (כולל). שינוי השיטה ממתן באופן משמעותי את התנודתיות הנובעת משינויים בריבית להיוון. שינוי שיטת החישוב הגדיל את ההון הפיקוחי ליום 30 ביוני 2016, בסך של כ-380 מיליון ש"ח.

ביום 15 בנובמבר 2016 החליט דירקטוריון הבנק בהתבסס על המלצת וועדת הביקורת לחשב את ההתחייבויות הפנסיוניות לעובדים, על בסיס מרווח קבוע של אגרות חוב בדירוג בינלאומי AA. השפעת השינוי על ההון הפיקוחי ליום 30 בספטמבר 2016 הסתכמה לסך של כ-296 מיליון ש"ח.

למידע נוסף בנוגע למתודולוגית ההיוון ראה פרק [מדיניות חשבונאית ואומדנים בנושאים קריטיים](#).

נכון ל-31 בדצמבר 2016 יחס הון עצמי רוברד 1 של הבנק הינה 11.15%. במהלך שנת 2016 הושלמו מספר מהלכים משמעותיים ששיפרו את יחס הלימות ההון. ביניהם:

המרת זכויות עובדים למניות הבנק: בתאריך 20 במרס 2016 אישר דירקטוריון הבנק את הנפקת המניות לעובדים ונושאי משרה. הסכום הכולל של זכויות עובדים ונושאי משרה שהומרו למניות הבנק מסתכם לכ-636 מיליון ש"ח. שווי מניות הבנק לצורך המרת הזכויות הינו 13.0 ש"ח (שער הנעילה של מניות הבנק ביום 6 במרס 2016). בהתאם לכך, אישר דירקטוריון הבנק הנפקה של 48,938,037 מניות, המהוות כ-3.21% מההון המונפק והנפרע של הבנק (לאחר ההקצאה). המניות הוקצו לנאמן, שיחזיק במניות בנאמנות עבור העובדים, בהתאם להוראות סעיף 102 לפקודת מס הכנסה. הגידול בהון שנבע מהמרת זכויות זו שיפר בכ-0.24% את יחס הון עצמי רוברד 1 של הבנק, נכון ליום 31 במרס 2016.

למידע נוסף בנוגע להסכם הקיבוצי המיוחד ראה [ביאור 23.1ב](#).

ביטוח לתיק ערבויות מכוח חוק מכר: ביום 8 במרס 2016 הושלמה התקשרות עם מבטחי משנה בינלאומיים, בעלי דירוג בינלאומי גבוה, לרכישת ביטוח לתיק ערבויות מכוח חוק מכר (דירות) ולהתחייבויות להוצאת ערבויות כאמור. פוליסת הביטוח מבטיחה את הבנק למקרה בו יידרש לשלם בשל חילוט הערבויות, והכל על פי תנאי הפוליסה. רכישת הביטוח מאפשרת את הפחתת ההון המרותק בגין סיכון האשראי הנובע מהנפקת הערבויות, תוך שימוש בפוליסה כ"מפחיתת סיכון אשראי", בהתאם להוראת ניהול בנקאי תקין מס' 203 ותרמה לשיפור של כ-0.23% ביחס הון עצמי רוברד 1 של הבנק, נכון ליום 31 במרס 2016.

ניכוי מההון בגין נכס מס נדחה: ביום 4 באפריל 2016 פורסם עדכון לקובץ שאלות ותשובות של הפיקוח על הבנקים ליישום הוראות ניהול בנקאי תקין בנושא מדידה והלימות הון. מטרת העדכון להבהיר את אופן הטיפול במרכיב מס שכן בכל הקשר לחישוב דרישות ההון ובניכוי מההון בגין נכס מס נדחה, על פי ההבהרה, כאשר תאגיד בנקאי מגיע למסקנה כי בנסיבות הקיימות במועד הדוח קיימת סבירות קרובה לוודאי (virtually certain) למימוש נכס המס הנדחה בגובה סכום מס השכר הכלול בספרי הבנק, ניתן שלא להחיל את ניכוי הסף הכלול בסעיף 13 להוראה על חלק זה של נכס המס הנדחה. לצורך כך, הבנק יהיה רשאי ליישם את הבחינה של ניכוי הסף על סכום המיסים הנדחים נטו, לאחר ניכוי מס השכר כאמור לעיל. נכס המס הנדחה כאמור, שלא נוכח מההון, ישוקלל כנכס סיכון בשיעור של 250%. הבנק מיישם את ההנחיות החל ממועד פרסומן באופן של מכאן ולהבא, ללא התאמות מספרי השוואה ובכפוף להוראות המעבר שנקבעו בהוראות ניהול בנקאי תקין מספר 299 של הפיקוח על הבנקים. עדכון זה תרם לשיפור של כ-0.20% ביחס הון עצמי רוברד 1 של הבנק, נכון ליום 31 במרס 2016.

בתאריך 28 בפברואר 2016 חתם לאומי הסכם עם הראל להעמדה משותפת של הלוואות לדיר המובטחות, בין היתר, במשכנתאות ומשכנונות על זכויות חוזיות בקשר למקרקעין. על פי ההסכם הראל תשתף עם הבנק בהעמדה של הלוואות לדיר בהן היחס בין סכום הלוואה לבין שווי הנכס שלה (LTV) הינו עד 60% בלבד (כל עוד לא ינתן אישור רגולטורי להראל להשתתפות בהלוואות בשיעור מימון גבוה יותר). ב-13 ביוני 2016, לאחר התקיימות התנאים המתלים בהסכם, החלו הצדדים בהעמדה משותפת של הלוואות לדיר על פי ההסכם.

סך הלוואות שהועמד בשנת 2016 בשיתוף עם הראל עמד על כ-2.9 מיליארד ש"ח.

ב-27 בספטמבר 2016 חתם הבנק הסכם עם גופים מוסדיים מקבוצת מנורה מבטחים ("הסכם המכר" ו-"מנורה מבטחים", בהתאמה), במסגרתו מכר הבנק למנורה מבטחים, 80% מזכויותיו של הבנק ומהנטלים הנלווים להן בתיק הלוואות לדיר (כהגדרתן בנוהל בנקאי תקין מס' 451) המובטחות, בין היתר, במשכנתאות על זכויות במקרקעין ו/או במשכנונות על זכויות חוזיות במקרקעין, לפי העניין, ואשר עומדות בקריטריונים שנקבעו בהסכם המכר, כאשר הבנק ימשיך להחזיק ב-20% הנותרים, שיהיו בדרגה שווה עם הלוואות שנמכרו למנורה מבטחים.

למידע נוסף ראה פרק [הסכמים מהותיים](#).

תוכנית התייעלות

ביום 12 בינואר 2016 פרסם המפקח על הבנקים חוזר בנושא "התייעלות תפעולית של המערכת הבנקאית בישראל". על פי חוזר זה, תאגיד בנקאי שיעמוד בתנאים שהוגדרו, יקבל הקלה לפיה לעניין חישוב יחסי הלימות ההון ויחס המינוף יוכל לפרוס את השפעת התוכנית על פני חמש שנים בקו ישר החל ממחצית שנת 2017. ביום 1 ביוני 2016 אישר דירקטוריון הבנק את תוכנית התייעלות שעלותה הסתכמה בכ-438 מיליון ש"ח (לאחר מס). ללא ההקלה כאמור, יישום תוכנית התייעלות נכון ל-31 בדצמבר 2016 היה מביא לקיטון של כ-0.14% ביחס הון עצמי רובד 1. ההקלה בהון הרגולטורי פוחתת בהדרגה עד יום 30 ביוני 2021.

• שינויים רגולטוריים שעשויים להשפיע על דרישות ותכנון ההון:

דרישות הון בגין חשיפות לצדדים נגדיים מרכזיים

ביום 22 באוקטובר 2015 פרסם הפיקוח על הבנקים חוזר בנושא "דרישות הון בגין חשיפות לצדדים נגדיים מרכזיים" (להלן: "החוזר"). החוזר מפרט את ההנחיות החדשות, אשר יחולו על חשיפות לצדדים נגדיים מרכזיים הנגרמות מנגזרי OTC, עסקות נגזרים סחירים בכורסה ועסקות מימון ניירות ערך. למידע נוסף ראה [ביאור 225](#).

להלן ניתוח רגישות לגורמים העיקריים המשפיעים על הלימות ההון של קבוצת לאומי:

- שינוי היקף נכסי סיכון - נכסי הסיכון של לאומי מסתכמים לסוף דצמבר 2016 בכ-292.2 מיליארד ש"ח. כל גידול של 1% בנכסי הסיכון (כ-3 מיליארד ש"ח), יקטין את יחס הון עצמי רובד 1 ב-0.11% ואת יחס ההון הכולל ב-0.15%.
  - רווח שייצבר או שינוי בקרן ההון - הון עצמי רובד 1 של לאומי לסוף דצמבר 2016 מסתכם ב-32.6 מיליארד ש"ח. ההון הכולל מסתכם ב-44.4 מיליארד ש"ח. כל צבירת רווח נקי ו/או תנועה חיובית בקרן ההון בהיקף של 1 מיליארד ש"ח, תשפר את יחס הון עצמי רובד 1 ואת יחס ההון הכולל ב-0.34%.
  - התחייבויות בדבר זכויות עובדים - ההתחייבות האקטוארית לעובדים מהוונת על פי ממוצע נע של שמונה רבעונים של תשואות השוק המושפעות מעקום אג"ח ממשלת ישראל ומרווח אג"ח קונצרני AA בארה"ב. שינוי של 0.1% לאורך עקום הריבית להיוון, בהנחה שהעקום עולה ויורד בצורה אחידה, משמעותה השפעה מצטברת של 0.07% ביחס הון עצמי רובד 1 וביחס ההון הכולל. מזה על פי חישוב ממוצע נע לשמונה רבעונים, עליה של כ-0.01% ביחס הון עצמי רובד 1 וביחס ההון הכולל, לרביע השוטף.
- המידע הנ"ל לגבי הלימות ההון וניהולה מתייחס לפעולות עתידיות של הבנק, והיא בגדר "מידע צופה פני עתיד". למשמעות מושג זה ראה פרק [מידע צופה פני עתיד](#).

מדיניות חלוקת דיבידנד

ביום 29 במרס 2017 אישר דירקטוריון הבנק מדיניות חלוקת דיבידנד, החל ממועד פרסום הדוחות הכספיים לרביע הראשון של שנת 2017. בהתאם למדיניות הדיבידנד, הבנק יחלק מדי רביע, 20% מהרווח הנקי של הבנק בהתאם לדוחות הכספיים של הבנק לרביע שחלף ובכפוף, בין היתר, לכך שהבנק יעמוד ביעדי הלימות ההון שלו, גם לאחר חלוקת הדיבידנד. חלוקת הדיבידנד בפועל כפופה להחלטות פרטניות של הדירקטוריון בטרם כל חלוקה, ובכפוף להוראות הדין שחלות על חלוקת דיבידנד ובכלל זה הוראות חוק החברות והוראות בנק ישראל.

להלן תמצית תוצאות הפעילות לפי גישת הנהלה:

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2016									
במיליוני ש"ח									
	חברות בנות בחו"ל	חברות בנות בארץ	אחר והתאמות	שוקי הון	נדל"ן	עסקית	מסחרית	בנקאית	בנק
סך הכל									
7,526	937	237	(1)	650	526	521	895	3,761	הכנסות ריבית נטו
5,408	8	1,130	686	863	343	209	401	1,768	הכנסות שאינן מריבית
12,934	945	1,367	685	1,513	869	730	1,296	5,529	סך כל ההכנסות
(125)	(2)	37	(20)	(55)	(392)	(376)	(72)	755	הוצאות (הכנסות) בגין הפסדי אשראי
8,580	944	905	625	368	176	356	701	4,505	סך כל ההוצאות התפעוליות והאחרות
4,479	3	425	80	1,200	1,085	750	667	269	רווח לפני מס
1,717	69	218	5	431	389	269	240	96	הוצאות מס
2,791	(66)	231	75	774	696	481	427	173	רווח נקי (הפסד) המיוחס לבעלי מניות הבנק
יתרה ליום 31 בדצמבר 2016									
261,913	23,567	7,407	2,966	3,779	21,229	30,238	34,089	138,638	אשראי לציבור, נטו
346,854	26,722	68	40	59,696	7,702	19,772	41,698	191,156	פיקדונות הציבור
820,681	19,244	189,681	25,503	362,413	1,814	18,607	26,781	176,638	נכסים בניהול
לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2015									
במיליוני ש"ח									
	חברות בנות בחו"ל	חברות בנות בארץ	אחר והתאמות	שוקי הון	נדל"ן	עסקית	מסחרית	בנקאית	בנק
סך הכל									
7,118	870	191	-	644	536	573	822	3,482	הכנסות ריבית נטו
6,297	627	1,461	948	431	361	205	416	1,848	הכנסות שאינן מריבית
13,415	1,497	1,652	948	1,075	897	778	1,238	5,330	סך כל ההכנסות
199	12	13	(84)	(24)	78	(140)	(126)	470	הוצאות (הכנסות) בגין הפסדי אשראי
8,836	1,201	864	644	316	173	360	741	4,537	סך כל ההוצאות התפעוליות והאחרות
4,380	284	775	388	783	646	558	623	323	רווח לפני מס
1,691	219	238	174	279	232	201	224	124	הוצאות מס
2,835	70	550	214	632	414	357	399	199	רווח נקי המיוחס לבעלי מניות הבנק
יתרה ליום 31 בדצמבר 2015									
261,399	23,344	6,173	2,945	2,887	24,275	30,762	33,109	137,904	אשראי לציבור, נטו
328,693	26,562	65	178	59,350	6,859	20,150	41,720	173,809	פיקדונות הציבור
797,906	19,382	185,883	28,824	333,278	1,419	17,613	28,470	183,037	נכסים בניהול

מגזרי פעילות פיקוחיים

להלן תיאור מגזרי הפעילות העיקריים שנקבעו על פי הוראות בנק ישראל:

1. מגזר משקי בית - אנשים פרטיים, למעט לקוחות הנכללים בבנקאות פרטית.
2. מגזר בנקאות פרטית - אנשים פרטיים אשר היתרה של תיק הנכסים הפיננסיים שיש להם בבנק (לרבות פיקדונות כספיים, תיקי ניירות ערך ונכסים כספיים אחרים) עולה על 3 מיליון ש"ח.
3. מגזר עסקים קטנים וזעירים - עסקים שמחזור פעילותם (מחזור מכירות שנתי או היקף הכנסות שנתי) קטן מ-50 מיליון ש"ח.
4. מגזר עסקים בינוניים - עסקים שמחזור פעילותם גדול או שווה ל-50 מיליון ש"ח וקטן מ-250 מיליון ש"ח.
5. מגזר עסקים גדולים - עסקים שמחזור פעילותם גדול או שווה ל-250 מיליון ש"ח.
6. גופים מוסדיים - כולל קופות גמל, קרנות נאמנות, קרנות פנסיה, קרנות השתלמות, חברות ביטוח, בהתאם להגדרת המפקח על הבנקים.
7. מגזר ניהול פיננסי - כולל את הפעילויות הבאות:
  - א. פעילות למסחר - השקעה בניירות ערך למסחר, פעילות עשיית שוק בניירות ערך ובמכשירים נגזרים, פעילות במכשירים נגזרים שאינם מיועדים לגידור ואינם חלק מניהול הנכסים וההתחייבויות של התאגיד הבנקאי, עסקות רכש חוזר ושאלה של ניירות ערך למסחר, מכירה בחסר של ניירות ערך, שירותי חיתום של ניירות ערך.
  - ב. פעילות ניהול נכסים והתחייבויות - לרבות השקעה באגרות חוב זמינות למכירה ובאגרות חוב המוחזקות לפדיון, שלא שויכו למגזרי פעילות אחרים (כאשר ללווה אין חבות לבנק מלבד ניירות ערך), מכשירים נגזרים מגדרים ומכשירים נגזרים שהם חלק מניהול נכסים והתחייבויות, פיקדונות בבנקים ומבנקים בארץ ובעולם, גידור או הגנה על הפרשי שער של השקעות בשלוחות בחו"ל, פיקדונות בממשלות ושל ממשלות.
  - ג. פעילות השקעה ריאלית - השקעה במניות זמינות למכירה והשקעות בחברות כלולות של עסקים.
  - ד. אחר - שירותי ניהול, תפעול, נאמנות ומשמורת לבנקים, שירותי ייעוץ, פעילויות מכירה וניהול תיקי אשראי, פעילויות פיתוח מוצרים פיננסיים.
8. מגזר אחר - לרבות פעילויות שהופסקו, רווחים מיעודות ותוצאות אחרות הקשורות לזכויות עובדים שלא שויכו למגזרי הפעילות האחרים, פעילויות שלא שויכו למגזרים האחרים, והתאמות בין סך כל הפריטים המיוחסים למגזרים לבין סך כל הפריטים בדוח הכספי המאוחד.

למידע נוסף ראה [ביאור 29א](#).

להלן תמצית הפעילות לפי מגזרי פעילות פיקוחיים^(א):

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2016										
במיליוני ש"ח										
פעילות בחו"ל		פעילות בארץ								
סך הכל	אחר	ניהול פיננסי	גופים מוסדיים	עסקים גדולים	עסקים בינוניים	עסקים קטנים וזעירים	בנקאות פרטית	משקי בית		
7,526	906	(10)	576	57	1,162	571	1,600	86	2,578	הכנסות ריבית נטו
5,408	243	139	1,308	163	657	318	682	161	1,737	הכנסות שאינן מריבית
12,934	1,149	129	1,884	220	1,819	889	2,282	247	4,315	סך כל ההכנסות
(125)	35	-	(64)	(33)	(687)	(120)	222	1	521	הוצאות (הכנסות) בגין הפסדי אשראי
8,580	946	448	178	285	646	501	1,333	131	4,112	סך כל ההוצאות
4,479	168	(319)	1,770	(32)	1,860	508	727	115	(318)	התפעוליות והאחרות
1,717	104	(11)	641	(11)	662	179	257	42	(146)	רווח (הפסד) לפני מס
2,791	64	(294)	1,196	(21)	1,194	327	466	73	(214)	הוצאות מס (הטבה) רווח נקי (הפסד) המיוחס לבעלי מניות הבנק
יתרה ליום 31 בדצמבר 2016										
265,450	23,946	-	-	1,486	53,137	24,178	47,572	615	114,516	אשראי לציבור, ברוטו
346,854	26,721	-	-	55,862	48,151	33,026	36,535	28,696	117,863	פיקדונות הציבור
820,681	19,244	-	30,532	528,324	65,588	20,484	27,223	49,663	79,623	נכסים בנייהול

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2015										
במיליוני ש"ח										
פעילות בחו"ל		פעילות בארץ								
סך הכל	אחר	ניהול פיננסי	גופים מוסדיים	עסקים גדולים	עסקים בינוניים	עסקים קטנים וזעירים	בנקאות פרטית	משקי בית		
7,118	854	14	512	36	934	583	1,675	62	2,448	הכנסות ריבית נטו
6,297	739	197	1,654	163	499	372	828	172	1,673	הכנסות שאינן מריבית
13,415	1,593	211	2,166	199	1,433	955	2,503	234	4,121	סך כל ההכנסות
199	44	-	(44)	23	(250)	(82)	218	(7)	297	הוצאות (הכנסות) בגין הפסדי אשראי
8,836	1,199	553	232	260	538	488	1,500	150	3,916	סך כל ההוצאות
4,380	350	(342)	1,978	(84)	1,145	549	785	91	(92)	התפעוליות והאחרות
1,691	230	(22)	663	(30)	409	192	279	33	(63)	רווח (הפסד) לפני מס
2,835	125	(316)	1,493	(54)	733	356	503	58	(63)	הוצאות מס (הטבה) רווח נקי (הפסד) המיוחס לבעלי מניות הבנק
יתרה ליום 31 בדצמבר 2015										
265,070	23,788	-	-	713	41,590	24,588	57,773	613	116,005	אשראי לציבור, ברוטו
328,693	26,563	-	-	55,889	41,939	25,950	41,581	26,097	110,674	פיקדונות הציבור
797,906	19,380	-	35,346	475,400	73,980	20,725	37,342	50,743	84,990	נכסים בנייהול

(א) במהלך שנת 2016 בוצע טיוב שמתייחס לסיווג הלקוחות למגזרי הפעילות.

כתוצאה מכך מוינו לקוחות ממגזר עסקים קטנים וזעירים למגזרי עסקים גדולים ובינוניים. יתרת האשראי שמוינה מעסקים קטנים וזעירים הינה כ-9 מיליארד ש"ח, מזה 12 מיליארד ש"ח לעסקים גדולים ו-1 מיליארד ש"ח לעסקים בינוניים. במקביל, מוינה יתרת פיקדונות של כ-9 מיליארד ש"ח מעסקים קטנים וזעירים בעיקר לעסקים גדולים ולעסקים בינוניים בסך של כ-5 מיליארד ש"ח וכ-3 מיליארד ש"ח בהתאמה.

פעילויות במוצרים

1. הלוואות לדיור

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר							
2015				2016			
באחוזים	השינוי בסך הכל הלוואות לדיור	סך הכל הלוואות לדיור	בנקאות פרטית	משקי בית	סך הכל הלוואות לדיור	בנקאות פרטית	משקי בית
							במיליוני ש"ח
8.0	53	664	-	664	717	1	716
(2.2)	(1)	46	-	46	45	-	45
7.3	52	710	-	710	762	1	761
-	(15)	12	-	12	(3)	-	(3)
(10.2)	(32)	314	1	313	282	1	281
25.8	99	384	(1)	385	483	-	483
25.7	35	136	-	136	171	-	171
25.8	64	248	(1)	249	312	-	312

2. כרטיסי אשראי

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר							
2015				2016			
באחוזים	השינוי בסך הכל כרטיסי אשראי	סך הכל כרטיסי אשראי	בנקאות פרטית	משקי בית	סך הכל כרטיסי אשראי	בנקאות פרטית	משקי בית
							במיליוני ש"ח
6.1	14	228	-	228	242	-	242
20.1	147	732	2	730	879	3	876
16.8	161	960	2	958	1,121	3	1,118
79.1	34	43	1	42	77	1	76
12.7	84	660	2	658	744	3	741
16.7	43	257	(1)	258	300	(1)	301
13.0	9	69	-	69	78	-	78
16.9	26	154	(1)	155	180	(1)	181

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר										
										2016
										2015
										במיליוני ש"ח
										באחוזים
הכנסות ריבית נטו	484	177	485	1,146	581	186	306	1,073	73	6.8
הכנסות שאינן מריבית	112	57	302	471	192	111	206	509	(38)	(7.5)
סך כל ההכנסות	596	234	787	1,617	773	297	512	1,582	35	2.2
הוצאות (הכנסות) בגין הפסדי אשראי	19	(44)	(281)	(306)	97	(26)	(109)	(38)	(268)	-
סך כל ההוצאות התפעוליות והאחרות	217	68	154	439	278	72	90	440	(1)	(0.2)
רווח לפני מס	360	210	914	1,484	398	251	531	1,180	304	25.8
הוצאות מס	129	75	326	530	143	90	191	424	106	25.0
רווח המיוחס לבעלי מניות הבנק	231	135	588	954	255	161	340	756	198	26.2

מידע לפי אזורים גיאוגרפיים^(א)

להלן נתונים עיקריים לפי אזורים גיאוגרפיים:

	פיקדונות הציבור			אשראי לציבור, נטו			סך הכל מאזן		
	31 בדצמבר			31 בדצמבר			31 בדצמבר		
	השינוי	2015	2016	השינוי	2015	2016	השינוי	2015	2016
	במיליוני ש"ח			במיליוני ש"ח			במיליוני ש"ח		
באחוזים				באחוזים			באחוזים		
ישראל	6.0	302,130	320,133	0.1	238,054	238,345	5.1	381,377	400,708
ארה"ב	15.5	17,675	20,423	11.6	15,530	17,329	20.0	23,685	28,430
בריטניה	(22.1)	7,156	5,572	(18.6)	6,836	5,566	(10.1)	9,149	8,224
שוויץ	-	4	-	(100.0)	36	-	(88.0)	609	73
לוקסמבורג	-	985	-	(100.0)	238	-	(95.8)	505	21
רומניה	(2.3)	743	726	(4.7)	705	672	(2.2)	1,158	1,133
אחרות בחו"ל	-	-	+	-	-	1	(12.5)	16	14
סך הכל	5.5	328,693	346,854	0.2	261,399	261,913	5.3	416,499	438,603

להלן פירוט התפלגות הרווח הנקי לפי אזורים גיאוגרפיים:

	רווח נקי (הפסד)			
	לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר			
	השינוי	2015	2016	
	בסך		במיליוני ש"ח	
באחוזים				
ישראל	0.6	17	2,710	2,727
ארה"ב	(55.8)	(135)	242	107
בריטניה	-	(97)	81	(16)
שוויץ	+	69	(127)	(58)
לוקסמבורג	+	59	(35)	24
רומניה	+	49	(51)	(2)
אחרות בחו"ל	(40.0)	(6)	15	9
סך הכל	(1.6)	(44)	2,835	2,791

(א) מסווג לפי מקום המשרד.

למידע נוסף ראה פרקים [חברות מוחזקות עיקריות](#), [סיכון אשראי](#) ו**ביאור 29א.ד.**

חברות מוחזקות¹ עיקריות

קבוצת לאומי פועלת בארץ ובחו"ל באמצעות חברות בנות שהינן: בנקים, חברות למימון וחברות לשירותים פיננסיים. כמו כן משקיעה הקבוצה בתאגידים ריאליים הפועלים בפעילות לא בנקאית בתחומי האנרגיה, הכימיה, התשתית ועוד.

סך כל השקעות הבנק בחברות מוחזקות (כולל השקעות בשטרי הון) הסתכם ב-31 בדצמבר 2016 בכ-11.4 מיליארד ש"ח לעומת 12.5 מיליארד ש"ח ב-31 בדצמבר 2015 והתרומה של החברות המוחזקות לרווח הנקי של הקבוצה הסתכמה בשנת 2016 ברווח בסך 183 מיליון ש"ח לעומת רווח בסך 820 מיליון ש"ח בשנת 2015. למידע בנוגע להשקעה והתרומה לרווח הקבוצה של כל אחת מהחברות העיקריות - ראה [ביאור 15](#).

חברות מאוחדות בארץ

סך כל השקעות הבנק בחברות המאוחדות בארץ הסתכם ב-31 בדצמבר 2016 ב-5,783 מיליון ש"ח, לעומת 6,260 מיליון ש"ח ב-31 בדצמבר 2015. התרומה שלהן לרווח הנקי של הקבוצה הסתכמה בשנת 2016 בכ-244 מיליון ש"ח, בהשוואה ל-657 מיליון ש"ח בשנת 2015, קיטון של 62.9%. תשואת הקבוצה על ההשקעה בחברות מאוחדות בארץ היתה בשנת 2016 4.2% לעומת 10.9% בשנת 2015.

לאומי קארד

לאומי קארד בע"מ (להלן: "לאומי קארד") הינה חברת כרטיסי אשראי העוסקת בהנפקת כרטיסי אשראי, סליקת עסקאות בכרטיסי אשראי, תפעול כרטיסי אשראי ומתן פתרונות תשלום ומוצרים פיננסיים.

הכנסות לאומי קארד הסתכמו בשנת 2016 בכ-1,126 מיליון ש"ח, לעומת כ-1,054 מיליון ש"ח בשנת 2015.

לאומי קארד סיימה את שנת 2016 ברווח נקי של 184 מיליון ש"ח לעומת 180 מיליון ש"ח בשנת 2015.

מגזר ההנפקה - לאומי קארד מנפיקה כרטיסים תחת המותגים ויזה ומסטרקארד, אשר באמצעותם ניתן לשלם בבתי העסק המכבדים מותגים אלו בארץ ובעולם. לאומי קארד מנפיקה כרטיסי אשראי משני סוגים:

כרטיסי אשראי המונפקים במשותף עם בנק לאומי ובנק מזרחי טפחות ללקוחותיהם, וכרטיסי אשראי המונפקים, לרוב בשיתוף פעולה עם גורמים עסקיים, ללקוחות כל הבנקים ("כרטיסי אשראי חוץ בנקאיים").

מספר הכרטיסים התקפים בידי לקוחות לאומי קארד הסתכם בסוף שנת 2016 בכ-2.58 מיליון כרטיסים (מתוכם כ-1.66 מיליון כרטיסים בנקאיים וכ-920 אלפי כרטיסים חוץ-בנקאיים) לעומת כ-2.48 מיליון כרטיסים (מתוכם כ-1.64 כרטיסים בנקאיים וכ-841 אלפי כרטיסים חוץ-בנקאיים) בסוף שנת 2015 - גידול של כ-4%. שיעור הכרטיסים הפעילים עומד על 82% מסך הכרטיסים התקפים (לעניין זה "כרטיסים פעילים" הינם כרטיסים תקפים שביצעו לפחות עסקה אחת במהלך הרביעי האחרון).

סך מחזור ההנפקה של לאומי קארד בשנת 2016 (מחזור עסקאות שבוצע בכלל כרטיסי לאומי קארד במהלך התקופה, ללא משיכות מזומנים בארץ ובניכוי ביטולי עסקאות) הסתכם ב-74.0 מיליארד ש"ח (מתוכו כ-54.5 מיליארד עבור כרטיסים בנקאיים וכ-19.5 מיליארד עבור כרטיסים חוץ-בנקאיים) לעומת 67.8 מיליארד ש"ח בשנת 2015 (מתוכו כ-50.2 מיליארד עבור כרטיסים בנקאיים וכ-17.6 מיליארד עבור כרטיסים חוץ-בנקאיים) גידול של כ-9%.

מגזר הסליקה - לאומי קארד סולקת כרטיסי אשראי מסוג ויזה ומסטרקארד והחל מחודש מאי 2012 סולקת גם כרטיסי אשראי מסוג ישראלקרט.

שירותי הסליקה כוללים הבטחת תשלום לבתי עסק שעימם לאומי קארד קשורה בהסכמי סליקה בגין שוברי עסקאות שבוצעו בכרטיסי אשראי מהסוגים שלאומי קארד סולקת, וזאת בתמורה לעמלה שנגבית על ידי לאומי קארד מבית העסק ("עמלת בית עסק"). בנוסף, מציעה לאומי קארד מוצרי אשראי ופתרונות פיננסיים לבתי העסק, כגון: הלוואות, ניכיון שוברים והקדמת תשלומים.

השפעת המס הצפויה לחול אם וכאשר הבנק ימכור את לאומי קארד בשווי המאזני שלה בספרים מוערכת בכ-83 מיליון ש"ח, על פי שיעור המס הידוע למועד פרסום הדוחות הכספיים.

למידע בנוגע לחקיקה בנושא כרטיסי אשראי ראה פרק [חקיקה ורגולציה הנוגעת למערכת הבנקאית](#).

¹ להגדרת חברות מוחזקות - ראה [ביאור 1.1](#).

לאומי פרטנרס בע"מ

לאומי פרטנרס מהווה את זרוע הבנקאות להשקעות של קבוצת לאומי.

את שנת 2016 סיימה לאומי פרטנרס ברווח של כ-154 מיליון ש"ח אשר נבע בעיקר מהשקעות ומהכנסות מעמלות בהשוואה לרווח של כ-405 מיליון ש"ח בשנת 2015.

ההון העצמי הסתכם ב-31 בדצמבר 2016 ב-1,471 מיליון ש"ח, לעומת 1,326 מיליון ש"ח בסוף 2015.

לאומי פרטנרס עוסקת בארבעה תחומי פעילות עיקריים:

1. ניהול תיק ההשקעות הריאליות של קבוצת לאומי

לאומי פרטנרס (להלן - החברה) עוסקת בייזום, איתור וביצוע של השקעות ישירות ועקיפות בחברות, בפרויקטים ובקרנות השקעה פרטיות.

מדיניות ההשקעות הריאליות של קבוצת לאומי מותאמת לתאבון הסיכון שלה ולמגבלות חוק הבנקאות (רישוי), ולפיכך כוללת החזקות מיעוט בלבד (עד 20% מכל אחד מאמצעי השליטה, וללא שליטה). החברה מתמקדת בהשקעות בעלות אופק בינוני וארוך, המתאימות למדיניות שנקבעה. אסטרטגיית ההשקעות הריאליות קובעת העדפה לחברות פרטיות ולהיתכנות מימוש גבוהה.

בהתאם להנחיה שהתקבלה מבנק ישראל ביום 23 במרס 2015, על היקף ההשקעה הריאלית המרבי להצטמצם עד ליום 1 בינואר 2017 ל-2.5 מיליארד ש"ח. ליום 1 בינואר 2017 היקף ההשקעות הריאליות עומד במגבלה זו. הבנק פנה לבנק ישראל ביום 24 בינואר 2017 בבקשה להגדיל בהדרגה את היקף ההשקעות הריאליות בקבוצת לאומי עד לסכום מירבי של 3.5 מיליארד ש"ח.

במהלך שנת 2016 החברה השקיעה כ-127 מיליון ש"ח בחברות והעמידה הלוואות מזנין בהיקף של כ-261 מיליון ש"ח. כמו כן התחייבה להשקעות והלוואות מזנין נוספות בסך של כ-67 מיליון ש"ח. יתרת ההתחייבויות של החברה להשקעה בקרנות ההשקעה הפרטיות הסתכמה ב-31 בדצמבר 2016 בכ-429 מיליון ש"ח.

2. חיתום, יעוץ וניהול של גיוסי הון פרטיים וציבוריים בישראל

באמצעות חברת הבת לאומי פרטנרס חתמים בע"מ, מעניקה החברה מגוון רחב של שירותים בתחום החיתום והייעוץ לחברות ולבעלי ענין.

בשנת 2016 הייתה לאומי פרטנרס חתמים בין חברות החיתום המובילות בשוק ההון הישראלי. לאומי פרטנרס חתמים השתתפה בהנפקות ציבוריות בהיקף כולל של כ-38 מיליארד ש"ח, והובילה כ-25 הנפקות ציבוריות בהיקף של כ-12.5 מיליארד ש"ח.

3. ייעוץ וניהול תהליכי מיזוגים ורכישות (M&A) וגיוסי הון

השירותים ניתנים לחברות ישראליות וזרות המבקשות לבצע התרחבות אסטרטגית באמצעות רכישות, או למשקיעים או בעלי שליטה המעוניינים למכור או להקטין את השקעותיהם.

סל השירותים במסגרת זו כולל: סיוע באפיון הצרכים והמטרות האסטרטגיים של החברה, אפיון ההשקעה/משקיע האופטימלי להגשמת מטרות אלה, איתור על בסיס גלובלי של מטרות ההשקעה/משקיעים, סיוע ביצירת מגעים עם חברת המטרה, ליווי המו"מ עד למיצויו, בניית עסקה (Deal Structuring) באופן שישרת את מטרות הלקוח, וסיוע בגישה למקורות מימון לעסקה.

בפעילותה משתפת לאומי פרטנרס פעולה עם בתי השקעות וגורמים אחרים בארץ ובחו"ל.

4. ביצוע ניתוחים כלכליים והערכות שווי

החברה, באמצעות חברת הבת לאומי פרטנרס מחקרים, עוסקת בביצוע ניתוחים כלכליים והערכות שווי בעיקר לקבוצת לאומי וכן לגופים כלכליים חיצוניים.

חברות מאוחדות (שלוחות) בחו"ל

סך כל ההשקעות של הבנק בשלוחות בחו"ל בסוף 2016 הסתכם ב 4,108 מיליון ש"ח בהשוואה ל-4,295 מיליון ש"ח בסוף 2015. התרומה של השלוחות בחו"ל לרווח הנקי בשקלים של הקבוצה בשנת 2016 הסתכמה בהפסד בסך 67 מיליון ש"ח לעומת רווח בסך 35 מיליון ש"ח בשנת 2015. הרווח של כל החברות המאוחדות בחו"ל, כפי שפורסם על ידיהן הסתכם בשנת 2016 בסך 54.2 מיליון דולר לעומת רווח בסך 33.4 מיליון דולר בשנת 2015, עלייה של 20.8 מיליון דולר.

לבנק שלוחות בניו יורק, לונדון ורומניה.

בשנת 2016 נמשכו השינויים בפריסה הבינלאומית של הקבוצה במסגרת מדיניות לאומי לצמצום פעילות הבנקאות הפרטית הבינלאומית כדלקמן: במהלך שנת 2016 התקבלו אישורים רגולטוריים להחזרת הרשימות הבנקאיים של שלוחות שוויץ ושלוחות לוכסנבורג והחל תהליך פירוק מרצון שלהן. כמו כן נסגרו משרדי לטין אמריקה והחל תהליך הפירוק שלה, נסגרה נציגות לאומי במכסיקו, נמכרה הפעילות בגרסי והופסקה פעילות חברת הנאמנות בגרסי. למידע נוסף בנוגע לתרומת השלוחות לרווח הקבוצה - ראה [ביאור 15](#).

בנק לאומי ארה"ב

בנק לאומי ארה"ב (BLUSA) התאגד בשנת 1968 והוא בעל רישיון לבנק מסחרי ממדינת ניו-יורק וחבר ב-FDIC (החברה לביטוח פיקדונות).

BLUSA עוסק בבנקאות מסחרית, בעיקר מימון חברות מקומיות בסדר גודל בינוני (Middle Market), בבנקאות בינלאומית בעיקר מול חברות ישראליות, וכן בבנקאות פרטית לתושבי ארה"ב ולתושבי חוץ. עיקר הפעילות המסחרית הינה בתחומי נדל"ן, הייטק, בתי אבות ומוסדות סיעודיים ומסחר. BLUSA פועלת באמצעות חמישה סניפים בניו יורק, קליפורניה, פלורידה ואילינוי.

להלן נתונים עיקריים של BLUSA:

ליום 31 בדצמבר			
	2015	2016	
	השינוי		במיליוני דולר
סך מאזן	1,347	7,420	22.2
אשראי לציבור	557	4,462	14.3
פיקדונות הציבור	1,035	6,132	20.3
הון המיוחס לבעלי מניות התאגיד הבנקאי	15	636	2.4
תיק ניירות ערך לקוחות	245	4,038	6.5
רווח נקי	(35)	26	(57.4)
תשואה להון (%)	10.99	4.02	

הקיטון ברווח הנקי בשנת 2016 לעומת שנת 2015 נובע מרווח נקי בסך של כ-53 מיליון דולר ממכירת נכס נדל"ן בניו-יורק אשתקד.

בנק לאומי בריטניה

בנק לאומי בריטניה פי.א.ל.סי. (בנק לאומי בריטניה) נוסד בשנת 1959 וממשיך בפעילות הקבוצה באנגליה, שהחלה בשנת 1902. לאומי בריטניה מחזיקה שליטה מלאה ב-Leumi ABL Limited, הפועלת בעיקר בתחום של ניכיון חייבים.

בנק לאומי בריטניה עוסק בבנקאות מסחרית ופרטית. פעילות הבנקאות המסחרית כוללת מימון נדל"ן, סחר בינלאומי, מימון מדיה בעיקר באירופה, מימון עסקים הקשורים עם ישראל וחברות ישראליות הפועלות בבריטניה. מימון הנדל"ן כולל מימון מגוון פעילויות בבריטניה ובמערב אירופה ובכלל זה השקעות ופיתוח של נדל"ן למגורים ומימון נדל"ן מסחרי (בעיקר בתי מלון, בתי אבות ומעונות סטודנטים). המימון ניתן הן ללקוחות מקומיים והן לתושבי חוץ (בעיקר ישראלים).

בנק לאומי בריטניה מפוקח על ידי ה-PRA (Prudent Regulation Authority) שהינה זרוע של הבנק המרכזי בבריטניה, ועל ידי רשויות רגולטוריות נוספות.

להלן נתונים עיקריים של בנק לאומי בריטניה:

ליום 31 בדצמבר			
	השינוי	2015	2016
באחוזים		במיליוני ליש"ט	
סך מאזן	9.7	1,586	1,740
אשראי לציבור	(0.3)	1,179	1,175
פיקדונות הציבור	(5.1)	1,265	1,201
הון המיוחס לבעלי מניות התאגיד הבנקאי	24.3	148	184
תיק ניירות ערך לקוחות	(75.2)	101	25
רווח נקי	30.8	13	17
תשואה להון (%)		11.76	14.14

הרווח הנקי של החברה הסתכם בשנת 2016 בסך של 17 מיליון ליש"ט, גידול של 30.8% לעומת תקופה מקבילה. עם זאת, תרומת החברה לרווח הקבוצה בשקלים הינה הפסד בסך 64 מיליון ש"ח הנובע מהפרשי שערים שליליים בשל תיסוף בליש"ט של 18.3%. לבנק אין חשיפה כלכלית לליש"ט שכן כנגד ההשקעה בשלוחה יש פיקדונות במט"ח.

בנק לאומי רומניה

לאומי רומניה הינו תאגיד בנקאי ברומניה, אשר נרכש בשנת 2006. הבנק מפעיל 15 סניפים, לאחר שבמהלך השנים 2010-2015 נסגרו 22 סניפים של הבנק, ועוסק בפעילות בנקאית הכוללת בין היתר קבלת פיקדונות, מתן אשראי, סחר בינלאומי ופעילות במט"ח. פעילות הבנקאות המסחרית כוללת מימון נדל"ן, מימון לקוחות ישראלים הפועלים ברומניה ומימון עסקים מקומיים קטנים ובינוניים.

להלן נתונים עיקריים של בנק לאומי רומניה:

ליום 31 בדצמבר			
	השינוי	2015	2016
באחוזים		במיליוני רון	
סך מאזן	3.4	1,223	1,264
אשראי לציבור	0.5	749	753
פיקדונות הציבור	3.0	789	813
הון המיוחס לבעלי מניות התאגיד הבנקאי	8.0	150	162
רווח נקי	+	(24)	12
תשואה להון (%)		-	7.45

1 רון = 0.232 דולר (בסוף 2015 - 0.241 דולר).

הרווח בשנת 2016 הושפע גם מרווח של כ-18.4 מיליון רון ממכירת תיק הלא מניב (NPL) של השלוחה במהלך הרביע השני של 2016. ההפסד בשנת 2015 נבע בעיקר כתוצאה מהוצאות גבוהות להפסדי אשראי, בשל יישום הנחיות כלליות של הבנק המרכזי ברומניה להקטנת שיעור התיק הלא מניב מתוך סך תיק האשראי במערכת הבנקאות ברומניה.

החשיפה לסיכונים ודרכי ניהולם

ניהול סיכונים בלאומי

ניהול סיכונים הינו תנאי הכרחי לעמידה במטרות השוטפות ובמטרות ארוכות הטווח של הקבוצה. הקבוצה עוסקת במגוון רחב של פעילויות הכרוכות בנטילת סיכונים פיננסיים כדוגמת סיכוני אשראי, סיכוני שוק ונזילות לרבות סיכוני פנסיה, וסיכונים נוספים שאינם סיכונים פיננסיים כגון סיכונים תפעוליים לרבות סיכונים טכנולוגיים וסייבר, סיכונים משפטיים, סיכוני רגולציה, סיכוני מוניטין, סיכון אסטרטגי, סיכוני ציות וסיכוני conduct (התנהלות הוגנת מול לקוחות).

תפישת ניהול הסיכונים בלאומי מבוססת על שלושה "קווי הגנה" הנוטלים חלק בניהול הסיכונים. להלן חלוקת האחריות בין קווי ההגנה:

קו ההגנה הראשון - הנהלות קווי העסקים, לרבות פונקציות תומכות כגון ניהול טכנולוגית המידע נושאות באחריות מלאה לניהול הסיכונים המובנים במוצרים, בפעילויות, בתהליכים ובמערכות הנתונות לאחריותם וליישום סביבת בקרה נאותה על פעילותה באמצעות תהליכי זיהוי, מדידה, ניטור, בקרה הפחתה ודיווח.

קו ההגנה השני - החטיבה לניהול סיכונים שהנה פונקציה בלתי תלויה, האחראית לתכנון ולפתוח של מסגרת העבודה הכוללת לניהול סיכונים בבנק כפי הגדרתה בנוהל בנקאי תקין 310 - בנושא ניהול סיכונים ובכלל זה: אחריות על ניהול הסיכונים ברמת הקבוצה והבנק, הובלה בכתיבת מדיניות הסיכונים של לאומי בכל הסיכונים המרכזיים, סיוע לדירקטוריון בגיבוש תיאבון הסיכון של הבנק, הובלת תהליך הערכת נאותות הלימות ההון (ICAAP) על רכיביו השונים. כמן כן, אחראית החטיבה על סמכויות בפעילויות האשראי והשוק, אחריות על מעקב ובקרה אחר מגבלות תיאבון הסיכון העיקריות, אחריות על קביעת מסגרת העבודה לניהול סיכון ה-conduct (התנהלות הוגנת מול הלקוחות), פיתוח ותיקוף מודלים, הערכת הסיכונים ותיקוף הדירוג הפנימי של הלווה בתיקים ספציפיים באשראי על פי ספים שנקבעו, אחריות כוללת לנאותות הסיווגים וההפרשות באשראי וחישוב ההפרשה הקבוצתית. מעורבות בניהול סיכונים בפרויקטים מרכזיים ואסטרטגיים בזמן אמת, ביצוע ניתוחים בלתי תלויים בעת קבלת החלטות אסטרטגיות ובתהליכי אישור של מוצרים חדשים ויצירת תמונה כוללת ועדכנית של הסיכון לצורך קבלת החלטות.

קו ההגנה השני כולל פונקציות נוספות כגון היועץ המשפטי הראשי של הבנק האחראי על ניהול הסיכונים המשפטיים וניהול סיכוני הציות וחטיבת החשבונאות אשר באחריותה הדיווח הכספי וה-SOX.

קו ההגנה השלישי - הביקורת הפנימית הכפופה ישירות לדירקטוריון. באחריות הביקורת הפנימית ביצוע סקירה בלתי תלויה ואובייקטיבית תוך אתגור של הבקורות, התהליכים, והמערכות לניהול הסיכונים בתאגיד הבנקאי. הביקורת מתבצעת לרוב בדיעבד, על הקו הראשון והשני תוך וידוא יישום ההנחיות של ההנהלה והדירקטוריון.

דירקטוריון הבנק אחראי, בין השאר, על התוויית אסטרטגיית הסיכון הכוללת לרבות תיאבון הסיכון, פיקוח על מסגרת ניהול הסיכונים בקבוצה, אישור מדיניות ניהול סיכונים עבור כל אחד מהסיכונים המהותיים, פיקוח ואתגור של רמות הסיכון אליהם נחשפים הקבוצה והבנק תוך וידוא הלימה לתיאבון הסיכון.

המבנה הארגוני של ניהול סיכונים בקבוצת לאומי:

מנהלת הסיכונים הראשית, אשר הינה חברת הנהלה בבנק וראש החטיבה לניהול סיכונים, אחראית להובלת ניהול הסיכונים העיקריים בקבוצה ובבנק.

כפוף למנהלת הסיכונים הראשית, מכהנים ראשי אגפים לניהול סיכוני אשראי, סיכוני שוק, סיכונים תפעוליים, מנהל אגף לסיכון - תשואה כולל וראש מערך נס"א העוסק בסיכוני אשראי ברמת העסקה הבודדת. בכל חברת בת בארץ ובחו"ל מונה מנהל סיכונים ראשי אשר כפוף ניהולית למנכ"ל חברת הבת ובכפיפות עקיפה (Dotted Line) למנהלת הסיכונים הראשית של הקבוצה.

סיכונים עיקריים הגלומים בפעילות הבנק

הסיכונים העיקריים הגלומים בפעילות הבנק הנם [סיכון אשראי](#), [סיכון שוק](#) ו**סיכונים תפעוליים** המפורטים בהמשך הפרק.

שינויים בסביבת הסיכון והשפעתם על הקבוצה

בבחינת סביבת הסיכונים השונים, נציין שלא חלו במהלך השנה שינויים משמעותיים במפת הסיכונים והאיזומים, אך חלו שינויים בעוצמה היחסית של הסיכונים השונים. המערכת הבנקאית בעולם ובארץ, ובכלל זה לאומי, מושפעת עמוקות מסיכונים הקשורים לרגולציה ולחקיקה, לסביבה מאקרו-כלכלית תנודתית, לשינויים החלים על המודל העסקי ובכלל זה המעבר ל"בנקאות החדשה" המבוססת על הדיגיטל ומגמות חברתיות וצרכניות. מתוך מכלול הסיכונים על המערכת הבנקאית, נציין את הסיכון המקרו כלכלי ואת הסיכון התפעולי ובכלל זה סיכון הסייבר והטכנולוגיה כאיזומים משמעותיים.

להלן מוקדי סיכון מרכזיים שצפויים להשפיע על סיכוני הבנק בשנה הקרובה:

סיכון מאקרו-כלכלי

סיכון מאקרו-כלכלי הינו סיכון להכנסות ולהון הקבוצה הנובע מתנאים מאקרו כלכליים לרבות סביבת ריבית נמוכה, יחסי הכח הפוליטיים בעולם והשפעתם על הסחר הבינלאומי - גם לאור תוצאות הבחירות בארה"ב, ההתפתחויות בסין ובשווקים המתעוררים, חשש ליציבות גוש האירו ואי היציבות הגיאופוליטית במוקדי סכסוך בעולם בין השאר לאור התגברות איומי הטרור. הבנק בוחן את יכולתו לעמוד בהתפתחויות שליליות בסביבה המאקרו כלכלית באמצעות תרחישי קיצון מערכתיים. כמו כן, מתבצע ניטור ומעקב שוטף אחר ההתפתחויות בשוק על מנת להיערך מבעוד מועד ולהתאים את הפעילות, כאשר נדרש.

התגברות דרישות הרגולציה

להתגברות דרישות הרגולציה בארץ ובעולם השפעה על המודל העסקי, על הרווחיות ועל דרישות הלימות ההון של הקבוצה. בשנים האחרונות הורחבו מאוד הדרישות מבנקים בעולם וכישראל בנוגע להון ונזילות, זאת על רקע הפקת הלקחים מהמשבר הפיננסי (הוראות באזל 3). בנוסף, התפרסמו לאחרונה טיוטות בינלאומיות בנוגע לסטנדרטים חדשים העלולים להשפיע על הון הבנק. מגמות אלו משפיעות על אופן הקצאת ההון לפעילויות העסקיות השונות בקבוצה.

בנוסף, פורסמו לאחרונה חוקים ורגולציות בדגש על סביבת הצרכן אשר מטרתם בין השאר הגברת התחרותיות כדוגמת חוק נתוני אשראי וחוק להגברת התחרות במערכת הבנקאית (ועדת שטרומ).

הבנק עוקב אחר התפתחויות אלו, לומד אותן ונערך בהתאם.

סיכוני אבטחת מידע וסייבר

ההתפתחויות המהירות במרחב הסייבר, הביאו לעלייה בהיקף ובעוצמת האיומים, יכולות התוקפים ורמת מורכבות המתקפות, ובהתאם לעליה משמעותית בחשיפה לסיכון הסייבר.

סיכונים אלה עלולים לחשוף את הבנק לפגיעה בפעילות העסקית ולפגיעה במוניטין.

לאור השינויים המתמידים בסביבה העסקית הפיננסית ובמתאר האיומים במרחב הסייבר עודכנה אסטרטגיית ומדיניות הגנת הסייבר והביטחון. תפיסת הגנת הסייבר מתמקדת בהקצאת משאבי ההגנה באופן דיפרנציאלי בהתאם לרמת הסיכון הגלום, ובהתייחס לפן הטכנולוגי, העסקי, האנושי והפיזי.

בהקשר זה, בהתאם לעיקרון המהותיות, בוצע מהלך להגדרת המידע הרגיש ביותר ונקבעו תפיסות בהקשר של הגורם האנושי (הרשאות, תפקידים ועובדים).

למידע נוסף בנוגע לסיכון אבטחת מידע וסייבר ראה פרק [סיכונים תפעוליים](#).

הסיכון הטכנולוגי

בנק לאומי הינו בנק מתקדם ומוביל בחדשנות מוצרית וטכנולוגית וזאת במטרה ליצור שירותים מתקדמים ללקוחותיו. בכדי לאפשר את שירותים אלו נדרש הבנק לתשתיות דיגיטליות מתקדמות היוצרות מחד הזדמנויות עסקיות, ומאידך מעלות את רמת החשיפה לסיכונים טכנולוגיים בתהליכים העסקיים והתפעוליים.

סביבת ה-IT הינה מורכבת, משתנה בקצב מהיר והתלות בה הולכת וגדלה. לפיכך יש חשיבות גבוהה לכך שהתשתית הטכנולוגית תהיה יציבה, עמידה וחזקה.

לאומי מקפיד על שמירת איכותן ותפקודן התקין של מערכות המידע לרבות תהליכי העבודה הנדרשים ומשקיע משאבים רבים בתשתיות הטכנולוגיות.

למידע נוסף בנוגע לסיכון הטכנולוגי ראה פרק [סיכונים תפעוליים](#).

סיכון ה-Conduct - התנהלות הוגנת מול הלקוחות

סיכון ה-Conduct הינו הסיכון שהתנהלות מול הלקוחות אשר אינה הוגנת, שקופה ומתאמת לצרכיו תוביל להפסדים כתוצאה מנזקים משפטיים, קנסות או נזקי מוניטין.

בנק לאומי מקפיד על התנהלות שקופה והוגנת במטרה להעניק ללקוחותיו שירותים ומוצרים בעלי ערך. תהליכי הייזום והמכירה כפופים לנהלים ולבקורות אשר מבטיחים התנהלות ראויה. תהליכים אלו נבחנים באופן שוטף, במטרה לשדרגם. תוכנית העבודה לניהול סיכון זה מתייחסת להיבטי ייזום עסקי, תהליכים בממשק השוטף מול הלקוח, תוכניות תגמול ועוד.

ההליך ה-ICAAP (Internal Capital Adequacy Assessment Process)

ההליך הערכת הלימות ההון (ICAAP) משמש לצורך בחינת היקף ההון הדרוש לתמיכה בסיכונים השונים, הן במצב עסקים רגיל והן תחת תרחיש קיצון, שהקבוצה חשופה אליהם, על מנת לוודא שהון הקבוצה בפועל עולה על דרישות ההון האמורות בכל זמן. במסגרת ההליך הוגדרו תיאבון הסיכון ויכולת הנשיאה בסיכון, נערך ההליך מקיף של מיפוי והערכת הסיכונים אליהם הקבוצה חשופה, פותחה מסגרת מקיפה לניתוח תרחישי קיצון ונבחנו תהליכי ניהול הסיכונים ומבנה ניהול הסיכונים בקבוצה.

מביצוע התהליך עולה כי לבנק יש הון ונזילות הולמים להתמודדות עם כלל הסיכונים שזוהו, הן במצב עסקים רגיל והן בהתממשות תרחישי קיצון חמורים.

תוצרי התהליך מרוכזים במסמך ה-ICAAP שהוגש למפקח על הבנקים בינואר 2017. תהליך זה נבחן על ידי המפקח על הבנקים כחלק מ"תהליך הסקירה הפיקוחי" (Supervisory Review Process) - SREP.

תיאבון הסיכון של הקבוצה

תיאבון הסיכון של הקבוצה מתווה את גבולות הגזרה לפעילות העסקית, הן בשגרה והן תחת תרחיש קיצון. תיאבון הסיכון מותאם לאסטרטגיה של לאומי ולגבולות המיקוד העסקי שבהם בחר להתמקד בפועל ובראיה צופת פני עתיד. תיאבון הסיכון מתייחס לאופן ההתנהלות של לאומי בזיהוי, מדידה, בקרה, ניהול והפחתה של הסיכונים, כאשר להתנהלות זו השפעה ישירה על פרופיל הסיכון השיורי של הקבוצה. מגבלות תיאבון הסיכון נבחנות מידי שנה ומאושרות ברמת הדירקטוריון במסגרת תהליך ה-ICAAP. מסמך תיאבון הסיכון מהווה נקודת ייחוס למסמכי המדיניות הספציפיים ביחס לכל סוג הסיכון ואשר בהם מפורטות מגבלות סיכון נוספות והנחיות לניהול הסיכון.

הצהרת תיאבון הסיכון של הקבוצה דנה בהיקף וסוגי הסיכון המצרפי שהבנק מעוניין לשאת על מנת להשיג את היעדים העסקיים שלו. נקבעו מדדים בתחומים שונים הן כמותיים והן איכותיים המבוססים על הנחות צופות פני עתיד אשר מבטאים את הצהרות תיאבון הסיכון המצרפי של הקבוצה.

בעת התווית תיאבון הסיכון מחושבת באופן שוטף קיבולת הסיכון - רמת הסיכון המקסימלית שהקבוצה יכולה לשאת, ללא הפרת מגבלות הון, מינוף, נזילות, התחייבויות ומגבלות רגולטוריות אחרות, לרבות מנקודת מבט של בעלי המניות והלקוחות. קיבולת הסיכון נבחנת, בין השאר, באמצעות ביצוע תרחישי קיצון.

שימוש במבחני קיצון במסגרת ניהול הסיכונים

ביצוע מבחן קיצון אחיד הינו סטנדרט בין-לאומי מקובל ונדרש בהתאם להמלצות ועדת באזל, ותורם להבנת מוקדי הסיכון להם חשופה המערכת הבנקאית ובנק בודד. תהליך זה, מחזק את השקיפות במערכת הבנקאית, מאפשר לבחון את עמידותם של התאגידים הבנקאיים במצב של התפתחות תנאי שוק שליליים ולהשוות ביניהם. התהליך תומך בשיפור המתודולוגיות והבנת גורמי הסיכון בתאגידים הבנקאיים ובפיקוח על הבנקים.

נבחנת השפעת מבחני הקיצון החמורים ביותר על תכנון ההון של הקבוצה במטרה לבדוק שהקבוצה עומדת בכל המגבלות הרגולטוריות והפנימיות שנקבעו תחת התרחיש.

החל משנת 2012 הפיקוח על הבנקים בבנק ישראל עורך מבחן קיצון מאקרו-כלכלי למערכת הבנקאית המבוסס על תרחיש אחיד. במסגרת זו אומדן הבנק, כמו שאר הבנקים בישראל, את תוצאות המבחן באמצעות מגוון של מודלים ומתודולוגיות המתבססות גם על "הערכות מומחה" סובייקטיביות.

בבסיס מבחני הקיצון האחידים המועברים אחת לשנה לבנקים קיימים שני תרחישים מאקרו כלכליים שנבנו על ידי בנק ישראל - תרחיש בסיס ותרחיש קיצון, אשר משתנה משנה לשנה. חשוב לציין כי התרחישים המובאים בחשבון אינם בגדר תחזית, אלא תרחישים היפותטיים שנועדו לבחון את עמידות התאגידים הבנקאיים בסביבה מאקרו כלכלית חמורה מאוד.

הפיקוח על הבנקים משלב את תוצאות מבחן הקיצון האחיד כרכיב משלים בתהליכי ההערכה הפיקוחיים (SREP), לרבות התייחסות כמותית ואיכותית, במקביל נדרשים התאגידים הבנקאיים לשלב את מבחן הקיצון האחיד בתהליך פנימי להערכת הנאותות ההונית בבנקים (ICAAP).

בנק לאומי ביצע במהלך הרבעון הראשון של 2016 תרחיש קיצון אחיד לשנים 2015-2016 (תרחיש קיצון מקומי). בנוסף, הבנק השלים במהלך ינואר 2017 את חישוב תרחיש הקיצון האחיד לשנים 2016-2017 (תרחיש קיצון גלובלי). כל תרחישי הקיצון נערכים על פי הנחיות ודרישות בנק ישראל.

בנוסף, מבצעת קבוצת לאומי סט של מבחני קיצון פנימיים, המתעדכן באופן שוטף. זאת, במטרה לבחון מוקדי סיכון עיקריים, לאור ההתפתחויות השונות בסביבה בה פועל הבנק, כמו שינויים בסביבה העסקית, דרישות רגולציה וכיו"ב. סט התרחישים של לאומי כולל, בין השאר - תרחיש מערכתי גלובלי, תרחיש מערכתי מקומי, תרחישים תפעוליים ועוד.

פרופיל הסיכון - הגדרת חומרת גורמי הסיכון

המתודולוגיה לסיווג רמת החומרה של החשיפות לסיכונים השונים, כפי שמתוארים בטבלת חומרת גורמי הסיכון, מבוססת על אמידה סובייקטיבית של כימות השפעת התממשות תרחישים שונים על הון הקבוצה, קרי על יציבותה. נקודת המוצא לרמת החומרה המוגדרת להלן מתבססת על תוצאות התממשות תרחישי קיצון פוטנציאליים, בהנחה שייקרו, ומציגות את גובה הסיכון בחלוקה לחמש רמות, זאת כפונקציה של היקף הפגיעה ביחס הלימות הון עצמי רובד 1 של הקבוצה בהתממשות הסיכון.

סיכון בדרגת חומרה נמוכה מוגדר כפגיעה של עד 0.5% בהלימות ההון, נמוכה-בינונית כפגיעה בטווח של 1%-0.5%, בינונית - כפגיעה בטווח של 1%-2%, בינונית-גבוהה כפגיעה של יותר מ-2% אך מבלי להוריד את יחס הלימות הון עצמי רובד 1 אל מתחת ל-6.5%. פגיעה שתוביל לירידת יחס הלימות הון עצמי רובד 1 מתחת ל-6.5% מוגדרת להלן כסיכון ברמת חומרה גבוהה. מעבר לנקודת מוצא זו מופעלת חוות דעת סובייקטיבית בסיכונים מורכבים לכימות. שיקולים נוספים כגון תהליכי ניהול הסיכון, השפעת קשרי הגומלין מול סיכונים אחרים ושינויים בסביבת הסיכון החיצונית יכולים להעלות או להוריד את הערכת החומרה של הסיכונים מעבר למשתקף בהערכת הנזק הכמותית להון.

חשוב לציין כי המתודולוגיה האמורה להערכת חומרת גורמי הסיכון מתבססת גם על "הערכות מומחה" סובייקטיביות מקרב הגורמים הרלוונטיים בבנק. כאשר מדד כמותי כלשהוא אינו נותן להערכתנו, ביטוי מספיק גבוה לחומרת גורם הסיכון, יינתן משקל גבוה יותר להערכה איכותית.

חלק מהמידע המובא בפרק זה הינו "מידע צופה פני עתיד". למשמעות מושג זה ראה סעיף [מידע צופה פני עתיד](#).

להלן פרוט של הסיכונים:

1. סיכון אשראי

סיכון אשראי - חומרת סיכון האשראי הכולל היא בינונית.

למידע נוסף בנוגע לניהול הסיכון ראה פרק [סיכון אשראי](#).

להלן פירוט תת-הסיכונים הנכללים תחת הגדרת סיכון האשראי לפי המיפוי הקבוצתי:

1.1. סיכון איכות לווים ובטחונות: סיכון בגין כניסה לכשל של לווה/ צד נגדי, הגורמת לאי עמידתו בהתחייבויות כספיות חוזיות. חומרת הסיכון מוגדרת בינונית.

1.2. סיכון ריכוזיות: סיכון הטמון בחשיפה משמעותית ללווים בעלי מאפיינים כלכליים או עסקיים דומים, או שמצויים בשליטה ו/או בניהול של גורם מסוים. גורמים אלו עלולים להביא, במצב של שינוי במצב הכלכלי או העסקי, להשפעה דומה על יכולת העמידה בהחזר החובות של אותם לווים. להלן פירוט תת-הסיכונים הנכללים בהגדרה לפי המיפוי הקבוצתי:

1.2.1. סיכון ריכוזיות לווה גדול וקבוצת לווים. חומרת הסיכון מוגדרת כנמוכה;

1.2.2. סיכון ריכוזיות ענפית ומגזרית. חומרת הסיכון מוגדרת כבינונית;

2. סיכון שוק

סיכון שוק - רמת סיכון שוק הכולל מוגדרת נמוכה-בינונית.

למידע נוסף בנוגע לניהול סיכון שוק ראה פרק [סיכון שוק](#).

2.1. סיכון בסיס. חומרת הסיכון מוגדרת כנמוכה.

2.2. סיכון ריבית. חומרת הסיכון מוגדרת כנמוכה-בינונית.

2.3. סיכון מרווח אג"ח ומחירי מניות. חומרת הסיכון מוגדרת כנמוכה-בינונית.

3. סיכון נזילות

אי הוודאות ביחס לאפשרות לגייס מקורות ו/או לממש נכסים, באופן בלתי צפוי ותוך פרק זמן קצר, מבלי שיגרם הפסד מהותי. לאור זאת, שהבנק וחברות הבנות עומדים במדדי הנזילות שקבעו לעצמם והנזקים הכספיים בתרחיש הנזילות החמור ביותר נמוכים, נקבע סיכון זה כנמוך.

4. סיכון תפעולי

סיכון תפעולי - הערכת רמת החומרה מתייחסת לנזקים ברמת חומרה גבוהה וסקירת אירועים היסטוריים. הערכת הסיכון התפעולי מתייחסת בין השאר לסיכונים טכנולוגיים שונים ולסיכון הסייבר. רמת החומרה לסיכון התפעולי מוגדרת כבינונית.

למידע נוסף בנוגע לניהול הסיכון התפעולי ראה פרק [סיכונים תפעוליים](#)

5. סיכון רגולציה

סיכונים רגולציה מורכבים משלושה סיכונים בעלי קשרי גומלין:

הסיכון המשפטי - סיכון להפסד כתוצאה מהעדר אפשרות לאכוף באופן משפטי קיומו של הסכם או מהתחייבויות תלויות, לרבות בגין תביעות ודרישות מהבנק. ההגדרה כוללת סיכונים הנובעים מחקיקה, תקנות, פסיקה והוראות רשויות, סיכונים הנובעים מפעילות ללא גיבוי בהסכמים מספקים, ללא ייעוץ משפטי או על פי ייעוץ משפטי לקוי וכן כתוצאה מפרשנות לגבי זכויות הצדדים מכח הסכמים שבין הבנק לבין לקוחותיו.

סיכון ציות - הסיכון שיכול לנבוע מאי עמידה בדרישות רגולטוריות וחוקים של הרשויות השונות בישראל ובעולם. סיכון רגולציה וחקיקה - הסיכון ששינויים עתידיים בהוראות החוק ישפיעו לרעה על פעילותו העסקית של הבנק. חומרת הסיכון המשפטי / ציות/רגולציה וחקיקה מוערכת כבינונית.

6. סיכון מוניטין

הסיכון שפרסום או גילוי ציבורי של עסקה או נוהג הקשור ללקוחות, כמו גם תוצאות עסקיות ואירועים הקשורים לקבוצה, ישפיע באופן שלילי על אמון הציבור בקבוצה או יגרמו לירידה בבסיס הלקוחות או יגררו עלויות משפטיות גבוהות או ירידה בהכנסות. רמת החומרה של סיכון המוניטין של הקבוצה מוגדרת כנמוכה-בינונית. למידע נוסף בנוגע סיכון המוניטין ראה פרק [סיכונים אחרים](#).

7. סיכון הפנסיה

סיכון הפנסיה מוגדר כמכלול הסיכונים הקשורים לפנסיה עובדי הבנק מדור א' וכיניהם: שינויים בפרמטרים אקטואריים (כמו תוחלת החיים) ושינויים בשערי הריבית ובמרווחי אג"ח אשר עלולים להגדיל את היקף ההתחייבות העתידית שהינה בהיקף כספי גבוה יחסית להון הבנק ומאופיינת במח"מ ארוך. מנגד, ההשפעה של שינויים בשערי ריבית, אינפלציה, מרווחי אשראי, ושערי מניות וקרנות על שערך הנכסים אשר הבנק העמיד כנגד ההתחייבויות הפנסיוניות. האישור הפרטני שקיבל הבנק לפיו ריבית ההיוון תחושב על פי ממוצע נע של תשואות השוק, לתקופה של שמונה רבעונים מיתנו באופן משמעותי את התנדודות והינן בעלות משקל נמוך יותר מאשר בעבר בהשפעתן על ההון הרגולטורי. רמת החומרה של סיכון הפנסיה של הקבוצה מוערכת כנמוכה-בינונית.

8. סיכון אסטרטגי - תחרות ולקוחות

סיכון עסקי הכולל את ההשלכות הנוכחיות והעתידיות על הון, רווחים, מוניטין או מעמד הנובעים מהחלטות עסקיות שגויות, מיישום בלתי נאות של החלטות או מהעדר תגובה לשינויים ענפיים, כלכליים, רגולטורים וטכנולוגיים. סיכון שבהתממשותו עשוי להביא לפגיעה ביכולת הקבוצה להשיג את יעדיה. לאור אתגרי הרווחיות בסביבת התחרות, חוסר וודאות ביחס להשפעת רגולציה מתהווה על המערכת הפיננסית בישראל, אתגרים בעולם הבנקאות ושינויים טכנולוגיים, אנו מעריכים כי השפעת סיכון זה הינה נמוכה-בינונית.

9. סיכון מערכתי עולמי

סיכונים הנובעים מאירועים כלכליים, פוליטיים וגיאופוליטיים בעולם, שיכולים לסכן את יציבותה של הקבוצה, כגון משבר כלכלי עולמי. הערכת הסיכון מבוססת על ההפסד בתרחיש הקיצון העולמי של הקבוצה הכולל התממשות מספר סיכונים יחד. חומרת הסיכון בלאומי מוגדרת כבינונית-גבוהה.

10. סיכון מערכתי מקומי

סיכונים הנובעים מאירועים כלכליים, פוליטיים וגיאופוליטיים בארץ, שיכולים לסכן את יציבותה של הקבוצה, ולהביא למשבר נדל"ן מקומי. הערכת הסיכון מבוססת על ההפסד בתרחיש קיצון נדל"ן של הקבוצה הכולל התממשות מספר סיכונים יחד. חומרת הסיכון בלאומי מוגדרת כבינונית.

סיכון אשראי

אשראי הינו פעילות ליבה מרכזית של הבנק והקבוצה, המתקיימת באופן מבוזר במספר קווי עסקים.

סיכון האשראי הינו סיכון של הבנק להפסד כתוצאה מהאפשרות שלוה/צד נגדי לא יעמוד בהתחייבויותיו כלפי התאגיד הבנקאי, כפי שסוכם. הבנק מיישם מדיניות כוללת לניהול סיכון האשראי, בהתאם לנדרש בהוראת ניהול בנקאי תקין 311.

האשראי הינו פעילות ליבה בכל קווי העסקים, וסיכון האשראי מנוהל בהתאמה באמצעות שלוש קווי ההגנה. העקרונות המרכזיים בניהול סיכון האשראי ערוכים במסמך "מדיניות האשראי וסיכונים האשראי", הנסרק מידי שנה ומתעדכן בהתאם לצורך באישור הנהלת הבנק והדירקטוריון.

תהליכי ניהול ובקרה

בתחום ניהול האשראי מתקיימים תהליכי בקרה ומעקב אחר הסיכונים תוך התאמתם למאפייני הלקוחות והיחידות הארגוניות בהן הם מטופלים. בהמשך למהלכים שבוצעו בשנים האחרונות, כגון הקמת מרכזים מתמחים לתחום האשראי בחטיבה הקמעונאית ומיזוג פעילות המשכנתאות בחטיבה הבנקאית, בוצעו במהלך 2016 צעדים נוספים שתרמו לשיפור הבקרה ומעקב בסיכון האשראי. העיקריים שבהם - מיזוג בנק ערבי ישראלי בחטיבה הבנקאית וריכוז הטיפול בסגמנטים ייחודיים של לקוחות במסגרת סניפים מתמחים.

בנוסף לטיפול והבקרה ברמת האשראי הפרטני, מוקדשים משאבים ניכרים לניהול תיק האשראי כמכלול, וסגמנטים מתוכו, ובכלל זה מעקב וניטור אחר מוקדי הריכוזיות הרלבנטיים.

הדיווח על סיכוני האשראי

הבנק מקפיד על קיום דיווח שוטף ועדכני לגורמי הנהלה, דירקטוריון ולפיקוח על הבנקים. קווי הדיווח מוגדרים ומתקיימים הן ברמת הלווים הפרטניים והן ברמת הניטור אחר תיק האשראי כמכלול וסגמנטים מתוכו.

כלים לניהול סיכון אשראי

במסגרת הכלים והשיטות לניהול סיכון האשראי נעשה שימוש גם במודלים כמותיים לדירוג פנימי של סיכון הלווים ולהערכה ומעקב אחר הסיכון ברמת התיק. הדירוג הפנימי של הלווים הינו נדבך מרכזי בתהליך קבלת החלטות ותמחור האשראי ובמעקב אחר איכותו לאורך זמן.

שני כלים עיקריים משמשים את הבנק באמידת הדירוג הפנימי של הלווים. האחד, מערכת דירוג המיועדת ללקוחות קמעונאיים, ומבוססת על מאפייני פעילות הלקוח לאורך זמן. השני, מערכת דירוג לווים המיועדת ללווים עסקיים-מסחריים, ומבוססת על שאלוני מומחה מובנים. המודלים שעל פיהם מבוצע הדירוג במערכות הנ"ל מתוקפים ומנוטרים באופן שוטף.

בשילוב עם מערכת הדירוג, קיימת מערכת תשואה להון המאפשרת ביסוס הקשר בין רמת הסיכון לבין התשואה להון. הן ברמת הלקוח והן ברמת מרכזי הרווח השונים. המערכת מאפשרת לתמחר עסקאות ביחס לתשואה הנדרשת בסגמנטים השונים.

בנוסף, בנייתו הסיכון ברמת תיק האשראי כולו, הבנק נעזר במודל פנימי על מנת להעריך את סיכון האשראי ברמת המכלול של תיק האשראי ובחתיכים שונים מתוכו.

סיכון אשראי בעייתי

31 בדצמבר 2016		
מאזני	חוץ מאזני	כולל
במיליוני ש"ח		
1. סיכון אשראי בעייתי: ^(א)		
סיכון אשראי פגום	3,657	331
סיכון אשראי נחות	1,271	81
סיכון אשראי בהשגחה מיוחדת ^(ב)	2,787	1,284
סך הכל אשראי בעייתי	7,715	1,696
מזה: חובות שאינם פגומים, בפיגור של 90 ימים או יותר ^(ב)	1,003	-
2. נכסים שאינם מבצעים:		
חובות פגומים	3,223	-
נכסים שהתקבלו בגין אשראים שסולקו	14	-
סך הכל נכסים שאינם מבצעים	3,237	-

הערה: סיכון אשראי מאזני וחוץ מאזני מוצג לפני השפעת הפרשה להפסדי אשראי ולפני השפעת ביטחונות המותרים לניכוי לצורך חבות של לווה ושל קבוצת לווים.

(א) סיכון אשראי פגום, נחות או בהשגחה מיוחדת.

(ב) לרבות בגין הלוואות לדירוג שבגינן קיימת הפרשה לפי עומק הפיגור ובגין הלוואות לדירוג שבגינן לא קיימת הפרשה לפי עומק הפיגור הנמצאות בפיגור של 90 ימים או יותר.

31 בדצמבר 2015		
מאזני	חוץ מאזני	כולל
במיליוני ש"ח		
1. סיכון אשראי בעייתי^(א)		
3,940	295	4,235
1,413	235	1,648
2,995	886	3,881
8,348	1,416	9,764
942	-	-
2. נכסים שאינם מבצעים:		
3,485	-	-
7	-	-
3,492	-	-

הערה: סיכון אשראי מאזני וחוץ מאזני מוצג לפני השפעת הפרשה להפסדי אשראי ולפני השפעת ביטחונות המותרים לניכוי לצורך חבות של לווה ושל קבוצת לווים.

(א) סיכון אשראי פגום, נחות או בהשגחה מיוחדת.

(ב) לרבות בגין הלוואות לדיר שבגינן קיימת הפרשה לפי עומק הפיגור ובגין הלוואות לדיר שבגינן לא קיימת הפרשה לפי עומק הפיגור הנמצאות בפיגור של 90 ימים או יותר.

להלן פירוט מדדי סיכון האשראי

31 בדצמבר	
2015	2016
באחוזים	
1.48	1.38
0.36	0.38
3.14	2.90
0.08	(0.05)
0.20	-

תנועה ביתרת פגומים

31 בדצמבר	
2015	2016
במיליוני ש"ח	
4,792	3,921
1,399	1,559
(205)	(162)
(1,014)	(292)
7	30
(1,058)	(1,403)
3,921	3,653

(א) שינוי נטו ביתרת החובות הפגומים לתחילת שנה.

גילוי, הערכה, סיווג, וכללי הפרשה להפסדי אשראי

בנושא הוצאות בגין הפסדי אשראי וסיווג חובות בעייתיים הבנק פועל בהתאם להוראות הפיקוח על הבנקים שנכנסו לתוקף ביום 1 בינואר 2011 והעדכונים של הוראות אלו מאז מועד זה. הבנק נוהג לאמוד, להעריך ולעדכן את גובה ההפרשה להפסדי אשראי באופן שוטף, בהתאם לניסיון העבר, ניתוח מצבם של הלזים הנבחנים באופן פרטני, וכן בהתאם לתחזיות כלכליות והערכות לגבי השווקים והסקטורים העסקיים השונים.

ההפרשה להפסדי אשראי בהתייחס לתיק האשראי נחלקת להפרשה פרטנית ולהפרשה קבוצתית.

ההכנסות בגין הפסדי אשראי לשנת 2016 הסתכמו ב-125 מיליון ש"ח, המהווה שיעור של כ-0.05% מתיק האשראי לציבור, השיעור הושפע ממספר גורמים עיקריים:

- שיעור נמוך של הפרשות פרטניות לאור העדר הפרשות בגין לקוחות בולטים.
- היקפי גבוהים משמעותיים, ובכלל זה בגין חובות שנמחקו חשבונאית.

למידע נוסף בנוגע להפרשות ראה [ביאור 13](#).

31 בדצמבר		
2015	2016	
באחוזים		
1.6	1.5	שיעור יתרת ההפרשה להפסדי אשראי בגין אשראי לציבור מיתרת האשראי לציבור
105.9	110.2	שיעור יתרת ההפרשה להפסדי אשראי בגין אשראי לציבור מיתרת אשראי לציבור פגום
85.4	86.4	שיעור יתרת ההפרשה להפסדי אשראי בגין אשראי לציבור, מיתרת אשראי לציבור פגום בתוספת יתרת אשראי לציבור אשר נמצא בפיגור של 90 ימים או יותר
12.8	0.1	שיעור המחיקות נטו בגין אשראי לציבור מיתרת ההפרשה להפסדי אשראי בגין אשראי לציבור

למידע נוסף בנוגע להוראות מדידה וגילוי של חובות פגומים, סיכון אשראי והפרשה להפסדי אשראי ראה פרק מדיניות חשבונאית קריטיית [הפרשה להפסדי אשראי וסיווג חובות בעייתיים](#).

ריכוזיות האשראי

סיכון הריכוזיות מוגדר כחשיפה בודדת או קבוצה של חשיפות בעלות מכנה משותף ופוטנציאל לגרימת הפסדים משמעותיים. ניהול סיכונים הריכוזיות מתבצע בעיקר על ידי קביעת מגבלות ומעקב ובקרה אחרי עמידה בהן. היבט הריכוזיות בא לידי ביטוי גם בתמחור האשראי שמשקף את הסיכון.

פיזור תיק האשראי בין ענפי המשק השונים

תיק האשראי של הבנק מפוצל בין ענפי המשק השונים במטרה לפזר את הסיכון הגלום במצב של ריכוז גבוה בענף אחד. בענפי משק המאופיינים ברמת סיכון נמוכה יחסית, אנו שואפים להגיע לשיעור מימון גבוה מחלקנו במערכת.

מדיניות האשראי של הבנק לגבי מגזרי פעילות שונים ולגבי ענפי משק שונים משתנה מעת לעת בהתאם לסביבה העסקית, למיקוד העסקי של הבנק, לתיאבון הסיכון של הבנק ולהנחיות כלליות וספציפיות של בנק ישראל.

בנוסף למגבלת הפיזור הענפי שהוטלה על ידי בנק ישראל לגבי 20 ענפי המשק הראשיים מגדיר הבנק כחלק ממדיניות הסיכון שלו מגבלות פנימיות לפיזור תיק האשראי על-בסיס ענפי משק ותת הענפים כאחוז מסיכון האשראי (ובחלק מתתי הענפים גם בסכום אבסולוטי).

סיכון האשראי הכולל לציבור לפי ענפי משק

31 בדצמבר 2016										
סיכון אשראי כולל ^(א)			חובות ^(ב) וסיכון אשראי חוץ מאזני (למעט נגזרים) ^(ג)				סיכון אשראי כולל ^(א)			
הפסדי אשראי ^(ד)			מזה:							
יתרת הפרשה להפסדי אשראי	מחיקות חשבוניות נטו	הוצאות (הכנסות) בגין הפסדי אשראי	פגום	בעייתי ^(ה)	חובות ^(ב)	סך הכל ¹	סך הכל ^(ה)	דירוג ביצוע אשראי ^(ו)	סך הכל	
במיליוני ש"ח										
בנין פעילות לווים בישראל										
ציבור-מסחרי										
			93	192	1,863	2,165	193	1,975	2,168	חקלאות
(54)	7	23	-	9	290	703	9	717	726	כרייה וחציבה
-	-	-	-	9	290	703	9	717	726	תעשייה
(526)	(203)	(189)	460	1,281	13,941	20,531	1,278	19,559	20,837	בינוי ונדל"ן - בינוי ^(ז)
(328)	17	(7)	380	1,556	15,576	45,588	1,556	44,106	45,662	בינוי ונדל"ן - פעילות בנדל"ן
(433)	(79)	(303)	751	1,127	23,878	26,373	1,127	25,313	26,440	אספקת חשמל ומים מסחר ^(ח)
(68)	4	23	269	366	3,060	4,569	366	4,483	4,849	בתי מלון, שרותי הארחה ואוכל
(321)	13	33	252	1,033	22,685	27,842	1,051	26,960	28,011	תחבורה ואחסנה
(28)	(76)	(74)	94	223	2,307	2,566	223	2,364	2,587	תקשורת ושרותי מחשב
(44)	(57)	(52)	169	254	6,789	7,739	259	7,613	7,872	שרותים פיננסיים
(69)	(2)	(15)	197	208	4,067	5,445	212	5,495	5,707	שרותים עסקיים ואחרים
(222)	(23)	(82)	476	482	10,854	14,605	483	19,037	19,520	שרותים ציבוריים וקהילתיים
(147)	37	95	50	146	6,264	8,876	146	8,762	8,908	סך הכל מסחרי
(52)	(5)	5	13	55	7,148	8,500	55	8,469	8,524	אנשים פרטיים - הלואות לדיר
(2,292)	(367)	(543)	3,204	6,932	118,722	175,502	6,958	174,853	181,811	אנשים פרטיים - אחר
(462)	25	(10)	-	719	78,645	80,570	720	79,850	80,570	סך הכל ציבור - פעילות בישראל
(820)	291	458	108	656	38,141	67,683	656	67,035	67,691	בנקים בישראל
(3,574)	(51)	(95)	3,312	8,307	235,508	323,755	8,334	321,738	330,072	ממשלת ישראל
(1)	-	(2)	-	-	1,742	1,801	-	6,233	6,233	סך הכל פעילות בישראל
-	-	-	-	-	206	206	-	41,992	41,992	סך הכל פעילות בישראל
(3,575)	(51)	(97)	3,312	8,307	237,456	325,762	8,334	369,963	378,297	

- (א) סיכון אשראי מאזני וסיכון אשראי חוץ מאזני, לרבות בגין מכשירים נגזרים. כולל: חובות, אג"ח, ניירות ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר, נכסים בגין מכשירים נגזרים וסיכון אשראי במכשירים פיננסיים חוץ מאזניים כפי שחושב לצורך מגבלות חבות של לווה בסך 237,456, 95,200, 3,298, 1,284, 41,059 מיליון ש"ח בהתאמה.
- (ב) אשראי לציבור, אשראי לממשלות, פיקדונות בבנקים וחובות אחרים, למעט אג"ח וניירות ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר.
- (ג) סיכון אשראי במכשירים פיננסיים חוץ מאזניים כפי שחושב לצורך מגבלות חבות של לווה, למעט בגין מכשירים נגזרים.
- (ד) כולל בגין מכשירי אשראי חוץ מאזניים (מוצגים במאזן בסעיף "התחייבויות אחרות").
- (ה) סיכון אשראי מאזני וחוץ מאזני פגום, נחות או בהשגחה מיוחדת, לרבות בגין הלואות לדיר שבגינן קיימת הפרשה לפי עומק הפיגור והלואות לדיר שבגינן לא קיימת הפרשה לפי עומק הפיגור הנמצאות בפיגור של 90 ימים או יותר.
- (ו) סיכון אשראי אשר דירוג האשראי שלו במועד הדוח תואם את דירוג האשראי לביצוע למדיניות הבנק.
- (ז) כולל הלואות לדיר, שהועמדו לקבוצות רכישת מסוימות הנמצאות בהליכי בניה.
- (ח) יתרת החובות המסחריים כוללת יתרת הלואות לדיר, בסך 909 מיליון ש"ח שהועמדו לקבוצות רכישת הנמצאות בהליכי בנייה.

סיכון האשראי הכולל לציבור לפי ענפי משק (המשך)

31 בדצמבר 2016										
הפסדי אשראי ^(ד)			חובות ^(ב) וסיכון אשראי חוץ מאזני (למעט נגזרים) ^(א)				סיכון אשראי כולל ^(א)			
יתרת הפרשה להפסדי אשראי	מחיקות חשבונאיות נטו	הוצאות (הכנסות) בגין הפסדי אשראי	מזה: ¹				סך הכל ¹	דירוג ביצועי ^(ה) אשראי	בעייתיות ^(ה)	סך הכל
			פגום	בעייתיות ^(ה)	חובות ^(ב)	סך הכל ¹				
במיליוני ש"ח										
<u>בנין פעילות לווים בחו"ל</u>										
<u>ציבור-מסחרי</u>										
(1)	-	(1)	1	1	58	83	1	84	85	חקלאות
-	-	-	-	-	5	11	-	12	12	כרייה וחציבה
(45)	18	(18)	45	205	4,613	7,229	203	8,427	8,630	תעשייה
(189)	2	(34)	326	529	9,540	13,342	529	13,193	13,722	בינוי ונדל"ן ^(ו)
-	-	-	-	-	45	80	-	169	169	אספקת חשמל ומים
(89)	2	16	39	46	4,659	6,888	46	6,969	7,015	מסחר
(9)	-	(1)	-	4	1,705	1,978	4	1,991	1,995	בתי מלון, שרותי הארחה ואוכל
(5)	33	13	43	52	101	115	52	79	131	תחבורה ואחסנה
(1)	-	-	-	-	898	1,810	-	2,011	2,011	תקשורת ושרותי מחשב
(53)	(3)	(7)	104	104	1,465	1,972	104	16,201	16,305	שרותים פיננסיים
(24)	-	8	18	45	5,488	6,330	45	6,357	6,402	שרותים עסקיים ואחרים
(19)	(4)	(4)	42	42	463	824	42	789	831	שרותים ציבוריים וקהילתיים
(435)	48	(28)	618	1,028	29,040	40,662	1,026	56,282	57,308	סך הכל מסחרי
(11)	6	1	46	46	486	494	46	448	494	אנשים פרטיים - הלוואות לדיר
(5)	-	(1)	5	5	416	486	5	481	486	אנשים פרטיים - אחר
(451)	54	(28)	669	1,079	29,942	41,642	1,077	57,211	58,288	סך הכל ציבור - פעילות בחו"ל
-	-	-	-	-	9,654	10,385	-	23,561	23,561	בנקים בחו"ל
-	-	-	-	-	436	833	-	15,220	15,220	ממשלות בחו"ל
(451)	54	(28)	669	1,079	40,032	52,860	1,077	95,992	97,069	סך הכל פעילות בחו"ל
(4,026)	3	(125)	3,981	9,386	277,488	378,622	9,411	465,955	475,366	סך הכל

(א) סיכון אשראי מאזני וסיכון אשראי חוץ מאזני, לרבות בגין מכשירים נגזרים. כולל: חובות, אג"ח, ניירות ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר, נכסים בגין מכשירים נגזרים וסיכון אשראי במכשירים פיננסיים חוץ מאזניים כפי שחושב לצורך מגבלות חבות של לווה בסך 34,200, 40,032, 0, 7,361, 15,476 מיליון ש"ח בהתאמה.

(ב) אשראי לציבור, אשראי לממשלות, פיקדונות בבנקים וחובות אחרים, למעט אג"ח וניירות ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר.

(ג) סיכון אשראי במכשירים פיננסיים חוץ מאזניים כפי שחושב לצורך מגבלות חבות של לווה, למעט בגין מכשירים נגזרים.

(ד) כולל בגין מכשירי אשראי חוץ מאזניים (מוצגים במאזן בסעיף "התחייבויות אחרות").

(ה) סיכון אשראי מאזני וחץ מאזני פגום, נחות או בהשגחה מיוחדת, לרבות בגין הלוואות לדיר שבגינן קיימת הפרשה לפי עומק הפיגור והלוואות לדיר שבגינן לא קיימת הפרשה לפי עומק הפיגור הנמצאות בפיגור של 90 ימים או יותר.

(ו) סיכון אשראי אשר דירוג האשראי שלו במועד הדוח תואם את דירוג האשראי לביצוע אשראי חדש בהתאם למדיניות הבנק.

(ז) כולל הלוואות לדיר, שהועמדו לקבוצות רכישת מסוימות הנמצאות בהליכי בניה.

סיכון האשראי הכולל לציבור לפי ענפי משק (המשך)

31 בדצמבר 2015										
סיכון אשראי כולל ^(א)			חובות ^(ב) וסיכון אשראי חוץ מאזני (למעט נגזרים) ^(ג)				סיכון אשראי כולל ^(א)			
הפסדי אשראי ^(ד)			מזה: ¹				דירוג ביצוע אשראי ^(ה)			
יתרת הפרשה להפסדי אשראי	מחיקות חשבונאיות נטו	הוצאות (הכנסות) בגין הפסדי אשראי	פגום	בעיית ^(ה)	חובות ^(ב)	סך הכל ¹	בעיית ^(ה)	ביצוע אשראי ^(ה)	סך הכל	במיליוני ש"ח
בניו פעילות לווים בישראל										
ציבור-מסחר										
(40)	(8)	16	50	123	1,775	2,070	124	1,951	2,075	חקלאות
-	-	(2)	-	-	501	583	-	713	713	כרייה וחציבה
(527)	(60)	1	577	1,646	15,669	24,066	1,646	22,852	24,498	תעשייה
(348)	(15)	65	639	1,815	15,688	47,155	1,816	45,433	47,249	בינוי ונדל"ן - בינוי ^(ז)
(630)	70	18	1,053	1,631	24,653	27,485	1,631	25,925	27,556	בינוי ונדל"ן - פעילות בנדל"ן
(28)	-	(7)	-	60	3,162	4,735	60	4,925	4,985	אספקת חשמל ומים
(306)	12	(42)	244	908	21,531	26,374	938	25,614	26,552	מסחר ^(ח)
(31)	3	4	138	190	2,666	3,030	190	2,840	3,030	בתי מלון, שרותי הארחה ואוכל
(39)	15	15	268	337	5,897	6,645	337	6,420	6,757	תחבורה ואחסנה
(81)	(7)	(82)	255	263	4,128	5,871	267	5,895	6,162	תקשורת ושרותי מחשב
(267)	(12)	(151)	62	75	9,570	14,709	75	20,683	20,758	שרותים פיננסיים
(92)	30	40	34	92	5,462	7,701	92	7,628	7,720	שרותים עסקיים ואחרים
(44)	17	(4)	11	26	6,523	7,742	26	7,755	7,781	שרותים ציבוריים וקהילתיים
(2,433)	45	(129)	3,331	7,166	117,225	178,166	7,202	178,634	185,836	סך הכל מסחרי
(497)	10	14	-	779	80,633	83,292	779	82,513	83,292	אנשים פרטיים - הלוואות לדיוור
(653)	245	309	63	452	36,991	65,807	452	65,363	65,815	אנשים פרטיים - אחר
(3,583)	300	194	3,394	8,397	234,849	327,265	8,433	326,510	334,943	סך הכל ציבור - פעילות בישראל
(2)	-	2	-	-	2,146	3,347	-	7,048	7,048	בנקים בישראל
-	-	-	-	-	262	262	-	37,243	37,243	ממשלת ישראל
(3,585)	300	196	3,394	8,397	237,257	330,874	8,433	370,801	379,234	סך הכל פעילות בישראל

- (א) סיכון אשראי מאזני וסיכון אשראי חוץ מאזני, לרבות בגין מכשירים נגזרים. כולל: חובות, אג"ח, ניירות ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר, נכסים בגין מכשירים נגזרים וסיכון אשראי במכשירים פיננסיים חוץ מאזניים כפי שחושב לצורך מגבלות חבות של לווה בסך 237,258, 36,036, 1,764, 5,081, 99,095 מיליון ש"ח בהתאמה.
- (ב) אשראי לציבור, אשראי לממשלות, פיקדונות בבנקים וחובות אחרים, למעט אג"ח וניירות ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר.
- (ג) סיכון אשראי במכשירים פיננסיים חוץ מאזניים כפי שחושב לצורך מגבלות חבות של לווה, למעט בגין מכשירים נגזרים.
- (ד) כולל בגין מכשירי אשראי חוץ מאזניים (מוצגים במאזן בסעיף "התחייבויות אחרות").
- (ה) סיכון אשראי מאזני וחוץ מאזני פגום, נחות או בהשגחה מיוחדת, לרבות בגין הלוואות לדיוור שבגינן קיימת הפרשה לפי עומק הפיגור והלוואות לדיוור שבגינן לא קיימת הפרשה לפי עומק הפיגור הנמצאות כפיגור של 90 ימים או יותר.
- (ו) סיכון אשראי אשר דירוג האשראי שלו במועד הדוח תואם את דירוג האשראי לביצוע למדיניות הבנק.
- (ז) כולל הלוואות לדיוור, שהועמדו לקבוצות רכישת מסוימות הנמצאות בהליכי בניה.
- (ח) יתרת החובות המסחריים כוללת יתרת הלוואות לדיוור, בסך 1,014 מיליון ש"ח שהועמדו לקבוצות רכישה הנמצאות בהליכי בנייה.

סיכון האשראי הכולל לציבור לפי ענפי משק (המשך)

31 בדצמבר 2015										
סיכון אשראי כולל ^(א)										
חובות ^(ב) וסיכון אשראי חוץ מאזני (למעט נגזרים) ^(ג)										
הפסדי אשראי ^(ד)										
סך הכל	דירוג ביצועי אשראי ^(ה)	בעייתיות ^(ה)	סך הכל ¹	חובות ^(ב)	בעייתיות ^(ה)	פגום	מזה: ¹			סך הכל
							הוצאות (הכנסות) בגין הפסדי אשראי	מחיקות חשבונאיות נטו	יתרת הפרשה להפסדי אשראי	
במיליוני ש"ח										
<u>בגין פעילות לווים בחו"ל</u>										
<u>ציבור-מסחרי</u>										
חקלאות	127	2	127	72	2	2	2	2	1	(2)
כרייה וחציבה	76	-	37	28	-	-	-	-	-	-
תעשייה	8,239	7,909	6,984	4,582	330	98	27	(4)	27	(92)
בינוי ונדל"ן ^(ו)	13,291	12,654	12,761	9,571	637	434	79	10	79	(230)
אספקת חשמל ומים	371	371	88	56	-	-	-	-	-	-
מסחר	7,712	7,680	7,623	5,017	32	31	85	(2)	85	(79)
בתי מלון, שרותי הארחה ואוכל	1,577	1,549	1,577	1,441	28	24	-	(1)	-	(10)
תחבורה ואחסנה	235	149	217	192	86	86	9	(2)	9	(31)
תקשורת ושרותי מחשב	2,076	2,076	1,766	661	-	-	-	(1)	-	(1)
שרותים פיננסיים	16,994	16,902	2,768	1,587	92	92	7	45	7	(68)
שרותים עסקיים ואחרים	5,477	5,426	5,407	4,460	51	51	(1)	(2)	(1)	(16)
שרותים ציבוריים וקהילתיים	512	511	501	387	1	1	14	(39)	14	(19)
סך הכל מסחרי	56,687	55,428	39,856	28,054	1,259	770	221	6	221	(548)
אנשים פרטיים - הלואות לדיר	1,176	1,126	1,176	1,172	50	29	2	-	2	(16)
אנשים פרטיים - אחר	1,120	1,098	1,108	995	22	22	8	-	8	(6)
סך הכל ציבור - פעילות בחו"ל	58,983	57,652	42,140	30,221	1,331	821	231	6	231	(570)
בנקים בחו"ל	22,269	22,269	10,119	8,170	-	-	-	(3)	-	(1)
ממשלות בחו"ל	11,667	11,667	480	191	-	-	-	-	-	-
סך הכל פעילות בחו"ל	92,919	91,588	52,739	38,582	1,331	821	231	3	231	(571)
סך הכל	472,153	462,389	383,613	275,839	9,764	4,215	531	199	531	(4,156)

(א) סיכון אשראי מאזני וסיכון אשראי חוץ מאזני, לרבות בגין מכשירים נגזרים. כולל: חובות, אג"ח, ניירות ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר, נכסים בגין מכשירים נגזרים וסיכון אשראי במכשירים פיננסיים חוץ מאזניים כפי שחושב לצורך מגבלות חבות של לווה בסך 30,120,38,581,000,18,049,6,169 מיליון ש"ח בהתאמה.

(ב) אשראי לציבור, אשראי לממשלות, פיקדונות בבנקים וחובות אחרים, למעט אג"ח וניירות ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר.

(ג) סיכון אשראי במכשירים פיננסיים חוץ מאזניים כפי שחושב לצורך מגבלות חבות של לווה, למעט בגין מכשירים נגזרים.

(ד) כולל בגין מכשירי אשראי חוץ מאזניים (מוצגים במאזן בסעיף "התחייבויות אחרות").

(ה) סיכון אשראי מאזני וחץ מאזני פגום, נחות או בהשגחה מיוחדת, לרבות בגין הלואות לדיר שבגינן קיימת הפרשה לפי עומק הפיגור והלואות לדיר שבגינן לא קיימת הפרשה לפי עומק הפיגור הנמצאות כפיגור של 90 ימים או יותר.

(ו) סיכון אשראי אשר דירוג האשראי שלו במועד הדוח תואם את דירוג האשראי לכיצוע אשראי חדש בהתאם למדיניות הבנק.

(ז) כולל הלואות לדיר, שהועמדו לקבוצות רכישת מסיומות הנמצאות בליכי בניה.

הפעילות ומגבלות הסיכון בענף הבינוי והנדל"ן

ענף הבינוי והנדל"ן הינו תחום הפעילות שבו לבנק החשיפה הגדולה ביותר מבין ענפי המשק העסקיים. בדומה ליתר ענפי המשק, מוגדרים במדיניות האשראי מתודולוגיות ופרמטרים למימון עסקאות בכל אחד מענפי המשנה של תחום הנדל"ן.

הדגש שנותן לאומי למימון ענף הנדל"ן מתבטא, בין היתר, בכך שחלק משמעותי מהפעילות של הבנק מרוכז במערך ייעודי המתמחה בליווי לקוחות מתחום זה. מערך בנייה ונדל"ן מלווה את העסקות הגדולות ו/או המורכבות בתחום, תוך הבאה לידי ביטוי של המומחיות והניסיון המעשי של קציני האשראי המאיישים אותו.

חלק מהותי ממימון פרויקטי בנייה ותשתית נעשה במתכונת "הפרויקט הסגור" (Construction Loan) המאופיין בבחינה תקופתית שוטפת ומעקב צמוד אחר הפרמטרים הרלבנטיים (כגון קצב המכירות, התקדמות הבנייה, עמידה בתקציב, ועוד). זאת, תוך הסתמכות בין השאר, על מפקחי בנייה חיצוניים ומוסמכים.

לצורך טיפול בעסקאות מורכבות של מימון השקעות בפרויקטים של תשתית (תחנות כח, מתקני התפלה, כבישי אגרה, פרויקטים (BOT - Build Operate Transfer) וכו') פועלת בבנק ייעודית הבוחנת את הפרויקטים ובונה את חבילת המימון המתאימה, כולל שיתוף אפשרי של בנקים נוספים וגורמים משוק ההון במימון העסקה.

כחלק מאסטרטגיית הבנק לממן את לקוחותיו גם במדינות מסוימות בהן הם פועלים מחוץ לישראל ומתוך מגמה לפזר סיכונים, נוהג הבנק להשתתף גם במימון נדל"ן בחו"ל. הפרויקטים הממומנים בחו"ל נבחנו לעומק, תוך התחשבות גם בסיכון המדיני והכלכלי של המדינה. המימון מתבצע סלקטיבית, בדרך כלל באמצעות שלוחת הבנק הרלבנטית. זאת, באופן מבוקר ותוך ראייה כוללת של פעילות הלקוח.

המעקב אחר תיק האשראי בתחום הנדל"ן מבוצע באופן הדוק. בנוסף לבחינת העמידה במגבלות הפנימיות והרגולטורית (ראה להלן), נבחנות המגמות והתפתחות הסיכון ובכלל זה המאפיינים המאקרו-כלכליים של המשק, הענף וענפי המשנה לרבות התפלגות הדירוגים הפנימיים, החלוקה בין קווי העסקים השונים, פרמטרים מרכזיים, הערכה צופת פני עתיד לגבי רמת הסיכון הצפויה, ועוד.

במטרה להמשיך לשפר את המעקב והניתוח של תיק הנדל"ן, משקיע הבנק בהרחבת מאגר הנתונים הממוכן המאפשר ניתוח אגריגיטיבי של התיק.

בנוסף, מנותח הסיכון לתחום הנדל"ן במסגרת תרחיש קיצון הוליסטי, כאשר הפסדי האשראי מפולחים לפי ענפי המשנה ונבחנים אל מול הערכת הסיכון ותיאבון הסיכון.

להלן התפתחות החבויות לענף בינוי ונדל"ן (בישראל ובחו"ל):

		31 בדצמבר	
		2015	2016
השינוי			
באחוזים	במיליוני ש"ח		במיליוני ש"ח
(2.1)	(1,051)	50,419	49,368
0.5	42	8,379	8,421
(4.3)	(1,263)	29,298	28,035
(2.6)	(2,272)	88,096	85,824

(א) משוקלל לשווה ערך מאזני.

סיכון האשראי לענף בינוי ונדל"ן בישראל מהווה כ-21.84% מסך כל סיכון האשראי בישראל.

לפי כללי החישוב שקבע בנק ישראל לצורך קביעת שיעור הריכוזיות הענפי בהתאם להוראות ניהול בנקאי תקין 315 בנושא הפרשה נוספת לחובות מסופקים, סך כל החבות בענף בבנק מגיע לכ-17.86% מסך כל החבויות בארץ.

ביום 8 במרס 2016 הושלמה התקשרות עם מבטחי משנה בינלאומיים, בעלי דירוג אשראי בינלאומי גבוה, לרכישת ביטוח לתיק ערבויות מכוח חוק מכר (דירות) ולתיק ההתחייבות להוצאת ערבות כאמור. פוליסת הביטוח מבטיחה את הבנק למקרה בו יידרש לשלם בשל חילוט הערבויות, והכל על פי תנאי הפוליסה. רכישת הביטוח אפשרה להפחית את ההון המרותק בגין סיכון האשראי הנובע מהנפקת הערבויות תוך שימוש בפוליסה "כמפחיתת סיכון אשראי".

ביום 29 בספטמבר 2016 פרסם הפיקוח על הבנקים תיקון להוראה 315. על פי התיקון, ישונה אופן המדידה של מגבלת חבות ענפית, כך שסיכון האשראי, הנובע מערבויות מכוח חוק מכר, שהבנקים ביצעו כנגדו ביטוח מול חברות ביטוח בחו"ל, יסווג לעניין הוראה זו בעיקרו בענף שירותים פיננסיים, במקום באשראי לענף הנדל"ן. בעקבות שינוי זה, יחס הריכוזיות לענף הבינוי והנדל"ן של הבנק ירד.

בנוסף למגבלה הרגולטורית ובמטרה לנהל באופן אפקטיבי את התמהיל הפנימי של סיכון האשראי, מקפיד הבנק על פיזור בין איזורים גיאוגרפיים שבהם מוקמים הפרויקטים בהתאם לביקושים, ובין ענפי המשנה השונים.

נכון ל-31 בדצמבר 2016 הבנק עומד במגבלה הרגולטורית ובמגבלות הפנימיות, שהינן בהלימה להערכת הבנק את הסיכון בענפי המשנה השונים.

להלן השיעור שמהווה כל אחד מענפי המשנה העיקריים מתוך החבות הכוללת של הבנק לתחום הנדל"ן, נכון לסוף 2016:

- ייזום בנייה למגורים: כ-42%
- פעילויות ננדל"ן (בעיקר נכסים מניבים): כ-35%
- מזה: נכסים מניבים משרדים כ-10%
- קבלני ביצוע ותשתית: כ-12%
- קבוצות רכישה: כ-4%
- פרויקטי תשתית, מסחר במוצרים לבנייה ותעשיית מוצרים לבנייה - כ-7%

להלן התפלגות האשראי לבינוי ונדל"ן בבנק, לפי היקף האשראי ללווה בודד:

יתרת אשראי במיליוני ש"ח	היקף האשראי ללווה בודד באלפי ש"ח	
	מ-	עד
11	-	10
23	10	20
64	20	40
192	40	80
404	80	150
818	150	300
1,762	300	600
3,141	600	1,200
2,332	1,200	2,000
3,468	2,000	4,000
4,432	4,000	8,000
6,547	8,000	20,000
5,826	20,000	40,000
21,264	40,000	200,000
10,501	200,000	400,000
11,995	400,000	800,000
2,787	800,000	1,200,000

להלן נתונים נוספים על האשראי הכולל

להלן התפלגות סך כל האשראי לציבור וסיכון אשראי חוץ-מאזני לפי גודל האשראי ללווה בודד:

		31 בדצמבר 2015			31 בדצמבר 2016				
שיעור	שיעור	שיעור	שיעור	שיעור	שיעור	שיעור	שיעור	תקרת האשראי באלפי ש"ח	
מסך הכל	מסך הכל	ממספר	מסך הכל	מסך הכל	מסך הכל	ממספר	סך הכל		
אשראי	האשראי	סך הכל	אשראי	האשראי	מאזני	המאזני	המאזני		
חוץ מאזני	המאזני	הלווים	חוץ מאזני	המאזני	הלווים	חוץ מאזני	המאזני		
		באחוזים			באחוזים			מ-	מ-
18.3	5.8	81.3	19.8	6.0	81.0	80		-	
10.9	19.9	14.9	11.9	20.6	15.3	600		80	
3.8	15.4	2.5	4.0	15.2	2.5	1,200		600	
2.4	7.2	0.7	2.4	7.2	0.7	2,000		1,200	
5.3	9.6	0.4	5.3	9.4	0.4	8,000		2,000	
4.2	6.6	0.1	4.8	6.7	0.1	20,000		8,000	
5.3	6.3	0.04	5.3	6.2	0.04	40,000		20,000	
18.3	15.7	0.04	18.5	17.3	0.04	200,000		40,000	
23.7	10.8	^(א) 0.01	22.4	8.6	^(א) 0.01	800,000		200,000	
7.8	2.7	^(ב) 0.001	5.6	2.8	^(ב) 0.001			800,000	
100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0				סך הכל

(א) כ-2016 - 128 לווים וכ-2015 - 154 לווים.

(ב) כ-2016 - 12 לווים וכ-2015 - 13 לווים.

למידע נוסף על חלוקת האשראי לפי גודל - ראה [ביאור 3.30](#).

להלן פירוט יתרות אשראי לציבור וסיכון אשראי חוץ מאזני שהיקפם ללווה בודד עולה על 800 מיליון ש"ח בחתך מפורט יותר של גודל האשראי ליום 31 בדצמבר 2016:

1. סיכון אשראי לפי גודל אשראי של לווה

		31 בדצמבר 2015			31 בדצמבר 2016				
סיכון אשראי	אשראי	מספר לווים	סיכון אשראי	אשראי	מספר לווים	תקרת האשראי במיליוני ש"ח			
חוץ מאזני	מאזני		חוץ מאזני	מאזני					
סך	סך	סך	סך	סך	סך				
הכל	הכל	הכל	הכל	הכל	הכל				
		במיליוני ש"ח			במיליוני ש"ח	מ-	מ-		
5,226	1,926	8	4,690	3,849	9	1,200		800	
615	2,205	2	432	869	1	1,600		1,200	
1,613	35	1	789	2,895	2	2,000		1,600	
1,193	3,065	2	-	-	-	2,185		2,000	
8,647	7,231	13	5,911	7,613	12				סך הכל

אין צדדים קשורים שהאשראי בגינם וסיכון האשראי החוץ מאזני עולה על 800 מיליון ש"ח.

קבוצות לווים¹

הבנק מנהל מעקב ייעודי אחר חשיפות האשראי של קבוצות הלווים הגדולות, לצורכי דיווח לבנק ישראל, בחינת עמידת היקף החבות במגבלות הרגולטוריות ולצרכי מעקב פנימי. בנוסף, מתקיים תהליך פנימי, אשר במסגרתו נקבע לכל אחת מהקבוצות הגדולות גורם מרכז בבנק ("ראש קבוצה"), ומתבצעים תיאום וזרימת מידע על מרכיבי הקבוצה, בין היחידות השונות בלאומי, במטרה להגביר את השליטה על חשיפות האשראי ועל סיכון הריכוזיות הנגזר מהן.

יתר על כן, ביחס למספר מצומצם של קבוצות הלווים הגדולות ביותר, נדרש ראש הקבוצה להביא בפני דירקטוריון הבנק, אחת לשנה, סקירה מקיפה אודות הקבוצה.

במישור של ניהול תיק האשראי של הבנק כמכלול, מיושם בבנק תהליך פנימי של אמידת סיכון הריכוזיות הגלום בחשיפות לכלל קבוצות הלווים הגדולות, והשפעתו של סיכון זה על רמת הסיכון הכוללת של התיק. התהליך האמור, מאפשר הן לכמת את הקצאת ההון ההולמת על פי הוראות ניהול בנקאי תקין, והן לקיים מעקב וניטור שוטף אחר המגמות של מרכיבי ריכוזיות זה כחלק ממגמות ההתפתחות של כלל התיק.

הבנק ערוך לעמוד בכל הדרישות של העדכון להוראת ניהול בנקאי תקין 313, עדכון אשר נכנס לתוקף ב-1 בינואר 2016 ואשר עיקרו מעבר להון רובד 1 (בהדרגה עד ל-31 בדצמבר 2018) אשר ביחס אליו מוגדרת המגבלה.

מגבלות על חבות של לווה ושל קבוצת לווים

1. ליום 31 בדצמבר 2016 אין לקבוצה חשיפת אשראי לקבוצת לווים אשר חבותם עולה על 15% מהון הבנק (כהגדרתו בהוראת ניהול בנקאי תקין 313).
2. ליום 31 בדצמבר 2016 אין לקבוצה חשיפת אשראי ללווים גדולים, קבוצות לווים וקבוצות לווים בנקאיות שחבותם עולה על שיעור של 10% מהון הבנק. המגבלה הרגולטורית הינה בשיעור 120% מהון הבנק.

פיזור גיאוגרפי

מיפוי נתוני החשיפה של פעילות הלווים למדינות/אזורים:

הפיזור הגיאוגרפי הוגדר כאחד מסיכונים ריכוזיות האשראי הפוטנציאליים בתיק (בנוסף לפיזור ענפי וחשיפה ללווים גדולים, לקבוצות לווים וריכוזיות בטחונות). סיכון גיאוגרפי משמעותי: הידרדרות כלכלית/פוליטית/ביטחונות במדינות שהלווה חשוף אליהן עלולה להביא לפגיעה במצבו הפיננסי וביכולתו לעמוד בהתחייבויותיו.

במסגרת שאלוני דירוג לווים המשמשים לאמידת הדירוג הפנימי של לווים עסקיים, נכללות שאלות המתייחסות לחשיפה הגיאוגרפית. ההתייחסות הינה בהיבט של תמהיל ההכנסות ו/או תמהיל תזרים המזומנים של הפירמה, מיקום הנכסים המהותיים המשמשים והיוצרים את פעילותה (נכסים המשמשים ליצירת ההכנסה, כמו: מפעל/מרכז לוגיסטי/מחסן/משרדי מטה/נכס מניב, וכד') וכן לנכסים המשמשים כבטוחות לחובות החברה.

נתונים אלה מאפשרים לבנק לערוך בחינה בראיית התיק כולו של החשיפה של הלווים למדינות השונות, לצורך מעקב וניהול הסיכונים.

חשיפה למדינות זרות

בהתאם להוראת המפקח על הבנקים חשיפה למדינות זרות מוצגת על בסיס סיכון סופי כדלקמן:

1. היתרה המאזנית של חוב תטופל כסכום החשיפה למדינת התושבות החוקית של החייב הנושא בסיכון הסופי לאחר השפעת ערבויות, בטחונות נזילים ונגזרי אשראי.
2. יתרה מאזנית של השקעה במניות תטופל כסכום החשיפה למדינת התושבות של מנפיק הנייר.
3. סיכון אשראי חוץ מאזני מוצג כחשיפה חוץ מאזנית למדינת התושבות של הצד הנגדי לעסקה כפי שחושב לצורך מגבלות חבות לווה.

התייחסות לביטחונות בהיבט של קביעת הסיכון הסופי תהיה כדלהלן:

- א. ערבויות צד ג' - בהתאם למדינת התושבות של הערב.
- ב. ניירות הערך - מדינת התושבות הינה של מנפיק נייר הערך.
- ג. הובהר בהוראה כי נדל"ן ויתרות חייבים אינם מהווים ביטחון לצורך קביעת סיכון סופי.
- ד. לצורך קביעת הסיכון הסופי נלקחו ביטחונות ספציפיים בלבד.

החשיפות לפי מדינות מתחלקות כדלהלן: בארה"ב 5.1%, אירופה (גרמניה, צרפת, איטליה, ספרד ומדינות בנלוקס) 15%, בריטניה 19%, ומדינות אחרות 15%.

¹ קבוצת לווים הם כל אלה יחד: הלווה, אדם השולט בו וכל מי שנשלט על ידי אלה. כאשר תאגיד נשלט על ידי יותר מאדם אחד יש לכלול בקבוצת לווים אחת את אותם שולטים שהתאגיד הנשלט הוא מהותי עבורם (כגון: מבחינה הונית), לרבות התאגיד הנשלט וכל מי שנשלט על ידם. תאגיד מוחזק מהותי עבור מחזיק שאין לו שליטה וכל הנשלט על ידם; לווים הקשורים באופן שפגיעה ביציבות הפיננסית של אחד מהם עלולה להשליך על היציבות הפיננסית של האחר, או שאותם גורמים עלולים להשליך על היציבות הפיננסית של שניהם.

חלק א' - מידע בדבר סך כל החשיפות למדינות זרות, ובדבר חשיפות למדינות שסך סכום החשיפה לכל אחת מהן הוא מעל 1% מסך הנכסים או מעל 20% מסך ההון לצורך חישוב יחס ההון, לפי הנמוך ביניהם:

31 בדצמבר 2016						
חשיפה מאזנית ^(א)						
חשיפה מאזנית של שלוחות התאגיד הבנקאי במדינה זרה לתושבים מקומיים			חשיפה מאזנית מעבר לגבול			
חשיפה מאזנית נטו לאחר ניכוי התחייבויות מקומיות	ניכוי בגין התחייבויות מקומיות	חשיפה מאזנית לפני ניכוי התחייבויות מקומיות	לאחרים	לבנקים	למשלות ^(ב)	במיליוני ש"ח
המדינה						
12,968	13,879	26,847	9,193	2,003	10,013	ארצות הברית
5,271	1,567	6,838	3,656	2,534	252	בריטניה
-	-	-	304	1,350	810	צרפת
33	29	62	888	576	-	שוויץ
-	-	-	354	2,201	-	גרמניה
531	633	1,164	4,637	5,232	2,726	אחרות
18,803	16,108	34,911	19,032	13,896	13,801	סך כל החשיפה למדינות זרות
513	633	1,146	679	1,227	397	סך כל החשיפה למדינות LDC
-	-	-	328	10	372	סך כל החשיפה למדינות ה-GIIPS ^(ג)

31 בדצמבר 2016						
חשיפה חוץ מאזנית ^(אזכ)				חשיפה מאזנית ^(א)		
מעבר לגבול						
תקופת פרעון						
מזל: סיכון אשראי חוץ מאזני בעייתי	מזל: סיכון אשראי חוץ מאזני בעייתי	מזל: סיכון אשראי חוץ מאזני בעייתי	מזל: סיכון אשראי חוץ מאזני בעייתי	מזל: סיכון אשראי חוץ מאזני בעייתי	מזל: סיכון אשראי חוץ מאזני בעייתי	מזל: סיכון אשראי חוץ מאזני בעייתי
עד שנה	עד שנה	עד שנה	עד שנה	עד שנה	עד שנה	עד שנה
במיליוני ש"ח						
המדינה						
16,011	5,198	-	7,180	297	703	34,177
3,941	2,501	-	3,609	229	230	11,713
1,030	1,434	-	1,214	6	6	2,464
738	726	-	358	-	-	1,497
749	1,806	-	81	-	-	2,555
7,400	5,195	-	2,779	165	172	13,126
29,869	16,860	-	15,221	697	1,111	65,532
1,906	397	-	1,878	119	127	2,816
199	511	-	174	-	-	710

[ראה הערות בעמוד 65](#)

חלק א' - מידע בדבר סך כל החשיפות למדינות זרות, ובדבר חשיפות למדינות שסך סכום החשיפה לכל אחת מהן הוא מעל 1% מסך הנכסים או מעל 20% מסך ההון לצורך חישוב יחס ההון, לפי הנמוך ביניהם (המשך):

31 בדצמבר 2015						
חשיפה מאזנית ^(א)						
חשיפה מאזנית של שלוחות התאגיד הבנקאי במדינה זרה לתושבים מקומיים			חשיפה מאזנית מעבר לגבול			
חשיפה מאזנית נטו לאחר ניכוי התחייבויות מקומיות	ניכוי בגין התחייבויות מקומיות	חשיפה מאזנית לפני ניכוי התחייבויות מקומיות	לאחרים	לבנקים ^(ב)	למשלות ^(ג)	
במיליוני ש"ח						
המדינה						
10,710	11,310	22,020	10,748	2,577	9,652	
ארצות הברית						
4,872	2,143	7,015	3,022	2,942	39	
בריטניה						
-	-	-	942	635	552	
צרפת						
434	101	535	1,194	334	-	
שוויץ						
-	-	-	1,583	1,519	-	
גרמניה						
621	651	1,272	5,218	4,001	389	
אחרות						
16,637	14,205	30,842	22,707	12,008	10,632	
סך כל החשיפה למדינות זרות						
533	647	1,180	719	943	212	
סך כל החשיפה למדינות LDC						
-	-	-	408	57	97	
סך כל החשיפה למדינות ה-GIIPS ^(ד)						

31 בדצמבר 2015							
חשיפה חוץ מאזנית ^{(א)(ב)}				חשיפה מאזנית ^(א)			
חשיפה מאזנית מעבר לגבול				חשיפה מאזנית מעבר לגבול			
תקופת פרעון		מזה: סיכון אשראי חוץ מאזני בעייתי	סך החשיפה החוץ מאזנית	מזה: יתרת חובות פגומים	סך כל החשיפה המאזנית	במיליוני ש"ח	
מעל שנה	עד שנה	מזה: סיכון אשראי חוץ מאזני בעייתי	סך החשיפה החוץ מאזנית	מזה: יתרת חובות פגומים	סך כל החשיפה המאזנית	במיליוני ש"ח	
המדינה							
16,036	6,941	-	6,153	299	733	33,687	
ארצות הברית							
4,286	1,717	-	3,846	229	247	10,875	
בריטניה							
1,257	872	-	1,126	8	10	2,129	
צרפת							
566	962	-	412	-	-	1,962	
שוויץ							
1,220	1,882	-	259	-	-	3,102	
גרמניה							
7,219	2,389	-	3,068	282	294	10,229	
אחרות							
30,584	14,763	-	14,864	818	1,284	61,984	
סך כל החשיפה למדינות זרות							
1,353	521	-	2,128	199	210	2,407	
סך כל החשיפה למדינות LDC							
340	222	-	250	-	-	562	
סך כל החשיפה למדינות ה-GIIPS ^(ד)							

[ראו הערות בעמוד 65.](#)

- (א) סיכון אשראי מאזני וחוזי מאזני, סיכון אשראי מסחרי בעייתי וחובות פגומים מוצגים לפני השפעת ההפרשה להפסדי אשראי ולפני השפעת הביטחונות המותרים לניכוי לצורך מגבלות על חבות של לווה וקבוצת לווים ולפני השפעת קיזוז דו צדדי בגין נגזרים.
 (ב) סיכון אשראי במכשירים פיננסיים חוזי מאזניים כפי שחושב לצורך מגבלות חבות של לווה, לפני השפעת קיזוז דו צדדי בגין נגזרים.
 (ג) כולל ממשלות, מוסדות רשמיים ובנקים מרכזיים.
 (ד) החשיפה למדינות ה-GIIPS כוללת את המדינות: פורטוגל, אירלנד, איטליה, יוון וספרד.

הערות:

1. שורת "סך הכל חשיפה למדינות LDC" כוללת את סך החשיפה למדינות המוגדרות כמדינות פחות מפותחות (LDC) בהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 315 בדבר "הפרשה נוספת לחובות מסופקים".
2. חשיפה מאזנית למדינה זרה כוללת חשיפה מאזנית מעבר לגבול וחשיפה מאזנית של שלוחות התאגיד הבנקאי במדינה זרה לתושבים מקומיים. חשיפה מאזנית מעבר לגבול כוללת חשיפה מאזנית של משרדי התאגיד הבנקאי בישראל לתושבי המדינה הזרה וחשיפה מאזנית של שלוחות בחו"ל של התאגיד הבנקאי לתושבים שאינם תושבי המדינה שבה ממוקמת השלוחה. חשיפה מאזנית של שלוחות התאגיד הבנקאי במדינה זרה לתושבים מקומיים כוללת חשיפה מאזנית של שלוחות התאגיד הבנקאי באותה מדינה זרה לתושביה, בניכוי התחייבויות אותן שלוחות (הניכוי מבוצע עד גובה החשיפה).

חלק ב' - ליום 31 בדצמבר 2016 וליום 31 בדצמבר 2015 אין חשיפה מאזנית מצרפית למדינות זרות שסך החשיפה לכל אחת מהן הינו בין 0.75% לבין 1% מסך הנכסים במאוחד או בין 15% לבין 20% מההון, לפי הנמוך.

חלק ג' - סכום החשיפה למדינות זרות עם בעיות נזילות כפי שהוגדר על ידי בנק ישראל (מדינה אשר מקבלת סיוע כספי מ-IMF או שהתחייבויותיה מדורגות בדירוג אשראי CCC או נמוך יותר) מסתכם בסך 656 מיליון ש"ח ומתייחס ל-11 מדינות (ב-31 בדצמבר 2015 מסתכם בסך 722 מיליון ש"ח והתייחס ל-11 מדינות).

להלן החשיפה למדינות לפי דרוג האשראי של המדינות כפי הדירוג של הבנק העולמי, ליום 31 בדצמבר 2016 במיליוני ש"ח:

מדינות עם הכנסה גבוהה	חשיפה מאזנית	חשיפה חוץ מאזנית	סך הכל חשיפה	אחוז החשיפה מסך הכל	מזה סיכון אשראי מסחרי בעייתי
62,716	13,343	76,059	94.2%	984	
2,573	1,477	4,050	5.0%	123	
242	400	642	0.8%	4	
1	1	2	-	-	
65,532	15,221	80,753	100%	1,111	

הגדרת המדינות הינה בהתאם להכנסה הלאומית לנפש כדלהלן:

הכנסה גבוהה - מעל 12,476 דולר לנפש.

הכנסה בינונית-גבוהה - מ-4,036 דולר עד 12,475 דולר לנפש.

הכנסה בינונית-נמוכה - מ-1,026 דולר עד 4,035 דולר לנפש.

הכנסה נמוכה - עד 1,025 דולר לנפש.

להלן שמות המדינות העיקריות בכל אחת מהקטגוריות:

1. מדינות עם הכנסה גבוהה:

ארה"ב, איטליה, אוסטרליה, אוסטריה, אירלנד, בלגיה, קנדה, צ'כיה, דנמרק, פינלנד, ישראל, הונגריה, צרפת, בריטניה, יפן, ספרד, שווייץ, לוקסמבורג, סלובניה, הולנד, שבדיה, גרמניה, דרום קוריה, הונג קונג, מונקו, סינגפור, איי קיימן ורוסיה.

2. מדינות עם הכנסה בינונית גבוהה:

ברזיל, בולגריה, מקסיקו, פנמה, רומניה, דרום אפריקה, טורקיה, סין, קולומביה ופרו.

3. מדינות עם הכנסה בינונית נמוכה:

מצרים, הודו, פיליפינים ואוקראינה.

4. מדינות עם הכנסה נמוכה:

חלק גדול ממדינות אפריקה, האיטי ונפאל.

חשיפת אשראי למוסדות פיננסיים זרים

להלן חשיפת אשראי למוסדות פיננסיים זרים^(א):

ליום 31 בדצמבר 2016			
סיכון אשראי מאזני ^(ב)	סיכון אשראי חוץ מאזני נוכחי ^(ג)	חשיפת אשראי נוכחית	במיליוני ש"ח
חשיפת אשראי נוכחית למוסדות פיננסיים זרים^(ד)			
15,338	2,508	17,846	AA- עד AAA
1,985	12	1,997	A- עד A+
571	395	966	BBB- עד BBB+
4	27	31	B- עד BB+
18	-	18	נמוך מ: B-
347	-	347	ללא דרוג
18,263	2,942	21,205	סך הכל חשיפת אשראי נוכחית למוסדות פיננסיים זרים
-	-	-	סיכון אשראי בעייתי
ליום 31 בדצמבר 2015			
סיכון אשראי מאזני ^(ב)	סיכון אשראי חוץ מאזני נוכחי ^(ג)	חשיפת אשראי נוכחית	במיליוני ש"ח
חשיפת אשראי נוכחית למוסדות פיננסיים זרים^(ד)			
13,048	2,789	15,837	AA- עד AAA
2,323	54	2,377	A- עד A+
440	241	681	BBB- עד BBB+
1	2	3	B- עד BB+
35	-	35	נמוך מ: B-
173	8	181	ללא דרוג
16,020	3,094	19,114	סך הכל חשיפת אשראי נוכחית למוסדות פיננסיים זרים
-	-	-	סיכון אשראי בעייתי

(א) מוסדות פיננסיים זרים כוללים: בנקים, בנקים להשקעות, דילרים/ברוקרים, חברות ביטוח וגופים מוסדיים.
 (ב) פיקדונות בבנקים, אשראי לציבור, ניירות ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר, נכסים אחרים בגין מכשירים נגזרים (שווי הוגן של נגזרים) והשקעות באגרות חוב כולל אגרות חוב של בנקים מסוג Subordinated ב-31 בדצמבר 2016 בשווי של 478 מיליון ש"ח וב-31 בדצמבר 2015 597 מיליון ש"ח.

(ג) בעיקר ערבויות והתחייבויות למתן אשראי (ללא נגזרים חוץ מאזניים).

(ד) הבנק משתמש בדירוג של סוכנות S&P ו-Moody's ללבד לדירוג המוסדות הפיננסיים הזרים אליהם קיימת חשיפת אשראי.

הערות:

- חשיפות האשראי אינן כוללות השקעות בניירות ערך מגובי נכסים (למידע נוסף ראה [ביאור 12](#)).
- חלק מהבנקים קיבלו תמיכות ממשלתיות באופנים שונים, ובכלל זה בהשקעה ישירה בהון הבנק, בערבות ממשלתית לחיקי נכסים מסוימים של הבנקים, בערבויות לגיוס מקורות לבנקים, וכו'.
- למידע נוסף לגבי הרכב חשיפות האשראי בגין מכשירים נגזרים מול בנקים ודילרים/ברוקרים (מקומיים וזרים) ראה [ביאור 228](#) בדוח הכספי.

חשיפת האשראי למוסדות פיננסיים זרים מתייחסת לבנקים מסחריים, לחברות החזקה בבנקאיות, בנקים להשקעות, חברות ביטוח וגופים מוסדיים.

החשיפה כוללת בעיקר פיקדונות בבנקים הזרים לתקופות קצרות עד שבוע ואגרות חוב בדרך כלל לתקופה של עד 5 שנים. הבנק מנהל מעקב הדוק אחר מצבם של בנקים בעולם ומנתח באופן תדיר את איתנותם הפיננסית. הבנק מנהל רשימה מצומצמת של בנקים איכותיים שבהם הבנק והשלוחות בחו"ל מבצעים פיקדונות.

ניהול החשיפה וקווי אשראי למוסדות פיננסיים זרים מביא בחשבון בין היתר:

- גודלם כפי שהוא משתקף בין היתר בהונם העצמי.
- עוצמתם, כפי שמשקפת מיחסי הלימות ההון (בפרט ההון הראשוני), מניחוח איכות נכסיהם ומיציבות רווחיותם.
- הערכת השוק כפי שמשקפת בשווי השוק של מניותיהם ובסיכון כפי שנאמד בעזרת נגזרי האשראי (CDS) שלהם.
- הדירוג על פי סוכנויות הדירוג הבינלאומיות.
- חוסנה הפיננסי של המדינה בה נמצא מרכז פעילותו של הבנק.
- שיקולים נוספים, כגון מידת הגיבוי, ובכלל זה השקעה ישירה בהון הבנקים על ידי ממשלות, לצורך הבטחת האיתנות של אותם בנקים ובנקים אחרים במדינותיהן.
- מדיניות ניהול החשיפה למוסדות פיננסיים זרים כוללת בין היתר, מגבלות על סכומי החשיפה ברמת בנק ומדינה לפי סיכון.

סיכונים בתיק הלוואות לדיר

התפתחויות בסיכונים אשראי

על רקע עליה בביקושים ליחידות דיר הן למטרת מגורים והן למטרת השקעה, ועל רקע מגמת עלייה במחירי הדיר בנוסף לסביבת ריבית נמוכה, גדל בשנים האחרונות היקף האשראי לדיר בישראל.

בעקבות התפתחויות אלו, ועל מנת לוודא ניהול סיכונים אפקטיבי, הוחלט בתחילת השנה על הידוק המגבלות הניהוליות הפנימיות, בעיקר במאפיינים הבאים: שיעורי המימון, יכולת החזר חודשי, דירוגי אשראי בהתאם למודל הסטטיסטי הפנימי של הבנק.

תיק הלוואות לדיר מנוטר באופן שוטף, תוך ניתוח המגמות במאפייני ובמוקדי הסיכון, ותוך השוואה לנתוני כלל המערכת.

הבנק מקפיד על מדיניות חיתום מאוזנת הלוואות בחשבון את יכולת החזר של הלוואה, שיעור המימון, בסיס ההצמדה והריבית, ועוד. זאת, תוך עמידה בכל דרישות הפיקוח על הבנקים.

במסגרת העמדת הלוואות לדיר, מועמדות גם הלוואות פרטניות למשתתפים בקבוצת רכישה. מימון במסגרת קבוצת רכישה נותן מענה לביקושי שוק של התארגנויות פרטיות, עמותות, בעלי קרקע היסטוריים וכיו"ב. מהיבט הסיכון, המימון ניתן לאוכלוסיות שונות, בפזיור גיאוגרפי, ולאחר שכל לווה עובר בדיקת יכולת סילוק הלוואה.

יצוין כי במהלך שנת 2016 בוצעו שתי התקשרויות של שיתופי פעולה עם גופים מוסדיים בקשר עם הלוואות לדיר.

למידע נוסף ראה פרק [הון והלימות הון](#).

להלן נתונים על ביצועי הלוואות חדשות שניתנו והלוואות שמוחזרו לרכישת דירת מגורים ובמשכון דירת מגורים בישראל:

	2015	2016	
	סך הכל שנתי	סך הכל שנתי	שיעור השינוי
		במיליוני ש"ח	ב-%
מכספי הבנק	16,548	9,730	(41.2)
מכספי האוצר:			
הלוואות מוכוונות	11	16	45.5
הלוואות עומדות	10	21	110.0
סך כל הלוואות חדשות	16,569	9,767	(41.1)
הלוואות שמוחזרו	5,107	1,871	(63.4)
סך כל ביצועים	21,676	11,638	(46.3)

גילוי על הלוואות לדיור

להלן הנתונים בנוגע למאפייני הסיכון של הלוואות לדיור ההתפתחויות בסיכונים האשראי ואופן ניהולם, לרבות התייחסות לצעדים שנקטו על ידי הבנק לצורך התמודדות עם מאפייני סיכון אלה.

התפתחות יתרת האשראי לדיור נטו בישראל:

שנת גידול	יתרת תיק האשראי	שיעור גידול
ב- %	במיליוני ש"ח	
2014 דצמבר	73,919	8.5
2015 דצמבר	80,616	9.1
2016 דצמבר	78,656	(2.4)

בשנת 2016 חלה ירידה בהיקף האשראי לדיור הנובעת מקיטון בכמות הלוואות המועמדות, משיתוף בהעמדות אשראי עם גוף מוסדי ומכירת אשראי לגוף מוסדי.

התפתחות יתרת האשראי נטו על פי בסיסי הצמדה בישראל:

לא צמוד	שיעור מתיק האשראי	צמוד מדד	שיעור מתיק האשראי	מט"ח	שיעור מתיק האשראי	סך הכל התיק
במיליוני ש"ח	ב- %	במיליוני ש"ח	ב- %	במיליוני ש"ח	ב- %	במיליוני ש"ח
2014 דצמבר	36,727	49.7	35,447	48.0	1,745	2.3
2015 דצמבר	44,649	55.4	34,511	42.8	1,456	1.8
2016 דצמבר	45,427	57.8	31,986	40.7	1,243	1.5

התפתחות יתרת תיק האשראי לדיור נטו, בריבית משתנה וקבועה בישראל:

סך תיק האשראי	משתנה		קבועה	
	מט"ח	צמוד	לא צמוד	צמוד
במיליוני ש"ח				
2014 דצמבר	1,745	23,788	29,495	11,659
2015 דצמבר	1,456	22,034	31,587	12,477
2016 דצמבר	1,243	20,194	31,249	11,792

התפתחות האשראי החדש לדיור על פי מסלולי ריבית בישראל:

להלן התפתחות ביצועי האשראי החדש על פי מסלולי ריבית משתנה וקבועה (הלוואה בריבית משתנה הינה הלוואה שהריבית שהיא נושאת עשויה להשתנות לאורך תקופת חיי ההלוואה):

2014		2015		2016		
ממוצע שנת	ממוצע שנת	רביע ראשון	רביע שני	רביע שלישי	רביע רביעי	
שיעור מביצוע						
באחוזים						
22.9	18.6	19.4	18.9	17.6	18.3	קבועה - צמודה
17.2	13.3	13.9	12.1	13.4	14.2	משתנה כל 5 שנים ומעלה - צמודה
2.0	1.2	1.2	0.6	0.3	0.3	משתנה עד 5 שנים - צמודה
21.5	32.1	29.0	32.1	29.7	29.4	קבועה - לא צמודה
6.6	6.0	6.8	7.7	8.1	8.3	משתנה כל 5 שנים ומעלה - לא צמודה
28.5	28.3	29.4	28.3	30.5	29.0	משתנה עד 5 שנים - לא צמודה
1.3	0.5	0.3	0.3	0.4	0.5	משתנה - מט"ח

שיעור האשראי החדש שהעמיד הבנק בהלוואות לדיור בריבית משתנה במהלך שנת 2016 עמד על 51% לעומת 49% בשנת 2015. הנתונים מתייחסים לכל מסלולי הריבית המשתנה ומגזרי ההצמדה השונים לרבות הלוואות בהן הריבית משתנה מדי תקופה של חמש שנים ומעלה. בנטרול הלוואות בהן שיעור הריבית המשתנה, משתנה מדי תקופה של 5 שנים ומעלה, אשר הוראת המפקח מחריגה אותה מהגדרת הלוואות בריבית משתנה, שיעור האשראי לדיור בריבית משתנה שהועמד במהלך שנת 2016 הינו 30% בדומה לשנת 2015.

להלן יתרת תיק ההלוואות לדיור והיתרות בפיגור מעל 90 יום פיגור בישראל:

שנת רשומה	יתרת חוב רשומה	סכום בפיגור	שיעור הסכום בפיגור
דצמבר 2014	74,410	800	1.1
דצמבר 2015	80,402	768	1.0
דצמבר 2016	78,667	749	1.0

ההפרשה להפסדי אשראי ליום 31 בדצמבר 2016, הכוללת את ההפרשה הקבוצתית על הלוואות לדיור (להלן: "ההפרשה הכוללת") הינה 463 מיליון ש"ח המהווה 0.59% מיתרת האשראי לדיור, לעומת יתרת ההפרשה ליום 31 בדצמבר 2015, בסך של 497 מיליון ש"ח ומהווה 0.62% מיתרת האשראי לדיור.

נתונים המתייחסים לאשראי חדש לדיור בישראל:

במהלך שנת 2016 הועמדו הלוואות חדשות לדיור בסך של כ-9.8 מיליארד ש"ח מכספי הבנק. ההלוואה הממוצעת שהועמדה על ידי הבנק בשנת 2016 היתה 555 אלפי ש"ח, לעומת 623 אלפי ש"ח בשנת 2015 ו-585 אלפי ש"ח בשנת 2014.

התפתחות שיעור מימון, באשראי חדש, מעל 60% בישראל:

להלן התפתחות האשראי החדש שהעמיד הבנק בשיעור מימון הגבוה מ-60% (שיעור מימון הינו היחס בין שיעור האשראי שאושר ללווה, אף אם טרם הועמד כולו או חלקו בפועל, לבין שווי הנכס המשועבד, בעת העמדת מסגרת האשראי):

2014		2015		2016		
ממוצע שנת	ממוצע שנת	רביע ראשון	רביע שני	רביע שלישי	רביע רביעי	שיעור מימון
						באחוזים
18.5	18.8	15.5	16.3	18.4	15.6	מעל 60 ועד 70 כולל
14.5	16.7	13.5	12.7	17.8	14.7	מעל 70 ועד 80 כולל
0.4	1.1	0.2	0.1	0.1	0.1	מעל 80

התפתחות שיעור מימון, יתרת תיק האשראי בישראל:

שיעור המימון הממוצע של יתרת תיק האשראי ליום 31 בדצמבר 2016 עומד על 47.0% לעומת 47.1% בשנת 2015.

התפתחות באשראי חדש, בו יחס ההחזר נמוך מ-2.5 בישראל:

שיעור הלוואות שהועמדו בשנת 2016 בהן יחס ההחזר נמוך מ-2.5 במועד אישור האשראי, עמד על 1.3% מסך העמדות האשראי החדשות.

חישוב זה תואם את הנחיות בנק ישראל לצורך הדיווח על פי הוראה 876.

התפתחות באשראי חדש, בו מועדי הפירעון ארוכים מ-25 שנה בישראל:

שיעור האשראי החדש של הלוואות לדיור בשנת 2016, בהן מועדי הפירעון על פי חוזי הלוואה ארוכים מ-25 שנה, עמד במוצע על כ-36% מסך האשראי החדש שהועמד, לעומת שיעור ממוצע של כ-30% במהלך שנת 2015 ושל כ-29% בשנת 2014.

סיכון אשראי לאנשים פרטיים (ללא הלוואות לדיור)

היקף האשראי לאנשים פרטיים (להלן: "אשראי פרטי") כמו גם תמהיל האשראי נגזרים מפעילות משקי הבית בישראל. האינדיקטור המרכזי המשקף את רמת פעילות משקי הבית הינו היקף הצריכה הפרטית, אשר נמצא בשנים האחרונות במגמת התרחבות משמעותית.

האשראי הפרטי, אשר יכולת ההחזר שלו מבוססת בעיקרה על כושר ההשתכרות של משק הבית, מאופיין בפיזור רחב מאוד של לווים, במגוון של מוצרי אשראי (הלוואות לסוגיהן, עו"ש, כרטיסי אשראי) ובהיקף נמוך (בממוצע) של אשראי ללקוח בודד. פעילות הלקוחות הפרטיים מרוכזת בחטיבה הבנקאית, אשר אליה התמזגו בתחילת שנת 2016 סניפי בנק ערבי-ישראלי לשעבר.

החטיבה, הפועלת באמצעות הסניפים הפזורים ברחבי הארץ ובאמצעות ערוצים ישירים, מעניקה שירות מגוון, המותאם לפלחי הלקוחות השונים.

במטרה להתמודד עם הגידול בהיקפי האשראי הפרטי ועם מוטת השליטה הרחבה הנדרשת לניהולו, וכן במטרה ליישם ממשל תאגידי נאות, הורחבו וחוזקו מספר פונקציות, הן בקו הראשון בחטיבה הבנקאית, והן בחטיבה לניהול סיכונים המהווה קו הגנה שני.

בחטיבה הבנקאית פועלות מזה מספר שנים יחידות ייעודיות ומתמחות, כאשר המרכזיות שבהן:

מרכזי ניהול אשראי וסיכונים - מרכזים את הטיפול בכל בקשות האשראי שהן מעבר לסמכויות הסניפים, תוך יצירת הפרדה בין מנהל הלקוח לגורם המארגן את מתן האשראי; מהווים עוגן מקצועי לאנשי האשראי בסניפים; מנהלים שגרת מעקב ובקרה אשר תוצאותיה משוקפות הן לדרג השטח בסניפים והן להנהלת החטיבה.

יחידות גבייה מוקדמת ומרכזי חוב"ב - מרכזים את הטיפול בחובות שבהם אותר פיגור בתשלומים טרום סיווג הלווה כבעייתי, וכן בלקוחות שסווגו כבעייתיים. יחידות אלה מקיימות שירות מקצועי של הליכי טיפול, הסדרים וגבייה, ובכלל זה על ידי הפעלת משרדי עורכי דין חיצוניים.

בחטיבה לניהול סיכונים מבוצעים ניטור ובקרת קו שני, הכוללים בין היתר: איתגור מגמות וסגמנטים בתיק האשראי הפרטי, מעקב אחר טיב הניבוי של המודלים לאמידת סיכון הלווים, בחינת טיבם ושלמותם של נוהלי הבקרה של הגורמים העסקיים, בחינת מדגמים של תיקים פרטניים לפי הצורך ועוד.

מדיניות האשראי הפרטי, אותה מגבשת החטיבה לניהול סיכונים בשיתוף החטיבה הבנקאית, מהווה נדבך חשוב בהתוויית תיאבון הסיכון ובהכוונת הניהול השוטף של פעילות זאת. להלן מספר עקרונות מרכזיים מתוך מדיניות האשראי הפרטי:

- סיכון האשראי של כל לווה נאמד על ידי דירוג פנימי, באמצעות מודל סטטיסטי המתעדכן באופן שוטף והמבוסס על המידע מתוך חשבונות הלקוח בבנק. דירוג פנימי זה משמש במספר תהליכים מרכזיים בניהול האשראי. המודל הסטטיסטי והשימושים הנגזרים ממנו עוברים אישור ותיקוף בלתי תלויים על ידי החטיבה לניהול סיכונים טרום הכנסתם לשימוש. כמו-כן, מבוצע מעקב שוטף ושיטתי אחר מדדי הניבוי של המודל, על מנת לוודא את טיבם ותקינותם לאורך זמן. ככל שעולה הצורך, מבוצעים עדכונים ושיפורים.
  - מערך סמכויות האשראי מושתת על מספר עקרונות מרכזיים ובכלל זה הסמכות הפוחתת ככל שרמת הסיכון של הלווה גבוהה יותר. ניצול הסמכות מותנה בכללים הרלבנטיים כפי שנקבעו במדיניות ובנהלים.
  - נקיטת זהירות יתר במתן אשראי ללקוחות חדשים, תוך ביצוע בדיקות מול מאגרי מידע חיצוניים ומול מידע שמספק הלקוח כדוגמת תלושי שכר, דפי חשבון מבנק אחר, תעודת זהות בבנקאית ועוד.
  - הבנק רואה חשיבות עליונה בהקפדה על התנהגות עסקית הוגנת, תוך הדגשת הערכים של יושר, שקיפות ושמירה על טובת הלקוח מצד הבנק, בייזום ובליווי הלקוח, וכן על תמחור ההולם את רמת הסיכון. ההיבטים השונים של התנהגות עסקית הוגנת מודגשים ומרועננים בפני מנהלי הלקוחות וקציני האשראי הפרטי. בהקשר זה נעשה שימוש במגוון כלים, הן על ידי הדרכות, הן על ידי הנחיות נוהליות ספציפיות, והן בתהליכי העבודה במערכות הממוכנות.
  - כחלק משמירה על כללי התנהגות עסקית הוגנת, מבוצעת התאמת האשראי לצרכי הלקוח ויכולותיו. תשומת לב מוקדשת לתקופת האשראי, המטבע ומגזר ההצמדה, אשר יכולים להיות בעלי השלכה על יכולת החזר. הבנק מיישם את הוראות הפיקוח על הבנקים בנושא הכללים לגבי הצעות יזומות של אשראי פרטי.
  - הבנק לא ייזום ולא יעודד עסקות ספקולציה או עסקות לרכישת ניירות ערך.
  - הקפדה וערנות מוגברת להיבטי הציות העלולים לנבוע מהאשראי, בדגש על בחינת ההיגיון הכלכלי של העסקה ומקורות הפירעון.
  - לאור העלייה שחלה ברמת המינוף של משקי הבית בישראל, וכן לאור הצפי כי מגמה זאת צפויה להימשך, בוצע במהלך השנה האחרונה הידוק של תהליך החיתום, וזאת בשני מישורים מרכזיים:
    - א. הרחבה וחיידוד של בחינת הבקשות למתן אשראי חדש או נוסף ללווה, כך שתכלול ניתוח כושר שירות החוב של הלווה באופן רחב יותר.
    - ב. צמצום הסמכויות של הגורמים העסקיים לאישור אשראי בסגמנטים מסוימים, בעלי רמת מינוף גבוהה יחסית.
 בנוסף להקפדה על תהליכי החיתום, הניהול והבקרה ברמת הלווה הבודד, הורחב והוגבר גם הניטור השוטף אחר האשראי הפרטי גם ברמה האגרגטיבית. ראה להלן התפתחות יתרות האשראי הפרטי בשלוש השנים האחרונות. אחת לרביע מופקים דוחות מעקב על ידי החטיבה הבנקאית, אליהם מתווסף איתגור של החטיבה לניהול סיכונים. ניטור זה כולל התייחסות למספר היבטים מרכזיים:
    - התפלגות דירוגי הסיכון של הלווים, תוך הבחנה בין לקוחות חדשים לכלל אוכלוסיית הלקוחות הקיימת, ובשים לב למגבלה פנימית שהוגדרה ביחס לשיעור המקסימאלי של האשראי בגין לוויים בעלי רמת סיכון גבוהה. הבנק עומד במגבלה, והיא אף הודקה במהלך השנה.
    - מאפייני סיכון ספציפיים (כגון הלוואות בפיגור, החזרי שיקים וכד').
    - התפלגות סכומים ותקופות. ראה להלן התפלגות לפי גודל האשראי ללווה בודד.
    - רמות המינוף.
- ב-31 בדצמבר 2015 מוזגו לחטיבה הבנקאית סיפוי בנק ערבי-ישראלי לשעבר, מהלך אשר לווה בתשומת לב ניהולית ובמעקב אחר השינויים שחלו בחלק מתהליכי העבודה ובמגמות בתיק האשראי.
- לאור הצפי להתמשכות המגמות במשק הישראלי ברמת הצריכה הפרטית ובעקבותיה ברמת המינוף של משקי הבית כפי שמשקתף בין היתר גם בגידול בהיקף ובשיעור החובות הבעייתיים בלאומי (ראה טבלה להלן) ולאור החלטות הנהלת הבנק והדירקטוריון שלא להגדיל את תיאבון הסיכון בסגמנט זה, יימשך גם בשנת 2017 הניטור ההדוק והמוגבר אחר ההתפתחויות בתיק זה.

להלן התפתחות יתרות סיכון האשראי הפרטי בבנק (פעילות בישראל, ללא הלוואות לדיור) בשלוש השנים האחרונות:

יתרת סיכון אשראי	
במיליוני ש"ח	
44,672	דצמבר 2014
46,461	דצמבר 2015
49,987	דצמבר 2016

להלן התפלגות סיכון האשראי הפרטי בבנק נכון ל-31 בדצמבר 2016 לפי גודל האשראי ללווה בודד:

גודל סיכון האשראי			
מ-	עד (אלפי ש"ח)	מיליון ש"ח	שיעור מהתיק
-	25,000	5,062	10.13%
25,000	50,000	7,489	14.98%
50,000	75,000	7,023	14.05%
75,000	100,000	6,221	12.45%
100,000	150,000	8,817	17.64%
150,000	200,000	5,356	10.71%
200,000	300,000	5,423	10.85%
300,000	מעל 300,000	4,596	9.20%

להלן התפלגות סיכון האשראי הפרטי בבנק (פעילות בישראל, ללא הלוואות לדיור) נכון ל 31 בדצמבר 2016:

יתרת סיכון		ב-%
מסיון האשראי	הכולל	
15.9	7,956	יתרות עובר ושב ויתרות מנוצלות בכרטיסי אשראי
5.2	2,585	הלוואות לרכישת רכב (ששועבד)
42.4	21,213	הלוואות אחרות
63.5	31,754	סך הכל סיכון אשראי מאזני
14	6,992	מסגרת עו"ש לא מנוצלת
21.8	10,905	מסגרת כרטיסי אשראי לא מנוצלת
0.7	335	סיכון אשראי חוץ מאזני אחר
36.5	18,232	סך הכל סיכון אשראי חוץ מאזני
100	49,986	סך הכל סיכון אשראי כולל

התפלגות החובות וסיכון אשראי בעייתי מסך החובות לאנשים פרטיים בבנק (פעילות בישראל, ללא הלוואות לדוור):

31 בדצמבר		
2015	2016	
במיליוני ש"ח		
28,166	31,369	אשראי לא בעייתי
161	294	אשראי בעייתי לא פגום
44	91	אשראי בעייתי פגום
28,371	31,754	סך הכל סיכון אשראי מאזני
0.7%	1.2%	שיעור סיכון אשראי בעייתי מסך החובות לאנשים פרטיים

למידע נוסף ובכלל זה הנוגע לחובות בעייתיים והוצאות בגין הפסדי אשראי ראה [ביאור 13](#), [ביאור 30](#) ובפרק החשיפה לסיכונים סעיף [סיכון האשראי](#); [הכולל לציבור לפי ענפי משק](#).

חשיפת הבנק למימון ממונף

בהוראת ניהול בנקאי תקין 311 נקבע כי מדיניות אשראי של בנק תתייחס בין היתר למימון ממונף. הבנק פועל על פי עקרונות ייחודיים במדיניות האשראי לסגמנט זה, ובכלל זה בהיבט של פרמטרים פיננסיים, סמכויות אשראי, ועוד.

ב-1 בינואר 2016 נכנס לתוקף עדכון להוראת ניהול בנקאי תקין 323 (מגבלות על מימון עסקאות הוניות) וכן הוראת ניהול בנקאי תקין חדשה 327 (ניהול הלוואות ממונפות). הבנק עומד בדרישות הוראות חדשות אלה.

נכון ל-31 בדצמבר 2016 מימון ממונף מוגדר על ידי הבנק בהלימה ובהרחבה להוראות העדכניות, וכולל הלוואות/לווים העומדים באחד מהקריטריונים הבאים:

- אשראי למטרת עסקה הונית שהגדרתו לעניין המגבלה בהוראת ניהול בנקאי תקין 323 כאשר אשראי למימון רכישת אמצעי שליטה או כנגד אמצעי שליטה מוחזקים ללא זכות חזרה נכלל בכל שיעור מימון (גם אם נמוך מהמוגדר בהוראה).
  - מימון לחברות החזקה שכל או עיקר פעילותן הינה החזקה בחברות בנות (ללא פעילות עצמאית משמעותית), שהגדרתן במדיניות הבנק.
- מימון ללווה, בסגמנטים השונים של ענפי המשק שהוגדרו, המאופיין בערכים חריגים משמעותית של פרמטרים מסוימים ביחס לנורמות בתחום ענף המשק הרלוונטי, כגון: יכולת שרות חוב לא מספקת ביחס לנורמות שהבנק קבע, יחס נמוך של הון עצמי למאזן.
- לאור עדכון הגדרת האשראי הממונף בהתאם להוראות ניהול בנקאי תקין אשר נכנסו לתוקף ב-1 בינואר 2016, לא ניתן לבצע השוואה כמותית מדויקת ליתרה לסוף שנת 2015. עם זאת, נציין כי באופן כללי היקף האשראי הממונף בבנק נמצא מזה שנים במגמת קיטון.
- נכון ל-31 בדצמבר 2016 סך יתרת החבות ברוטו של האשראי הממונף כפי הגדרת הבנק עומד על כ-4.6 מיליארד ש"ח, קיטון של כ-0.24 מיליארד ש"ח מסוף שנה קודמת.

31 בדצמבר		
2015	2016	
במיליוני ש"ח		
		ענף משק
258	601	אספקת חשמל
394	377	כרייה וחציבה
184	-	מידע ותקשורת
636	862	מסחר
1,434	699	נדל"ן
621	596	שירותים פיננסיים
705	434	תחבורה ואחסנה
606	1,029	תעשייה
4,838	4,598	סך הכל

(א) היתרה המוצגת לשנים 2015 ו-2016 הינה על פי ההגדרה המעודכנת בהלימה להוראת ניהול בנקאי תקין שנכנסה לתוקף ב-1 בינואר 2016.

סיכון שוק

למידע נוסף ראה [דוח על הסיכונים](#) באתר האינטרנט של הבנק.

הבנק מיישם את הוראות המפקח על הבנקים בנושא ניהול סיכונים השוק והנזילות של הקבוצה, במסגרתן נקבעו עקרונות יסוד לאופן ניהול הסיכונים ובקרתם, ובכלל זה האחריות של ההנהלה והדירקטוריון, הגדרת אמצעי הבקרה והכלים למדידת הסיכונים ואמצעי הבקרה והפיקוח על סיכונים אלה, תוך יישום ממשל תאגידי שכולל שלושה "קווי הגנה".

הבנק מקפיד על קיום דיווח שוטף ועדכני לגורמי ההנהלה, הדירקטוריון ולפיקוח על הבנקים.

מדיניות ניהול סיכונים השוק

מדיניות ניהול סיכונים השוק מהווה ביטוי לאסטרטגיית ניהול סיכון השוק של הקבוצה. זאת לצד הנהלים הקיימים לזיהוי, מדידה, מעקב, פיתוח ובקרה אחר סיכונים השוק. המדיניות נועדה מחד לתמוך בהשגת היעדים העסקיים תוך הערכת הסיכונים והסיכונים שיכולים לנבוע מהחשיפה לסיכונים וזאת בהשוואה לרווח הצפוי מהם, ומאידך, נועדה להפחית את רמת הסיכון הנובעת מהפעילות השוטפת של הבנק, ובכלל זה לשמור על רמת נזילות גבוהה.

המדיניות מהווה כלי חשוב להגדרת תאבון הסיכון של הבנק בתחום הנוסטרו, חדרי העסקות וחשיפות השוק בכלל קבוצת לאומי. המדיניות מגדירה את הממשל התאגידי, חלוקת האחריות הארגונית ומנגנוני האסקלציה.

במסגרת המדיניות לניהול סיכונים השוק נקבעו מגבלות דירקטוריון לכל גורם סיכון שוק מהותי. כמו כן, נקבעו מגבלות ברמת מנהלת סיכונים ראשית ומגבלות נוספות המשלימות למגבלות אלו. מגבלות אלו נועדו להגביל את הנזק שעלול להיגרם כתוצאה משינויים לא צפויים בגורמי הסיכון השונים הקיימים בשווקים כגון שיעורי הריבית, אינפלציה, שערי חליפין, מרווחי אשראי סחיר ומחירי מניות.

החשיפות לסיכונים שוק מנוהלות באופן שוטף ברמת הקבוצה. חברות הבת בחו"ל קובעות מדיניות לניהול סיכונים שוק בהלימה עם המדיניות הקבוצתית ומסגרות הסיכון שאושרו בה. המידע על מצב החשיפות בפועל בהתאם למסגרות שנקבעו מתקבל מהחברות הבנות ומובא בחשבון בניהול הכולל של החשיפות בקבוצה.

ניהול סיכונים השוק מתבצע בשני מוקדי סיכון עיקריים - התיק הבנקאי והתיק למסחר. הגדרת התיק למסחר נגזרת מהוראות באזל והיא כוללת את תיק ניירות הערך הסחיר של הבנק ועסקות נגזרים בפעילות הסחירה. הגדרת התיק הבנקאי כוללת את העסקות אשר אינן כלולות בתיק למסחר.

למידע נוסף בנוגע לפעילות לפי תיקים ראה [דוח על הסיכונים](#) באתר האינטרנט של הבנק.

התחייבויות בדבר זכויות עובדים

הבנק מיישם את כללי החשבונאות בארה"ב בנושא זכויות עובדים, כפי שנקבעו על ידי בנק ישראל. ניהול סיכונים השוק בגין המחויבות לעובדים מבוצע בחלקו במסגרת התיק הבנקאי ובחלקו הנוסף מנוהל באופן נפרד ועצמאי אל מול "נכסי תוכנית", אשר נועדו לשאת תשואה לאורך זמן, במטרה לשרת את ערך ההתחייבות.

המחויבות האקטוארית לעובדים בעלת מח"מ ארוך ומושפעת באופן משמעותי משינויים בריבית ההיוון. שיעור ההיוון המשמש לחישוב ההתחייבויות האקטואריות לזכויות עובדים נעשה על בסיס עקום אג"ח ממשלת ישראל בתוספת מרווח אג"ח קונצרני AA בארה"ב. השפעת שינויים אלה על הון הבנק גבוהה. ביום 12 ביולי 2016 קיבל הבנק אישור פרטני מבנק ישראל לפיו, עבור מדידת הלימות ההון, היוון ההתחייבויות לזכויות עובדים יבוצע על פי עקום ממוצע נע של שמונה רבעונים של תשואות השוק המושפעות, כאמור, מעקום אג"ח ממשלת ישראל וממרווח אג"ח קונצרני AA בארה"ב. אישור זה מיתן באופן משמעותי את התנדודתיות של ההון הפיקוחי הנובעת משינויים בריבית ההיוון.

כנגד חלק מההתחייבות האקטוארית, קיימת השקעה ב"נכסי התוכנית" שנועדה לשרת מחויבות זו, באמצעות השקעה בנכסים מגוונים ומפוזרים כדוגמת מניות ונכסי חוב. ההשקעה כפופה למגבלות רגולטוריות ומגבלות הנקבעות על ידי הקופות.

א. סיכון הריבית

סיכון הריבית הינו הסיכון להפסד כתוצאה משינויים בשערי ריבית חסרת סיכון במטבעות השונים, בשל הפערים בין מועדי שינוי הריבית או הפירעון של הנכסים וההתחייבויות בכל אחד ממגזרי ההצמדה, כמוקדם מכינהם.

מדיניות החשיפות בריבית הינה להגביל את מידת ההשפעה של שינויים אפשריים בריבית על השחיקה הפוטנציאלית של השווי הכלכלי¹ ושל הרווח המימוני לשנה הקרובה. החשיפה של הרווח לריבית מושפעת גם מהפעילות בעסקות נגזרים ותיק ני"ע למסחר.

סיכון הריבית נמדד ומנוהל בפועל על בסיס הנחות התנהגותיות שונות באשר לזמני הפירעון של הנכסים וההתחייבויות. על פי ניסיון העבר, הבנק מתייחס לחלק מיתרות העו"ש כהתחייבות לזמן ארוך. כמו כן, קיימות הנחות בהתייחס לפרעונות המוקדמים במשכנתאות. להערכות אלו חשיבות גדולה בניהול סיכוני הריבית, גם בשל הגידול המשמעותי ביתרות בשנים האחרונות.

מדידת החשיפה לשינויים בריבית מבוצעת הן לעליה והן לירידת ריבית בכל מגזר הצמדה. מדידה זו נועדה לבחון את רגישות מבנה הנכסים וההתחייבויות הקיים לשינויי ריבית, ולכן החישוב המבוצע נעשה מבלי לשנות את מבנה הנכסים וההתחייבויות. במידה והריבית תהיה שלילית באופן מובהק המבנה של הנכסים וההתחייבויות ישתנה בהכרח.

תמצית החשיפות לשינויים בלתי צפויים בריבית ברמת הקבוצה (לפני מס ובמיליוני ש"ח)^(א) השינוי הפוטנציאלי בשווי הכלכלי כתוצאה מתרחיש:

תרחיש	31 בדצמבר 2016			31 בדצמבר 2015		
	עליה ב-1%	ירידה ב-1%	שינוי של 0.1%	עליה ב-1%	ירידה ב-1%	שינוי של 0.1%
במט"ו						
תיק בנקאי	(12)	(227)	10	(641)	708	(66)
תיק למסחר	37	(45)	4	(87)	111	(7)
במט"ח						
תיק בנקאי	(42)	(143)	0	(32)	(74)	(3)
תיק למסחר	52	(49)	5	7	(33)	2
	השינוי הפוטנציאלי ברווח השנתי מעליית ריבית של 1% ^(ב)					
	31 בדצמבר 2016		31 בדצמבר 2015			
	מט"ו	מט"ח	סך הכל			
סך הכל	523	215	379			

(א) היקף החשיפה מתעלם מקיומה של רצפת ריבית בשיעור של 0% על הפיקדונות. ככל שהריבית ממשיכה לרדת ומתקרבת לאפס, הפגיעה ברווח הפיננסי גבוהה יותר שכן כל הורדת ריבית על ידי בנק ישראל מתבטאת רק בהורדת הריבית על האשראי ולכן בהקטנת מרווחים ושחיקת רווחיות הבנק.
(ב) בירידת ריבית צפוי הפסד בסכום דומה.

¹ השווי הכלכלי של ההון מוגדר כהפרש בין הערך הנוכחי של הנכסים וההתחייבויות. בחישוב הערך הנוכחי מנכים את התזרימים בעקום התשואה חסר סיכון אשראי ואת התזרימים המט"חיים בלייבור.

חשיפת ההון לעליה/ירידה מיידית בריבית (לפני השפעת המס):

חשיפה במט"ח			חשיפה במט"י		
ליום 31 בדצמבר 2016					
שינוי של	לירידה	לעליה	שינוי של	לירידה	לעליה
0.1%	של 1%	של 1%	0.1%	של 1%	של 1%
(40)	268	(435)	176	(1,978)	1,537
ליום 31 בדצמבר 2015					
שינוי של	לירידה	לעליה	שינוי של	לירידה	לעליה
0.1%	של 1%	של 1%	0.1%	של 1%	של 1%
(25)	182	(292)	145	(1,895)	1,472

(א) מדידה זו כוללת את החשיפה לשינוי מידי בריבית של תיקי הנוסטרו המשוערכים לפי שווי שוק והמחויבות האקטואריות לעובדים. מדידה זו אינה כוללת את השפעת הרגישות של נכסי התוכנית לשינויים בריבית אשר נאמדת ליום 31 בדצמבר 2016 בירידה בשווי הנכסים של כ-117 מיליון ש"ח בתרחיש עליה של 1% בריבית. כמו כן, המדידה אינה כוללת את ההשפעות של הוראות המעבר של תקן זכויות עובדים, לפיהן מחושב יחס הלימות ההון.

במהלך 2016 עמדה הקבוצה בכל מגבלות החשיפה לריבית שקבע הדירקטוריון. למידע נוסף ראה [דוח על הסיכונים](#) באתר האינטרנט של הבנק.

רגישות השווי ההוגן של הנכסים וההתחייבויות לריבית

להלן השפעת שינויים פוטנציאליים בשיעורי הריבית על השווי ההוגן של המכשירים הפיננסיים של הבנק וחברות מאוחדות שלו, למטע פריטים לא כספיים, על פי כללים חשבונאיים:

שווי הוגן נטו של מכשירים פיננסיים לפני השפעת השינויים בריבית:

31 בדצמבר 2016						
מטבע ישראל			מטבע חוץ לרבות מטבע ישראל צמוד מט"ח			
לא צמוד	צמוד מדד	דולר	אירו	אחרים	סך הכל	
במיליוני ש"ח						
278,940	48,232	69,263	8,061	8,561	413,057	נכסים פיננסיים
252,169	6,790	214,767	55,373	28,222	557,321	סכומים לקבל בגין מכשירים פיננסיים נגזרים וחוץ מאזניים
231,563	55,451	91,577	15,107	7,038	400,736	התחייבויות פיננסיות ^(א)
276,575	8,526	193,704	48,587	30,473	557,865	סכומים לשלם בגין מכשירים פיננסיים נגזרים וחוץ מאזניים
22,971	(8,955)	(1,251)	(260)	(728)	11,777	שווי הוגן נטו של מכשירים פיננסיים

31 בדצמבר 2015						
מטבע ישראל			מטבע חוץ לרבות מטבע ישראל צמוד מט"ח			
לא צמוד	צמוד מדד	דולר	אירו	אחרים	סך הכל	
במיליוני ש"ח						
257,444	52,070	64,294	7,598	9,709	391,115	נכסים פיננסיים
258,434	7,256	193,030	57,823	24,915	541,458	סכומים לקבל בגין מכשירים פיננסיים נגזרים וחוץ מאזניים
211,447	59,362	87,666	13,889	9,199	381,563	התחייבויות פיננסיות ^(א)
283,626	8,796	170,470	52,076	26,125	541,093	סכומים לשלם בגין מכשירים פיננסיים נגזרים וחוץ מאזניים
20,805	(8,832)	(812)	(544)	(700)	9,917	שווי הוגן נטו של מכשירים פיננסיים

(א) כולל שווי הוגן של ההתחייבויות האקטואריות לעובדים ואינו כולל את שווי נכסי התוכנית.

השפעת שינויים פוטנציאליים בשיעורי הריבית על שווי הוגן* נטו של מכשירים פיננסיים:

31 בדצמבר 2016								
שווי הוגן נטו של מכשירים פיננסיים לאחר השפעת שינויים בשיעורי הריבית ^(א)								
שינוי בשווי ההוגן								
מטבע חוץ לרבות מטבע ישראלי צמוד								
מטבע ישראלי			מט"ח			מטבע ישראלי		
לא צמוד	צמוד	מט"ח	אחרים	אירו	דולר ^(ב)	מט"ח	הכל	הכל
במיליוני ש"ח								
גידול מידי מקביל של 1%	22,574	(7,363)	(1,820)	(281)	(720)	12,390	613	5.21
גידול מידי מקביל של 0.1%	22,937	(8,771)	(1,304)	(262)	(728)	11,872	95	0.81
קיטון מידי מקביל של 1%	23,260	(11,050)	(849)	(239)	(736)	10,386	(1,391)	(11.81)

31 בדצמבר 2015								
שווי הוגן נטו של מכשירים פיננסיים לאחר השפעת שינויים בשיעורי הריבית ^(א)								
שינוי בשווי ההוגן								
מטבע חוץ לרבות מטבע ישראלי צמוד								
מטבע ישראלי			מט"ח			מטבע ישראלי		
לא צמוד	צמוד	מט"ח	אחרים	אירו	דולר ^(ב)	מט"ח	הכל	הכל
במיליוני ש"ח								
גידול מידי מקביל של 1%	19,963	(7,086)	(1,079)	(550)	(692)	10,556	639	6.44
גידול מידי מקביל של 0.1%	20,721	(8,657)	(839)	(545)	(699)	9,981	64	0.65
קיטון מידי מקביל של 1%	21,643	(11,061)	(675)	(537)	(708)	8,662	(1,255)	(12.66)

* לא כולל אומדן שווי הכנסות בגין עמלת פירעון מוקדם.
 (א) מדידה זו כוללת את החשיפה לשינוי מידי בריבית של תיקי הנוסטרו המשוערים לפי שווי שוק והמחויבות האקטוארית לעובדים. מדידה זו אינה כוללת את השפעת הרגישות של נכסי התוכנית לשינויים בריבית אשר נאמדת ליום 31 בדצמבר 2016 בירידה בשווי הנכסים של כ-117 מיליון ש"ח בתרחיש עליה של 1% בריבית. כמו כן, המדידה אינה כוללת את ההשפעות של הוראות המעבר של תקן זכויות עובדים, לפיהן מחושב יחס הלימות ההון.

(ב) מזה השפעת נכסים פיננסיים מורכבים: גידול מידי מקביל של 1% - (345) מיליון ש"ח (ב-31 בדצמבר 2015 - (250) מיליון ש"ח), וקיטון מידי מקביל של 1% - 171 מיליון ש"ח (ב-31 בדצמבר 2015 - 144 מיליון ש"ח).

ראה הרחבה להנחות ששימשו לחישוב השווי ההוגן של מכשירים פיננסיים [בביאור 1.1](#).

החשיפה לשינויים בשיעורי הריבית

31 בדצמבר 2016					
	מעל חודש ועד	מעל שלושה חודשים עד שנה	מעל שנתיים עד חמש שנים	מעל שלושה חודשים עד שנתיים	מעל חמש שנים
מטבע ישראלי לא צמוד					
נכסים פיננסיים, סכומים לקבל בגין מכשירים נגזרים ובגין מכשירים פיננסיים חוץ מאזניים					
נכסים פיננסיים ^(א)	203,151	10,810	27,888	18,901	9,437
מכשירים פיננסיים נגזרים (למעט אופציות)	43,658	88,634	40,136	31,262	20,043
אופציות (במונחי נכס הבסיס) ^(ב)	1,321	644	1,151	1,205	754
מכשירים פיננסיים חוץ מאזניים	-	-	-	-	-
סך הכל שווי הוגן	248,130	100,088	69,175	51,368	30,234
התחייבויות פיננסיות, סכומים לשלם בגין מכשירים נגזרים ובגין מכשירים פיננסיים חוץ מאזניים					
התחייבויות פיננסיות ^(א)	183,173	2,970	11,954	23,004	8,150
מכשירים פיננסיים נגזרים (למעט אופציות)	56,074	85,893	50,152	32,913	25,087
אופציות (במונחי נכס הבסיס) ^(ב)	373	493	1,043	995	-
מכשירים פיננסיים חוץ מאזניים	-	-	24	-	-
סך הכל שווי הוגן	239,620	89,356	63,173	56,912	33,237
מכשירים פיננסיים, נטו					
החשיפה לשינויים בשיעורי הריבית במגזר	8,510	10,732	6,002	(5,544)	(3,003)
החשיפה המצטברת במגזר	8,510	19,242	25,244	19,700	16,697
מטבע ישראלי צמוד למדד					
נכסים פיננסיים, סכומים לקבל בגין מכשירים נגזרים ובגין מכשירים פיננסיים חוץ מאזניים					
נכסים פיננסיים ^(א)	1,333	2,547	10,666	14,132	10,092
מכשירים פיננסיים נגזרים (למעט אופציות)	202	350	1,341	2,432	1,081
אופציות (במונחי נכס הבסיס) ^(ב)	-	-	-	-	-
מכשירים פיננסיים חוץ מאזניים ^(ג)	-	-	-	-	-
סך הכל שווי הוגן	1,535	2,897	12,007	16,564	11,173
התחייבויות פיננסיות, סכומים לשלם בגין מכשירים נגזרים ובגין מכשירים פיננסיים חוץ מאזניים					
התחייבויות פיננסיות ^(א)	737	1,118	10,937	7,945	13,185
מכשירים פיננסיים נגזרים (למעט אופציות)	793	499	1,585	2,491	1,308
אופציות (במונחי נכס הבסיס) ^(ב)	-	-	-	-	-
מכשירים פיננסיים חוץ מאזניים	-	-	135	-	-
סך הכל שווי הוגן	1,530	1,617	12,657	10,436	14,493
מכשירים פיננסיים, נטו					
החשיפה לשינויים בשיעורי הריבית במגזר	5	1,280	(650)	6,128	(3,320)
החשיפה המצטברת במגזר	5	1,285	635	6,763	3,443

הערות:

- (א) למעט יתרות מאזניות של מכשירים פיננסיים נגזרים, שווי הוגן של מכשירים פיננסיים חוץ מאזניים ושווי הוגן של מכשירים פיננסיים מורכבים. בטור "ללא תקופת פרעון" מוצגות היתרות המאזניות שאינן מהוונות, כולל יתרות שזמן פרעונן עבר בסך 843 מיליון ש"ח.
- (ב) ממוצע משוקלל לפי שווי הוגן של משך החיים הממוצע האפקטיבי.
- (ג) המח"מ נמוך מ-0.05 שנים.

ליום 31 בדצמבר 2015									
מערך חיים	שיעור	מערך חיים	שיעור	ללא	מערך	מערך עשר	מערך עשר	מערך חמש	
ממוצע	תשואה	ממוצע	תשואה	תקופת	עשרים	עשרים	עשרים	עשרים	
אפקטיבי	פנימי	אפקטיבי	פנימי	פירעון	שנה	שנה	שנה	שנה	
בשנים	באחוזים	בשנים	באחוזים						
0.70	2.87	257,444	0.56	3.30	278,940	617	112	1,550	6,474
1.44	-	252,647	1.50	-	247,093	-	48	361	22,951
-	-	5,787	-	-	5,076	-	-	1	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
^(ד) 1.06	2.87	515,878	^(ד) 0.99	3.30	531,109	617	160	1,912	29,425
0.41	0.93	211,447	0.42	1.00	231,563	-	-	43	2,269
1.35	-	279,269	1.44	-	273,646	-	24	524	22,979
-	-	4,328	-	-	2,905	-	-	1	-
0.50	-	29	0.50	-	24	-	-	-	-
^(ד) 0.94	0.93	495,073	^(ד) 0.97	1.00	508,138	-	24	568	25,248
							136	1,344	4,177
							22,354	22,218	20,874
3.29	2.00	52,070	3.82	2.44	48,232	23	1,697	2,118	5,624
3.05	-	7,256	2.65	-	6,790	-	-	-	1,384
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
^(ד) 3.26	2.00	59,326	^(ד) 3.68	2.44	55,022	23	1,697	2,118	7,008
3.06	0.67	43,990	2.91	0.82	38,888	-	-	884	4,082
2.93	-	8,671	2.78	-	8,391	-	-	60	1,655
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	125	-	-	135	-	-	-	-
^(ד) 3.03	0.67	52,786	^(ד) 2.88	0.82	47,414	-	-	944	5,737
							1,697	1,174	1,271
							7,585	5,888	4,714

החשיפה לשינויים בשיעורי הריבית (המשך)

31 בדצמבר 2016					
	מעל שנה עד חמש שנים	מעל שלושה עד שנה	מעל חודש ועד שלושה חודשים	מעל חודש עד דרישה עד חודש	מיליוני ש"ח
מטבע חוץ וצמוד מטבע חוץ^(א)					
נכסים פיננסיים, סכומים לקבל בגין מכשירים נגזרים ובגין מכשירים פיננסיים חוץ מאזניים					
	5,002	6,684	6,880	14,940	45,829
	1,201	1,289	763	1,146	3,049
	8,767	14,872	76,296	82,718	91,208
	(13)	98	6,873	1,550	(1,559)
	-	-	-	-	-
	13,756	21,654	90,049	99,208	135,478
התחייבויות פיננסיות, סכומים לשלם בגין מכשירים נגזרים ובגין מכשירים פיננסיים חוץ מאזניים					
	391	3,501	14,702	10,821	83,846
	11,873	16,158	82,882	75,070	57,488
	796	1,172	6,937	1,743	(1,598)
	-	-	14	-	-
	13,060	20,831	104,535	87,634	139,736
מכשירים פיננסיים, נטו					
	696	823	(14,486)	11,574	(4,258)
	(5,651)	(6,347)	(7,170)	7,316	(4,258)
חשיפה כוללת לשינויים בשערי הריבית					
נכסים פיננסיים, סכומים לקבל בגין מכשירים נגזרים ובגין מכשירים פיננסיים חוץ מאזניים					
	24,531	39,717	45,434	28,297	250,313
	29,891	48,566	117,773	171,702	135,068
	741	1,303	8,024	2,194	(239)
	-	-	-	-	-
	55,163	89,586	171,231	202,193	385,142
התחייבויות פיננסיות, סכומים לשלם בגין מכשירים נגזרים ובגין מכשירים פיננסיים חוץ מאזניים					
	21,726	34,450	37,593	14,909	267,756
	38,268	51,562	134,619	161,462	114,355
	796	2,167	7,980	2,236	(1,225)
	-	-	173	-	-
	60,790	88,179	180,365	178,607	380,886
מכשירים פיננסיים, נטו					
	(5,627)	1,407	(9,134)	23,586	4,256
	14,488	20,115	18,708	27,842	4,256
בנוסף, חשיפה לריבית בגין התחייבויות לזכויות עובדים, ברטו - פנסיה ופיצויים					
	1,190	2,063	774	172	86

הערות:

- (א) למעט יתרות מאזניות של מכשירים פיננסיים נגזרים, שווי הוגן של מכשירים פיננסיים חוץ מאזניים ושווי הוגן של מכשירים פיננסיים מורכבים. בטור "ללא תקופת פרעון" מוצגות היתרות המאזניות שאינן מהוונות, כולל יתרות שזמן פרעונן עבר בסך 843 מיליון ש"ח.
- (ב) ממוצע משוקלל לפי שווי הוגן של משך החיים הממוצע האפקטיבי.
- (ג) כולל פריטים לא כספיים המוצגים בטור "ללא תקופת פרעון".
- (ד) המח"מ נמוך מ-0.05 שנים.
- (ה) לרבות מטבע ישראלי צמוד למטבע חוץ.
- (ו) כולל שווי הוגן של התחייבויות האקטואריות לעובדים ואינו כולל את שווי נכסי התוכנית.

31 בדצמבר 2015

מערך חיים ממוצע אפקטיבי	שיעור תשואה פנימי	סך הכל שווי הוגן	מערך חיים ממוצע אפקטיבי	שיעור תשואה פנימי	סך הכל שווי הוגן	ללא תקופת פירעון	מערך עשרים שנה	מערך עשר עד עשרים שנה	מערך חמש עד עשר שנים
בשנים	באחוזים		בשנים	באחוזים					
1.32	1.81	81,601	1.26	2.48	85,885	209	130	772	5,439
2.62	2.71	10,317	3.44	2.83	10,029	-	95	703	1,783
1.00	-	266,812	0.96	-	291,443	-	3	471	17,108
-	-	8,956	-	-	6,919	-	-	-	(30)
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
^(ב) 1.05	4.52	357,369	^(ב) 1.01	2.48	384,247	209	133	1,243	22,517
0.28	0.99	110,362	0.18	1.08	113,337	10	1	44	21
1.30	-	238,694	1.19	-	263,660	-	213	597	19,379
-	-	9,963	-	-	9,090	-	-	61	(21)
0.50	-	14	0.50	-	14	-	-	-	-
^(ב) 0.95	0.99	359,033	^(ב) 0.87	1.08	386,101	10	214	702	19,379
							(81)	541	3,138
							(2,053)	(1,972)	(2,513)
1.17	2.31	395,236	1.09	2.78	416,301	4,093	1,939	4,440	17,537
1.24	-	527,633	1.23	-	547,007	1,681	51	832	41,443
-	-	14,743	-	-	12,132	138	-	1	(30)
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
^(ב) 1.19	2.31	937,612	^(ב) 1.15	2.78	975,440	5,912	1,990	5,273	58,950
0.69	0.80	366,647	0.60	0.93	385,128	1,350	1	971	6,372
1.36	-	527,933	1.34	-	547,167	1,470	237	1,181	44,013
-	-	14,291	-	-	11,995	-	-	62	(21)
0.08	-	347	0.06	-	353	180	-	-	-
^(ב) 1.06	0.80	909,218	^(ב) 1.02	0.93	944,643	3,000	238	2,214	50,364
							1,752	3,059	8,586
							27,885	26,133	23,074
			15.49	2.23	16,948	-	4,524	5,036	3,103

הערות כלליות:

1. בלוח זה, הנתונים לפי תקופות מציגים את הערך הנוכחי של תזרמים עתידיים כשהם מהווים לפי שיעור התשואה הפנימי שמנכה אותם לשווי ההוגן הכלול בגין המכשיר הפיננסי בעקביות להנחות שלפיהן חושב השווי ההוגן של המכשיר הפיננסי. לפירוט נוסף בדבר ההנחות ששימשו לחישוב השווי ההוגן של המכשירים הפיננסיים ראה [ביאור 3.33](#).
2. שיעור תשואה פנימי הינו שיעור הריבית המנכה את תזרמי המזומנים הצפויים ממכשיר פיננסי אל השווי ההוגן הכלול בגינו.
3. משך חיים ממוצע אפקטיבי של קבוצת מכשירים פיננסיים מהווה קירוב לשינוי באחוזים בשווי ההוגן של קבוצת המכשירים הפיננסיים שייגרם כתוצאה משינוי קטן (גידול של 0.1%) בשיעור התשואה הפנימי של כל אחד מהמכשירים הפיננסיים.
4. השפעת עסקאות גידור כלולה בסך כל הנכסים או סך ההתחייבויות, לפי העניין.
5. בחישוב מח"מ הנכסים וההתחייבויות במגזר הצמוד למדד נלקח בחשבון אומדן לגבי פרעונות מוקדמים ומשיכות בנקודות היציאה בתוכניות החיסכון, בהתאם למודל האומדן את הפרעונות המוקדמים הצפויים על סמך התנהגות החוסכים. מח"מ סך הנכסים על פי התזרים המקורי של תוכניות החיסכון גבוה יותר ומגיע ל-4.38 שנים, מח"מ סך ההתחייבויות מגיע ל-2.93 שנים, ופער שיעור התשואה הפנימי (להלן- ש"פ), מסתכם ב-0.52% השינוי בשווי הוגן בסך הנכסים הינו גידול של 1,358 מיליון ש"ח ובסך ההתחייבויות גידול של 18 מיליון ש"ח.
6. פירוט נוסף על החשיפה לשינויים בשיעורי הריבית בכלל מגזר של הנכסים הפיננסיים ושל ההתחייבויות הפיננסיות, לפי סעיפי המאזן השונים, יימסרו לכל מבקש.

החשיפה לריבית ועמידה במגבלות

להלן מצב החשיפה לשינויי הריבית ברמת הקבוצה המחושב על פי כללים חשבונאיים.

31 בדצמבר					
2015			2016		
מט"ח וצמוד מט"ח	צמוד מדד	לא צמוד	מט"ח וצמוד מט"ח	צמוד מדד	לא צמוד
משך חיים ממוצע (מח"מ) בשנים:					
1.05	3.26	1.06	1.01	3.68	0.99
0.95	3.03	0.94	0.87	2.88	0.97
0.10	0.23	0.12	0.14	0.80	0.02
0.82	1.33	1.94	1.40	1.62	2.30

(א) כולל עסקאות עתידיות ואופציות, ובהסתמכות על נתוני השווי ההוגן של המכשירים הפיננסיים.

בחישוב מח"מ ההתחייבויות במגזר הצמוד למדד ובמגזר השקלי הלא צמוד נלקח בחשבון אומדן לגבי פרעונות מוקדמים ומשיכות בנקודות היציאה בתוכניות החיסכון, בהתאם למודל האומדן את הפרעונות המוקדמים הצפויים על סמך התנהגות החוסכים. מח"מ סך ההתחייבויות על פי התזרים המקורי של תוכניות החיסכון גבוה יותר ומגיע ל-2.93 שנים, ופער שיעור התשואה הפנימי (להלן - ש"פ), מסתכם ב-0.52%.

בנתונים המוצגים לעיל מובאים בחשבון פרעונות מוקדמים במשכנתאות. מח"מ הנכסים לסוף 2016 על פי התזרים המקורי שאינו מביא בחשבון פרעונות מוקדמים גבוה יותר ומגיע ל-4.38 שנים, ופער הש"פ מסתכם בכ-0.52%.

בחישוב מח"מ המוצגים לעיל מובאים בחשבון פרעונות מוקדמים במשכנתאות. מח"מ הנכסים לסוף 2016 על פי התזרים המקורי שאינו מביא בחשבון פרעונות מוקדמים גבוה יותר ומגיע ל-4.38 שנים, ופער הש"פ מסתכם בכ-0.52%.

א. סיכון בסיס/שער חליפין

על פי כללי החשבונאות, ההון מוגדר כמקור שקלי לא צמוד, כך שהשקעה של ההון במגזר שאינו המגזר השקלי הלא צמוד, מוגדרת כחשיפת בסיס. החשיפה לסיכונים הבסיס נמדדת כאחוז מההון החשוף של הקבוצה.

ההון החשוף ברמת הבנק, כולל את ההון העצמי ועתודות מסוימות, בניכוי נכסים קבועים והשקעות בחברות מוחזקות, למעט ההשקעות בחברות בנות בחו"ל, אשר ממומנות ממקורות במטבע חוץ ולכן אינן מנוכות מההון. ברמת הקבוצה, ההון החשוף כולל את ההון העצמי ועתודות מסוימות, בניכוי נכסים קבועים והשקעות בחברות כלולות.

מגבלות חשיפת הבסיס שמאושרות על ידי הדיקטוריון, נקבעות על פי שיקולי תשואה צפויה וסיכון, ומחולקות בין חדרי המסחר, ALM וחברות הבנות.

חברות הבנות בחו"ל ובארץ מנהלות חשיפות בסיס בהיקפים נמוכים, על בסיס המדיניות המעוגנת בהחלטות הדיקטוריון, ובתיאום עם הבנק בארץ.

לשינויים בשער החליפין השפעה על שער המס האפקטיבי, הואיל והפרשי השער בגין ההשקעות בחו"ל אינם מובאים בחשבון בבסיס ההכנסה לצורך חישוב הפרשה למס, שלא כמו הפרשי השער בגין מקורות המימון בגינם. כנגד חשיפת המס הנובעת מהפרשי השער בגין השקעות בחו"ל המוגדרות כיחידות שמטבע הפעילות שלהן זהה לשקל מבצע הבנק עסקאות חיסוי.

להלן החשיפה הכלכלית בפועל ברמת הקבוצה, הנתונים מוצגים במונחים של אחוז מההון החשוף:

המצב בפועל		31 בדצמבר	
2015	2016	2015	2016
באחוזים			
(19.3)	(19.0)		
19.5	17.7		
(0.2)	1.3		

* החשיפה אינה מביאה בחשבון את השפעת רצפות מדד על ההון המושקע במגזר.

במהלך שנת 2016 שיעור ההון המושקע בממוצע על פני השנה במגזר הצמוד למדד היה כ-14.6%, שיעור זה נע במהלך השנה בין עודף של 7% ל-22.9% מההון החשוף. למגזר המט"ח נותב הון בשיעור נמוך יחסית ולכן ההשפעה של שינוי בשערי חליפין על הרווח אינה מהותית.

בשנת 2016, עמדה הקבוצה בכל מגבלות החשיפה בבסיס שאושרו על ידי הדירקטוריון.

להלן הרגישות לשינויים בשערי החליפין של מטבעות החוץ העיקריים ליום 31 בדצמבר 2016. המדידה מתייחסת להשפעת השינויים על הון הבנק וכוללת את הפעילות במכשירים מאזניים וחופף מאזניים:

דולר	אירו	ליש"ט	פר"ש	יין
במיליוני ש"ח				
31	(2)	6	(3)	3
73	(7)	12	(5)	7
(15)	(1)	(5)	3	(2)
(34)	(7)	(9)	6	(4)

ב. מניות

הבנק הגדיר מדיניות השקעה של הקבוצה לרבות קביעת מגבלות להיקף ההשקעה הכולל ובחברה בודדת, תמהיל ההשקעה ורמות הסיכון השונות בין סוגי ההשקעות הריאליות.

להלן החשיפה במניות (בהתאם לערך במאזן) ליום 31 בדצמבר 2016:

31 בדצמבר		31 בדצמבר	
2015	2016	2015	2016
במיליוני ש"ח			
1,050	981		
1,653	961		
2,703	1,942		

מניות סחירות בתיק הזמין

מניות לא סחירות בתיק הזמין

סך הכל

סיכון נזילות ומימון

סיכון הנזילות

סיכון הנזילות הוא הסיכון הנוצר בשל אי הוודאות ביחס לאפשרות לגייס מקורות ו/או למימוש נכסים, באופן בלתי צפוי ותוך פרק זמן קצר, מבלי שיגרם הפסד מהותי. מדיניות ניהול סיכון הנזילות מהווה חלק אינטגרלי מהניהול העסקי האסטרטגי של קבוצת לאומי והיא הותאמה לדרישות הוראת ניהול בנקאי תקין 342 לניהול סיכון הנזילות ודרישות הוראה 221 "יחס כיסוי נזילות", המאמצת את המלצות ועדת באזל 3, לחישוב יחס מזערי לנזילות LCR (Liquidity Coverage Ratio), תוך ביצוע התאמות למשק הישראלי. על פי דרישות ההוראה, יחס ה-LCR לא יפחת מרמה מזערית של 80% בשנת 2016 ו-100% החל משנת 2017.

לאומי שומר על רמת נזילות נאותה, באמצעות השקעת תיק הנוסטרו בנכסים איכותיים ומפוזרים בשקלים ובמט"ח אשר מאפשרת לו לעמוד בכל צורכי הנזילות במגוון תרחישי קיצון, ובאמצעות מדיניות גיוס של מקורות יציבים ומגוונים ולטווחי זמן שונים בדגש על גיוס פיקדונות מקמעונאים וכן גיוס של אג"ח לתקופות ארוכות.

יחס כיסוי הנזילות של התאגיד הבנקאי מחושב על בסיס ממוצע תצפיות יומיות ויחס כיסוי הנזילות המאוחד מחושב על בסיס ממוצע תצפיות חודשיות לתקופה.

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר		
2015	2016	
באחוזים		
א. בנתוני המאוחד		
יחס כיסוי הנזילות	132	105
יחס כיסוי הנזילות המזערי הנדרש על ידי המפקח על הבנקים	80	60
ב. בנתוני התאגיד הבנקאי		
יחס כיסוי הנזילות	130	103
יחס כיסוי הנזילות המזערי הנדרש על ידי המפקח על הבנקים	80	60

למידע נוסף בנוגע לסיכון הנזילות ראה [דוח על הסיכונים](#) באתר האינטרנט של הבנק [וביאור 25](#).

הבנק הכין תוכנית מגירה לטיפול במשבר נזילות אשר כוללת מערכת נורות אזהרה אשר יכולות להעיד על שינוי במצב הנזילות של הבנק. בהופעת סימן אזהרה מתכנס פורום ייעודי במטרה להעריך את המצב ולבחון את הצורך בהפעלת התוכנית בהתאם לרמת החומרה. התוכנית כוללת צעדים אופרטיביים מפורטים הנוגעים בין היתר בסדרי המימוש של הנכסים, מדיניות הטיפול בלקוחות ומערכות הדיווח לכל הגורמים העסקיים, לדירקטוריון ולבנק ישראל.

סיכון מימון

סיכון מימון הוא הסיכון לבניית מבנה מקורות לא מספיק יציב בטווח הארוך באופן שאינו משרת את השימושים המתוכננים.

הבנק מנהל לאורך שנים תשתית רחבה ומגוונת של מקורות מימון יציבים ולטווחי זמן שונים. מקור המימון העיקרי של הבנק הוא פיקדונות מלקוחות קמעונאיים. בנוסף, הבנק מממן את פעילותו באמצעות פיקדונות מלקוחות מסחריים ועסקיים וכן באמצעות הנפקות של כתבי התחייבויות. במהלך שנת 2016 גויסו כתבי התחייבות בסכום של כ-3.5 מיליארד ש"ח, וכן כתבי התחייבות נדחים הכשירים להיכלל ברובד 2 בסכום של כ-0.9 מיליארד ש"ח. ניהול המקורות מבוצע באופן שוטף ובנפרד, בשקלים ובמט"ח כ-31.6% מפיקדונות הציבור מגויסים במט"ח. המקורות מחו"ל מושקעים על ידי השלוחות באשראי ובנכסים נזילים, בעיקר באג"ח ברמת סיכון נמוכה. לבנק מגוון רחב של מקורות במט"ח מלקוחות תושבי חוץ, לקוחות מקומיים קמעונאיים, עסקיים ופיננסיים וכן פיקדונות פיזיים. בשנה האחרונה נשמרה יציבות בהיקף הפיקדונות במגזר זה בבנק. עודף הפיקדונות על האשראי במט"ח מושקע בנכסים נזילים ועסקאות החלף לטווחים קצרים.

כאמור, חלה עליה מהותית בהיקף הפיקדונות השקליים. בשל הריבית הנמוכה נמשכה מגמת גידול ביתרות העו"ש של הלקוחות. על מנת לקיים תשתית מקורות מימון יציבה ומגוונת, הבנק משווק מגוון פיקדונות אטרקטיביים לטווחי זמן שונים.

ריכוזיות מקורות המימון מנוהלת ומנוטרת באמצעות אינדיקטורים ומודלים לניהול הסיכון. הבנק מבצע מעקב אחר מבנה המקורות וריכוזיותם תחת מספר קטגוריות: גודל וסוג לקוח, מפקיד בודד, אורך חיי ההפקדה והתנהגות מאפיינת לאורך זמן. הניהול השוטף של מבנה המקורות כולל התוויה של מדיניות לגבי גיוון המקורות ותקופות המימון. ריכוזיות המקורות מבוקרת ומנוהלת במסגרת ניהול סיכונים הנזילות בבנק. מדידה שוטפת יומית של מדדי הנזילות, יחס כיסוי מזערי ומעקב אחר נורות אזהרה מאפשרים ניהול דינמי ומעקב אחר מקורות יציבים ומגוונים, שליטה ופיקוח על מצב הנזילות והתפתחות מגמות.

מצב ההצמדה, התקופות לפרעון ומצב הנזילות

א. מצב ההצמדה

בהתאם למדיניות ניהול מאזני ההצמדה, ההון הפנוי המוגדר כסך מקורות ההון בתוספת עתודות מסוימות ובניכוי השקעות בחברות כלולות ובנכסים קבועים, מושקע בנכסים שקליים לא צמודים, בנכסים צמודים למדד ובנכסים במטבע חוץ או הצמודים למטבע חוץ. מימון כל ההשקעות של הבנק בחו"ל ממקורות במטבע חוץ מונע את חשיפת הבסיס בגיבן.

להלן תמצית מצב מאזני ההצמדה, כפי שעולה מביאור 31 לדוח הכספי.

31 בדצמבר					
2015			2016		
מטבע חוץ ^(ב)	צמוד מדד	לא צמוד	מטבע חוץ ^(ב)	צמוד מדד	לא צמוד
115,182	51,672	271,308	119,752	48,573	293,216
117,558	52,305	245,875	121,733	49,057	265,263
^(א) (2,376)	(633)	25,433	^(א) (1,981)	(484)	27,953

(א) כולל עסקות עתידיות ואופציות.

(ב) כולל צמוד מטבע חוץ.

(ג) עודף התחייבויות במט"ח נובע בעיקר מעסקת חיסוי כנגד חשיפת המס בגין ההשקעות בשלוחות הבנק בחו"ל, השקעה במניות וקרנות המסווגות כפריט לא כספי וכן בגין חיסוי הכנסות עתידיות במטבע חוץ.

הניהול והדיווח השוטף של חשיפת הבנק לסיכונים בסיס מתבצעים על פי הגישה הכלכלית הכוללת התאמות ותוספות לגישה החשבונאית המוצגת לעיל. החשיפה בבסיס המחושבת על פי הגישה הכלכלית מפורטת בפרק "חשיפה לסיכונים ודרכי ניהולם".

בשנת 2016 חל גידול בסך כ-19.5 מיליארד ש"ח בהיקף פיקדונות הציבור (כולל כתבי התחייבות נדחים ושטרי הון). בהיקף האשראי לציבור חל גידול של 0.5 מיליארד ש"ח, בהשקעות באגרות חוב נרשם גידול של כ-9.1 מיליארד ש"ח ובהפקדות בבנקים, נטו, גידול בסך כ-14.8 מיליארד ש"ח.

להלן השינויים העיקריים שחלו במהלך 2016 בפעילות העיקרית בחלוקה למגזרי הצמדה:

המגזר השקלי הלא צמוד

שיעור הנכסים הכספיים במגזר השקלי הלא צמוד מסך הנכסים הכספיים הינו כ-63%.

עיקר הפעילות במגזר הינה לתקופות קצרות.

בהיקף האשראי לציבור חל גידול בסך כ-7 מיליארד ש"ח, 4.1%.

היקף המזומנים וההפקדות בבנקים, נטו עלה בכ-13.3 מיליארד ש"ח, והיקף ההשקעה בניירות ערך עלה בכ-3 מיליארד ש"ח.

בשנת 2016 נרשם גידול בסך כ-21.3 מיליארד ש"ח, 10.6% בהיקף הפיקדונות השקליים, גידול זה כולל גידול נטו של כ-0.6 מיליארד ש"ח בכתבי התחייבות נדחים.

יתרת עסקאות הנגזרים, נטו במגזר הסתכמה ב-31 בדצמבר 2016 בכ-24.1 מיליארד ש"ח, גידול בסך כ-1.1 מיליארד ש"ח בהשוואה לדצמבר 2015.

המגזר הצמוד למדד

בשנת 2016 האשראי לציבור קטן בכ-4.8 מיליארד ש"ח, כ-9.8%, וההשקעה בניירות ערך גדלה בכ-1.8 מיליארד ש"ח.

הפיקדונות צמודי המדד, כולל כתבי התחייבות נדחים, הצטמצמו בכ-5.2 מיליארד ש"ח.

יתרת עסקאות הנגזרים, נטו במגזר הסתכמה ב-31 בדצמבר 2016 בכ-1.5 מיליארד ש"ח, גידול בסך של כ-0.2 מיליארד ש"ח בהשוואה לדצמבר 2015.

מגזר מט"ח וצמוד מט"ח

שיעור הנכסים הכספיים במגזר המט"ח מסך הנכסים הכספיים הינו כ-26%.

האשראי לציבור במגזר מהווה כ-34% מסך פיקדונות הציבור. בשנת 2016 האשראי קטן בכ-1.6 מיליארד ש"ח, קיטון של 4.1%.

ההשקעות בניירות ערך במט"ח הסתכמו בכ-36.2 מיליארד ש"ח, גידול של כ-4.4 מיליארד ש"ח בהשוואה לדצמבר 2015. בפיקדונות בבנקים, נטו חל גידול של כ-1.8 מיליארד ש"ח.

מתחילת שנת 2016 פקדונות הציבור במט"ח גדלו בכ-2.6 מיליארד ש"ח, 2.4%.

יתרת העסקאות העתידיות, נטו, במטבע חוץ כנגד שקלים הסתכמה ב-31 בדצמבר 2016 בכ-25.3 מיליארד ש"ח, קיטון של כ-1.6 מיליארד ש"ח בהשוואה לדצמבר 2015.

ב. התקופות לפירעון

בשנת 2016 בדומה לשנים האחרונות התאפיין הבנק ברמת נזילות גבוהה בשקלים. חלקה כתוצאה ממדיניות מכוונת של הבנק בגיוס מקורות יציבים ומגוונים, באמצעות גיוס פיקדונות ממספר גדול של לקוחות לטווחי זמן שונים ובכלל זה לתקופות ארוכות, וחלקה מגידול עודפי הנזילות בשקלים במערכת הבנקאית.

כ-31.8% מסך נכסי הבנק מופקדים לתקופות קצרות בבנקים ומושקעים בניירות ערך סחירים, בעיקר באגרות חוב ממשלתיות.

בשנת 2016 הבנק עמד בכל מגבלות הנזילות בתרחישים השונים. זאת, בהתאם למדיניות שמטרתה להבטיח עמידות גם בתרחישי לחץ קיצוניים תיאורטיים.

להלן תזרים מזומנים עתידי של הנכסים וההתחייבויות לפי תקופות לפרעון ולפי בסיס הצמדה (כולל מכשירים נגזרים ולא כולל פריטים לא כספיים) (פירוט נוסף ראה ב"אור 32 לדוחות הכספיים).

על פי הוראות בנק ישראל תזרימי המזומנים בגין התחייבות בעלת מספר מועדי פרעון ימיינו בהתאם להערכת ההנהלה על פי שיקול דעתה או מועד הפרעון החוזי המוקדם ביותר.

על פי חוזר בנק ישראל מספטמבר 2013, תאגיד בנקאי נדרש להציג את תזרימי המזומנים בגין נכסים והתחייבויות בהבחנה בין מטבע ישראלי (לרבות מטבע ישראלי צמוד מט"ח) לבין מטבע חוץ. בנוסף, תזרימי המזומנים בגין מכשירים נגזרים המסולקים, נטו, יסווגו למטבע ישראלי או למט"ח בהתאם למטבע בו התבצע הסילוק. אין לדווח על סכומים חוץ מאזניים של מכשירים נגזרים אלו.

עודף נכסים על התחייבויות*

ליום 31 בדצמבר 2016			
מטבע ישראל'	מטבע חוץ	סך הכל	
במיליוני ש"ח			התקופה שנותרה עד לפרעון:
(89,319)	(48,402)	(137,721)	עד חודש
(2,336)	13,048	10,712	מחודש ועד שנה
65,800	22,061	87,861	משנה ועד 5 שנים
39,385	12,544	51,929	מ-5 ועד 10 שנים
47,129	5,351	52,480	מעל 10 שנים
3,169	1,579	4,748	ללא מועד פרעון
63,828	6,181	70,009	סך הכל

ליום 31 בדצמבר 2015			
סך הכל	מטבע חוץ	מטבע ישראלי	
			במיליוני ש"ח
(133,945)	(48,488)	(85,457)	התקופה שנותרה עד לפרעון:
			עד חודש
10,872	6,971	3,901	מחודש ועד שנה
77,094	17,225	59,869	משנה ועד 5 שנים
48,559	12,126	36,433	מ-5 ועד 10 שנים
58,387	9,949	48,438	מעל 10 שנים
1,539	469	1,070	ללא מועד פרעון
62,506	(1,748)	64,254	סך הכל

* בקיזוז עודף (חסור) יתרות בגין מכשירים נגזרים. למידע בנוגע לתיאור עיקרי המדיניות, אמצעי הפיקוח ומימוש המדיניות, והמגבלות הנהוגות בניהול סיכוני השוק, ובכלל זה סיכוני הבסיס והנזילות, ראה פרק [סיכון שוק](#).

מצב הנזילות וגיוס מקורות

מצב הנזילות וגיוס מקורות בבנק

עודפי הנזילות של המערכת הבנקאית בישראל הוסיפו להיות גבוהים גם בשנת 2016. לצורך ספיגת העודפים מקיים בנק ישראל מדי יום, שבוע וחודש מכרזים מוניטאריים.

במהלך שנת 2016 רכש בנק ישראל מט"ח בסך כולל של כ-6.3 מיליארד דולר, מתוכם כ-1.8 מיליארד דולר נרכשו כחלק מתוכנית לקיזוז השפעת תמלוגי הגז על שער החליפין.

לרכישות המט"ח של בנק ישראל השפעה מרחיבה על עודפי הנזילות השקליים במערכת הבנקאית, כמו גם לעודף פידיונות על הנפקות המק"מ במהלך שנת 2016.

הרכב הנכסים וההתחייבויות של הבנק ממשיך להצביע על נזילות גבוהה, כתוצאה ממדיניות מכוונת לגיוס מקורות יציבים ומגוונים, תוך דגש על גיוס מקורות ממספר גדול של לקוחות, מגזרי לקוחות שונים, לטווחי זמן שונים ובמטבעות שונים.

לאומי מקיים מעקב שוטף אחר מצב הנזילות שלו באמצעות מדדים המיועדים להתריע על שינויים במצב הנזילות, בין היתר באמצעות מודל רגולטורי וכן מודלים פנימיים שפותחו בלאומי בהתאם להוראת בנק ישראל, ובהתאם לסטנדרטים המקובלים בעולם. ההנחות השונות העומדות בבסיס המודלים הפנימיים נבחנות ומתעדכנות באופן שוטף, בהתאם להתפתחויות שחלות בפרמטרים הרלבנטיים העיקריים.

היקף יתרות המערכת הבנקאית (עו"ש ופיקדונות מוניטאריים) בבנק ישראל לסוף דצמבר 2016 עמד על כ-207 מיליארד ש"ח, לעומת כ-171 מיליארד ש"ח בסוף דצמבר 2015.

היקף יתרות לאומי (עו"ש ופיקדונות מוניטאריים) בבנק ישראל לסוף דצמבר 2016 עמד על כ-60 מיליארד ש"ח, לעומת כ-47 מיליארד ש"ח בסוף דצמבר 2015.

יתרת המזומנים ופיקדונות בבנקים נטו הסתכמה ליום 31 בדצמבר 2016 בכ-69.7 מיליארד ש"ח, בהשוואה לכ-52.2 מיליארד ש"ח בסוף 2015, שיעור גידול של כ-34%.

כמו כן, לבנק תיק ניירות ערך בהיקף של כ-70 מיליארד ש"ח, המושקע בעיקר באגרות חוב ממשלת ישראל, אגרות חוב של ממשלות זרות, ואג"ח של בנקים בחו"ל. זאת בהשוואה ליתרה בסך כ-64 מיליארד ש"ח ב-31 בדצמבר 2015.

במהלך התקופה הנסקרת עלה היקף הנכסים הכספיים החוץ מאזניים של הלקוחות בכ-20 מיליארד ש"ח והסתכם לסך של 615 מיליארד ש"ח.

המגבלות הרגולטוריות העיקריות על העברת אמצעים נזילים בין חברות הקבוצה בארץ ובחו"ל הן:

1. בנק ישראל אינו מגביל הפקדה של פיקדונות על ידי הבנק בחברות הקבוצה בארץ ובחו"ל אולם הטיל מגבלות על השקעות הון וכתבי התחייבות על ידי הבנק בחברות בחו"ל. לכל השקעה מהותית נדרש אישור מראש של בנק ישראל.

2. הוראות הרשויות בארה"ב מגבילות את הבנקים המקומיים בהיקף החשיפות מסוג כלשהו כלפי חברות קשורות. השיעור המירבי של החשיפה לחברה קשורה הוא 10% מהון הבנק בארה"ב, וכלפי הקבוצה עליה נמנה הבנק בארה"ב, השיעור המירבי הינו 20% מהונו.
  3. הוראות הרשויות בבריטניה מגבילות את הבנקים המקומיים בהיקף החשיפות מסוג כלשהו כלפי חברות קשורות. השיעור המירבי של החשיפה של הבנק בבריטניה כלפי חברות הקבוצה (למעט בנק לאומי לישראל בע"מ) הינו 25% מהון הבנק באנגליה. ניתן מחדש אישור מהרגולטור בבריטניה (waiver) להגדלת היקף החשיפה כלפי בנק לאומי לישראל בע"מ, כך שהשיעור המירבי של החשיפה כלפיו הינו כיום 100% מהון הבנק באנגליה.
- יתרת סך הפיקדונות של שלוש קבוצות המפקידים הגדולות הסתכמה ב-31 בדצמבר 2016 בסך 14,607 מיליון ש"ח.

סיכונים תפעוליים

סיכון תפעולי מוגדר כסיכון להפסד כתוצאה מאי נאותות או מכשל של תהליכים פנימיים, אנשים ומערכות, או כתוצאה מאירועים חיצוניים. הגדרת סיכון זו אינה כוללת סיכון אסטרטגי וסיכון מוניטין.

קבוצת לאומי פועלת במגוון רחב של פעילויות פיננסיות ולפיכך חשופה לסיכונים תפעוליים הכוללים בין היתר סיכונים אבטחת מידע וסייבר, סיכונים טכנולוגיים המידע, סיכונים מעילות והונאות וסיכונים המשכיות עסקית.

ניהול הסיכון התפעולי בקבוצת לאומי מתבצע בראייה מערכתית על ידי שלושה קווי ההגנה. ניהול הסיכונים התפעוליים מושתת על תהליך פרואקטיבי של זיהוי, הערכה, מדידה, ניטור, בקרה, הפחתה ודיווח של הסיכונים המהותיים שמבוצע בכל החטיבות בבנק.

מדיניות הבנק בתחום הסיכון התפעולי

מדיניות ניהול הסיכונים התפעוליים הקבוצתית מאושרת מידי שנה בדירקטוריון. המדיניות מעגנת את תפיסת ניהול הסיכון התפעולי בלאומי באמצעות עקרונות וקווים מנחים ובכלל זה: ניהול סיכון מותאם לפעילות בקווי העסקים השונים, חידוד אחריות נוטלי הסיכון בקו הראשון, ראייה אינטגרטיבית והנגשת המידע הניהולי, מיקוד בסיכונים בעלי פוטנציאל להשלכה משמעותית ומעורבות בזמן אמת בניהול סיכונים במוצרים ובפרויקטים מהותיים.

במטרה לאפשר לדירקטוריון ולהנהלה ממשל תאגידי הולם - נקבעה סובלנות לסיכון התפעולי אשר באה לידי ביטוי בצורת מגבלות כמותיות והצהרות איכותיות. מגבלות אלו מגדירות גבולות לפעילויות והתנהגויות עסקיות, ומהוות כלי תומך להנהלת היחידות בעת קבלת החלטות תעודף בהקצאת משאבים.

מסגרת ניהול הסיכון התפעולי

השיטות והכלים לניהול סיכון תפעולי בלאומי נבחנים ומתעדכנים מעת לעת תוך מינוף ידע מקצועי מהארץ והעולם ובהתאם להנחיות הרגולטוריות של בנק ישראל.

פרופיל הסיכון התפעולי מנוטר תקופתית ומדווח מדי רבעון. במסגרת דוח סיכונים להנהלת הבנק ולדירקטוריון, כבסיס לקבלת החלטות. בנוסף, קיימת מערכת מיכונית התומכת בתיעוד הסיכונים, הבקורות ותכניות ההפחתה, ואירועי הפסד וכמעט הפסד.

הבנק מעדכן את הערכת הסיכונים התפעוליים במסגרת סקר סיכונים הנמשך לאורך תקופה של שלוש שנים. העדכון מתבצע על ידי יחידות הקו הראשון תוך מתן הכוונה, אתגור וסיוע של החטיבה לניהול סיכונים. התהליך כולל זיהוי הסיכונים, הערכת הסיכונים והבקורות הקיימות והמלצות למזעור הסיכונים (תכניות הפחתה). הסיכונים מוערכים הן איכותית והן כמותית. נושאים בנקאיים שהוערכו ברמת סיכון גבוהה מאתגרים במסגרת תכנית העבודה של החטיבה לניהול סיכונים.

הבנק מנהל סיכונים בפרויקטים ומוצרים חדשים מהותיים על בסיס מתודולוגיה הכוללת זיהוי סיכונים והיערכות למזעורם וזאת במטרה לעמוד ביעדים העסקיים והתפעוליים של לאומי.

בנוסף, לשם הקטנת נזקים אפשריים בעת התממשות הסיכון, קבוצת לאומי רכשה מערך ביטוחים המכסה מגוון סיכונים תפעוליים, לרבות סיכונים סייבר.

הבנק מיישם תכנית לשינוי מבנים ארגוניים, מיזוג וריכוז פעילויות וייעול תהליכי עבודה ובקרה. זאת, במקביל לפרשיה מואצת של עובדים בעלי ידע, מקצועיות וניסיון. בתקופת המעבר עד להתייצבות, עולה הסיכון לתקלות וטעויות.

מאחר והסיכונים התפעוליים הינם חוצי ארגון ופעילויות, הבנק פועל להטמעת תרבות ניהול סיכונים מתקדמת ובכלל זה דיווח אירועים וביצוע הפקות לקחים.

במהלך 2016 שונה מבנה אגף סיכונים תפעולים, IT וסייבר בחטיבה לניהול סיכונים במטרה להתאימו לשינויים המואצים בסביבה הבנקאית עסקית ובסביבה התפעולית טכנולוגית לרבות ניהול סיכוני סייבר וטכנולוגיה.

מוקדי הסיכון העיקריים בסיכונים התפעוליים

סיכוני אבטחת מידע וסייבר

ההתפתחויות במרחב הסייבר, הביאו לעלייה בהיקף ובעוצמת האיומים, יכולות התוקפים ורמת מורכבות המתקפות, ובהתאם לעליה משמעותית בחשיפה לסיכון הסייבר.

סיכונים אלה עלולים לחשוף את הבנק לפגיעה בפעילות העסקית ולפגיעה במוניטין.

העלייה בחשיפה לסיכון נובעת בין השאר מתוקף:

- הרחבת השירותים העסקיים הדיגיטליים ללקוחות (מחשבים ביתיים, מכשירים חכמים)
- שימוש גובר בספקים ובספקי משנה המקושרים לרשת לאומי

לאור השינויים המתמידים בסביבה העסקית הפיננסית ובמתאר האיומים במרחב הסייבר עודכנה אסטרטגיית ומדיניות הגנת הסייבר והביטחון. תפיסת הגנת סייבר מתמקדת בהקצאת משאבי ההגנה באופן דיפרנציאלי בהתאם לרמת הסיכון הגלום, ובהתייחס לפן הטכנולוגי, העסקי, האנושי והפיזי.

בהקשר זה, בהתאם לעיקרון המהותיות, בוצע מהלך להגדרת המידע הרגיש ביותר ונקבעו תפיסות בהקשר של הגורם האנושי (הרשאות, תפקידים ועובדים).

ההגנה על המידע הרגיש מתבצעת במספר מישורים: במאגרי המידע, מערכות המידע, במתן הרשאות גישה למערכות וניהולן השוטף, באמצעי אבטחה פיזיים והעלאת המודעות בקרב כלל העובדים.

בשנת 2016 לא נתגלו אירועים או מעילות בתחום הסייבר אשר השפיעו על ספרי הבנק.

הסיכון הטכנולוגי

בנק לאומי הינו בנק מתקדם ומוביל בחדשנות טכנולוגית וזאת במטרה ליצור שירותים מתקדמים ללקוחותיו. בכדי לאפשר את שירותים אלו נדרש הבנק לתשתיות דיגיטליות מתקדמות היוצרות מחד הזדמנויות עסקיות ומאידך, עולה רמת החשיפה לסיכונים טכנולוגיים בתהליכים העסקיים והתפעוליים.

לסיכון הטכנולוגי מימדים רבים: סיכונים אשר קשורים בניהול פרויקטים ובניהול המעבר לסביבת IT מורכבת, סיכונים הקשורים ביכולת לנהל את המידע הרב באופן איכותי ויעיל, סיכונים אשר קשורים לחשיפה הגדלה לפשיעת סייבר וסיכונים הקשורים ליכולת לשמור על עמידות והמשכיות עסקית רציפה.

סביבת ה-IT הינה מורכבת, משתנה בקצב מהיר והתלות בה הולכת וגדלה. לפיכך יש חשיבות גבוהה לכך שהתשתית הטכנולוגית תהיה יציבה, עמידה וחזקה.

לאומי מקפיד על שמירת איכותן ותפקודן התקין של מערכות המידע לרבות תהליכי העבודה הנדרשים ומשקיע משאבים רבים בתשתיות הטכנולוגיות.

במהלך 2016 יושמו הנחיות בנק ישראל בנושא בנקאות בתקשורת שכוללות תהליכי אימות וזיהוי לקוחות, אפשרויות ביצוע מגוון פעולות בערוצים שונים וחיזוק הבקורות על פעולות בסיכון גבוה.

בנוסף, בשנים האחרונות גובר השימוש בשירותי ענן בתחום המחשוב, תשתיות תקשורת ומערכות.

טכנולוגיות אלו מאפשרות ניצול יעיל ונוח של משאבי מחשוב, שטחים, ציוד ועוד.

לצד היתרונות, מימוש תפישת הענן טומן בחובו סיכונים שונים ובכלל זה סיכונים תפעוליים ורגולטורים הנובעים מהעברת המידע והאפליקציות למרכזים הנמצאים מחוץ לארגון, סיכון מוניטין עקב כשל תפעולי/עסקי או חדלות פירעון של הספק, פתח להונאות, לזליגת מידע ועוד.

לנושא זה נקבעה מדיניות ייעודית ונקבעו תהליכים ובקורות לניהול ומזעור הסיכונים הגלומים בפעילות זו.

מעילות והונאות

סביבת העבודה הדיגיטלית מגדילה את עצמת סיכוני מעילות והונאות הן בהיבט גניבת זהות וגניבת כספים והן בהיבט המידע, חשיפת פרטי לקוח ושימוש לרעה במידע.

כתגיד פיננסי, המחזיק את כספם ונכסיהם הפיננסיים של לקוחות, אמון הלקוחות הוא התנאי הבסיסי לניהול העסקים. אי לכך סיכוני מעילות והונאות בלאומי מנוהלים תוך השקעת משאבים הולמים לזיהויים ולהפחתתם ובכלל זה פיתוח כלים לניטור

ומניעה הן בפעילותן השוטפת והן בפעילויות ניטור ממוקדות.

בבנק פועלים מוקדי ניטור ייעודיים למניעת גילוי מעילות והונאות, המנטרים ובודקים פעילויות חריגות של עובדי הבנק וגורמים חיצוניים. כחלק מהתמודדות עם הנושא, מתוכנן בנוסף מרכז הגנה אחוד אשר יאגד את גורמי הניטור השונים בבנק בנושא מעילות והונאות.

סיכון ה-Conduct - התנהלות הוגנת מול לקוחות

להרחבה ראה פרק [שינויים בסביבת הסיכון והשפעתם על הקבוצה](#).

סיכוי המשכיות עסקית

הבנק מנהל ומיישם תהליכים להמשכיות עסקית במסגרתם מכין עצמו להתאוששות ממקרה אסון ולהמשכיות לפעילות העסקית, התהליכים כוללים:

- מדיניות להמשכיות עסקית המגדירה את הממשל התאגידי, העקרונות, התהליכים העיקריים בחירום.
- מסגרת העבודה אשר כוללת תכנית המשכיות עסקית, ניתוח השלכות עסקיות, אסטרטגיית התאוששות ומתודולוגיית תרגול.
- תשתיות טכנולוגיות - מערך המחשוב של הבנק מושתת על שני מרכזי מחשוב ואתר גיבוי נוסף.
- מערכת לניהול משברים.
- ביצוע תרגולים על פי תכנית תלת שנתית תוך הרחבת תכולת ואופי התרגולים המתבצעים בבנק במטרה לשפר את רמת המוכנות של הבנק ולאפשר תהליך של הפקת לקחים לזיהוי פערים וצמצום.

סיכונים אחרים

סיכוי רגולציה וציות

א. ציות, איסור הלבנת הון ואיסור מימון טרור

לצורך ניהול אפקטיבי של הנושא, הוקם בלאומי מערך ציות ואכיפה שבראשו עומד קצין הציות הראשי. קצין ציות ראשי (Chief Compliance Officer) אחראי למילוי החובות לפי הוראות החקיקה בנושאי איסור הלבנת הון ואיסור מימון טרור. קצין הציות הראשי משמש גם כממונה על האכיפה בתחום דיני ניירות ערך וגם כ- Responsible Officer בתחום ה-FATCA, כפי שיפורט להלן. פעילות מערך הציות מבוצעת באמצעות צוות מקצועי בעל ידע והבנה מעמיקה בתחומי הציות ומבוססת על תהליכי עבודה, בקרה ומערכות ממוכנות.

מערך ציות ואכיפה כפוף ליועץ המשפטי הראשי.

מורכבותה והתפתחותה של הפעילות הבנקאית, מחייבת את הבנק להקפדה יתרה על קיום מכלול החובות שחלות על התאגיד הבנקאי, בקשריו עם לקוחותיו, מכוח חקיקה ראשית, תקנות, צווים, היתרים והוראות בנק ישראל.

הוראת ניהול בנקאי תקין 308 "ציות ופונקציית הציות בתאגיד הבנקאי" נכנסה לתוקף ביום 1 בינואר 2016. ההוראה מגדירה את תחומי האחריות של הציות באופן פורמאלי וברמה הקבוצתית. ההוראה מפרטת את ההגדרה של הוראות ציות וקובעת כי "סיכון הציות" נגזר מחוקים, תקנות, הוראות רגולציה, נהלים פנימיים, כללי התנהגות ועמדות רשות. ההוראה קובעת כי נדרש להעריך את אפקטיביות ניהול סיכון הציות, ולמצוא אמצעים למדידתו, כאשר, כאמור, סיכון הציות נגזר ממכלול החקיקה הרלוונטית לפעילות הבנק.

בהוראה נקבע כי פונקציית הציות תהיה אחראית לפחות על ניהול סיכון הציות הנגזר מהוראות הליכה (כגון: הוגנות הבנק כלפי לקוחותיו, הלבנת הון ומימון טרור, ייעוץ ללקוח, ניגוד עניינים, הגנה על הפרטיות, היבטי מיסוי רלוונטיים למוצרים או לשירותים ללקוחות ועוד). כאשר הסיכון נגזר מיתר ההוראות החלות על התאגיד הבנקאי, יוכל הסיכון להיות מנוהל על ידי פונקציות אחרות מקו ההגנה השני.

בהתאם להוראה, נערך מסמך מדיניות ציות כוללת המרוענן ומאשר על ידי הדירקטוריון אחת לשנה. במסגרת מסמך המדיניות עוגן ממשל תאגידי הכולל תחומי אחריות הדירקטוריון, הנהלה וקצין הציות הראשי וחלוקת האחריות של שלושת קווי ההגנה בהיבטי ציות.

נקבעה מתודולוגיה חדשה להערכת סיכון בהוראות רגולציה (הוראות ציות כפי הגדרת ההוראה החדשה). בהתאם להוראה עורך מערך הציות תוכנית עבודה רב שנתית ומכוונת סיכון, הכוללת תקצוב זמן למטלות ופעילויות.

שמירה על תרבות ציות נאותה, לרוחב הארגון, מחייבת קיומה של מסגרת בקרה ואכיפה אפקטיבית, אשר תעוגן בתהליכי העבודה ותאפשר עמידה במכלול הוראות הציות. לצורך כך, נקבעו תהליכי בקרה ואכיפה סדורים על מכלול תהליכי העבודה וסיכוי הציות הנגזרים מהם. מטרתה של מסגרת הבקרה והאכיפה הינה בין היתר, לאתר פערים וחשיפות קיימים ופוטנציאלים לשם בחינת הצורך בעדכון תהליכי עבודה, נהלים, ביצוע הדרכות והטמעות.

תהליכי הבקרה מתבססים בין השאר על ניתוח הוראות ציית, ממצאי הביקורת הפנימית והחיצונית, תלונות הציבור שימצאו רלבנטיות, הליכים משפטיים כנגד הבנק או בנקים אחרים היכולים להצביע על חשיפות ציית אפשריות, ניתוח מגמות ואירועים בארץ ובעולם.

המערך נמצא בקשר שוטף עם חברות הבנות בארץ ובחו"ל לצורך מעקב ליישום נושאי הציית בכללותם ויישום מדיניות הציית הקבוצתית.

בהתאם למגמות המתפתחות בעולם, מטפל הבנק במגוון נושאים בתחום ציית, איסור הלבנת הון ואיסור מימון טרור ובהיבטי מיסוי ודיווח לרשויות המס הרלוונטיות ללקוח.

ב. אכיפה

בינואר 2011 התקבל בכנסת חוק ייעול הליכי האכיפה ברשות ניירות ערך (תיקוני חקיקה), התשע"א-2011. מטרת החוק, הינה ייעול האכיפה של הוראות החקיקה בתחום דיני ניירות הערך. במסגרת חקיקה זו ניתן יהיה להטיל סנקציות שונות על תאגיד, שהפר את ההוראות הרלוונטיות וכן על עובדי התאגיד, לרבות נושאי המשרה.

בהמשך לחוק פרסמה הרשות לניירות ערך מסמך קריטריונים להכרה בתכנית אכיפה פנימית בתחום ניירות הערך וניהול השקעות (להלן: "מסמך הקריטריונים").

במסמך הקריטריונים הנחתה רשות ניירות ערך את התאגיד למנות ממונה על האכיפה. תפקידו, על פי מסמך הקריטריונים, הוא להיות אחראי על יישום תכנית האכיפה.

קצין הציית הראשי של הקבוצה משמש גם כממונה על האכיפה ומרכז בידי סמכויות ואמצעים ליישום הוראות החקיקה הרלוונטיות לתחומים אלו.

הדירקטוריון אישר את תכנית האכיפה הפנימית, לאחר שהתכנית תוקפה על ידי מומחה חיצוני ולאחר שנהלי האכיפה המרכזיים נסקרו על ידו.

ג. FATCA – Foreign Account Tax Compliance Act

במרס 2010 תוקן בארה"ב ה-Internal Revenue Code באופן שמחיל משטר דיווח שמטרתו לחייב מוסדות פיננסיים זרים (FFI) להעביר מידע אודות חשבונות המוחזקים על ידי לקוחות אמריקאיים.

הבנק מיישם נוהל FATCA המשקף יישום הנחיות - FATCA כפי שמשמע מהסכם ה-IGA והתקנות המקומיות שנקבעו בהתאם (תיקון פקודת מס הכנסה 227).

על מנת לוודא ציית של קבוצת לאומי (להלן לאומי) ויחידים בה, להוראות החקיקה פועל הבנק במספר נדבכים שעיקרם: מינוי קצין הציית כממונה לנושא (Responsible Officer), אימוץ מדיניות ונהלי עבודה מתאימים, פיתוח כלים ממוכנים תומכים בתהליכי העבודה, גיבוש מנגנוני הדרכה והטמעה, בדיקה, בקרה ותפעול הנדרשים למילוי ההנחיות והנחיות החברות הבנות בקבוצה להיערכות מתאימה.

ד. OECD – Standards for Automatic Exchange of Financial Account Information

בשנת 2013 ארגון ה-OECD פרסם תקן אחיד ליישום חילופי מידע אוטומטיים לגבי חשבונות פיננסיים בין מדינות (להלן: "התקן"). התקן נבנה ברוח ה-FATCA האמריקאי ונועד להגביר את השקיפות והפיקוח על דיווחי המס של תושבי המדינות המחזיקים חשבונות פיננסיים מחוץ למדינת התושבות שלהם. ביולי 2016 פורסם החוק לתיקון פקודת מס הכנסה (מס' 227) בנושא יישום ה-FATCA ויישם התקן. תקנות ליישום התקן טרם פורסמו.

לאומי נערך לעמידה בדרישות התקן ובכלל זה אימוץ מדיניות, גיבוש נהלי עבודה מתאימים, פיתוח כלים ממוכנים לתמיכה בתהליכי העבודה, גיבוש מנגנוני הדרכה והטמעה, תפעול ובקרה. שלוחות בנק לאומי באנגליה וברומניה החלו ביישום התקן ביום 1 בינואר 2016 בהתאם להוראות הרגולציה המקומית החלות עליהן.

סיכונים משפטיים

היעוץ המשפטי, אשר הינו חבר הנהלה בבנק וראש חטיבת הייעוץ המשפטי, אחראי להובלת ניהול הסיכונים המשפטיים.

תחומי הסיכונים המשפטיים והטיפול בהם

סיכונים משפטיים נובעים מחמישה תחומים עיקריים:

- סיכוני חקיקה - סיכונים הנובעים מפעילות הבנק אם אינה תואמת הוראת חקיקה ראשית או משנית, הוראות בנק ישראל או הוראות רשויות מוסמכות אחרות.
- סיכוני התקשרות חוזית - סיכונים הנובעים מפעילות הבנק מול לקוחות, ספקים וגורמים אחרים שהבנק מתקשר עמם בהסכמים שונים, אם אינה מגובה בהסכם המסדיר מלוא זכויות הבנק, או שההסכם אינו ניתן לאכיפה מלאה.

- סיכוני פסיקה – סיכונים הנובעים מפעילות הבנק אם אינה תואמת פסיקה תקדימית.
- סיכונים הנובעים מהליכים משפטיים המתנהלים נגד הבנק.
- סיכונים הנובעים משינויים במדיניות אכיפה.

הטיפול בסיכונים המשפטיים:

בקבוצה מיושמת תכנית ניהול סיכונים משפטיים שמטרתה לאתר, למנוע, לנהל ולמזער את הסיכונים המשפטיים. התכנית כוללת מסמכי מדיניות וממשק בין חטיבת הייעוץ המשפטי לבין יחידות הבנק, וכן נהלים פנימיים החלים בתוך חטיבת הייעוץ המשפטי שמטרתם לוודא כי הייעוץ המשפטי הניתן בבנק הינו ייעוץ מקצועי ומעודכן. מסמך המדיניות מעודכן באופן שוטף במהלך השנים, לרבות בשנת 2016.

לגבי חברות הבנות של הבנק בארץ ובחו"ל, נקבעה מדיניות כללית לניהול סיכונים משפטיים במסגרת מסמכי מדיניות ייעודיים, אשר על פיה הכינו החברות נוהל פנימי לניהול סיכונים משפטיים התואם את פעילותן ואת מדיניות הקבוצה בנושא. הנהלים הפנימיים אושרו על ידי חטיבת הייעוץ המשפטי ובדירקטוריונים של חברות הבנות. בהתאם למסמכי המדיניות נדרשות חברות הבנות להפנות נושאים מסויימים לייעוץ משפטי מתאים. בנוסף, שולחות החברות למונהל הסיכונים המשפטיים דוחות תקופתיים חצי שנתיים בסוף הרביע השני והרביעי בכל שנה, וכן דוחות מדיניים, בהתאם לנדרש במסמכי המדיניות. הדיווחים נשלחים בהתאם לפורמט אחיד שהוכן בחטיבת הייעוץ המשפטי. בשנת 2016 עודכנו מסמכי המדיניות לניהול סיכונים משפטיים בחברות הבנות בחו"ל ומסמך המדיניות לניהול הסיכונים המשפטיים בחברות הבנות בארץ. כמו כן, גובש ונערך תרחיש קיצון משפטי.

במסגרת התכנית לניהול סיכונים משפטיים הושם דגש על:

- מניעת ומזעור סיכונים משפטיים.
  - איתור מוקדי הסיכונים המשפטיים המהותיים והטיפול בהם.
  - הכנת הסכמים, הנחיות ונהלים מתאימים.
  - בדיקת הוראות החקיקה (לרבות פסיקה) והוראות רשויות, ובחינת השלכותיהן על עבודת הבנק.
  - הפקת לקחים בנושאים שונים ויישום הלקחים במסמכים המשפטיים הנהוגים בבנק, וכן העברת חוות דעת בנושא ליחידות הרלבנטיות בבנק.
- לצורך ביצוע תכנית ניהול הסיכונים המשפטיים פועלים בחטיבת הייעוץ המשפטי, בראשות היועץ המשפטי הראשי שהוא מנהל הסיכונים המשפטיים, גורמים וועדות, שתפקידם לאתר באופן שוטף דברי חקיקה ופסקי דין חדשים בעלי השלכה על עבודת הבנק, לבחנם ולרכז הטיפול בהשלכותיהם. אגף רגולציה שהוקם בתקופת הדוח, עוסק באיתור וטיפול במידת הצורך בהוראות רגולטוריות חדשות (חקיקה ראשית, חקיקה משנית, הוראות רשויות), כבר בשלב הצעת החוק, או הרגולציה הרלוונטית. פעילותם של הגורמים והוועדות הנ"ל מוסדרת בנהלי עבודה פנימיים של חטיבת הייעוץ המשפטי. בין היתר קובעים הנהלים את ממשק זרימת המידע בין כל אחד מן הגורמים הנ"ל לבין הנהלת החטיבה וצוות הסיכונים המשפטיים הפועל בחטיבה.

כללי

קיימת חשיפה כללית, אשר לא ניתן להעריכה או לכמתה, הנובעת, בין היתר, ממורכבותם של השירותים הניתנים על ידי הבנק והחברות המאוחדות ללקוחותיהם. מורכבות שירותים אלו צופנת בחובה, בין היתר, פוטנציאל לטענות, פרשנויות ואחרות, הנוגעות לשורה ארוכה של תנאים מסחריים ורגולטורים. לא ניתן לצפות מראש את כל סוגי הטענות שיועלו בתחום זה ואת החשיפה הנובעת מטענות אלו ואחרות בקשר עם שירותי הבנק והחברות המאוחדות, המועלות, בין היתר, באמצעות המנגנון הדיוני הקבוע בחוק תובענות ייצוגיות.

כמו כן, קיימת חשיפה בשל שינויים רגולטורים והנחיות של המפקח על הבנקים. ההתקשרויות עם הלקוחות הינו, בחלקן, התקשרויות הנמשכות לאורך שנים רבות, במהלכן עשויים להתרחש שינויים במדיניות, ברגולציה ובמגמות הדין, לרבות בפסיקת בתי המשפט. הבנק והחברות המאוחדות פועלים באמצעות מערכות מיכניות מורכבות, אשר לאור השינויים כאמור, יש צורך להתאימן באופן שוטף. כל אלו יוצרים חשיפה תפעולית ומשפטית מוגברת.

בנוסף קיימת חשיפה כללית הנובעת מכך שכנגד הבנק והחברות המאוחדות מוגשות מעת לעת תלונות למפקח על הבנקים, שעלולות בנסיבות מסוימות להביא לנקיטת הליכים משפטיים נגד הבנק. לעת הזו, לא ניתן להעריך האם קיימת חשיפה בגין תלונות אלו ולא ניתן להעריך אם תינתן הכרעה רוחבית של הפיקוח בעניין תלונות כנ"ל ו/או אם תוגשנה תביעות ייצוגיות או אחרות כתוצאה מהליכים שכאלו, וכן לא ניתן להעריך את החשיפה הפוטנציאלית לתלונות כנ"ל. לפיכך, לא נכללה הפרשה בגין החשיפה האמורה.

בטבלת חומרת גורמי הסיכון המובאת להלן, מוצגת הערכת החומרה עבור כל אחד מהסיכונים השונים, הנגזרת מהערכת ההשפעה של התממשות תרחישי הקיצון הפוטנציאליים שהוגדרו על הלימות ההון של הבנק. נציין כי אף אחת מהחשיפות לגורמי הסיכון אינה מוגדרת כגבוהה, והתפלגות הסיכונים המתקבלת תואמת את תיאבון הסיכון ואת יעדי הקבוצה. למידע נוסף בנוגע לניהול הסיכון ראה פרק [הגדרת חומרת גורמי הסיכון](#).

טבלת חומרת גורמי הסיכון

סיכון	הגדרה	רמת חומרה*
1	סיכון אשראי כולל	סיכון להפסד כתוצאה מהאפשרות שצד נגדי לא יעמוד בהתחייבויותיו כלפי התאגיד הבנקאי. ההתייחסות היא לסיכון אשראי מאזני וחוזף מאזני.
1.1	סיכון איכות לווים ובטחונות	סיכון בגין כניסה לכשל של לווה/צד נגדי הגורמת לאי עמידתו בהתחייבויות כספיות חוזיות, כניסה לכשל של לווה או של צד נגדי בנגזרים והסיכון השיורי בגין אי יכולת לממש בטחונות.
1.2	סיכון ריכוזיות לווה גדול וקבוצת לווים	סיכון אשראי הנובע מגודלם היחסי של לווים בתיק האשראי של הבנק
1.3	סיכון ריכוזיות ענפית ומגזרית	סיכון אשראי הנובע מריכוז של אשראי ללווים בענפי משק ובמגזרים מסוימים
2	סיכון שוק כולל	סיכון החשיפה של נכסי הקבוצה לשינויים בשערי חליפין, ריבית, באינפלציה ומחירי נכסים, הקורלציה ביניהם ורמות התנודתיות שלהם
2.1	סיכון בסיס	הסיכון עקב תנודות בשער חליפין כולל אינפלציה (תיק למסחר ובנקאי)
2.2	סיכון ריבית	הסיכון עקב תנודות בשערי ריבית (תיק למסחר ותיק בנקאי)
2.3	סיכון מרווח ומחירי מניות	הסיכון עקב תנודות במחירי מניות ואג"ח בתיק המסחרי ובתיק הבנקאי עבור נכסים המשוערכים לפי מחיר שוק
3	סיכון נזילות	הסיכון בחוסר היכולת לעמוד באי הוודאות ביחס לאפשרות לגייס מקורות ו/או לממש נכסים, באופן בלתי צפוי ותוך פרק זמן קצר, מבלי שיגרם הפסד מהותי
4	סיכון תפעולי	סיכון להפסד הנובע מליקויים או כשלים של תהליכים, פרויקטים גדולים, אנשים או מערכות או אירועים חיצוניים. סיכון זה כולל סיכון משפטי, אך אינו כולל סיכון אסטרטגי וסיכון מוניטין
5	סיכון רגולציה	סיכונים הרגולציה מורכבים משלושה סיכונים בעלי קשרי גומלין: הסיכון המשפטי, סיכון הציות וסיכון רגולציה וחקיקה
6	סיכון מוניטין	הסיכון שפרסום שלילי יגרום לירידה בבסיס הלקוחות, ירידה בהכנסות, בנזילות או עלויות משפטיות גבוהות
7	סיכון פנסיה	מכלול הסיכונים הקשורים להתחייבויות שונות לעובדים
8	סיכון אסטרטגי	סיכון עסקי הכולל את ההשלכות הנוכחיות והעתידיות על הון, רווחים ומוניטין או מעמד הנובעים מהחלטות עסקיות שגויות, מיישום בלתי נאות של החלטות או מההעדר תגובה לשינויים ענפיים, כלכליים, רגולטורים וטכנולוגיים.
9	סיכון מערכתי עולמי	סיכונים הנגרמים עקב אירועים חיצוניים גלובליים שעלולים לגרום התממשות של מספר סיכונים במקביל
10	סיכון מערכתי מקומי	סיכונים הנגרמים עקב אירועים מקומיים שעלולים לגרום התממשות של מספר סיכונים במקביל

* בהתייחס לפגיעה אפשרית בהלימות ההון והערכה סובייקטיבית של השפעת סיכונים קשים לכימות. רמת הסיכון אינה מבטאת את ההסתברות להתממשותו, אלא את הפגיעה בבנק בקרות התרחיש.

מדיניות חשבונאית ואומדנים בנושאים קריטיים

כללי

הכנת הדוחות הכספיים המאוחדים בהתאם לכללי חשבונאות מקובלים ובהתאם להוראות המפקח על הבנקים דורשת מהנהלה שימוש באומדנים והערכות המשפיעים על הסכומים המדווחים של נכסים, התחייבויות וכן על סכומי הכנסות והוצאות. האומדנים וההערכות מתבססים בדרך כלל על תחזיות כלכליות, הערכות לגבי השווקים השונים וניסיון העבר תוך הפעלת שיקול דעת אשר הנהלה מאמינה כי הינם סבירים בעת החתימה על הדוחות הכספיים.

התוצאות בפועל של סעיפים אלה עלולות להיות שונות מהאומדנים ו/או ההערכות.

[כביאור 1](#) לדוחות הכספיים מובאים בפירוט עיקרי המדיניות החשבונאית אותה יישמה קבוצת לאומי.

להלן תיאור תמציתי של נושאים חשבונאיים קריטיים עיקריים המגדלים הערכות ואומדנים של ההנהלה ואשר נדונו בין הדיקטוריון, ההנהלה ורואי החשבון המבקרים המשותפים:

הפרשה להפסדי אשראי וסווג חובות בעייתיים

הוראות מדידה וגילוי של חובות פגומים, סיכון אשראי והפרשה להפסדי אשראי

הפרשה קבוצתית

ההפרשה הקבוצתית להפסדי אשראי מיושמת עבור קבוצות גדולות של חובות קטנים יחסית והומוגניים, ובגין חובות שנבדקו פרטנית ונמצא שאינם פגומים. מדידת הפסדי האשראי מבוססת על הוראת הדיווח לציבור. ההפרשה הקבוצתית בגין מכשירי האשראי החוץ מאזניים מבוססת על שיעורי ההפרשה שנקבעו עבור האשראי המאזני, תוך התחשבות בשיעור המימוש לאשראי הצפוי של סיכון האשראי החוץ מאזני.

שיעור המימוש לאשראי של סיכון האשראי החוץ מאזני מחושב על ידי הבנק בהתבסס על מקדמי המרה כמפורט בהוראות ניהול בנקאי תקין מספר 203, מדידה והלימות הון-סיכון אשראי - הגישה הסטנדרטית, בהתאמות מסוימות במקרים בהם קיים בבנק ניסיון עבר המצביע על שיעורי המימוש לאשראי.

בהתאם להוראת הדיווח לציבור, שעודכנה בינואר 2015, נקבעים שיעורי ההפרשה הקבוצתית בחלוקה לפי ענפי המשק השונים (כאשר בכל ענף נקבע שיעור אחד עבור אשראי שאינו בעייתי ושיעור נפרד, גבוה יותר, עבור אשראי בעייתי). זאת, בהתבסס על ממוצע שיעורי ההפסד ההיסטוריים לחובות מסופקים בכל ענף משק (שיעורי מחיקות חשבונאיות). ממוצע שיעורי ההפסד ההיסטוריים הינו ממוצע שיעורי המחיקות נטו בשנה השוטפת ובשנים הקלנדריות המלאות שקדמו לה, החל משנת 2011. בנוסף מתחשב הבנק בגורמים סביבתיים רלבנטיים, לרבות התפתחויות בתנאים ענפיים, נתונים מקרו כלכליים וענפיים, שינויים בנפח ובתמהיל האשראי, גורמים נוספים ביניהם ריכוזיות האשראי וכן הערכות מומחה לגבי הסיכונים וניהול הסיכונים בבנק. בהתבסס על הגורמים הסביבתיים הרלבנטיים כאמור, קובע הבנק תוספת לשיעור ההפרשה הקבוצתית בגין כל ענף משק, מעבר לממוצע הפסדי העבר. בהתאם לעדכון האמור שפורסם על ידי בנק ישראל ביום 19 בינואר 2015 להוראת הדיווח לציבור, תוספת זאת מעבר לממוצע לגבי אשראי לאנשים פרטיים שאינו בעייתי - לא תפחת מ-0.75% החל מדצמבר 2014.

בגין הלוואות לדיור מחושבת הפרשה מזערית לחובות מסופקים לפי נוסחה שקבע המפקח על הבנקים בהתחשב, בין היתר, בעומק הפיגור בתשלומים השוטפים של הלוואה, באופן שבו שיעורי ההפרשה גדלים ככל שמעמיק הפיגור. תחולת חישוב ההפרשה לפי נוסחת עומק הפיגור מתייחס לכלל הלוואות לדיור, למעט הלוואות שאינן נפרעות בתשלומים תקופתיים והלוואות הממנות פעילות בעלת אופי עסקי. כמו כן, על יתרת הלוואות לדיור שאין בהן פיגור מבוצעת הפרשה קבוצתית שמבוססת על נתוני הפרשות עבר (בכפוף לשיעור מינימאלי בסך 0.35% שקבע המפקח על הבנקים).

הבנק בוחן את נאותות ההפרשה הקבוצתית מידי רבעון בהתבסס, בין היתר, על הערכת הסיכונים הגלומים בתיק האשראי ועל בחינת מגמות והתפתחויות בסגמנטים העיקריים, ומתוך ראייה צופת פני עתיד, ככל שניתן להעריך. זאת, תוך יישום העקרונות של הוראת ניהול בנקאי תקין 314 "הערכה נאותה של סיכונים אשראי ומדידה נאותה של חובות".

סיווג חובות בעייתיים והפרשה פרטנית

הבנק בוחן באופן שוטף ובהתאם לנהלים את תיק האשראי במטרה לאתר, מוקדם ככל הניתן, לווים בהם עלתה רמת הסיכון והחשיפה, והזקוקים לתשומת לב ניהולית מיוחדת ולווי צמוד. זאת, על רקע מאפייני סיכון או כתוצאה מתנאים כלכליים/משקיים העלולים להשפיע על מצב הלווים, במטרה לשפר את מצבם. לגבי הלקוחות העסקיים והמסחריים הערכת עומק הבעיה נעשית תוך הפעלת שיקול דעת על ידי הגורמים העסקיים המטפלים בלווה, על ידי יחידות ניהול סיכונים אשראי בחטיבה לניהול סיכונים ובאמצעות הערכה אובייקטיבית ככל האפשר של הקשיים שאותרו, במטרה לקבוע את דירוג הסיכון שלהם.

בחטיבה הקמעונאית לקוחות עם אובליגו מעל מיליון ש"ח מזוהים ונבדקים פרטנית על ידי הגורמים המוסמכים בחטיבה לעניין סיווגם כחובות בעייתיים, והיתר מטופלים לעניין זה כקבוצה של חובות הומוגניים וקטנים יחסית, תוך ביצוע הפרשה קבוצתית.

כחלק מהאמצעים שמפעיל הבנק לניהול סיכוני האשראי, קיימת מתודולוגיה לאיתור וזיהוי חובות בעייתיים המיושמת בכל קווי העסקים (בכל אחד, בהתאמה למאפייניו). המתודולוגיה כוללת תהליך עבודה רבעוני מובנה שבמסגרתו נערכת סריקה יסודית של תיק האשראי, תוך שימוש במספר קריטריונים המהווים התראה מוקדמת להפיכתו של חוב לבעייתי, זאת במסגרת הטיפול בלקוחות המוגדרים כ"לקוחות רגישים". בחטיבה עסקית ומסחרית ובחטיבה לאשראי בינלאומי ונדל"ן המטפלות בלקוחות הגדולים של הבנק ובחברות העסקיות הבינוניות מתבצע בנוסף תהליך בקרת אשראי רבעוני בו נבחנים לווים שדירוג הסיכון שלהם טוב יותר מזה המחייב הכללה באוכלוסיית הלקוחות המוגדרים כרגישים.

מתודולוגית הטיפול בחובות בעייתיים מחייבת בין היתר, בחינה שיטתית של נאותות ההפרשה להפסדי אשראי בגין החובות המסווגים כ"פגומים". ההפרשה מוערכת בהתאם לפער בין יתרת החוב הרשומה לערך הנוכחי של תזרימי המזומנים העתידיים הצפויים לשירות החוב מהפעילות של הלקוח ומימוש ביטחונות ונכסים אחרים, מהוונים בשיעור הריבית האפקטיבית של החוב. לגבי חובות שהחזר שלהם נסמך על ביטחונות (חובות מותנים בביטחון) ואין מקורות החזר זמינים ואמינים אחרים, ההפרשה נקבעת בהתבסס על השווי ההוגן של הביטחון בניכוי עלויות מימוש ולאחר הפעלת מקדמי ביטחון בכל הקשור לשווי הבטוחה שיהיה ניתן לממשו ולהיפרע ממנו.

בחינת נאותות ההפרשה נעשית מידי רבעון, כאשר היחידות לניהול סיכוני אשראי (נס"א) בחטיבה לניהול סיכונים (או ענף אשראי מסחרי בחטיבה הבנקאית, בהתאם לשיוך הלקוח) מאשרות את בחינת נאותות ההפרשה המבוצעת על ידי היחידות העסקיות. כמו כן נבחן כושר שירות החוב של לקוחות המסווגים בסמלי חוב אחרים (חוב בהשגחה מיוחדת וחוב נחות).

התהליך המתואר של סיווג חובות ואמידת ההפסדים הפוטנציאליים בתיק האשראי כרוך, בין היתר, בהערכות סובייקטיביות, להן השלכה על סיווג החובות ועל גובה ההפרשה להפסדי אשראי.

בהתאם לעדכונים בהוראות ניהול בנקאי תקין, האחריות הכוללת לנאותות הסיווגים וההפרשות מוטלת על החטיבה לניהול סיכונים. בנוסף לדיונים המתקיימים בהנהלות החטיבות העסקיות ונציגי החטיבה לניהול סיכונים, מתקיים מידי רבעון דיון גם בוועדת הפרשות של הבנק בראשות המנכ"ל הראשי, לגבי הסך המצרפי של ההפרשות הנדרשות לאותו רבעון, וכן בהתייחס לסווג והפרשות ספציפיים (מעבר לסף סכום שנקבע).

מכשירים נגזרים

בהתאם להוראות הדיווח הכספי של המפקח על הבנקים, הבנק מיישם את הוראות התקנים FAS138, FAS133, FAS149 ו-FAS157 על תיקוניהם, בכל הקשור לטיפול ולהצגה של מכשירים נגזרים.

שווי הוגן מוגדר כסכום/מחיר אשר היה מתקבל ממכירת נכס או היה משולם לצורך העברת התחייבות בעסקה בין מוכר מרצון לקונה מרצון במועד המדידה. בין היתר, התקן מחייב לצורך הערכת שווי הוגן, לעשות שימוש מרבי בנתונים נצפים ולמזער שימוש בנתונים לא נצפים. נתונים נצפים מייצגים מידע הזמין בשוק המתקבל ממקורות בלתי תלויים ואילו נתונים לא נצפים משקפים את ההנחות של התאגיד הבנקאי.

FAS157 מפרט היררכיה של טכניקות מדידה המבוססות על הקביעה האם הנתונים ששימשו לצורך קביעת השווי ההוגן הינם נצפים או לא נצפים. סוגים אלו של נתונים יוצרים מדרג שווי הוגן כמפורט להלן:

נתוני רמה 1: מחירים מצוטטים (לא מותאמים) בשווקים פעילים לנכסים או להתחייבויות זהים.

נתוני רמה 2: מחירים מצוטטים לנכסים או להתחייבויות דומים בשווקים פעילים; מחירים מצוטטים לנכסים זהים או התחייבויות זהות בשווקים שאינם פעילים; מחירים הנגזרים ממודלים להערכה אשר כל הנתונים המשמעותיים בהם הינם נצפים בשוק או נתמכים על ידי נתוני שוק נצפים.

נתוני רמה 3: נתונים לא נצפים עבור הנכס או ההתחייבות הנובעים ממודלים להערכה אשר אחד או יותר מהנתונים המשמעותיים בהם הינם לא נצפים.

היררכיה זו דורשת שימוש בנתוני שוק נצפים, כאשר מידע זה קיים. כאשר הדבר הינו אפשרי, הבנק שוקל מידע שוק נצפה ורלבנטי במסגרת הערכתו. היקף ותדירות העסקאות, גודל מרווח ה-bid-ask וכן גודל ההתאמה הנדרשת כאשר משווים עסקאות דומות הינם כולם גורמים אשר נלקחים בחשבון כאשר קובעים את רמת הנזילות של שווקים ואת מידת הרלבנטיות של מחירים נצפים באותם שווקים.

הרמה במדרג השווי ההוגן שאליה משתייכת מדידת השווי ההוגן של מכשיר הפיננסי תיקבע על בסיס הרמה הנמוכה ביותר של הנתון שהינו משמעותי למדידת השווי ההוגן בשלמותו.

התקן דורש מהתאגיד הבנקאי לשקף את סיכון האשראי (credit risk) ואת הסיכון לאי ביצוע (nonperformance risk) במדידת השווי ההוגן של חוב, לרבות מכשירים נגזרים, אשר הונפקו על ידו ונמדדים לפי שווי הוגן. סיכון אי ביצוע כולל את סיכון האשראי של התאגיד הבנקאי, אך לא מוגבל לסיכון זה בלבד.

נקבעו הנחיות ספציפיות בנוגע למתודולוגיה ולנתונים שימשו בחישוב השווי ההוגן של מכשירים נגזרים. הבנק מבצע את חישוב הפרשה בגין סיכון אשראי ברמת לקוח, תוך שימוש במדד לאיכות האשראי בהתבסס על מודלים פנימיים או על נתוני שוק.

בדוח השנתי לשנת 2016 חישוב הפרשה לסיכון אשראי בוצע תוך שימוש במודל הכולל תרחישים שונים של חשיפה פוטנציאלית.

במקרים לא רבים בהם אין בבנק מודל מתמטי לשיערוך מכשירים נגזרים, השווי ההוגן נקבע על פי ציטוטי מחירים המתקבלים מגורמים הסוחרים במכשירים אלה. על אף שהציטוט מתקבל מברוקרים אמנים שהבנק בחר לעבוד עמם, אין ודאות שהמחיר שצוטט משקף את המחיר שיתקבל בפועל לעסקה בכל סכום שהוא, ובפרט לעסקה בסכום גדול.

למידע נוסף בנוגע לקביעת שווי הוגן ראה [ביאור 11](#).

ניירות ערך

ניירות ערך, למעט אגרות חוב מוחזקות לפדיון, מוצגים במאזן לפי שווי הוגן. מניות שלא מתקיים לגביהן שווי הוגן זמין מוצגות לפי עלות.

השווי ההוגן של ניירות ערך ישראליים מתבסס בעיקרו על מחירים מצוטטים מהבורסה לניירות ערך בתל-אביב ובניירות ערך זרים על מחירים המתקבלים ממקורות חיצוניים. לעניין ניירות ערך זרים רובו של התיק מחושב באופן יומי על ידי מוסד בינלאומי מוכר שעיסוקו בחישוב שווי הוגן של נכסים פיננסיים לצורך גילוי השווי בדוחות כספיים. מוסד זה הוא בלתי תלוי בגופים המנפיקים ובלתי תלוי בגופים המשווקים. החישוב מתבסס בעיקרו על מחירי עסקות בשווקים פעילים ועל שיערוך עסקות דומות. החישוב משקף את המחיר שקונה מרצון בשוק ישלם עבור ניירות ערך על בסיס מידע שוטף הנצפה בשוק. מכיוון שרק חלק מניירות הערך נסחרים בעולם בתדירות יומית, המשערך מבסס את נתוניו לצורך קביעת מחיר, באמצעות אלגוריתם תמחור על עסקאות שבוצעו בפועל, אינדיקציות למחירים מבנקים גלובליים ומקומיים, ברוקרים ובורסות. במידה ונתוני שוק מועטים או לא קיימים, המשערך משתמש במודלים מתוחכמים להערכת שווי, תוך התחשבות בזהות המנפיק והענף הרלוונטי.

בניירות ערך שהם אגרות חוב שאינן סחירות של חברות בישראל השווי ההוגן מתבסס על נתונים המתקבלים מחברת "מרווח הוגן". הבנק תיקף את המודל ווידא ברמה סבירה של בטחון את נכונות השווי ההוגן.

לעיתים, מטעמי שמרנות, כאשר קיימים אינדיקטורים, הבנק מבצע התאמות למודל ו/או מחיר שוק במטרה לקבוע שווי הוגן נכון יותר.

למידע נוסף ראה פרק המבנה וההתפתחות של הנכסים, ההתייבויות, ההון והלימות ההון סעיף [ניירות ערך](#).

למידע נוסף בנוגע לקביעת שווי הוגן ראה [ביאור 11](#).

הבנק בוחן בכל תקופת דיווח את הצורך ברישום הפרשה לירידת ערך של ניירות הערך שאינה בעלת אופי זמני. הבחינה מתבצעת בהתקיים סמנים אשר יש בהם כדי להצביע על האפשרות שערכם של ניירות הערך נפגם. הקריטריונים לקביעה באם ירדת הערך הינה בעלת אופי שאינו זמני מתבססים על השיקולים והמבחנים כדלהלן:

- כוונה ויכולת להחזיק את נייר הערך עד להשבה החזויה של מלוא העלות.
- הנכסים והביטחונות המגבים את נייר הערך.
- שיעור ירידת הערך מסך עלות נייר הערך.
- משך התקופה בה השווי ההוגן של הנייר נמוך מעלותו.
- הערכת כושר ההחזר.
- שינוי לרעה במצב המנפיק או במצב השוק בכללותו.

מדיניות הבנק היא להכיר בירידת ערך של נייר ערך כבעלת אופי אחר מאשר אופי זמני, אם מתקיים אחד או יותר מהתנאים הבאים:

1. נייר ערך אשר נמכר לפני מועד פרסום הדוח לציבור.
2. נייר ערך אשר סמוך למועד פרסום הדוח לציבור, הבנק מתכוון למכור אותו, בתוך פרק זמן קצר.
3. אגרת חוב אשר לגביה חלה ירידת דירוג משמעותית בין דירוג האג"ח במועד שבו היא נרכשה על ידי התאגיד הבנקאי לבין דירוג האג"ח במועד פרסום הדוח. ירידת דירוג מתחת ל-BBB מינוס בלבד נחשבת לירידת דירוג משמעותית לצורך סעיף זה.
4. אגרת חוב אשר לאחר רכישתה סווגה על ידי הבנק כבעייתית.

5. אגרת חוב אשר לגביה חל כשל אשראי שלא תוקן תוך פרק זמן סביר.

6. נייר ערך אשר השווי ההוגן שלו נמוך מהשווי בו נרכש לפרק זמן של לפחות תשעה חודשים לסוף תקופת הדוח הכספי ובסוף תקופת הדוח כמו גם במועד הסמוך למועד פרסום הדוח הוא נמוך בשיעור של 35% או יותר מהעלות (לגבי אגרת חוב - העלות המופחתת). לענין זה מתאפשרת חריגה אם בידי הבנק ראיות אובייקטיביות מוצקות להתקיים נסיבות מיוחדות.

לענין זה מתאפשרת חריגה אם בידי הבנק ראיות אובייקטיביות מוצקות וניתוח זהיר של כל הגורמים הרלבנטיים, אשר מוכיח ברמה גבוהה של ביטחון כי ירידת הערך הינה בעלת אופי זמני. הראיות האובייקטיביות והגורמים הרלבנטיים כוללים פרמטרים כגון: עליית שווי לאחר מועד הדוח הכספי, דירוג אשראי גבוה (קבוצה A או מעליה), ניתוח עמידות בתרחישי לחץ על ידי גורם מקצועי חיצוני או על ידי הבנק, גיבוי ובכלל זה השקעה ממשלתית ישירה בהון לצורך הבטחת האיתנות של הבנק המנפיק.

עקרונות אלו תואמים את ההנחיה שהוציא המפקח על הבנקים. ההגדרות של "ירידת דירוג משמעותית" ו-"ירידת ערך משמעותית" נקבעו על ידי הבנק.

התחייבויות לזכויות עובדים

הסכומים של התחייבויות לפנסיה מחושבים על פי מודלים אקטואריים. שיעור ההיוון המשמש לחישוב ההתחייבות האקטוארית לזכויות עובדים, של הבנק לפנסיה נעשה על בסיס תשואות השוק בהתאם לחלופה שהבנק בחר מתוך החלופות שנקבעו על ידי בנק ישראל, לפיהם העקום מורכב מתשואות אגרות חוב ממשלתיות בישראל בתוספת עקום מרווח של אגרות חוב קונצרניות בדירוג בינלאומי AA ומעלה.

בבחינה לאורך זמן של המתודולוגיה, שנבחרה על ידי הבנק, נתגלו אנומליות אשר חזרו על עצמן, שאינן סבירות ברמה הכלכלית. לפיכך, החליט דירקטוריון הבנק בהתבסס על המלצת ועדת הביקורת לאמץ מתודולוגיית היוון חלופית, אשר מוסיפה לעקום המבוסס על אגרות חוב ממשלתיות בישראל מרווח קבוע של אגרות חוב בדירוג בינלאומי AA התואם למח"מ ההתחייבויות לזכויות עובדים.

למידע נוסף בנוגע לשיעור ההיוון המשמש לחישוב ההתחייבות האקטוארית לזכויות עובדים ראה [ביאור 1.1](#).

השינוי טופל באופן פרוספקטיבי כשינוי אומדן. השפעת שינוי האומדן ל-30 בספטמבר 2016 הינה קיטון בהתחייבויות בגין זכויות עובדים של כ-432 מיליון ש"ח לאחר השפעת המס נזקף לרווח כולל.

כמו כן החישובים האקטואריים לוקחים בחשבון את תחזית עליית השכר הריאלית על סמך נסיון העבר שמשתנה בהתאם לגיל העובד.

הלן ניתוח רגישות כמותי להשפעת הנחות עיקריות בחישוב ההתחייבות האקטוארית.

קיטון של 1.0% בשיעור ההיוון של ההתחייבויות הנ"ל יגרום לגידול בסך של כ-2.7 מיליארד ש"ח בסך ההתחייבויות. קיטון של 1.0% בעליית השכר יגרום לקיטון בסך של כ-581 מיליון ש"ח בסך ההתחייבויות. עלייה של 5.0% בתוחלת החיים יגרום לגידול בסך של כ-267 מיליון ש"ח בסך ההתחייבויות. כל הסכומים הינם לפני השפעת מס.

המודלים האקטואריים כוללים הנחות לגבי: תוחלת חיים, שיעורי נכות, שיעורי עזיבה, שיעורי עזיבה עם תנאים מועדפים, שיעור ניצול זכויות הפנסיה ושיעור משיכת כספי פיצויים ותגמולים וכד'. על אף שהפרמטרים נקבעו בזירות ובמקצועיות ראוייה, שינוי בכל אחד מהפרמטרים האקטואריים או בכמה מהם ו/או בשיעור ההיוון ו/או בשיעור עליית השכר יביא לשינוי בגובה ההתחייבויות של הבנק.

הערכת האקטואר של זכויות העובדים נמצאת באתר מגנ"א של רשות ניירות ערך וכתובתו: www.magna.isa.gov.il

ליום 31 בדצמבר 2016 יתרת רווח כולל אחר מצטבר בגין הטבות לעובדים הסתכמה בסך 2,169 מיליון ש"ח לאחר השפעת מס, קיטון של 679 מיליון ש"ח לאחר השפעת מס בהשוואה ליום 31 בדצמבר 2015.

ביום 12 ביולי 2016 קיבל הבנק אישור מאת בנק ישראל לעניין אופן חישוב ריבית ההיוון שתשמש לחישוב ההתחייבות לזכויות עובדים לצורך מדידת הלימות ההון הפיקוחי. בהתאם לאישור, ריבית ההיוון תחושב על פי ממוצע נע של תשואות השוק, לתקופה של שמונה רבעונים שהסתיימה במועד הדיווח. השינוי יושם החל מהדוחות הכספיים לתקופה שהסתיימה ביום 30 ביוני 2016 ועד לדוחות הכספיים ליום 31 בדצמבר 2020 (כולל). שינוי השיטה מתן באופן משמעותי את התנודתיות הנובעת משינויים בריבית ההיוון. שינוי שיטת החישוב הגדיל את ההון הפיקוחי ליום 30 ביוני 2016 בסך כ-380 מיליון ש"ח.

ביום 15 בנובמבר 2016 החליט דירקטוריון הבנק בהתבסס על המלצת ועדת הביקורת לחשב את ההתחייבויות הפנסיוניות לעובדים, על בסיס מרווח קבוע של אגרות חוב בדירוג בינלאומי AA. השפעת השינוי על ההון הפיקוחי ליום 30 בספטמבר 2016 הסתכמה לסך של כ-296 מיליון ש"ח.

למידע נוסף ראה [ביאור 1.1](#).

יתרת ההתחייבות להטבות לעובדים ליום 31 בדצמבר 2016 לפי שיעור היוון על בסיס אגרות חוב קונצרניות בישראל ("שוק עמוק לגישת הרשות לניירות ערך") נמוכה בכ-709 מיליון ש"ח מיתרת ההתחייבות בפועל.

חישוב דרישות ההון בהתאם להוראות באזל 3 יעשה בהתאם להוראות מעבר שנקבעו בהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 299, שקובעות שיתרת רווח או הפסד כולל אחר מצטבר הנובעת מהתאמות בגין הטבות לעובדים, והסכום שנזקף ישירות לעודפים ליום 1 בינואר 2013 בגין השפעת האימוץ לראשונה, לא יובאו בחשבון באופן מיידי אלא יהיו כפופים להוראות מעבר, כך שהשפעתם תיפרס כדלקמן: 40% מיום 1 בינואר 2015 ועוד 20% ב-1 בינואר של כל שנה עד ליישום מלא החל מיום 1 בינואר 2018.

התחייבויות בגין תביעות משפטיות

בין יתר התחייבויות הבנק קיימות הפרשות בגין תביעות משפטיות שונות נגד הבנק, ביניהן גם בקשות לתביעות ייצוגיות. הפרשות נקבעו על פי הערכת ההנהלה ומבוססות על חוות דעת משפטיות.

אחת לרביע נערך דיון בוועדת הפרשות של הבנק בראשות המנכ"ל הראשי וכן בוועדת הביקורת של הדירקטוריון, לגבי הפרשות בגין תביעות מעל סכום מסוים שהוגשו נגד הבנק.

לצורך הערכת הסיכונים בהליכים משפטיים המוגשים כנגד הבנק מתבססת הנהלת הבנק על חוות דעתם של היועצים המשפטיים החיצוניים המייצגים את הבנק בתביעות אלו.

חוות דעת אלו ניתנו על ידי היועצים המשפטיים החיצוניים על פי מיטב שיקול דעתם, על יסוד העובדות המוצגות להם על ידי הבנק ועל יסוד המצב המשפטי (הדין והפסיקה) כפי שהם ידועים במועד ההערכה, והנתונים, לא פעם, לפרשנות ולטיעונים אפשריים סותרים.

הערכת הסיכונים הגלומים בבקשות לאישור תובענות ייצוגיות הינה מורכבת שכן מדובר בתחום אשר ההלכות המשפטיות בו, גם בנושאים עקרוניים ומרכזיים, מצויות עדיין בהתהוותן וטרם גובשו במלואן. כמו כן, ישנן תביעות בהן, בשל השלב בו מצוי ההליך, אין ביכולתם של היועצים המשפטיים להעריך ולו גם במגבלות האמורות את הסיכון הכרוך בהן.

לאור האמור לעיל, יתכן שתוצאות התביעות בפועל תהיינה שונות מההפרשות שנעשו.

בנינים וציוד

בניני הבנק והציוד מוצגים בדוחות הכספיים לפי: עלות בניכוי פחת שנצבר והפרשה לירידת ערך.

בנינים המוצעים למכירה מוצגים לפי הערך בספרים או שווי מימוש כפי שנקבע על ידי שמאים - הנמוך מביניהם. גובה הפרשה לירידת ערך של נכסים המוצעים למכירה מושפע משינויים בהערכת הנכס.

הבנק מסווג בסעיף זה את העלויות בגין נכסי תוכנה שנרכשו או עלויות שהונו כנכס בגין תוכנות שפותחו באופן פנימי לשימוש עצמי.

תוכנות אשר נרכשות נמדדות לפי עלות בניכוי פחת שנצבר והפסדים מירידת ערך.

עלויות בקשר עם פיתוח והתאמה של תוכנות מחשב לשימוש עצמי מהוונות אך ורק אם ניתן למדוד באופן מהימן את עלויות הפיתוח, התוכנה ישימה מבחינה טכנית, צפויה הטבה כלכלית עתידית ולבנק כוונה ומקורות מספיקים על מנת להשלים את הפיתוח ולהשתמש בתוכנה. עלויות שהונו כוללות עלויות ישירות של חומרים, שירותים ושכר עבודה ישיר לעובדים. עלויות אלו נמדדות לפי העלות בניכוי פחת שנצבר והפסדים מירידת ערך. עלויות אחרות נזקפות לרווח והפסד עם התהוותן.

עלויות עוקבות בגין תוכנה מוכרות כנכס אך ורק כאשר הן מגדילות את ההטבות הכלכליות העתידיות הגלומות בכנס בגינו הן הוצאו. יתר העלויות נזקפות לדוח רווח והפסד עם התהוותן.

הפחת מחושב מהעלות, בהתאם לאורך החיים השימושי, לפי שיטת הקו הישר. עלויות המהוונות להשקעות בציוד מופחתות ממועד הפעלתן בהתאם להערכת משך השימוש בהן, החל מהמועד בו הנכס מוכן לשימוש.

הנהלת הבנק בוחנת מעת לעת את הצורך בהפרשות לירידת ערך של הנכסים שבבעלות הבנק. המבחן לירידת ערך הנכסים נעשה על ידי השוואת עלות הנכס בספרים לסכום בר השבה שלו. שווי בר השבה הינו הגבוה מבין מחיר המימוש של הנכס לבין שווי השימוש שלו (שהינו הערך הנוכחי לאומדן תזרימי מזמנים העתידיים הצפויים מהשימוש בכנס).

נכסים בלתי מוחשיים

ביום 22 באוקטובר 2015 פורסם חוזר בנושא "דיווח של תאגידים בנקאיים וחכ"א בישראל לפי כללי החשבונאות המקובלים בארה"ב בנושא נכסים בלתי מוחשיים". בהתאם לחוזר תאגיד בנקאי יישם את כללי החשבונאות המקובלים בבנקים בארה"ב בנושא זה, ובין היתר את כללי ההצגה, המדידה והגילוי שנקבעו בהוראות נושא 350 בקודיפיקציה בדבר "נכסים בלתי מוחשיים - מוניטין ונכסים אחרים".

להלן עקרי ההוראה:

ירידת ערך נכסים בלתי מוחשיים בעלי אורך חיים מוגדר - הבחינה תעשה ברמת קבוצת נכסים (רמה מצומצמת ביותר של קבוצת נכסים שמפיקה תזרים מזומנים נפרד).

יש לבחון האם הערך בספרים של קבוצת הנכסים גבוה מסכום תזרימי המזומנים הבלתי מהוון הצפוי לנכוע ממנה. אם כן, יש להכיר בירידת ערך בגובה ההפרש שבין הערך בספרים לבין השווי ההוגן של קבוצת הנכסים. ירידת הערך תוקצה באופן פרופורציונאלי בין הנכסים שבקבוצה ובלבד שערכו של נכס בודד לא ירד מתחת לשווי ההוגן.

ירידת ערך נכסים בלתי מוחשיים בעלי אורך חיים בלתי מוגדר - הבחינה תעשה לפחות אחת לשנה. במידה והערך בספרים עולה על שווי ההוגן, תוכר ירידת ערך בגובה הסכום שבו הערך בספרים עולה על השווי ההוגן.

ביטול הפסד מירידת ערך - ככלל לא ניתן לבטל הפסדים מירידת ערך של נכסים בלתי מוחשיים.

היוון עלויות ליצירת נכס בלתי מוחשי - ככלל יוכרו כהוצאה בעת התהוותן למעט במקרים בהם קיימות הנחיות ספציפיות אחרות כגון לגבי עלויות לפיתוח תוכנה לשימוש עצמי שיהוונו בשלב הפיתוח ראה [ביאור 1.1](#).

הבנק מיישם את ההוראה החל מיום 1 בינואר 2016 בדרך של יישום למפרע. ליישום ההוראה לא היתה השפעה מהותית על הדוחות הכספיים.

מסים על ההכנסה

הקבוצה מיישמת את תקן בינלאומי 12 IAS כפי ההוראות שנקבעו בהוראות הדיווח לציבור בנושא מסים על הכנסה החל מיום 1 בינואר 2012.

מסים שוטפים ונדחים נזקפים לדוח רווח והפסד או נזקפים ישירות להון במידה ונבועים מפריטים אשר נרשמים ישירות בהון.

המס השוטף הינו סכום המס הצפוי להשתלם (או להתקבל) על ההכנסה החייבת במס לשנת המס כשהוא מחושב לפי שיעורי המס החלים לפי החוקים שנחקקו עד תאריך המאזן.

מסים נדחים

ההכרה במסים נדחים לקבל/לשלם הינה בהתייחס להפרשים זמניים בין הערך בספרים של נכסים והתחייבויות לצורך דיווח כספי לבין ערכם לצרכי מסים. המסים הנדחים נמדדים לפי שיעורי המס הצפויים לחול על הפרשים הזמניים במועד בו ימומשו, בהתבסס על החוקים שנחקקו עד תאריך המאזן.

נכס מס נדחה בגין הפסדים מועברים, הטבות מס והפרשים זמניים הניתנים לניכוי מוכר בספרים כאשר צפוי (more likely than not) שבעתיד תהיה הכנסה חייבת, שכנגדה יהיה ניתן לנצל אותם.

הקבוצה אינה רושמת מסים נדחים בגין רווחים מהשקעות בחברות מוחזקות שבכוונת הבנק להחזיקן ולא לממשן, וכן בגין דיבידנדים שאינם צפויים לחלוקה על ידי חברות מוחזקות.

דיווח על מסים על הכנסה לפי הכללים בארצות הברית

ביום 22 באוקטובר 2015, פורסם חוזר בנק ישראל בנושא דיווח של תאגידים בנקאיים וחברת כרטיסי אשראי בישראל לפי כללי חשבונאות המקובלים בארה"ב בנושא מסים על הכנסה. על פי החוזר, תאגיד בנקאי וחברת כרטיסי אשראי נדרשים לאמץ כללי חשבונאות המקובלים בבנקים בארה"ב בנושא מסים על הכנסה. תאגיד בנקאי יישם את כללי החשבונאות המקובלים בבנקים בארה"ב בנושא זה. ההוראות שנקבעו בהתאם לחוזר יחולו החל מ-1 בינואר 2017 ואילך.

ביום 13 באוקטובר 2016 פורסם חוזר בנושא דיווח של תאגידים בנקאיים וחברות כרטיסי אשראי בישראל לפי כללי החשבונאות המקובלים בארצות הברית. החוזר כולל, בין היתר, הבהרות מסוימות לנושא דיווח על מסים על הכנסה לפי הכללים בארצות הברית. עיקרי התיקונים להוראות הדיווח לציבור הינם כדלקמן:

- הוראות המעבר עודכנו כך שהפרשים זמניים בגין תקופות קודמות ימשיכו להיות מטופלים לפי ההוראות שחלו עד ליום 31 בדצמבר 2016.
- הובהר כי הוצאות והכנסות ריבית בגין מסים על הכנסה יסווגו בסעיף "מסים על הכנסה". הובהר כי קנסות לרשויות המס יסווגו בסעיף "מסים על הכנסה".
- הובהר כי חוק יחשב כ"חוקק" רק עם פרסומו ב"רשומות".

- דרישות הגילוי בהוראות הדיווח לציבור ומתכונת הגילוי בדבר "הפרשה למסים על הרווח", הותאמו לדרישות בהוראות החדשות.
- הוסרה הדרישה להצגת ביאור מידע על בסיס נתונים נומינליים היסטוריים לצרכי מס לפי תוספות ג' ו-ג' שדרשו בהוראות הדיווח לציבור, כיוון שהביאור אינו מוסיף מידע למשתמשים בדוחות.
- ההוראות החדשות תיושמה כאמור מיום 1 בינואר 2017 ואילך. כמו כן, יש לסווג מחדש מספרי השוואה, כדי שיתאימו לאופן ההצגה לפי ההוראות החדשות.
- להלן סקירת עקרי ההוראות החדשות בישום הוראות התקינה האמריקאית בנושא מסים על הכנסה, כפי שאומצו בהוראות הדיווח לציבור:
- **השקעות בחברות בנות מקומיות (הפרשים זמניים אחרי יום 1 בינואר 2017)**
  - יש להכיר בהתחייבות מסים נדחים, אלא אם: חוקי המס מתירים השבה של ההשקעה בפטור ממס (למשל באמצעות פירוק או מיזוג סטטוטורי בפטור ממס) ללא עלות משמעותית, והחברה האם מצפה לכצע את ההשבה בדרך זו בסופו של דבר (יכולת וכוונה).
- **השקעות בחברות בנות זרות**
  - יש להכיר בהתחייבות מסים נדחים, למעט אם עומדים בתנאים הבאים:
    - המשקיע יכול לשלוט במועד ההיפוך; וכן:
    - רווחים לא מחולקים יושקעו מחדש ללא הגבלת זמן, או שהם יכולים להיות מחולקים בפטור ממס.
- **הכרה בנכס מסים נדחים**
  - נכס מסים נדחים יוכר רק אם נראה שההפרש הזמני יתהפך בעתיד הנראה לעין. עם ההכרה בנכס מסים נדחים, יש לקבוע האם קיים רווח עתידי חייב במס אשר כנגדו ניתן יהיה לנכות את ההפרש הזמני, על מנת לקבוע האם יש צורך בהפרשה לנכס מס, אשר תקטין את נכס המיסים הנדחים.
- **נכס מס בגין הפרשים זמניים הניתנים לניכוי**
  - נכס מס נדחה מוכר על כל סכום ההפרש הזמני. אם יותר סביר מאשר לא שהנכס לא ימומש, כי אז תוכר הפרשה לנכס מס.
- **שינויים במסים נדחים מפריטים שהוכרו במקור מחוץ לרווח והפסד**
  - מסים שוטפים ומסים נדחים בגין פריטים שהוכרו בתקופה השוטפת מחוץ לרווח והפסד, יוכרו מחוץ לרווח והפסד. קיימות הוראות ספציפיות להקצאת הוצאות המס בין מרכיבי הדוח השונים. בדרך כלל שינויים עוקבים בהפרשה לנכס מס הנובעים משינוי בהערכה של האפשרות לממש את נכס המס הנדחה שנוצר או משינוי בשיעור המס, יוכרו ברווח והפסד בתקופה השוטפת גם אם ההפרשה הוכרה לראשונה בהון.
- **שינויים בשיעורי המס**
  - נכסים והתחייבויות מסים שוטפים נמדדים בדרך כלל תוך שימוש בשיעורי המס שנחקקו. נכסים והתחייבויות מסים נדחים בדרך כלל נמדדים לפי שיעורי המס שצפויים לחול בתקופת ההשבה. שינויים עוקבים במסים נדחים הנוצרים בעקבות שינויים בשיעורי המס בדרך כלל יזקפו לרווח והפסד בתקופה השוטפת, גם אם המסים הנדחים הוכרו לראשונה בהון.
- **מסים נדחים בגין הסדרי תשלומים מבוססי מניות**
  - הפרשים זמניים הנוצרים בהסדרי תשלום מבוססי מניות מבוססים על סכום עלות הפיצוי שמוכר ברווח והפסד ללא התאמות נוספות עד שההטבה ממומשת. יצויין כי קיימים הבדלים נוספים בהתייחס להשפעות המס בגין תשלומים מבוססי מניות.
- **התחייבויות לא כספיות ונכסים לא כספיים הנמדדים במטבע פעילות השונה מהמטבע לפיו נקבע בסיס המס שלהם**
  - אין להכיר בהתחייבויות לא כספיות ונכסים לא כספיים הנמדדים במטבע פעילות השונה מהמטבע לפיו נקבע בסיס המס שלהם, זאת כאשר הפרשים נוצרים בגין שינויים בשער חליפין או בגין הצמדה לצורך מס.
- נדרש ליישם הוראות אלה החל מיום 1 בינואר 2017 ואילך לרבות תיקון למפרע של מספרי השוואה. ליישום החוזר לא צפויה להיות השפעה מהותית על הדוחות הכספיים.

בקורות ונהלים לגבי הגילוי בדוח הכספי

הוראות המפקח על הבנקים מחילות על תאגידיים בנקאיים את דרישות סעיפים 302 ו-404 של ה-Sox Act. בהתייחס לסעיפים אלו נקבעו על ידי ה-SEC וה-Public Company Accounting Oversight Board הוראות באשר לאחריות ההנהלה לקביעתם וקיומם של בקורות ונהלים לגבי הגילוי ולקיום בקרה הפנימית על הדיווח הכספי וחוות דעת רואי החשבון המבקרים לגבי הביקורת של הבקרה הפנימית על דיווח כספי.

הוראות המפקח קובעות:

- תאגידיים בנקאיים יישמו את דרישות סעיפים 302 ו-404 וכן את הוראות ה-SEC שפורסמו מכוחם.
- בקרה פנימית נאותה מחייבת קיום מערך בקרה על פי מסגרת מוגדרת ומוכרת, ומודל ה-Committee Of Sponsoring Organizations of the Treadway Commission (COSO) עונה על הדרישות ויכול לשמש לצורך הערכת הבקרה הפנימית.

הבנק מיישם באופן שוטף את ההוראה בקבוצת לאומי.

במהלך שנת 2016 ביצע הבנק תיקוף ועדכון של תהליכי בקרה מהותיים ובדיקות אפקטיביות של כל מערך הבקרה הפנימית על הדיווח הכספי.

הערכת בקורות ונהלים לגבי הגילוי

הנהלת הבנק, בשיתוף המנכ"ל הראשי, ראש החטיבה הפיננסית והחשבונאי הראשי, העריכו לתום התקופה המכוסה בדוח זה את האפקטיביות של הבקורות ונהלים לגבי הגילוי של הבנק. על בסיס הערכה זו, המנכ"ל הראשי של הבנק, ראש החטיבה הפיננסית והחשבונאי הראשי, הסיקו כי לתום תקופה זו, הבקורות ונהלים לגבי הגילוי של הבנק הינם אפקטיביים כדי לרשום, לעבד, לסכם ולדווח על המידע שהבנק נדרש לגלות בדוח הכספי בהתאם להוראות הדיווח לציבור של המפקח על הבנקים ובמועד שנקבע בהוראות אלו.

בעקבות כניסתה לשימוש של מערכת נח"ל המנהלת את החובות הפגומים של הבנק ברביע הראשון של שנת 2016, חלו שינויים במיכון תהליכי סיווג החובות הבעייתיים וחישוב הוצאה להפסדי אשראי, ולפיכך חל שינוי בבקרה הפנימית של הבנק על הדיווח הכספי. במהלך הכנת הדוחות הכספיים יושמו בקורות מפתח מפצות הקשורות לשלמות הנתונים ולסבירות התוצאות. במקרים שנתגלו בהם ליקויים הבנק פועל לתיקונם בהקדם האפשרי.

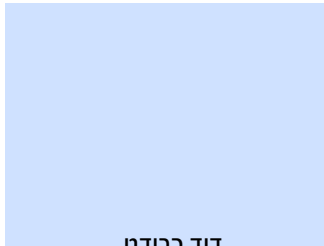
שינויים בבקרה הפנימית

פרט לאמור לעיל, במהלך הרביע שהסתיים ביום 31 בדצמבר 2016 לא אירע כל שינוי מהותי בבקרה הפנימית על הדיווח הכספי של הבנק, אשר השפיע באופן מהותי או סביר שצפוי להשפיע באופן מהותי על הבקרה הפנימית של הבנק על הדיווח הכספי.

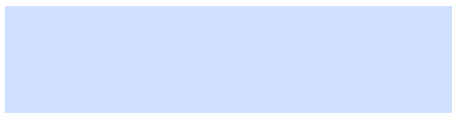
דירקטוריון

בשנת 2016 התקיימו 42 ישיבות של מליאת הדירקטוריון ו-92 ישיבות של ועדות הדירקטוריון. ישיבת הדירקטוריון שהתקיימה ביום 29 במרס 2017, הוחלט לאשר ולפרסם את הדוחות הכספיים המאוחדים - המבוקרים של הקבוצה ליום 31 בדצמבר 2016 ולתקופה שנסתיימה באותו תאריך. דירקטוריון הבנק מביע את הערכתו ותודתו לעובדים ולמנהלים של הבנק ושל חברות הקבוצה, בארץ ובחו"ל, על עבודתם המסורה ותרומתם לקידום עסקי הקבוצה.

29 במרס 2017

דוד ברודט
יו"ר הדירקטוריון

רקפת רוסק-עמינח
מנהל כללי ראשי

הצהרה - (CERTIFICATION)

אני רקפת רוסק-עמינח מצהירה כי:

1. סקרתי את הדוח השנתי של בנק לאומי לישראל בע"מ (להלן: "הבנק") לשנת 2016 (להלן: "הדוח").
  2. בהתבסס על ידיעתי, הדוח איננו כולל כל מצג לא נכון של עובדה מהותית ולא חסר בו מצג של עובדה מהותית הנחוץ כדי שהמצגים שנכללו בו, לאור הנסיבות בהן נכללו אותם מצגים, לא יהיו מטעים בהתייחס לתקופה המכוסה בדוח.
  3. בהתבסס על ידיעתי, הדוחות הכספיים ומידע כספי אחר הכלול בדוח משקפים באופן נאות, מכל הבחינות המהותיות, את המצב הכספי, תוצאות הפעולות והשינויים בהון העצמי ותזרימי המזומנים של הבנק לימים ולתקופות המוצגים בדוח.
  4. אני ואחרים בבנק המצהירים הצהרה זו אחראים לקביעתם ולקיומם של בקורות ונהלים לגבי הגילוי ולבקרה הפנימית של הבנק על דיווח כספי (כהגדרתם בהוראות הדיווח לציבור בדבר "דוח הדירקטוריון"). וכן:
    - א. קבענו בקורות ונהלים כאלה, או גרמנו לקביעתם תחת פיקוחנו של בקורות ונהלים כאלה, המיועדים להבטיח שמידע מהותי המתייחס לבנק, לרבות תאגידים מאוחדים שלו, מובא לידיעתנו על ידי אחרים בבנק ובאותם תאגידים בפרט במהלך תקופת ההכנה של הדוח;
    - ב. קבענו בקרה פנימית על דיווח כספי כזו, או גרמנו לקביעתה תחת פיקוחנו של בקרה פנימית על דיווח כספי כזו, המיועדת לספק מידה סבירה של ביטחון לגבי מהימנות הדיווח הכספי ולכך שהדוחות הכספיים למטרות חיצוניות ערוכים בהתאם לכללי חשבונאות מקובלים ולהוראות המפקח על הבנקים והנחיותיו;
    - ג. הערכנו את האפקטיביות של הבקורות והנהלים לגבי הגילוי של הבנק והצגנו בדוח את מסקנותינו לגבי האפקטיביות של הבקורות והנהלים לגבי הגילוי, לתום התקופה המכוסה בדוח בהתבסס על הערכתנו; וכן
    - ד. גילינו בדוח כל שינוי בבקרה הפנימית של הבנק על דיווח כספי שאירע ברביע הרביעי שהשפיע באופן מהותי, או סביר שצפוי להשפיע באופן מהותי, על הבקרה הפנימית של הבנק על דיווח כספי; וכן
  5. אני ואחרים בבנק המצהירים הצהרה זו גילינו לראוי החשבון המבקרים המשותפים, לדירקטוריון, לוועדת הביקורת של דירקטוריון הבנק, בהתבסס על הערכתנו העדכנית ביותר לגבי הבקרה הפנימית על דיווח כספי:
    - א. את כל הליקויים המשמעותיים והחולשות המהותיות בקביעתה או בהפעלתה של הבקרה הפנימית על דיווח כספי, אשר סביר שצפויים לפגוע ביכולתו של הבנק לרשום, לעבד, לסכם ולדווח על מידע כספי; וכן
    - ב. כל תרמית, בין מהותית ובין שאינה מהותית, בה מעורבת ההנהלה או מעורבים עובדים אחרים שיש להם תפקיד משמעותי בבקרה הפנימית של הבנק על דיווח כספי.
- אין באמור לעיל כדי לגרוע מאחריותי או מאחריות כל אדם אחר, על פי כל דין.

29 במרס 2017

רקפת רוסק-עמינח
מנהל כללי ראשי

הצהרה - (CERTIFICATION)

אני עומר זיו מצהיר כי:

1. סקרתי את הדוח השנתי של בנק לאומי לישראל בע"מ (להלן: "הבנק") לשנת 2016 (להלן: "הדוח").
  2. בהתבסס על ידיעתי, הדוח איננו כולל כל מצג לא נכון של עובדה מהותית ולא חסר בו מצג של עובדה מהותית הנחוץ כדי שהמצגים שנכללו בו, לאור הנסיבות בהן נכללו אותם מצגים, לא יהיו מטעים בהתייחס לתקופה המכוסה בדוח.
  3. בהתבסס על ידיעתי, הדוחות הכספיים ומידע כספי אחר הכלול בדוח משקפים באופן נאות, מכל הבחינות המהותיות, את המצב הכספי, תוצאות הפעולות והשינויים בהון העצמי ותזרימי המזומנים של הבנק לימים ולתקופות המוצגים בדוח.
  4. אני ואחרים בבנק המצהירים הצהרה זו אחראים לקביעתם ולקיומם של בקורות ונהלים לגבי הגילוי ולבקרה הפנימית של הבנק על דיווח כספי (כהגדרתם בהוראות הדיווח לציבור בדבר "דוח הדירקטוריון"). וכן:
    - א. קבענו בקורות ונהלים כאלה, או גרמנו לקביעתם תחת פיקוחנו של בקורות ונהלים כאלה, המיועדים להבטיח שמידע מהותי המתייחס לבנק, לרבות תאגידים מאוחדים שלו, מובא לידיעתנו על ידי אחרים בבנק ובאותם תאגידים בפרט במהלך תקופת ההכנה של הדוח;
    - ב. קבענו בקרה פנימית על דיווח כספי כזו, או גרמנו לקביעתה תחת פיקוחנו של בקרה פנימית על דיווח כספי כזו, המיועדת לספק מידה סבירה של ביטחון לגבי מהימנות הדיווח הכספי ולכך שהדוחות הכספיים למטרות חיצוניות ערוכים בהתאם לכללי חשבונאות מקובלים ולהוראות המפקח על הבנקים והנחיותיו;
    - ג. הערכנו את האפקטיביות של הבקורות והנהלים לגבי הגילוי של הבנק והצגנו בדוח את מסקנותינו לגבי האפקטיביות של הבקורות והנהלים לגבי הגילוי, לתום התקופה המכוסה בדוח בהתבסס על הערכתנו; וכן
    - ד. גילינו בדוח כל שינוי בבקרה הפנימית של הבנק על דיווח כספי שאירע ברביע הרביעי שהשפיע באופן מהותי, או סביר שצפוי להשפיע באופן מהותי, על הבקרה הפנימית של הבנק על דיווח כספי; וכן
  5. אני ואחרים בבנק המצהירים הצהרה זו גילינו לראוי החשבון המבקרים המשותפים, לדירקטוריון, לוועדת הביקורת של דירקטוריון הבנק, בהתבסס על הערכתנו העדכנית ביותר לגבי הבקרה הפנימית על דיווח כספי:
    - א. את כל הליקויים המשמעותיים והחולשות המהותיות בקביעתה או בהפעלתה של הבקרה הפנימית על דיווח כספי, אשר סביר שצפויים לפגוע ביכולתו של הבנק לרשום, לעבד, לסכם ולדווח על מידע כספי; וכן
    - ב. כל תרמית, בין מהותית ובין שאינה מהותית, בה מעורבת ההנהלה או מעורבים עובדים אחרים שיש להם תפקיד משמעותי בבקרה הפנימית של הבנק על דיווח כספי.
- אין באמור לעיל כדי לגרוע מאחריותי או מאחריות כל אדם אחר, על פי כל דין.

29 במרס 2017

עומר זיו

סגן מנהל כללי בכיר
ראש החטיבה הפיננסית

הצהרה - (CERTIFICATION)

אני שלמה גולדפרב מצהיר כי:

1. סקרתי את הדוח השנתי של בנק לאומי לישראל בע"מ (להלן: "הבנק") לשנת 2016 (להלן: "הדוח").
2. בהתבסס על ידיעתי, הדוח איננו כולל כל מצג לא נכון של עובדה מהותית ולא חסר בו מצג של עובדה מהותית הנחוץ כדי שהמצגים שנכללו בו, לאור הנסיבות בהן נכללו אותם מצגים, לא יהיו מטעים בהתייחס לתקופה המכוסה בדוח.
3. בהתבסס על ידיעתי, הדוחות הכספיים ומידע כספי אחר הכלול בדוח משקפים באופן נאות, מכל הבחינות המהותיות, את המצב הכספי, תוצאות הפעולות והשינויים בהון העצמי ותזרימי המזומנים של הבנק לימים ולתקופות המוצגים בדוח.
4. אני ואחרים בבנק המצהירים הצהרה זו אחראים לקביעתם ולקיומם של בקרות ונהלים לגבי הגילוי ולבקרה הפנימית של הבנק על דיווח כספי (כהגדרתם בהוראות הדיווח לציבור בדבר "דוח הדירקטוריון"). וכן:
  - א. קבענו בקרות ונהלים כאלה, או גרמנו לקביעתם תחת פיקוחנו של בקרות ונהלים כאלה, המיועדים להבטיח שמידע מהותי המתייחס לבנק, לרבות תאגידיים מאוחדים שלו, מובא לידיעתנו על ידי אחרים בבנק ובאותם תאגידיים בפרט במהלך תקופת ההכנה של הדוח;
  - ב. קבענו בקרה פנימית על דיווח כספי כזו, או גרמנו לקביעתה תחת פיקוחנו של בקרה פנימית על דיווח כספי כזו, המיועדת לספק מידה סבירה של ביטחון לגבי מהימנות הדיווח הכספי ולכך שהדוחות הכספיים למטרות חיצוניות ערוכים בהתאם לכללי חשבונאות מקובלים ולהוראות המפקח על הבנקים והנחיותיו;
  - ג. הערכנו את האפקטיביות של הבקרות והנהלים לגבי הגילוי של הבנק והצגנו בדוח את מסקנותינו לגבי האפקטיביות של הבקרות והנהלים לגבי הגילוי, לתום התקופה המכוסה בדוח בהתבסס על הערכתנו; וכן
  - ד. גילינו בדוח כל שינוי בבקרה הפנימית של הבנק על דיווח כספי שאירע ברביעי הרביעי שהשפיע באופן מהותי, או סביר שצפוי להשפיע באופן מהותי, על הבקרה הפנימית של הבנק על דיווח כספי; וכן
5. אני ואחרים בבנק המצהירים הצהרה זו גילינו לרואי החשבון המבקרים המשותפים, לדירקטוריון, לוועדת הביקורת של דירקטוריון הבנק, בהתבסס על הערכתנו העדכנית ביותר לגבי הבקרה הפנימית על דיווח כספי:
  - א. את כל הליקויים המשמעותיים והחולשות המהותיות בקביעתה או בהפעלתה של הבקרה הפנימית על דיווח כספי, אשר סביר שצפויים לפגוע ביכולתו של הבנק לרשום, לעבד, לסכם ולדווח על מידע כספי; וכן
  - ב. כל תרמית, בין מהותית ובין שאינה מהותית, בה מעורבת ההנהלה או מעורבים עובדים אחרים שיש להם תפקיד משמעותי בבקרה הפנימית של הבנק על דיווח כספי.

אין באמור לעיל כדי לגרוע מאחריותי או מאחריות כל אדם אחר, על פי כל דין.

29 במרס 2017

שלמה גולדפרב

סגן מנהל כללי בכיר

חשבונאי ראשי

ראש חטיבת החשבונאות

דוח הדירקטוריון וההנהלה בדבר בקרה פנימית על דיווח כספי

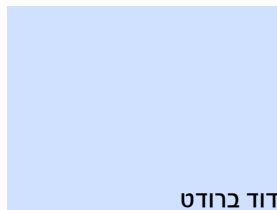
הדירקטוריון וההנהלה של בנק לאומי לישראל (להלן, "הבנק"), אחראים להקמה ולקיום של בקרה פנימית נאותה על דיווח כספי (כהגדרתה בהוראות הדיווח לציבור בדבר "דוח הדירקטוריון"). מערכת הבקרה הפנימית של הבנק תוכננה כדי לספק מידה סבירה של בטחון לדירקטוריון ולהנהלה של הבנק לגבי הכנה והצגה נאותה של דוחות כספיים המפורסמים בהתאם לכללי חשבונאות מקובלים ולהוראות המפקח על הבנקים והנחיותיו. ללא תלות בטיב רמת התכנון שלהן, לכל מערכות הבקרה הפנימית יש מגבלות מובנות. לפיכך גם אם נקבע כי מערכות אלו הינן אפקטיביות הן יכולות לספק מידה סבירה של בטחון בלבד בהתייחס לעריכה ולהצגה של דוח כספי.

ההנהלה בפיקוח הדירקטוריון מקיימת מערכת בקרות מקיפה המיועדת להבטיח כי עסקאות מבוצעות בהתאם להרשאות ההנהלה, הנכסים מוגנים, והרישומים החשבונאיים מהימנים. בנוסף, ההנהלה בפיקוח הדירקטוריון נוקטת צעדים כדי להבטיח שערוצי המידע והתקשורת אפקטיביים ומנטרים (monitor) ביצוע, לרבות ביצוע נהלי בקרה פנימית.

הנהלת הבנק בפיקוח הדירקטוריון העריכה את אפקטיביות הבקרה הפנימית של הבנק על דיווח כספי ליום 31 בדצמבר 2016, בהתבסס על קריטריונים שנקבעו במודל הבקרה הפנימית של Committee of Sponsoring Organizations of the Treadway Commission (COSO). בהתבסס על הערכה זו, ההנהלה מאמינה כי ליום 31 בדצמבר 2016 הבקרה הפנימית של הבנק על דיווח כספי הינה אפקטיבית.

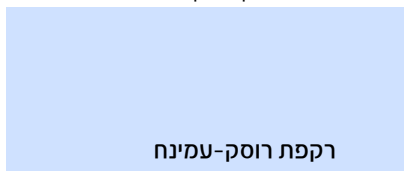
האפקטיביות של הבקרה הפנימית של הבנק על דיווח כספי ליום 31 בדצמבר 2016 בוקרה על ידי רואי החשבון המבקרים המשותפים של הבנק הפירמות קוסט פורר גבאי את קסירר וסומך חייקין, כפי שצויין בדוח שלהם בעמוד מספר 308 אשר בו נכללה חוות דעת בלתי מסוייגת בדבר האפקטיביות של הבקרה הפנימית של הבנק על דיווח כספי ליום 31 בדצמבר 2016.

29 במרס 2017

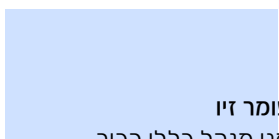
דוד ברודט

יו"ר הדירקטוריון

רקפת רוסק-עמינח

מנהל כללי ראשי

עומר זיו

סגן מנהל כללי בכיר

ראש החטיבה הפיננסית

שלמה גולדפרב

סגן מנהל כללי בכיר

חשבונאי ראשי

ראש חטיבת החשבונאות

דוח רואי החשבון המבקרים המשותפים לבעלי המניות של בנק לאומי לישראל בע"מ בהתאם להוראות הדיווח לציבור של המפקח על הבנקים בדבר בקרה פנימית על דיווח כספי

ביקרנו את הבקרה הפנימית על דיווח כספי של בנק לאומי לישראל בע"מ וחברות בנות (להלן - ביחד "הבנק") ליום 31 בדצמבר 2016, בהתבסס על קריטריונים שנקבעו במסגרת המשולבת של בקרה פנימית (1992) שפורסמה על ידי ה-Committee of Sponsoring Organizations of the Treadway Commission (להלן - "COSO"). הדירקטוריון והנהלה של הבנק אחראים לקיום בקרה פנימית אפקטיבית על דיווח כספי ולהערכתם את האפקטיביות של בקרה פנימית על דיווח כספי, הנכללת בדוח הדירקטוריון והנהלה בדבר בקרה פנימית על דיווח כספי המצורף. אחריותנו היא לחוות דעה על בקרה פנימית על דיווח כספי של הבנק בהתבסס על ביקורתנו.

ערכנו את ביקורתנו בהתאם לתקני ה-PCAOB Public Company Accounting Oversight Board (בארה"ב, בדבר ביקורת של בקרה פנימית על דיווח כספי, כפי שאומצו על ידי לשכת רואי חשבון בישראל. על פי תקנים אלה נדרש מאיתנו לתכנן את הביקורת ולבצע במטרה להשיג מידה סבירה של ביטחון אם קוימה, מכל הבחינות המהותיות, בקרה פנימית אפקטיבית על דיווח כספי. ביקורתנו כללה השגת הבנה לגבי בקרה פנימית על דיווח כספי, הערכת הסיכון שקיימת חולשה מהותית, וכן בחינה והערכה של אפקטיביות התכנון והתפעול של בקרה פנימית בהתבסס על הסיכון שהוערך. ביקורתנו כללה גם ביצוע נהלים אחרים שחשבנו כנחוצים בהתאם לנסיבות. אנו סבורים שביקורתנו מספקת בסיס נאות לחוות דעתנו.

בקרה פנימית על דיווח כספי של בנק הינה תהליך המיועד לספק מידה סבירה של ביטחון לגבי המהימנות של דיווח כספי וההכנה של דוחות כספיים למטרות חיצוניות בהתאם לכללי חשבונאות מקובלים בישראל (Israeli GAAP) ובהתאם ולהוראות המפקח על הבנקים והנחיותיו. בקרה פנימית על דיווח כספי של בנק כוללת את אותם מדיניות ונהלים אשר: (1) מתייחסים לניהול רשומות אשר, בפירוט סביר, משקפות במדויק ובאופן נאות את העסקאות וההעברות של נכסי הבנק (לרבות הוצאתם מרשותו); (2) מספקים מידה סבירה של ביטחון שעסקאות נרשמות כנדרש כדי לאפשר הכנת דוחות כספיים בהתאם לכללי חשבונאות מקובלים בישראל (Israeli GAAP) ולהוראות המפקח על הבנקים והנחיותיו, ושקבלת כספים והוצאת כספים של הבנק נעשים רק בהתאם להוראות הדירקטוריון והנהלה של הבנק; ו- (3) מספקים מידה סבירה של ביטחון לגבי מניעה או גילוי במועד של רכישה, שימוש או העברה (לרבות הוצאה מרשות) בלתי מורשים של נכסי הבנק, שיכולה להיות להם השפעה מהותית על הדוחות הכספיים.

בשל מגבלותיה המובנות, בקרה פנימית על דיווח כספי עשויה שלא למנוע או לגלות הצגה מוטעית. כמו כן, הסקת מסקנות לגבי העתיד על בסיס הערכת אפקטיביות נוכחית כלשהי חשופה לסיכון שבקרות תהפוכנה לבלתי מתאימות בגלל שינויים בנסיבות, או שמידת הקיום של המדיניות או הנהלים תשתנה לרעה.

לדעתנו, הבנק קיים, מכל הבחינות המהותיות, בקרה פנימית אפקטיבית על דיווח כספי ליום 31 בדצמבר 2016, בהתבסס על קריטריונים שנקבעו במסגרת המשולבת של בקרה פנימית (1992) שפורסמה על ידי COSO.

ביקרנו גם, בהתאם לתקני ביקורת מקובלים בישראל ותקני ביקורת מסיימים שישומם בביקורת של תאגידים בנקאיים נקבע לפי הוראות המפקח על הבנקים והנחיותיו, את המאזנים המאוחדים של הבנק לימים 31 בדצמבר 2016 ו-2015 ואת דוחות רווח והפסד המאוחדים, הדוחות המאוחדים על הרווח הכולל, הדוחות המאוחדים על השינויים בהון העצמי והדוחות המאוחדים על תזרימי המזומנים לכל אחת משלוש השנים בתקופה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2016 והדוח שלנו מיום 29 במרס 2017, כולל חוות דעת בלתי מסויגת על אותם דוחות כספיים, וכן הפניית תשומת לב לאמור בביאור, ג.26. סעיף 2.

קוסט פורר גבאי את קסירר
רואי חשבון

סומך חייקין
רואי חשבון

רואי החשבון המבקרים המשותפים

29 במרס 2017

דוח רואי החשבון המבקרים המשותפים לבעלי המניות של בנק לאומי לישראל בע"מ - דוחות כספיים שנתיים

ביקרנו את המאזנים המאוחזרים המצורפים של בנק לאומי לישראל בע"מ והחברות המאוחזרות שלו (להלן - "הבנק") לימים 31 בדצמבר 2016 ו-2015 ואת דוחות רווח והפסד המאוחזרים, הדוחות המאוחזרים על הרווח הכולל, הדוחות המאוחזרים על השינויים בהון העצמי והדוחות המאוחזרים על תזרימי המזומנים לכל אחת משלוש השנים בתקופה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2016. דוחות כספיים אלה הינם באחריות הדירקטוריון והנהלה של הבנק. אחריותנו היא לדוחות דעה על דוחות כספיים אלה בהתבסס על ביקורתנו.

ערכנו את ביקורתנו בהתאם לתקני ביקורת מקובלים בישראל, לרבות תקנים שנקבעו בתקנות רואי חשבון (דרך פעולתו של רואה חשבון), התשל"ג-1973 ותקני ביקורת מסוימים שיישומם בביקורת של תאגידי בנקאיים נקבע לפי הוראות המפקח על הבנקים והנחיותיו. על פי תקנים אלה נדרש מאיתנו לתכנן את הביקורת ולבצע במטרה להשיג מידה סבירה של ביטחון שאין בדוחות הכספיים הצגה מוטעית מהותית. ביקורת כוללת בדיקה מדגמית של ראיות התומכות בסכומים ובמידע שבדוחות הכספיים. ביקורת כוללת גם בחינה של כללי החשבונאות שישומו ושל האומדנים המשמעותיים שנעשו על ידי הדירקטוריון והנהלה של הבנק וכן הערכת נאותות ההצגה בדוחות הכספיים בכללותה. אנו סבורים שביקורתנו מספקת בסיס נאות לדעות.

לדעתנו, בהתבסס על ביקורתנו, הדוחות הכספיים הנ"ל משקפים באופן נאות, מכל הבחינות המהותיות, את המצב הכספי - של הבנק לימים 31 בדצמבר 2016 ו-2015 ואת תוצאות הפעולות, השינויים בהון העצמי ותזרימי המזומנים של הבנק לכל אחת משלוש השנים בתקופה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2016, בהתאם לכללי חשבונאות מקובלים בישראל (Israeli GAAP). כמו כן, לדעתנו, הדוחות הכספיים הנ"ל ערוכים בהתאם להוראות המפקח על הבנקים והנחיותיו.

מבלי לסייג את חוות דעתנו הנ"ל, אנו מפנים את תשומת הלב לאמור בביאור 26.g. סעיף 2 בדבר תביעות שהוגשו נגד הבנק לרבות בקשות לאישורן כתביעות ייצוגיות. הבנק אינו יכול להעריך מה תהיינה השלכות של העניינים הנ"ל על הבנק, אם בכלל, על מצבו הכספי ועל תוצאות פעולותיו ואם תהיינה מהותיות.

ביקרנו גם, בהתאם לתקני ה-PCAOB (Public Company Accounting Oversight Board) בארה"ב בדבר ביקורת של בקרה פנימית על דיווח כספי, כפי שאומצו על ידי לשכת רואי חשבון בישראל, את הבקרה הפנימית של הבנק על דיווח כספי ליום 31 בדצמבר 2016, בהתבסס על קריטריונים שנקבעו במסגרת המשולבת של בקרה פנימית (1992) של ה-Committee of Sponsoring Organization of the Treadway Commission (COSO), והדוח שלנו מיום 29 במרס 2017, כלל חוות דעת בלתי מסויגת על אפקטיביות הבקרה הפנימית על דיווח כספי של הבנק.

קוסט פורר גבאי את קסירר
רואי חשבון

סומך חייקין
רואי חשבון

רואי החשבון המבקרים המשותפים

29 במרס 2017

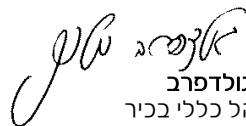
בנק לאומי לישראל בע"מ וחברות מאוחדות שלו
דוח רווח והפסד מאוחד
לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2016

2014	2015	2016	ביאור	
		במיליוני ש"ח		
10,012	8,784	9,552	2	הכנסות ריבית
2,649	1,666	2,026	2	הוצאות ריבית
7,363	7,118	7,526	2	הכנסות ריבית, נטו
472	199	(125)	13,30	הוצאות (הכנסות) בגין הפסדי אשראי
6,891	6,919	7,651		הכנסות ריבית, נטו לאחר הוצאות בגין הפסדי אשראי
הכנסות שאינן מריבית				
795	1,610	1,282	3	הכנסות מימון שאינן מריבית
4,167	4,092	3,967	4	עמלות
179	595	159	5	הכנסות אחרות
5,141	6,297	5,408		סך כל ההכנסות שאינן מריבית
הוצאות תפעוליות ואחרות				
(^(א) 5,253	(^(א) 5,544	5,422	6	משכורות והוצאות נלוות
(^(א) 1,631	(^(א) 1,678	1,697	16	אחזקה ופחת בניינים וציוד
58	5	-	17	הפחתות וירידת ערך של נכסים בלתי מוחשיים ומוניטין
(^(א) 2,429	(^(א) 1,609	1,461	7	הוצאות אחרות
9,371	8,836	8,580		סך כל ההוצאות התפעוליות והאחרות
2,661	4,380	4,479		רווח לפני מסים
1,278	1,691	1,717	8	הפרשה למסים על הרווח
1,383	2,689	2,762		רווח לאחר מסים
חלקו של התאגיד הבנקאי ברווחים של חברות כלולות לאחר השפעת המס				
42	177	66	15	
רווח נקי				
1,425	2,866	2,828		לפני ייחוס לבעלי זכויות שאינן מקנות שליטה
(12)	(31)	(37)		המיוחס לבעלי זכויות שאינן מקנות שליטה
1,413	2,835	2,791		המיוחס לבעלי מניות הבנק
רווח בסיסי ומדולל למניה (בשקלים חדשים)				
0.96	1.92	1.85	9	רווח נקי בסיסי המיוחס לבעלי מניות הבנק
0.96	1.92	1.84	9	רווח נקי מדולל המיוחס לבעלי מניות הבנק

(א) סווג מחדש.

הביאורים לדוחות הכספיים המאוחדים מהווים חלק בלתי נפרד מהם. לתמצית הדוחות הכספיים של הבנק בלבד, ראה [ביאור 35](#).

רקפת רוסק-עמינח
מנהל כללי ראשי

שלמה גולדפרב
סגן מנהל כללי בכיר
חשבונאי ראשי
ראש חטיבת החשבונאות

דוד ברודט
יושב ראש הדירקטוריון

עומר זיו
סגן מנהל כללי בכיר
ראש החטיבה הפיננסית

תאריך אישור הדוחות הכספיים: 29 במרס 2017

בנק לאומי לישראל בע"מ וחברות מאוחדות שלו
דוח מאוחד על הרווח הכולל
לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2016

2014	2015	2016	
			במיליוני ש"ח
1,425	2,866	2,828	רווח נקי לפני ייחוס לבעלי זכויות שאינן מקנות שליטה
12	31	37	בניכוי רווח נקי המיוחס לבעלי זכויות שאינן מקנות שליטה
1,413	2,835	2,791	רווח נקי המיוחס לבעלי מניות הבנק
רווח (הפסד) כולל אחר, לפני מיסים:			
355	(423)	(281)	התאמות בגין הצגת ניירות ערך זמינים למכירה לפי שווי הוגן, נטו
192	(9)	(11)	התאמות מתרגום דוחות כספיים נטו ^(א) , לאחר השפעת גידורים ^(ב)
(1,384)	683	(928)	התאמות של התחייבויות בגין הטבות לעובדים ^(ג)
(108)	11	(20)	חלקו של התאגיד הבנקאי ברווח (הפסד) כולל אחר של חברות כלולות
(945)	262	(1,240)	רווח (הפסד) כולל אחר, לפני מיסים
447	(161)	376	השפעת המס המתייחס
(498)	101	(864)	רווח (הפסד) כולל אחר לפני ייחוס לבעלי זכויות שאינן מקנות שליטה, לאחר מיסים
-	-	-	בניכוי רווח כולל אחר המיוחס לבעלי זכויות שאינן מקנות שליטה
(498)	101	(864)	רווח (הפסד) כולל אחר המיוחס לבעלי מניות הבנק לאחר מיסים
927	2,967	1,964	הרווח הכולל לפני ייחוס לבעלי זכויות שאינן מקנות שליטה
12	31	37	בניכוי רווח כולל המיוחס לבעלי זכויות שאינן מקנות שליטה
915	2,936	1,927	הרווח הכולל המיוחס לבעלי מניות הבנק

(א) התאמות מתרגום דוחות כספיים של פעילות חוץ שמטבע הפעילות שלהן שונה ממטבע הפעילות של הבנק.
 (ב) גידורים - רווחים (הפסדים) נטו בגין גידור השקעה נטו במטבע חוץ.
 (ג) בעיקר משקף התאמות בגין אומדנים אקטואריים לסוף שנה של תכניות פנסיה להטבה מוגדרת והפחתה של סכומים שנרשמו בעבר ברווח כולל אחר. ראה גם [ביאור 23](#).

ראה גם [ביאור 10](#) בדבר רווח כולל אחר מצטבר.

הביאורים לדוחות הכספיים המאוחדים מהווים חלק בלתי נפרד מהם.

בנק לאומי לישראל בע"מ וחברות מאוחדות שלו
מאזן מאוחד ליום 31 בדצמבר 2016

31 בדצמבר			
2015	2016	ביאור	
		במיליוני ש"ח	
נכסים			
60,455	74,757	11	מזומנים ופיקדונות בבנקים
69,475	77,201	12	ניירות ערך ^{(א)(ב)}
1,764	1,284		ניירות ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר
265,070	265,450	13,30	אשראי לציבור
(3,671)	(3,537)	13,30	הפרשה להפסדי אשראי
261,399	261,913		אשראי לציבור, נטו
453	642	14	אשראי לממשלות
924	901	15	השקעות בחברות כלולות
3,095	3,147	16	בניינים וציוד
18	17	17	נכסים בלתי מוחשיים ומוניטין
11,250	10,654	א28,ב28	נכסים בגין מכשירים נגזרים
7,666	8,087	18	נכסים אחרים ^(א)
416,499	438,603		סך כל הנכסים
התחייבויות והון			
328,693	346,854	19	פיקדונות הציבור
3,859	3,394	20	פיקדונות מבנקים
750	900		פיקדונות הממשלות
938	539		ניירות ערך שהושאלו או נמכרו במסגרת הסכמי רכש חוזר
21,308	22,640	21	אגרות חוב, שטרי התחייבות וכתבי התחייבות נדחים
11,098	10,677	א28,ב28	התחייבויות בגין מכשירים נגזרים
20,746	21,885	22,ד30	התחייבויות אחרות ^{(א)(ג)}
387,392	406,889		סך כל ההתחייבויות
28,767	31,347	א25	הון המיוחס לבעלי מניות הבנק
340	367		זכויות שאינן מקנות שליטה
29,107	31,714		סך כל ההון
416,499	438,603		סך כל ההתחייבויות וההון

(א) לפרטים בדבר סכומים הנמדדים בשווי הוגן ראה [ביאור 33.א](#).

(ב) לפרטים בדבר ניירות ערך ששועבדו למלווים ראה [ביאור 12](#).

(ג) מזה: הפרשה להפסדי אשראי בגין מכשירי אשראי חוץ מאזניים, 488 מיליוני ש"ח (ביום 31 בדצמבר 2015 - 482 מיליוני ש"ח).

הביאורים לדוחות הכספיים המאוחדים מהווים חלק בלתי נפרד מהם.

לתמצית הדוחות הכספיים של הבנק בלבד, ראה [ביאור 35](#).

בנק לאומי לישראל בע"מ וחברות מאוחדות שלו
דוח על השינויים בהון
לשנה שנסתיימה ביום 31 בדצמבר 2016

סך כל הון המניות וקרנות ההון	קרנות הון			הון מניות במיליוני ש"ח	
	עסקאות תשלום מבוסס מניות ואחרות ^(א)	פרמיה	הון מניות		
8,221	33	1,129	7,059		יתרה ליום 1 בינואר 2014
-	-	-	-	-	רווח נקי
-	-	-	-	-	התאמות בגין חברות כלולות, נטו
-	-	-	-	-	הפסד כולל אחר, נטו לאחר השפעת המס
-	-	-	-	-	הלוואות לעובדים לרכישת מניות הבנק
-	-	-	-	-	דיבידנד ששולם על ידי חברות מאוחדות
-	-	-	-	-	שינויים בזכויות שאינן מקנות שליטה
8,221	33	1,129	7,059		יתרה ליום 31 בדצמבר 2014
-	-	-	-	-	רווח נקי
-	-	-	-	-	התאמות בגין חברות כלולות, נטו
10	10	-	-	-	הטבה לעובדים בשל עסקאות תשלום מבוסס מניות
-	-	-	-	-	רווח כולל אחר, נטו לאחר השפעת המס
-	-	-	-	-	הלוואות לעובדים לרכישת מניות הבנק
-	-	-	-	-	דיבידנד ששולם על ידי חברות מאוחדות
-	-	-	-	-	שינויים בזכויות שאינן מקנות שליטה
8,231	43	1,129	7,059		יתרה ליום 31 בדצמבר 2015
-	-	-	-	-	רווח נקי
-	-	-	-	-	התאמות בגין חברות כלולות, נטו
-	-	-	-	-	הפסד כולל אחר, נטו לאחר השפעת המס
636	(7)	593	50		הנפקת מניות
-	-	-	-	-	דיבידנד ששולם על ידי חברות מאוחדות
8,867	36	1,722	7,109		יתרה ליום 31 בדצמבר 2016

(א) כולל 10 מיליון ש"ח קרנות הון אחרות.

(ב) כולל 2,389 מיליון ש"ח שאינם ניתנים לחלוקה כדיבידנד (31 בדצמבר 2015 - 1,849 מיליון ש"ח, 31 בדצמבר 2014 - 2,257 מיליון ש"ח) יתרת הסכום לחלוקה כפופה להוראות בנק ישראל ולמגבלות המפורטות בהוראות ניהול בנקאי תקין, ראה [ביאור 25.א.ה.](#)

הביאורים לדוחות הכספיים המאוחדים מהווים חלק בלתי נפרד מהם.

סך הכל הון	זכויות שאינן מקנות שליטה	סך הכל	הלוואות לעובדים לרכישת מניות הבנק	עודפים שנצברו ^(ב)	רווח (הפסד) כולל אחר מצטבר
25,147	340	24,807	(43)	17,680	(1,051)
1,425	12	1,413	-	1,413	-
75	-	75	-	75	-
(498)	-	(498)	-	-	(498)
1	-	1	1	-	-
(10)	(10)	-	-	-	-
(2)	(2)	-	-	-	-
26,138	340	25,798	(42)	19,168	(1,549)
2,866	31	2,835	-	2,835	-
(19)	-	(19)	-	(19)	-
10	-	10	-	-	-
101	-	101	-	-	101
42	-	42	42	-	-
(10)	(10)	-	-	-	-
(21)	(21)	-	-	-	-
29,107	340	28,767	-	21,984	(1,448)
2,828	37	2,791	-	2,791	-
17	-	17	-	17	-
(864)	-	(864)	-	-	(864)
636	-	636	-	-	-
(10)	(10)	-	-	-	-
31,714	367	31,347	-	24,792	(2,312)

בנק לאומי לישראל בע"מ וחברות מאוחדות שלו
דוח על תזרימי מזומנים מאוחד
לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2016

2014	2015	2016	
			במיליוני ש"ח
			תזרימי מזומנים מפעילות שוטפת
1,425	2,866	2,828	רווח נקי לשנה
			התאמות:
			חלק הקבוצה בהפסדים (רווחים) בלתי מחולקים של חברות כלולות ^(א)
15	666	(28)	
602	655	663	פחת על בניינים וציוד (לרבות ירידת ערך) הפחתות
58	45	-	
472	199	(125)	הוצאות (הכנסות) בגין הפסדי אשראי
(3)	3	-	הפסדים (רווחים) של נכסים שהועברו לבעלות הקבוצה
(28)	(11)	(44)	רווח ממכירת אשראי
(659)	(1,075)	(857)	רווחים ממכירת ניירות ערך זמינים למכירה
			רווח (הפסד) שמומש ושטרם מומש מהתאמות לשווי הוגן של ניירות ערך למסחר
(456)	(62)	116	
			רווח ממימוש השקעות בחברות כלולות
-	(522)	(7)	
(83)	(485)	(66)	רווח ממימוש בניינים וציוד
12	283	6	הפרשה לירידת ערך מניות זמינות למכירה
^(ב) -	10	10	הוצאות הנובעות מעסקאות תשלום מבוסס מניות
^(ב) (174)	(278)	43	מסים נדחים - נטו
^(ב) 355	^(ב) 469	288	פיצויי פרישה ופנסיה - גידול בעודף העבודה על היעודה
			ריבית שהתקבלה מעבר לריבית שנצברה בתקופה (שטרם התקבלה) בגין אג"ח זמין למכירה
(67)	118	312	
1,000	^(ב) 722	782	ריבית שטרם שולמה בגין אג"ח וכתבי התחייבות נדחים
(839)	6	591	השפעת הפרשי שער על יתרות מזומנים ושוי מזומנים אחר, נטו
^(ב) (139)	13	-	
			שינוי נטו בנכסים שוטפים:
(1,215)	^(ב) 888	(207)	פיקדונות בבנקים
(11,029)	^(ב) (9,345)	(2,942)	אשראי לציבור
35	76	(189)	אשראי לממשלה
(640)	236	480	ניירות ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר
(3,845)	5,664	595	נכסים בגין מכשירים נגזרים
(1,633)	1,112	3,322	ניירות ערך למסחר
203	(807)	(223)	נכסים אחרים
			שינוי נטו בהתחייבויות שוטפות:
191	(708)	(447)	פיקדונות מבנקים
15,184	24,931	18,358	פיקדונות הציבור
39	275	156	פיקדונות הממשלה
614	(300)	(399)	ניירות ערך שהושאלו או נמכרו במסגרת הסכמי רכש חוזר
2,086	(4,538)	(314)	התחייבויות בגין מכשירים נגזרים
525	(869)	369	התחייבויות אחרות
2,006	20,237	23,071	מזומנים נטו מפעילות שוטפת

(א) בניכוי דיבידנד שהתקבל.
(ב) סווג מחדש.

הביאורים לדוחות הכספיים המאוחדים מהווים חלק בלתי נפרד מהם.
לתמצית הדוחות הכספיים של הבנק בלבד, ראה [ביאור 35](#).

בנק לאומי לישראל בע"מ וחברות מאוחדות שלו
 דוח על תזרימי מזומנים מאוחד (המשך)
 לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2016

2014	2015	2016	
			במיליוני ש"ח
תזרימי מזומנים מפעילות השקעה			
(33,427)	(81,408)	(92,212)	רכישת ניירות ערך זמינים למכירה
22,673	33,513	35,438	תמורה ממכירת ניירות ערך זמינים למכירה
26,347	30,366	45,457	תמורה מפדיון ניירות ערך זמינים למכירה
344	^(א) 317	2,723	תמורה ממכירת תיקי אשראי
(341)	(20)	-	רכישת מניות בחברות כלולות
-	711	73	תמורה ממימוש השקעה בחברות כלולות
(683)	(627)	(634)	רכישת בניינים וציוד
94	562	99	תמורה ממימוש בניינים וציוד
3	3	2	תמורה ממימוש נכסים שהועברו לבעלות הקבוצה
^(א) (297)	^(א) 22	173	קופה מרכזית לתשלום פיצויים
14,713	(16,561)	(8,881)	מזומנים נטו מפעילות השקעה (לפעילות השקעה)
תזרימי מזומנים מפעילות מימון			
-	^(א) 2,606	4,442	הנפקת אגרות חוב וכתבי התחייבות נדחים
(2,763)	^(א) (5,698)	(3,892)	פדיון אגרות חוב וכתבי התחייבות נדחים
(10)	(10)	(10)	דיבידנד ששולם לבעלי מניות חיצוניים בחברות מאוחדות
(2)	(41)	-	רכישה נוספת של מניות בחברות מאוחדות
1	42	-	פרעון הלוואות לעובדים
(2,774)	(3,101)	540	מזומנים נטו מפעילות מימון (לפעילות מימון)
13,945	575	14,730	גידול במזומנים ושווי מזומנים
42,777	57,561	58,130	יתרת מזומנים ושווי מזומנים לתחילת השנה
839	(6)	(591)	השפעת תנועות בשער חליפין על יתרות מזומנים
57,561	58,130	72,269	יתרת מזומנים ושווי מזומנים לסוף השנה

ריבית ומיסים ששולמו ו/או התקבלו ודיבידנדים שהתקבלו

2014	2015	2016	
			במיליוני ש"ח
9,922	9,830	9,864	ריבית שהתקבלה
(3,455)	(3,209)	(3,041)	ריבית ששולמה
67	1,013	48	דיבידנדים שהתקבלו
(1,604)	(1,419)	(1,629)	מסים על הכנסה ששולמו

(א) סווג מחדש.

הביאורים לדוחות הכספיים המאוחדים מהווים חלק בלתי נפרד מהם.
 לתמצית הדוחות הכספיים של הבנק בלבד, ראה [ביאור 35](#).

בנק לאומי לישראל בע"מ וחברות מאוחדות שלו
דוח על תזרימי מזומנים מאוחד (המשך)
לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2016

נספח א' - פעולות השקעה ומימון שלא במזומן בתקופת הדוח:

שנת 2016

במשך השנה נרכש רכוש קבוע כנגד התחייבויות לספקים בסך 119 מיליוני ש"ח.

במשך השנה הונפקו מניות כנגד המרת זכויות שנצברו לטובת העובדים בסך 636 מיליוני ש"ח.

ראה [ביאור 23.יב](#).

שנת 2015

במשך השנה נרכש רכוש קבוע כנגד התחייבויות לספקים בסך 37 מיליון ש"ח.

שנת 2014

במשך השנה נרכש רכוש קבוע כנגד התחייבויות לספקים בסך 49 מיליון ש"ח.

הביאורים לדוחות הכספיים המאוחדים מהווים חלק בלתי נפרד מהם.
לתמצית הדוחות הכספיים של הבנק בלבד, למידע נוסף ראה [ביאור 35](#).

עמוד	פירוט הביאורים
118	1 עיקרי המדיניות החשבונאית
145	2 הכנסות והוצאות ריבית
146	3 הכנסות מימון שאינן מריבית
147	4 עמלות
147	5 הכנסות אחרות
148	6 משכורות והוצאות נלוות
148	7 הוצאות אחרות
149	8 הפרשה למיסים על הרווח
155	9 רווח למניה רגילה
155	10 רווח (הפסד) כולל אחר מצטבר
157	11 מזומנים ופיקדונות בבנקים
157	12 ניירות ערך
163	13 סיכון אשראי, אשראי לציבור והפרשה להפסדי אשראי
166	14 אשראי לממשלות
167	15 השקעות בחברות מוחזקות ופרטים על חברות אלה
170	16 בניינים וציוד
171	17 נכסים בלתי מוחשיים ומוניטין
172	18 נכסים אחרים
173	19 פיקדונות הציבור
174	20 פיקדונות מבנקים
174	21 אגרות חוב, שטרי התחייבות וכתבי התחייבות נדחים
175	22 התחייבויות אחרות
175	23 זכויות עובדים
195	24 עסקאות תשלום מבוסס מניות
196	25 הון, הלימות הון, מינוף ונזילות
205	26 התחייבויות תלויות והתקשרויות מיוחדות
216	27 שעבודים ותנאים מגבילים
218	28 פעילות במכשירים נגזרים - היקף, סיכוני אשראי ומועדי פירעון
225	29 מגזרי פעילות פיקוחיים ואזורים גיאוגרפיים
237	30 מידע נוסף על סיכון אשראי, אשראי לציבור והפרשה להפסדי אשראי
254	31 נכסים והתחייבויות לפי בסיסי הצמדה
256	32 נכסים והתחייבויות לפי מטבע ולפי תקופה לפירעון
260	33 יתרות ואומדני שווי הוגן של מכשירים פיננסיים
272	34 בעלי ענין וצדדים קשורים של הבנק והחברות המאחדות שלו
279	35 תמצית הדוחות הכספיים של הבנק
282	36 אירועים לאחר תאריך המאזן

ביאור 1 - עיקרי המדיניות החשבונאית

א. כללי

הדוחות הכספיים ערוכים בהתאם לכללי חשבונאות מקובלים בישראל (Israeli GAAP) ובהתאם להוראות המפקח על הבנקים והנחיותיו בדבר עריכת דוח כספי שנתי של תאגיד בנקאי.

פרסום הדוחות הכספיים הוא על בסיס דוחות מאוחדים בלבד. תמצית הדוחות הכספיים סולו של הבנק ניתנת [כביאור 35](#).

הדוחות הכספיים אושרו לפרסום על ידי דירקטוריון הבנק ביום 30 במרס 2017.

ב. הגדרות

דוחות כספיים אלה -

הבנק - בנק לאומי לישראל בע"מ.

הקבוצה - הבנק וחברות בנות שלו.

חברות מאוחדות - חברות שדוחותיהן מאוחדים באופן מלא, במישרין או בעקיפין, עם דוחות הבנק.

חברות כלולות - חברות, למעט חברות מאוחדות לרבות שותפות או מיזם משותף, שהשקעת הבנק בהן, במישרין או בעקיפין, כלולה בדוחות הכספיים על בסיס השווי המאזני.

חברות מוחזקות - חברות מאוחדות וחברות כלולות.

שלוחות בחו"ל - נציגויות, סוכנויות, סניפים או חברות מאוחדות של הבנק מחוץ לישראל.

מטבע הפעילות - המטבע של הסביבה הכלכלית העיקרית שבה הבנק פועל, בדרך כלל זהו המטבע של הסביבה שבה תאגיד מפיק ומוציא את עיקר המזומנים.

מטבע ההצגה - המטבע לפיו מוצגים הדוחות הכספיים.

צדדים קשורים - כהגדרתם בסעיף 80 להוראות הדיווח לציבור.

בעלי עניין - כהגדרתם בסעיף 80 להוראות הדיווח לציבור.

מדד - מדד המחירים לצרכן בישראל שמפרסמת הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה.

סכום מותאם - סכום נומינלי היסטורי שהותאם למדד בגין חודש דצמבר 2003, בהתאם להוראות גילויי דעת 23 ו-36 של לשכת רואי חשבון בישראל.

סכום מדווח - סכום מותאם למועד המעבר (31 בדצמבר 2003), בתוספת סכומים בערכים נומינליים, שנוספו לאחר מועד המעבר, ובניכוי סכומים שנגרעו לאחר מועד המעבר.

דיווח כספי נומינלי - דיווח כספי המבוסס על סכומים מדווחים.

דיווח כספי מותאם - דיווח כספי בערכים המותאמים על פי השינויים בכח הקניה הכללי של המטבע הישראלי בהתאם להוראות גילויי הדעת של לשכת רואי חשבון בישראל.

עלות - עלות בסכום מדווח.

שווי הוגן - מחיר שהיה מתקבל ממכירת נכס או לחילופין המחיר שהיה משולם בהעברת התחייבות בעסקה רגילה בין משתפי שוק במועד המדידה.

יתרת חוב רשומה - יתרת החוב הרשומה מוגדרת כיתרת חוב, לאחר ניכוי מחיקות חשבונאיות, אך לפני ניכוי הפרשה להפסדי אשראי בגין אותו חוב. יתרת החוב הרשומה אינה כוללת ריבית צבורה שלא הוכרה.

ביאור 1 - עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)

ג. בסיס עריכת הדוחות הכספיים

1. עקרונות הדיווח

הדוחות הכספיים של הבנק ערוכים בהתאם לכללי חשבונאות מקובלים בישראל (Israeli GAAP) ובהתאם להוראות הדיווח לציבור של המפקח על הבנקים והנחיותיו. ברוב הנושאים הוראות אלה מבוססות על כללי החשבונאות המקובלים בבנקים בארצות הברית. ביתר הנושאים שהינם פחות מהותיים, ההוראות מבוססות על תקני דיווח כספי בינלאומיים (IFRS) מסוימים, פרשנויות של הוועדה לפרשנויות של דיווח כספי בינלאומי (IFRIC) וכללי חשבונאות מקובלים בישראל (Israeli GAAP).

כאשר תקני דיווח כספי בינלאומיים (IFRS) מאפשרים מספר חלופות, או אינם כוללים התייחסות ספציפית למצב מסוים, נקבעו בהוראות המפקח על הבנקים הנחיות יישום ספציפיות שמבוססות בעיקר על כללי החשבונאות המקובלים בבנקים בארצות הברית. בדבר פירוט תקני חשבונאות חדשים, עדכוני תקינה חשבונאית והוראות חדשות של הפיקוח על הבנקים אשר יישמו לראשונה ראה [סעיף \(ככ\) להלן](#).

2. מטבע פעילות ומטבע הצגה

הדוחות הכספיים מוצגים בשקלים חדשים ומעוגלים למיליון הקרוב, למעט אם צויין אחרת.

השקל הינו המטבע שמייצג את הסביבה הכלכלית העיקרית בה פועל הבנק. למידע בדבר מטבע פעילות של שלוחות בנקאיות הפועלות בחו"ל ראה [סעיף \(ד\) להלן](#).

3. בסיס המדידה

3.1 כללי

הדוחות הכספיים מוצגים בסכומים מדווחים בהתאם לתקני חשבונאות של המוסד הישראלי לתקינה בחשבונאות והוראות המפקח על הבנקים.

3.2 מאזן

- פריטים לא כספיים ופריטי הון (בעיקר בניינים וציוד; השקעות במניות שאין להן מחיר מצוטט בשוק פעיל; הוצאות להפחתה בקשר להנפקת אגרות חוב, שטרי התחייבות וכתבי התחייבות נדחים, מיסים נדחים, נכסים והתחייבויות בגין הטבות לעובדים ונכסים שאינם שוטפים המוחזקים למכירה) מוצגים בסכומים מדווחים.
- פריטים כספיים מוצגים במאזן בערכים נומינליים היסטוריים לתאריך המאזן למעט מכשירים פיננסיים נגזרים ומכשירים פיננסיים אחרים הנמדדים בשווי הוגן.
- השקעה בחברות כלולות נקבעת על בסיס הדוחות הכספיים של חברות אלו, בסכומים מדווחים או מתורגמים לשקל חדש.

3.3 דוח רווח והפסד

- הכנסות והוצאות הנובעות מפריטים לא כספיים (כגון פחת והפחתות והוצאות והכנסות מראש) או מהפרשות הכלולות במאזן נגזרות מהתנועה בין סכום מדווח ביתרת פתיחה לבין סכום מדווח ביתרת סגירה.
- חלק הבנק בתוצאות הפעולות של חברות מוחזקות וחלקם של בעלי המניות החיצוניים בתוצאות של חברות מאוחדות נקבע על בסיס הדוחות הכספיים בסכומים מדווחים של חברות אלו.
- יתר מרכיבי דוח רווח והפסד מוצגים בערכים נומינליים (כגון: הכנסות ריבית נטו ועמלות).

4. שימוש באומדנים

בעת הכנת הדוחות הכספיים, בהתאם לכללי חשבונאות מקובלים בישראל (Israeli GAAP) והוראות המפקח על הבנקים והנחיותיו, נדרש מהנהלה שימוש באומדנים, הערכות והפעלת שיקול דעת המשפיעים על הסכומים המדווחים של נכסים והתחייבויות, על הגילוי המתייחס לנכסים והתחייבויות תלויות וכן על סכומי הכנסות והוצאות בתקופת הדיווח. יובהר שהתוצאות בפועל עלולות להיות שונות מאומדנים אלה.

בעת גיבושם של אומדנים חשבונאיים המשמשים בהכנת הדוחות הכספיים של הבנק, נדרשת הנהלת הבנק להניח הנחות באשר לנסיבות ואירועים הכרוכים באי וודאות משמעותית. בשיקול דעתה בקביעת האומדנים, מתבססת הנהלת הבנק על ניסיון העבר, עובדות שונות, גורמים חיצוניים ועל הנחות סבירות בהתאם לנסיבות המתאימות לכל אומדן.

ביאור 1 - עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)

שינוי באומדנים

האומדנים וההנחות שבבסיסם נסקרים באופן שוטף. שינויים באומדנים חשבונאיים מוכרים בתקופה שבה תוקנו האומדנים ובכל תקופה עתידית מושפעת.

חוק תגמול לנושאי משרה בתאגידים פיננסיים

על רקע חקיקת חוק מגבלת השכר הנהלת הבנק ביצעה הערכה מחודשת של הסתברות התממשות החשיפה לתשלום זכויות שמוקנות לנושאי משרה ולבעלי תפקיד מרכזי בקשר עם סיום יחסי עובד-מעביד בתנאי מפורט, וזאת על רקע המצב המשפטי החדש שנוצר ובהתבסס על פרמטרים שונים שנבחנו. עקב הגידול המשמעותי בסבירות והשינוי במועדים לסיום כהונה של חברי הנהלה ומנהלים נוספים שמועסקים בחוזים אישיים בבנק החליט הבנק לעדכן את אומדן ההפרשה בגין סיום יחסי עובד-מעביד.

השפעת שינוי האומדן נכון ליום 31 במרס 2016 הסתכמה לסך של כ-117 מיליון ש"ח לפני מס ונזקפה לרווח כולל אחר. ראה גם [ביאור 23](#) להלן בנושא זכויות עובדים.

שיעור היוון של ההתחייבות הפנסיונית

שיעור ההיוון המשמש לחישוב ההתחייבות האקטוארית לזכויות עובדים, של הבנק לפנסיה נעשה על בסיס תשואות השוק בהתאם לחלופה שהבנק בחר מתוך החלופות שנקבעו על ידי בנק ישראל, לפיהם העקום מורכב מתשואות אגרות חוב ממשלתיות בישראל בתוספת עקום מרווח של אגרות חוב קונצרניות בדירוג בינלאומי AA ומעלה.

בכחינה לאורך זמן של המתודולוגיה, שנבחרה על ידי הבנק, נתגלו אנומליות אשר חזרו על עצמן, שאינן סבירות ברמה הכלכלית. אנומליות אלו נבעו בעיקר משינויים חדים ובלתי סבירים בשערי ריבית הפורוורד הנגזרים מעקום המרווח, אשר מביאים לשינויים חדים בעקום המרווח ובנוסף מליקויים בהתאמת המרווח לאופק התזרים המתאים. לפיכך, ביום 15 בנובמבר 2016 החליט דירקטוריון הבנק, בהתבסס על המלצת וועדת הביקורת, לאמץ את מתודולוגיית היוון החלופית, אשר מוסיפה לעקום המבוסס על אגרות חוב ממשלתיות בישראל מרווח קבוע של אגרות חוב בדירוג בינלאומי AA כאשר לצורך יישום המתודולוגיה החלופית, משתמש הבנק בנתונים המתפרסמים על ידי Bank of America Merrill Lynch של המרווח התואם למח"מ ההתחייבויות לזכויות עובדים.

השינוי טופל באופן פרוספקטיבי כשינוי אומדן. השפעת שינוי האומדן נכון ליום 30 בספטמבר 2016 הינה קיטון בהתחייבויות בגין זכויות עובדים, נטו מס, בסך של כ-432 מיליון ש"ח אשר נזקף לרווח כולל.

ד. מטבע חוץ והצמדה

עסקאות במטבע חוץ

נכסים והתחייבויות נקובים במטבע חוץ או הצמודים לו כלולים לפי שערי חליפין יציגים, אשר פורסמו על ידי בנק ישראל, לתאריך המאזן או לתאריך מתאים אחר כדלקמן:

- נכסים והתחייבויות כספיים הנקובים במטבע חוץ או הצמודים לו, מתורגמים למטבע הפעילות לפי שער החליפין למועד הדיווח.
- נכסים והתחייבויות לא כספיים הנקובים במטבע חוץ או הצמודים לו והנמדדים לפי שווי הוגן, מתורגמים למטבע הפעילות לפי שער החליפין שבתוקף ביום בו נקבע השווי הוגן. נכסים והתחייבויות לא כספיים הנקובים במטבע חוץ או הצמודים לו הנמדדים לפי עלות היסטורית, מתורגמים לפי שער החליפין שבתוקף למועד העסקה.
- בדוח רווח והפסד כלולות הכנסות והוצאות במטבע חוץ לפי שערי החליפין היציגים השוטפים בעת ביצוע הפעולות והפרשי שער על הנכסים וההתחייבויות שבגינם נוצרו ההכנסות וההוצאות הנ"ל.
- הפרשי שער הנובעים מתרגום למטבע הפעילות מוכרים ברווח והפסד פרט להפרשים הבאים המוכרים ברווח כולל אחר, הנובעים מתרגום של:
- מכשירים פיננסיים הוניים מסווגים כזמינים למכירה (למעט במקרה של ירידת ערך ואז הפרשי התרגום שהוכרו ברווח כולל אחר מסווגים מחדש לרווח והפסד).
- התחייבויות פיננסיות המגדרות השקעות בפעילות חוץ בגין החלק האפקטיבי בגידור.

ביאור 1 - עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)

מטבע הפעילות של שלוחות הפועלות בחו"ל

הבנק מיישם את IAS 21 בנושא השפעת השינויים בשערי חליפין של מטבע חוץ החל מיום 1 בינואר 2011, למעט הנחיות התקן בנושא סיווג של שלוחות בנקאיות הפועלות בחו"ל כפעילויות חוץ שמטבע הפעילות שלהן שונה משקל.

עד שנת 1994 סווגו שלוחות בנקאיות מסוימות בחו"ל כפעילות חוץ שמטבע הפעילות שלהן שונה משקל והפרשי השער בגין התרגום נזקפו ישירות להון, כחלק מקרן תרגום. החל משנת 1995, על פי הנחיות המפקח על הבנקים, סווגו שלוחות בנקאיות בחו"ל כפעילות חוץ שמטבע הפעילות שלהן זהה למטבע הפעילות של הבנק.

ביום 14 בפברואר 2012 פרסם המפקח על הבנקים חוזר בדבר אופן קביעת מטבע פעילות של שלוחות בנקאיות הפועלות בחו"ל. בקביעת מטבע הפעילות נדרש הבנק לבחון את מכלול הקריטריונים המפורטים להלן ולתעד את התוצאה:

- האם הסביבה הראשית בה השלוחה מפיקה ומוציאה מזומנים היא מטבע זר ופעילות השלוחה בשקל הינה שולית.
  - האם לקוחות השלוחה גויסו על ידה באופן עצמאי, כך שפעילות השלוחה מול לקוחות התאגיד הבנקאי או צדדים הקרובים אליהם אינה משמעותית.
  - האם פעילות השלוחה מול התאגיד הבנקאי עצמו ומול צדדים קשורים לו אינה משמעותית, ובין היתר אין תלות במקורות מימון של התאגיד הבנקאי או צדדים קשורים לו.
  - האם פעילות השלוחה עומדת בפני עצמה ואינה מהווה הרחבה או השלמה של הפעילות המקומית של התאגיד הבנקאי.
- כאשר אחד הקריטריונים כאמור אינו מתקיים במובהק הדבר מצביע על כך שיש לטפל בשלוחה כפעילות חוץ שמטבע הפעילות שלה הינו שקל. במצב אחר, הקביעה תבוצע בהתאם לבחינת מכלול הקריטריונים.
- הבנק בחן מחדש את הסיווג של השלוחות הבנקאיות שלו בחו"ל בהתאם לקריטריונים החדשים וסיווג את השלוחות הבנקאיות בארה"ב ובשוויץ כפעילויות חוץ שמטבע הפעילות שלהן שונה משקל.
- שינוי הסיווג טופל באופן של מכאן ולהבא כשינוי של מטבע הפעילות של השלוחות כך שהפרשי שער בגין התרגום הוכרו החל מיום 1 בינואר 2012 ברווח כולל אחר והוצגו במסגרת "התאמות מתרגום של פעילות חוץ".

פעילות חוץ

הנכסים וההתחייבויות של פעילויות חוץ, כולל מוניטין והתאמות לשווי הוגן שנוצרו ברכישה, תורגמו לשקל לפי שערי החליפין שבתוקף למועד הדיווח. ההכנסות וההוצאות של פעילויות החוץ, תורגמו לשקל לפי שערי החליפין שבתוקף במועדי העסקאות.

הפרשי השער בגין התרגום מוכרים ברווח כולל, ומוצגים בהון במסגרת "התאמות מתרגום דוחות כספיים".

בעת מימוש לרבות פירוק של פעילות חוץ המביא לאובדן שליטה או השפעה מהותית, הסכום המצטבר בקרן התרגום שנובע מפעילות החוץ מסווג מחדש לרווח והפסד כחלק מהרווח או ההפסד מהמימוש.

בנוסף בעת שינויים בשיעור ההחזקה של הבנק בחברת בת שכוללת פעילות חוץ תוך שימור השליטה בחברה הבת, חלק יחסי של הסכום המצטבר של הפרשי השער שהוכרו ברווח כולל אחר מיוחס מחדש לזכויות שאינן מקנות שליטה.

כאשר הקבוצה מממשת חלק מהשקעה שהינה חברה כלולה הכוללת פעילות חוץ תוך שימור השפעה מהותית, החלק היחסי של הסכום המצטבר של הפרשי השער מסווג מחדש לרווח והפסד.

גידור השקעה נטו בפעילות חוץ

הקבוצה מיישמת חשבונאות גידור בגין הפרשי שער בין מטבע הפעילות של פעילות החוץ לבין מטבע הפעילות של הבנק (שקל), בין אם ההשקעה בפעילות חוץ נטו מוחזקת ישירות על ידי הבנק ובין אם דרך חברה מוחזקת.

הפרשי שער הנובעים מתרגום התחייבות פיננסית המגדרת השקעה נטו בפעילות חוץ נזקפים לרווח כולל אחר בגין החלק האפקטיבי בגידור, ומוצגים בהון במסגרת "התאמות מתרגום של פעילויות חוץ". החלק שאינו אפקטיבי נזקף לרווח והפסד. בעת מימוש השקעה בגינה בוצע הגידור, יועבר הסכום המתאים שנצבר ב"התאמות מתרגום דוחות כספיים" לרווח והפסד כחלק מהרווח או ההפסד ממימוש ההשקעה.

נכסים והתחייבויות צמודי מדד שאינם נמדדים בשווי הוגן

נכסים והתחייבויות הצמודים למדד המחירים לצרכן, נכללים לפי תנאי ההצמדה שנקבעו לגבי כל יתרה.

ביאור 1 - עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)

להלן פרטים על שערי החליפין היציגים ומדד המחירים לצרכן ושיעורי השינוי בהם:

שיעור השינוי בשנת			31 בדצמבר			
2014	2015	2016	2014	2015	2016	
(%)			(בש"ח)			
שער החליפין של:						
12.0	0.3	(1.5)	3.889	3.902	3.845	הדולר של ארה"ב
(1.2)	(10.1)	(4.8)	4.725	4.247	4.044	אירו
5.6	(4.6)	(18.3)	6.064	5.784	4.725	לירה שטרלינג
0.8	(0.1)	(4.0)	3.929	3.925	3.767	פרנק שווייצרי
מדד המחירים לצרכן:						
(נקודות)						
(0.1)	(0.9)	(0.3)	100.1	99.2	98.9	לחודש נובמבר - מדד ידוע
(0.2)	(1.0)	(0.2)	100.1	99.1	98.9	לחודש דצמבר - מדד בגין

ה. בסיס האיחוד

1. צירופי עסקים

הקבוצה מיישמת לגבי כל צירופי העסקים את שיטת הרכישה (acquisition method). מועד הרכישה הינו המועד בו הרוכשת משיגה שליטה על הנרכשת. הקבוצה שולטת בנרכשת כאשר יש לה את היכולת לכוון את המדיניות והניהול בנרכשת. בבחינת שליטה לא נלקחות בחשבון זכויות פוטנציאליות. הקבוצה מכירה במוניטין למועד הרכישה לפי השווי ההוגן של התמורה שהועברה, לרבות סכומים שהוכרו בגין זכויות כלשהן שאינן מקנות שליטה בנרכשת, וכן השווי ההוגן למועד הרכישה של זכויות הוניות בנרכשת שהוחזקו קודם לכן על ידי הרוכשת, בניכוי הסכום נטו שיוחס ברכישה לנכסים הניתנים לזיהוי שנרכשו ולהתחייבויות שניטלו.

הבנק מכיר במועד הרכישה בהתחייבות תלויה שניטלה בצירוף עסקים אם קיימת מחויבות במועד הרכישה שנובעת מאירועי העבר ושוויה ההוגן ניתן למדידה באופן מהימן.

במידה והקבוצה מבצעת רכישה במחיר הזדמנותי (רכישה הכוללת מוניטין שלילי), היא מכירה ברווח שנוצר כתוצאה מכך בדוח רווח והפסד במועד הרכישה, זאת לאחר שבוצעה בדיקה נוספת של הייחוס לנכסים ולהתחייבויות של הישות הנרכשת.

התמורה שהועברה כוללת את השווי ההוגן של הנכסים שהועברו לבעלים הקודמים של הנרכשת, התחייבויות שהתהוו לרוכש מול הבעלים הקודמים של הנרכשת וזכויות הוניות שהונפקו על ידי הקבוצה. בצירוף עסקים שהושג בשלבים, ההפרש בין השווי ההוגן למועד הרכישה של הזכויות הוניות בנרכשת שהוחזקו קודם לכן על ידי הקבוצה לבין הערך המאזני לאותו מועד נזקף לדוח רווח והפסד במסגרת סעיף "הכנסות מימון שאינן מריבית - רווחים או הפסדים מהשקעה במניות" כחלק מפעילויות שאינן למטרות מסחר. כמו כן, התמורה שהועברה כוללת את השווי ההוגן של תמורה מותנית. לאחר מועד הרכישה, הקבוצה מכירה בשינויים בשווי ההוגן של התמורה המותנית המסווגת כהתחייבות פיננסית בדוח רווח והפסד ואילו תמורה מותנית המסווגת כמכשיר הוני אינה נמדדת מחדש.

עלויות עסקה אשר מתהוות כתוצאה מעסקת צירוף עסקים נזקפות מיידית לרווח והפסד.

2. חברות בנות

חברות בנות הינן ישויות הנשלטות על ידי הבנק. הדוחות הכספיים המאוחדים כוללים את הדוחות הכספיים של הבנק ושל ישויות בהן מתקיימת שליטה של הבנק. הדוחות הכספיים של חברות בנות נכללים בדוחות הכספיים המאוחדים מיום השגת השליטה ועד ליום הפסקת השליטה. המדיניות החשבונאית של חברות בנות שונתה במידת הצורך על מנת להתאימה למדיניות החשבונאית שאומצה על ידי הבנק, למעט במקרים בהם הותר אחרת על ידי המפקח על הבנקים.

יתרות ועסקאות הדדיות בין החברות שאוחדו בוטלו במסגרת הכנת הדוחות הכספיים המאוחדים.

הדוחות הכספיים של שתי חברות בבעלות מלאה שהן חברות נכסים ושרות של הבנק מאוחדים במסגרת הדוחות הכספיים סולו של הבנק.

ביאור 1 - עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)

זכויות שאינן מקנות שליטה

זכויות שאינן מקנות שליטה הן החלק בהון בחברות בנות שאינו ניתן לייחוס, במישרין או בעקיפין, לחברה האם. זכויות אלה המעניקות למחזיק בהן חלק בנכסים נטו של הנרכשת, נמדדות במועד הרכישה בשווי הוגן.

רווח או הפסד וכל רכיב של רווח כולל אחר מיוחסים לבעלים של הבנק ולזכויות שאינן מקנות שליטה. סך הרווח, ההפסד ורווח כולל אחר מיוחס לבעלים של הבנק ולזכויות שאינן מקנות שליטה גם אם כתוצאה מכך יתרת הזכויות שאינן מקנות שליטה תהיה שלילית.

עסקאות עם זכויות שאינן מקנות שליטה תוך שימור שליטה, מטופלות כעסקאות הוניות. כל הפרש בין התמורה ששולמה או התקבלה לשינוי בזכויות שאינן מקנות שליטה נזקף לחלק הבעלים של הבנק ישירות לעודפים.

הסכום שבו מתואמות הזכויות שאינן מקנות שליטה מחושב כדלקמן:

- בעלייה בשיעור ההחזקה, לפי החלק היחסי הנרכש מיתרת הזכויות שאינן מקנות שליטה בדוחות הכספיים המאוחדים ערב העסקה.
- כירידה בשיעור ההחזקה, לפי החלק היחסי שמומש על ידי הבעלים של הבנק בנכסים נטו של חברת הבת לרבות מוניטין.
- בעת שינויים בשיעור ההחזקה בחברת בת, תוך שימור שליטה, הבנק מייחס מחדש את הסכומים המצטברים שהוכרו ברווח כולל אחר, בין הבעלים לבין זכויות שאינן מקנות שליטה.
- בעת אובדן שליטה, הבנק גורע את הנכסים וההתחייבויות של החברה הבת ורכיבים אחרים של הון המיוחסים לחברת הבת. אם הבנק נותר עם השקעה כלשהי בחברה הבת לשעבר אזי יתרת ההשקעה נמדדת לפי שוויה הוגן במועד אובדן השליטה. ההפרש בין התמורה שהתקבלה ושוויה הוגן של יתרת ההשקעה בחברת הבת לשעבר לבין היתרות שנגרעו מוכר ברווח והפסד. הסכומים שהוכרו בהון דרך רווח כולל אחר בהתייחס לאותה חברת בת מסווגים מחדש לרווח או הפסד.

חברות כלולות

3.

חברות כלולות הינן ישויות בהן יש לקבוצה השפעה מהותית על המדיניות הכספית והתפעולית, אך לא הושגה בהן שליטה. קיימת הנחה לפיה החזקה בשיעור של 20% עד 50% במוחזקת מקנה השפעה מהותית. כמו כן, לשם קביעת השפעה מהותית נבחנים קריטריונים איכותיים אשר לעיתים גוברים על הנחה כמותית זו. בבחינת קיום השפעה מהותית, מובאות בחשבון זכויות הצבעה פוטנציאליות הניתנות למימוש או להמרה באופן מידי למניות החברה המוחזקת.

השקעה במניות חברות כלולות מטופלת בהתאם לשיטת השווי המאזני ומוכרת לראשונה לפי עלותה. עלות ההשקעה כוללת את עלויות העסקה. כאשר הבנק משיג השפעה מהותית לראשונה בהשקעה שטופלה כנכס זמין למכירה עד למועד השגת השפעה מהותית, מיושמת שיטת השווי המאזני למפרע.

ההשקעות כוללות מוניטין שחושב במועד הרכישה ומוצגות בניכוי הפסדים מצטברים מירידת ערך. המדיניות החשבונאית של החברות הכלולות שיושמה על ידן הינה בהתאם לכללים חשבונאיים מקובלים בישראל או לכללי חשבונאות בינלאומיים אם החברה הכלולה היא במדינת חוץ או שהותר אחרת על ידי המפקח על הבנקים.

הדוחות הכספיים של החברה הכלולה הוכנו תוך שימוש במדיניות חשבונאית אחידה עם התאגיד הבנקאי לגבי עסקאות ואירועים דומים בנסיבות דומות: למעט תיאומים למדיניות חשבונאית, המתייחסים לנושאים בליבת העסק הבנקאי, שיושמה על ידי חברה כלולה ריאלית.

חלקו של הבנק בתוצאותיהן הכספיות של חברות כאמור מוצג לאחר הפחתת עודף העלות שנוצר ברכישתן. עודף העלות שיוחס לנכסים והתחייבות מופחת על פני אורך החיים השימושיים של הנכס. מוניטין חיובי אינו מופחת ונכלל בערך בספרים של ההשקעה. מוניטין שלילי מוכר ברווח והפסד במועד הרכישה באישור המפקח על הבנקים.

בדוח על השינויים בהון העצמי, נזקף חלק הבנק ב"התאמות מתרגום" של יחידות, המוחזקות על ידי חברות כלולות, כיחידות שהפעילות שלהן היא במטבע פעילות השונה ממטבע הפעילות של הבנק.

ביאור 1 - עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)

רווחים או הפסדים ממימוש חברות כלולות נזקף ברווח והפסד לסעיף "הכנסות מימון שאינן מריבית - רווחים או הפסדים מהשקעה במניות" כחלק מפעילויות שאינן למטרות מסחר. כאשר חלקה של הקבוצה בהפסדים עולה על ערך הזכויות של הקבוצה בחברה המטופלת בהתאם לשיטת השווי המאזני, הערך בספרים של אותן זכויות מופחת לאפס.

הקבוצה אינה מכירה בהפסדים נוספים של החברה המוחזקת אלא אם לקבוצה יש מחויבות נוספת כלפי החברה המוחזקת. בעת עליה בשיעור ההחזקה בחברה כלולה המטופלת בהתאם לשיטת השווי המאזני תוך שימור ההשפעה המהותית, מיושמת שיטת הרכישה רק בגין אחוזי ההחזקה הנוספים בעוד שההחזקה הקודמת נותרת ללא שינוי.

בעת ירידה בשיעור ההחזקה בחברה כלולה המטופלת בהתאם לשיטת השווי המאזני תוך שימור ההשפעה המהותית, הקבוצה גורעת חלק יחסי מהשקעתה ומכירה ברווח או הפסד מהמכירה. כמו כן באותו מועד חלק יחסי מהסכומים שהוכרו בקרנות הון דרך רווח כולל אחר בהתייחס לאותה חברה כלולה, מסווג מחדש לרווח והפסד או לעודפים.

בעת אובדן השפעה מהותית, הקבוצה מפסיקה להשתמש בשיטת השווי המאזני החל מאותו מועד בו איבדה את ההשפעה המהותית ומטפלת בהשקעה הנותרת כנכס פיננסי. במועד זה יוכר ברווח כולל אחר ההפרש שבין השווי ההוגן של יתרת ההשקעה לבין ערך ההשקעה בספרים.

כמו כן באותו מועד חלק יחסי מהסכומים שהוכרו בקרנות הון דרך רווח כולל אחר בהתייחס לאותה חברה כלולה מסווג מחדש לדוח רווח והפסד או לעודפים.

הבנק בוחן בכל תקופת דיווח את הצורך ברישום ירידת ערך בגין השקעתו בחברות כלולות, ראה [סעיף \(כא.3\)](#) להלן.

1. בסיס ההכרה בהכנסות ובהוצאות

הכנסות והוצאות נכללות על בסיס צבירה למעט המפורט להלן:

- הכנסות והוצאות מניירות ערך למסחר וממכשירים נגזרים, מוכרות לפי השינויים בשווי הוגן.
- ריבית שנצברה על חובות בעייתיים שסווגו כחובות שאינם נושאים הכנסה מוכרת כהכנסה על בסיס מזומן כאשר לא קיים ספק לגבי גביית היתרה הרשומה הנותרת של חוב פגום. במצבים אלה סכום שנגבה על חשבון הריבית שיוכר כהכנסת ריבית, מוגבל לסכום שהיה נצבר בתקופת הדיווח על היתרה הרשומה הנותרת של החוב לפי שיעור הריבית החוזי. הכנסות ריבית על בסיס מזומן מסווגות בדוח רווח והפסד כהכנסות ריבית בסעיף הרלוונטי. כאשר קיים ספק לגבי גביית היתרה הרשומה הנותרת, כל התשלומים שנגבו משמשים להקטנת קרן ההלוואה. כמו כן, ריבית על סכומים בפיגור בגין הלוואות לדיור מוכרות בדוח רווח והפסד על בסיס הגבייה בפועל.
- עמלות ליצירת אשראי - עמלות אשר חויבו ביצירת אשראי, למעט הלוואות לתקופה של עד שלושה חודשים, לא מוכרות באופן מיידי כהכנסה בדוח רווח והפסד, אלא נדחות ומוכרות לאורך חיי ההלוואה כהתאמת התשואה. הכנסות מעמלות כאמור נזקפות לפי שיטת הריבית האפקטיבית ומדווחות כחלק מהכנסות הריבית.
- עמלות פירעון מוקדם - הכנסות מעמלות פירעון מוקדם שחויבו בגין פירעון מוקדם שבוצע לפני 1 בינואר 2014 ושטרם הופחתו, מוכרות על פני תקופה של שלוש שנים או התקופה הנותרת של ההלוואה, לפי הקצרה מביניהן. עמלות שחויבו בגין פירעון מוקדם שבוצע לאחר 1 בינואר 2014 מוכרות מיידיית במסגרת הכנסות ריבית.
- שינוי בתנאי החוב - במקרים של מימון מחדש או ארגון מחדש של חובות שאינם בעייתיים, בוחן הבנק אם תנאי ההלוואה שונו באופן שאינו מהותי. במקרים כאמור כל העמלות שטרם הופחתו וכן עמלות פרעון מוקדם שנגבו מהלקוח בגין שינוי בתנאי אשראי נכללות כחלק מההשקעה נטו בהלוואה החדשה ומוכרות כהתאמת תשואה כאמור לעיל.
- עמלות הקצאת אשראי מטופלות בהתאם לסבירות המימוש של המחויבות למתן אשראי. במידה והסבירות קלושה, העמלה מוכרת על בסיס קו ישר לאורך תקופת המחויבות, אחרת הבנק דוחה את ההכרה בהכנסה מעמלות אלה עד למועד מימוש המחויבות או עד למועד פקיעתה, לפי המוקדם. אם המחויבות מומשה אזי העמלות מוכרות בדרך של התאמת התשואה לאורך חיי ההלוואה כאמור לעיל. באם המחויבות פקעה מבלי שמומשה, העמלות מוכרות במועד הפקיעה ומדווחות במסגרת הכנסות מעמלות. לעניין זה הבנק מניח כי הסבירות למימוש ההתחייבות הינה קלושה.

ביאור 1 - עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)

- הכנסות מעמלות בגין מתן שירותים נזקפות לרווח והפסד עם מתן השירות.
- בתקופות עוקבות לירידת ערך בעלת אופי אחר מזמני, הכנסות הריבית מהשקעות במכשירי חוב יוכרו בהתבסס על עודף תזרימי המזומנים הצפויים של מכשיר החוב.

2. שווי הוגן של מכשירים פיננסיים

החל מיום 1 בינואר 2011 הבנק מיישם את הכללים שנקבעו ב-FAS 157 (ASC 820) אשר מגדיר שווי הוגן וקובע מסגרת עבודה עקבית למדידת שווי הוגן על ידי הגדרת טכניקות הערכת שווי הוגן לגבי נכסים והתחייבויות, קביעת מדרג שווי הוגן והנחיות יישום מפורטות. כמו כן החל מיום 1 בינואר 2012, מיישם הבנק את הוראת הפיקוח על הבנקים בנושא מדידות שווי הוגן המשלבת בהוראות הדיווח לציבור את הכללים שנקבעו בעדכון תקינה חשבונאית ASU 2011-04 בנושא מדידת שווי הוגן.

התקן מחייב לצורך הערכת שווי הוגן, לעשות שימוש מרכיב בנתונים נצפים ולמזער שימוש בנתונים לא נצפים. נתונים נצפים מייצגים מידע בשוק המתקבל ממקורות כלתי תלויים ואילו נתונים לא נצפים משקפים את ההנחות של התאגיד הבנקאי.

FAS 157 מפרט היררכיה של טכניקות מדידה המבוססות על הקביעה האם הנתונים ששימשו לצורך קביעת השווי ההוגן הינם נצפים או לא נצפים. סוגים אלו של נתונים יוצרים מדרג שווי הוגן כמפורט להלן:

- נתוני רמה 1: מחירים מצוטטים (לא מותאמים) בשווקים פעילים לנכסים או להתחייבויות זהים.
- נתוני רמה 2: מחירים מצוטטים לנכסים או להתחייבויות דומים בשווקים פעילים; מחירים מצוטטים לנכסים זהים או התחייבויות זהות בשווקים שאינם פעילים; מחירים הנגזרים ממודלים להערכה אשר כל הנתונים המשמעותיים בהם הינם נצפים בשוק או נתמכים על ידי נתוני שוק נצפים.
- נתוני רמה 3: נתונים לא נצפים עבור הנכס או ההתחייבות הנובעים ממודלים להערכה אשר אחד או יותר מהנתונים המשמעותיים בהם הינם לא נצפים.

היררכיה זו דורשת שימוש בנתוני שוק נצפים, כאשר מידע זה קיים. כאשר הדבר הינו אפשרי, הבנק שוקל מידע שוק נצפה ורלבנטי במסגרת הערכתו. היקף ותדירות העסקאות, גודל מרווח ה-bid-ask וכן גודל ההתאמה הנדרשת כאשר משווים עסקאות דומות הינם כולם גורמים אשר נלקחים בחשבון כאשר קובעים את רמת הנזילות של שווקים ואת מידת הרלבנטיות של מחירים נצפים באותם שווקים.

הרמה במדרג השווי ההוגן שאליה משתייכת מדידת השווי ההוגן של מכשיר הפיננסי תיקבע על בסיס הרמה הנמוכה ביותר של הנתון שהינו משמעותי למדידת השווי ההוגן בשלמותו.

שיטות ההערכה המיושמות על ידי הבנק למדידת שווי הוגן נבחנות בהתחשב בנסיבות הרלוונטיות לעסקאות השונות, לרבות מחירי העסקאות האחרונות בשוק, מחירים אינדיקטיביים של שירותי הערכה ותוצאות של בדיקה לאחור (-back testing) של סוגי עסקאות דומות.

הערכה של סיכון אשראי וסיכון לאי ביצוע

התקן דורש מהתאגיד הבנקאי לשקף את סיכון האשראי (credit risk) ואת הסיכון לאי ביצוע (nonperformance risk) במדידת השווי ההוגן של חוב, לרבות מכשירים נגזרים, אשר הונפקו על ידו ונמדדים לפי שווי הוגן. סיכון אי ביצוע כולל את סיכון האשראי של התאגיד הבנקאי, אך לא מוגבל לסיכון זה בלבד. להרחבה לגבי השיטות וההנחות העיקריות המשמשות לצורך אומדן השווי ההוגן של המכשירים הפיננסיים, ראה [ביאור 333](#) - להלן, בנושא יתרות ואומדני שווי הוגן של מכשירים פיננסיים.

ניירות ערך

השווי ההוגן של ניירות ערך למסחר וניירות ערך זמינים למכירה נקבע על סמך מחירי שוק מצוטטים בשוק העיקרי. במקרים בהם מחיר שוק מצוטט אינו זמין אומדן השווי ההוגן מתבסס על המידע הזמין הטוב ביותר תוך שימוש מרכיב בנתונים נצפים תוך הבאה בחשבון של הסיכונים הגלומים במכשיר הפיננסי. השווי ההוגן נקבע לפי מודלים מקובלים לתמחור, בהתבסס על הערכות שהתקבלו ממומחים להערכת שווי של מכשירים פיננסיים או בהתבסס על מערכת עצמאית של הבנק. שיטות ההערכה כוללות שימוש בפרמטרים שונים, כגון עקומי ריבית, שערי מטבעות וסטיות תקן, תוך הבאה בחשבון של הסיכונים הגלומים במכשיר הפיננסי (סיכון שוק, סיכון אשראי, אי סחירות וכיוצא באלה).

ביאור 1 - עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)

רובו של התיק מחושב מדי חודש על ידי מוסד בינלאומי מוכר שעיסוקו בחישוב שווי הוגן והוא בלתי תלוי בגופים המנפיקים ובלתי תלוי בגופים המשווקים. החישוב מתבסס בעיקרו על מחירי עסקאות בשווקים פעילים. יתרת התיק משוערכת על בסיס ציטוטים מברוקרים או מיוצרי המכשירים, או בהתבסס על מערכת של הבנק.

מכשירים פיננסיים נגזרים

השווי ההוגן של מכשירים פיננסיים נגזרים שיש להם שוק פעיל נקבע על סמך מחירי שוק מצוטטים בשוק עיקרי. במקרים בהם מחיר שוק מצוטט אינו זמין אומדן השווי ההוגן נערך תוך שימוש במודלים אשר לוקחים בחשבון את הסיכונים הגלומים במכשיר הנגזר.

מכשירים פיננסיים שאינם נגזרים

לרוב למכשירים פיננסיים בקטגוריה זו לא קיים שוק פעיל בו הם נסחרים. לפיכך השווי ההוגן נאמד באמצעות מודלים מקובלים לתמחור כגון ערך נוכחי של תזרים מזומנים עתידי המהווה בריבית ניכיון כשיעור המשקף את רמת הסיכון הגלומה במכשיר הפיננסי. לצורך כך, בהתאם להנחית הפיקוח על הבנקים, תזרימי המזומנים העתידיים עבור חובות פגומים וחובות אחרים חושבו לאחר ניכוי השפעות של מחיקות חשבונאיות ושל הפרשות להפסדי אשראי בגין החובות.

חלופת השווי ההוגן עבור נכסים פיננסיים והתחייבויות פיננסיות

FAS 159 (ASC 825-10) מאפשר לתאגיד בנקאי לבחור, במועדי בחירה מוגדרים, למדוד בשווי הוגן מכשירים פיננסיים ופריטים מסוימים אחרים (הפריטים הכשירים), אשר בהתאם להוראות הדיווח לציבור לא נדרש למדוד אותם בשווי הוגן. רווחים והפסדים שטרם מומשו בגין השינויים בשווי ההוגן של הפריטים לגביהם נבחרה חלופת השווי ההוגן, ידווחו בדוח רווח והפסד בכל מועד דיווח עוקב. כמו כן, עלויות ועמלות מראש הקשורות לפריטים לגביהם תיבחר חלופת השווי ההוגן יוכרו ברווח והפסד במועד התהוותן ולא יידחו. בחירת יישום חלופת השווי ההוגן כאמור לעיל תיעשה לגבי כל מכשיר בנפרד (instrument-by-instrument) ואינה ניתנת לביטול. בנוסף, FAS 159 קובע דרישות הצגה וגילוי המיועדות לסייע להשוואה בין תאגידיים בנקאיים הבוחרים בבסיסי מדידה שונים לסוגים דומים של נכסים והתחייבויות. למרות האמור לעיל, הובהר על ידי הפיקוח על הבנקים כי תאגיד בנקאי לא יבחר בחלופת השווי ההוגן, אלא אם התאגיד הבנקאי פיתח מראש ידע, מערכות, נהלים ובקורות ברמה גבוהה שיאפשרו לו למדוד את הפריט ברמה גבוהה של מהימנות. לפיכך, תאגיד בנקאי לא יבחר בחלופת השווי ההוגן לגבי נכס כלשהו שמתאים לסינון לרמה 2 או לרמה 3 במדרג השווי ההוגן, או לגבי התחייבות כלשהי, אלא אם קיבל לכך אישור מראש מהפיקוח על הבנקים. הבנק לא יעד מכשירים פיננסיים תחת חלופת השווי ההוגן.

ח. חובות פגומים, סיכון אשראי והפרשה להפסדי אשראי

בהתאם להוראה של המפקח על הבנקים בנושא מדידה וגילוי של חובות פגומים, סיכון אשראי והפרשה להפסדי אשראי מיישם הבנק החל מיום 1 בינואר 2011, את תקן חשבונאות אמריקאי ASC 310, עמדות של רשויות הפיקוח על הבנקים בארה"ב ושל הרשות לניירות ערך בארה"ב כפי שאומצו על ידי המפקח בהוראות הדיווח לציבור. כמו כן מיישם הבנק את הוראות הפיקוח על הבנקים בנושא עדכון הגילוי על איכות האשראי של חובות ועל הפרשה להפסדי אשראי מיום 1 בינואר 2012.

ההוראה מיושמת לגבי כל יתרות החוב, כגון, פיקדונות בבנקים, איגרות חוב, ניירות ערך שנשאלו או שנרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר, אשראי לציבור, אשראי לממשלה וכו'. אשראי לציבור ויתרות חוב אחרות לגביהם לא נקבעו בהוראות הדיווח לציבור כללים ספציפיים בנושא מדידת הפרשה להפסדי אשראי (כגון: אשראי לממשלה, פיקדונות בבנקים וכד') מדווחים בספרי הבנק לפי יתרת חוב רשומה. יתרת חוב רשומה מוגדרת כיתרת החוב לאחר ניכוי מחיקות חשבונאיות אך לפני ניכוי הפרשה להפסדי אשראי בגין אותו חוב.

הבנק קבע נהלים הנדרשים לקיום הפרשה להפסדי אשראי ברמה המתאימה כדי לכסות הפסדי אשראי צפויים בהתייחס לתיק האשראי שלו, כולל בגין סיכון אשראי חוץ מאזני. ההפרשה לכיסוי הפסדי האשראי הצפויים בהתייחס לתיק האשראי מוערכת באחד משני המסלולים הבאים:

ביאור 1 - עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)

• הפרשה פרטנית להפסדי אשראי - ההפרשה מבוצעת על סמך מדידת ירידת הערך של החוב בהתבסס על הערך הנוכחי של תזרימי המזומנים העתידיים הצפויים, מהוונים בשיעור הריבית האפקטיבי של החוב, או כאשר החוב הינו מותנה בביטחון (חוב שפרעונו צפוי להתבצע באופן בלעדי מהביטחון המשועבד או מנכס אחר שמוחזק על ידי הלווה) או כאשר צפויה תפיסת נכס, על פי השווי ההוגן של הביטחון ששועבד להבטחת אותו אשראי (בניכוי עלויות מכירה). הצורך בהפרשה הפרטנית נבחן ככלל, לגבי כל חוב שיתרתו החוזית (ללא ניכוי מחיקות חשבונאיות שלא כרוכות ביותר משפטי, ריבית שלא הוכרה, הפרשות להפסדי אשראי ובטחונות) הינה 1 מיליון ש"ח או יותר וכל חוב אחר שזוהה לצורך בחינה פרטנית על ידי הבנק. בחלק מחברות הבנות שמאוחדות הבחינה נעשית גם בסכומים נמוכים יותר. הפרשה פרטנית מחושבת לגבי כל חוב שסווג פגום (ראה להלן).

הפרשה קבוצתית להפסדי אשראי - מיושמת עבור קבוצות גדולות של חובות קטנים יחסית והומוגניים, ובגין חובות שנבדקו פרטנית ונמצא שאינם פגומים. מדידת הפסדי האשראי מבוססת על הכללים שנקבעו ב-FAS 5 (ASC 450) - טיפול חשבונאי בתלויות ובהוראות המפקח על הבנקים, בהתבסס על שיעורי הפסד הסטוריים בענפי המשק השונים בחלוקה בין אשראי בעייתי לאשראי לא בעייתי בטווח שנים מיום 1 בינואר 2011 ועד למועד הדיווח. בנוסף, לצורך קביעת שיעור ההפרשה הנאות הבנק לוקח בחשבון התאמה בגין גורמים סביבתיים כגון: תנאים ענפיים, נתונים מקרו כלכליים, הערכת איכות כללית של האשראי לענף משק, שינויים בנפח ובמגמה של יתרות כפיגור ויתרות פגומות והשפעות השינויים בריכוזיות האשראי.

בגין אשראי צרכני לאנשים פרטיים שיעור ההתאמה בגין הגורמים הסביבתיים לא יפחת מ-0.75% מיתרת האשראי הצרכני שאינו פגום. מהאמור הוחרג סיכון אשראי הנובע מחייבים בגין כרטיסי אשראי בנקאיים ללא חיוב ריבית.

• ההפרשה המוערכת על בסיס קבוצתי עבור מכשירי האשראי החוץ מאזניים מבוססת על שיעורי ההפרשה שנקבעו עבור האשראי המאזני, תוך התחשבות בשיעור המימוש לאשראי הצפוי של סיכון האשראי החוץ מאזני. שיעור המימוש לאשראי מחושב על ידי הבנק בהתבסס על מקדמי המרה לאשראי כמפורט בהוראות ניהול בנקאי תקין מספר 203, מדידה והלימות הון-סיכון אשראי - הגישה הסטנדרטית, בהתאמות מסוימות במקרים בהם קיים בבנק ניסיון עבר המצביע על שיעורי המימוש לאשראי.

בגין הלוואות לדיור מחושבת הפרשה מזערית לחובות מסופקים לפי נוסחה שקבע המפקח על הבנקים, בהתחשב בעומק הפיגור, באופן שבו שיעורי ההפרשה גדלים ככל שמעמיק הפיגור. תחולת חישוב ההפרשה לפי נוסחת עומק הפיגור מתייחס לכלל הלוואות לדיור, למעט הלוואות שאינן נפרעות בתשלומים תקופתיים והלוואות המממנות פעילות בעלת אופי עסקי. כמו כן על יתרת הלוואות לדיור שאין בהן פיגור מבוצעת הפרשה שמבוססת על סטטיסטיקת עבר. בנוסף הבנק מיישם את הוראות עדכון ניהול בנקאי תקין 329 "מגבלות למתן הלוואות לדיור". הבנק גיבש מדיניות שנועדה להבטיח כי הוא עומד בדרישות החדשות וכי החל מיום 30 ביוני 2013 יתרת ההפרשה הקבוצתית להפסדי אשראי בגין הלוואות לדיור לא תפחת משיעור של 0.35% מיתרת הלוואות האמורות למועד הדיווח.

הבנק בוחן את הנאותות הכוללת של ההפרשה להפסדי אשראי בהתבסס על שיקול הדעת של ההנהלה אשר מתחשב בסיכונים הגלומים בתיק האשראי.

כמו כן מחשב הבנק הפרשה נוספת וכללית לפי מדיניות ההפרשה לחובות מסופקים לפני יישום ההוראות בנושא חובות פגומים, סיכון אשראי והפרשה להפסדי אשראי.

הפרשות אלה משמשות רק כסמן לגבי ההפרשה הקבוצתית כך שבמידה וסך כל ההפרשה הקבוצתית נמוכה מההפרשה הנוספת והכללית יש לבצע את ההפרשה לפי הגבוה מבין שני החישובים.

סיווג חובות בעייתיים

הבנק קבע נהלים לזיהוי אשראי בעייתי ולסיווג חובות כפגומים. בהתאם לנהלים אלה הבנק מסווג את יתרת החובות הבעייתיים השונים לסיווגים הבאים: השגחה מיוחדת, נחות או פגום.

אשראי בהשגחה מיוחדת

אשראי בהשגחה מיוחדת מאזני הוא אשראי אשר מתקיימות לגביו חולשות פוטנציאליות שראוי שיקבלו תשומת לב מיוחדת של הנהלת התאגיד. אשראי חוץ מאזני מסווג כאשראי בהשגחה מיוחדת אם מימוש ההתחייבות התלויה בגין הסעיף הינו ברמת "אפשרי" וכן אם החובות, שיתכן שיוכרו כתוצאה מהתממשות התלויה, ראויים לסיווג בקטגוריה זו.

ביאור 1 - עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)

אשראי נחות

אשראי נחות הוא אשראי אשר מוגן באופן שאינו מספק על ידי השווי הנוכחי המבוסס ויכולת התשלום של החייב או של הביטחון ששועבד, אם קיים. לסיכון אשראי מאזני שסווג כאמור, קיימת חולשה או חולשות מוגדרות היטב, אשר מסכנות את מימוש החוב. אשראי אשר מוכרת בגינו הפרשה להפסדי אשראי על בסיס קבוצתי יסווג כנחות כאשר הוא הופך לחוב בפיגור של 90 יום או יותר.

אשראי פגום

זיהוי וסיווג אשראי פגום

אשראי אשר בהתבסס על מידע ואירועים עדכניים, צפוי (Probable) שהתאגיד הבנקאי לא יוכל לגבות את כל הסכומים המגיעים לו (תשלומי קרן וריבית) לפי התנאים החוזיים של הסכם החוב. בפרט, חוב מסווג כפגום בכל מקרה כאשר קרן או ריבית בגינו מצויים בפיגור של 90 ימים או יותר, למעט אם החוב מובטח היטב וכן מצוי בהליכי גביה. בנוסף, חוב פגום ייחשב גם חוב שתנאיו שונו בשל ארגון מחדש של חוב בעייתי אלא אם לפני הארגון מחדש ולאחריו נערכה בגינו הפרשה מזערית להפסדי אשראי לפי שיטת עומק הפיגור.

החזרה של חוב פגום למצב שאינו פגום

חוב פגום חוזר להיות מסווג כחוב שאינו פגום בהתקיים אחד מהמצבים הבאים:

- אין בגינו רכיבי קרן או ריבית אשר הגיע מועדם וטרם שולמו והבנק צופה פירעון של הקרן הנותרת והריבית בשלמותם לפי תנאי החוזה (כולל סכומים שנמחקו חשבונאית או הופרשו).
- כאשר החוב נעשה מובטח היטב ונמצא בתהליכי גבייה.
- חוב שאורגן מחדש ולאחר מכן התאגיד הבנקאי והחייב נכנסו להסכם נוסף של ארגון מחדש (ארגון מחדש עוקב) וזאת בתנאי שהחייב אינו נמצא יותר בקשיים פיננסיים במועד הארגון מחדש ושבהתאם לתנאי הארגון מחדש העוקב התאגיד הבנקאי לא העניק ויתור לחייב. סעיף זה חל על ארגונים מחדש שיבוצעו או יחודשו החל מיום 31 בדצמבר 2016.

כללי החזרה מסיווג פגום כאמור לא יחולו על חובות שסווגו כפגומים כתוצאה מביצוע ארגון מחדש של חוב בעייתי למעט בארגון מחדש עוקב כאמור לעיל.

החזרה של חוב פגום למצב פגום צובר

חוב שלאחר הארגון מחדש קיים בטחון סביר שייפרע ויבצע בהתאם לתנאיו החדשים, מוחזר לטיפול כחוב פגום שצובר הכנסות ריבית בתנאי שהארגון מחדש וכל מחיקה חשבונאית שבוצעה בחוב נתמכים בהערכת אשראי עדכנית של מצבו הפיננסי של החייב שמבוססת על פירוטנות רציפים של שישה חודשים לפחות ורק לאחר שהתקבלו תשלומים שהפחיתו באופן מהותי (לפחות 20%) את יתרת החוב הרשומה שנקבעה לאחר הארגון מחדש.

חוב בעייתי בארגון מחדש

חוב אשר פורמאליט עבר ארגון מחדש של חוב בעייתי מוגדר כחוב אשר לגביו, מסיבות כלכליות או משפטיות הקשורות לקשיים פיננסיים של החייב, הבנק העניק ויתור בדרך של שינוי בתנאי החוב במטרה להקל על החייב את נטל תשלומי המזומן בטווח הקרוב או בדרך של קבלת נכסים אחרים כפירעון החוב. לצורך קביעה האם הסדר חוב שבוצע על ידי הבנק מהווה ארגון מחדש של חוב בעייתי הבנק מבצע בחינה איכותית של מכלול התנאים של ההסדר והנסיבות במסגרתן הוא בוצע, וזאת במטרה לקבוע האם (1) החייב מצוי בקשיים פיננסיים ו-(2) במסגרת ההסדר הבנק העניק ויתור לחייב.

לצורך קביעה האם החייב נמצא בקשיים פיננסיים, הבנק בוחן האם קיימים סממנים המצביעים על היותו של הלווה בקשיים במועד ההסדר או על קיום אפשרות סבירה שהלווה יקלע לקשיים פיננסיים לולא ההסדר.

בין היתר, הבנק בוחן קיום אחת או יותר מהנסיבות המפורטות להלן:

- למועד הסדר הלווה נמצא בכשל, לרבות כאשר חוב אחר כלשהו של הלווה הינו בכשל;
- לגבי החובות שלמועד ההסדר אינם בפיגור הבנק מעריך האם בהתאם ליכולת הפירעון הנוכחית קיימת סבירות כי בעתיד הנראה לעין הלווה יקלע למצב של כשל ולא יעמוד בתנאים החוזיים המקוריים של החוב;
- החייב הוכרז כפושט רגל, נמצא בתהליך של כינוס נכסים או קיימים ספקות משמעותיים להמשך קיומו של הלווה כעסק חי;
- וכן ללא שינוי תנאי החוב, החייב לא יהיה מסוגל לגייס חוב ממקורות אחרים בריבית שוק המקובלת לגבי חייבים שאינם בכשל.

ביאור 1 - עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)

לחייב הוענק ויתור גם אם במסגרת ההסדר בוצעה העלאה בריבית החוזית וזאת בהתקיים אחד או יותר מהמצבים הבאים:

- כתוצאה מארגון מחדש, הבנק לא צפוי לגבות את כל סכומי החוב (לרבות ריבית שנצברה בהתאם לתנאים החוזיים);
- שווי הוגן עדכני של הביטחון לגבי חובות מותנים בביטחון אינו מכסה את יתרת החוב החוזית ומצביע על היעדר יכולת גביה של כל סכומי החוב;
- לחייב לא קיימת אפשרות לגייס מקורות בשיעור הנהוג בשוק עבור חוב בעל תנאים ומאפיינים כגון אלו של החוב שהועמד במסגרת ההסדר.

בנוסף, הבנק לא מסווג חוב כחוב בעייתי שאורגן מחדש אם במסגרת ההסדר הוענקה לחייב דחיית תשלומים שאינה מהותית בהתחשב בתדירות התשלומים, בתקופה החוזית לפירעון ובמשך החיים הממוצע הצפוי של החוב המקורי. לעניין זה, אם בוצעו מספר הסדרים הכרוכים בשינוי תנאי החוב, הבנק מביא בחשבון את ההשפעה המצטברת של הארגונים הקודמים לצורך קביעה האם הדחייה בתשלומים אינה מהותית.

חובות שאורגנו מחדש, לרבות כאלה שטרם הארגון מחדש נבחנו על בסיס קבוצתי, יסווגו כחוב פגום ויוערכו על בסיס פרטני לצורך ביצוע הפרשה להפסדי אשראי או מחיקה חשבונאית. ככלל חוב בעייתי שאורגן מחדש ימשיך להימדד ולהיות מסווג כחוב פגום עד שישולם במלואו. למעט אם עמד בתנאים של חזרה מפגימה כאמור לעיל.

הכרה בהכנסה

במועד סיווג החוב כפגום הבנק מגדיר את החוב כחוב שאינו צובר הכנסות ריבית ומפסיק לצבור בגינו הכנסות ריבית, למעט האמור להלן לגבי חובות מסוימים שאורגנו מחדש. כמו כן, במועד סיווג החוב כפגום הבנק מבטל את כל הכנסות הריבית שנצברו וטרם נגבו, ואשר הוכרו כהכנסה ברווח והפסד. החוב ממשיך להיות מסווג כחוב שאינו צובר ריבית, כל עוד לא בוטל לגבי הסיווג כחוב פגום. חוב אשר פורמאליט עבר ארגון מחדש של חוב בעייתי ולאחר הארגון מחדש קיים ביטחון סביר שהחוב יפרע ויבצע בהתאם לתנאיו החדשים, יטופל כחוב פגום שצובר הכנסות ריבית. לפירוט לגבי הכרה בהכנסה על בסיס מזומן בגין חובות שסווגו כפגומים ראה [סעיף \(ו\)](#) לעיל.

לגבי חובות שנבחנו ומופרשים על בסיס קבוצתי אשר מצויים בפיגור של 90 יום או יותר, הבנק אינו מפסיק צבירת הכנסות ריבית. חובות אלה כפופים לשיטות הערכה של הפרשה להפסדי אשראי שמבטיחות שהרווח של הבנק אינו מוטה כלפי מעלה. עמלות בגין איחור על חובות אלה נכללות בהכנסה במועד שבו נוצרה לבנק הזכות לקבלן מהלקוח, ובלבד שהגביה מובטחת באופן סביר.

מחיקה חשבונאית

הבנק מבצע מחיקה חשבונאית במקרים המפורטים להלן:

- כל חוב או חלק ממנו המוערך על בסיס פרטני שנחשב כבלתי ניתן לגביה או חוב שבגינו ניהל הבנק מאמצי גביה ארוכי טווח (המוגדרים בדרך כלל כתקופה העולה על שנתיים).
- במקרה של חוב שבגייטו מותנית בביטחון, כל חלק של חוב העודף על שווי הביטחונות אשר מזוהה כאינו בר גבייה יימחק מיידית כנגד ההפרשה להפסדי אשראי.
- חובות בעייתיים שההפרשה בגינם נמדדת על בסיס הפרשה קבוצתית להפסדי אשראי כאשר תקופת הפיגור עולה על - 150 יום.

יובהר כי מחיקות חשבונאיות אינן כרוכות בויתור משפטי והן מקטינות את יתרת החוב המדווחת לצרכים חשבונאיים בלבד, תוך יצירת בסיס עלות חדש לחוב בספרי הבנק.

ט. ניירות ערך

1. ניירות הערך בהם משקיע הבנק ניתנים לסווג לשלושה תיקים כדלקמן:

א. אגרות חוב מוחזקות לפדיון

אגרות חוב אשר לבנק יש כוונה ויכולת להחזיקן עד למועד הפדיון. אגרות חוב מוחזקות לפדיון מוצגות לפי העלות בתוספת ריבית והפרשי הצמדה ושער שנצברו, בהתחשב בחלק היחסי של הפרמיה או הניכיון ובניכוי הפרשה לירידת ערך שאינה בעלת אופי זמני. הבנק לא סיווג אגרות חוב לתיק המוחזק לפדיון.

ביאור 1 - עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)

ב. ניירות ערך למסחר

ניירות ערך אשר נרכשו ומוחזקים במטרה למוכרם בתקופה הקרובה וניירות ערך אשר התאגיד הבנקאי בחר למדוד אותם בשווי הוגן דרך דוח רווח והפסד. ניירות ערך למסחר מוצגים לפי השווי הוגן ביום הדיווח. רווחים והפסדים שמומשו וטרם מומשו נזקפים לדוח הרווח וההפסד.

ג. ניירות ערך זמינים למכירה

ניירות ערך אשר לא סווגו כאיגרות חוב מוחזקות לפדיון או כניירות ערך למסחר. ניירות ערך זמינים למכירה מוצגים במאזן לפי השווי הוגן ביום הדיווח, למעט מניות וקרנות הון סיכון שלא מתקיים לגביהן שווי הוגן זמין המוצגות לפי העלות.

ההפרשים בין השווי הוגן לעלות המופחתת בניכוי עתודה למס, נזקפים לסעיף נפרד בהון העצמי, במסגרת רווח כולל אחר. ירידת ערך שאינה בעלת אופי זמני נזקפת לדוח רווח והפסד, כמפורט בסעיף 6 להלן.

רווחים או הפסדים שטרם מומשו מהתאמות לשווי הוגן בגין ניירות ערך זמינים למכירה שיועדו כמגודרים בגידור שווי הוגן, נזקפו לדוח רווח והפסד במשך תקופת הגידור בגין הסיכון המגודר.

2. הכנסות מדיבידנד, צבירת ריבית, הפרשי הצמדה ושער, הפחתת פרמיה או ניכיון (לפי שיטת הריבית

האפקטיבית), וכן הפסדים מירידת ערך שאינה בעלת אופי זמני נזקפים לדוח רווח והפסד.

3. הכנסות ריבית בגין זכויות מוטב שנרכשו כגון מכשירים פיננסיים מגובי נכסים כגון CMO, MBS, CLO, SCDO, (למעט מכשירים באיכות אשראי גבוהה) מוכרות לפי שיטת הריבית הפרוספקטיבית (הריבית העתידית שכוללת גם שינויים צפויים עתידיים), תוך התאמת שיעור הריבית אשר משמש להכרה בהכנסות ריבית לשינויים באומדן תזרימי מזומנים עתידיים. זכויות מוטב באיכות אשראי גבוהה הן זכויות מוטב שהונפקו בערבות ממשלת ארה"ב או על ידי סוכנויות של ממשלת ארה"ב, וכן ניירות ערך מגובי נכסים שדירוג האשראי הבינלאומי שלהם הינו לפחות AA.

4. השקעותיו של הבנק בקרנות הון סיכון מטופלות לפי שווי הוגן. במידה ולא מפורסם שער, יוצגו בעלות בניכוי הפסדים מירידת ערך בעלת אופי אחר מזמני. רווח מהשקעות הון סיכון נזקף לדוח רווח והפסד בעת מימוש ההשקעה.

5. שווי הוגן

בדבר קביעת שווי הוגן ראה [סעיף \(ז\)](#) לעיל.

6. ירידת ערך

הבנק בוחן בכל תקופת דיווח את הצורך ברישום הפרשה לירידת ערך של ניירות הערך, בתיק הזמין למכירה, שאינה בעלת אופי זמני. הבחינה מתבצעת בהתקיים סממנים אשר יש בהם כדי להצביע על האפשרות שערכם של ניירות הערך נפגם. הקריטריונים לקביעה באם ירידת הערך הינה בעלת אופי זמני מתבססים על השיקולים והמבחנים כדלהלן:

- כוונה ויכולת להחזיק את נייר הערך עד להשבה החזויה של מלוא העלות.
  - הנכסים והביטחונות המגבים את נייר הערך.
  - שיעור ירידת הערך מסך עלות נייר הערך.
  - משך התקופה בה השווי הוגן של הנייר נמוך מעלותו.
  - הערכת כושר החזר ודירוג.
  - שינוי לרעה במצב המנפיק או במצב השוק בכללותו.
- מדיניות הבנק היא להכיר בירידת ערך של נייר ערך כבעלת אופי אחר מאשר אופי זמני, לכל הפחות בגין ירידת ערך של כל נייר ערך המקיים אחד או יותר מהתנאים הבאים:
- נייר ערך אשר נמכר עד מועד פרסום הדוח לציבור.
  - נייר ערך אשר סמוך למועד פרסום הדוח לציבור, הבנק מתכוון למכור אותו בתוך פרק זמן קצר.

ביאור 1 - עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)

- אגרת חוב אשר לגביה חלה ירידת דירוג משמעותית בין דירוג האג"ח במועד שבו היא נרכשה על ידי הבנק לבין דירוג האג"ח במועד פרסום הדוח. ירידת דירוג מתחת ל-BBB מינוס בלבד נחשבת לירידת דירוג משמעותית לצורך סעיף זה.
  - אגרת חוב אשר לאחר רכישתה סווגה על ידי הבנק כבעייתית.
  - אגרת חוב אשר לגביה חל כשל אשראי שלא תוקן תוך פרק זמן סביר.
  - נייר ערך אשר השווי ההוגן שלו נמוך מהשווי בו נרכש לפרק זמן של לפחות תשעה חודשים לסוף תקופת הדוח הכספי ובסוף תקופת הדוח כמו גם במועד הסמוך למועד פרסום הדוח הוא נמוך בשיעור של 35% או יותר מהעלות (לגבי אגרת חוב – העלות המופחתת).
- לעניין זה מתאפשרת חריגה אם בידי הבנק ראיות אובייקטיביות מוצקות וניתוח זהיר של כל הגורמים הרלבנטיים אשר מוכיח ברמה גבוהה של בטחון כי ירידת הערך הינה בעלת אופי זמני. הראיות האובייקטיביות והגורמים הרלבנטיים כוללים פרמטרים כגון: עליית שווי לאחר מועד הדוח הכספי, דירוג אשראי גבוה (קבוצה A או מעליה), ניתוח עמידות בתרחישי לחץ על ידי גורם מקצועי חיצוני או על ידי הבנק, גיבוי ובכלל זה השקעה ממשלתית ישירה בהון לצורך הבטחת האיתנות של הבנק המנפיק.
- עקרונות אלו תואמים את ההנחיה שהוציא המפקח על הבנקים, למטעם ההגדרות של "דירוג משמעותי" ו"ירידת ערך משמעותית" אשר נקבעו על ידי הבנק.
- כאשר חלה ירידת ערך בעלת אופי אחר מזמני, עלותו של נייר הערך מופחתת לשווי ההוגן ומשמשת כבסיס עלות חדש. הפסדים מניירות ערך שאינם בעלי אופי זמני נזקפים לדוח הרווח והפסד. עליות ערך בתקופות דיווח עוקבות מבסיס העלות החדש, נזקפות בסעיף נפרד בהון העצמי במסגרת רווח כולל אחר מצטבר ואינן נזקפות לרווח והפסד.

מכשירים פיננסיים נגזרים לרבות חשבונאות גידור

הבנק מחזיק מכשירים פיננסיים נגזרים לצרכי גידור סיכונים מטבע חוץ וסיכונים ריבית, וכן מבוצעת פעילות בנגזרים שלא לצורכי גידור לרבות נגזרים משובצים שהופרדו.

חשבונאות גידור

במועד יצירת הגידור הבנק מתעד באופן פורמאלי את יחסי הגידור בין המכשיר המגדר והפריט המגודר, לרבות מטרת ניהול הסיכונים והאסטרטגיה של הבנק לביצוע הגידור וכן האופן בו הבנק יעריך את אפקטיביות יחסי הגידור. הבנק מעריך את האפקטיביות של יחסי הגידור הן בתחילת הגידור והן על בסיס מתמשך. כמו כן הבנק מיישם חשבונאות גידור בשיטה "המקוצרת" המניחה אפקטיביות מלאה בהתאם להוראות התקן.

1. גידור שווי הוגן

שינויים בשווי ההוגן של מכשיר פיננסי נגזר שיועד לגידור שווי הוגן נזקפים לדוח רווח והפסד. הפריט המגודר מוצג אף הוא בשווי הוגן כאשר השינויים בשווי ההוגן שניתן ליחס אותם לסיכון המגודר, נזקפים לדוח רווח והפסד.

אם המכשיר המגדר אינו עונה עוד לקריטריונים לגידור חשבונאי, או שהוא פוקע, נמכר, מבוטל או ממומש, או שהבנק מבטל את הייעוד של גידור שווי הוגן, אזי נפסק הטיפול לפי חשבונאות גידור. גידור השקעה נטו בפעילות חוץ - ראה [סעיף \(ד\)](#) לעיל.

2. נכסים והתחייבויות

חשבונאות גידור אינה מיושמת לגבי מכשירים נגזרים המשמשים כחלק ממערך ניהול הנכסים וההתחייבויות של הבנק (ALM). השינויים בשווי ההוגן של נגזרים אלה מוכרים ברווח והפסד עם היווצרותם.

3. נגזרים אחרים

השינויים בשווי ההוגן של נגזרים שאינם משמשים לגידור או כיסוי חשיפות, נזקפים מיידית לרווח והפסד.

4. נגזרים משובצים

מכשירים נגזרים משובצים מופרדים מהחזרה המארח ומסופלים בנפרד אם: (א) אין קשר ברור והדוק בין המאפיינים הכלכליים והסיכונים של החזרה המארח ושל המכשיר הנגזר המשובץ לרבות סיכונים אשראי הנובעים מנגזרי אשראי משובצים מסוימים (ב) מכשיר נפרד בעל אותם תנאים כשל המכשיר הנגזר המשובץ היה עומד בהגדרת נגזר; ו-(ג) המכשיר המשולב אינו נמדד לפי שווי הוגן דרך רווח והפסד.

ביאור 1 - עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)

נגזר משובץ שהופרד מוצג במאזן יחד עם החוזה המארח, שינויים בשוויים ההוגן של נגזרים משובצים שהופרד נזקפים מיידית לרווח והפסד.

במקרים מסוימים (כגון מקרים בהם לבנק אין את היכולת להפריד נגזר משובץ מהחוזה המארח), בהתאם לתקן חשבונאות אמריקאי (FAS 155, (ASC 815-15)), הטיפול החשבונאי במכשירים פיננסיים משולבים מסוימים, הבנק בוחר לא להפריד את הנגזר המשובץ ולמדוד את המכשיר הפיננסי המשולב (hybrid instrument) בשלמותו בשווי הוגן תוך דיווח על שינויים בשווי הוגן בדוח רווח והפסד בעת היווצרותם. הבחירה כאמור נעשית במועד רכישת המכשיר המשולב או בקרות אירועים מסוימים בהם המכשיר כפוף למדידה מחדש (re-measurement event), כגון כתוצאה מצירופי עסקים או שינויים מהותיים של מכשירי החוב. בחירת שווי הוגן כאמור הינה בלתי חוזרת.

5. שווי הוגן

בדבר קביעת שווי הוגן ראה [סעיף \(ז\)](#) לעיל.

יא. העברות ושירות של נכסים פיננסיים וסילוק של התחייבויות

הבנק מיישם את כללי המדידה והגילוי שנקבעו בתקן חשבונאות אמריקאי (FAS 140 (ASC 860-10)), העברות ושירות של נכסים פיננסיים וסילוק של התחייבויות, כפי שתוקן על ידי (FAS 166 (ASC 860-10)) העברות ושירות של נכסים פיננסיים, לצורך הטיפול בהעברות של נכסים פיננסיים וסילוק של התחייבויות. בהתאם לכללים אלו העברת נכס פיננסי תטופל חשבונאית כמכירה, אם ורק אם, מתקיימים כל התנאים הבאים: (1) הנכס הפיננסי שהועבר בודד מהגורם המעביר, גם במצב של פשיטת רגל או בכינוס נכסים אחר; (2) כל מקבל (או, אם המקבלת היא ישות שכל יעודה הינו לעסוק באיגוח או בפעילות מימון מגובה נכסים ואשר אותה ישות מנועה מלשעבד או להחליף את הנכסים הפיננסיים שקיבלה, כל צד שלישי שמחזיק בזכויות מוטב) יכול לשעבד או להחליף את הנכסים (או את זכויות המוטב) שקיבל, ולא קיים תנאי שגם מגביל את המקבל (או צד שלישי אשר מחזיק בזכויות המוטב) מלנצל את זכותו לשעבד או להחליף וגם מעניק למעביר הטבה גדולה יותר מאשר הטבה טריוויאלית; (3) המעביר, או חברות מאוחדות שנכללו בדוחותיו הכספיים, או הסוכנים שלו, אינם שומרים על שליטה אפקטיבית בנכסים הפיננסיים או בזכויות המוטב המתייחסים לנכסים המועברים האלה.

החל מיום 1 בינואר 2012 הבנק מיישם את עדכון תקינה חשבונאית ASU 2011-03 בנושא בחינה מחדש של שליטה אפקטיבית בעסקאות רכש חוזר.

בעסקאות העברת נכסים פיננסיים הבנק קובע כי למעביר נותרת שליטה אפקטיבית על הנכסים שהועברו אם מתקיימים כל התנאים שלהלן:

- הנכסים שיירכשו חזרה או ייפדו זהים או זהים במהות לנכסים שהועברו.
- ההסכם הוא לרכוש אותם חזרה או לפדות אותם לפני מועד הפירעון במחיר קבוע או במחיר הניתן לקביעה.
- ההסכם נערך במועד ההעברה.

בנוסף, כדי שהעברה של חלק מנכס פיננסי תחשב כמכירה, החלק המועבר חייב לקיים את ההגדרה של זכויות משתתפות. זכויות משתתפות חייבות לעמוד בקריטריונים הבאים: הזכות צריכה לייצג זכויות פרופורציונאליות ביחס למלוא הנכס הפיננסי; כל תזרימי מזומנים המתקבלים מהנכסים מחולקים בין זכויות המשתתפות באופן פרופורציונאלי לחלקם בבעלות; הזכויות אינן זכויות נחותות (subordinated) ביחס לזכויות אחרות ולא קיימת זכות חזרה למעביר או למחזיקים אחרים בזכויות משתתפות (למעט במקרה של הפרת מצגים או התחייבויות, התחייבויות חוזיות שוטפות לשירות בנכס פיננסי בשלמותו וניהול חוזה ההעברה, ומחויבויות חוזיות להתחלק בקיזוז הטבות כלשהן שהתקבלו על ידי מחזיק כלשהו בזכויות משתתפות); ולמעביר וגם למחזיק בזכויות משתתפות אין זכות לשעבד או להחליף את הנכס הפיננסי בשלמותו, למעט אם כל המחזיקים בזכויות משתתפות מסכימים לשעבד או להחליף את הנכס הפיננסי בשלמותו.

במידה והעסקה עומדת בתנאים לטיפול בעסקה כמכירה, הנכסים הפיננסיים המועברים נגרעים מהמאזן של הבנק. במידה ולא מתקיימים תנאי המכירה, ההעברה נחשבת לחוב מובטח. מכירה של חלק מנכס פיננסי שאינו זכות משתתפת כפי שמוגדר להלן, מטופלת כחוב מובטח, היינו, הנכסים המועברים ממשיכים להירשם במאזן של הבנק והתמורה מהמכירה תוכר כהתחייבות של הבנק.

ביאור 1 - עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)

ניירות ערך שנמכרו בתנאי רכישה חוזרת או שנרכשו בתנאי מכירה חוזרת, ניירות ערך שנשאלו או שהושאלו, וכן מכשירים פיננסיים אחרים שהועברו או שהתקבלו על ידי הבנק, בהם הבנק לא איבד שליטה על הנכס המועבר או לא רכש שליטה בנכס שהתקבל מטופלים כחוב מובטח. מכשירים פיננסיים שהועברו בעסקאות כאמור, נמדדים לפי אותם עקרונות מדידה שישמו לפני העברתם.

ניירות הערך שנמכרו כאמור, לא נגרעים מהמאזן ומוצגים בסעיף ניירות ערך, וכנגדם הפיקדון שלהבטחת השבתו שועבדו אותם ניירות ערך מוצג בסעיף "ניירות ערך שהושאלו או נמכרו במסגרת הסכמי רכש חוזר".

ניירות ערך שנרכשו נרשמים לפי שווים ביום ביצוע העסקה בסעיף "ניירות ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר".

הבנק עוקב אחר שווי הוגן של ניירות ערך שנשאלו והושאלו וכן של ניירות ערך שהועברו בהסכמי רכש ומכר חוזר על בסיס יומי ודרישת ביטחונות מבוצעת במקרים המתאימים. ריבית שהתקבלה או ששולמה בגין ניירות ערך כאמור מדווחת במסגרת הכנסות (הוצאות) ריבית נטו.

בהתאם להוראות המפקח, עסקאות השאלת ניירות ערך המבוצעות כעסקאות אשראי "רגילות" בהן הבנק משאיל ניירות ערך כנגד תיק הביטחונות והשואל אינו מעביר לתאגיד הבנקאי מרווח בטחון (מרג'ן) המתייחס ספציפית לעסקת השאלת ניירות ערך, מוצגות כאשראי לציבור לפי שווי שוק ומצטרפות לחבות השואל. השינויים בשווי של ניירות ערך הנ"ל על בסיס צבירה נזקפים בדוח רווח והפסד לסעיף הכנסות ריבית מאשראי לציבור, וההתאמה לשווי שוק נזקפת להתאמות בגין ניירות ערך זמינים למכירה לפי שווי הוגן.

הבנק גורע התחייבות אם ורק אם ההתחייבות סולקה, כלומר התקיים אחד מהתנאים הבאים: (א) הבנק שילם למלווה והשתחרר ממחויבותו בגין ההתחייבות, או (ב) הבנק שוחרר משפטית בהליך משפטי או בהסכמת המלווה מהיותו החייב העיקרי בגין ההתחייבות.

י.ב. זכויות עובדים

הטבות לאחר פרישה - פנסיה, פיצויים והטבות אחרות – תכניות להטבה מוגדרת

הטבת פנסיה הינה חלק מהתגמול המשולם לעובד תמורת שירותיו. בתכנית פנסיה להטבה מוגדרת הבנק מביח לספק בנוסף לשכר השוטף, תשלומי פנסיה בשנים שלאחר שהעובד יפרוש. סכום ההטבה שישולם תלוי באירועים עתידיים מסוימים הכלולים בנוסחת ההטבה של התכנית.

הגדרות:

- שימור להיוון ההתחייבויות בגין זכויות עובדים – שיעור ההיוון המשמש לחישוב ההתחייבות האקטוארית לזכויות עובדים של הבנק לפנסיה מבוסס על תשואות השוק בהתאם לחלופה שהבנק בחר מתוך החלופות שנקבעו על ידי בנק ישראל לפיהם העקום מורכב מתשואות אגרות חוב ממשלתיות בישראל בתוספת עקום מרווח של אגרות חוב קונצרניות בדירוג AA ומעלה.
- רווח / הפסד אקטוארי - השינוי בערך של מחויבות חזויה או של נכסי תכנית הנובע מכך שהניסיון בפועל שונה מהמשוער או שנובע משינוי בהנחה אקטוארית.
- תשואה חזויה על נכסי תכנית - הבנק מחשב את שיעור התשואה החזוי לטווח ארוך על נכסי התכנית תוך שימוש בשיעורי התשואה ההיסטוריים לאורך תקופת זמן ארוכה יק עם הרכב נכסים דומה.
- מחויבות בגין הטבה חזויה – הערך הנוכחי האקטוארי של כל ההטבות המיוחסות על ידי נוסחת ההטבה של התכנית.

עלות פנסיה נטו לתקופה שנזקפת לרווח והפסד כוללת עלות שירות, עלות ריבית, תשואה חזויה על נכסי התכנית, הפחתה של רווח או הפסד אקטוארי נטו, הפחתה של נכס או התחייבות נטו בגין המעבר (הפחתה של רווחים אקטואריים כפי שהוכרו ביום 1 בינואר 2013 מועד היישום לראשונה של כללי החשבונאות המקובלים בבנקים בארה"ב בנושא זכויות עובדים) נזקפו אל הרווח הכולל האחר המצטבר.

ההפסד האקטוארי ליום 1 בינואר 2013 הנובע מהפער שבין שיעור ההיוון לחישוב עתודות לכיסוי זכויות עובדים צמודות למדד המחירים לצרכן שנקבע על פי הוראת השעה בהוראות הדיווח לציבור (4%) לבין שיעורי ההיוון למועד זה שנקבעו על פי האמור לעיל נכלל במסגרת הרווח הכולל האחר המצטבר. רווחים אקטואריים מיום 1 בינואר 2013 ואילך הנובעים משינויים שוטפים בשיעורי ההיוון במהלך תקופת הדיווח, נרשמו ברווח הכולל האחר המצטבר ואיפסו את יתרת ההפסד שנרשמה ליום 1 בינואר 2013.

ביאור 1 - עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)

הפסדים ורווחים אקטואריים הנובעים משינויים שוטפים בשיעורי ההיוון במהלך תקופות הדיווח והרווחים אקטואריים הנובעים משינויים שוטפים בשיעורי ההיוון במהלך תקופות הדיווח לאחר איפוס יתרת ההפסד בגין המעבר כאמור לעיל, נזקפים אל הרווח הכולל האחר ומופחתים בשיטת קו ישר על פי תקופת השירות הממוצעת הנוותרת של העובדים הצפויים לקבל הטבות על פי התכנית.

הפסדים ורווחים אקטואריים אחרים (אינם נובעים משינויים שוטפים בשיעורי ההיוון) והפער בין התשואה החזויה לתשואה בפועל על נכסי התכנית נזקפים אל הרווח הכולל האחר ומופחתים בשיטת קו ישר על פי תקופת השירות הממוצעת הנוותרת של העובדים הצפויים לקבל הטבות על פי התכנית.

המחויבות בגין ההטבה החזויה במאזן נרשמת בניכוי השווי ההוגן של נכסי התכנית. כאשר המחויבות בין ההטבה החזויה עולה על השווי ההוגן של נכסי התכנית תרשם במאזן התחייבות כגובה הפער האמור. אם השווי ההוגן של נכסי התכנית עולה על המחויבות בגין ההטבה החזויה, ירשם במאזן נכס כגובה הפער האמור.

הטבות לאחר פרישה - תכניות להפקדה מוגדרת

תכנית להפקדה מוגדרת הינה תכנית המספקת הטבות לאחר פרישה בתמורה לשירותים שסופקו, מספקת חשבון אישי לכל משתתף בתכנית ומגדירה כיצד ייקבעו ההפקדות לחשבון של העובד. בתכנית זו ההטבות שמשתתף בתכנית יקבל תלויות אך ורק בסכום המופקד לחשבון המשתתף בתכנית, בתשואות שנצברו על ההשקעות של הפקדות אלה ובחילוטם של הטבות של משתתפים אחרים בתכנית שעשויים להיות מוקצים לחשבון של אותו משתתף. במקרה זה עלות ההטבה נטו לתקופה תהיה ההפקדה הנדרשת לאותה תקופה.

התחייבות הבנק לתשלום פיצויים בהתאם לסעיף 14 לחוק פיצויי פיטורין מטופלות כתכנית להפקדה מוגדרת.

היעדרויות בתשלום

הבנק צובר התחייבות עבור תגמול לעובדים בגין היעדרויות עתידיות. ההתחייבות בגין ימי חופשה נמדדת על בסיס שוטף ללא שימוש בשיעורי היוון והנחות אקטואריות. לצורך חישוב ההתחייבות בגין ימי חופשת יובל מובאים בחשבון שיעורי היוון והנחות אקטואריות. שינויים בהתחייבות נזקפים מידית לדוח רווח והפסד.

עסקאות תשלום מבוסס מניות

עסקאות תשלום מבוסס מניות כוללות עסקאות עם עובדים שסולקו במכשירים הוניים. הבנק ככלל מכיר בהוצאה בגין תשלומים מבוססי מניות שהוא מעניק לעובדי. מענקים הוניים נמדדים על בסיס השווי ההוגן במועד ההענקה. מענקים התחייבויות נמדדים על בסיס השווי ההוגן במועד ההענקה וההתחייבות נמדדת מחדש עד מועד הסילוק.

י. קיזוז נכסים והתחייבויות

הבנק מיישם את הכללים שנקבעו בחוזר המפקח על הבנקים מיום 12 בדצמבר 2012 בנושא קיזוז נכסים והתחייבויות. הבנק מקיזז נכסים והתחייבויות הנובעים מאותו צד נגדי ומציג במאזן את יתרתם נטו בהתקיים התנאים המצטברים הבאים:

- בגין אותן ההתחייבויות, קיימת זכות חוקית ניתנת לאכיפה (legally enforceable right) לקיזוז ההתחייבויות מהנכסים;
- קיימת כוונה לפרוע את ההתחייבות ולממש את הנכסים על בסיס נטו או בו זמנית;
- גם הבנק וגם הצד הנגדי חייבים אחד לשני סכומים הניתנים לקביעה (Determinable Amounts).

הבנק מקיזז נכסים והתחייבויות עם שני צדדים נגדיים שונים ומציג במאזן סכום נטו בהתקיים כל התנאים המצטברים לעיל, ובתנאי שישנו הסכם בין שלושת הצדדים המעגן באופן ברור את זכות הבנק בגין אותן ההתחייבויות לקיזוז.

הבנק מקיזז פיקדונות שפירעונם למפקיד מותנה במידת הגביה מן האשראי והאשראי שניתן מפיקדונות אלה, כשאין לבנק סיכון להפסד מהאשראי. המרווח בפעילות הנ"ל נכלל בסעיף "עמלות".

הבנק בחר שלא לקיזז במאזן יתרות בגין מכשירים נגזרים שבוצעו עם אותו צד נגדי הכפופים להסדר התחשבות נטו (master netting arrangement).

ביאור 1 - עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)

י.ד. בניינים וציוד

הכרה ומדידה

בניינים וציוד מוצגים לפי עלות, בניכוי פחת שנצבר והפסדים מירידת ערך. העלות כוללת הוצאות הניתנות לייחוס ישיר לרכישת הנכס. עלות תוכנה שנרכשה, המהווה חלק בלתי נפרד מתפעול הציוד הקשור, מוכרת כחלק מעלות ציוד זה.

כאשר לחלקי רכוש קבוע משמעותיים יש אורך חיים שונה הם מטופלים כפריטים נפרדים של הרכוש הקבוע.

בניינים העומדים למכירה, מוצגים לפי הערך בספרים או שווי המימוש שלהם, כנמוך שבהם.

רווח או הפסד ממכירת רכוש קבוע נכלל בסעיף "הכנסות אחרות" בדוח רווח והפסד.

עלויות עוקבות

עלות החלפת חלק מפריט רכוש קבוע מוכרת כחלק מהערך בספרים של אותו פריט אם צפוי כי ההטבות הכלכליות העתידיות הגלומות בחלק שהוחלף יזרמו אל הבנק ואם עלותו ניתנת למדידה באופן מהימן. הערך בספרים של החלק שהוחלף, נגרע מהספרים.

עלויות תחזוקה שוטפות של פריטי רכוש קבוע נזקפות לרווח והפסד עם התהוותן.

עלויות תוכנה

בהתאם להוראות הדיווח לציבור, הבנק מסווג בסעיף זה את העלויות בגין נכסי תוכנה שנרכשו או עלויות שהונו כנכס בגין תוכנות שפותחו באופן פנימי לשימוש עצמי.

תוכנות אשר נרכשות נמדדות לפי עלות בניכוי פחת שנצבר והפסדים מירידת ערך.

עלויות בקשר עם פיתוח והתאמה של תוכנות מחשב לשימוש עצמי מהוונות אך ורק אם ניתן למדוד באופן מהימן את עלויות הפיתוח, התוכנה ישימה מבחינה טכנית, צפויה הטבה כלכלית עתידית ולבנק כוונה ומקורות מספיקים על מנת להשלים את הפיתוח ולהשתמש בתוכנה. כמו כן קבע הבנק סף מהותיות בסך 750 אלפי ש"ח להיוון עלויות לפיתוח עצמי של תוכנות. עלויות שהונו כוללות עלויות ישירות של חומרים, שירותים ושכר עבודה ישיר לעובדים עלויות אלו נמדדות לפי העלות בניכוי פחת שנצבר והפסדים מירידת ערך. עלויות אחרות נזקפות לרווח והפסד עם התהוותן. עלויות עוקבות בגין תוכנה מוכרות כנכס אך ורק כאשר הן מגדילות את ההטבות הכלכליות העתידיות הגלומות כנכס בגינו הן הוצאו. יתר העלויות נזקפות לדוח רווח והפסד עם התהוותן.

פחת והפחתות

הפחת מחושב מהעלות, בהתאם לאורך החיים השימושי, לפי שיטת הקו הישר החל מהמועד בו הנכס מוכן לשימוש. הבנק מפחית בנפרד כל חלק של רכוש קבוע שנקבע לו אורך חיים שונה. שיפורים במושכר מופחתים על פני משך תקופת השכירות לרבות אופציה שסביר שתמומש, או אורך החיים השימושים שלהם לפי התקופה הקצרה יותר. נכס מופחת החל מהמועד בו הוא זמין לשימוש. האומדנים בדבר אורך החיים השימושי וערך השיר נבחנים מחדש מעת לעת, ולפחות בכל סוף שנת כספים, ומותאמים בעת הצורך.

בקשר עם ירידת ערך נכסים לא כספיים ראה [סעיף \(כא\) להלן](#).

חכירות

חכירות, לרבות חכירות של קרקעות ממינהל מקרקעי ישראל או מצדדים שלישיים אחרים, בהן נושאת הקבוצה באופן מהותי בכל הסיכונים והתשואות מהנכס מסוגות כחכירות מימוניות. בעת ההכרה לראשונה נמדדים הנכסים החכורים ומוכרת התחייבות בסכום השווה לנמוך מבין השווי ההוגן והערך הנוכחי של דמי החכירה המינימאליים העתידיים. תשלומים עתידיים למימוש אופציה להארכת תקופת החכירה מול מנהל מקרקעי ישראל אינם מוכרים כחלק מהנכס וההתחייבות המתייחסת, ככל שסכומם נגזר משווי ההוגן של הקרקע במועדי החידוש העתידיים של הסכם החכירה. לאחר ההכרה לראשונה, מטופל הנכס בהתאם למדיניות החשבונאית הנהוגה לגבי נכס זה.

תקופת החכירה, היא התקופה שאינה ניתנת לביטול, שלגביה החוכר סיכם חוזית על חכירת הנכס ביחד עם תקופות נוספות כלשהן שלגביהן קיימת לחוכר אופציה להמשיך את חכירת הנכס, בתשלום נוסף או ללא תשלום נוסף, כאשר במועד ההתקשרות בחכירה וודאי באופן סביר שהחוכר יממש את האופציה.

יתר החכירות מסוגות כחכירות תפעוליות, כאשר הנכסים החכורים במקרים אלו אינם מוכרים במאזן.

דמי חכירה ששולמו מראש למנהל מקרקעי ישראל בגין חכירות תפעוליות מוצגים במאזן כהוצאות מראש ונזקפים לדוח רווח והפסד לפי שיטת הקו הישר על פני תקופת החכירה.

ביאור 1 - עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)

נדל"ן להשקעה

נדל"ן להשקעה הוא נדל"ן (קרקע או מבנה - או חלק ממבנה - או שניהם) המוחזק על ידי הבנק (כבעלים או כחוכר בחכירה מימונית) לצורך הפקת הכנסות שכירות או לשם עליית ערך הונית או שניהם, ושלא לצורך:

- שימוש בייצור או הספקת סחורות או שירותים למטרות מנהלתיות; או
  - מכירה במהלך העסקים הרגיל.
- נדל"ן להשקעה נמדד לראשונה לפי עלות הרכישה בתוספת עלויות עסקה. בתקופות עוקבות הנדל"ן להשקעה נמדד לפי עלות בניכוי פחת שנצבר והפסדים מירידת ערך.

טו. הוצאות הנפקה

הוצאות הנפקת אגרות חוב, שטרי התחייבות וכתבי התחייבות נדחים מופחתות לפי שיטת הריבית האפקטיבית על פני אורך החיים הצפוי של המכשיר המונפק.

טז. נכסים שהועברו לבעלות הקבוצה עקב סילוק אשאים בעייתיים

נכסים שהועברו לבעלות הקבוצה עקב סילוק אשאים בעייתיים שנכללים בסעיף נכסים אחרים מוצגים על פי שווי הוגן של הנכס במועד העברתו או שווי הוגן כיום המאזן כנמוך שבהם. ההפחתות נזקפות לסעיף הוצאות תפעוליות ואחרות.

יז. התחייבויות תלויות

הדוחות הכספיים כוללים הפרשות מתאימות לגבי תביעות אשר לדעת הנהלת הבנק והנהלת החברות המאחדות, המתבססות על ההערכות היועצים המשפטיים, לא תדחינה או תתבטלנה, וזאת למרות שהתביעות הנ"ל מוכחות על ידי הבנק. בנוסף קיימים הליכים משפטיים שבשלב זה לא ניתן להעריך את סיכוייהם ו/או תוצאותיהם, ומהטעם האמור לא בוצעה בגינם הפרשה.

התביעות שהוגשו כנגד הבנק מסווגות לשלוש קבוצות, בהתאם לתחומי ההסתברות להתממשות החשיפות לסיכון, כמפורט להלן:

- סיכון צפוי - הסתברות להתממשות החשיפות לסיכון הינה מעל ל-70%. בגין תביעות הנכללות בקבוצת סיכון זו נכללו הפרשות מתאימות בדוחות הכספיים.
- סיכון אפשרי - הסתברות להתממשות החשיפות לסיכון הינה בין 20% ל-70%. בגין תביעות הנכללות בקבוצת סיכון זו לא נכללו הפרשות בדוחות הכספיים אלא רק ניתן גילוי.
- סיכון קלוש - הסתברות להתממשות החשיפות לסיכון הינה קטנה או שווה ל-20%. בגין תביעות הנכללות בקבוצת סיכון זו לא נכללו הפרשות בדוחות הכספיים ולא ניתן גילוי.

במקרים נדירים, בהם לדעת הנהלת הבנק, בהסתמך על יועציה המשפטיים, לא ניתן להעריך את סיכויי ההתממשות של החשיפה לסיכון בגין תביעה רגילה ובגין תביעה שאושרה כתביעה ייצוגית, לא מבוצעת הפרשה.

כמו כן הקבוצה חשופה לתביעות משפטיות שטרם נטענו/הוגשו וזאת בין היתר בהתקיים ספק בפרשנות הסכם ו/או הוראה דין ו/או אופן יישומם. חשיפה זו מובאת לידיעת הקבוצה במספר דרכים. בהערכת הסיכון הנובע מטענות/תביעות שטרם הוגשו מסתמכת הקבוצה על הערכות פנימיות של הגורמים המטפלים וההנהלה, המשקללות את הערכת הסיכוי להגשת תביעה, את הסיכוי להצלחת התביעה, אם וככל שתוגש ותשלומים בפשרה ככל שיהיו כאלה. ההערכה מבוססת על הניסיון שנצבר ביחס להגשת תביעות ועל ניתוח של הטענות לגופן. מטבע הדברים, לאור השלב הראשוני שבו מצוי ברור הטענה המשפטית, עשויה התוצאה בפועל להיות שונה מההערכה שנעשתה בשלב שטרם הוגשה התביעה.

כביאור 26 בדבר התחייבויות תלויות והתקשרויות מיוחדות ניתנו פרטים בדבר סכום החשיפה הנוספת בשל תביעות תלויות שסכומן עולה על 2 מיליון ש"ח ואשר אפשרות התממשותן אינה קלושה. כמו כן ניתן גילוי להליכים משפטיים מהותיים כנגד הבנק וחברות מאוחדות.

יח. הוצאות מיסים על ההכנסה

מיסים על הכנסה כוללים מיסים שוטפים ונדחים. מיסים שוטפים ונדחים נזקפים לדוח רווח והפסד אלא אם המיסים נובעים מצירוף עסקים, או נזקפים ישירות להון במידה ונובעים מפריטים אשר מוכרים ישירות בהון.

ביאור 1 - עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)

מיסים שוטפים

המס השוטף הינו סכום המס הצפוי להשתלם (או להתקבל) על ההכנסה החייבת במס לשנה כשהוא מחושב לפי שיעורי המס החלים לפי החוקים שנחקקו או נחקקו למעשה למועד הדיווח, והכולל שינויים בתשלומי המס המתייחסים לשנים קודמות.

ההפרשה למיסים על ההכנסה של הבנק ושל חברות מאוחדות שלו שהן מוסדות כספיים לצרכי מס ערך מוסף, כוללת מס רווח המוטל על ההכנסה לפי חוק מס ערך מוסף. מס ערך מוסף המוטל על השכר במוסדות כספיים נכלל בדוח רווח והפסד בסעיף "משכורות והוצאות נלוות".

מיסים נדחים

ההכרה במיסים נדחים הינה בהתייחס להפרשים זמניים בין הערך בספרים של נכסים והתחייבויות לצורך דיווח כספי לבין ערכם לצרכי מיסים. אולם, הקבוצה לא מכירה במיסים נדחים לגבי ההפרשים הזמניים הבאים:

- ההכרה לראשונה במוניטין.
  - ההכרה לראשונה בנכסים ובהתחייבויות בעסקה שאינה מהווה צירוף עסקים שאינה משפיעה על הרווח החשבונאי ועל הרווח לצרכי מס.
  - הפרשים הנובעים מהשקעה בחברות בנות ובחברות כלולות, במידה והקבוצה שולטת במועד היפוך הפרש, וכן צפוי שהם לא יתהפכו בעתיד הנראה לעין, בין אם בדרך של מימוש ההשקעה ובין אם בדרך של חלוקת דיבידנדים בגין ההשקעה.
- המדידה של מיסים נדחים משקפת את השלכות המס שינבעו מהאופן בו הקבוצה צופה, בתום תקופת הדיווח, להשיב או לסלק את הערך בספרים של נכסים והתחייבויות.
- המיסים הנדחים נמדדים לפי שיעורי המס הצפויים לחול על ההפרשים הזמניים במועד בו ימומשו, בהתבסס על החוקים שנחקקו או שנחקקו למעשה לתאריך המאזן.
- נכס מס נדחה בגין הפסדים מועברים, זיכויי מס שטרם נוצלו, הטבות מס והפרשים זמניים הניתנים לניכוי מוכר בספרים כאשר צפוי (more likely than not) שבעתיד תהיה הכנסה חייבת, שכנגדה יהיה ניתן לנצל אותם. נכסי המיסים הנדחים נבדקים בכל מועד דיווח, ובמידה ולא צפוי כי הטבות המס המתייחסות יתממשו, הם מופחתים.
- לצורך הקביעה כי ניתן להכיר בנכס מס נדחה, הקבוצה מביאה בחשבון את כל הראיות הזמינות - הן הראיות החיוביות, התומכות בהכרה בנכס מס נדחה והן הראיות השליליות השוללות הכרה בנכס מס נדחה.

קיצוז נכסים והתחייבויות בגין מיסים נדחים

הבנק מקיזז נכסים והתחייבויות בגין מיסים נדחים במידה וקיימת זכות חוקית הניתנת לאכיפה לקיזוז של נכסים והתחייבויות מיסים שוטפים, והם מיוחסים לאותה הכנסה חייבת במס הממוסה על ידי אותה רשות מס בגין אותה ישות נישומה, או בחברות שונות בקבוצה, אשר כוונתן לסלק נכסים והתחייבויות בגין מיסים שוטפים על בסיס נטו או שנכסים והתחייבויות בגין המיסים מיושבים בזמנית.

תוספת מס בגין חלוקת דיבידנד

הקבוצה עשויה להתחייב בתוספת מס במקרה של חלוקת דיבידנדים על ידי חברות הקבוצה. תוספת מס זו לא נכללת בדוחות הכספיים, כאשר מדיניות חברות הקבוצה היא שלא לגרום לחלוקת דיבידנד הכרוכה בתוספת מס לחברה המקבלת, בעתיד הנראה לעין. במקרים בהם צפויה חברה מוחזקת לחלק דיבידנד מרווחים הכרוכים בתוספת מס לחברה, יוצרת הקבוצה עתודה למס בגין תוספת המס שעשויה הקבוצה להתחייב בה, בגין חלוקת הדיבידנד.

מיסים על הכנסה נוספים, הנובעים מחלוקת דיבידנדים על ידי הבנק נזקפים לרווח והפסד במועד בו מוכרת ההתחייבות לתשלום הדיבידנד המתייחס.

עסקאות בינחברתיות

מס נדחה בגין עסקאות בינחברתיות בדוח המאוחד נרשם לפי שיעור המס החל על החברה הרוכשת.

פוזיציות מס לא וודאיות

הבנק מכיר בהשפעת פוזיציות מס רק אם צפוי (more likely than not) שהפוזיציות יתקבלו על ידי רשויות המס או בית המשפט. פוזיציות מס שמוכרות נמדדות לפי הסכום המקסימאלי שסבירות התממשותו עולה על 50%. שינויים בהכרה או במדידה באים לידי ביטוי בתקופה בה חלו שינויים בנסיבות אשר הובילו לשינוי בשיקול הדעת. הבנק מיישם את כללי ההכרה והמדידה שנקבעו במסגרת FIN48.

ביאור 1 - עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)

יט. רווח למניה

הבנק מציג נתוני רווח למניה בסיסי ומדולל לגבי הון המניות הרגילות שלו. הרווח הבסיסי למניה מחושב על ידי חלוקת הרווח או ההפסד המיוחסים לבעלי המניות הרגילות של הבנק במספר הממוצע המשוקלל של המניות הרגילות שהיו במחזור במשך התקופה. הרווח המדולל למניה נקבע על ידי התאמת הרווח או ההפסד, המתייחס לבעלי המניות הרגילות והתאמת הממוצע המשוקלל של המניות הרגילות שבמחזור בגין ההשפעות של כל המניות הרגילות הפוטנציאליות המדללות.

כ. עסקאות עם בעלי שליטה

הבנק מיישם את כללי החשבונאות המקובלים בארה"ב לטיפול חשבונאי בפעולות בין תאגיד בנקאי לבין בעל שליטה בו ובין חברה בשליטת הבנק. במצבים בהם בכללים כאמור לא קיימת התייחסות לאופן הטיפול, מיישם הבנק את הכללים שנקבעו בתקן מספר 23 של המוסד הישראלי לתקינה בחשבונאות בנושא.

נכסים והתחייבויות שלגביהם בוצעה עסקה עם בעל שליטה נמדדים לפי שווי הוגן כמועד העסקה. בשל העובדה כי מדובר בעסקה במישור ההוני, זוקפת הקבוצה את ההפרש בין השווי ההוגן לבין התמורה מהעסקה להון.

כא. ירידת ערך נכסים לא כספיים

1. הבנק בוחן, בכל מועד דיווח, את הצורך ברישום הפרשה לירידת ערך בנכסים הלא כספיים (כגון: בניינים וציוד, השקעות בחברות כלולות ונכסים לא מוחשיים לרבות מוניטין) כאשר ישנם סימנים, כתוצאה מאירועים או שינויים בנסיבות, המצביעים על כך שנכסיו במאזן מוצגים בסכום העולה על סכום בר-השבה שלהם. סכום בר-השבה של נכס או יחידה מניבת מזומנים הוא הגבוה מבין מחיר המכירה נטו (שווי הוגן בניכוי הוצאות מכירה) לבין שווי השימוש. שווי השימוש הוא הערך הנוכחי של אומדן תזרימי המזומנים העתידיים, המהוונים בשיעור הריבית לפני מס, הצפויים לנבוע מהשימוש בנכס וממימושו. למטרת בחינת ירידת ערך, הנכסים אשר אינם ניתנים לבחינה פרטנית מקובצים יחד לקבוצת הנכסים הקטנה ביותר אשר מניבה תזרימי מזומנים משימוש מתמשך, אשר הינה בלתי תלויה בעיקרה בנכסים ובקבוצות אחרות ("יחידה מניבת מזומנים"). למטרת בחינת ירידת ערך של מוניטין אשר הוכר במסגרת צרוף עסקים, יחידות מניבות מזומנים אליהן הוקצה מוניטין יקובצו כך שהרמה בה תיבחן ירידת הערך תשקף את הרמה הנמוכה ביותר בה המוניטין נתון למעקב למטרת דיווח פנימי אך לא תהיה גדולה ממגזר פעילות. כאשר משתנה הרכב היחידה מניבת מזומנים, אחת או יותר, שאליהן הוקצה המוניטין, המוניטין יוקצה מחדש ליחידות שהושפעו.

נכסי מטה הבנק אינם מפיקים תזרימי מזומנים נפרדים. במידה וקיימים סממנים לכך שחלה ירידת ערך בנכס השייך למטה הבנק, נקבע סכום בר השבה של קבוצת היחידות מניבות המזומנים שאותן משרת המטה.

כאשר ערכו בספרים של הנכס עולה על סכום בר-השבה הבנק מכיר בהפסד מירידת ערך בגובה הפער בין ערכו בספרים של הנכס לסכום בר-השבה. ההפסד שהוכר כאמור יבוטל אם חלו שינויים באומדנים ששימשו בקביעת סכום בר-השבה של הנכס מהמועד בו הוכר ההפסד האחרון מירידת ערך ובתנאי שהערך בספרים אחרי ביטול ההפסד מירידת ערך אינו עולה על הערך בספרים בניכוי פחת או הפחתות, שהיה נקבע אלמלא הוכר הפסד מירידת ערך. כל זאת, למעט הפסד מירידת ערך מוניטין שאינו מבוטל.

2. ירידת ערך של עלויות פיתוח עצמי של תוכנות מחשב

בחינת קיום ירידת ערך לגבי עלויות פיתוח עצמי של תוכנות מחשב תתבצע בנוסף לסממנים לבחינת קיום ירידת ערך שנקבעו ב-36 IAS גם בהתקיים הסממנים שצוינו בכללי החשבונאות המקובלים בבנקים בארה"ב: SOP 98-1:

- א. לא צפוי כי התוכנה תספק שירותים פוטנציאליים משמעותיים;
- ב. חל שינוי מהותי באופן או בהיקף השימוש בתוכנה או בשימוש הצפוי בתוכנה;
- ג. בוצע או יבוצע בעתיד שינוי מהותי בתוכנה;
- ד. העלויות לפיתוח או הסבת התוכנה המיועדת לשימוש עצמי חורגות משמעותית מהסכומים שנצפו מראש;
- ה. לא צפוי יותר שפיתוח התוכנה יושלם וייעשה בה שימוש.

באם מתקיים סימן אחד או יותר מהסימנים שצוינו לעיל, נדרש לבחון ירידת ערך בהתאם לכללים שנקבעו ב-36 IAS, ירידת ערך נכסים.

ביאור 1 - עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)

3.

ירידת ערך של השקעות בחברות כלולות המוצגות לפי שיטת השווי המאזני

השקעה בחברה כלולה נבחנת לירידת ערך בהתבסס על השווי ההוגן של ההשקעה. כאשר אין אפשרות למדוד את השווי ההוגן, ירידת ערך נבחנת כאשר חל שינוי בנסיבות אשר עלול להיות בעל השפעה שלילית מהותית על השווי ההוגן של ההשקעה.

ירידת הערך נבחנת ביחס להשקעה בכללותה. מוניטין המהווה חלק מחשבון ההשקעה בחברה הכלולה אינו מוכר כנכס נפרד ולכן אינו נבחן בנפרד לירידת ערך. במידה וקיימת ראייה אובייקטיבית המצביעה על כך שיתכן שנפגם ערכה של ההשקעה, הקבוצה מבצעת הערכה של סכום בר השבחה של ההשקעה שהינו הגבוה מבין שווי השימוש ומחיר המכירה נטו שלה.

הפסד מירידת ערך מוכר כאשר הערך בספרים של ההשקעה, לאחר יישום שיטת השווי המאזני, עולה על השווי ההוגן ובלבד שהפסד זה אינו זמני. ירידת ערך שאינה זמנית מוקצית תחילה למוניטין עד לאיפוסו. הסכום הנותר מוקצה לנכסים הלא שוטפים של החברה הכלולה באופן יחסי ולאחר מכן ליתר נכסיה. הפסד מירידת ערך שאינה זמנית שהוכר בעבר לא יבוטל בתקופות עוקבות.

4.

פעילות מופסקת

פעילות מופסקת הינה רכיב של עסקי הקבוצה, המייצג קו עסקים משמעותי נפרד או איזור גיאוגרפי משמעותי נפרד של פעילות שמומש, שמוחזק למכירה או לחלוקה או שהינו חברת בת שנרכשה במטרה למוכרה. הסיווג כפעילות מופסקת נעשה במועד בו מומשה הפעילות או כאשר היא מקיימת את הקריטריונים לסיווג כמוחזקת למכירה.

נכסים לא שוטפים המוחזקים למכירה נמדדים לפי הנמוך מבין הערך בספרים או השווי ההוגן בניכוי עלויות מכירה.

כ.ב. תקני חשבונאות חדשים, עדכוני תקינה חשבונאית והוראות חדשות של המפקח על הבנקים שיושמו לראשונה

1.

כללי חשבונאות מקובלים בארה"ב בנושא צירופי עסקים, איחוד דוחות כספיים והשקעות בחברות מוחזקות

ביום 10 ביוני 2015 פורסם חוזר בנושא "דיווח של תאגידי בנקאיים וחכ"א בישראל לפי כללי החשבונאות המקובלים בארה"ב בנושא צירופי עסקים, איחוד דוחות כספיים והשקעות בחברות מוחזקות".

בהתאם לחוזר, נדרש ליישם את כללי החשבונאות המקובלים בארה"ב בנושאים שלהלן:

- כללי ההצגה, המדידה והגילוי שנקבעו בהוראות נושא 805 בקודיפיקציה בדבר "צירופי עסקים".
- הוראות נושא 810 בקודיפיקציה בדבר איחוד דוחות כספיים. זכויות פוטנציאליות - אין לקחת בחשבון זכויות הצבעה פוטנציאליות. מדיניות חשבונאית אחידה - הדוחות הכספיים של הקבוצה צריכים להיות ערוכים בהתאם ל-US GAAP. זכויות שאינן מקנות שליטה - ימדדו על פי שווי ההוגן, יכללו בהון ויוצגו בנפרד מההון המיוחס לחברה האם.
- הוראות נושא 20-350 בדבר "נכסים בלתי מוחשיים - מוניטין ונכסים אחרים" בקשר לטיפול החשבונאי בירידת ערך מוניטין שנרכש בצירוף עסקים. לצורך בחינת ירידת ערך יש לבדוק האם קיים פער בין הערך בספרים של היחידה המדווחת בגינה נוצר המוניטין לבין שווי ההוגן. במידה וקיים פער, תוכר ירידת ערך בגין המוניטין בגובה הפער שבין השווי ההוגן לערך בספרים וזאת עד לאיפוס הערך של המוניטין בספרים. הבחינה תעשה לפחות אחת לשנה ובתקופות הקצרות משנה כאשר קיימים אירועים או נסיבות אשר עלולים להצביע על ירידת ערך.
- כללי החשבונאות המקובלים בארה"ב בנושא חברות מוחזקות, לרבות כללי ההצגה, המדידה והגילוי וההנחיות הנוגעות לירידת ערך שנקבעו בהוראות נושא 323 בקודיפיקציה בדבר "השקעות - שיטת השווי המאזני ועסקאות משותפות". מדידה - לישות יש אפשרות לבחור לטפל בהשקעות במוחזקות בשווי הוגן במקום בשיטת השווי המאזני. ירידה בשיעור החזקה - בעת ירידה בשיעור החזקה, ללא קשר לשאלה האם החברה איבדה השפעה מהותית. אם לא, יש להכיר ברווח או הפסד בגובה הפער שבין התמורה מהמכירה לחלק היחסי מהעלות המופחתת שנמכר. בעת איבוד השפעה מהותית, הזכויות שנותרו בהשקעה יוצגו לפי הערך בספרים של ההשקעה ערב השינוי.

ביאור 1 - עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)

- ירידת ערך - העודף של העלות המופחתת של ההשקעה על שוויה ההוגן. ירידת ערך אחרת מזמנית שהוכרה לא תבוטל בתקופות עתידיות.
- הפסדים - ככלל על המשקיע להפסיק ליישם את שיטת השווי המאזני לאחר שהכיר בהפסדים מהמוחזקת עד לאיפוס ההשקעה, כאשר בתקופות עוקבות על המשקיע לחזור וליישם את שיטת השווי המאזני רק לאחר שאיפס את ההפסדים שלא הוכרו. יחד עם זאת, על המשקיע להכיר בהפסד נוסף כאשר חזרתה של המוחזקת לרווחיות בעתיד הקרוב הינה מובטחת.
- מדיניות חשבונאית אחידה - המשקיע והמוחזקת צריכים ליישם US GAAP.
- בהתאם להוראות המעבר ניתן בשנים 2016-2017 לא לבצע תיאומים למדיניות החשבונאית שמושמת על ידי חברה כלולה ריאלית, העורכת את דוחותיה הכספיים בהתאם ל-IFRS.
- היישום לראשונה נעשה בהתאם להוראות המעבר שנקבעו באותם נושאים בכללי החשבונאות המקובלים בארה"ב.
- הבנק יישם את ההוראות באופן של יישום למפרע. ליישום החוזר לא היתה השפעה מהותית. ביאור 1.ה עודכן בהתאם.

2. יישום כללי חשבונאות מקובלים בארה"ב בנושא נכסים בלתי מוחשיים

- ביום 22 באוקטובר 2015 פורסם חוזר בנושא "דיווח של תאגידים בנקאיים וחכ"א בישראל לפי כללי החשבונאות המקובלים בארה"ב בנושא נכסים בלתי מוחשיים". בהתאם לחוזר תאגיד בנקאי יישם את כללי החשבונאות המקובלים בבנקים בארה"ב בנושא זה, ובין היתר את כללי ההצגה, המדידה והגילוי שנקבעו בהוראות נושא 350 בקודיפיקציה בדבר "נכסים בלתי מוחשיים - מוניטין ונכסים אחרים".
- להלן עקרי ההוראה:
- ירידת ערך נכסים בלתי מוחשיים בעלי אורך חיים מוגדר - הבחינה תעשה ברמת קבוצת נכסים (רמה מצומצמת ביותר של קבוצת נכסים שמפיקה תזרים מזומנים נפרד).
- יש לבחון האם הערך בספרים של קבוצת הנכסים גבוה מסכום תזרימי המזומנים הבלתי מהוון הצפוי לנכס ממנה. אם כן, יש להכיר בירידת ערך בגובה ההפרש שבין הערך בספרים לבין השווי ההוגן של קבוצת הנכסים. ירידת הערך תוקצה באופן פרופורציונאלי בין הנכסים שבקבוצה ובלבד שערכו של נכס בודד לא ירד מתחת לשווי ההוגן.
- ירידת ערך נכסים בלתי מוחשיים בעלי אורך חיים בלתי מוגדר - הבחינה תעשה לפחות אחת לשנה. במידה והערך בספרים עולה על שווי ההוגן, תוכר ירידת ערך בגובה הסכום שבו הערך בספרים עולה על השווי ההוגן. ביטול הפסד מירידת ערך - ככלל לא ניתן לבטל הפסדים מירידת ערך של נכסים בלתי מוחשיים.
- היוון עלויות ליצירת נכס בלתי מוחשי - ככלל יוכרו כהוצאה בעת התהוותן למעט במקרים בהם קיימות הנחיות ספציפיות אחרות כגון לגבי עלויות לפיתוח תוכנה לשימוש עצמי שיהוונו בשלב הפיתוח ראה [סעיף יד. לעיל](#).
- הבנק מיישם את ההוראה החל מיום 1 בינואר 2016 בדרך של יישום למפרע. ליישום ההוראה לא היתה השפעה מהותית על הדוחות הכספיים.

3. מגזרי פעילות פיקוחיים ודיווח על מגזרי פעילות בהתאם לגישת ההנהלה

- ביום 3 בנובמבר 2014 פורסם חוזר בנושא "דיווח על מגזרי פעילות" אשר מעדכן הוראות הדיווח לציבור בנושא ובין השאר כולל שינוי הגדרות מסוימות והנחיות על פיהם ידרשו הבנקים לבצע סיווג לקוחות עסקיים למגזרים הפיקוחיים על פי מחזור פעילותם ולקוחות פרטיים בהתאם למאפייניהם. ראה [ביאור 29.א.ב](#). התיקונים להוראות נועדו לחייב דיווח על מגזרי פעילות בהתאם למתכונת אחידה ובת השוואה שקבע הפיקוח על הבנקים.
- בנוסף, בחוזר נקבע כי הגילוי על "מגזרי פעילות בהתאם לגישת ההנהלה" יינתן בהתאם לכללי החשבונאות המקובלים בבנקים בארה"ב בנושא מגזרי פעילות (הנכללים ב-ASC 280) ככל שקיים הבדל מהותי בין גישת ההנהלה לבין מגזרי הדיווח על פי הנחיות הפיקוח.
- מגזר פעילות הוא רכיב של הקבוצה אשר עוסק בפעילויות עסקיות שמהן הוא עשוי להניב הכנסות ובגינן עשויות להתהוות לו הוצאות, התוצאות התפעוליות שלו נסקרות באופן סדיר על ידי ההנהלה לצורך קבלת החלטות בנוגע להקצאת משאבים והערכות ביצועים וכן קיים לגבי מידע פיננסי נפרד.
- החל מהדוח הכספי לרביע הראשון של שנת 2016 ניתן גילוי מלא לפי הכללים החדשים, למעט הגילוי על מגזר ניהול פיננסי. מספרי ההשוואה הותאמו למפרע.
- לצורך הצגת מספרי ההשוואה ניתן להסתמך על סיווג הלקוחות למגזרי פעילות פיקוחיים נכון ליום 1 בינואר 2016. החל מהדוחות לרביע הראשון לשנת 2017 נדרש ליישם את הנחיות החוזר במלואן.

ביאור 1 - עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)

ליישום ההוראה לא היתה השפעה מהותית על הדוחות הכספיים למעט אופן ההצגה והגילוי.

4. ארגון מחדש של חוב בעייתי

ביום 22 במאי 2016 פורסם על ידי הפיקוח על הבנקים חוזר בנושא "ארגון מחדש של חוב בעייתי". החוזר מעדכן את הוראות הדיווח לציבור לאור עדכון מספר 02-2011 לקודיפיקציה שפרסם ה-FASB ולאור הנחיות חדשות של הרשויות הרגולטוריות בארה"ב.

עיקרי התיקון:

- כאשר חוב, שלא נחשב בעבר כחוב פגום באופן פרטני, מאורגן מחדש ונקבע כי הוא עומד בהגדרת ארגון מחדש של חוב בעייתי, בדרך כלל אין זה נאות להקטין את אומדן ההפרשה להפסדי אשראי במועד הארגון מחדש.
- חוב בעייתי שאורגן מחדש ולאחר מכן התאגיד הבנקאי והחייב נכנסו להסכם נוסף של ארגון מחדש (ארגון מחדש עוקב) התאגיד הבנקאי אינו נדרש להתייחס יותר לחוב כחוב שעבר ארגון מחדש של חוב בעייתי וזאת בתנאי שהחייב אינו נמצא יותר בקשיים פיננסיים במועד הארגון מחדש העוקב ושבהתאם לתנאי הארגון מחדש העוקב התאגיד הבנקאי לא העניק ויתור לחייב. כדי לעמוד בתנאים אלה נדרש שהסכם הארגון מחדש העוקב יהיה בתנאי שוק.

ההנחיות בחוזר ייושמו לראשונה מכאן ולהבא ויחולו על ארגונים מחדש שיבוצעו או יחודשו החל מיום 31 בדצמבר 2016. לא נדרש לעדכן מספרי השוואה. ליישום ההוראה לא היתה השפעה מהותית על הדוחות הכספיים.

כ.ג. תקני חשבונאות חדשים, עדכוני תקינה חשבונאית והוראות חדשות של המפקח על הבנקים בתקופה שלפני יישומם

1. הכרה בהכנסה מחוזים עם לקוחות

ביום 11 בינואר 2015 פורסם חוזר בנושא אימוץ עדכון לכללי חשבונאות בנושא הכנסה מחוזים עם לקוחות. החוזר מעדכן את הוראות הדיווח לציבור לאור פרסום ASU 2014-09 המאמץ בכללי החשבונאות האמריקאיים תקן חדש בנושא הכרה בהכנסה. התקן קובע כי הכנסה תוכר בסכום שצפוי שיתקבל בתמורה להעברת הסחורות או מתן שירותים ללקוח.

בהתאם להוראות המעבר לשנת 2015 בנקים נדרשים ליישם את התיקונים להוראות הדיווח לציבור בהתאם לחוזר החל מיום 1 בינואר 2018.

בהתאם להוראות המעבר שנקבעו לצורך היישום לראשונה ניתן לבחור בחלופה של יישום למפרע תוך הצגה מחדש של מספרי השוואה או בחלופה של יישום בדרך של מכאן ולהבא תוך זקיפת ההשפעה המצטברת להון במועד היישום לראשונה.

התקן החדש אינו חל, בין השאר, על מכשירים פיננסיים וזכויות או מחויבויות חוזיות אשר בתחולת פרק 310 לקודיפיקציה. הוראות התקן אינן חלות על הטיפול החשבונאי בהכנסות והוצאות ריבית והכנסות מימון שאינן מריבית.

הבנק בוחן את השפעות יישום ההוראות החדשות.

2. דיווח של תאגידים בנקאיים בישראל לפי כללי החשבונאות המקובלים בארה"ב בנושאים: סוגיות במטבע חוץ, מדיניות חשבונאית, שינויים באומדנים חשבונאיים וטעויות ואירועים לאחר תאריך המאזן

ביום 21 במרס 2016 פורסם חוזר בנושא "דיווח של תאגידים בנקאיים בישראל לפי כללי החשבונאות המקובלים בארה"ב". בהתאם לחוזר לאור החשיבות של הטיפול החשבונאי בנושאים כגון: סוגיות במטבע חוץ, מדיניות חשבונאית, שינויים באומדנים חשבונאיים וטעויות, אירועים לאחר תאריך המאזן, הוחלט להתאים את הטיפול החשבונאי של תאגידים בנקאיים בנושאים אלה לכללי החשבונאות המקובלים בבנקים בארה"ב הנכללים בנושאי הקודיפיקציה הבאים וכפופים להנחיות שנקבעו בהוראות הפיקוח על הבנקים:

ביאור 1 - עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)

נושא 830 בדבר "סוגיות במטבע חוץ" - החל ממועד תחילת חוזר זה יוחלפו תקן חשבונאות בינלאומי 21 בדבר "השפעות השינויים בשערי חליפין של מטבע חוץ" ותקן חשבונאות בינלאומי 29 בדבר "דיווח כספי בכלכלות היפר אינפלציוניות" בהוראות נושא 830. למען הסר ספק, הובהר כי אין שינוי בנוגע למועד שבו הופסקה ההתאמה של דוחות כספיים לאינפלציה. בנוגע לפעילות חוץ נציין שקרן ההון מהפרשי תרגום תחושב בהתאם לשיטת האיחוד בשלבים בלבד.

נושא 250 בדבר "שינויים במדיניות חשבונאית ותיקון טעויות" - החל ממועד תחילת חוזר זה יוחלף תקן חשבונאות בינלאומי 8 בדבר "מדיניות חשבונאית, שינויים באומדנים חשבונאיים וטעויות" בהוראות נושא 250.

תת נושא 10-855 בדבר "אירועים לאחר תאריך המאזן" - החל ממועד תחילת חוזר זה יוחלף תקן חשבונאות בינלאומי 10 בדבר "אירועים לאחר תקופת הדיווח" בהוראות תת נושא 10-855.

נדרש ליישם את הנחיות החוזר החל מיום 1 בינואר 2017. בעת היישום לראשונה תאגיד בנקאי יפעל בהתאם להוראות המעבר שנקבעו באותם נושאים. האמור כולל תיקון למפרט של מספרי השוואה אם הדבר נדרש בהתאם לנושאים אלה. יודגש כי ביישום הנחיות נושא 830 בקודיפיקציה בדבר מטבע חוץ בתקופות מדווחות עד ליום 1 בינואר 2019, לא יכללו הפרשי שער בגין אגרות חוב זמינות למכירה במסגרת ההתאמות לשווי הוגן של אגרות חוב אלו בקרן ההון, אלא יכללו במסגרת הרווח והפסד.

ליישום החוזר לא צפויה להיות השפעה מהותית על הדוחות הכספיים.

יישום כללי החשבונאות המקובלים בארה"ב בנושא מיסים על ההכנסה

3.

ביום 22 באוקטובר 2015 פורסם חוזר בנושא "דיווח של תאגידי בנקאיים בישראל לפי כללי החשבונאות המקובלים בארה"ב בנושא מיסים על הכנסה". בהתאם לחוזר, תאגיד בנקאי יישם את כללי החשבונאות המקובלים בבנקים בארה"ב בנושא זה, ובין היתר את כללי ההצגה, המדידה והגילוי שנקבעו בהוראות בנושא 740 בקודיפיקציה בדבר "מיסים על ההכנסה" ובנושא 740-830 בקודיפיקציה בדבר "סוגיות במטבע חוץ מיסים על ההכנסה".

ביום 13 באוקטובר 2016 פורסם על ידי הפיקוח על הבנקים חוזר בנושא "דיווח של תאגידי בנקאיים לפי כללי החשבונאות המקובלים בארה"ב". החוזר כולל הבהרות מסוימות בנושא דיווח על מיסים על הכנסה לפי הכללים בארה"ב.

עיקרי התיקונים:

- הוראות המעבר עודכנו כך שהפרשים זמניים בגין תקופות קודמות ימשיכו להיות מטופלים לפי ההוראות שחלו עד ליום 31 בדצמבר 2016.
- הובהר כי קנסות לרשויות המס והכנסות והוצאות ריבית בגין מיסים על הכנסה יסווגו בסעיף "מיסים על הכנסה".
- הובהר כי חוק יחשב כ"חוקק" רק עם פרסומו ב"רשומות".
- דרישות הגילוי בהוראות הדיווח לציבור, ומתכונת הגילוי בדבר "הפרשה למיסים על הרווח", הותאמו לדרישות בהוראות החדשות.
- הוסרה הדרישה להצגת ביאור מידע על בסיס נתונים נומינליים היסטוריים לצורכי מס.
- השקעות בחברות בנות מקומיות - יש להכיר בהתחייבויות מיסים נדחים אלא אם חוקי המס מתירים השבה של ההשקעה בפטור ממס ללא עלות משמעותית והחברה האם מצפה לבצע את ההשבה בדרך זו בסופו של דבר (יכולת וכוונה).
- השקעה בחברות בנות זרות - יש להכיר בהתחייבות מיסים נדחים למעט אם המשקיע יכול לשלוט במועד ההיפוך והרווחים הלא מחולקים ישקעו מחדש ללא הגבלת זמן או שהם יכולים להיות מחולקים בפטור ממס. נכס מיסים נדחים יוכר רק אם נראה שההפרש הזמני יתהפך בעתיד הנראה לעין. עם ההכרה בנכס, יש לקבוע האם קיים רווח עתידי חייב במס אשר כנגדו ניתן יהיה לנכות את ההפרש על מנת לקבוע האם יש צורך ברישום Valuation Allowance. שינויים עוקבים ב-Valuation Allowance יוכרו ברווח והפסד בתקופה השוטפת גם אם ההפרשה הוכרה לראשונה בהון.

ביאור 1 - עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)

- עמדות מס לא וודאיות - יש להכיר בהטבת מס כאשר צפוי (יותר סביר מאשר לא) שהיא תנוצל. סכום הטבת המס שיוכר הוא הגבוה ביותר אותו צופים (מעל 50%) לקבל.
- אין להכיר בהתחייבויות או נכסי מסים נדחים בגין הפרשיים זמניים הקשורים לנכסים לא כספיים והתחייבויות לא כספיות כאשר בסיס המס שלהם נקבע במטבע שונה ממטבע הפעילות של הישות, כאשר הפרשים נוצרים בגין שינויים בשערי חליפין או בגין הצמדה לצורך מס.
- שינויים בשיעור המס - שינויים עוקבים במיסים נדחים הנוצרים בעקבות שינויים בשיעורי המס בדרך כלל יזקפו לרווח והפסד בתקופה השוטפת גם אם המיסים הנדחים הוכרו לראשונה בהון.
- נדרש ליישם הוראות אלה החל מיום 1 בינואר 2017 ואילך לרבות תיקון למפרע של מספרי השוואה. ליישום החוזר לא צפויה להיות השפעה מהותית על הדוחות הכספיים.

4. עדכון תקינה חדש בנושא תשלום מבוסס מניות

ביום 30 במרס 2016 פרסם המוסד לתקינה חשבונאית בארה"ב את עדכון תקינה מספר 09-2016 לקודיפיקציה אשר מהווה תיקון להוראות ASC 718 בנושא "תשלום מבוסס מניות".
בהתאם לתיקון:

- יש להכיר בכל השפעות המס הקשורות לעסקאות תשלום מבוסס מניות בעת סילוק או פגיעה דרך הרווח והפסד. עד להכנסת התיקון, הטבות מס עודפות אשר עלו על ההוצאה שהוכרה בדוח רווח והפסד (המכונות "windfalls") היו מוכרות בהון, וגירעונות בהטבת מס אשר היו נמוכים מההוצאה שהוכרה ברווח והפסד (המכונות "shortfalls") היו מוכרים בהון עד לאיפוס יתרות קודמות מהטבות מס עודפות. בהעדף עודפים כאמור, גירעונות הוכרו ברווח והפסד. התיקון צפוי להגדיל את התנודתיות בהוצאות המסים על ההכנסה. נדרש ליישם שינוי זה בדרך של מכאן ולהבא.
- הטבות מס עודפות יוכרו במועד התהוותן ולא ידחו עד למועד בו הן מקטינות את ההכנסה החייבת כפי שהיה עד כה. שינוי זה ייושם למפרע תוך זקיפת ההשפעה המצטברת ליתרת הפתיחה של העודפים.
- כל תזרימי המזומנים הקשורים למיסים בגין תשלום מבוסס מניות יסווגו במסגרת הפעילות השוטפת בדוח תזרימי המזומנים. ניתן ליישם את ההוראה בדרך של יישום למפרע או בדרך של יישום מכאן ולהבא.
- לעניין השפעת חילוטם על ההכרה בהוצאות בגין מענקי תשלום מבוסס מניות, ניתן לערוך אומדן של חילוטם בהתאם לנדרש כיום או לחילופין להכיר בהשפעת החילוטם במועד התרחשותם. ככל שישות בוחרת לשנות את מדיניותה החשבונאית בנושא, השינוי ייושם למפרע תוך זקיפת ההשפעה המצטברת ליתרת הפתיחה של העודפים.
- נדרש ליישם את הנחיות החוזר החל מיום 1 בינואר 2017. ליישום החוזר לא צפויה להיות השפעה מהותית על הדוחות הכספיים.

5. דיווח של תאגידים בנקאיים לפי כללי החשבונאות המקובלים בארה"ב

- ביום 13 באוקטובר 2016 פורסם על ידי הפיקוח על הבנקים חוזר בנושא "דיווח של תאגידים בנקאיים לפי כללי החשבונאות המקובלים בארה"ב".
החוזר מעדכן, בין היתר, את הוראות הדיווח לציבור ומאמץ תקני חשבונאות מקובלים בארה"ב בנושאים הבאים:
- פעילויות שהופסקו בהתאם לנושא 20-205 בקודיפיקציה בדבר "פעילויות שהופסקו".
  - רכוש קבוע בהתאם לנושא 360 בקודיפיקציה בדבר "רכוש קבוע".
  - רווח למניה בהתאם לנושא 260 בקודיפיקציה בדבר "רווח למניה".
  - דוח על תזרימי המזומנים בהתאם לנושא 10-230 בקודיפיקציה בדבר "דוח על תזרימי מזומנים".
  - דיווח לתקופות ביניים בהתאם לנושא 270 בקודיפיקציה בדבר "דיווח לתקופות ביניים".
  - היוון עלויות ריבית בהתאם לנושא 20-835 בקודיפיקציה בדבר "היוון ריבית".
  - מדידה וגילוי של ערבבויות בהתאם לנושא 460 בקודיפיקציה בדבר "ערבבויות".

ביאור 1 - עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)

נדרש ליישם את הנחיות החוזר החל מיום 1 בינואר 2018. בעת היישום לראשונה, תאגיד בנקאי נדרש לפעול בהתאם להוראות המעבר שנקבעו באותם נושאים בתקינה האמריקאית בשינויים המתחייבים, לרבות תיקון למפרע של מספרי השוואה אם הדבר נדרש על פי כללי התקינה האמריקאית בנושאים אלו.

6. **עדכון תקינה בנושא השפעת החלפות חוזה נגזר על יחסי גידור חשבונאי קיימים**

בחודש מרס 2016 פרסם המוסד האמריקאי לתקינה חשבונאית את עדכון ASU 2016-05 בנושא הקובע כי שינוי הצד הנגדי של נגזר שיועד כמכשיר מגדר בהתאם להוראות נושא 815 אינו פוגע ביעוד כשלעצמו ובלבד שכל הקריטריונים לחשבונאות גידור האחרים ממשיכים להתקיים. ההוראות יחולו על ישויות ציבוריות בארה"ב החל מהדוחות הכספיים השנתיים והביניים שלאחר ה-15 בדצמבר 2016. חברות רשאיות לבחור ליישם את ההוראות החדשות מכאן ואילך או לחילופין ביישום מותאם למפרע. ניתן לבצע יישום מוקדם.

7. **עדכון תקינה בנושא מסים על הכנסה**

בחודש אוקטובר 2016 פרסם המוסד האמריקאי לתקינה חשבונאית את עדכון ASU 2016-16 בנושא שביטל את החריג לפיו אין להכיר במיסים שוטפים/נדחים בנין העברה של נכס בין חברות בתוך הקבוצה עד למכירת הנכס לגורם חיצוני. ההוראות יחולו על ישויות ציבוריות בארה"ב החל מהדוחות הכספיים השנתיים והביניים שלאחר ה-15 בדצמבר 2017. ניתן לבצע יישום מוקדם.

8. **שאלות ותשובות ליישום הוראות הדיווח לציבור בנושא חובות פגומים, סיכון אשראי והפרשה להפסדי אשראי**

ביום 20 בפברואר 2017 פורסם עדכון לקובץ שאלות ותשובות של הפיקוח על הבנקים בנושא "יישום הוראות הדיווח לציבור בנושא חובות פגומים, סיכון אשראי והפרשה להפסדי אשראי". העדכון מתייחס בעיקר לסיווג של חוב, הגדרת חוב פגום ומדידת הפרשה פרטנית להפסדי אשראי. קביעת הסיווג המתאים של חוב, עד לקרות כשל או כשההסתברות לו נעשתה צפויה ברמה גבוהה (**highly probable**) מתבססת על יכולת התשלום של החייב כלומר החוזק הצפוי של מקור החוזר הראשוני וזאת למרות התמיכה של מקורות החזר שניים ושלישונים (כגון: בטוחות, תמיכה של ערב, מימון מחדש על ידי צד שלישי). מקור החזר ראשוני - מקור מזומנים יציב לאורך זמן (**sustainable**) אשר חייב להימצא תחת שליטת החייב ואשר חייב להיות מופרד במפורש או במהות לכיסוי החוב. בקובץ השאלות והתשובות הובהר כי ככלל, כדי שמקור החזר יוכר כמקור החזר ראשוני, על הבנק להראות שהחייב צפוי בהסתברות גבוהה להפיק תוך פרק זמן סביר תזרים מזומנים מתאים מפעילות עסקית נמשכת, אשר ישמש לפירעון כל התשלומים הנדרשים באופן מלא במועד שנקבע בהסכם. שינויים אלה יחולו מיום 1 ביולי 2017 ואילך. יישום השינויים עשוי לשנות את אופן הסיווג וגובה ההפרשה שרשומה בספרים. הבנק בוחן השלכות אפשריות מיישום ההוראה.

ביאור 2 - הכנסות והוצאות ריבית

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר			
2014	2015	2016	
במיליוני ש"ח			
א. הכנסות ריבית^(א)			
9,053	8,170	8,697	מאשראי לציבור
18	15	18	מאשראי לממשלות
82	70	86	מפיקדונות בבנקים
146	39	42	מפיקדונות בבנק ישראל וממזומנים
702	487	707	מאגרות חוב ^(ב)
11	3	2	מניירות ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר
10,012	8,784	9,552	סך כל הכנסות הריבית
ב. הוצאות ריבית^(א)			
(1,585)	(945)	(1,224)	על פיקדונות הציבור
(6)	(4)	(4)	על פיקדונות מממשלות
(46)	(14)	(15)	על פיקדונות מבנקים
(1,003)	(700)	(781)	על אגרות חוב, שטרי התחייבות וכתבי התחייבות נדחים
(9)	(3)	(2)	על ניירות ערך שהושאלו או נמכרו במסגרת הסכמי רכש חוזר
(2,649)	(1,666)	(2,026)	סך כל הוצאות הריבית
7,363	7,118	7,526	סך הכנסות ריבית, נטו
ג. פירוט ההשפעה נטו של מכשירים נגזרים מגדרים על הכנסות והוצאות ריבית^(א)			
(45)	(46)	(42)	הכנסות ריבית
ד. פירוט הכנסות ריבית על בסיס צבירה מאגרות חוב			
593	399	638	זמינות למכירה
109	88	69	למסחר
702	487	707	סך הכל כלול בהכנסות ריבית

(א) כולל מרכיב אפקטיבי ביחסי הגידור.

(ב) כולל ריבית בגין איגרות חוב מגובות משכנתאות (MBS) בסך 197 מיליון ש"ח (2015 - 174 מיליון ש"ח, 2014 - 77 מיליון ש"ח).

(ג) פירוט של השפעת מכשירים נגזרים מגדרים על סעיפי משנה א. ו-ב.

ביאור 3 - הכנסות מימון שאינן מריבית

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר		
2014	2015	2016
במיליוני ש"ח		
א. הכנסות מימון שאינן מריבית בגין פעילויות שאינן למטרות מסחר		
א.1. מפעילות במכשירים נגזרים		
10	-	-
חלק לא אפקטיבי ביחסי גידור ^(א)		
1,896 ^(ב)	(257) ^(ב)	(213)
הכנסות (הוצאות) נטו בגין מכשירים נגזרים ALM ^(ב)		
1,906	(257)	(213)
סך הכל מפעילות במכשירים נגזרים		
א.2. מהשקעה באגרות חוב		
208	201	387
רווחים ממכירת אג"ח זמינות למכירה ^(ח)		
(3)	(20)	(30)
הפסדים ממכירת אג"ח זמינות למכירה ^{(ח)(ט)}		
205	181	357
סך הכל מהשקעה באג"ח		
(2,252)	310	700
א.3. הפרשי שער, נטו		
א.4. מהשקעה במניות		
497	1,048	576
רווחים ממכירת מניות זמינות למכירה ^{(ב)(ח)}		
(55)	(437)	(82)
הפסדים ממכירת מניות זמינות למכירה ^{(ח)(ז)}		
-	522	24
רווח ממכירת מניות חברות כלולות		
10	170	10
דיבידנד ממניות זמינות למכירה		
-	-	(18)
הפסדים מחברות מוחזקות		
452	1,303	510
סך הכל מהשקעה במניות		
28	11	44
א.5. רווחים נטו בגין הלוואות שנמכרו^(ו)		
סך כל הכנסות מימון שאינן מריבית בגין פעילויות שאינן למטרות מסחר		
339	1,548	1,398
ב. הכנסות מימון שאינן מריבית בגין פעילויות למטרות מסחר^(ט)		
רווחים (הפסדים) שמושו ושטרם מומשו מהתאמות לשווי הוגן של אג"ח למסחר, נטו ^(ד)		
423	67	(84)
רווחים (הפסדים) שמושו ושטרם מומשו מהתאמות לשווי הוגן של מניות למסחר, נטו ^(ה)		
33	(5)	(32)
סך הכל מפעילויות מסחר^(יא)		
456	62	(116)
סך הכל הכנסות מימון שאינן מריבית		
795	1,610	1,282

(א) למעט מרכיב אפקטיבי ביחסי הגידור.

(ב) מכשירים נגזרים המהווים חלק ממערך ניהול נכסים וההתחייבויות של הבנק, אשר לא יועדו ליחסי גידור.

(ג) כולל בעיקר רווח ממכירת ויזה אירופה, החברה לישראל ודליה בסך של 378 מיליון ש"ח, 87 מיליון ש"ח, 61 מיליון ש"ח, בהתאמה (2015) - כולל בעיקר רווח ממכירת החברה לישראל, מובילאיי, קרן ספרה וכביש 6 בסך 289 מיליון ש"ח, 288 מיליון ש"ח, 52 מיליון ש"ח ו-100 מיליון ש"ח בהתאמה, 2014 - טאוור, מובילאיי, פרטנר ואוצר התיישבות היהודים בסך 150 מיליון ש"ח, 144 מיליון ש"ח, 70 מיליון ש"ח, ו-30 מיליון ש"ח, בהתאמה.

(ד) מזה חלק הרווחים (ההפסדים) בסך 8 מיליון ש"ח (2015) - (36) מיליון ש"ח, 2014 - 33 מיליון ש"ח, הקשורים לאגרות חוב למסחר שעדיין מוחזקות ליום המאזן.

(ה) מזה חלק הרווחים (ההפסדים) בשנת 2015 בסך (62) מיליון ש"ח ובשנת 2014 בסך 58 מיליון ש"ח, הקשורים למניות למסחר שעדיין מוחזקות ליום המאזן.

(ו) לרבות הפרשות לירידות ערך הקשורות לאגרות חוב זמינות למכירה בסך 3 מיליון ש"ח (2015) - 1 מיליון ש"ח, 2014 - 1 מיליון ש"ח.

(ז) לרבות הפרשות לירידות ערך הקשורות למניות זמינות למכירה בסך 6 מיליון ש"ח (2015) - 283 מיליון ש"ח, 2014 - 12 מיליון ש"ח.

(ח) סוג מחדש מרווח כולל אחר מצטרב.

(ט) כולל הפרשי שער שנבעו מפעילות מסחר.

(י) לפירוט נוסף ראה [ביאור 4.26](#).

(יא) להכנסות ריבית מהשקעה באג"ח למסחר ראה [ביאור 2](#).

(יב) סוג מחדש.

ביאור 4 - עמלות

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר		
2014	2015	2016
במיליוני ש"ח		
821	762	715
318	325	327
196	200	177
244	258	240
117	126	131
816	675	592
939	963	1,023
42	48	47
30	22	16
50	56	61
487	542	534
107	115	104
4,167	4,092	3,967

(א) בעיקר דמי הפצה של קרנות נאמנות.
(ב) בעיקר תפעול קופות גמל.

ביאור 5 - הכנסות אחרות

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר		
2014	2015	2016
במיליוני ש"ח		
1	-	1
39	35	27
85	523 ^(א)	89
(1)	(4)	(3)
55	41	45
179	595	159

(א) כולל רווח ממכירה של בנין בחברת הבת בארה"ב בסך כ-380 מיליון ש"ח.

ביאור 6 - משכורות והוצאות נלוות

2014	2015	2016	
במיליוני ש"ח			
3,173 ^(א)	3,669 ^(א)	3,486	משכורות
-	10	10	הוצאה הנובעת מעסקאות תשלום מבוסס מניות
303	325	291	הוצאות נלוות אחרות לרבות קרן השתלמות, חופשה ומחלה
87	(371)	(90)	הטבות לזמן ארוך
720	815	769	ביטוח לאומי ומס שכר
			הוצאות בגין פנסיה (לרבות פיצויים ותגמולים) ^(א)
734	777	787	הטבה מוגדרת
171	172	158	הפקדה מוגדרת
16	126	11	הטבות אחרות לאחר סיום העסקה והטבות לאחר פרישה שאינן פנסיה ^(א)
48	9	-	הטבות מיוחדות בגין פיטורין ^{(א)(ב)}
1	12	-	הוצאות בגין הטבות אחרות לעובדים ^(א)
5,253	5,544	5,422	סך כל המשכורות והוצאות הנלוות
685	632	491	מזה: משכורות והוצאות נלוות בחו"ל

- (א) ראה [ביאור 23](#), בדבר זכויות עובדים.
 (ב) הוצאות בגין הקדמת פרישת עובדים במסגרת תכנית לשינוי מבני בבנק.
 (ג) סווג מחדש.

ביאור 7 - הוצאות אחרות

2014	2015	2016	
במיליוני ש"ח			
280	267	289	שיווק ופרסום
285 ^(ד)	304 ^(ד)	282	ייעוץ מקצועי: משפטיות, ביקורת חשבונות
159	161	156	תקשורת: דואר, טלפון, משלוחים וכו'
128 ^(ד)	142 ^(ד)	115	מחשב ^(א)
75	68	59	משרדיות
29	16	101	ביטוח
22	22	28	הדרכה והשתלמויות
187	180	151	עמלות
(1)	3	1	הפסד (רווח) בגין נכסים שנתקבלו בגין סילוק אשראים
1,265	446	279	אחרות ^{(ב)(ג)}
2,429	1,609	1,461	סך כל ההוצאות האחרות

- (א) הסעיף כולל הוצאות בגין מיקור חוץ ואינו כולל הוצאות הבנק בגין מחשב מאחר ומערך התפעול הינו חלק מהבנק והוצאותיו נרשמו וסווגו בסעיפי ההוצאות השונים.
 (ב) לגבי שכר דירקטורים של הבנק הכלול בסעיף זה, ראה [ביאור 34](#).
 (ג) לרבות החזר ביטוחי בגין ההסדר עם הרשויות בחו"ל (2015 - הוצאה בסך 59 מיליון ש"ח, 2014 - הוצאה בסך 1,026 מיליון ש"ח).
 (ד) ראה [ביאור 1.ת26.א](#).
 סווג מחדש.

ביאור 8 - הפרשה למסים על הרווח

א. הרכב הסעיף

2014	2015	2016	
			במיליוני ש"ח
מסים שוטפים:			
1,506	1,962	1,623	בגין שנת החשבון
(54)	7	51	בגין שנים קודמות
1,452	1,969	1,674	סך כל המסים השוטפים
בתוספת (בניכוי) שינויים במיסים נדחים:			
(174)	(327)	(260)	בגין שנת החשבון
-	49	303	בגין שנים קודמות
(174)	(278)	43	סך הכל שינויים במיסים הנדחים
1,278	1,691	1,717	הפרשה למיסים על ההכנסה
13	219	69	מזה: הפרשה למסים בחו"ל
מסים נדחים:			
(174)	(327)	(260)	יצירה והיפוך של הפרשים זמניים
-	49	303	שינוי בשיעור המס
(174)	(278)	43	סך כל המסים הנדחים

ב. התאמה בין סכום המס התיאורטי שהיה חל אילו הרווח היה מתחייב במס לפי שיעור המס הסטטוטורי בישראל החל על הבנק לבין הפרשה למסים על הרווח כפי שנזקפה בדוח הרווח וההפסד

2014	2015	2016	
37.7%	37.6%	35.9%	במיליוני ש"ח
שיעור המס הסטטוטורי החל על הבנק			
1,003	1,646	1,608	סכום המס על בסיס שיעור המס הסטטוטורי
מס (חסכון מס) בגין:			
(18)	68	32	הכנסות חברות מאוחדות בחו"ל
(40)	(18)	(102)	הכנסות פטורות ובעלות שיעור מס מוגבל
(6)	(109)	(46)	הפרשי פחת, תיאום פחת ורווח הון
473	33	32	הוצאות אחרות לא מוכרות
(53)	50	(172)	הפסדים והפרשי עיתוי שלא נרשמו בגינם מסים נדחים
(66)	(76)	(41)	הכנסות חברות מאוחדות בארץ
-	49	303	שינוי מסים נדחים עקב שינוי בשיעורי המס
(54)	7	51	מסים בגין שנים קודמות
39	41	52	אחר
1,278	1,691	1,717	הפרשה למסים על ההכנסה

ביאור 8 - הפרשה למסים על הרווח (המשך)

שינויי חקיקה בתחום המס

מס חברות, מס שכר ומס רווח

ביום 5 בינואר 2016 פורסם החוק לתיקון פקודת מס הכנסה (מס' 216), התשע"ו-2016, אשר הפחית את שיעור מס חברות מ-26.5% ל-25%, בתוקף משנת 2016 ואילך. ביום 29 בדצמבר 2016 פורסם חוק ההתייעלות הכלכלית (תיקוני חקיקה להשגת יעדי התקציב לשנות התקציב 2017 ו-2018), התשע"ז-2016, אשר קבע, בין היתר, הפחתה של שיעור מס חברות משיעור של 25% ל-23% בשתי פעימות. בפעימה הראשונה שיעור המס ירד ל-24%, החל מיום 1 בינואר 2017 ובפעימה השנייה שיעור המס ירד ל-23% החל מיום 1 בינואר 2018 ואילך.

יתרות המסים הנדחים ליום 31 בדצמבר 2016 מחושבות בהתאם לשיעורי המס הצפויים לחול במועד ההיפוך. בהתאם לכך, השפעת השינויים המתוארים לעיל בשיעורי מס החברות על הדוחות הכספיים ליום 31 בדצמבר 2016 מתבטאת בקיטון ביתרות המסים הנדחים לקבל נטו בסך כ-380 מיליון ש"ח. קיטון יתרות המסים הנדחים הוכר כנגד הוצאות מסים נדחים בסך כ-303 מיליון ש"ח וכנגד הון בסך כ-77 מיליון ש"ח.

המיסים השוטפים לתקופות המדווחות בדוחות כספיים אלו מחושבים בהתאם לשיעורי המס המוצגים בטבלה שלהלן:

טבלת שיעורי המס

המיסים החלים על הרווח של התאגידים הבנקאיים כוללים מס חברות המוטל על פי פקודת מס הכנסה ומס רווח המוטל על פי חוק מס ערך מוסף. להלן טבלת שיעורי המס הסטטוטוריים החלים על תאגידים בנקאיים:

שנה	שיעור מס שכר ורווח	שיעור מס חברות	שיעור מס כולל	הערות
2014	18.00%	26.50%	37.71%	נובע מהעלאת מס חברות מיום 1 בינואר 2014
2015	17.75%	26.50%	37.58%	נובע מירידת מס ערך מוסף החל מיום 1 באוקטובר 2015 לשיעור של 17%
2016	17.00%	25.00%	35.90%	נובע מירידת מס חברות החל מיום 1 בינואר 2016
2017	17.00%	24.00%	35.04%	נובע מירידת מס חברות החל מיום 1 בינואר 2017
2018 ואילך	17.00%	23.00%	34.19%	נובע מירידת מס חברות החל מיום 1 בינואר 2018

ג. ככלל, הבנק, בתיאום עם רשויות המס, ממוסה על בסיס עליית ערך של ניירות הערך וזאת בהתאם לדרך הצגתם של ניירות הערך בדוחות הכספיים של המוסדות הפיננסיים.

ד. לבנק ולחברות המאחדות העיקריות הוצאו שומות סופיות עד וכולל שנת המס 2011. בגין שנת 2012 הוצאה לבנק שומה לפי מיטב השפיטה שהבנק חולק עליה ולפיכך הגיש עליה השגה. להערכת הנהלת הבנק קיימות בדוחות הכספיים הפרשות מתאימות.

ה. לחברות מאוחדות מסוימות הפסדים וניכויים אחרים בסך כ-76 מיליון ש"ח (31 בדצמבר 2015 כ-98 מיליון ש"ח) שנתבעו לצורך מס ואשר בגינם לא נרשמו מסים נדחים כיוון שלפי הערכת הקבוצה, אין זה צפוי כי תהיה בעתיד הכנסה חייבת שכנגדה ניתן יהיה לנצל הטבות המס. ניצול סכומים אלה בעתיד יתאפשר במידה ולחברות המאחדות בהן נרשמו הסכומים תהיה הכנסה חייבת במס.

ביאור 8 - הפרשה למסים על הרווח (המשך)

1. להלן מרכיבי המסים הנדחים לקבל והעתודה למסים נדחים:

	2016	2015	2016	2015
שיעור המס הממוצע באחוזים			במיליוני ש"ח	
מיסים נדחים לקבל				
מהפרשה להפסדי אשראי	34%	37%	1,275	1,264
מהפרשה לחופשה ולמענקים ^(א)	34%	37%	398	298
מעודף ההתחייבות בגין הטבות לעובדים על נכסי התוכנית ^(ב)	35%	37%	3,208	2,982
מריבית שלא נזקפה להכנסות השנה	39%	40%	25	46
מניכויים מועברים לצורך מס	16%	16%	2	6
מפעילות בחו"ל	36%	37%	5	4
מניירות ערך	35%	-	49	-
מהתאמת נכסים לא-כספיים בני פחת	36%	21%	7	8
אחר - מפריטים לא כספיים	21%	21%	75	70
סך הכל			5,044	4,678
עתודה למיסים נדחים				
מניירות ערך	-	43%	-	(35)
בגין השקעות בחברות כלולות	20%	11%	(98)	(15)
מניכויים מועברים לצורך מס	36%	-	(4)	-
מהתאמת נכסים לא כספיים בני פחת	27%	29%	(122)	(126)
אחר - מפריטים כספיים	34%	37%	(19)	(22)
אחר - מפריטים לא כספיים	22%	25%	(24)	(33)
סך הכל			(267)	(231)
מיסים נדחים לקבל, נטו			4,777	4,447
מיסים נדחים שנכללו ^(ב) :				
בסעיף "נכסים אחרים"			4,960	4,570
בסעיף "התחייבויות אחרות"			(183)	(123)
מיסים נדחים לקבל, נטו			4,777	4,447

(א) כולל המרת זכויות למניות, ראה [ביאור 23.יב](#).
 (ב) יתרות המסים הנדחים מוצגות במאזן המאוחד על פי סיווג היתרה נטו בספרי הבנק ובחברות המאוחדות.

ביאור 8 - הפרשה למסים על הרווח (המשך)

1. 2. התנועה בנכסי והתחייבות המסים הנדחים מיוחסת לפריטים הבאים:

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2016			
ריבית שלא נזקפה להכנסות השנה	עודף ההתחייבות בגין הטבות לעובדים על נכסי התוכנית	הפרשה לחופשה ולמענקים ^(א)	הפרשה להפסדי אשראי
במיליוני ש"ח			
46	2,982	298	1,264
(21)	151	127	111
-	329	-	-
-	(174)	(27)	(100)
-	(80)	-	-
25	3,208	398	1,275
25	3,208	398	1,275
יתרת נכס (התחייבות) מס נדחה ליום 1 בינואר 2016			
שינויים אשר נזקפו לרווח והפסד			
שינויים אשר נזקפו להון			
שינוי מיסים נדחים עקב שינוי בשיעור המס אשר נזקף לרווח והפסד			
שינוי מיסים נדחים עקב שינוי בשיעור המס אשר נזקף להון			
יתרת נכס (התחייבות) מס נדחה ליום 31 בדצמבר 2016			
נכס מס נדחה			
יתרות הניתנות לקיזוז			
נכס מס נדחה ליום 31 בדצמבר 2016			
התחייבות מס נדחה			
יתרות הניתנות לקיזוז			
התחייבות מס נדחה ליום 31 בדצמבר 2016			

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2015			
ריבית שלא נזקפה להכנסות השנה	עודף ההתחייבות בגין הטבות לעובדים על נכסי התוכנית	הפרשה לחופשה ולמענקים	הפרשה להפסדי אשראי
במיליוני ש"ח			
61	2,995	396	1,197
(15)	284	(94)	83
-	(257)	-	-
-	(28)	(4)	(16)
-	(12)	-	-
46	2,982	298	1,264
46	2,982	298	1,264
יתרת נכס (התחייבות) מס נדחה ליום 1 בינואר 2015			
שינויים אשר נזקפו לרווח והפסד			
שינויים אשר נזקפו להון			
שינוי מיסים נדחים עקב שינוי בשיעור המס אשר נזקף לרווח והפסד			
שינוי מיסים נדחים עקב שינוי בשיעור המס אשר נזקף להון			
יתרת נכס (התחייבות) מס נדחה ליום 31 בדצמבר 2015			
נכס מס נדחה			
יתרות הניתנות לקיזוז			
נכס מס נדחה ליום 31 בדצמבר 2015			
התחייבות מס נדחה			
יתרות הניתנות לקיזוז			
התחייבות מס נדחה ליום 31 בדצמבר 2015			

(א) כולל המרת זכויות למניות, ראה [ביאור 23.יב](#).

סך הכל	אחרים מפריטים לא כספיים	אחרים מפריטים כספיים	התאמות נכסים לא כספיים בני פחת	השקעות בחברות מוחזקות	ניירות ערך	פעילות בחול	ניכויים מועברים לצרכי מס
4,447	37	(22)	(118)	(15)	(35)	4	6
260	14	3	3	(82)	(39)	1	(8)
450	-	-	-	-	121	-	-
(303)	-	-	-	-	(2)	-	-
(77)	-	-	-	(1)	4	-	-
4,777	51	(19)	(115)	(98)	49	5	(2)
5,044	75	-	7	-	49	5	2
(84)							
4,960							
(267)	(24)	(19)	(122)	(98)	-	-	(4)
(84)							
(183)							

סך הכל	אחרים מפריטים לא כספיים	אחרים מפריטים כספיים	התאמות נכסים לא כספיים בני פחת	השקעות בחברות מוחזקות	ניירות ערך	פעילות בחול	ניכויים מועברים לצרכי מס
4,392	36	(24)	(46)	(181)	(69)	6	21
277	1	2	(72)	166	(61)	(2)	(15)
(161)	-	-	-	-	96	-	-
(49)	-	-	-	-	(1)	-	-
(12)	-	-	-	-	-	-	-
4,447	37	(22)	(118)	(15)	(35)	4	6
4,678	70	-	8	-	-	4	6
(108)							
4,570							
(231)	(33)	(22)	(126)	(15)	(35)	-	-
(108)							
(123)							

ביאור 8 - הפרשה למסים על הרווח (המשך)

ו. 3. מסים על הכנסה שהוכרו מחוץ לרווח והפסד:

2014		2015		2016	
הוצאת נטו מס	לפני (הטבת) מס	הוצאת נטו מס	לפני (הטבת) מס	הוצאת נטו מס	לפני (הטבת) מס
במיליוני ש"ח					
418	(41)	459	9	(9)	9
התאמות מתרגום דוחות כספיים					
(169)	98	(267)	(11)	(3)	(2)
רווחים (הפסדים) נטו בגין גידורי השקעות נטו במטבע חוץ					
215	(140)	355	(327)	(153)	(281)
נכסים פיננסיים זמינים למכירה					
(78)	30	(108)	16	(20)	(20)
רווח כולל אחר בגין כלולות עודפים בגין כלולות					
(884)	500	(1,384)	414	(679)	(928)
התאמות בגין הטבות לעובדים					
(423)	430	(853)	83	(847)	(1,223)
סך הכל מסים שהוכרו מחוץ לרווח והפסד					

ז. המסים הנדחים נמדדים לפי שיעורי המס הצפויים לחול על הפרשים הזמניים במועד בו ימומשו, בהתבסס על החוקים שנחקקו או שנחקקו למעשה לתאריך המאזן.

ח. בעקבות פרסום חוזר המפקח על הבנקים בנושא מדידה וגילוי של חובות פגומים, אשראי והפרשה להפסדי אשראי הבנקים, ובכללם הבנק, הגיעו להסכמות עם רשות המסים בנוגע להכרה בהפרשות להפסדי אשראי לצרכי מס. ההסכם נחתם בתאריך ה-19 במרס 2012, וחל לגבי חובות פגומים שנרשמו החל מיום 1 בינואר 2011 (ההסכם הקודם חל על חובות מסופקים שנרשמו עד 31 בדצמבר 2010).

להלן עיקרי ההסכם החדש:

חובות פגומים גדולים בכחינה פרטנית - ההפרשה מותרת לניכוי לצרכי מס בשנה בה נרשמה כהוצאה בדוחות הכספיים. בשנת המס בה הוקטנה יתרת ההפרשה בגין הפסדי אשראי (שלא כתוצאה מ"מחיקה חשבונאית" או מ"מחילה"), יתווסף לחבות המס של הבנק "מס נוסף", בתוספת ריבית והפרשי הצמדה, אשר יביא לגביית המס שהיה נגבה אילו לא הייתה מוכרת מלכתחילה ההפרשה שהותרה בניכוי.

לעניין זה - "חוב גדול" הינו חוב של 1 מיליון ש"ח ומעלה, או סכום נמוך יותר על פי הודעת הבנק לפקיד השומה ובהתאם למאפייני הבנק.

חובות פגומים שאינם גדולים - ההוצאות בגין "מחיקות חשבונאיות" נטו (בקיצוץ גביות באותה שנה) - מחציתן יותרו לצרכי מס בשנת המס הראשונה לאחר השנה שבה נרשמה ההוצאה, ומחציתן יותרו בשנת המס השנייה לאחר השנה שבה נרשמה ההוצאה.

הפרשה קבוצתית - אינה מוכרת לצרכי מס.

ט. על פי הסדר עם שלטונות המס מיום 14 באפריל 2005 ומיום 29 ביוני 2014, רשאי הבנק לקזז סכומי מס בתנאים מסויימים במידה ושיעור המס הכולל על הכנסות הבנק בישראל יהיה גבוה משיעור המס החל על חברות בנות בחו"ל. הסכומים שטרם קוזזו מחבות המס ושביגים לא נכלל במאזן חסכון במס בעתיד ליום 31 בדצמבר 2016 הינם כ-36 מיליון דולר (ליום 31 בדצמבר 2015 כ-40 מיליון דולר). סכום מס מקסימלי הניתן לקיצוץ בשנה הינו בין 3 ל-5 מיליון דולר.

ביאור 9 - רווח למניה רגילה

א. רווח בסיסי המיוחס לבעלי מניות

חישוב הרווח הבסיסי למניה מתבסס על הרווח המיוחס לבעלי המניות הרגילות של הבנק מחולק בממוצע המשוקלל של מספר המניות הרגילות שבמחזור, באופן הבא:

2014	2015	2016	
			במיליוני ש"ח
רווח בסיסי			
1,413	2,835	2,791	סך הכל רווח נקי המיוחס לבעלי מניות הבנק ממוצע משוקלל של מספר המניות (באלפי מניות)
1,473,551	1,473,551	1,473,798	יתרה ליום 1 בינואר
-	247	38,528	השפעת יחידות PSU, RSU שמומשו והנפקת מניות
1,473,551	1,473,798	1,512,326	ממוצע משוקלל של מספר המניות
0.96	1.92	1.85	רווח בסיסי למניה (בשקלים חדשים)

ב. רווח מדולל למניה

חישוב הרווח המדולל למניה של הבנק מחולק בממוצע המשוקלל של מספר המניות הרגילות שבמחזור, לאחר התאמה בגין כל המניות הרגילות הפוטנציאליות המדללות, באופן הבא:

2014	2015	2016	
			במיליוני ש"ח
רווח מדולל			
1,413	2,835	2,791	סך הכל רווח נקי המיוחס לבעלי מניות הבנק ממוצע משוקלל של מספר המניות
1,473,551	1,473,798	1,512,326	השפעת יחידות PSU, RSU שטרם מומשו
475	475	1,035	ממוצע משוקלל של מספר המניות בדילול מלא
1,474,026	1,474,273	1,513,361	רווח מדולל למניה (בשקלים חדשים)
0.96	1.92	1.84	

ביאור 10 - רווח (הפסד) כולל אחר מצטבר

א. שינויים ברווח (הפסד) כולל אחר מצטבר, לאחר השפעת המס

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2016						
רווח כולל אחר לפני ייחוס לבעלי זכויות שאינן מקנות שליטה						
רווח כולל אחר	רווח כולל אחר המיוחס לבעלי זכויות שאינן מקנות שליטה	רווח כולל אחר של חברות	התאמות בגין ניירות ערך זמינים למכירה לפי שווי הוגן	התאמות מתרגום ^(א) נטו לאחר השפעת גידורים ^(ב)	חלק התאגיד הבנקאי ברווח כולל אחר של חברות מוחזקות המטופלות לפי שיטת השווי המאזני לעובדים	התאמות בגין ניירות ערך זמינים למכירה לפי שווי הוגן
2014	2015	2016	2014	2015	2016	במיליוני ש"ח
(1,051)	(4)	(1,055)	(1,020)	100	(314)	179
(498)	-	(498)	(884)	(78)	249	215
(1,549)	(4)	(1,553)	(1,904)	22	(65)	394
101	-	101	414	16	(2)	(327)
(1,448)	(4)	(1,452)	(1,490)	38	(67)	67
(864)	-	(864)	(679)	(20)	(12)	(153)
(2,312)	(4)	(2,316)	(2,169)	18	(79)	(86)

(א) התאמות מתרגום דוחות כספיים של פעילויות חוץ שמטבע הפעילות שלהן שונה ממטבע הפעילות של הבנק, לרבות התאמות בגין חברות כלולות.
(ב) רווחים (הפסדים) נטו בגין גידור השקעה נטו במטבע חוץ.

ביאור 10 - רווח (הפסד) כולל אחר מצטבר (המשך)

ב. השינויים במרכיבי רווח (הפסד) כולל אחר מצטבר, לפני השפעת מס ואחרי השפעת מס

		2014			2015			2016	
לאחר	השפעת	לפני	לאחר	השפעת	לפני	לאחר	השפעת	לפני	
מס	מס	מס	מס	מס	מס	מס	מס	מס	
במיליוני ש"ח									
השינויים במרכיבי רווח (הפסד) כולל אחר לפני ייחוס לבעלי זכויות שאינן מקנות שליטה:									
התאמות בגין הצגת ניירות ערך זמינים למכירה לפי שווי הוגן:									
729	(273)	1,002	166	(203)	369	376	(194)	570	
רווחים (הפסדים) נטו שטרם מומשו מהתאמות לשווי הוגן									
(514)	133	(647)	(493)	299	(792)	(529)	322	(851)	
רווחים (הפסדים) בגין ני"ע זמינים למכירה שסווגו מחדש לדוח רווח והפסד ^(א)									
215	(140)	355	(327)	96	(423)	(153)	128	(281)	
שינוי נטו במהלך השנה									
התאמות מתרגום ^(ב) :									
418	(41)	459	9	-	9	(9)	-	(9)	
התאמות מתרגום דוחות כספיים									
(169)	98	(267)	(11)	7	(18)	(3)	(1)	(2)	
גידורים ^(ג)									
249	57	192	(2)	7	(9)	(12)	(1)	(11)	
שינוי נטו במהלך השנה									
(78)	30	(108)	16	5	11	(20)	-	(20)	
חלק התאגיד הבנקאי ברווח כולל אחר של חברות כלולות המטופלות לפי שיטת השווי המאזני									
(78)	30	(108)	16	5	11	(20)	-	(20)	
שינוי נטו במהלך השנה									
הטבות לעובדים:									
(918)	521	(1,439)	274	(190)	464	(880)	361	(1,241)	
רווח (הפסד) אקטוארי נטו השנה									
34	(21)	55	140	(79)	219	201	(112)	313	
הפחתה של רווח (הפסד) אקטוארי שסווג מחדש לדוח רווח והפסד									
(884)	500	(1,384)	414	(269)	683	(679)	249	(928)	
שינוי נטו במהלך השנה									
(498)	447	(945)	101	(161)	262	(864)	376	(1,240)	
סך הכל שינוי נטו במהלך השנה ^(ד)									
השינויים במרכיבי רווח כולל אחר המיוחס לבעלי זכויות שאינן מקנות שליטה:									
-	-	-	-	-	-	-	-	-	
סך הכל השינוי נטו במהלך השנה									
(498)	447	(945)	101	(161)	262	(864)	376	(1,240)	
השינויים במרכיבי רווח (הפסד) כולל אחר המיוחס לבעלי מניות הבנק									
סך הכל השינוי נטו במהלך השנה									

- (א) הסכום לפני מס מדווח בדוח רווח והפסד בסעיף הכנסות מימון שאינן מריבית. ראה [ביאור 3](#) - הכנסות מימון שאינן מריבית.
- (ב) התאמות מתרגום דוחות כספיים של פעילויות חוץ שמטבע הפעילות שלהן שונה ממטבע הפעילות של הבנק, לרבות התאמות בגין חברות כלולות.
- (ג) רווחים (הפסדים) נטו בגין גידור השקעה נטו במטבע חוץ.
- (ד) הסכום לפני מס מדווח בדוח רווח והפסד בסעיף משכורות והוצאות נלוות. פירוט נוסף ראה [ביאור 23](#) - זכויות עובדים.

ביאור 11 - מזומנים ופקדונות בבנקים

31 בדצמבר	
2015	2016
במיליוני ש"ח	
55,116	69,559
5,339	5,198
60,455	74,757
מזומנים ופקדונות בבנקים מרכזיים	
פיקדונות בבנקים מסחריים ^(א)	
סך הכל	
מזה: מזומנים, פיקדונות בבנקים ופקדונות בבנקים מרכזיים	
58,130 ^(א)	72,269
לתקופה מקורית של עד שלושה חודשים ^(ב)	

(א) בניכוי הפרשה להפסדי אשראי.
 (ב) מזה מזומנים משועבדים בסך 810 מיליון ש"ח (31 בדצמבר 2015 - 850 מיליון ש"ח).
 (ג) הוצג מחדש.

הערה: בדבר שיעבודים ראה [ביאור 27](#).

ביאור 12 - ניירות ערך

31 בדצמבר										
2015	2016									
רווח (הפסד) כולל אחר מצטבר										
עלות מופחתת (במניות-עלות)										
הערך במאזן										
שווי הוגן ^(א)										
רווחים הפסדים										
רווחים הפסדים										
עלות מופחתת (במניות-עלות)										
הערך במאזן										
שווי הוגן ^(א)										
רווחים הפסדים										
רווחים הפסדים										
במיליוני ש"ח										
1. ניירות ערך זמינים למכירה: אגרות חוב -										
28,553	(7)	201	28,359	28,553	35,409	(108)	131	35,386	35,409	של ממשלת ישראל
8,128	(4)	5	8,127	8,128	11,929	(81)	12	11,998	11,929	של ממשלות זרות
35	-	2	33	35	23	-	1	22	23	של מוסדות פיננסיים בישראל
6,262	(26)	31	6,257	6,262	7,460	(19)	27	7,452	7,460	של מוסדות פיננסיים זרים
9,566	(88)	24	9,630	9,566	9,749	(164)	21	9,892	9,749	מגובי נכסים (ABS) או מגובי משכנתאות (MBS)
586	(1)	25	562	586	296	-	16	280	296	של אחרים בישראל
1,694	(24)	12	1,706	1,694	1,882	(23)	13	1,892	1,882	של אחרים זרים
54,824	(150)	300	54,674	54,824	66,748	(395)	221	66,922	66,748	
2,703	(14)	158	2,559	2,703	1,942	(15)	97	1,860	1,942	מניות וקרנות נאמנות ^(ב)
57,527	(164) ^(א)	458 ^(א)	57,233	57,527	68,690	(410) ^(א)	318 ^(א)	68,782	68,690	סך כל ניירות הערך הזמינים למכירה

הערה - כולל סך של 7,506 מיליון ש"ח מסוג Supernationals, Sovereign and Agencies (SSA) (בשנת 2015 - 6,142 מיליון ש"ח).
 ראה הערות [בעמוד הבא](#).

ביאור 12 - ניירות ערך (המשך)

31 בדצמבר										
2015					2016					
הפסדים	רווחים	עלות	הערך	הפסדים	רווחים	עלות	הערך	הפסדים	רווחים	
שטרם מומשו	שטרם מומשו	מופחתת (במניות- עלות)	במאזן	שטרם מומשו	שטרם מומשו	מופחתת (במניות- עלות)	במאזן	שטרם מומשו	שטרם מומשו	
מהתאמות שווי הוגן ^(א)	מהתאמות שווי הוגן	לשווי הוגן	לשווי הוגן	מהתאמות שווי הוגן ^(א)	מהתאמות שווי הוגן	לשווי הוגן	לשווי הוגן	מהתאמות שווי הוגן	מהתאמות שווי הוגן	
במיליוני ש"ח										
2. ניירות ערך למסחר: אגרות חוב -										
6,664	(10)	17	6,657	6,664	5,091	(7)	12	5,086	5,091	של ממשלת ישראל
3,058	(29)	-	3,087	3,058	2,458	-	1	2,457	2,458	של ממשלות זרות
238	(1)	1	238	238	159	-	-	159	159	של מוסדות פיננסיים בישראל
148	(1)	-	149	148	104	(1)	-	105	104	של מוסדות פיננסיים זרים
751	(7)	4	754	751	280	(2)	2	280	280	מגובי נכסים (ABS) או מגובי משכנתאות (MBS)
152	-	2	150	152	132	-	2	130	132	של אחרים בישראל
320	(7)	1	326	320	286	(2)	4	284	286	של אחרים זרים
11,331	(55)	25	11,361	11,331	8,510	(12)	21	8,501	8,510	
617	(80)	10	687	617	1	-	-	1	1	מניות וקרנות נאמנות
11,948	(135) ^(ד)	35 ^(ד)	12,048	11,948	8,511	(12) ^(ד)	21 ^(ד)	8,502	8,511	סך כל ניירות הערך למסחר
69,475	(299)	493	69,281	69,475	77,201	(422)	339	77,284	77,201	סך כל ניירות הערך^(ה)

- (א) נתוני שווי הוגן מבוססים לרוב על שערי בורסה, אשר לא בהכרח משקפים את המחיר שיתקבל ממכירת ניירות ערך בהיקפים גדולים.
 (ב) כולל מניות שלא מתקיים לגביהן שווי הוגן זמין, המוצגות לפי עלות, בסך 981 מיליון ש"ח (31 בדצמבר 2015 - 1,050 מיליון ש"ח).
 (ג) כוללים בהון בסעיף "התאמות בגין הצגת ניירות ערך זמינים למכירה לפי שווי הוגן" במסגרת רווח כולל אחר למעט ניירות ערך שיועדו כמגודרים בגידור שווי הוגן.
 (ד) נזקפו לדוח רווח והפסד אך טרם מומשו.
 (ה) כולל אג"ח פגומות צוברות ריבית ב-31 בדצמבר 2015 בסך 16 מיליון ש"ח.

הערות כלליות:
 ניירות ערך שהושאלו בסך 324 מיליון ש"ח (31 בדצמבר 2015 - 111 מיליון ש"ח) מוצגים במסגרת סעיף אשראי לציבור. ניירות ערך ששוועדו למלווים הסתכמו בסך 4,272 מיליון ש"ח (31 בדצמבר 2015 - 3,131 מיליון ש"ח).
 לפירוט תוצאות הפעילות בהשקעות באגרות חוב ובמניות ובקרנות נאמנות ראה [ביאורים 2 ו-3](#).
 ההבחנה בין אג"ח של ישראל ובין אג"ח של זרים נערכה בהתאם למדינת התושבות של הישות שהנפיקה את נייר הערך.

ביאור 12 - ניירות ערך (המשך)

פירוט נוסף בגין שווי הוגן והפסדים שטרם מומשו, לפי משך זמן ושיעור ירידת הערך, של ניירות ערך זמינים למכירה הנמצאים בפוזיצית הפסד שטרם מומש

31 בדצמבר 2016										
12 חודשים ומעלה ^(ב)					פחות מ-12 חודשים ^(א)					
הפסדים שטרם מומשו					הפסדים שטרם מומשו					
סך	מעל	20%-	0-	שווי	סך	מעל	20%-	0-	שווי	
הכל	^(ה) 35%	^(ד) 35%	^(ג) 20%	הוגן	הכל	^(ה) 35%	^(ד) 35%	^(ג) 20%	הוגן	
במיליוני ש"ח										
אגרות חוב										
-	-	-	-	-	108	-	-	108	24,825	של ממשלת ישראל
-	-	-	- ^(ו)	38	81	-	1	80	5,438	של ממשלות זרות
3	-	-	3	16	16	-	-	16	4,810	של מוסדות פיננסיים זרים
1	-	-	1	53	163	-	-	163	7,782	מגובי נכסים (ABS) או מגובי משכנתאות (MBS)
-	-	-	-	-	-	-	-	- ^(ו)	3	של אחרים בישראל
-	-	-	-	-	23	-	-	23	1,018	של אחרים זרים
12	-	-	12	172	3	-	-	3	54	מניות וקרנות נאמנות
16	-	-	16	279	394	-	1	393	43,930	סך כל ניירות הערך הזמינים למכירה

31 בדצמבר 2015										
12 חודשים ומעלה ^(ב)					פחות מ-12 חודשים ^(א)					
הפסדים שטרם מומשו					הפסדים שטרם מומשו					
סך	מעל	20%-	0-	שווי	סך	מעל	20%-	0-	שווי	
הכל	^(ה) 35%	^(ד) 35%	^(ג) 20%	הוגן	הכל	^(ה) 35%	^(ד) 35%	^(ג) 20%	הוגן	
במיליוני ש"ח										
אגרות חוב										
-	-	-	-	-	7	-	-	7	15,057	של ממשלת ישראל
-	-	-	-	-	4	-	-	4	5,730	של ממשלות זרות
3	-	-	3	34	23	-	-	23	3,961	של מוסדות פיננסיים זרים
25	-	-	25	742	63	-	-	63	6,863	מגובי נכסים (ABS) או מגובי משכנתאות (MBS)
-	-	-	-	-	1	-	-	1	126	של אחרים בישראל
-	-	-	- ^(ו)	39	24	-	9	15	778	של אחרים זרים
6	-	-	6	91	8	-	-	8	136	מניות וקרנות נאמנות
34	-	-	34	906	130	-	9	121	32,651	סך כל ניירות הערך הזמינים למכירה

- (א) השקעות שהיו בפוזיצית הפסד שטרם מומש מתמשכת במשך פחות מ-12 חודשים.
- (ב) השקעות שהיו בפוזיצית הפסד שטרם מומש מתמשכת במשך 12 חודשים ומעלה.
- (ג) השקעות שההפסד שטרם מומש בגינן מהווה עד 20% מהעלות המופחתת שלהן.
- (ד) השקעות שההפסד שטרם מומש בגינן מהווה מעל 20% ועד 35% מהעלות המופחתת שלהן.
- (ה) השקעות שההפסד שטרם מומש בגינן מהווה מעל 35% מהעלות המופחתת שלהן.
- (ו) הפסדים נמוכים מ-1 מיליון ש"ח.

ביאור 12 - ניירות ערך (המשך)

פירוט נוסף לגבי ניירות ערך זמינים למכירה מגובי משכנתאות ומגובי נכסים הנמצאים בפוזיצית הפסד שטרם מומשו

31 בדצמבר 2016						
סך הכל		מעל 12 חודשים		עד 12 חודשים		
הפסדים שטרם מומשו מהתאמות לשווי הוגן	שווי הוגן	הפסדים שטרם מומשו מהתאמות לשווי הוגן	שווי הוגן	הפסדים שטרם מומשו מהתאמות לשווי הוגן	שווי הוגן	
במיליוני ש"ח						
(76)	2,970	(1)	52	(75)	2,918	ניירות ערך מגובי משכנתאות (BSM)
(88)	4,417	-	-	(88)	4,417	ניירות ערך מגובי משכנתאות אחרים (כולל STRIPPED MBS-I REMIC, CMO)
-	448	-	1	-	447	ניירות ערך מגובי נכסים (ABS)
(164)	7,835	(1)	53	(163)	7,782	סך הכל

31 בדצמבר 2015						
סך הכל		מעל 12 חודשים		עד 12 חודשים		
הפסדים שטרם מומשו מהתאמות לשווי הוגן	שווי הוגן	הפסדים שטרם מומשו מהתאמות לשווי הוגן	שווי הוגן	הפסדים שטרם מומשו מהתאמות לשווי הוגן	שווי הוגן	
במיליוני ש"ח						
(27)	1,947	(2)	87	(25)	1,860	ניירות ערך מגובי משכנתאות (MBS)
(43)	3,879	(24)	558	(22)	3,321	ניירות ערך מגובי משכנתאות אחרים (כולל STRIPPED MBS-I REMIC, CMO)
(18)	1,779	(2)	97	(16)	1,682	ניירות ערך מגובי נכסים (ABS)
(88)	7,605	(25)	742	(63)	6,863	סך הכל

ביאור 12 - ניירות ערך (המשך)

פירוט נוסף לגבי ניירות ערך זמינים למכירה מגובי משכנתאות ומגובי נכסים

31 בדצמבר								
2015				2016				
רווח (הפסד) כולל אחר מצטבר ^(א)			רווח (הפסד) כולל אחר מצטבר ^(א)					
שווי	הפסדים	הוגן	עלות	שווי	הפסדים	הוגן	עלות	
מופחתת רווחים		מופחתת רווחים		מופחתת רווחים		מופחתת רווחים		
במיליוני ש"ח								
1. אגרות חוב זמינות למכירה ניירות ערך מסוג העבר באמצעות (through securities-Pass)								
11	-	-	11	273	(8)	-	281	ניירות ערך שקיימת לגביהם ערבות של GNMA
1,224	(21)	-	1,245	1,986	(53)	-	2,039	ניירות ערך שהונפקו על ידי FNMA ועל ידי FHLMC
790	(6)	-	796	728	(15)	-	743	ניירות ערך אחרים
2,025	(27)	-	2,052	2,987	(76)	-	3,063	סך הכל ניירות ערך מגובי משכנתאות מסוג העבר באמצעות (pass through)
ניירות ערך מגובי משכנתאות אחרים (כולל STRIPPED MBS ו-CMO)								
4,950	(42)	5	4,987	4,455	(85)	1	4,539	ניירות ערך שהונפקו על ידי MCFHL, FNMA, או GNMA, או בערבותם
494	(1)	1	494	543	(3)	2	544	שאר ניירות הערך מגובי המשכנתאות
5,444	(43)	6	5,481	4,998	(88)	3	5,083	סך הכל ניירות ערך מגובי משכנתאות אחרים
7,469	(70)	6	7,533	7,985	(164)	3	8,146	סך הכל ניירות ערך מגובי משכנתאות (MBS)
ניירות ערך מגובי נכסים (ABS)								
92	(2)	-	94	-	-	-	-	חייבים בגין כרטיסי אשראי
4	-	-	4	336	-	4	332	אשראי אחר לאנשים פרטיים
1	-	-	1	1	-	-	1	אשראי שאינו לאנשים פרטיים
2,000	(16)	18	1,998	1,427	-	14	1,413	אגרות חוב מסוג CLO
2,097	(18)	18	2,097	1,764	-	18	1,746	סך הכל ניירות ערך מגובי נכסים
9,566	(88)	24	9,630	9,749	(164)	21	9,892	סך כל ניירות ערך זמינים למכירה מגובי משכנתאות ומגובי נכסים

(א) סכומים שנוקפו לקרן ההון כחלק מרווח כולל אחר נטו לאחר השפעת המס.

ביאור 12 - ניירות ערך (המשך)
פירוט נוסף לגבי ניירות ערך למסחר מגובי משכנתאות ומגובי נכסים (המשך)

31 בדצמבר							
2015				2016			
הפסדים	רווחים	הפסדים	רווחים	הפסדים	רווחים	הפסדים	רווחים
שטרם מומשו	שטרם מומשו	שטרם מומשו	שטרם מומשו	שטרם מומשו	שטרם מומשו	שטרם מומשו	שטרם מומשו
מהתאמות לשווי הוגן ^(א)	מהתאמות לשווי הוגן ^(א)	מהתאמות לשווי הוגן ^(א)	מהתאמות לשווי הוגן ^(א)	מהתאמות לשווי הוגן ^(א)	מהתאמות לשווי הוגן ^(א)	מהתאמות לשווי הוגן ^(א)	מהתאמות לשווי הוגן ^(א)
עלות מופחתת	עלות מופחתת	עלות מופחתת	עלות מופחתת	עלות מופחתת	עלות מופחתת	עלות מופחתת	עלות מופחתת
במיליוני ש"ח							
2. אגרות חוב למסחר ניירות ערך מסוג העבר באמצעות (through securities-Pass)							
ניירות ערך שהונפקו על ידי FNMA ועל ידי FHLMC							
8	-	-	8	6	-	-	6
סך הכל ניירות ערך מגובי משכנתאות מסוג העבר באמצעות (through pass)							
8	-	-	8	6	-	-	6
ניירות ערך מגובי משכנתאות אחרים (כולל CMO ו-MBS STRIPPED)							
ניירות ערך שהונפקו על ידי FNMA, FHLMC או GNMA, או בערבותם							
408	(3)	1	410	-	-	-	-
שאר ניירות הערך מגובי המשכנתאות							
93	-	1	92	86	-	-	86
סך הכל ניירות ערך מגובי משכנתאות אחרים							
501	(3)	2	502	86	-	-	86
סך הכל ניירות ערך מגובי משכנתאות (MBS)							
509	(3)	2	510	92	-	-	92
ניירות ערך מגובי נכסים (ABS)							
חייבים בגין כרטיסי אשראי							
12	-	-	12	12	-	-	12
קווי אשראי לכל מטרה בביטחון דירת מגורים							
1	-	-	1	-	-	-	-
אשראי לרכישת רכב							
67	(1)	-	68	51	-	-	51
אשראי אחר לאנשים פרטיים							
14	-	-	14	12	-	-	12
אחרים							
148	(3)	2	149	113	(2)	2	113
סך הכל ניירות ערך מגובי נכסים							
242	(4)	2	244	188	(2)	2	188
סך כל ניירות ערך למסחר מגובי משכנתאות ומגובי נכסים							
751	(7)	4	754	280	(2)	2	280

(א) רווחים (הפסדים) שנזקפו לחשבון רווח והפסד.

ביאור 13 - סיכון אשראי, אשראי לציבור והפרשה להפסדי אשראי

א. חובות^(א), אשראי לציבור ויתרת ההפרשה להפסדי אשראי

31 בדצמבר 2016					
אשראי לציבור					
מסחרי	דיור	פרטי אחר	סך הכל ציבור	בנקים וממשלות	סך הכל
במיליוני ש"ח					
יתרת חוב רשומה של חובות^(א):					
112,550	45	512	113,107	7,890	120,997
שנבדקו על בסיס פרטני					
35,212	79,086	38,045	152,343	4,148	156,491
שנבדקו על בסיס קבוצתי ¹					
909 ^(א)	78,656	-	79,565	-	79,565
מזה: לפי עומק פיגור					
סך הכל חובות^{2(א)}					
147,762	79,131	38,557	265,450	12,038	277,488
מזה ² :					
1,971	-	87	2,058	-	2,058
חובות בארגון מחדש					
1,524	-	71	1,595	-	1,595
חובות פגומים אחרים					
3,495	-	158	3,653	-	3,653
סך הכל חובות פגומים					
161	719	123	1,003	-	1,003
חובות בפיגור 90 ימים או יותר					
2,634	-	409	3,043	-	3,043
חובות בעייתיים אחרים					
6,290	719	690	7,699	-	7,699
סך הכל חובות בעייתיים					
יתרת הפרשה להפסדי אשראי בגין חובות^(א):					
1,913	6	214	2,133	1	2,134
שנבדקו על בסיס פרטני					
362	467	575	1,404	-	1,404
שנבדקו על בסיס קבוצתי ³					
-	462 ^(ב)	-	462	-	462
מזה: לפי עומק פיגור					
2,275	473	789	3,537	1	3,538
סך הכל הפרשה להפסדי אשראי ⁴					
671	-	12	683	-	683
מזה: בגין חובות פגומים ⁴					

- (א) אשראי לציבור, אשראי לממשלות, פיקדונות בבנקים וחובות אחרים, למעט אג"ח וניירות ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר.
 (ב) כולל יתרת הפרשה מעבר למתחייב לפי שיטת עומק הפיגור שחושבה על בסיס קבוצתי בסך 294 מיליון ש"ח.
 (ג) יתרת הלוואות לדיור שהועמדו לקבוצות רכישה הנמצאות בהליכי בנייה.

ביאור 13 - סיכון אשראי, אשראי לציבור והפרשה להפסדי אשראי (המשך)

א. חובות^(א), אשראי לציבור ויתרת הפרשה להפסדי אשראי (המשך)

31 בדצמבר 2015					
אשראי לציבור					
מסחרי	דיור	פרטי אחר	סך הכל ציבור	בנקים וממשלות	סך הכל
במיליוני ש"ח					
יתרת חוב רשומה של חובות^(א):					
116,180	45	1,438 ^(ד)	108,665	7,515	116,180
שנבדקו על בסיס פרטני					
159,659	81,760	36,548	156,405	3,254	159,659
שנבדקו על בסיס קבוצתי ¹					
81,630	80,616	-	81,630	-	81,630
מזה: לפי עומק פיגור ¹					
275,839	81,805	37,986	265,070	10,769	275,839
סך הכל חובות^(א)					
מזה: ²					
2,278	-	86	2,278	-	2,278
חובות בארגון מחדש					
1,643	-	26	1,643	-	1,643
חובות פגומים אחרים					
3,921	-	112	3,921	-	3,921
סך הכל חובות פגומים					
942	770	105	942	-	942
חובות בפיגור 90 ימים או יותר					
3,461	11	299 ^(ה)	3,461	-	3,461
חובות בעייתיים אחרים					
8,324	781	516	8,324	-	8,324
סך הכל חובות בעייתיים					
יתרת הפרשה להפסדי אשראי בגין חובות^(א):					
2,240	15	45 ^(ד)	2,237	3	2,240
שנבדקו על בסיס פרטני					
1,434	498	581	1,434	-	1,434
שנבדקו על בסיס קבוצתי ³					
498	497 ^(ב)	-	498	-	498
מזה: לפי עומק פיגור ³					
3,674	513	626	3,671	3	3,674
סך הכל הפרשה להפסדי אשראי ⁴					
867	-	51 ^(ה)	867	-	867
מזה: בגין חובות פגומים ⁴					

(א) אשראי לציבור, אשראי לממשלות, פיקדונות בבנקים וחובות אחרים, למעט אג"ח וניירות ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר.

(ב) כולל יתרת הפרשה מעבר למתחייב לפי שיטת עומק הפיגור שחושבה על בסיס קבוצתי בסך 310 מיליון ש"ח.

(ג) יתרת הלוואות לדיור שהועמדו לקבוצות רכישה הנמצאות בהליכי בנייה.

(ד) סווג מחדש.

(ה) הוצג מחדש.

ביאור 13 - סיכון אשראי, אשראי לציבור והפרשה להפסדי אשראי (המשך)
ב. תנועה ביתרת ההפרשה להפסדי אשראי

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2016					
הפרשה להפסדי אשראי					
אשראי לציבור					
מסחרי	דיור	פרטי אחר	סך הכל ציבור	בנקים וממשלות	סך הכל
במיליוני ש"ח					
2,981 ^(N)	513	659 ^(N)	4,153	3	4,156
(571)	(9)	457	(123)	(2)	(125)
(524)	(31)	(691)	(1,246)	-	(1,246)
843	-	400	1,243	-	1,243
319	(31)	(291)	(3)	-	(3)
(2)	-	-	(2)	-	(2)
2,727	473	825	4,025	1	4,026
452	-	36	488	-	488
יתרת הפרשה להפסדי אשראי לתחילת השנה					
הוצאות (הכנסות) בגין הפסדי אשראי					
מחיקות חשבונאיות					
גביית חובות שנמחקו חשבונאית בשנים קודמות					
מחיקות חשבונאיות נטו					
התאמות מתרגום דוחות כספיים					
יתרת הפרשה להפסדי אשראי לסוף שנה ¹					
¹ מזה: בגין מכשירי אשראי חוץ מאזניים					
לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2015					
הפרשה להפסדי אשראי					
אשראי לציבור					
מסחרי	דיור	פרטי אחר	סך הכל ציבור	בנקים וממשלות	סך הכל
במיליוני ש"ח					

(א) סווג מחדש.

ביאור 13 - סיכון אשראי, אשראי לציבור והפרשה להפסדי אשראי (המשך)

ב. תנועה ביתרת ההפרשה להפסדי אשראי (המשך)

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2014						
הפרשה להפסדי אשראי						
אשראי לציבור						
סך הכל	בנקים וממשלות	סך הכל ציבור	פרטי אחר	דיור	מסחרי	
במיליוני ש"ח						
4,297	2	4,295	(N) 448	498	(N) 3,349	יתרת הפרשה להפסדי אשראי לתחילת השנה
472	2	470	356	24	90	הוצאות בגין הפסדי אשראי
(1,148)	-	(1,148)	(560)	(10)	(578)	מחיקות חשבונאיות גביית חובות שנמחקו חשבונאית בשנים קודמות
843	-	843	364	-	479	מחיקות חשבונאיות נטו
(305)	-	(305)	(196)	(10)	(99)	התאמות מתרגום דוחות כספיים
22	-	22	(4)	1	25	יתרת הפרשה להפסדי אשראי לסוף שנה ¹
4,486	4	4,482	604	513	3,365	¹ מזה: בגין מכשירי אשראי חוץ מאזניים
494	-	494	47	1	446	

(א) סווג מחדש.

ביאור 14 - אשראי לממשלות

31 בדצמבר		
2015	2016	
במיליוני ש"ח		
262	206	אשראי לממשלה
191	436	אשראי לממשלות זרות
453	642	סך כל האשראי לממשלות

ביאור 15 - השקעות בחברות מוחזקות ופרטים על חברות אלה

א. הרכב

31 בדצמבר	
2015	2016
חברות כלולות במיליוני ש"ח	
924	901
סך כל השקעות במניות לפי שיטת השווי המאזני (לרבות רכוש אחר ומוניטין)	
411	442
מזה - רווחים שנצברו ממועד הרכישה	
סעיפים שנצברו בהון ממועד הרכישה:	
(1)	(6)
התאמות בגין חברות כלולות פרטים בדבר מוניטין:	
0-20 שנה	0-20 שנה
262	262 ^(א)
קצב ההפחתה הסכום המקורי, נטו	
256	247
יתרה להפחתה	

(א) נכון למועד אישור הדוחות הכספיים, טרם השלימה חברת הבת את ייחוס תמורת הרכישה לנכסים ולהתחייבויות הנרכשים.

פרטים לגבי ערך בספרים ושווי השוק של השקעות סחירות:

31 בדצמבר			
2015		2016	
שווי שוק	ערך בספרים	שווי שוק	ערך בספרים
במיליוני ש"ח			
203	154	205	119
אבגול תעשיות 1953 בע"מ			

ב. חלק הקבוצה ברווחים או בהפסדים של חברות כלולות

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר		
2014	2015	2016
במיליוני ש"ח		
88	223	69
חלק הקבוצה ברווחים של חברות כלולות		
(46)	(46)	(3)
הפרשה למסים נדחים		
42	177	66
חלק הקבוצה ברווחים של חברות כלולות לאחר השפעת מס		

ביאור 15 - השקעות בחברות מוחזקות ופרטים על חברות אלה (המשך)

ג. פרטים על חברות מוחזקות עיקריות

חברות בת מאוחדות^(א)

31 בדצמבר				פרטים על החברה	שם החברה
2015	2016	2015	2016		
חלק בהון המקנה זכות לקבלת רווחים				%	
חלק בזכויות בהצבעה					
בישראל					
100.0	-	100.0	-	בנק ערבי ישראלי בע"מ ^(א)	בנק ערבי ישראלי בע"מ ^(א)
100.0	100.0	100.0	100.0	שירותים עסקיים ופיננסים	לאומי פרטנרס בע"מ ^(ב)
99.8	99.8	99.6	99.6	ליווי פיננסי מלא לחברות היי-טק	לאומי-טק בע"מ ^(ד)
80.0	80.0	80.0	80.0	מתן שירות כרטיסי אשראי	לאומי קארד בע"מ
100.0	100.0	100.0	100.0	שרותי תפעול לקופות גמל וקרנות נאמנות	לאומי שירותי שוק ההון בע"מ
100.0	100.0	100.0	100.0	החזקות פיננסיות	לאומי אחזקות פיננסיות בע"מ
בחוץ לארץ					
100.0	100.0	100.0	100.0	חברת החזקות - רשומה בארה"ב	בנק לאומי לישראל קורפוריישן
99.9	99.9	99.9	99.9	בנק עסקי בנק כללי - רשומה בארה"ב	בנק לאומי ארה"ב ^(ה)
100.0	100.0	100.0	100.0	בנק עסקי בנק כללי - רשומה בבריטניה	בנק לאומי בריטניה פ.י.א.ל.סי
99.8	99.8	99.8	99.8	בנק עסקי בנק כללי - רשומה בשוויצריה	לאומי שוויץ ^(ו)
100.0	100.0	100.0	100.0	ביטוח- רשומה בא"י התעלה	לאומי רי לימיטד
100.0	100.0	100.0	100.0	בנק עסקי בנק כללי - רשומה בלוקסמבורג	בנק לאומי (לוקסמבורג) ס.א. ^(ז)
99.9	99.9	99.9	99.9	בנק עסקי בנק כללי - רשומה ברומניה	לאומי רומניה ס.א.

- (א) הנתונים לגבי החברות המאוחדות משקפים את השקעת הבנק בהן בניכוי השקעות כל חברה בחברות אחרות בקבוצת הבנק, ואת חלק הבנק בתוצאות פעולותיהן בניכוי חלקה של כל חברה בתוצאות הפעולות של חברות אחרות בקבוצת הבנק בגין ההשקעות האמורות.
- (ב) השקעות הוניות אחרות כוללות שטרי הון והלוואות בעלים.
- (ג) חלק הבנק בקרן הון בגין הטבה בהלוואות בעלי שליטה 155 מיליון ש"ח (2015 - 152 מיליון ש"ח).
- (ד) חלק הבנק בקרן הון בגין הטבה בהלוואות בעלי שליטה 82 מיליון ש"ח. (2015 - 82 מיליון ש"ח).
- (ה) בנק לאומי ארה"ב הינה חברה שמטבע הפעילות שלה שונה מהשקל. ראה [ביאור 1.1](#).
- (ו) ביום 1 בינואר 2016 מוזגה פעילותו של בנק ערבי ישראלי ללאומי.
- (ז) במהלך 2015 הועברו ליוליוס בר מרבית הלקוחות של לאומי שוויץ (לשעבר Leumi Private Bank). השלוחה בשלבי פירוק.
- (ח) השלוחה נערכת לסגירה.

2015	2016	2015	2016	2015	2016	2015	2016	2015	2016
ערביות עבור				תרומה לרווח				השקעות	השקעה
החברה לטובת			רווח	הנקי המיוחס			הוניות	אחרות ⁽²⁾	במניות
גופים שמחוץ			כולל	לבעלי מניות					לפי
לקבוצה			אחר	הבנק					שווי מאזני
									במיליוני ש"ח
-	-	8	-	86	-	-	-	716	-
487	487	(245)	(5)	403	145	1,139	1,049	1,289	1,430
-	1	-	-	1	5	-	-	995	1,000
-	-	-	-	144	147	-	-	1,329	1,440
-	-	-	-	4	3	-	-	45	49
-	-	-	-	1	(80)	-	-	586	543
-	-	2	(5)	1	3	-	-	374	371
-	-	73	(93)	239	94	-	-	2,418	2,419
-	-	29	(8)	45	(64)	484	300	845	870
-	-	(4)	(17)	(134)	(64)	197	-	290	209
-	-	-	-	(24)	(38)	-	-	111	73
21	1	(2)	-	(39)	(1)	25	-	103	10
-	-	(1)	(1)	(41)	2	-	-	148	149

ביאור 16 - בניינים וציוד

א. הרכב

סך הכל	עלויות תוכנה	ציוד, ריהוט וכלי רכב	בניינים ומקרקעין ^(א)	במיליוני ש"ח
עלות נכסים^(ב)				
12,457	^(ג) 5,495	3,445	3,517	יתרה ליום 31 בדצמבר 2014
766	^(ג) 555	156	55	תוספות
(1,678)	^(ג) (1,345)	(135)	(198)	גריעות
1	-	1	-	התאמות מתרגום דוחות כספיים
11,546	4,705	3,467	3,374	יתרה ליום 31 בדצמבר 2015
753	151	556	46	תוספות
(434)	(237)	(79)	(118)	גריעות
(4)	(3)	-	(1)	התאמות מתרגום דוחות כספיים
11,861	4,616	3,944	3,301	יתרה ליום 31 בדצמבר 2016
פחת והפסדים מירידת ערך				
9,295	^(ג) 4,471	^(ג) 2,889	1,935	יתרה ליום 31 בדצמבר 2014
653	390	^(ג) 166	^(ג) 97	פחת לשנה
2	-	-	2	הפסד מירידת ערך
(1,499)	(1,230)	(133)	(136)	גריעות
-	-	-	-	התאמות מתרגום דוחות כספיים
8,451	3,631	2,922	1,898	יתרה ליום 31 בדצמבר 2015
663	416	158	89	פחת לשנה
-	-	-	-	הפסד מירידת ערך
(401)	(235)	(79)	(87)	גריעות
1	1	-	-	התאמות מתרגום דוחות כספיים
8,714	3,813	3,001	1,900	יתרה ליום 31 בדצמבר 2016
3,162	1,024	556	1,582	הערך בספרים ליום 31 בדצמבר 2014
3,095	1,074	545	1,476	הערך בספרים ליום 31 בדצמבר 2015
3,147	803	943	1,401	הערך בספרים ליום 31 בדצמבר 2016

(א) לרבות התקנות ושיפורים במושכר.

(ב) לרבות הוצאות שהונו בקשר לפיתוח עלויות תוכנה לשימוש עצמי אשר הסתכמו ליום 31 בדצמבר 2016 בסך 284 מיליון ש"ח (2015 - 288 מיליון ש"ח).

(ג) סווג מחדש.

ביאור 16 - בניינים וציוד (המשך)

ב. שיעור הפחת הממוצע

31 בדצמבר		
2015	2016	
4.57%	3.16%	בניינים ומקרקעין
13.75%	14.01%	ציוד, ריהוט וכלי רכב
^(א) 25.09%	23.95%	תוכנות

(א) הוצג מחדש.

- ג. הקבוצה הינה בעלת זכויות בדרך של שכירות או חכירה מהוונת במקרקעין וביציוד, לתקופה של מ-1 עד 99 שנים מתאריך המאזן בסכום (לאחר פחת) של 152 מיליון ש"ח (31 בדצמבר 2015 - 129 מיליון ש"ח). יתרת תקופת החכירה המהוונת המקסימלית הינה 80 שנים.
- ד. נדל"ן להשקעה - בניינים ומקרקעין שאינם בשימוש הקבוצה, בעיקר בניינים מושכרים, כלולים במאזן בסך 68 מיליון ש"ח (31 בדצמבר 2015 - 45 מיליון ש"ח).
- ה. סעיף בניינים וציוד כולל שיפורים וזכויות שכירות, לרבות תשלומים על חשבון. חלק מהבניינים על קרקע חכורה. נכסים בסך 172 מיליון ש"ח (31 בדצמבר 2015 - 147 מיליון ש"ח), טרם נרשמו על שם הבנק בלשכת רישום מקרקעין. הסיבות העיקריות לאי רישומם הינן העדר הסדר רישום מקרקעין באזור ("פרצלציה") ואי רישום פרויקט כבית משותף על ידי הקבלן/היזם.
- ו. היתרה המאזנית של בניינים וציוד העומדים למכירה הסתכמה ביום 31 בדצמבר 2016 - 66 מיליון ש"ח (31 בדצמבר 2015 - בסך 77 מיליון ש"ח) לא צפוי הפסד ממימוש בניינים וציוד העומדים למכירה, מעבר להפרשות שנעשו בניגום.

ביאור 17 - נכסים בלתי מוחשיים ומוניטין

א. נכסים בלתי מוחשיים

סך הכל	תיקי ניירות ערך לקוחות	מוניטין	
			במיליוני ש"ח
עלות			
358	83	275	ליום 31 בדצמבר 2014
-	-	-	התאמות מתרגום דוחות כספיים
358	83	275	ליום 31 בדצמבר 2015
(1)	-	(1)	התאמות מתרגום דוחות כספיים
357	83	274	ליום 31 בדצמבר 2016
הפחתות והפסדים מירידת ערך			
315	83	232	ליום 31 בדצמבר 2014
25	-	25	הפחתות והפסדים מירידת ערך
340	83	257	ליום 31 בדצמבר 2015
-	-	-	הפחתה לשנה
340	83	257	ליום 31 בדצמבר 2016
17	-	17	יתרה מופחתת ליום 31 בדצמבר 2016
הערך בספרים			
43	-	43	ליום 31 בדצמבר 2014
18	-	18	ליום 31 בדצמבר 2015
17	-	17	ליום 31 בדצמבר 2016

ביאור 17 - נכסים בלתי מוחשיים ומוניטין (המשך)

ב. מוניטין

תנועה במוניטין לפי מגזרי פעילות פיקוחיים ולפי גישת הנהלה

פעילות חו"ל	אחר	במיליוני ש"ח
43		ליום 31 בדצמבר 2014
25		הפסדים מירידת ערך
18		ליום 31 בדצמבר 2015
1		הפחתה לשנה
17		ליום 31 בדצמבר 2016

ביאור 18 - נכסים אחרים

31 בדצמבר		
2015	2016	
במיליוני ש"ח		
4,570	4,960	מסים נדחים לקבל, נטו - ראה ביאור 8(ו)
73	118	עודף מקדמות ששולמו למס הכנסה על העתודות השוטפות
1,144	971	קופה מרכזית לתשלום פיצויים
4	5	נכסים שנתקבלו בגין אשראים שסולקו
37	42	יתרת הוצאות הנפקה להפחתה של אגרות חוב, שטרי התחייבויות וכתבי התחייבות נדחים
440	431	שווי פוליסת ביטוח בשלוחה בחו"ל
189	225	הוצאות מראש
157	139	הכנסות לקבל
^(ב) 548	978	נכסים בגין פעילות במסלוקת מעוף ^(א)
^(ב) 504	218	חייבים אחרים ויתרות חובה
7,666	8,087	סך כל הנכסים האחרים

(א) מוצג בשווי הוגן.

(ב) סווג מחדש.

ביאור 19 - פיקדונות הציבור

א. סוגי פיקדונות לפי מקום הגיוס ולפי סוג המפקיד

31 בדצמבר		
2015	2016	
במיליוני ש"ח		
בישראל		
לפי דרישה		
72,060	79,516	אינם נושאים ריבית
80,521	97,328	נושאים ריבית
152,581	176,844	סך הכל לפי דרישה
149,697	143,289	לזמן קצוב
302,278	320,133	סך כל פיקדונות בישראל ¹
מחוץ לישראל		
לפי דרישה		
9,872	10,306	אינם נושאים ריבית
3,693	4,339	נושאים ריבית
13,565	14,645	סך הכל לפי דרישה
12,850	12,076	לזמן קצוב
14	32	מזה: שאינם נושאים ריבית
26,415	26,721	סך כל פיקדונות מחוץ לישראל
328,693	346,854	סך כל פיקדונות הציבור¹
מזה: ¹		
135,595	143,644	פיקדונות של אנשים פרטיים
^(א) 55,889	55,862	פיקדונות של גופים מוסדיים
^(א) 110,794	120,627	פיקדונות של תאגידים ואחרים

(א) סווג מחדש.

ב. פיקדונות הציבור לפי גודל

31 בדצמבר		
2015	2016	
במיליוני ש"ח		
		תקרת הפיקדון
95,789	96,368	עד 1
83,813	93,912	מעל 1 ועד 10
58,268	60,809	מעל 10 ועד 100
30,868	37,271	מעל 100 ועד 500
59,955	58,494	מעל 500
328,693	346,854	סך הכל

ביאור 20 - פיקדונות מבנקים

31 בדצמבר		
2015	2016	
במיליוני ש"ח		
בישראל		
בנקים מסחריים:		
2,754	1,849	פיקדונות לפי דרישה
545	1,045	פיקדונות לזמן קצוב
459	423	קיבולים
מחוץ לישראל		
בנקים מסחריים:		
16	3	פיקדונות לפי דרישה
1	-	פיקדונות לזמן קצוב
84	74	קיבולים
3,859	3,394	סך כל הפיקדונות מבנקים

ביאור 21 - אגרות חוב, שטרי התחייבות וכתבי התחייבות נדחים

31 בדצמבר		שעור תשואה פנימי ^(ב)	משך חיים ממוצע ^(א)	
2015	2016	באחוזים	שנים	
במיליוני ש"ח				
אגרות חוב ושטרי התחייבות^(ג):				
2,023	5,285	0.6	3.5	במטבע ישראלי צמוד למדד המחירים לצרכן
1,159	1,159	3.0	6.5	במטבע ישראלי לא צמוד
כתבי התחייבות נדחים^(ד,ה):				
4,545	5,133	2.3	3.8 ^(ד)	במטבע ישראלי לא צמוד
13,581	11,063	0.8	3.0 ^(ד)	במטבע ישראלי צמוד למדד המחירים לצרכן ^(ה)
סך כל אגרות החוב, שטרי ההתחייבות וכתבי ההתחייבות הנדחים				
21,308	22,640			

- (א) משך חיים ממוצע, הינו ממוצע תקופות התשלומים משוקללות בתזרים המהווה לפי שיעור התשואה הפנימי.
- (ב) שיעור תשואה פנימי, הינו שיעור ריבית המנכה את תזרים התשלומים הצפוי אל היתרה המאזנית הכלולה בדוח הכספי.
- (ג) יתרת הנכיון בקיזוז הפרמיה על אגרות חוב ועל כתבי התחייבות נדחים שטרם נזקפה לדוח רווח והפסד קוזה מאגרות החוב.
- (ד) משך חיים ממוצע למועד שינוי הריבית מבוסס על חישוב משך חיים ממוצע אפקטיבי כפי שמחושב לצורך החשיפה לשינויים בשיעורי הריבית. בכתיבת התחייבות נדחים לא צמודים 2.7 שנים, בצמודים למדד 2.6 שנים.
- (ה) מזה שטרי הון נדחים (לא סחירים) המהווים הון רובד 2 בסך 1,446 מיליון ש"ח (31 בדצמבר 2015 - 514 מיליון ש"ח) אשר בנסיבות מסוימות ניתנים להמרה למניות. ראה [ביאור 25.א](#).
- (ו) מזה: רשומים למסחר בבורסה לניירות ערך בתל-אביב סך של 8,664 מיליון ש"ח צמוד מדד וסך של 5,084 מיליון ש"ח לא צמוד (2015 - 10,915 מיליון ש"ח צמוד ו-4,499 מיליון ש"ח לא צמוד).
- (ז) הון רובד 2 בהתאם להוראות המעבר של באזל III.

ביאור 22 - התחייבויות אחרות

31 בדצמבר		
2015	2016	
במיליוני ש"ח		
8,998 ^(א)	10,129	עודף התחייבויות בגין הטבות לעובדים על נכסי התוכנית - ראה ביאור 23(ד)
619	383	עודף עתודות שוטפות למס הכנסה על מקדמות ששולמו
454	378	הכנסות מראש
5,686	5,726	זכאים בגין פעילויות בכרטיסי אשראי
746	903	הוצאות לשלם בגין שכר והוצאות נלוות
815	768	שווי שוק של ניירות ערך שנמכרו בחסר
482	488	הפרשה להפסדי אשראי בגין סעיפים חוץ מאזניים
373	371	הוצאות לשלם
376 ^(א)	323	הפרשות אחרות בגין זכויות עובדים
227	208	הפרשה לחופשה
123	183	עתודה למסים נדחים, נטו - ראה ביאור 8(ו)
524	82	חופשות ומענקי יובל ^(א)
548 ^(א)	978	התחייבויות בגין פעילות במסלקת המעוף ^(ב)
775 ^(א)	965	זכאים אחרים ויתרות זכות
20,746	21,885	סך כל ההתחייבויות האחרות

(א) בשנת 2016 חופשת יובל צבורה בלבד.

(ב) מוצג בשווי הוגן.

(ג) סווג מחדש.

ביאור 23 - זכויות עובדים

א. חוק תגמול לנושאי משרה בתאגידים פיננסיים (אישור מיוחד ואי-התרת הוצאה לצורכי מס בשל תגמול חריג), התשע"ו-2016 (להלן: "חוק מגבלת התגמול")

ביום 12 באפריל 2016 פורסם החוק. בחוק נקבעו מגבלות על תגמול נושאי משרה ועובדים אחרים בתאגידים פיננסיים שהעיקרית הינה קביעת תקרת תגמול שנתי של 2.5 מיליון ש"ח.

ביום 29 בספטמבר 2016 ניתן פסק דין הדוחה עתירה שהוגשה כנגד חוקתיות החוק, תוך שביהמ"ש קבע שהחוק אינו חל על זכויות שנרכשו בתמורה לעבודה שביצע העובד לפני תום תקופת ההתארגנות (12 באוקטובר 2016), אף אם אלו ישולמו בעתיד.

על רקע הגידול המשמעותי בסבירות להקדמת סיום הנהלה של חברי הנהלה ומנהלים נוספים שמועסקים בחוזים אישיים בבנק, אישר דירקטוריון הבנק, לאור הערכת ההנהלה ובהתאם לחוות דעת משפטיות, לעדכן את ההפרשה בגין סיום יחסי עובד-מעביד. זאת, על פי הזכויות שנצברו, בהתאם לתנאי העסקתם של חברי הנהלה ושל מנהלים אחרים שמועסקים בחוזים אישיים. בהתאם לאמור לעיל, הגדיל הבנק את סך ההפרשה בדוחות הכספיים ליום 31 במרס 2016 בגין אוכלוסיית נושאי המשרה ובעלי התפקיד המרכזי כאמור בסך של כ-117 מיליון ש"ח. מתוך סכום זה סך של כ-36 מיליון ש"ח הינו בגין חברי הנהלה, ובכלל זה המנכ"ל הראשי. בהתאם לכללי החשבונאות ולהוראות הדיווח לציבור, עדכון האומדן כאמור נזקף לרווח כולל אחר. [ראה ביאור 1.ב](#). סכום זה יופחת בתקופות דיווח עוקבות לדוח רווח והפסד.

ב. פיצויי פרישה ופנסיה

1. כללי

לעובדים שהחלו עבודתם בבנק מיום 1 בינואר 1999 (להלן "עובדי דור ב'") וטרם קבלו קביעות במועד חתימת הסכם קיבוצי מיוחד בשנת 2000 בעניין הסדר פנסיוני, קיימות הפקדות שוטפות לתוכנית פנסיה חיצונית. לבנק לא תהיה כל חבות פנסיונית לגבי עובדים אלה להוציא השלמה לפיצויי פיטורין בהתאם להסכם.

ביאור 23 - זכויות עובדים (המשך)

לעובדים, שהחלו את עבודתם בבנק לפני 1 בינואר 1999 (להלן "עובדי דור א") וקיבלו קביעות עד מועד חתימת ההסכם דלעיל, הפורשים מעבודתם בבנק בגיל פרישה, למעט אלו המוזכרים לעיל **וב-ג)** להלן, הזכות לבחור בקבלת פיצויי פרישה וכספי תגמולים או בקבלת פנסיה מהבנק, תוך ויתור על כספי התגמולים והפיצויים, והכל כפוף להוראות הדין. הזכאות לפנסיה מחושבת לפי שיעור של 40% בגין חמש עשרה שנות העבודה הראשונות דהיינו 2.67% לשנה ושל 1.5% לכל שנה לאחר מכן, עד לשיעור מירבי של 70%.

העתודות לפנסיה מבוססות על חישוב אקטוארי הלוך בחשבון את גיל הפרישה על פי חוק גיל פרישה, התשס"ד-2004. החישוב האקטוארי נערך בשיטת הערכה של הטבות נצברות בהתחשב בפרמטרים שונים, ביניהם הסתברות על בסיס ניסיון העבר לגבי שיעור ניצול זכויות הפנסיה ושיעור משיכות כספי פיצויים ותגמולים (שיעור ניצול זכויות הפנסיה הקיים הינו כ-76% והיתר מושכים פיצויים ותגמולים) וכן ניסיון העבר לגבי נכות וכו'. צבירת ההתחייבות הינה בשיטת הקו-הישר עד לגיל הפרישה המוקדמת (ממוצע גילאי הפרישה בפועל של עובדי דור א' בשנים האחרונות, גברים ונשים). לאחר מועד זה, הטבות נוספות המיוחסות לשנים העוקבות נצברות בהתבסס על נוסחת תכנית ההטבות של עובדי דור א'.

החישוב האקטוארי מבוסס על הוראות עדכניות של האקטואר הראשי במשרד האוצר לגבי שיעורי תמותה מחודש מרס 2013 אשר נקבעו על ידי הממונה על שוק ההון בטוח וחסכון לחברות הביטוח, ואשר אומצו לאוכלוסיית עובדי הבנק.

חישוב ההתחייבות האקטוארית של הבנק לפנסיה נעשה על בסיס תשואת אגרות החוב הממשלתיות בישראל בתוספת מרווח ממוצע על אגרות חוב קונצרניות בדירוג בינלאומי AA ומעלה למועד הדיווח. מסיבות פרקטיות נקבע שחישוב המרווח יתבסס על מרווחי אגרות החוב הקונצרניות בארה"ב. כמו כן מבוצע החישוב בהנחת עליית שכר ריאלית המבוססת על ניסיון העבר ומשתנה בהתאם לגיל העובד.

החישוב נעשה לפי תכנית פנסיה מקיפה הכוללת פנסית זקנה, פנסית נכות ופנסית שאירים, ומביא בחשבון גם את העובדים שטרם מלאה תקופת הכשרתם לקבלת פנסיה (15 שנות עבודה).

2. הטבות ל"בוגרי לאומי"

פרט לתשלומי הפנסיה ו/או הפיצויים, זכאי כל "בוגר לאומי" לפי בחירתו, להטבות נוספות שיעיקרן שי לחג, והשתתפות בעלויות רווחה נוספות ופעילויות חברתיות.

"בוגר לאומי" הינו מי שסיים עבודתו בבנק, בגיל כלשהו, לאחר שהשלים 25 שנות עבודה בבנק, או שסיים עבודתו בגיל הפרישה על פי החוק, לאחר שהשלים 15 שנות עבודה לפחות.

הסכום שנצבר ליום 31 בדצמבר 2016 עבור העלויות הצפויות בגין הזכויות הנ"ל בתקופה שלאחר תקופת ההעסקה על פי חישוב אקטוארי מסתכם בכ-255 מיליון ש"ח (31 בדצמבר 2015 - 239 מיליון ש"ח).

ג. תנאי העסקה ופרישה לבעלי חוזים אישיים

1. עובדים בעלי הסכמי העסקה אישיים בבנק (שאינם חברי הנהלה), להם הסכם העסקה במתכונת דור א' בבנק עברו החל משנת 2014 לתנאי העסקה במתכונת דור ב', כדלקמן: זכויותיהם לפנסיה תקציבית מהבנק בהתאם לזכויותיהם כדור א' יהיו רק בגין המשכורת המוקפאת (המשכורת במועד המעבר מדור א' לדור ב' בתוספת הצמדה למדד), כאשר הזכויות לגבי תוספות השכר מעבר למשכורת המוקפאת יהיו על פי תנאי דור ב' (הפרשות לקופת גמל חיצונית ללא זכויות לפנסיה תקציבית מהבנק).

2. על פי תנאי העסקה במתכונת דור א', חברי הנהלה של הבנק שזכאים לפנסיה תקציבית וקבוצת מנהלים בכירים, זכאים במקרה של פיטורים, לפנסיה מיידית, אם הסיכום המספרי של גילם בתוספת הוותק בעבודה בבנק מסתכם ל-75 או 80 בחוזים האישיים החדשים. שנות הכהונה כחבר הנהלה (אם העובד כיהן לפחות 7 שנים כחבר הנהלה) תספרנה כשנות ותק נוספות לצורך צבירת השנים כאמור.

ביאור 23 - זכויות עובדים (המשך)

שיעור הפנסיה לחברי הנהלה הינו בשיעור של 40% בגין חמש עשרה שנות העבודה הראשונות דהיינו 2.67% לשנה, ושל 1.5% לשנה בגין כל שנה עד לחתימה על חוזה אישי, 2% בגין כל שנה שהיה עם חוזה אישי ו-2.5% בגין כל שנה של כהונה כחבר הנהלה, עד לשיעור מירבי של 70%. שיעור הפנסיה לקבוצת המנהלים הבכירים הינו בשיעור של 40% לשנה בגין חמש עשרה שנות העבודה הראשונות דהיינו 2.67% לשנה, 1.5% לשנה בגין כל שנה נוספת עד החתימה על החוזה ו-2% בגין כל שנה שלאחריה עד לשיעור מירבי של 70%. לחלופין, זכאים העובדים הנ"ל לבחור, במקרה של פיטורים, בפיצויי פיטורין בגובה 200% (ו-250% אם לא צבר גיל בתוספת ותק בעבודה בבנק בסך הכל של 75 שנה או 80 שנה כאמור) מהמשכורת החודשית האחרונה לכל שנת עבודה בבנק בתוספת הכספים שנצברו בקופת התגמולים, ובמקרה זה אינם זכאים לפנסיה.

עובד המתפטר מרצונו יהיה זכאי לפיצויי פיטורין בגובה 100% בתוספת כספי קופת התגמולים.

לבנק ולעובדים הנ"ל יש אפשרות להפסיק את יחסי עובד-מעביד תוך מתן הודעה מוקדמת של 6 חודשים.

החוזים האישיים של חברי הנהלה קובעים בין היתר כי: עובד המתפטר מרצונו בהגיעו לגיל 62 שנה או יותר יהיה זכאי, בהתקיים מספר תנאים, לקבל פיצויי פיטורין בגובה 200% בתוספת כספי קופת התגמולים. עובד שבעת סיום יחסי העבודה לא ניצל את חופשת היובל יהיה זכאי לתקופת הודעה מוקדמת של חודש אחד נוסף. בתקופת צינון, שאינה חופפת לתקופת הודעה מוקדמת, העובד יהיה זכאי למשכורת וליתר התנאים הנילווים.

על פי החוזים האישיים עם חברי הנהלה של הבנק, שאינם נמנים על דור א' או על דור ב' בבנק, במקרה של פיטורים, חברי הנהלה אלו לא יהיו זכאים לפנסיה מהבנק, אלא לפיצויי פיטורין בגובה 150% מהמשכורת החודשית נכון ליום 1 באוקטובר 2016 כפול מספר שנות הותק עד אז, בתוספת 100% מהמשכורת האחרונה, מוכפל בותק עבודתם בבנק כמועד הפסקת יחסי עובד מעביד ובניכוי הסכומים שנצברו בקופת הפיצויים שלהם.

הבנק אישר חוזים אישיים לקבוצת מנהלים בכירים מקרב עובדי דור ב' בבנק. מנהלים אלו אינם זכאים לפנסיה מהבנק בתנאי דור א'. לפיכך, נקבע בחוזים אישיים אלו כי הבנק מתחייב במקרה של פיטורים, לשלם פיצויים בגובה 250% מהמשכורת החודשית האחרונה לכל שנת עבודה בבנק בתוספת הפרשות לתגמולים ובקיזוז הסכומים שנצברו בקופת הפיצויים.

אם פוטר מנהל אשר גילו הינו 55 שנה או יותר, ואשר ותק עבודתו בבנק הינו 25 שנה או יותר - אזי יהיה המנהל רשאי לבחור בעת פיטורים, בפיצויים בגובה 200% מהמשכורת החודשית האחרונה לכל שנת עבודה בבנק בתוספת הפרשות לתגמולים ובקיזוז הסכומים שנצברו בקופת הפיצויים או לחלופין - לקבל את כל הכספים והזכויות בקופת הפיצויים והתגמולים, כאשר עד למועד הזכאות לקבלתם על פי תנאי תקנון הקופה והוראות הדין, הוא יהיה זכאי לקבל מהבנק קיצבה.

סכום ההוצאה המירבית הנוספת שתרשם, במידה והעובדים הכלולים בסעיף זה יפוטרו מיידית, יסתכם בסך 194 מיליון ש"ח (כולל מס שכר על הפנסיה) (2015 - 285 מיליון ש"ח). הסיבה לירידה נובעת משינויים בהנחות מועד וסבירות הפרישה.

בדצמבר 2016 ועדת התגמול והדירקטוריון אישרו, על פי הקבוע בסעיף 272(ג1) לחוק החברות, התשנ"ט-1999 ובסעיף 2 לחוק מגבלת התגמול, עדכון לתנאי הכהונה וההעסקה של חברי הנהלת הבנק. העדכון לתנאי הכהונה וההעסקה כאמור כולל עדכון לרכיבי התגמול הקבוע, כולל משכורת, זכויות סוציאליות ותנאים נלווים למשכורת, וכן לרכיבי תגמול משתנה, כולל מענק שנתי, הכל בהתאם למדיניות התגמול החדשה של הבנק שאושרה באסיפה הכללית ביום 3 בנובמבר 2016 ובהתאם למגבלות שנקבעו במסגרת חוק מגבלת התגמול.

המנכ"ל

3.

גב' רקפת רוסק-עמינח מכהנת כמנכ"ל ראשי של הבנק החל מיום 1 במאי 2012. שכרה החודשי של המנכ"ל הראשי הינו בסך של 195,400 ש"ח (צמוד לעליית המדד).

לפרטים בדבר תנאי הכהונה וההעסקה הקודמים של המנכ"ל הראשי, ראה פרק בדבר "[שכר נושאי משרה בכירה](#)" וביאור 3.3.23. לדוחות הכספיים לשנת 2015 של הבנק כפי שפורסמו במסגרת הדו"ח התקופתי לשנת 2015 של הבנק, אשר האמור בהם נכלל להלן על דרך ההפניה (להלן: "[תנאי הכהונה הקודמים](#)"). תנאי הכהונה הקודמים תואמים את מדיניות התגמול הקודמת של הבנק.

בעקבות כניסתו לתוקף של חוק מגבלת התגמול, הותאמו תנאי כהונתה והעסקתה של המנכ"ל הראשי להוראותיו.

ביאור 23 - זכויות עובדים (המשך)

ביום 3 בנובמבר 2016, לאחר שנתקבל אישור ועדת התגמול ודירקטוריון הבנק, אישרה האסיפה הכללית של הבנק את תנאי הכהונה וההעסקה החדשים של המנכ"ל הראשי של הבנק (לרבות הענקת כתב התחייבות לשיפוי מתוקן), בהתאם למדיניות התגמול החדשה שהגדרתה וכמפורט להלן, אשר הינם בתוקף החל מיום 12 באוקטובר 2016 (להלן: "מועד התחילה"), ולרבות הסמכה של הדירקטוריון להעסיק מחדש את המנכ"ל הראשי ללא צורך בקבלת אישור נוסף של האסיפה הכללית.

עיקר השינויים ביחס לתנאי הכהונה הקודמים הינם: התאמת גובה התגמול הכולל של המנכ"ל הראשי לקבוע בחוק מגבלת התגמול, ובכלל זה ויתור המנכ"ל הראשי על זכאותו להמשך צבירת זכויות לפנסיה תקציבית מהבנק בהתאם לתנאי העסקה של דור א' בבנק ("קצבת הפרישה") בגין התקופה שלאחר מועד התחילה, תוך הקפאה ושימור הזכויות שכבר נצברו לזכותה עד למועד התחילה והפקדת הסכום האמור בקופה חיצונית.

1. **משכורת** - המנכ"ל הראשי זכאית החל ממועד התחילה למשכורת חודשית בסך כולל של כ-195,400 ש"ח, צמוד לעליית מדד המחירים לצרכן הידוע באוקטובר 2016¹ ("המשכורת").

המנכ"ל הראשי זכאית, בכפוף לאישור ועדת התגמול והדירקטוריון, לרכיב תשלום קבוע נוסף. גובהו של רכיב זה ייקבע כך שסך רכיבי התגמול למנכ"ל הראשי (למעט תגמול שהוצאה בגינו אינה חזויה בהתאם לכללי חשבונאות מקובלים) יעמדו במגבלה שנקבעה בסעיף 2(ב) לחוק מגבלת התגמול². בגין רכיב קבוע זה לא יבוצעו הפרשות סוציאליות, למעט הפרשות על פי דין לפיצויי פיטורין ולתגמולים.

2. **הפסקת עבודה בהודעה מוקדמת** - הסכם העסקה החדש של המנכ"ל הראשי הוא לתקופה בלתי קצובה. כל אחד מהצדדים רשאי לסיים את ההתקשרות בהסכם במתן הודעה מוקדמת של 6 חודשים מראש³.

3. **הפרשות וניכויים לתגמולים, לפיצויים ולזכויות סוציאליות** - הבנק יבצע הפרשות לתגמולים ולביטוח בגין אובדן כושר עבודה בגין המנכ"ל הראשי, אשר יועברו מדי חודש בחודשו לביטוח מנהלים, לקופות גמל ו/או להסדר פנסיוני, כפי שיוסכם בין הצדדים, מעת לעת, בשיעור של 7.5% וכן ינכה הבנק סכום נוסף בשיעור של 5% ממשכורת המנכ"ל הראשי לתגמולים (להלן: "ההפרשות לתגמולים"). הבנק יבצע הפרשות לפיצויים אשר יועברו מדי חודש בחודשו לקופת פיצויים, בשיעור של 8^{1/3}% ממשכורת⁴ המנכ"ל הראשי וכן יפריש עבור המנכ"ל הראשי לקרן השתלמות, על חשבון, מדי חודש בחודשו, סך השווה ל-7.5% מהמשכורת, כפי שתהיה מעת לעת, ובמקביל ינכה הבנק, על חשבון המנכ"ל הראשי, סך השווה ל-2.5% מהמשכורת, וזאת עד לתקרה המזכה לצורך מס, ויעבירם לקרן השתלמות.

4. **זכויות המנכ"ל הראשי בעת ניתוק יחסי עבודה על פי תנאי העסקה החדשים** - במקרה של ניתוק יחסי העבודה בין המנכ"ל הראשי לבין הבנק (פיטורין, התפטרות או פרישה לפנסיה) תהיה זכאית המנכ"ל הראשי לפיצויים בשיעור 100% בנוסף לזכויות שצברה עד מועד התחילה, שהופקדו בקופה חיצונית. מענק אי תחרות - המנכ"ל הראשי תחייב כלפי הבנק לתקופת אי תחרות של 6 חודשים ממועד סיום כהונתה של המנכ"ל הראשי בפועל (להלן: "תקופת אי תחרות"). בתקופת האי תחרות תהיה זכאית המנכ"ל הראשי למשכורת ולכל יתר התנאים הנלווים, למעט הפרשות לתנאים סוציאליים.

5. **פטור, ביטוח ושיפוי** - המנכ"ל הראשי זכאית לפטור, ביטוח ושיפוי נושאי משרה, כמקובל בבנק מעת לעת.

6. **הוראות בנושא מענקים שנתיים**

המנכ"ל הראשי לא תהיה זכאית למענק שנתי משתנה החל ממועד התחילה.

המנכ"ל הראשי זכאית למענק שנתי משתנה בהתאם לתנאי הכהונה הקיימים בגין חלק יחסי של שנת 2016 עבור התקופה בשנת 2016 בה תנאי הכהונה הקודמים היו בתוקף.

לעניין תשלום מענק שנתי משתנה שנדחה, בהתאם למדיניות התגמול הקודמת וכן לעניין תשלום מענק שנתי משתנה בעת סיום יחסי עובד מעביד - יחולו הוראות מדיניות התגמול החדשה.

¹ מובהר כי במקרה של ירידה במדד לא תהיה הקטנה בהתאם של המשכורת (בכפוף לעמידה בהוראות חוק מגבלת התגמול).

² יצוין כי בחישוב המגבלות שנקבעו בחוק מגבלת התגמול, ובהתאם לקבוע בחוק האמור, לא יכללו הפרשה לפיצויים והפרשה לתגמולים על פי דין. עוד יצוין כי אם כתוצאה מכך יעלה סך עלות השכר של המנכ"ל הראשי על התקרה שנקבעה בחוק מגבלת התגמול, הרי שחלק מהשכר לא יוכר כהוצאה לצורכי מס, בהתאם לקבוע בסעיף 17(32) לפקודת מס הכנסה.

³ על אף האמור, סיום יחסי העבודה על ידי המנכ"ל במהלך שנת 2016 יכול שיעשה בהודעה מוקדמת של 3 חודשים.

⁴ לרבות כל הרכיבים בגינם ניתן לשלם פיצויי פיטורין על פי הדין.

ביאור 23 - זכויות עובדים (המשך)

4. יושב ראש הדירקטוריון של הבנק

מר דוד ברודט נבחר לראשונה לכהן כדירקטור בבנק וכיו"ר הדירקטוריון בשנת 2010. בשנים 2013 ו-2016 נבחר יו"ר הדירקטוריון לכהן כדירקטור בבנק וכיו"ר הדירקטוריון לשתי קדנציות נוספות בנות שלוש שנים כל אחת. נכון למועד דוח זה, שכרו החודשי של יו"ר דירקטוריון הבנק הינו בסך של 168,200 ש"ח (צמוד לעליית המדד).

ביום 4 בנובמבר 2010 אישרה האסיפה הכללית, לאחר אישור הדירקטוריון וועדת הביקורת, את תנאי ההתקשרות בין הבנק לבין יו"ר הדירקטוריון מר דוד ברודט, שכיהן כיו"ר דירקטוריון פעיל של הבנק וביום 11 בפברואר 2014 אישרה האסיפה הכללית, לאחר אישור הדירקטוריון וועדת התגמול, כי יו"ר הדירקטוריון זכאי למענק שנתי מותנה ביצועים בהתאם ובכפוף לאמור במדיניות התגמול הקודמת, לגבי כל אחת מהשנים 2013 עד 2016. לפרטים בדבר תנאי הכהונה וההעסקה הנוכחיים של יו"ר הדירקטוריון, לרבות התגמולים ששולמו לו בשנים 2014 ו-2015 של בקשר עם כהונתו, ראה פרק בדבר "שכר נושאי משרה בכירה" וביאור 4.23. לדוחות הכספיים לשנת 2015 של הבנק כפי שפורסמו במסגרת הדו"ח התקופתי לשנת 2015 של הבנק, אשר האמור בהם נכלל להלן על דרך ההפניה (להלן: "תנאי הכהונה הקודמים"). תנאי הכהונה הקודמים תואמים את מדיניות התגמול הקודמת של הבנק.

ביום 3 בנובמבר 2016 אישרה האסיפה הכללית של הבנק, לאחר קבלת אישור ועדת התגמול והדירקטוריון, את תנאי הכהונה והעסקה החדשים של יו"ר הדירקטוריון של הבנק (לרבות שיפוי), בהתאם למדיניות התגמול החדשה, אשר הינם בתוקף החל מיום 22 ביולי 2016, מועד תחילת כהונתו הנוכחית של מר ברודט כדירקטור ויו"ר דירקטוריון.

תנאי הכהונה החדשים אושרו בהתאם להוראה 30 1A במסגרתה נקבע כי יו"ר הדירקטוריון יהיה זכאי לתגמול קבוע בלבד ותנאים סוציאליים והוצאות נלוות, כמקובל לנושאי משרה בבנק. כמו כן ולנוכח חוק מגבלת התגמול, הותאמו והופחתו תנאי כהונתו והעסקתו של יו"ר הדירקטוריון כך שיעמדו בדרישות חוק מגבלת התגמול. תנאי הכהונה החדשים תואמים את תנאי מדיניות התגמול החדשה, כהגדרתה וכמפורט להלן.

יו"ר הדירקטוריון זכאי בהתאם לתנאי הכהונה הקודמים למענק משתנה בגין חלק יחסי של שנת 2016 עבור התקופה בשנת 2016 בה תנאי הכהונה הנוכחיים הינם בתוקף.

תנאי העסקה החדשים של יו"ר הדירקטוריון

1. **משכורת** - החל ממועד התחילה, יהיה זכאי יו"ר הדירקטוריון למשכורת חודשית בסך כולל של כ-168,200 ש"ח צמוד לעליית המדד הידוע במועד התחילה⁵ ("המשכורת").

2. **תגמול קבוע המותאם להוראות הדין החדשות** - יו"ר הדירקטוריון זכאי, בכפוף לאישור ועדת התגמול והדירקטוריון, לרכיב תשלום קבוע נוסף. גובהו של רכיב זה ייקבע כך שסך רכיבי התגמול ליו"ר הדירקטוריון (למעט תגמול שהוצאה בגינו אינה חזויה בהתאם לכללי חשבונאות מקובלים) יעמדו במגבלה שנקבעה בסעיף 2(ב) לחוק מגבלת התגמול⁶.

בגין רכיב קבוע זה לא יבוצעו הפרשות סוציאליות, למעט הפרשות על פי דין לפיצויי פיטורין ולתגמולים.

3. **תקופת ההעסקה וסיימה** - הסכם העסקת יו"ר הדירקטוריון הוא לתקופת העסקתו החל ממועד התחילה ("תקופת ההעסקה"). במהלך תקופת ההעסקה כל אחד מהצדדים יהיה רשאי לסיים את ההתקשרות במתן הודעה מוקדמת של 6 חודשים מראש (במקרה שבו על פי הדין ניתן לנתק את יחסי העבודה ללא חובת הודעה מוקדמת, מותר להביא את יחסי העבודה לגמר לאלתר) ("הודעה מוקדמת").

מובהר כי הבנק יהיה רשאי לדרוש כי תקופת ההודעה המוקדמת תהיה בעבודה בפועל של יו"ר הדירקטוריון, כולה או חלקה. בתקופת ההודעה המוקדמת יהיה זכאי היו"ר למשכורת ולכל יתר התנאים הנלווים (כולל תנאים סוציאליים).

⁵ מובהר כי במקרה של ירידה במדד לא תהיה הקטנה בהתאם של המשכורת.

⁶ יצוין כי בחישוב המגבלות שנקבעו בחוק מגבלת התגמול, ובהתאם לקבוע בחוק האמור, לא יכללו הפרשה לפיצויים והפרשה לתגמולים על פי דין.

ביאור 23 - זכויות עובדים (המשך)

4. הפרשות וניכויים לתגמולים, לפיצויים ולזכויות סוציאליות -

- 4.1. הבנק יבצע הפרשות לתגמולים⁷ בגין יו"ר הדירקטוריון, אשר יועברו מדי חודש בחודשו לביטוח מנהלים, לקופות גמל ו/או להסדר פנסיוני, כפי שיוסכם בין הצדדים, מעת לעת, בשיעור של 7.5%, וכן ינכה הבנק סכום נוסף בשיעור של 5% ממשכורת יו"ר הדירקטוריון לתגמולים (להלן: "ההפרשות לתגמולים"). לחילופין, יו"ר הדירקטוריון יהיה רשאי לבחור, לפי שיקול דעתו הבלעדי, כי חלק מההפרשות לתגמולים, כולן או חלקן, ישולמו לו באופן שוטף הסכומים שהיו אמורים להיות משולמים כהפרשות הבנק לתגמולים.
- 4.2. הבנק יבצע הפרשות לפיצויים אשר יועברו מדי חודש בחודשו לקופת פיצויים, בשיעור של 8^{1/3}% ממשכורת⁸ יו"ר הדירקטוריון.
- 4.3. הבנק יפריש עבור יו"ר הדירקטוריון לקרן השתלמות, על חשבוננו, מדי חודש בחודשו, סך השווה ל-7.5% מהמשכורת, כפי שתהיה מעת לעת, ובמקביל ינכה הבנק, על חשבון יו"ר הדירקטוריון, סך השווה ל-2.5% מהמשכורת, וזאת עד לתקרה המזכה לצורך מס, ויעבירם לקרן השתלמות.
5. **תנאי פרישה** - זכויות יו"ר הדירקטוריון בעת סיום כהונה יהיו כדלקמן:
- 5.1. **פיצויים ותגמולים** - עקב סיום כהונתו של יו"ר הדירקטוריון בבנק, מכל סיבה שהיא (למעט בנסיבות חריגות בהן ניתן לשלול מן היו"ר פיצויים), יהיה יו"ר הדירקטוריון זכאי לזכויות הבאות:
- א. בגין תקופת כהונת יו"ר הדירקטוריון בעבר - תקופת כהונת יו"ר הדירקטוריון משנת 2010 ועד מועד התחילה ("תקופת העבר") יו"ר הדירקטוריון יהיה זכאי לפיצויים בסך 150% מהמשכורת האחרונה ששולמה ליו"ר הדירקטוריון לפני מועד התחילה כפול מספר שנות (ו/או כל חלק מהן) כהונתו כיו"ר הדירקטוריון בתקופת העבר, וזאת בנוסף לזכאותו של היו"ר לכספים ולזכויות שנצברו בקופת התגמולים והפיצויים בגין הפרשות לתגמולים ולפיצויים שבוצעו על ידי הבנק ויו"ר הדירקטוריון בגין תקופת העבר.
- ב. בגין תקופת כהונת יו"ר הדירקטוריון החל ממועד התחילה ועד לסיום כהונתו בבנק ("התקופה הנוספת") יו"ר הדירקטוריון יהיה זכאי לפיצויים בסך 100%⁹ מהמשכורת האחרונה כפול מספר שנות (ו/או כל חלק מהן) כהונתו כיו"ר הדירקטוריון במהלך התקופה הנוספת, וזאת בנוסף לזכאותו של היו"ר לכספים ולזכויות שנצברו בקופת התגמולים בגין ההפרשות לתגמולים שבוצעו על ידי הבנק ויו"ר הדירקטוריון בגין התקופה הנוספת.
- 5.2. **מענק הסתגלות** - הסתיימה העסקתו של היו"ר כיו"ר הדירקטוריון, יהיה זכאי היו"ר למענק הסתגלות בסכום של 6 משכורות חודשיות¹⁰ ("מענק הסתגלות" או "תקופת הסתגלות"), אשר יכול ויתנה בהתחייבות היו"ר לתקופת אי-תחרות של עד 6 חודשים ממועד הפסקת כהונתו בפועל כיו"ר דירקטוריון הבנק, כפי שיחליט דירקטוריון הבנק ("תקופת אי התחרות").
6. **פטור, ביטוח ושיפוי** - היו"ר זכאי לפטור, ביטוח ושיפוי נושאי משרה, כמקובל בבנק מעת לעת.
7. **ימי חופשה**, דמי הבראה וימי מחלה - כמקובל לבכירים בבנק על פי נהלי הבנק¹¹.
8. **תנאים נלווים** - יו"ר הדירקטוריון יהיה זכאי להטבות כמקובל לבכירים בבנק.

⁷ כולל ביטוח מפני אובדן כושר עבודה, ככל שיירכש ביטוח כזה.

⁸ לרבות כל הרכיבים בגינם ניתן לשלם פיצויי פיטורין על פי הדין.

⁹ זכאות לפיצויים כאמור מותנית בהעברה לבנק של ההפרשות לפיצויים שנעשו בגין התקופה הנוספת או סכום השווה לגובה ההפרשות כאמור.

¹⁰ כולל תנאים נלווים אך למעט זכויות סוציאליות.

¹¹ לאחר מועד התחילה יו"ר הדירקטוריון יהיה זכאי לצבירת ימי חופשה ולצבירת ימי מחלה בלבד (בכפוף לקבוע בדין), אך לא יהיה זכאי עוד לפדיון ימי מחלה ו/או ימי חופשה (ככל שהיה זכאי בהתאם לנהלי הבנק). הבנק יפדה וישלם ליו"ר את ימי החופשה וימי המחלה שנצברו לפדיון עד מועד התחילה.

ביאור 23 - זכויות עובדים (המשך)

9. הוראות בנושא מענקים שנתיים

9.1. יו"ר הדירקטוריון לא יהיה זכאי למענק שנתי משתנה החל ממועד התחילה.

מובהר לעניין זה כי יו"ר הדירקטוריון יכול שיהיה זכאי למענק שנתי משתנה בהתאם לתנאי הכהונה הנוכחיים בגין חלק יחסי של שנת 2016 עבור התקופה בשנת 2016 בה תנאי הכהונה הנוכחיים הינם בתוקף.

9.2. הוראות הקבועות במדיניות התגמול החדשה, לעניין תנאי הבשלת חלק המענק הנדחה, יחולו, בהתאמה, גם ביחס למכשירים מבוססי מניות שהוקצו (ויוקצו, ככל שיוקצו) ליו"ר הדירקטוריון מכוח מדיניות התגמול הקודמת, ועל אף האמור לעניין זה במדיניות התגמול הקודמת.

ד. עתודה לחופשה

בסעיף התחייבויות אחרות קיימת הפרשה בגין ימי חופשה שטרם נוצלו אשר חושבה על כסיס שכר אחרון בתוספת תשלומים נלווים. בנוסף קיימת הפרשה עבור ימי מחלה שיומרו לימי חופשה אשר חושבה על כסיס אקטוארי. ההפרשות מסתכמות לסך 208 מיליון ש"ח (31 בדצמבר 2015 - 227 מיליון ש"ח).

ה. התגמולים והפיצויים של עובדי הבנק

הבנק מפקיד, עבור העובדים בדור א', כספים לתגמולים ולמרכיב פיצויים בקופת גמל לתגמולים ולפיצויים של עובדי הבנק, אשר מנוהלת על ידי חברה מנהלת המוחזקת על ידי עמיתי הקופה.

בחודש מרס 2015, התקשר הבנק עם גופים מוסדיים מקבוצת מגדל בהסכם להעברת כספי תגמולים שנצברו או ייצברו משנת 2008 ואילך וכספי פיצויים שנצברו או ייצברו בקופת התגמולים והפיצויים של עובדי הבנק, על שם עובדי דור א' שבחרו או יבחרו בעת פרישה במסלול של הסדר ביטחון סוציאלי מתמשך (מלא או חלקי), אל קופה משלמת בניהול מגדל.

כמו כן, ביום 25 במרס 2015, התקבל בבנק אישור מרשות המסים להעברת כספי פיצויים הצבורים בקופה המרכזית לפיצויים של הבנק לטובת מרכיב הפיצויים בקופות גמל אישיות המתנהלות על שם העובדים וכן נקבעו תנאים ומנגנון למשיכת עודפי הכספים מהקופה המרכזית לפיצויים.

ו. מדיניות תגמול לנושאי משרה בבנק (2013-2015 וחלק משנת 2016)

ביום 11 בפברואר 2014 אישרה האסיפה הכללית של הבנק, לאחר קבלת אישור והמלצת ועדת תגמול ואישור הדירקטוריון, מדיניות תגמול לעניין תנאי כהונה והעסקה של נושאי משרה בבנק (לרבות נושאי משרה בכירה) בהתאם לתיקון 20 לחוק החברות, התשנ"ט-1999 ובהתאם להוראות המפקח על הבנקים לעניין מדיניות תגמול בתאגיד בנקאי ("מדיניות התגמול הקודמת") הכוללת תוכנית מענקים לנושאי המשרה בבנק ("תוכנית המענקים הקודמת"). מדיניות התגמול הקודמת ותוכנית המענקים הקודמת תהיינה תקפות לגבי כל אחת מהשנים 2013, 2014, 2015 וחלק משנת 2016. לפירוט בעניין מדיניות התגמול הקודמת לרבות תוכנית המענקים הקודמת, ראה [ביאור 23.1. לדוח הכספי של הבנק לשנת 2015](#).

ז. מדיניות תגמול לנושאי משרה בבנק בגין חלק משנת 2016 ובגין השנים 2017, 2018 ו-2019

ביום 3 בנובמבר 2016 אישרה האסיפה הכללית של הבנק מדיניות תגמול חדשה לנושאי המשרה בבנק שתחול החל מיום 12 באוקטובר 2016 ועד לתום שנת 2019 (לעיל ולהלן: "מדיניות התגמול החדשה"), וזאת לאחר אישור הדירקטוריון בהתאם לאישור והמלצות ועדת התגמול. מדיניות התגמול החדשה מושתתת על הוראות תיקון 20 לחוק החברות לעניין תנאי כהונה והעסקה של נושאי משרה בבנק, על הקבוע בהוראה 301 A המתוקנת להוראות ניהול בנקאי תקין בדבר מדיניות תגמול בתאגיד בנקאי ועל הוראות חוק מגבלת התגמול.

מדיניות התגמול החדשה ותוכנית המענקים החדשה תהיינה תקפות לגבי הרבעון האחרון של שנת 2016 ולגבי כל אחת מהשנים 2017, 2018 ו-2019.

ביאור 23 - זכויות עובדים (המשך)

מדיניות התגמול החדשה כוללת, בין השאר, התייחסות לעניינים המפורטים בחלק א' לתוספת ראשונה א' לחוק החברות, ונקבעו בה, בין השאר, ההוראות המפורטות בחלק ב' לתוספת האמורה. מדיניות התגמול החדשה גובשה במטרה להתאים את מנגנוני התגמול הקבועים בה לגודלו של הבנק, לאופי עסקיו ולמטרות וליעדים אותם נועדה מדיניות התגמול של הבנק להגשים, חרף המגבלות המחמירות שנקבעו בחוק מגבלת התגמול. במדיניות התגמול החדשה נקבעה המסגרת לתגמול נושאי המשרה בבנק, והיא כוללת, בין היתר, התייחסות לרכיבי התגמול הקבוע, שהינו התגמול העיקרי לנושאי המשרה (כאשר חברי הדירקטוריון, לרבות יו"ר הדירקטוריון, וכן המנכ"ל הראשי של הבנק, לא יהיו זכאים על פי מדיניות התגמול החדשה למענק שנתי משתנה), הכולל משכורת קבועה, זכויות סוציאליות ותנאים נלווים למשכורת ותנאי פרישה וסיום העסקה (למעט תנאי פרישה המסווגים כרכיב תגמול משתנה, כמפורט בהמשך להלן), וכן, לרכיבי תגמול משתנה הכוללים כל תגמול שאינו קבוע, ובכלל זה: מענק שנתי מותנה ביצועים, המורכב מרכיב מענק המבוסס על התשואה להון של הבנק ורכיב מענק המבוסס על תשואת המנייה של הבנק בהשוואה לתשואת מדד ת"א-בנקים; ממענק אישי איכותי, המתבסס על השגת יעדים אישיים וקריטריונים איכותיים בהתאם לתחומי אחריותו של נושא המשרה הרלוונטי; וממענק מיוחד בגין אירועים מיוחדים.

סך המענקים המשתנים לנושא משרה הוגבלו בתקרה של 7 משכורות חודשיות בשנה ולדירקטוריון הבנק הסמכות להפחית את המענק המותנה בכיצועים בהתאם לשיקול דעתו. כמו כן, נקבע במדיניות התגמול החדשה, בהתאם להוראה 301A, מנגנון של השבת המענקים המשתנים, לרבות קריטריונים להשבה, נסיבות הפעלת מנגנון ההשבה ותקופת ההשבה. לפירוט בדבר תכנית המענקים החדשה ראה [סעיף 2.ח](#). בביאור זה להלן.

1. עוד נקבעו במסגרת מדיניות התגמול החדשה הסדרי דחיית תשלומי המענק המשתנה לנושאי המשרה, אשר תשלומם כפוף לעמידת הבנק ביחסי הלימות ההון הנדרשים על פי הוראות המפקח על הבנקים בסמוך לפני כל אחד ממועדי ההבשלה.
  2. כמו כן, מדיניות התגמול כוללת הוראות לעניין השמירה על הזכויות בעת פרישה, לרבות הזכויות הפנסיוניות, של נושאי המשרה בבנק, שנצברו ויצברו בגין התקופה שעד לתום תקופת המעבר של חוק מגבלת התגמול.
  3. בשים לב לכך שמדיניות התגמול החדשה גובשה על רקע הסדרים המצויים בהליכי התהוות, נקבעו במדיניות התגמול החדשה מנגנונים והסדרים שונים שנועדו לאפשר לוועדת התגמול ודירקטוריון הבנק לאשר עדכונים במדיניות התגמול החדשה או ברכיבי התגמול בתנאי הכהונה וההעסקה של נושאי המשרה שמדיניות התגמול החדשה חלה עליהם במהלך תקופת מדיניות התגמול החדשה, מבלי להידרש לקבלת אישור מחדש של האסיפה הכללית של הבנק במועד העדכון כאמור. עדכונים כאמור במדיניות ייעשו ככל שהנסיבות הקיימות במועד העדכון, יצדיקו לדעת ועדת התגמול ודירקטוריון הבנק את ביצוע העדכונים כאמור.
- כך למשל, נקבע במדיניות התגמול החדשה מנגנון המצמיד את התגמול הנמוך ביותר בבנק לצורך סעיף 2(ב) לחוק מגבלת התגמול¹² לתקרת התגמול של נושאי המשרה בבנק, באופן שסך רכיבי התגמול לנושאי המשרה (למעט תגמול שהוצאה בגינו אינה חזויה בהתאם לכללי החשבונאות המקובלים) יעלה בשיעור זהה לשיעור עליית התגמול הנמוך ביותר בבנק באותה עת.

ח. תוכנית מענקים לבכירים

1. **תכנית מענקים בגין השנים 2013, 2014, 2015 וחלק משנת 2016**
מדיניות התגמול הקודמת - כהגדרתה לעיל, כוללת תוכנית מענקים לנושאי המשרה בבנק ("תכנית המענקים הקודמת"). תכנית המענקים הקודמת תהייה תקפה לגבי כל אחת מהשנים 2013, 2014, 2015 וחלק משנת 2016.
- תכנית המענקים הקודמת קובעת, בין היתר, את אופן קביעת המענק השנתי לבכירים ואת אופן קביעת המענק השנתי לנושאי משרה שאינם בכירים, את זכאות המנכ"ל הראשי למענק שנתי קבוע, את זכאות הבכירים הנמנים על פונקציות הביקורת והבקרה למענק שנתי קבוע, ואת אפשרות האורגנים המוסמכים בבנק לאשר מענק חתימה לנושא משרה חדש בבנק הכל בהתאם לקבוע במדיניות התגמול הקודמת. לפירוט בעניין מדיניות התגמול הקודמת לרבות תכנית המענקים הקודמת, ראה [ביאור 23.ו. לדוח הכספי של הבנק לשנת 2015](#).

¹² התגמול הנמוך ביותר בבנק לצורך סעיף 2(ב) לחוק מגבלת התגמול, בשנה שקדמה למועד אישור מדיניות התגמול החדשה, עמד על סך של כ-67 אלף ש"ח לשנה (לא כולל הפרשה לפיצויים ותגמולים כדון).

ביאור 23 - זכויות עובדים (המשך)

2. תכנית מענקים בגין חלק משנת 2016 ובגין השנים 2017, 2018 ו-2019

מדיניות התגמול החדשה, כהגדרתה לעיל, כוללת תוכנית מענקים לנושאי המשרה בבנק ("תוכנית המענקים החדשה"). תכנית המענקים החדשה תהיה תקפה בגין חלק משנת 2016 ובגין כל אחת מהשנים 2017, 2018 ו-2019. במידה ויוחלט על ידי ועדת התגמול ודירקטוריון הבנק לשלם מענק משתנה לנושאי משרה בבנק בגין שנת 2016, זכאות נושאי המשרה בבנק בגין הרבעון האחרון לשנת 2016 תהיה בהתאם למדיניות התגמול החדשה, כמפורט להלן.

במדיניות התגמול החדשה נקבעה המסגרת לתגמול נושאי המשרה בבנק, והיא כוללת, בין היתר, התייחסות לרכיבי תגמול משתנה הכוללים כל תגמול שאינו קבוע, ובכלל זה: מענק שנתי מותנה ביצועים; מענק אישי איכותי; ומענק מיוחד בגין אירועים מיוחדים.

סך המענקים המשתנים לנושא משרה הוגבלו בתקרה של 6 משכורות חודשיות בשנה (ובנוסף משכורת אחת כמענק מיוחד) ולדירקטוריון הבנק הסמכות להפחית את המענק המותנה בכיצועים בהתאם לשיקול דעתו. כמו כן, נקבע במדיניות התגמול החדשה, בהתאם להוראה 30 1A, מנגנון של השבת המענקים המשתנים, לרבות קריטריונים להשבה, נסיבות הפעלת מנגנון ההשבה ותקופת ההשבה.

עוד נקבעו במסגרת מדיניות התגמול החדשה הסדרי דחיית תשלומי המענק המשתנה לנושאי המשרה והתנאים לשחרור מענקים שנדחו, אשר יחולו גם על מענקים שנדחו בטרם כניסת תכנית התגמול החדשה לתוקף.

מדיניות התגמול החדשה, פורסמה בדוח זימון האסיפה הכללית המיוחדת של הבנק, מיום 21 באוקטובר 2016 (אסמכתא: 2016-01-066408).

למידע בנוגע לעדכון תנאי העסקה של יו"ר הדירקטוריון ושל המנכ"ל הראשי ראה [סעיפים ג.3 ו-4.1](#) לעיל לביאור זה.

ט. הקצאת יחידות מניה חסומות מותנות ביצועים (PSU) לנושאי המשרה בבנק

חלק מהמענק השנתי המשתנה בגין שנת 2016 ישולם במזומן וחלק יוענק באמצעות יחידות מניה חסומות תלויות ביצוע (PSU) ליו"ר הדירקטוריון, למנכ"ל הראשי ולנושאי המשרה האחרים בבנק.

לפרטים בדבר הקצאת יחידות מניה חסומות מותנות ביצועים (PSU), ראה [ביאור 24.א](#).

י. עדכון בתנאי העסקה של עובדים מרכזיים

ביום 31 במרס 2015 אישר דירקטוריון הבנק, לאחר אישור ועדת התגמול, עדכון בתנאי העסקה של עובדים מרכזיים (כמשמעות מונח זה בהוראה 30 1A של המפקח על הבנקים ובמדיניות התגמול של הבנק מכח הוראה 30 1A האמורה) ושל נושאי משרה בבנק, ובכללם המנכ"ל הראשי, כדלקמן:

1. ביטול מלוא זכאות נושאי המשרה והעובדים המרכזיים בבנק, ובכלל זה המנכ"ל הראשי, למענקי יובל ולחופשות יובל (הטבות להן זכאים נושאי המשרה בבנק על פי הקבוע בהסכמי העסקה בינם לבין הבנק), בתוקף מיום 31 בדצמבר 2014, כדלקמן:

הזכויות שנצברו עבור כל נושא משרה ועובד מרכזי בגין מענקי יובל וחופשות יובל, במהלך תקופת העסקתו בבנק ועד למועד ביטול הזכאות, קרי עד ליום 31 בדצמבר 2014, הופחתו, ללא כל פיצוי ו/או תמורה, בשיעור של כ-45% (באופן דומה להפחתה שבוצעה בהסכם הקיבוצי לכלל עובדי הבנק). יתרת הזכויות הצבורות כאמור עבור נושא המשרה או העובד המרכזי, לפי העניין, בוטלה כנגד תשלום פיצוי חד פעמי, בסכום השווה ליתרת הפרשה החשבונאית שנותרה בספרי הבנק, ליום 31 בדצמבר 2014, לאחר ההפחתה, בגין אותו נושא משרה או עובד מרכזי, לפי העניין. בכפוף לאמור לעיל, זכאותם של נושאי המשרה והעובדים המרכזיים למענקי יובל ולחופשות יובל בוטלה במלואה והסכמי העסקת נושאי המשרה והעובדים המרכזיים יתוקנו בהתאם. בהתאם לכך, לאחר ביטול הזכאויות כאמור, הבנק הפסיק לרשום הוצאה שוטפת בגין צבירת זכויות למענקי חופשות יובל עבור נושאי המשרה והעובדים המרכזיים.

ביאור 23 - זכויות עובדים (המשך)

ההחלטה לבטל את מענקי היובל וחופשות היובל לנושאי המשרה ולעובדים המרכזיים בבנק כאמור לעיל, התקבלה בשים לב לקבוע בהוראה 301A להוראות ניהול בנקאי תקין בדבר מדיניות תגמול בתאגיד בנקאי, אשר אינו מאפשר מתן מענק משתנה שאינו תלוי ביצועים ואשר מותנה בעבודה בלבד (לנושאי המשרה בבנק). בהתאם להוראות המעבר של ההוראה כאמור, ניתן היה לתקן את הסכמי ההעסקה עם נושאי המשרה והעובדים המרכזיים בעניין זה כנדרש בהוראה 301A, עד לסוף שנת 2016, אך בשל ההסדר עם יתר עובדי הבנק במסגרת ההסכם הקיבוצי שנחתם לאחרונה בבנק, ובמסגרתו ויתרו העובדים עליהם חל ההסכם הקיבוצי על חלק מזכאותם למענקי יובל ולחופשות יובל, הוחלט לבטל, כבר בשלב זה, את זכאותם של נושאי המשרה והעובדים המרכזיים בבנק למענקי יובל ולחופשות יובל. לעניין זה יצוין, כי תשלום הפיצוי המוקטן לנושאי המשרה והעובדים המרכזיים כנגד ביטול זכאותם למענקי יובל וחופשות יובל, כמפורט להלן, לא יצר הוצאה חשבונאית לבנק, וזאת הואיל ובספרי הבנק נרשמה לאורך השנים הוצאת שכר עבור נושאי המשרה והעובדים המרכזיים בבנק בגין זכאותם למענקי יובל וחופשות יובל וכמתואר לעיל מנגנון הפיצוי הקנה לנושאי המשרה ולעובדים המרכזיים תשלום שהינו כמחצית מהעתודה החשבונאית שנרשמה בספרי הבנק. בנוסף, לאור ביטול הזכאות למענקי יובל וחופשות יובל לנושאי המשרה ולעובדים המרכזיים הפסיק הבנק לרשום הוצאה שוטפת בגין צבירת זכויות כאמור. במסגרת ביטול הזכאות למענקי יובל ולחופשות יובל, נרשמה בשנת 2015 בספרי הבנק הכנסה בסך כ-16 מיליון ש"ח ונחסכה הוצאה שוטפת שנתיית בסך כ-3 מיליון ש"ח, בגין נושאי המשרה והעובדים המרכזיים.

2. העלאה בשכרם של נושאי משרה בבנק, שאינם דירקטורים, בתוקף החל מיום 1 בינואר 2015. בכלל זה אושר כי שכר המנכ"ל הראשי של הבנק יעלה בשיעור שנתי של כ-4% מסך עלות תנאי העסקת המנכ"ל הראשי בבנק, שכר המנכ"ל הראשי של הבנק, לאחר העדכון האמור, יעמוד על 195,400 ש"ח. עדכון תנאי ההעסקה כאמור נעשה בהתאם לתכנית התגמול של הבנק ולאחר שועדת התגמול והדירקטוריון בחנו את עלות ההעסקה המקובלת לבעלי תפקידים מקבילים בחברות ההשוואה ולאחר שבחנו את התרומה של נושאי המשרה כאמור ושל המנכ"ל הראשי לפעילות הבנק.

3. בדומה למקובל בבנק לכלל העובדים, מכח ההסכמים הקיבוציים, הגדלת שיעור הפרשות הבנק לתגמולים (חלק המעסיק) עבור עובדים מרכזיים ונושאי המשרה בבנק, ובכללם נושאי המשרה הותיקים בבנק אשר ויתרו בעבר על זכאותם להיכלל בתנאי דור א' ועברו לתנאי דור ב', ובכלל זה עבור המנכ"ל הראשי של הבנק, כך ששיעור הפרשות הבנק לתגמולים (חלק המעסיק) יעמוד על 7.5% משכר העובד להפרשות (במקום 5%). והגדלה בשיעור הפרשות לתגמולים כאמור היא רק בגין חלק השכר של נושאי המשרה אשר אינו משולם בתנאי דור א' (ככל שרלבנטי). דהיינו, התוספת תתווסף לקופה חיצונית ללא זכויות לפנסיה תקציבית מהבנק, ורק לגבי חלק השכר שאינו נכלל בתנאי דור א'.

ועדת התגמול ודירקטוריון הבנק אישרו, כי עדכון תנאי ההעסקה כאמור לעיל מהווה עדכון לא מהותי ביחס לתנאי הכהונה וההעסקה הקיימים של נושאי המשרה בבנק, ובכלל זה המנכ"ל הראשי, כאמור בסעיף 272ד) לחוק החברות וכי עדכון תנאי ההעסקה כאמור הינו לטובת הבנק, בשים לב לתרומתם של נושאי המשרה ולחשיבות תגמולם באופן שיקנה להם את המוטיבציה להתמיד בתפקידם לאורך זמן. עוד סברו ועדת התגמול והדירקטוריון, כי יש בעדכונים שנקבעו בתנאי ההתקשרות המעודכנים עם נושאי משרה בבנק, כמפורט לעיל, כדי לעודד נושאי משרה אלה להוסיף ולהשקיע את מירב המאמצים לטובת הבנק בשים לב לאתגרים העומדים בפני הנהלת הבנק בטווח הקצר והארוך, ובהתחשב בעומס העבודה המוטל עליהם כחלק מההתמודדות השוטפת עם אתגרים אלו.

ביום 25 בדצמבר 2016 אישר הדירקטוריון, לאחר קבלת אישור והמלצת ועדת התגמול של הדירקטוריון, עדכון מדיניות תגמול החלה על "עובדים מרכזיים" בבנק, שאינם נושאי משרה, בהתאם לקבוע ולנדרש בהוראה 301A להוראות ניהול בנקאי תקין של המפקח על הבנקים.

מדיניות התגמול ל"עובדים מרכזיים" כאמור, קובעת את המסגרת לתגמול עובדים מרכזיים והיא כוללת, בין היתר, התייחסות למרכיב השכר, לתנאים הנלווים, לתנאי הפרישה, ולמרכיב המענקים השנתי. מדיניות זו גובשה בשים לב לעקרונות מדיניות התגמול לנושאי המשרה בבנק, בהתאמות הנדרשות.

יא. מדיניות תגמול לכלל העובדים

בחודש דצמבר 2014 אישר דירקטוריון הבנק, לאחר שהתקבל לכך אישור ועדת התגמול, את עדכון מדיניות התגמול לכלל עובדי הבנק שתכנית התגמול לעובדים מרכזיים ולנושאי משרה אינה חלה עליהם. במרץ 2017, ועדת התגמול אישרה והמליצה בפני דירקטוריון הבנק לאשר עדכון למדיניות התגמול ה"ל", וזאת לאחר עדכון מדיניות התגמול לנושאי משרה בבנק ולעובדים מרכזיים שאינם נושאי משרה, כמפורט לעיל.

ביאור 23 - זכויות עובדים (המשך)

מדיניות התגמול לכלל עובדי הבנק מושתתת על הקבוע בהוראה 30 1A להוראות ניהול בנקאי תקין של המפקח על הבנקים.

מדיניות התגמול לכלל עובדי הבנק נועדה לשמש כלי לקידום עמידה ביעדים העסקיים של הבנק ובכלל זה לאפשר גיוס עובדים איכותיים לעבוד בבנק, לשמר אותם לאורך זמן להניע אותם לשיפור בביצועים ולהשגת המטרות והיעדים העסקיים של הבנק, תוך מניעת נטילת סיכונים שחורגים מתיאבון הסיכון של הבנק.

מדיניות התגמול מתייחסת לתגמול השוטף לעובדים, ובכלל זה למשכורת ולתנאים הנלווים לשכר וכן למענקים, לתנאי פרישה ולתשלומים אחרים להם זכאים כלל העובדים.

י.ב. חתימת הסכם קיבוצי בנושא המרת זכויות למניות

ביום 17 בפברואר 2016, נחתם הסכם קיבוצי מיוחד בין נציגות עובדי הבנק לבין הבנק להמרת זכויות, שנצברו לטובת עובדים בבנק, למניות של הבנק שיונפקו לעובדים בסכום אותן זכויות, על בסיס הסכום בו רשומות אותן זכויות בספרי הבנק, וכמפורט להלן.

הנפקת המניות בוצעה לפי מחיר השוק של המניות במועד שנקבע בתכנית המיתאר, אשר פורסמה לצורך ביצוע ההנפקה. הנפקת המניות בוצעה תמורת ויתור של העובדים על הזכויות שהומרו הרשומות בספרי הבנק בסכום שווה המניות שהונפקו. המניות שהונפקו חסומות לשנתיים.

הבנק טיפל בהנפקת המניות כסילוק של ההתחייבויות הרלבנטיות.

הזכויות שהומרו למניות:

1. מענק שנתי בגין שנת 2015. המרה זו בוצעה לכלל העובדים, לרבות נושאי משרה בחברות בנות של הבנק, שהינם עובדים של חברות בנות.

2. המרה וולונטרית של עד 25% מזכויות פנסיוניות ("הסדר ביטחון סוציאלי"), שנצברו לטובת עובדים הזכאים לכך במניות הבנק תמורת ויתור על זכויות באותו סכום, כפי שהזכויות רשומות לטובת העובד בספרי הבנק נכון ליום 31 בדצמבר 2015, למעט שימוש בריבית היוון בשיעור של 3.5%, במקום שיעור היוון של כ-2.68%, בו נעשה שימוש, בהתאם להוראות בנק ישראל. כל עובד שחל עליו הסדר "דור א" וזכאי ל"פנסיה תקציבית" היה רשאי לבחור את שיעור הזכויות שיומרו למניות הבנק. עובד, ששכרו לצורך הפרשות סוציאליות לא עלה, נכון לחודש דצמבר 2015, על 10,000 ש"ח, לא היה זכאי להמיר זכויות כאמור. הקיטון בהתחייבויות נזקף לרווח כולל אחר.

3. המרת הזכאות הרשומה בספרי הבנק למענקי יובלות וחופשות יובל, שנצברו לטובת עובדים שזכאים למענקי יובל, ואשר מועד תשלום מענק היובל הינו החל מיום 1 בינואר 2017. המרה זו בוצעה לכלל העובדים הזכאים למענקי יובלות למעט עובדים שהיו זכאים למענקי יובלות בשנת 2016. הקיטון בהתחייבויות נזקף לרווח והפסד.

הבנק החיל את המרת הזכויות הרלבנטיות גם על המנהלים ונושאי המשרה שמועסקים בבנק בחוזים אישיים.

ביום 18 בפברואר 2016 הבנק פרסם תכנית מיתאר להנפקת מניות לעובדים לשם ביצוע האמור בהסכם הקיבוצי המיוחד. בהתאם לתכנית המיתאר עובדים יכלו להמיר זכויות כמפורט [בסעיף 2](#) לעיל החל מיום 8 במרס 2016, ובתום תקופת ההיענות שנקבעה בוצעה הנפקת המניות.

תוצאות ההצעה לעובדים ונושאי משרה על פי המתאר פורסמו בדוח מידי בתאריך 20 במרס 2016, לפיו:

1. הסכום הכולל של זכויות עובדים ונושאי משרה שהומרו למניות הבנק על פי המתאר מסתכם לכ-636 מיליוני ש"ח, לפי חלוקה כדלקמן: (א) בגין זכויות עובדים לקבלת מענקי יובל - כ-259 מיליוני ש"ח; (ב) בגין זכויות עובדים ונושאים משרה לקבלת מענקי שנת 2015 - כ-292 מיליוני ש"ח; ו-(ג) בגין זכויות הב"ס - כ-85 מיליוני ש"ח.

2. שווי מניית הבנק לצורך המרת הזכויות הינו 13.0 ש"ח (שער הנעילה של מניות הבנק ביום 6 במרס 2016). בהתאם לכך אישר הדירקטוריון הנפקה של 48,938,037 מניות, המהוות כ-3.21% מההון המונפק והנפרע של הבנק (לאחר ההקצאה). בהתאם להוראות המתאר, המניות תוקצינה לנאמן, שיחזיק במניות בנאמנות עבור העובדים, בהתאם להוראות סעיף 102 לפקודת מס הכנסה.

3. סך כמות המניות שהונפקה על פי המתאר כמפורט לעיל כוללת 1,955,016 מניות שהונפקו לנושאי משרה של הבנק.

ביאור 23 - זכויות עובדים (המשך)

יג. התייעלות

ביום 12 בינואר 2016 פרסם הפיקוח על הבנקים מכתב בנושא "התייעלות תפעולית של המערכת הבנקאית בישראל" (להלן - "הוראת התייעלות"). בהתאם למכתב, דירקטוריון תאגיד בנקאי יתווה תכנית רב-שנתית להתייעלות. תאגיד בנקאי שיעמוד בתנאים שהוגדרו במכתב יקבל הקלה לפיה יוכל לפרוס את השפעת עלויות התוכנית לענין חישוב הלימות ההון על פני חמש שנים בקו ישר.

ביום 1 ביוני 2016 אישר דירקטוריון הבנק תכנית התייעלות, וזאת לאחר קבלת אישור עקרוני מהפיקוח על הבנקים בהתאם לנדרש בהוראת התייעלות.

עיקרי תכנית התייעלות והשינויים הנלווים (להלן: "תכניות התייעלות"):

- מימוש התכנית תלווה בביצוע שינויים תפעוליים וארגוניים;
  - בהתאם לתכנית יתאפשר לכ-700 עובדים לפרוש מהבנק בפרישה מוקדמת ולקבל מהבנק הטבות בקשר עם הפרישה המוקדמת;
  - ההטבות שהוצעו היו: (א) פיצויים מוגדלים בשיעור של עד 270%; או (ב) הסדר פנסיה מוקדמת עד לגיל הפרישה על פי דין, וזאת לזכאים לפנסיה תקציבית מהבנק אשר עומדים בפרמטרים שמוגדרים בתכנית. במסגרת תנאי הפרישה ניתנו הטבות נוספות שאינן מהותיות.
  - הפרישה המוקדמת תבוצע, ככל הניתן, עד לסוף שנת 2016.
- לשם יישום תכנית התייעלות, ולצורך הירתמות ציבור העובדים וארגון העובדים למימוש התכנית, הנהלת הבנק הגיעה להסכמה עם ארגון העובדים, לתשלום מענק חד פעמי (להלן: "מענק הירתמות"). המענק כאמור שולם בחודש יוני 2016 לעובדים שמאוגדים בהסכמים קיבוציים בלבד העלות הכוללת של מענק הירתמות עומדת על כ-155 מיליון ש"ח. להלן עיקרי הטיפול החשבונאי, כפי שנכללו בדוחות הכספיים לשנת 2016:
- עלויות ההתייעלות האקטואריות לעובדים בשל תכנית התייעלות הינה בסך של כ-529 מיליון ש"ח, לפני מס (339 מיליון ש"ח לאחר מס) טופלו מהכספים האקטוארי ונזקפו לרווח כולל אחר (כאשר לאחר מכן יופחתו עלויות אלו לרווח והפסד ראה [ביאור 1.ב](#)).
  - עלויות מענק הירתמות בסך של כ-155 מיליון ש"ח, לפני מס (99 מיליון ש"ח לאחר מס) נזקפו לרווח והפסד.
  - בהתאם לכללי החשבונאות החלים על הבנק נקבעו תנאים שונים ומגבלות, לרבות כמותיות, לגבי היקפי תכניות התייעלות. לאור זאת החליט הדירקטוריון, כי לא יבוצעו שינויים או הרחבות לתכנית, אם אלה יגרמו לכך שלא ניתן יהיה לטפל חשבונאית בתכנית בהתאם לאמור לעיל.
- בהתאם להנחיות בנק ישראל, הבנק יינה מהקלה בחישוב יחסי הלימות ההון בהתאם בגין עלות תוכנית התייעלות בסך של כ-438 מיליון ש"ח (לאחר מס). בהתאם לכך, השפעת עלות התייעלות תפרסם על פני חמש שנים וזאת החל מיוני 2017.
- 695 עובדים חתמו על הסדרי פרישה במסגרת תוכנית התייעלות וסיימו את העסקתם עד ליום 30 בדצמבר 2016. בנוסף, במהלך חמש השנים הקרובות צפויים לפרוש לגמלאות במסגרת פרישה טבעית כ-633 עובדים נוספים. הבנק נערך לפרישה ומשקיע מאמצים בהתאמת המכנים הארגוניים, השלמת פערים במקצועות קריטיים, ביצוע הדרכות ושימור הידע באמצעות מתודולוגיה ותוכנית שגובה בנושא.

ביאור 23 - זכויות עובדים (המשך)

י.ד. הרכב הטבות

1. הטבות לעובדים

ליום 31 בדצמבר		
2014	2015	2016
מבוקר		
במיליוני ש"ח		
הטבות לאחר פרישה - פנסיה ופיצויים		
16,256	15,764	16,948
סכום ההתחייבות		
7,041	6,766	6,819
השווי ההוגן של נכסי התכנית		
9,215	8,998	10,129
עודף ההתחייבות על נכסי התכנית (כלול בהתחייבויות אחרות)		
חופשות ומענקי יובל		
942	524	82
סכום ההתחייבות ^(א)		
-	-	-
השווי ההוגן של נכסי התכנית		
942	524	82
עודף ההתחייבות על נכסי התכנית (כלול בהתחייבויות אחרות)		
הטבות אחרות		
499	549	559
סכום ההתחייבות		
-	-	-
השווי ההוגן של נכסי התכנית		
499	549	559
עודף ההתחייבות על נכסי התכנית (כלול בהתחייבויות אחרות)		
סך הכל¹		
10,656	10,071	10,770
עודף ההתחייבות בגין הטבות לעובדים על נכסי תוכנית שנכללו בסעיף "התחייבויות אחרות"		
222	111	117
¹ מזה: בגין הטבות לעובדים בחו"ל		

(א) בשנת 2016 חופשת יובל צבורה בלבד.

ביאור 23 - זכויות עובדים (המשך)

י. הרכב ההטבות (המשך)

2. תוכנית הטבה מוגדרת

א. מחויבות ומצב המימון

1. שינוי במחויבות בגין הטבה חזויה

ליום 31 בדצמבר		
2014	2015	2016
מבוקר		
במיליוני ש"ח		
14,367	16,256	15,764
מחויבות בגין הטבה חזויה בתחילת השנה		
223	198	163
עלות שירות		
838	735	687
עלות ריבית		
49	46	48
הפקדות משתתפי תכנית		
1,410	(701)	1,174
הפסד (רווח) אקטוארי		
43	(9)	(38)
שינויים בשערי חליפין של מטבע חוץ		
(722)	(739) ^(ב)	(865)
הטבות ששולמו ^(א)		
48	(22) ^(ב)	-
תיקונים בתוכנית לרבות שינוי מבני		
-	-	15
אחר		
16,256	15,764	16,948
מחויבות בגין הטבה חזויה בסוף השנה		
15,374	15,074	16,011
מחויבות בגין הטבה מצטברת בסוף השנה		

(א) כולל סכומים לא מהותיים בגין צמצומים, סילוקים, הטבות מיוחדות וחוזיות בגין פיטורין.
(ב) סווג מחדש.

2. שינוי בשווי ההוגן של נכסי התכנית ומצב המימון של התכנית

ליום 31 בדצמבר		
2014	2015	2016
מבוקר		
במיליוני ש"ח		
7,119	7,041	6,766
שווי הוגן של נכסי התכנית בתחילת השנה		
388	53	257
תשואה בפועל על נכסי תכנית:		
157	169	158
הפקדות לתוכנית על ידי התאגיד הבנקאי		
49	46	48
הפקדות משתתפי תוכנית		
37	(10)	(37)
שינויים בשערי חליפין של מטבע חוץ		
(708)	(510)	(449)
הטבות ששולמו ^(א)		
-	(22)	-
תיקונים בתכנית לרבות שינוי מבני		
(1)	(1)	76
אחר		
7,041	6,766	6,819
שווי הוגן של נכסי התכנית בסוף השנה		
9,215	8,998	10,129
מצב המימון - התחייבות נטו שהוכרה בסוף השנה		

(א) כולל סכומים לא מהותיים בגין צמצומים, סילוקים, הטבות מיוחדות וחוזיות בגין פיטורין.

ביאור 23 - זכויות עובדים (המשך)

י. הרכב ההטבות (המשך)

2. תוכנית הטבה מוגדרת (המשך)

א. מחויבות ומצב המימון (המשך)

3. סכומים שהוכרו במאזן המאוחד

ליום 31 בדצמבר		
2014	2015	2016
מבוקר		
במיליוני ש"ח		
-	-	-
9,215	8,998	10,129
9,215	8,998	10,129

סכומים שהוכרו בסעיף נכסים אחרים

סכומים שהוכרו בסעיף התחייבויות אחרות

התחייבות נטו שהוכרה בסוף שנה

4. סכומים שהוכרו בהפסד (רווח) כולל אחר מצטבר לפני השפעת מס

ליום 31 בדצמבר		
2014	2015	2016
מבוקר		
במיליוני ש"ח		
1,958	2,329	3,241
974	-	-
2,932	2,329	3,241

הפסד אקטוארי, נטו

התחייבות נטו בגין המעבר

יתרת סגירה ברווח כולל אחר מצטבר

ב. הוצאה לתקופה

1. רכיבי עלות ההטבה שנכללו בהפסד (רווח)

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר		
2014	2015	2016
מבוקר		
במיליוני ש"ח		
223	198	163
838	735	687
(380)	(392)	(373)
53	206	310
-	9	-
48	30	-
782	786	787

עלות שירות

עלות ריבית

תשואה חזויה על נכסי התכנית

הפחתה של סכומים שלא הוכרו - הפסד (רווח) אקטוארי נטו

צמצומים, סילוקים, הטבות מיוחדות וחוזיות בגין פיטורין

אחר לרבות שינוי מבני

סך עלות ההטבה, נטו

ביאור 23 - זכויות עובדים (המשך)

ד. הרכב ההטבות (המשך)

2. תוכנית הטבה מוגדרת (המשך)

ב. הוצאה לתקופה (המשך)

2. שינויים בנכסי תכנית ובמחויבות להטבה שהוכרו בהפסד (רווח) כולל אחר לפני השפעת מס

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר		
2014	2015	2016
מבוקר		
במיליוני ש"ח		
1,402	(362)	1,290
הפסד (רווח) אקטוארי נטו לשנה		
(53)	(206)	(310)
הפחתה של סכומים שלא הוכרו - הפסד אקטוארי נטו		
-	^(א) (30)	(64)
אחר לרבות שינוי מבני		
2	^(א) (5)	(4)
שינויים בשערי חליפין של מטבע חוץ		
1,351	(603)	912
סך הכל הוכר ברווח כולל אחר		
782	786	787
סך עלות ההטבה נטו		
2,133	183	1,699
סך הכל הוכר בעלות ההטבה, נטו לתקופה וברווח כולל אחר		

(א) סווג מחדש.

3. אומדן של הסכומים הכלולים ברווח כולל אחר מצטבר שצפוי כי יופחתו מרווח כולל מצטבר אחר לדוח רווח והפסד כהכנסה (הוצאה) בשנת 2017 לפני השפעת המס

מבוקר	
במיליוני ש"ח	
(291)	הפסד אקטוארי נטו
(291)	סך הכל צפוי כי יופחת מרווח כולל אחר מצטבר

ביאור 23 - זכויות עובדים (המשך)

י. הרכב ההטבות (המשך)

3. הנחות^(א)

א. ההנחות על בסיס ממוצע משוקלל המשמשות לקביעת המחויבות בגין הטבה ולמדידת עלות ההטבה נטו לתקופות שהסתיימו ביום 31 בדצמבר.
1. ההנחות העיקריות המשמשות לקביעת המחויבות בגין ההטבה.

31 בדצמבר		
2014	2015	2016
מבוקר		
באחוזים		
2.63%	2.68%	2.49%
שיעור היוון		
2.20%	1.78%	1.90%
שיעור עליית המדד		
0.1%-2%	0.1%-3.7%	0.1%-3.7%
שיעור עזיבה		
0.8%-7.2%	0%-6.3%	0%-6.3%
שיעור גידול בתגמול		

2. ההנחות העיקריות המשמשות למדידת עלות ההטבה נטו לתקופה.

31 בדצמבר		
2014	2015	2016
מבוקר		
באחוזים		
3.26%	2.91%	2.48%
שיעור היוון		
5.32% ^(ב)	5.50%	5.50%
תשואה חזויה על נכסי תוכנית לטווח ארוך על נכסי תוכנית		
0.8%-7.2%	0%-6.3%	0%-6.3%
שיעור גידול בתגמול		

(א) ההנחות מתייחסות לנתוני בנק בלבד.

(ב) משיקולים פרקטים הבנק בחר להשתמש בשיעורי התשואה בפועל לצורך קביעת שיעורי התשואה החזויים בתקופת אלו. ראה גם [ביאור 1.ב](#).

ב. השפעה על שינוי בנקודת אחוז אחת על המחויבות בגין הטבה חזויה לפני השפעת מס^(א)

קיטון בנקודת אחוז אחת			גידול בנקודת אחוז אחת		
31 בדצמבר			31 בדצמבר		
2014	2015	2016	2014	2015	2016
מבוקר					
במיליוני ש"ח					
2,630	2,577	2,745	(2,081)	(2,059)	(2,191)
שיעור היוון					
247	210	131	(242)	(206)	(130)
שיעור עליית המדד					
(238)	(256)	(241)	277	237	222
שיעור עזיבה					
(662)	(585)	(581)	745	661	663
שיעור גידול בתגמול					

(א) ההנחות מתייחסות לנתוני בנק בלבד.

ביאור 23 - זכויות עובדים (המשך)

י. הרכב ההטבות (המשך)

גובה ההתחייבות לזכויות עובדים מושפע ממספר משתנים מרכזיים, הכוללים משתני שוק (שיעורי ריביות היוון ההתחייבויות לטווחי הזמן השונים) ומשתנים אקטואריים כאמור, חלק מהמשתנים האקטואריים הינם משתנים התנהגותיים של העובדים. ייתכן כי יתקיים קשר בין שינויים במשתני השוק לבין שינויים במשתנים האקטואריים ההתנהגותיים. לדוגמא, ייתכן כי באם תתרחש עליית ריבית חדה במשק הישראלי, אשר בעקבותיה תעלנה גם תשואות האג"ח הממשלתיות (אשר תקטין גובה ההתחייבויות לפנסיה), יצטמצם גם שיעור העובדים הבוחרים במסלול פנסיה (החלטה אשר גם תצמצם את גובה ההתחייבויות של הבנק לפנסיה).

4. נכסי תכנית

א. הרכב השווי ההוגן של נכסי תכנית

ליום 31 בדצמבר 2016			
סך הכל	רמה 3	רמה 2	רמה 1
במיליוני ש"ח			
279	-	1	278
מזומנים ופקדונות בבנקים			
2,401	33	126	2,242
מניות			
1,630	-	110	1,520
אגרות חוב ממשלתיות			
1,940	-	100	1,840
אגרות חוב קונצרניות			
569	261	167	141
אחר			
6,819	294	504	6,021
סך הכל			

ליום 31 בדצמבר 2015			
סך הכל	רמה 3	רמה 2	רמה 1
במיליוני ש"ח			
183	30	9	144
מזומנים ופקדונות בבנקים			
2,363	43	97	2,223
מניות			
1,895	-	201	1,694
אגרות חוב ממשלתיות			
1,838	-	115	1,723
אגרות חוב קונצרניות			
487	153	142	192
אחר			
6,766	226	564	5,976
סך הכל			

ביאור 23 - זכויות עובדים (המשך)

י. הרכב ההטבות (המשך)

4. נכסי תכנית (המשך)

ב. השווי ההוגן של נכסי תכנית לפי סוגי נכסים ויעד הקצאה לשנת 2017

יעד הקצאה		אחוז מנכסי התכנית	
31 בדצמבר			
	2017	2016	2015
באחוזים			
מזומנים ופקדונות בבנקים	2%	4%	3%
מניות	38%	36%	35%
אגרות חוב ממשלתיות	19%	24%	28%
אגרות חוב קונצרניות	31%	28%	27%
אחר	10%	8%	7%
סך הכל	100%	100%	100%

ג. התנועה בשווי ההוגן של נכסי תכנית ששווים נמדד על בסיס שימוש בנתונים לא נצפים משמעותיים (רמה 3)

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2016						
תשואה בפועל על נכסי התוכנית						
יתרת פתיחה	רווחים/ (הפסדים) שמומשו		רכישות/ מכירות וסילוקים, נטו		יתרה סגירה	
	רווחים/ (הפסדים) שמומשו	רווחים/ (הפסדים) שלא מומשו	רכישות/ מכירות וסילוקים, נטו	העברות לתוך/ מחוץ		
במיליוני ש"ח						
30	-	-	(30)	-	-	מזומנים ופקדונות בבנקים
43	2	(4)	(8)	-	33	מניות
153	5	4	99	-	261	אחר
226	7	-	61	-	294	סך הכל

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2015						
תשואה בפועל על נכסי התוכנית						
יתרת פתיחה	רווחים/ (הפסדים) שמומשו		רכישות/ מכירות וסילוקים, נטו		יתרה סגירה	
	רווחים/ (הפסדים) שמומשו	רווחים/ (הפסדים) שלא מומשו	רכישות/ מכירות וסילוקים, נטו	העברות לתוך/ מחוץ		
במיליוני ש"ח						
22	-	-	8	-	30	מזומנים ופקדונות בבנקים
12	-	-	31	-	43	מניות
167	10	(3)	(21)	-	153	אחר
201	10	(3)	18	-	226	סך הכל

ביאור 23 - זכויות עובדים (המשך)

י. הרכב ההטבות (המשך)

5. תזרימי מזומנים
א. הפקדות

הפקדות בפועל			
לשנה שהסתיימה ביום			תחזית ^(א)
2014	2015	2016	2017
מבוקר			
במיליוני ש"ח			
206	215	206	195
			הפקדות

(א) אומדן ההפקדות שצפוי לשלמן לתוכנית להטבה מוגדרת במהלך שנת 2017.

ב. הטבות שהבנק צופה לשלם בעתיד^(א)

שנה	במיליוני ש"ח
2017	604
2018	593
2019	628
2020	659
2021	675
2022-2026	4,080
2027 ואילך	10,938
סך הכל	18,177

(א) בערכים מהוונים.

ביאור 24 - עסקאות תשלום מבוסס מניות

א. כללי

בהתאם למדיניות תגמול שאושרה ביום 11 בפברואר 2014 על ידי האסיפה הכללית של הבנק, מחצית מהמענק השנתי המשתנה לנושאי משרה בכירה בבנק ישולם ביחידות מניה חסומות מותנות ביצועים (Performance Share Units או יחידות PSU).
לפרטים ראה [ביאור 25 א.ב.1](#).

בנוסף, הבנק העניק לשני נושאי משרה בבנק מניות חסומות (Restricted Share Units או יחידות RSU). יחידות RSU הינן יחידות של מניות חסומות אשר בהתקיים תנאי הבשלה מתאימים, מומרות אוטומטית למניות רגילות של הבנק, המוחזקות על ידי הבנק כמניות רדומות וזאת ללא תשלום מחיר מימוש כלשהו.
יחידות RSU מוקצות בהתאם למסלול רווח הון לפי סעיף 102(ב)(2) לפקודת מס הכנסה (נוסח חדש), התשכ"א-1961.
לפרטים ראה [ביאור 25 א.ב.1](#).

ב. פרטים בדבר עסקאות תשלום מבוסס מניות המסולקות במכשירים הוניים

מספר יחידות ליום 31 בדצמבר 2016									
מנהלים בכירים	חברי הנהלה	מנכ"ל	יו"ר דירקטוריון	מנהלים שפרשו	חסומות	מותנות	חסומות	מותנות	חסומות
-	16,139	54,276	234,619	-	56,912	-	47,488	-	65,603
-	73,476	-	630,585	-	130,717	-	103,879	-	-
-	(8,069)	(27,138)	(117,311)	-	(28,456)	-	(23,744)	-	(32,801)
-	-	(8,384)	(163,980)	-	-	-	-	8,384	163,980
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	81,546	18,754	583,913	-	159,173	-	127,623	8,384	196,782
מספר יחידות ליום 31 בדצמבר 2015									
מנהלים בכירים	חברי הנהלה	מנכ"ל	יו"ר דירקטוריון	מנהלים שפרשו	חסומות	מותנות	חסומות	מותנות	חסומות
-	24,208	81,414	378,658	-	85,367	-	71,232	-	98,404
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	(8,069)	(27,138)	(126,220)	-	(28,455)	-	(23,744)	-	(32,801)
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	(17,819)	-	-	-	-	-	-
-	16,139	54,276	234,619	-	56,912	-	47,488	-	65,603

ביאור 25 - הון

א. הון המניות

31 בדצמבר 2015		31 בדצמבר 2016	
מונפק ונפרע ^(א)	רשום	מונפק ונפרע ^(א)	רשום
ש"ח			
1,473,797,649	3,215,000,000	1,522,973,205	3,215,000,000

(א) כל המניות שהונפקו רשומות על שם. המניות שהונפקו ושינופקו הומרו או יומרו לסטוק רגיל הניתן להעברה ביחידות בנות 1.0 ש"ח. הזכויות הנלוות למניות הבנק קבועות בתקנון הבנק.

הסטוק הרגיל רשום למסחר בבורסה לניירות ערך בתל-אביב.

400,000,000 ש"ח ע.ג. פיקדונות/שטרי הון נדחים (לא סחירים) צמודי מדד, שהונפקו ביוני וביולי 2002, הניתנים לפרעון ביוני וביולי 2101 ואשר הוכרו על ידי בנק ישראל כהון משני עליון של הבנק, ניתנים להמרה בנסיבות מסוימות אשר הוגדרו על ידי המפקח על הבנקים בהתאם לנוסחת המרה כקבוע בתנאי הפיקדון/שטר הון נדחה, כ-151,121,833 מניות רגילות של הבנק, נכון לתאריך הדוח. ביום 26 בינואר 2017 החליט דירקטוריון הבנק לפדות במהלך יוני-יולי 2017 בפדיון מוקדם מלא את פקדונות/שטרי הון נדחים הנ"ל.

925,750,000 ש"ח ע.ג. כתבי התחייבות נדחים (סדרה 400), הונפקו על ידי הבנק ביום 21 בינואר 2016, וניתנים להמרה בנסיבות מסוימות לסך של עד 147,492,625 מניות רגילות של הבנק. לפירוט נוסף ראה [סעיף 3.3](#) להלן.

לפירוט בנושא הקצאת 48,938,037 מניות רגילות בנות 1 ש"ח ע.ג. של הבנק לעובדי הבנק, כנגד המרה של זכויות צבורות של העובדים, ראה [סעיף ד](#), להלן.

ב. תוכנית תגמול מבוסס מניות

1. ביום 11 בפברואר 2014 אישרה האסיפה הכללית של הבנק את מדיניות התגמול לנושאי המשרה בבנק בגין השנים 2013-2016 (להלן - "מדיניות התגמול הקודמת"), וזאת לאחר אישור הדירקטוריון בהתאם לאישור והמלצת ועדת התגמול. מדיניות התגמול מושתתת על הוראות תיקון 20 לחוק החברות לעניין תנאי כהונה והעסקה של נושאי משרה בבנק ועל הקבוע בהוראה 301 A להוראות ניהול בנקאי תקין בדבר מדיניות תגמול בתאגיד בנקאי. בהתאם למדיניות התגמול הקודמת, מחצית המענק השנתי המשתנה לנושאי משרה בכירה בבנק ישולם ביחידות מניה חסומות מותנות ביצועים (Performance Share Units או יחידות PSU).

בהתאם לאמור במדיניות התגמול הקודמת, שיעור הכמות הכוללת והמצטברת של יחידות ה-PSU שתוקצינה לכלל הבכירים (יו"ר הדירקטוריון, המנכ"ל הראשי וחברי הנהלת הבנק) בגין כל שנות תכנית המענקים (2013 עד 2016) לא תעלה על 0.38% מההון המונפק והנפרע של הבנק. (ראה [ביאור 123](#)).

כחלק מאישור המענק השנתי מותנה הביצועים לנושאי המשרה בבנק בגין שנת 2013 ובהתאם למדיניות התגמול הנ"ל, אישור ועדת התגמול ודירקטוריון הבנק בחודש מרס 2014 הקצאה ללא תמורה של 657,869 יחידות PSU (להלן - "יחידות PSU 2014") ליו"ר הדירקטוריון, למנכ"ל הראשי ולנושאי משרה אחרים בבנק, במסלול הוני עם נאמן לפי סעיף 102 לפקודת מס הכנסה. בהתאם לכך, הנפיק הבנק ביום 13 באפריל 2014 את יחידות PSU 2014 הנ"ל על שם הנאמן, איסוף שירותי ניהול ונאמנות בע"מ (להלן - "הנאמן"). בהתקיים התנאי למימוש יחידות PSU 2014 בכל אחד ממועדי ההבשלה, כמפורט להלן תבשלה יחידות PSU 2014 ויומרו באופן אוטומטי ל-657,869 מניות רגילות בנות 1 ש"ח ערך נקוב כל אחת של הבנק, אשר היוו כ-0.04% מההון המונפק והנפרע של הבנק במועד הנפקת יחידות PSU 2014. על פי דוח ההצעה הפרטית שפורסם על ידי הבנק ביום 31 במרס 2014, השווי ההוגן המצטבר של כל יחידות PSU 2014 הסתכם לסך של כ-8.97 מיליון ש"ח.

בנוסף, כחלק מאישור המענק השנתי מותנה הביצועים לנושאי המשרה בבנק בגין שנת 2015 ובהתאם למדיניות התגמול הקודמת, ביום 15 במרס 2016 הנפיק הבנק 938,657 יחידות PSU חדשות (להלן - "יחידות PSU 2016"), על שם הנאמן עבור יו"ר הדירקטוריון, המנכ"ל הראשי ונושאי משרה אחרים בבנק במסלול הוני עם נאמן לפי סעיף 102 לפקודת מס הכנסה. בהתקיים התנאי למימוש יחידות PSU 2016 בכל אחד ממועדי ההבשלה, כמפורט להלן, תבשלה יחידות PSU 2016 ויומרו באופן אוטומטי ל-938,657 מניות רגילות בנות 1 ש"ח ערך נקוב כל אחת של הבנק, אשר היוו כ-0.064% מההון המונפק והנפרע של הבנק במועד הנפקת היחידות PSU 2016. על פי דוח ההצעה הפרטית שפורסם על ידי הבנק ביום 29 בפברואר 2016 כולל ההבהרות שפורסמו בנינו ביום 13 במרס 2016, השווי ההוגן המצטבר של כל יחידות PSU 2016 הסתכם לסך של כ-12.3 מיליון ש"ח.

ביאור 25א - הון (המשך)

הבשלת יחידות PSU 2014 ויחידות PSU 2016 בכל אחד ממועדי ההבשלה תותנה בכך שהבנק עמד ביחס הלימות ההון הנדרש על פי הוראות המפקח על הבנקים בהתאם לדוחות הכספיים האחרונים שפרסם הבנק בסמוך לפני כל אחד ממועדי ההבשלה. לא עמד הבנק ביחס כאמור, תידחה הבשלת המנה הרלבנטית למועד הבא שבו יעמוד הבנק ביחס הלימות ההון הנדרש כאמור, בהתאם לדוחות הכספיים שיפרסם.

יחידות PSU 2014 ויחידות PSU 2016 שהוקצו כאמור אינן סחירות, כאשר בהתאם לאישור הבורסה לניירות ערך בתל אביב בע"מ (להלן - "הבורסה"), המניות שתנבענה מהבשלת היחידות הנ"ל תירשמה למסחר בבורסה על-שם החברה לרישומים של בנק לאומי לישראל בע"מ.

הבשלתן של יחידות PSU 2014 ויחידות PSU 2016 תיעשה בשלוש מנות שוות והיא מותנית כאמור לעיל בעמידת הבנק ביחס הלימות ההון הנדרש בהתאם לדוחות הכספיים שמפרסם הבנק בכל אחת מן השנים הקלנדאריות 2014, 2015 ו-2016 בנין יחידות PSU 2014, ושל כל אחת מן השנים הקלנדאריות 2016, 2017 ו-2018 בגין יחידות PSU 2016, כאשר בכפוף להתקיימות כל התנאים הנדרשים ביחס לאותו מועד הבשלה, תומר כל יחידת PSU באופן אוטומטי למניה אחת בת 1 ש"ח ערך נקוב כל אחת של הבנק, בהגיע כל מועד הבשלה.

בסמוך לאחר אישור הדוחות הכספיים לשנת 2016 צפוי הדירקטוריון לאשר, לאחר קבלת אישור ועדת תגמול, הנפקת יחידות PSU לנושאי משרה בבנק, בהתאם למדיניות התגמול הקודמת וזאת בגין שלושת הרבעונים הראשונים לשנת 2016. מדיניות התגמול מסתיימת עם כניסתה לתוקף של מדיניות תגמול החדשה שאושרה באסיפה הכללית של הבנק ביום 3 בנובמבר 2016 (להלן: "מדיניות התגמול החדשה"). בגין הרבעון האחרון לשנת 2016, זכאות נושאי משרה בבנק למענק משתנה תהיה בהתאם לקבוע במדיניות תגמול החדשה. לפירוט בנושא מדיניות התגמול החדשה, ראה [ביאור 23](#).

2. בחודש מרס 2014 אישור ועדת התגמול ודירקטוריון הבנק הקצאה ללא תמורה של 81,414 יחידות מניה חסומות (Restricted Share Units) (להלן - "יחידות RSU") לשני נושאי משרה בבנק, במסלול הוני עם נאמן לפי סעיף 102 לפקודת מס הכנסה, בהתאם להוראות מדיניות התגמול לעניין מענק חתימה לנושא משרה חדש, וכמפורט בדוח ההצעה הפרטית 2014. בהתאם לכך, הנפיק הבנק ביום 13 באפריל 2014 את יחידות ה-RSU הנ"ל על שם הנאמן.

הבשלתן של יחידות ה-RSU תיעשה בשלוש מנות שוות והיא מותנית בהמשך עבודתו של כל אחד מנושאי המשרה הניצעים בבנק או בקבוצת הבנק, במועד ההבשלה של כל אחת מהמנות, בהתאם ובכפוף לאמור בדוח ההצעה הפרטית 2014.

ג. שינויים בהון הבנק

1. מועד ההבשלה השלישי של יחידות PSU 2014 צפוי להיות לאחר מועד פרסום הדוחות הכספיים. בנוסף, מועד ההבשלה הראשון של יחידות PSU 2016 צפוי להיות לאחר מועד פרסום הדוחות הכספיים.
2. מועד ההבשלה השלישי של יחידות RSU צפוי להיות לאחר מועד פרסום הדוחות הכספיים.
3. על פי דוח הצעת מדף מיום 20 בינואר 2016, הנפיק הבנק, בתאריך 21 בינואר 2016 סך של 926 מיליון ש"ח כתבי התחייבות נדחים מסוג COCO (לאומי התחייבות נדחית סדרה 400). כתבי התחייבות הנדחים עומדים לפירעון בתשלום אחד ביום 21 בינואר 2026 עם אופציה למנפיק לפירעון מוקדם לא לפני ה-21 בינואר 2021 ולא לאחר ה-21 בפברואר 2021, אינם צמודים לבסיס הצמדה כלשהו, נושאים ריבית שנתית קבועה בשיעור של 3.25% לשנה, עד למועד הפירעון המוקדם. במועד זה, בהינתן אי מימוש זכותו של הבנק לפדיון מוקדם, תעודכן הריבית הנקובה באגרת בהתאם להפרש בין ריבית העוגן (כהגדרתה בדוח הצעת המדף) במועד ההנפקה לבין זו שבמועד עדכון הריבית. בהתקיים נסיבות לאירוע מכונן (אירוע מכונן לאי קיימות או אירוע מכונן לספיגת הפסדי קרן, כמקדם שביניהם), יומר כתבי התחייבות הנדחים למניות על פי שווי השוק של המניות במועד ההמרה או על פי שער הרצפה שנקבע (6.78 ש"ח למניה), כגבוה מביניהם. כתבי התחייבות אלו כשירים להכלל בהון רובד 2 החל ממועד ההנפקה.

ביאור 25א - הון (המשך)

ד. מיתאר הנפקה לעובדים

ביום 17 בפברואר 2016, נחתם הסכם קיבוצי מיוחד בין נציגות עובדי הבנק לבין הבנק, לפיו הומרו זכויות, כמפורט להלן, שנצברו לטובת עובדים בבנק, במניות של הבנק שיופקו לעובדים בסכום אותן זכויות, על בסיס הסכום בו רשומות אותן זכויות בספרי הבנק.

ההתקשרות בהסכם הקיבוצי המיוחד נעשתה לאחר קבלת אישור ועדת התגמול ודירקטוריון הבנק. ההסכם הקיבוצי המיוחד נחתם גם על-ידי הסתדרות העובדים הכללית החדשה.

לפירוט נוסף [כביאור 23.יב](#).

ה. דיבידנד

בגין השנים 2011-2016, הבנק לא חילק דיבידנדים.

ביום 29 במרץ 2017 אישר דירקטוריון הבנק מדיניות חלוקת דיבידנד, החל ממועד פרסום הדוחות הכספיים לרבעון הראשון של שנת 2017. בהתאם למדיניות הדיבידנד, הבנק יחלק מדי רבעון, 20% מהרווח הנקי של הבנק בהתאם לדוחות הכספיים של הבנק לרבעון שחלף ובכפוף, בין היתר, לכך שהבנק יעמוד ביעדי הלימות ההון שלו, גם לאחר חלוקת הדיבידנד. חלוקת הדיבידנד בפועל כפופה להחלטות פרטניות של הדירקטוריון בטרם כל חלוקה, ובכפוף להוראות הדין שחלות על חלוקת דיבידנד ובכלל זה הוראות חוק החברות והוראות בנק ישראל.

מגבלות בחלוקת הדיבידנדים

בנוסף למגבלות על פי חוק החברות, ביום 15 בינואר 2013 פורסם תיקון להוראת ניהול בנקאי תקין מספר 331 בנושא חלוקת דיבידנד על ידי תאגידים בנקאיים. לאור דרישות שנוספו בשנים האחרונות להוראות הדיווח לציבור המחייבות לרשום רווחים והפסדים מסוימים של הבנק ברווח כולל אחר ולא ברווח והפסד, עודכנו המבחנים לחלוקת דיבידנד. בהתאם לעדכון, "רווחים ראויים לחלוקה" כוללים את מרכיבי רווח כולל אחר והבנק לא יבצע חלוקת דיבידנד (אלא אם קיבל מראש את אישור המפקח) בין היתר כאשר:

- יתרת העודפים המצטברת בניכוי הפרשים בחובה שנכללו ברווח כולל אחר מצטבר אינה חיובית או כאשר הסכום המוצע לחלוקה יגרום ליתרת עודפים כאמור.
- אחת או יותר משלוש השנים הקלנדריות האחרונות הסתיימה בהפסד או בהפסד כולל.
- כאשר התוצאה המצטברת בשלושת הרבעונים המסתיימים בתום תקופת הביניים שלגביה פורסם הדוח הכספי האחרון, מראה על הפסד או על הפסד כולל.

בתיקון אף נקבע כי הבנק לא יבצע חלוקה מתוך קרנות הון, או מתוך הפרשים בזכות שנכללו ברווח כולל אחר מצטבר. התיקון נכנס לתוקף החל מיום 1 בינואר 2013.

כמו כן, במכתב המפקח על הבנקים בנושא מדיניות הון לתקופת ביניים, נקבע כי לא יחלק תאגיד בנקאי דיבידנד אם אינו עומד ביחס הון ליבה של לפחות 7.5% או אם חלוקה כאמור תגרום לאי עמידה ביחס הנ"ל. בנוסף, במכתב הפיקוח על הבנקים בנושא מסגרת באזל 3 - יחסי הון ליבה מינימאליים נדרשו הבנקים, בין היתר, להימנע מחלוקת דיבידנד אם בעטייה הוא עלול שלא לעמוד בדרישות ליעדי הון שנקבעו בו.

על אף האמור לעיל, במקרים מסוימים יוכל הבנק לחלק דיבידנד אף בהתקיים הנסיבות לעיל, במידה שקיבל מראש או בכתב את אישורו של המפקח על הבנקים לחלוקה, ועד לגובה הסכום שאושר כאמור.

ביאור 225 - הלימות הון, מינוף ונזילות

כללי

במאי 2013 תיקן המפקח על הבנקים את הוראות ניהול בנקאי תקין מס' 211-201 בנושא מדידה והלימות הון, על מנת להתאימן להנחיות באזל 3.

יודגש, כי הוראות באזל 3 קובעות שינויים משמעותיים בחישוב דרישות ההון הרגולטורי, בין היתר, בכל הקשור לנושאים הבאים:

- רכיבי ההון הפיקוחי
- ניכויים מההון והתאמות פיקוחיות
- טיפול בחשיפות לתאגידים פיננסיים
- טיפול בחשיפות לסיכון אשראי בגין חובות פגומים
- הקצאת הון בגין סיכון CVA.

התיקונים להוראות הנ"ל נכנסו לתוקף החל מיום 1 בינואר 2014, כאשר היישום הינו באופן מדורג בהתאם להוראות המעבר שנקבעו בהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 299 בנושא מדידה והלימות הון - ההון הפיקוחי - הוראות מעבר.

ביום 29 באוגוסט 2013 פרסם חוזר הפיקוח על הבנקים בנושא דרישות הגילוי של באזל הנוגעות להרכב ההון אשר קבע דרישות גילוי מעודכנות שיידרשו הבנקים לכלול כחלק מאימוץ הוראות באזל 3.

ביום 22 באוקטובר 2015 פרסם הפיקוח על הבנקים חוזר סופי בנושא "דרישות הון בגין חשיפות לצדדים נגדיים מרכזיים" (להלן: "החוזר"). החוזר מתקן את הוראות ניהול בנקאי תקין 203 ו-204 במטרה להתאימן להמלצות ועדת באזל בכל הקשור לדרישות הון בגין חשיפות של תאגידים בנקאיים צדדים נגדיים מרכזיים. החוזר מפרט את ההנחיות החדשות, אשר יחולו על חשיפות לצדדים נגדיים מרכזיים הנגרמות מנגזרי OTC, עסקאות נגזרים סחירים בבורסה ועסקאות מימון ניירות ערך.

ההנחיות מגדירות מהו צד נגדי מרכזי כשיר ומהו אינו צד נגדי מרכזי כשיר. כאשר לראשון נקבעו דרישות הון מופחתות. עיקרי השינויים נוגעים לחישוב החשיפות הבאות:

- ככלל, חשיפות של תאגיד בנקאי חבר מסלקה לצד נגדי מרכזי ישוקללו במשקל סיכון של 2% לעומת ערך חשיפה אפס ערב התיקון.
- חשיפות של תאגיד בנקאי ללקוח הפעיל בבורסה שחושבה לפי כללי הבורסה תבוטל. על פי התיקון יש לחשב את דרישת ההון לחשיפות אלה כאילו מדובר בעיסקה דו צדדית, לרבות הקצאת הון בגין סיכון CVA.
- כמו כן נקבעו הוראות לעניין חישוב חשיפות של תאגיד בנקאי ללקוח הפועל באמצעות חבר מסלקה וכן הטיפול בביטחונות שהפקיד תאגיד בנקאי אצל חבר מסלקה או אצל צד נגדי מרכזי.
- חשיפות לצד נגדי מרכזי שאינו כשיר ישוקללו בהתאם למשקל הסיכון הרלוונטי לצד הנגדי בעוד העברות לקרן סיכונים ישוקללו ב-1250%.

האמור בחוזר זה יחול מיום 1 ביולי 2016 כאשר עד ליום 30 ביוני 2017 ניתן להתייחס לבורסה בתל אביב כצד נגדי מרכזי כשיר. הבנק פועל לעדכן את אופן חישוב יחסי ההון ויחס המינוף בהתאם לעדכון ההוראה כאמור. כמו כן הבנק בוחן את השפעת עדכון ההוראה כאמור על תכנון ההון, יעדי ההון ויעד המינוף שלו. בשלב זה הבנק נערך ליישום ההוראה.

ביום 28 בדצמבר 2016 פרסם הפיקוח על הבנקים מכתב המציין כי על אף האמור לעיל, חישוב סכום החשיפה בגין לקוחות הפעילים בבורסת המעו"ף ימשיך להיות על פי גישת התרחישים.

להערכת הבנק, ההשפעה הצפויה של אימוץ חוזר "דרישות הון בגין חשיפות לצדדים נגדיים מרכזיים" נכון למועד הדיווח הינה שינוי של כ-0.02% ביחס הון עצמי רובד 1, ושינוי של כ-0.03% ביחס ההון הכולל של הבנק וכ-0.05% ביחס מינוף.

יצוין כי הערכה זו בוצעה בהנחה כי הבורסה לניירות ערך עומדת בתנאי הכשירות הנדרשים ומוכרת כצד נגדי מרכזי כשיר.

ביטוח לתיק ערבויות מכוח חוק מכר

ביום 8 במרס 2016 הושלמה התקשרות עם מבטחי בינלאומיים, בעלי דירוג בינלאומי גבוה, לרכישת ביטוח לתיק ערבויות מכוח חוק מכר(דירות) ולהתחייבויות להוצאת ערבויות כאמור. פוליסת הביטוח מבטיחה את הבנק למקרה בו יידרש לשלם בשל חילוט הערבויות, והכל על פי תנאי הפוליסה. רכישת הביטוח מאפשרת את הפחתת ההון המרותק בגין סיכון האשראי הנובע מהנפקת הערבויות, תוך שימוש בפוליסה כ"מפחיתת סיכון אשראי", בהתאם להוראת ניהול בנקאי תקין מס' 203 ותרמה לשיפור של כ-0.23% בהלימות הון עצמי רובד 1 של הבנק ליום 31 במרס 2016.

ביאור 225 - הלימות הון, מינוף ונזילות (המשך)

ניכוי מההון בגין נכס מס נדחה

ביום 4 באפריל 2016 פורסם עדכון לקובץ שאלות ותשובות של הפיקוח על הבנקים ליישום הוראות ניהול בנקאי תקין בנושא מדידה והלימות הון. מטרת העדכון להבהיר את אופן הטיפול במרכיב מס שכר בכל הקשור לחישוב דרישות ההון ובניכוי מההון בגין נכס מס נדחה. על פי ההבהרה, כאשר תאגיד בנקאי מגיע למסקנה כי בנסיבות הקיימות במועד הדוח קיימת סבירות קרובה לוודאי (virtually certain) לגבי נכס המס הנדחה בגובה סכום מס השכר הכלול בספרי הבנק, ניתן שלא להחיל את ניכוי הסף הכלול בסעיף 13 להוראה על חלק זה של נכס המס הנדחה. לצורך כך, הבנק יהיה רשאי ליישם את הבחינה של ניכוי הסף על סכום המיסים הנדחים נטו, לאחר ניכוי מס השכר כאמור לעיל. נכס המס הנדחה כאמור, שלא נוכה מההון, ישוקלל כנכס סיכון בשיעור של 250%. הבנק מיישם את ההנחיות החל ממועד פרסומן באופן של מכאן ולהבא, ללא התאמות מספרי השוואה ובכפוף להוראות המעבר שנקבעו בהוראות ניהול בנקאי תקין מספר 299 של הפיקוח על הבנקים. עדכון זה תרם ליום 31 במרס 2016 לשיפור של כ-0.20% בהלימות הון עצמי רוברד 1 של הבנק ושל כ-0.17% ביחס ההון הכולל.

השפעת שיטור היוון של מחויבות פנסיונית

התקינה בדבר זכויות עובדים אשר יושמה לראשונה בינואר 2015, הינה גורם המשפיע והצפוי להשפיע באופן מהותי ביותר על הון עצמי רוברד 1 של לאומי, כעיקר בשל העובדה שמדידת ההתחייבות הינה בהתאם לריביות שוק שהינן ברמות נמוכות היסטוריות וכן בשל התנודתיות הרבה שמדידה מעין זו מביאה עימה.

ביום 12 ביולי 2016 קיבל הבנק אישור מאת בנק ישראל לעניין אופן חישוב ריבית ההיוון שתשמש לחישוב ההתחייבות לזכויות עובדים לצורך מדידת הלימות ההון הפיקוחי. בהתאם לאישור, ריבית ההיוון תחושב על פי ממוצע נע של תשואות השוק, לתקופה של שמונה רבעונים שהסתיימה במועד הדיווח. השינוי יושם החל מהדוחות הכספיים לתקופה שהסתיימה ביום 30 ביוני 2016 ועד לדוחות הכספיים ליום 31 בדצמבר 2020 (כולל). שינוי השיטה ממתן באופן משמעותי את התנודתיות הנובעת משינויים בריבית ההיוון.

ביום 15 בנובמבר 2016 החליט דירקטוריון הבנק בהתבסס על המלצת וועדת הביקורת לחשב את ההתחייבויות הפנסיוניות לעובדים, על בסיס מרווח קבוע של אגרות חוב בדירוג בינלאומי AA. השפעת שינוי זה על ההון הפיקוחי ליום 30 בספטמבר 2016 הסתכמה לסך של כ-296 מיליון ש"ח.

לצורך ההון הרגולטורי ההתחייבות הפנסיונית הינה בסך 15,966 מיליון ש"ח והון עצמי רוברד 1 32,586 מיליון ש"ח וזאת לעומת ההתחייבות הפנסיונית בספרים בסך של 16,864 מיליון ש"ח והון עצמי רוברד 1 31,994 מיליון ש"ח.
למידע נוסף ראה [ביאור 4.1.1](#).

ביאור 225 - הלימות הון, מינוף ונזילות (המשך)

31 בדצמבר		
2016	2015 ^(א)	במיליוני ש"ח
א. נתונים		
הון לצורך חישוב יחס ההון		
29,001	32,586 ^(ב)	הון עצמי רובד 1, לאחר התאמות פיקוחיות וניכויים
12,593	11,850	הון רובד 2, לאחר ניכויים
41,594	44,436	סך הכל הון כולל
יתרות משוקללות של נכסי סיכון		
277,034	266,534 ^(ב)	סיכון אשראי
5,167	4,788	סיכוי שוק
20,432	20,843	סיכון תפעולי
302,633	292,165	סך הכל יתרות משוקללות של נכסי סיכון
יחס ההון לרכיבי סיכון		
9.58%	11.15%	יחס הון עצמי רובד 1 לרכיבי סיכון
13.74%	15.21%	יחס ההון הכולל לרכיבי סיכון
9.10%	9.24%	יחס הון עצמי רובד 1 המזערי הנדרש על ידי המפקח על הבנקים ^(א)
12.60%	12.74%	יחס ההון הכולל המזערי הנדרש על ידי המפקח על הבנקים ^(א)
ב. חברות בנות משמעותיות		
לאומי קארד בע"מ		
16.89%	16.81%	יחס הון עצמי רובד 1 לרכיבי סיכון
17.82%	17.79%	יחס ההון הכולל לרכיבי סיכון
9.00%	8.00%	יחס הון עצמי רובד 1 המזערי הנדרש על ידי המפקח על הבנקים
12.50%	11.50%	יחס ההון הכולל המזערי הנדרש על ידי המפקח על הבנקים
בנק לאומי ארה"ב		
12.33%	12.21%	יחס הון עצמי רובד 1 לרכיבי סיכון
15.13%	14.75%	יחס ההון הכולל לרכיבי סיכון
8.00%	8.00%	יחס הון עצמי רובד 1 הנדרש על ידי השלטונות המקומיים
10.00%	10.00%	יחס ההון הכולל המזערי הנדרש על ידי השלטונות המקומיים

(א) יחס הון עצמי רובד 1 המזערי הנדרש יחס ההון הכולל המזערי הנדרש מיום 1 בינואר 2015 ועד ליום 31 בדצמבר 2016 הינם 9% ו-12.5% בהתאמה והחל מיום 1 בינואר 2017 הינם 10% ו-13.5% בהתאמה. ליחסים אלה, החל מיום 1 בינואר 2015, מתווספת דרישת הון בשיעור המבטא 1% מיתרת ההלוואות לדיר למועד הדיווח. דרישה זו מיושמת בהדרגה בשיעורים רבעוניים שווים החל מיום 1 באפריל 2015 ועד ליום 1 בינואר 2017. בהתאם לכך, יחס הון עצמי רובד 1 המזערי יחס ההון הכולל המזערי שידרש על ידי המפקח על הבנקים ליום 1 בינואר 2017, לפי נתוני מועד הדיווח, הינו 10.27% ו-13.77% בהתאמה.

(ב) נתונים אלה כוללים התאמות בגין תכנית ההתייעלות שנקבעו לפי מכתב המפקחת על הבנקים מיום 12 בינואר 2016 בנושא "התייעלות תפעולית של המערכת הבנקאית בישראל" (להלן - התאמות בגין תוכנית ההתייעלות), אשר פוחתות בהדרגה עד יום 30 ביוני 2021. לפרטים נוספים על השפעת הוראות המעבר וההתאמות בגין תוכנית ההתייעלות ראה [סעיף ד](#). להלן, מסך הכל יתרות משוקללות של נכסי סיכון הופחתו סך של 116 מיליון ש"ח בשל התאמות בגין תכנית ההתייעלות.

ביום 31 בדצמבר 2015 מוזג בנק ערבי עם ולתוך לאומי.

ביאור 225 - הלימות הון, מינוף ונזילות (המשך)

ג. רכיבי ההון לצורך חישוב יחס ההון^(א)

31 בדצמבר		
2015	2016	במיליוני ש"ח
1. הון עצמי רובד 1		
28,767	31,347	הון המיוחס לבעלי מניות הבנק
262	245	הבדלים בין הון המיוחס לבעלי מניות הבנק לבין הון עצמי רובד 1 - זכויות מיעוט
894	868	הבדלים בין הון המיוחס לבעלי מניות הבנק לבין הון עצמי רובד 1 - בגין הטבות לעובדים
-	137	התאמות בגין המעבר בין העקום החשבונאי לעקום 8 רבעונים ^(א)
29,923	32,597	סך הון עצמי רובד 1 לפני התאמות פיקוחיות וניכויים
התאמות פיקוחיות וניכויים:		
(273)	(265)	מוניטין ונכסים בלתי מוחשיים
(643)	(120)	מיסים נדחים לקבל
-	-	השקעות בהון של תאגידים פיננסיים שאינם מאוחדים בדוחות לציבור
(6)	(19)	התאמות פיקוחיות וניכויים אחרים - הון עצמי רובד 1
(922)	(404)	סך הכל התאמות פיקוחיות וניכויים - הון עצמי רובד 1
-	393	סך ההתאמות בגין תוכנית ההתייעלות
29,001	32,586	סך הכל הון עצמי רובד 1, לאחר התאמות פיקוחיות וניכויים
2. הון רובד 2		
9,450	8,662	הון רובד 2: מכשירים לפני ניכויים
3,143	3,188	הון רובד 2: הפרשות, לפני ניכויים
12,593	11,850	סך הון רובד 2 לפני ניכויים
ניכויים:		
-	-	סך הכל ניכויים - הון רובד 2
12,593	11,850	סך הכל הון רובד 2
41,594	44,436	סך הכל הון כולל

(א) בהתאם לאישור פרטני מהפיקוח על הבנקים. למידע נוסף ראה סעיף "השפעת שיטור ההיוון של מחויבות פנסיונית" לעיל.

הערה:

מחושב בהתאם להוראות ניהול בנקאי תקין מספר 211-201, 299 בדבר "מדידה והלימות הון".

ביאור 225 - הלימות הון, מינוף ונזילות (המשך)

ד. השפעת הוראות המעבר והתאמות בגין תוכנית ההתייעלות על יחס הון עצמי רוברד 1

31 בדצמבר	
2015	2016
באחוזים	
יחס ההון לרכיבי סיכון	
8.93%	10.66%
יחס הון עצמי רוברד 1 לרכיבי סיכון לפני יישום השפעת הוראות המעבר ולפני השפעת התאמות בגין תוכנית ההתייעלות ^(א)	
0.65%	0.35%
השפעת הוראות המעבר	
9.58%	11.01%
יחס הון עצמי רוברד 1 לרכיבי סיכון, לפני השפעת התאמות בגין תוכנית ההתייעלות	
-	0.14%
השפעת התאמות בגין תוכנית ההתייעלות	
9.58%	11.15%
יחס הון עצמי רוברד 1 לרכיבי סיכון	

(א) לרבות השפעת אימוץ כללי החשבונאות המוקבלים בארה"ב בנושא זכויות עובדים.

ה. יחס מינוף לפי הוראות המפקח על הבנקים

ביום 28 באפריל 2015 פרסם המפקח על הבנקים את הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 218 בנושא יחס המינוף. ההוראה קובעת יחס מינוף פשוט, שקוף שאינו מבוסס סיכון אשר יפעל כמדידה משלימה ואמינה לדרישות ההון מבוססות הסיכון ואשר נועד להגביל את צבירת המינוף בתאגיד הבנקאי.

יחס המינוף מבוסס באחוזים, ומוגדר כיחס בין מדידת ההון למדידת החשיפה. ההון לצורך מדידת יחס המינוף הוא הון רוברד 1 להגדרתו בהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 202, תוך התחשבות בהסדרי המעבר שנקבעו. סך מדידת החשיפה של הבנק היא סכום החשיפות המאזניות, חשיפות לנגזרים ולעסקאות מימון ניירות ערך ופריטים חוץ מאזניים. ככלל, המדידה הינה עקבית עם הערכים החשבונאיים ולא מובאים בחשבון משקלי סיכון. כמו כן, הבנק לא מורשה להשתמש בביטחונות פיזיים או פיננסיים, ערבויות או טכניקות אחרות להפחתת סיכון אשראי, כדי להפחית את מדידת החשיפות, אלא אם כן הותר ספציפית בהתאם להוראה. נכסים מאזניים שנוכו מהון רוברד 1 (בהתאם להוראה 202) מנוכים ממדידת החשיפות. בהתאם להוראה הבנק מחשב את החשיפה בגין נגזרים בהתאם לנספח ג' להוראת ניהול בנקאי תקין מספר 203, ואת החשיפות בגין פריטים חוץ מאזניים על ידי המרה של הסכום הרעיוני של הפריטים במקדמי המרה לאשראי כפי שנקבעו בהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 203.

בהתאם להוראה תאגיד בנקאי יעמוד ביחס מינוף שלא יפחת מ-5% על בסיס מאוחד. תאגיד בנקאי שסך נכסיו המאזניים על בסיס מאוחד מהווה 20% או יותר מסך הנכסים המאזניים במערכת הבנקאית, יעמוד ביחס מינוף שלא יפחת מ-6%. בהתאם לאמור לעיל, יחס המינוף המזערי שיידרש מהבנק הוא 6%.

תאגיד בנקאי נדרש לעמוד ביחס המינוף המזערי החל מיום 1 בינואר 2018. תאגיד בנקאי אשר ביום פרסום ההוראה עומד בדרישה של יחס המינוף המזערי החל עליו, לא ירד מהסף שנקבע על פי ההוראה. תאגיד בנקאי אשר ביום פרסום ההוראה אינו עומד בדרישה של יחס המינוף המזערי החל עליו, נדרש להגדיל את יחס המינוף בשיעורים רבעונים קבועים עד ליום 1 בינואר 2018.

ביאור 225 - הלימות הון, מינוף ונזילות (המשך)

31 בדצמבר	
2015	2016
במיליוני ש"ח	
א. בנתוני המאוחד	
29,001	32,586
הון רובד 1 ^(א)	
462,680	481,384
סך החשיפות	
יחס המינוף	
6.27%	6.77%
יחס המינוף המזערי הנדרש על ידי המפקח על הבנקים	
6.00%	6.00%
ב. חברות בת משמעותיות	
לאומי קארד בע"מ	
11.66%	11.73%
יחס המינוף	
5.00%	5.00%
יחס המינוף המזערי הנדרש על ידי המפקח על הבנקים	
בנק לאומי ארה"ב	
9.98%	8.94%
יחס המינוף הנדרש על ידי השלטונות המקומיים	

(א) להשפעת הוראות המעבר והשפעת ההתאמות בגין תוכנית ההתייעלות, ראה [סעיף ד](#). לעיל.

ו. יחס כיסוי נזילות לפי הוראות המפקח על הבנקים

ביום 28 בספטמבר 2014 פורסם חוזר במסגרתו נוספה הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 221 בנושא יחס כיסוי נזילות אשר מאמצת את המלצות ועדת באזל לעניין יחס כיסוי הנזילות במערכת הבנקאית בישראל. יחס כיסוי הנזילות בוחן אופק של 30 ימים בתרחיש קיצון ונועד להבטיח שלתאגיד בנקאי מלאי של נכסים נזילים באיכות גבוהה שנתון מענה לצרכי הנזילות של התאגיד באופק זמן זה. במסגרת ההוראה נקבע אופן החישוב של יחס כיסוי הנזילות לרבות הגדרת המאפיינים ודרישות תפעוליות ל"מלאי נכסים נזילים באיכות גבוהה" (המונה) ומקדמי הביטחון בגינם וכן את תזרים המזומנים היוצא נטו הצפוי בתרחיש הקיצון המוגדר בהוראה עבור 30 הימים הקלנדריים (המכנה).

תרחיש הקיצון שנקבע בהוראה כולל זעזוע המשלב זעזוע ספציפי לתאגיד וזעזוע מערכתית ובמסגרתו הוגדרו שיעורי משיכה סטנדרטיים לתזרימים יוצאים ושיעורי קבלה של תזרימים נכנסים בהתאם לקטגוריות של היתרות השונות.

יחס כיסוי הנזילות מונהג החל מיום 1 באפריל 2015.

בהתאם להוראות המעבר, החל מיום 1 באפריל 2015 הדרישה המזערית נקבעה על 60% ותגדל ל-80% ב-1 בינואר 2016 ול-100% ב-1 בינואר 2017 ואילך. עם זאת, בתקופה של לחץ פיננסי תאגיד בנקאי יוכל לרדת מתחת לדרישות מינימאליות אלו.

בנוסף, ביום 28 בספטמבר 2014 פורסם חוזר בנושא הוראת שעה - יישום דרישות גילוי לפי נדבך 3 של באזל - גילוי בגין יחס כיסוי נזילות (להלן: "החוזר"). במסגרת החוזר תוקנו הוראות הדיווח לציבור כדי לשלב את דרישות הגילוי שיידרשו הבנקים לכלול כחלק מאימוץ יחס כיסוי הנזילות.

בהתאם לכך, נקבע בין היתר, כי החל מיום 1 באפריל 2015 התווספו דרישות הגילוי על יחס כיסוי הנזילות במאוחד ובסולו (בכפוף לתחולה) במסגרת ביאור לדוחות הכספיים אשר שמו ישונה ל"ביאור הלימות הון ונזילות לפי הוראות המפקח על הבנקים".

הגורמים אשר השפיעו באופן מהותי על יחס כיסוי הנזילות, כוללים בין היתר, שינוי בהיקף הנכסים הנזילים הנובע מהנפקות של מכשירי חוב וגידול בהיקף הפיקדונות.

יחס כיסוי הנזילות של התאגיד הבנקאי חושב על בסיס ממוצע תצפיות יומיות יחס כיסוי הנזילות המאוחד חושב על בסיס ממוצע תצפיות חודשיות לתקופה.

ביאור 225 - הלימות הון, מינוף ונזילות (המשך)

31 בדצמבר	
2015	2016
באחוזים	
א. בנתוני המאוחד	
105%	132%
60%	80%
ב. בנתוני התאגיד הבנקאי	
103%	130%
60%	80%

הערה: לאומי קארד ובנק לאומי ארה"ב אינן נדרשות ביחס כספי נזילות.

ביאור 26 - התחייבויות תלויות והתקשרויות מיוחדות

א. התקשרות חוץ מאזנית בגין פעילות לפי מידת הגביה^(א)

יתרת אשראי מפיקדונות לפי מידת גביה^(ב)

ליום 31 בדצמבר	
2015	2016
במיליוני ש"ח	
454	354
2,039	1,685
27	7
2,520	2,046

תזרימים בגין עמלת גביה ומרווחי ריבית בגין הפעילות במידת גביה ליום 31 בדצמבר:

סך הכל 2015	סך הכל 2016	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח		מיליוני ש"ח		מיליוני ש"ח	
			עשרים שנים	עשרים שנים	עשר שנים	עשר שנים	שלוש שנים	שלוש שנים
במגזר הצמוד למדד^(א)								
105	85	-	6	20	17	22	20	תזרימים חוזיים עתידיים
104	85	-	6	20	17	22	20	תזרימים עתידיים צפויים לאחר הערכת הנהלה לפירעונות מוקדמים
95	74	-	4	16	15	20	19	תזרימים צפויים מהוונים לאחר הערכת הנהלה לפירעונות מוקדמים ^(ג)
במגזר השקלי הלא צמוד								
14	12	-	-	1	1	2	8	תזרימים חוזיים עתידיים
14	12	-	-	1	1	2	8	תזרימים עתידיים צפויים לאחר הערכת הנהלה לפירעונות מוקדמים
14	12	-	-	1	1	2	8	תזרימים צפויים מהוונים לאחר הערכת הנהלה לפירעונות מוקדמים ^(ג)

(א) אשראים ופיקדונות מפיקדונות שהחזרתם למפקיד מותנית בגביית האשראים (או הפיקדונות), עם מרווח או עם עמלות גבייה (במקום מרווח).
 (ב) הלוואות עומדות ופיקדונות ממשלה שניתנו בגין בסך 113 מיליון ש"ח, שנה קודמת 146 מיליון ש"ח, לא נכללו בלוח זה.
 (ג) כולל מגזר מט"ח.
 (ד) ההיוון בוצע לפי שיעור 3.69% (2015) - לפי שיעור 2.73%.

ביאור 26 - התחייבויות תלויות והתקשרויות מיוחדות (המשך)

מידע על העמדת הלוואות במהלך השנה בכנסים למשכנתאות:

2015	2016	
במיליוני ש"ח		
מידע על העמדת הלוואות במהלך השנה בכנסים למשכנתאות:		
11	16	הלוואות מפיקדונות לפי מידת הגביה
10	21	הלוואות עומדות

ב. התחייבויות תלויות והתקשרויות מיוחדות אחרות

2015 ^(א)	2016	
במיליוני ש"ח		
(1) חוזי שכירות לזמן ארוך - דמי שכירות של בניינים, ציוד וכלי רכב ודמי אחזקה בשל התקשרויות לתשלום בשנים הבאות		
324	301	בשנה ראשונה
223	203	בשנה שניה
197	169	בשנה שלישית
164	148	בשנה רביעית
138	117	בשנה חמישית
1,248	1,160	מעל 5 שנים
2,294	2,098	סך הכל חוזי שכירות לזמן ארוך
466	920	(2) התחייבויות לרכישת ניירות ערך
26	38	(3) התחייבויות להשקעה בבניינים ובציוד ורכישתם

(א) הוצג מחדש.

(4) פעולות מכירת אשראי

2014	2015	2016	
במיליוני ש"ח			
316	268	2,663	הערך בספרים של האשראי שנמכר
-	38	-	הקטנת הוצאות בגין הפסדי אשראי
344	317	2,723	תמורה שהתקבלה במזומן
-	-	(16)	התחייבות שירות נדחית
28	11	44	סך הכל רווח נטו ממכירת אשראי

ביאור 26 - התחייבויות תלויות והתקשרויות מיוחדות (המשך)

ג. תביעות משפטיות

במהלך העסקים השוטף הוגשו כנגד הבנק וחברות מאוחדות מסוימות תובענות משפטיות, לרבות בקשות לאישור תביעות ייצוגיות.

לדעת הנהלת הבנק והנהלות החברות המאוחדות סכום החשיפה הנוספת בשל תביעות שהוגשו נגד הבנק ונגד החברות המאוחדות בנושאים שונים, שסכום כל אחת מהן עולה על 2 מיליון ש"ח ואשר אפשרות התממשותן אינה קלושה, מסתכם בסך של כ-41 מיליון ש"ח.

1. להלן פירוט של תובענות שהוגשו נגד הבנק שהסכום הנטען בהן מהותי. לדעת הנהלת הבנק המתבססת על חוות דעת משפטיות באשר לסיכויי תובענות אלו, נכללו בדוחות הכספיים הפרשות נאותות, במקום בו נדרשו הפרשות, לכיסוי נזקים כתוצאה מהתובענות כאמור.

1.1 תובענות שהוגשו בתקופת הדוח (ולאחר תקופת הדוח, ככל שהוגשו)

א. ביום 11 בפברואר 2016 הוגשה בקשה לאישור תובענה ייצוגית נגד הבנק ונגד ארבעה בנקים נוספים, בטענה שהבנקים נותנים הטבות לסטודנטים, אולם מגבילים את גילם של הסטודנטים. סכום התביעה הכולל מוערך על ידי התובע ב-219 מיליון ש"ח.

ב. ביום 7 במרס 2016 הוגשה לבית המשפט בארצות הברית תביעה, על ידי מספר רב של תובעים, כנגד עשרות נתבעים, וכיניהם: הבנק, בנק לאומי USA ובנק הפועלים, בטענה שהנתבעים תומכים בהתנחלויות, באופן שפוגע בתושבים פלסטינאים, ברכושם ובזכויותיהם, בין היתר, באמצעות ביצוע העברות בנקאיות. סכום התביעה הנטען נגד כל הנתבעים יחדיו היה במקור 34.5 מיליארד דולר ובהמשך הופחת לסך של 1 מיליארד דולר ארה"ב.

ג. ביום 22 במאי 2016 הוגשה בקשה לאישור תובענה ייצוגית נגד הבנק, ונגד בנקים אחרים, בטענה שכאשר הבנקים גובים במזומן עמלות פעולה על ידי פקיד, הם גובים את העמלה הנקובה בתעריפון ללא הטבות שאמורות לחול על קבוצות אוכלוסיה מסוימות, וכן אינם לוקחים עמלות אלו בחשבון בעת חישוב עמלת המינימום הנגבית בחשבון הלקוחות. לדברי המבקשים, הם אינם יכולים להעריך את הסכום המדויק שנגבה לטענתם שלא כדין על ידי הנתבעים השונים מכל חברי הקבוצה.

1.2 תביעות שהסתיימו בתקופת הדוח (ולאחריו ככל שהיו)

א. ביום 12 בספטמבר 2006 הוגשה בקשה לאישור תביעה ייצוגית נגד הבנק ונגד בנקים אחרים בסכום נטען של 7 מיליארד ש"ח. לטענת המבקשת, הבנקים גבו מלקוחותיהם ריבית בגין אשראי שקלי לא צמוד, עמלת הקצאת אשראי ודמי ניהול קבועים בחשבונות חח"ד, בשיעורים ובסכומים זהים, וזאת כתוצאה מהסדר כובל. במסגרת הליכי ערר על קביעת הממונה על ההגבלים העסקיים מיום 26 באפריל 2009 ניתן ביום 15 ביוני 2014, על ידי בית הדין להגבלים עסקיים תוקף של צו מוסכם להסכמה לפיה, בין היתר, בכפוף להפקדת סכום של 70 מיליון ש"ח על ידי הבנקים (חלקו של הבנק - 21.425 מיליון ש"ח) בידי נאמן, תהא הקביעה בטלה. עוד נקבע במסגרת הצו המוסכם, כי הבנקים שהם צד לו יוכלו להשתמש בכספים אלו לשם ביצוע הסדרי פשרה בתביעות שונות, וכיניהן התביעות המנויות בסעיף זה, בסעיף ב' להלן, ותביעות ייצוגיות נוספות שהוגשו נגד הבנקים בנושא תיאום לכאורה של ריביות, אשר הסתיימו במהלך שנת 2015, בכפוף לתנאים שפורטו בצו. ביום 15 במאי 2016 אישר בית המשפט הסדר פשרה בהליך המתואר בסעיף זה, ובהליך המתואר בסעיף ב' להלן, ובכך הסתיימו ההליכים.

ב. ביום 23 בנובמבר 2006 הוגשה בקשה לאישור תובענה ייצוגית נגד הבנק ובנקים אחרים. המבקשים טוענים כי הבנקים גובים בגין אשראי למגזר משקי הבית ריבית בשיעור גבוה בהרבה מזה הנגבה מן המגזר המסחרי והמגזר העסקי. הנזק הנטען הינו כ-5.6 מיליארד ש"ח. ביום 21 בינואר 2014, החליט בית המשפט להעביר את הדיון בתיק לבית המשפט שדן בהליך המתואר בסעיף א'. לעיל. ראה בסעיף א'. לעיל, עדכון לגבי סיום ההליכים גם בתיק זה.

ביאור 26 - התחייבויות תלויות והתקשרויות מיוחדות (המשך)

ג. ביום 1 באפריל 2007 הוגשה בקשה לאישור תובענה ייצוגית נגד הבנק, נגד שלושה בנקים נוספים ונגד משיבים נוספים. סכום התביעה 386 מיליון ש"ח (מתוכו יוחס לבנק כ-130 מיליון ש"ח) לטענת המבקשים, המשיבים גבו ממנהלי קרנות נאמנות בשליטתם עמלות עבור קניה ומכירה של ניירות ערך (עמלות ברוקראז') ועבור ביצוע פעולות במט"ח, שהיו גבוהות יותר מן העמלות שגבו מגופים אחרים. המבקשים טענו כי גבית העמלות העודפות (לפי הנטען) נמשכה שלא כדין גם לאחר מכירת השליטה בקרנות הנאמנות על ידי הבנקים למשיבים האחרים. ביום 10 במאי 2016 ניתן פסק דינו של בית המשפט הדוחה את הבקשה לאישור התובענה כיצוגית.

ד. ביום 11 באוקטובר 2012, הוגשה בקשה לאישור תובענה ייצוגית נגד הבנק ונגד בנקים אחרים. לטענת התובעים, תשלומים ששולמו על ידי לקוחות הבנק שנגדם מתנהלים הליכי גבייה, ישירות לתיקי ההוצל"פ, התעדכנו בחשבון הבנק שלהם במועד מאוחר למועד התשלום. כתוצאה מעדכון מאוחר של התשלומים בחשבון הבנק, נגרמו לתובעים חיובי יתר של ריבית. ביום 15 לנובמבר 2016 אישר בית המשפט הסדר פשרה בהליך זה. בכך הסתיימה התובענה.

ה. ביום 27 בנובמבר 2013, הוגשה בקשה לאישור תובענה ייצוגית נגד הבנק כטענה שהבנק מחשב באופן שגוי את השווי התיאורטי של כתבי אופציות הנסחרים בבורסה בתל אביב. לטענת המבקשים הבנק משתמש במודל המתמטי של בלק אנד שולס, אך מציב בו רכיב שגוי לגבי מועד הפקיעה של האופציה - הוספת יום ערך מיותר לרכיב זה. המבקשים מעריכים כי מדובר בעשרות מיליוני ש"ח. ביום 22 ביוני 2016 ניתנה החלטת בית המשפט המקבלת את בקשת המבקש להסתלק מן הבקשה לאישור התובענה כיצוגית. בכך הסתיימה התובענה.

ו. ביום 13 באפריל 2014 הוגשה בקשה לאישור תביעה ייצוגית נגד הבנק בסכום נטען של כ-184 מיליון ש"ח. לטענת המבקש, כאשר חשבון הבנק של לקוח נקלע לחריגה ממסגרת האשראי המאושרת, הבנק מסרב לכבד הוראת קבע בחשבון, אך גובה עמלה העולה בסכומה על סכום הוראת הקבע שלא כוונתה. ביום 22 בפברואר 2017 אישר בית המשפט הסדר פשרה בהליך זה. בכך הסתיימה התובענה.

ז. ביום 6 בינואר 2015 הוגשה בקשה לאישור תובענה ייצוגית בסכום נטען של כ-400 מיליון ש"ח, בטענה שהבנק גובה ריבית פיגורים על הלוואות צמודות, בשיעור העולה על 17% לשנה. ביום 20 בדצמבר 2015 החליט בית המשפט המחוזי לסלק על הסף את הבקשה לאישור התובענה כיצוגית. ביום 12 לינואר 2017 ניתן פסק דין על ידי בית המשפט העליון, המאשר את הסכמת המערער לחזור בו מהערעור שהגיש. בכך הגיעה התובענה לסיומה.

ח. ביום 28 באפריל 2015 הוגשה בקשה לאישור תובענה ייצוגית בסך של כ-360 מיליון ש"ח, נגד הבנק ונגד חברת ביטוח שביטחה לווים של הבנק שנטלו הלוואות משכנתא מהבנק. לטענת המבקש, הבנק מחייב, כביכול, נוטלי משכנתאות מבוגרים (מעל גיל 55) ברכישת פוליסת ביטוח חיים וזאת תוך ידיעה שהם בגיל שאינו בר ביטוח על פי תנאי הפוליסה. בנוסף המבקש טען, כי הבנק ממשיך לחייב נוטלי משכנתאות בתשלום פרמיות עבור פוליסות ביטוח חיים קיימות גם לאחר הגעתם של הלווים לגיל 65, אך שבגיל זה מסתיים הכיסוי הביטוחי, ובחלק מהמקרים מחייבם בדמי ביטוח אף לאחר פטירתם. ביום 18 לינואר 2017 ניתן פסק דין שאישר הסתלקות המבקש מהתביעה.

1.3 תביעות תלויות ועומדות שהוגשו בתקופות דיווח קודמות

א. ביום 7 בספטמבר 2011 הוגשה בקשה לאישור תובענה ייצוגית נגד הבנק (בגין פעילות בנק לאומי למשכנתאות בע"מ), ונגד בנקים אחרים. סכום התביעה הייצוגית הנטען נגד כל הבנקים המשיבים עמד על כ-927 מיליון ש"ח נכון ליום 1 בינואר 2010, וסכום התביעה הייצוגית הנטען נגד הבנק עמד על כ-327 מיליון ש"ח. לטענת המבקשים הבנקים גבו מנוטלי הלוואות לדיור "ריבית דריבית מראש", בניגוד לדין וכן בניגוד להוראות הסכמי הלוואה. ביום 16 באוגוסט 2015 דחה בית המשפט את הבקשה לאישור התובענה כיצוגית מסיבה של היעדר עילה. ביום 7 בדצמבר 2015 הגישו המבקשים ערעור על החלטת בית המשפט לבית המשפט העליון.

ביאור 26 - התחייבויות תלויות והתקשרויות מיוחדות (המשך)

- ב. בחודשים פברואר ומרס 2013 הגיש המפרק של שתי חברות בקבוצת נדל"ן, באמצעות המנהל המיוחד שלהן, תביעות נגד הבנק, נגד בנקים נוספים ונגד גופים ואישים נוספים. המנהל המיוחד טוען, בין היתר, כי הנתבעים אפשרו זליגת כספים מחשבונות החברות לחשבונות אחרים הקשורים לקבוצה, וכן כי הבנק סייע לביצוע "פעולות סיבוכיות" בסופי רבעון באופן שאפשר את הסתרת הגניבות שבוצעו, לטענת המנהל המיוחד, מהחברות, ומניעת חשיפתן בדוחות הכספיים של החברות.
- הסכומים הנתבעים הם כ-63 מיליון ש"ח וכ-102 מיליון ש"ח (כולל הפרשי הצמדה וריבית). כמו כן, מתנהל הליך נוסף שהגיש המנהל המיוחד בשם חברה אחרת בקבוצה בעילות אחרות.
- ג. ביום 28 באוגוסט 2013, הוגשה בקשה לאשר תובענה כייצוגית נגד הבנק ונגד בנקים אחרים. המפקח על הבנקים, נגיד בנק ישראל והממונה על הגבלים עסקיים צורפו כמשיבים פורמאליים. עניינה של הבקשה הוא טענה בדבר גבייה, כביכול, של עמלות שלא כדין, בקשר לפעילות של המרה ומשלוח של מטבע חוץ, מבלי שניתן לכך גילוי נאות. הנזק שלטענת המבקשים נגרם ללקוחות (כפי שעודכן בבקשה "מקוצרת" שהוגשה על ידי המבקשים), עומד על כ-2.6 מיליארד ש"ח (המבקשים טוענים לנזקים נוספים שלא כומתו).
- ביום 20 בינואר 2015, החליט בית המשפט על העברת הדיון בבקשה לאישור תובענה ייצוגית שהוגשה בענין דומה, בסכום של 200 מיליון ש"ח, גם כנגד חברות כרטיסי האשראי (לרבות כנגד חברת לאומי קארד) לבית המשפט הדן בבקשה המתוארת בסעיף זה.
- ד. ביום 2 בדצמבר 2013 הוגשה בקשה לאישור תובענה כייצוגית נגד הבנק בנושא עמלת פרעון מוקדם של הלוואות שלא לדיור. לטענת המבקשת, חישוב עמלת פרעון מוקדם על ידי הבנק, הן ביחס להלוואות לגביהן חלים עקרונות חישוב הקבועים בהוראות ניהול בנקאי תקין והן ביחס להלוואות לגביהן חלים כללים שקבע הבנק, לא נעשה כדין. לטענת המבקשת, אין באפשרותה להעריך בשלב זה, את סכום התביעה הכולל.
- ה. ביום 9 במרס 2014 הוגשה בקשה לאישור תביעה ייצוגית נגד הבנק ללא ציון הסכום הנתבע. לטענת המבקש, הבנק גובה כספים מלקוחות שלא כדין בשני מקרים: (א) כאשר הבנק מאפשר ללקוחות חריגה ממסגרת האשראי ומחייב את חשבונות הלקוחות בעמלה בסך של 53 ש"ח בגין משלוח מכתב התראה על חריגה ממסגרת האשראי; (ב) סכומי החריגה ה"לא מאושרת" ממסגרת האשראי, מתמזגים לתוך יתרת החובה העודפת בחשבון וכתוצאה מכך נגבית בגינם ריבית מקסימלית.
- ו. ביום 17 במרס 2014 הגיש מנהל מיוחד של חברה בפירוק, בקשה למתן הוראות נגד הבנק, במסגרתה ביקש שבית המשפט יצהיר כי הבנק יישא בתשלום לחברה (קופת הפרוק) בסך מצטבר של 1,200 מיליון ש"ח, מתוכו סך של 635 מיליון ש"ח לכיסוי כל חובות החברה לנושיה וסך של 565 מיליון ש"ח בגין החזר מלוא שווי נכסי החברה. לטענת המנהל המיוחד, על הבנק לשאת באחריות אישית לחבויות החברה. יצוין כי במסגרת הבקשה שמר המנהל המיוחד על זכות להגיש הליכים נוספים נגד הבנק ו/או נושאי משרה נוספים בחברה ו/או יחידים מטעם הבנק ועורכי דין שיעצו לבנק.
- ז. ביום 18 במרס 2014, הוגשה בקשה לאישור תביעה ייצוגית נגד הבנק בסכום נטען של כ-155 מיליון ש"ח, בטענה שבמסגרת ניכוי מס במקור שהבנק מבצע בעסקאות בניירות ערך שמבוצעות באמצעותו, מחשבות מערכות המחשב של הבנק רווחי הון ביתר ו/או הפסדי הון בחסר שלא כדין.
- ח. ביום 11 בפברואר 2015, הוגשה בקשה לאישור תובענה ייצוגית נגד הבנק בסכום נטען של כ-2.3 מיליארד ש"ח (שמאוחר יותר הופחת ל-1.5 מיליארד ש"ח). לטענת המבקש, הבנק מנהל לכאורה "רשימה שחורה" של לקוחות לפיה הוא נוהג, לסמן לקוחות בכוכבית במערכות הבנק לזמן בלתי מוגבל, באופן הפוגע או מקשה עליהם, לטענתו, לקבל אשראי או לבצע פעילות עסקית אחרת מול הבנק.

ביאור 26 - התחייבויות תלויות והתקשרויות מיוחדות (המשך)

ט. ביום 21 באפריל 2015 הוגשה בקשה לאישור תובענה ייצוגית נגד הבנק. טענת המבקש היא, כי הבנק אינו ממלא כביכול את חובתו לעשות מאמץ סביר לאיתור בעלי חשבונות ללא תנועה, לידעם אודות קיום החשבון ולהשיב להם את הכספים ה"שוכבים", לטענת המבקש, בחשבונות אלו. המבקש מעלה טענות נוספות לגבי גביית עמלות בחשבונות אלו, והחזרת כספים לבעלי החשבון ללא הצמדה וריבית. כלל הנזק של חברי הקבוצה לא ניתן להערכה.

י. ביום 29 באפריל 2015 הוגשה בקשה לאישור תובענה ייצוגית נגד הבנק. סכום התביעה כ-150 מיליון ש"ח. לטענת המבקש, כספים של ניצולי שואה אשר הופקדו לפני מלחמת העולם השנייה בבנק אפ"ק ולא נמשכו על ידי הלקוחות במהלך המלחמה, מושבים לניצולים או ליורשיהם כשהם אינם משוערכים כביכול לערכים ריאליים.

יא. ביום 21 ביוני 2015 הוגשה נגד הבנק בקשה לאישור תובענה ייצוגית בטענה לפיה הבנק מחייב, כביכול, לקוחות המבקשים לבצע העברת מט"ח מחשבונם לזכות חשבון מט"ח על שמם בבנק אחר, בעמלת חליפין, על אף שמדובר באותו מטבע ולא בוצעה כל פעולת חליפין. בנוסף טוען המבקש כי הבנק מחייב, כביכול, את הלקוחות בעמלת קורספונדנט אשר שיעורה נקוב באירו, לפי שער שגבוה מהשער היציג, וכי הבנק גובה, כביכול, מלקוחותיו, בעת סגירת חשבון, עמלות שעולות על סכומי העמלות המירביים אותם ניתן לגבות לפי הדין בעת סגירת חשבון. המבקש מעריך את סכום התביעה הקבוצתית במיליוני ש"ח.

יב. ביום 22 ביולי 2015 התקבלה בבנק בקשה לאישור תובענה ייצוגית שהוגשה נגד הבנק. לטענת המבקשת, תשלומים המשולמים ישירות לבנק על חשבון חוב אשר בנינו מתנהל הליך גבייה בהוצאה לפועל, מדווחים על ידי הבנק להוצאה לפועל באיחור, וכתוצאה מכך נוצר, כביכול, פער בין החוב האמיתי לחוב הרשום בתיק ההוצאה לפועל. המבקשת מעריכה את סכום התביעה הקבוצתית במיליוני ש"ח.

2.

להלן פירוט של תובענות תלויות ועומדות שהוגשו נגד הבנק, שהסכום הנטען בהן מהותי ואשר לדעת הנהלת הבנק, המתבססת על חוות דעת משפטיות באשר לסיכויי תובענות אלו, בשלב זה לא ניתן להעריך את סיכוייהן ומטעם זה לא בוצעה בגינן הפרשה.

א. ביום 17 באוגוסט 2016 הוגשה בקשה לאישור תובענה ייצוגית נגד הבנק, ונגד 9 בנקים נוספים בסכום כולל של כמיליארד ש"ח (קרן) לכל הפחות. לטענת המבקשים, הבנקים גובים ממי שאינו מסווג כיחיד או עסק קטן עמלות שאינן מנויות בתעריפון הסטטוטורי המחייב, בהתאם לחוק הבנקאות (שירות ללקוח), התשמ"א-1981) או שאינן בסכום המופיע בו, וזאת, כביכול, בניגוד לדין.

ב. ביום 29 בספטמבר 2016 הוגשה בקשה לאישור תביעה ייצוגית נגד הבנק בגין נזק בסכום של כ-500 מיליון ש"ח, שנגרם לכאורה ללקוחות הבנק בעקבות סגירת עשרות סניפים / עמדות טלר. לטענת המבקש, הבנק סגר בשנים האחרונות סניפים ועמדות טלרים, ובכך פגע ביכולת הלקוחות לקבל שירות מהבנק. כמו כן, לטענתו הפתרון של שירות דיגיטלי אינו מתאים לחלק מהאוכלוסייה.

ג. ביום 8 בדצמבר 2016, הוגשה בקשה לאישור תביעה ייצוגית נגד הבנק ונגד בנקים אחרים. לטענת המבקש הבנקים גובים עמלות מינימום בהעברה של מטבע חוץ במדרגים, ולא עמלת מינימום אחת בלבד, כפי שלטענת המבקש נדרש בכללי הבנקאות, וכי הפרה משותפת זו של כל הבנקים המשיבים הינה למעשה הסדר כובל בניגוד לחוק ההגבלים העסקיים. סכום הנזק הנטען נאמד על ידי המבקש, לכל המשיבים גם יחד, בסך של כ-500 מיליון ש"ח.

ד. ביום 4 בינואר 2017 הוגשה בקשה לאישור תובענה ייצוגית נגד הבנק ונגד בנקים אחרים. לטענת המבקשים, כאשר נפתח תיק גבייה בהוצאה לפועל, מחייב החוב בריבית דריבית בתדירות גבוהה מהמותר על פי ההסכם בין הלקוח לבנק ו/או על פי פסק הדין שמכוחו נפתח תיק ההוצאה לפועל ו/או על פי חוק. הנזק הקבוצתי נאמד בכ-339 מיליון ש"ח מכל המשיבים, כ-161 מיליון ש"ח מתוכם מהבנק.

ביאור 26 - התחייבויות תלויות והתקשרויות מיוחדות (המשך)

ה. ביום 23 בינואר 2017 נמסרה לבנק בקשה לאישור תובענה ייצוגית שהוגשה נגד הבנק. ענינה של התובענה בטענה שהבנק מבצע לכאורה פעולת המרה של יתרות זכות במט"ח אשר מופקדות לזכות חשבונות מטבע ישראלי של לקוחות, וזאת גם אם הלקוחות לא ביקשו שירות זה. לטענת המבקש, הנזק לכאורה שנגרם ללקוחות כתוצאה מכך, הינו עמלת ההמרה וההפרש בין המרה לפי שער יציג לבין המרה לפי השער בו בוצעה ההמרה בפועל, שהוא נמוך יותר. המבקש טוען כי סכום הנזק האישי שנגרם לו הוא כ-38 ש"ח, את הנזק שנגרם לקבוצה מעריך במיליוני ש"ח, ללא פירוט.

3. להלן פירוט של תובענות ובקשות לאישור תביעות ייצוגיות בסכומים מהותיים שהוגשו נגד חברות בנות של הבנק, לדעת הנהלת הבנק, ובהסתמך על דעת הנהלת החברה הבת הרלבנטית, המתבססת על חוות דעת היועצים המשפטיים שלה באשר לסיכויי הליכים אלה, נכללו בדוחות הכספיים הפרשות נאותות, במקום בו נדרשו הפרשות, לכיסוי נזקים כתוצאה מתביעות כאמור:

א. ביום 23 ביוני 2009, הוגשה בקשה לאישור תובענה ייצוגית נגד סטנדרד & פורס מעלות בע"מ, קשת אגרות חוב בע"מ, חברה לנאמנות של בנק לאומי לישראל בע"מ ו-6 נתבעים נוספים. סכום התביעה הייצוגית הנתטן נגד כל המשיבים עמד על כ-286 מיליון ש"ח. הבקשה לאישור מתייחסת לאג"ח שהנפיקה קשת, שגובו ב-Notes, שהנפיק Lehman Brothers Bankhaus A.G. לפי הנתטן בבקשה, עם קריסת ליהמן ברדרס, צנח מחיר האג"ח והופסק המסחר בהן. ביום 16 במאי 2016 אישר בית המשפט הסדר פשרה בתובענה. בכך הסתיימה התובענה.

ב. ביום 8 ביולי 2014 הוגשה בקשה לאישור תובענה ייצוגית נגד מספר חברות כרטיסי אשראי, כולל לאומי קארד. לפרטים בדבר בקשה זו ראה [סעיף 1.3.3](#) לעיל.

ג. ביום 28 באפריל 2014, הוגשה בקשה לאישור תביעה ייצוגית נגד לאומי קארד בע"מ וחברות אשראי נוספות בסך של כ-1.7 מיליארד ש"ח. סכום התביעה עודכן והוגדל לכ-7.1 מיליארד ש"ח. לטענת המבקש, העמלה הצולבת שנגבת בגין עסקאות שמבוצעות בכרטיסי debit וכרטיסי prepaid (בניגוד לכרטיסי אשראי - credit), לא קיבלה אישור מבית הדין להגבלים עסקיים, ומהווה הסדר כובל. בנוסף, לטענת המבקש, גם ההסדר לפיו מועברים כספי העסקאות, שבוצעו בכרטיסים אלו, לבתי העסק, בעיכוב של כ-20 ימים מהווה הסדר כובל שלא אושר או תנאי מקפח בחוזה אחיד.

ד. ביום 17 בנובמבר 2014, הוגשה בקשה לאישור תובענה ייצוגית נגד לאומי קארד בסך 952 מיליון ש"ח. סכום התביעה הופחת לכ-267 מיליון ש"ח. לטענת המבקש, לאומי קארד אינה מקפידה לעמוד בכל הדרישות בקשר עם זיהוי לקוחות בטרם מתן מענה במערכת ה-IVR (ניתוב טלפוני במוקדי השירות) אשר חושפת את הפרטים האישיים של הלקוחות. בנוסף טוען המבקש כי בקשתו לחסום את האפשרות לשמוע את המידע הנוגע לכרטיס האשראי שלו לאחר הזיהוי לא התקבלה, בטענה כי לא קיימת אפשרות לכיצוע חסימה.

4. לפירוט בדבר הליכים משפטיים בנושא הלקוחות האמריקאים - ראה [סעיף 1.1](#) בביאור זה.

ה. הבנק ערב כלפי עמיתי חלק מקופות הגמל שהיו מנוהלות על ידי לאומי שרותי שוק ההון בע"מ (לשעבר לאומי גמל בע"מ), ואשר פעילותן נמכרה לפריזמה קופות גמל בע"מ ("פריזמה"). הערבות מבטיחה את החזר סכומי הקרן המקוריים שהופקדו המסתכמים ב-31 בדצמבר 2016 בערכים נומינליים ב-2,180 מיליון ש"ח. ערך הנכסים של הקופות הנ"ל ליום 31 בדצמבר 2016 מסתכם ב-5,027 מיליון ש"ח. בנוסף, ערבות זו אינה חלה על הפקדות בחשבונות שנפתחו בקופות הנ"ל לאחר 22 בינואר 2007.

כנגד ההתחייבות האמורה, התחייבה פריזמה כי במקרה של מימוש הערבות, או כל חלק מהן, היא תשלם לבנק השתתפות בסכום שלא יעלה על 35 מיליון ש"ח לשנה קלנדרית, כשסכום זה צמוד למדד מיום 30 באוקטובר 2006 ועד ליום התשלום. סכום השתתפות שלא נוצל בשנה מסוימת לא יועבר לשנים הבאות.

ה. חברות מאוחדות של הבנק, משמשות חברות לנאמנות, וכן מספר חברות מאוחדות בנקאיות עוסקות בעסקי נאמנות. עסקים אלה כוללים בעיקר: נאמנות על כספים, ניירות ערך ונכסי דלא נידי, טיפול בכספי תרומות, במתנות והקדשים ציבוריים, תיווך בפיקדונות ובהלוואות, טיפול בהעברת מניות וניהול חשבונות השקעות. כמו כן משמשות חלק מחברות אלו כנאמן של מחזיקי תעודות התחייבות.

ביאור 26 - התחייבויות תלויות והתקשרויות מיוחדות (המשך)

1. כתבי שיפוי

1. הבנק התחייב מראש לשפות את הדירקטורים, נושאי המשרה האחרים בבנק ואת בעלי החוזים האישיים הניהוליים בבנק שאינם נושאי משרה ("בעלי חוזים ניהוליים") בגין חבות כספית וזאת עקב מילוי תפקידם בבנק ובחברות מוחזקות מטעם הבנק בגין רשימת אירועים המזכים בשיפוי, שלדעת ועדת התגמול ודירקטוריון הבנק ניתן לצפותם בהתחשב בפעילות הבנק ובנסיבות העניין הכוללים, בין היתר, את הפעילות הבנקאית השגרתית של הבנק, הצעת ניירות ערך לציבור על פי תשקיף, דיווחים לציבור ולרשויות הפיקוח, פעילות בנושא חוק ההגבלים העסקיים, אירועי סייבר וכל פעילות אחרת הנלווית לפעילות הבנק. בנוסף, בין היתר, התחייב הבנק מראש לשפות את הדירקטורים, נושאי המשרה האחרים בבנק ובעלי החוזים האישיים הניהוליים, בגין הוצאות התדיינות סבירות לרבות הוצאות כאמור שהוצאו עקב חקירה או הליך אשר הסתיים בלא הגשת כתב אישום ומבלי שהוטלה חבות כספית כחלופה להליך פלילי או שהסתיים בלא הגשת כתב אישום אך בהטלת חבות כספית כחלופה להליך פלילי בעבירה שאינה דורשת הוכחת מחשבה פלילית או בקשר לעיצום כספי. עוד כולל כתב השיפוי התחייבות לשיפוי בשל הוצאות ו/או תשלום לנפגע ההפרה על פי ובכפוף לקבוע בחוק ייעול הליכי האכיפה ברשות ניירות ערך (תיקוני חקיקה) התשע"א-2011 ("חוק ייעול הליכי אכיפה") וכן בשל הוצאות בקשר עם הליך לפי פרק ז-1 לחוק ההגבלים העסקיים - התשמ"ח-1988.

ביום 3 בנובמבר 2016 החליטה אסיפת בעלי מניות מיוחדת של הבנק לאשר תיקון לכתבי ההתחייבות לשיפוי (להלן: "כתב השיפוי המתוקן") לדירקטורים המכהנים בבנק, לרבות אלה אשר יכהנו בבנק מעת לעת ולרבות יו"ר הדירקטוריון והמנכ"ל, ולתקן את תקנון הבנק בהתאם. מדיניות התגמול החדשה לנושאי משרה בבנק שאושרה אותה עת גם על-ידי האסיפה הכללית כוללת הוראות שיפוי התואמות לכתב ההתחייבות לשיפוי המתוקן שאושר כאמור.

התיקונים העיקריים בהתחייבות לשיפוי: 1) סכום השיפוי המירבי בכתב השיפוי הקודם עמד על 10% (עשרה אחוזים) מההון העצמי של הבנק לפי המשתקף בדוחות הכספיים האחרונים שפורסמו סמוך לפני מועד השיפוי בפועל. תוקן סכום השיפוי המירבי כך שהבנק יוכל להעניק שיפוי בגין כל אירוע בר שיפוי שנכלל במסכת האירועים המזכים בשיפוי, בגובה של עד 25% מההון העצמי של הבנק, על פי הדוחות הכספיים האחרונים (שנתיים או רבעוניים) הידועים לפני תשלום בפועל של השיפוי (לעיל: "סכום השיפוי המירבי"). כמו כן, בוטל התנאי לפיו מימוש השיפוי לא יפגע ביחס ההון המזערי הנדרש על פי הוראות המפקח על הבנקים; 2) נוסף לכתב ההתחייבות לשיפוי סעיף לפיו סכום השיפוי המירבי הינו בנוסף לסכומים שיתקבלו מחברת הביטוח, אם יתקבלו, במסגרת ביטוח שרכש הבנק, אם רכש ו/או במסגרת ביטוח ו/או שיפוי של צד אחר זולת הבנק (כך שסכום השיפוי המירבי לא יפחת עקב תשלומי ביטוח ו/או שיפוי כאמור ששולמו, ככל ששולמו); 3) התווספה הבהרה כי כתב ההתחייבות לשיפוי המתוקן מרחיב את ההתחייבויות או הסכמות קודמות אחרות בין הבנק לבין הדירקטורים בבנק ואולם, אם תנאיו של כתב ההתחייבות החדש מרע את תנאי השיפוי עבור מי שממלאים או שימלאו תפקיד של דירקטור בבנק, או אם כתב ההתחייבות לא יהיה תקף, יחולו ההתחייבויות או ההסכמות הקודמת לכתב ההתחייבות החדש; 4) עודכנה רשימת האירועים אשר לדעת הבנק הינם אירועים צפויים לאור פעילותו בפועל בעת מתן ההתחייבות לשיפוי והמפורטים בנספח א' לכתב ההתחייבות לשיפוי.

תיקון כתבי השיפוי כאמור חל גם בהתייחס לנושאי המשרה בבנק ולבעלי חוזים ניהוליים, בהתאם להחלטת ועדת התגמול מיום 15 במאי 2016 ודירקטוריון הבנק מיום 25 בספטמבר 2016.

בנוסף, ביום 15 בפברואר 2004 קיבלה האסיפה הכללית של הבנק החלטה על מתן פטור מראש מאחריות לדירקטורים, בשל נזק עקב הפרת חובת הזהירות שלהם כלפי הבנק. החלטה על מתן פטור כאמור חלה גם בהתייחס לנושאי המשרה אחרים בבנק, בהתאם להחלטת ועדת הביקורת ודירקטוריון הבנק מחודש יוני 2003.

2. הבנק התחייב לשפות את עובדי הבנק בגין הוצאות ו/או בכל תשלום לנפגע הפרה על פי או בכפוף לקבוע בחוק ייעול הליכי האכיפה, וזאת בהתאם לתנאים המקובלים בכתבי שיפוי הניתנים על ידי הבנק.

3. הבנק התחייב לשפות יועצים חיצוניים מסוימים ולרבות בקשר עם תכניות להענקת או הצעת נירות ערך לנושאי משרה או עובדים של הבנק או חברות בנות, בהתאם לעניין, בגין חבות או הפסד, ובמקרים שונים לרבות בגין הוצאות משפטיות אחרות, בקשר עם השירותים שניתנו לבנק על ידם.

4. הבנק וחברות הבנות התחייבו לשפות את חברות כרטיסי האשראי הבינלאומיות, "ויזה" ו"מאסטרכארד" בגין ביצוע התחייבויות של חברות הבנות בנוגע לפעילות בכרטיסי אשראי מסוג "ויזה" ו"מאסטרכארד", לפי המקרה.

ביאור 26 - התחייבויות תלויות והתקשרויות מיוחדות (המשך)

5. הבנק וחברות הבנות נוהגים לתת, מעת לעת, בתנאים ובנסיבות מקובלים, והכל במהלך העסקים הרגיל, כתבי שיפוי מוגבלים בסכום ובתקופה ושאינם מוגבלים בסכום ובתקופה, כולל בהתייחס לחובות החלות על הבנק כחבר הבורסה לניירות ערך בתל-אביב.
6. הבנק נותן, מעת לעת, לחברות בנות, כתבי שיפוי מוגבלים בסכום ובתקופה ושאינם מוגבלים בסכום ובתקופה, לצורך מתן השיפויים על ידיהן לנושאי משרה וזאת בשל סיכונים החלים על נושאי משרה בחברות וכן לצורך עמידה של חברות בנות בהוראות רגולטוריות. כמו כן הבנק נותן כתבי שיפוי לעובדים של הבנק ולנושאי משרה של חברות בנות וזאת בגין רשימה של אירועים אשר פורטו בהם.
7. במסגרת עסקת מכירת פעילות בנק לאומי שוויץ ליוליוס בר, העניק בנק לאומי ערבות ליוליוס בר, המוגבלת בסכום של עד 250 מיליון פר"ש, כגיבוי לשיפוי שניתן על ידי בנק לאומי שוויץ לאירועים המוגדרים בהסכם, לתקופה של שנתיים ממועד הסגירה של העסקה (מארס 2015) (בכפוף לחריגים לגביהם התקופה תהיה חמש שנים).
8. במסגרת הסכם מכירת פעילות בנק לאומי (לוקסמבורג) ס.א. ("לאומי לוקסמבורג") ל- Banque J Safra Sarasin (Luxemburg) S.A. ("הקונה") בנובמבר 2015, התחייב לאומי לוקסמבורג לשפות את הקונה בשיפויים שונים לתקופה של שנתיים ממועד הסגירה של העסקה (ינואר 2016) (בכפוף לחריגים בהם ההתחייבות היא לתקופה של חמש שנים). גובה השיפוי מוגבל לסכום הנגזר מההון העצמי של לאומי לוקסמבורג (כ-37.4 מיליון דולר). ההתחייבות לשיפוי של לאומי לוקסמבורג מגובה בערבות של הבנק במקרה שלאומי לוקסמבורג לא יוכל לעמוד בהתחייבויותיו לשיפוי כאמור.

ז. כרטיסי אשראי

1. ביום 7 במרס 2012 אישר בית הדין להגבלים עסקיים בפסק דין, הסכם אליו הגיעו לאומיקארד, חברת ישראלרט בע"מ, חברת כרטיסי אשראי לישראל בע"מ, והבנקים השולטים בכל אחת מחברות אלו עם הממונה על ההגבלים העסקיים בענין גובה שיעורי עמלות המנפיק (העמלה הצולבת) שישררו בין סולקים לבין מנפיקים של כרטיסי ויזה ומסטרקארד. על פי ההסכם שאושר שיעור העמלה הצולבת ירד בהדרגה והתייצב על שיעור של 0.7% החל מחודש יולי 2014, בהתאם למתווה הפחתת העמלה הצולבת שנקבע בפסק הדין. ההסדר בין הממונה לבין חברות כרטיסי האשראי תקף עד סוף שנת 2018. עם זאת, בכל הנוגע לכרטיס חיוב מידי, פורסם ביום 26 באוגוסט 2015 צו הבנקאות (שירות ללקוח) (פיקוח על שירות שנותן מנפיק לסולק בקשר לסליקה צולבת של עסקאות חיוב מידי) (הוראת שעה), התשע"ה-2015. בצו הכריזה נגידת בנק ישראל על שירות שנותן מנפיק לסולק בקשר לסליקה צולבת של עסקאות חיוב מידי, כשירות בר-פיקוח לעניין העמלה הנגבית בעדו, וקבעה כי העמלה תעמוד על שיעור של 0.3% מסכום העסקה. תוקפו של הצו לשנה החל מיום 1 באפריל 2016 ועד ליום 31 במרס 2017.
2. הבנק התחייב כלפי ויזה הבינלאומית ליטול אחריות מלאה לביצוע הנאות של לאומי קארד את כל ההוראות והדרישות הכלולות בתקנון ויזה הבינלאומית כפי שהיו בתוקף מעת לעת, לבצע את כל הפעולות שיידרשו על מנת למלא את התחייבותו זו ולהודיע בכתב מיידית לויזה בינלאומית על כל שינוי מהותי בהסכם שבין הבנק ולאומי קארד.
3. הבנק התחייב כלפי מאסטרקארד העולמית וכלפי שאר חברי מאסטרקארד ליטול אחריות מלאה לביצוע ההתחייבויות לפי תקנון מאסטרקארד העולמית וכלליה ולשפות גופים אלה בגין כל הפסד, עלות, הוצאה או חבות, בגין הפרת התחייבויות לאומיקארד כאמור.

ח. התחייבויות תלויות והתקשרויות שונות

1. פרשת הלקוחות האמריקאיים:
  - א. הסדר עם הרשויות האמריקאיות

ביום 22 בדצמבר 2014 חתמה קבוצת לאומי על הסדרים עם משרד המשפטים האמריקאי (ה-DOJ) ועם ה-NYDFS (Department of Financial Services New York) - במסגרתם הודתה, בין היתר, כי החל משנת 2000 ועד לשנת 2010 סייעה הקבוצה מרצון בהכנה והגשה של דוחות מס כוזבים לרשויות המס בארה"ב.

ביום 4 בינואר 2015 שילם הבנק בהתאם להסדרים האמורים, סך כולל של 400 מיליון דולר (270 מיליון דולר ל-DOJ ו-130 מיליון דולר ל-NYDFS).

ביאור 26 - התחייבויות תלויות והתקשרויות מיוחדות (המשך)

במסגרת ה-DPA (ההסדר שנחתם עם משרד המשפטים האמריקאי) התחייבה קבוצת לאומי, בין היתר, לבצע פעולות מסוימות הקשורות למתן שירותים ללקוחות אמריקאים, ולפתח וליישם תוכנית ציית להוראות ה-FATCA. גם במסגרת ההסכם עם ה-NYDFS מוטלות על הבנק התחייבויות מסוימות ובין היתר, מונה במסגרת זו מוניטור שיבחן בין היתר, את פעילות הקבוצה. המוניטור החל את תפקידו ב-15 ביולי 2015, וסיים ביום 31 בדצמבר 2016. ביום 23 בינואר 2017 הגיש המוניטור את הדוח ל-NYDFS. ביום 17 בינואר 2017 ביטל בית המשפט בקליפורניה את הליכי ה-DPA נגד הבנק לאחר שהבנק עמד בתקופת השנתיים שנקבעו בתנאי ההסכם. בכך הסתיימו סופית ההליכים מול ה-DOJ. על מנת לעמוד בהוראות ההסדרים כאמור, מינה הבנק צוות היגוי מיוחד אשר מפקח על מילוי כל התחייבויות הבנק והשלוחות על פי ההסדרים ומגיש דיווחים שוטפים על כך לדירקטוריון.

בעקבות החקירות של הרשויות האמריקאיות הוגשו נגד הבנק ונגד נושאי משרה שכיחנו ושמהנים בבנק ובחברות בקבוצה, מספר תובענות. בחודש פברואר 2015 מינה דירקטוריון הבנק ועדת תביעות כלתי תלויה לכחינה כוללת של דרך הפעולה המשפטית הרצויה לבנק לאור מכלול ההתרחשויות, לרבות התובענות שהוגשו בקשר לפרשת הלקוחות האמריקאים.

ביום 14 בספטמבר 2016 אישר בית המשפט המחוזי בתל אביב את הסדרי הפשרה שהוגשו בשתיים מהתובענות, לפיהם, מבלי להודות בכל טענה מטענות המבקש בבקשת האישור, המשיבים נושאי המשרה והמנהלים ישלמו, באמצעות המבטחים בביטוח נושאי המשרה שרכש הבנק, סכום כולל של 92 מיליון דולר ארה"ב בהתאם למבנה החוזי והרכב המבטחים על פי הפוליסה וללא אחריות הודית בין המבטחים (הסכום כולל את החלק המבוטח על ידי ה-CAPTIVE של הבנק בסך כולל של 26.25 מיליון דולר ארה"ב). בהתאם להוראות הסכם הפשרה סכום התשלום מאת המבטחים הינו סופי וממצה את זכויות הבנק כלפי כל המבוטחים בפוליסה בקשר עם כל עניין הקשור בפרשת הלקוחות האמריקאים.

בהמשך להחלטת בית המשפט שילמו חברות הביטוח לבנק את הסכומים שנקבעו בהסדר, ביום 27 באוקטובר 2016 הוגשו ערעורים על פסק הדין. יתר התובענות שהוגשו בנושא האמריקאיים הסתיימו.

ב. בדיקת הרשות האמריקאית לניירות ערך (ה-SEC)

נגד קבוצת בנק לאומי ("הקבוצה") היתה תלויה ועומדת חקירה של הרשות לניירות ערך האמריקאית (United States Securities and Exchange Commission – SEC) בקשר עם פעילות הקבוצה בניירות ערך ובייעוץ השקעות לתושבי ארה"ב. ביום 18 באוקטובר 2016 הודיע ה-SEC לבנק כי הוא מאשר הסדר לסיום החקירה האמורה. במסגרת ההסדר שילם הבנק ל-SEC סך כולל של כ-1.6 מיליון דולר.

2. הליכים אחרים

א. ביום 16 בפברואר 2014 הוגשה בקשה נגד הבנק לגילוי ועיון במסמכים. לטענת המבקש, מטרת הבקשה היתה לשם כחינת האפשרות של הגשת תביעה נגזרת בשם הבנק נגד נושאי משרה בבנק בקשר עם אשראי שהבנק העמיד, לדברי המבקש, לגנדה הולדינגז בע"מ לשם מימון רכישה של מניות אי.די. בי אחזקות בע"מ. ביום 8 באפריל 2016 אישר בית המשפט הסכם גישור בין הצדדים, וההליך הסתיים.

ב. ביום 29 ביוני 2014 הוגשה עתירה לבית המשפט העליון, בשבתו כבית משפט גבוה לצדק, נגד המפקח על הבנקים ונגידת בנק ישראל, וכן נגד ארבע חברות שנמנו על קבוצת אי.די. בי. הבנק ובנקים נוספים צורפו אף הם כמשיבים. לטענת העותרים, הם פנו מספר פעמים למפקח על מנת שיבדוק את התנהלות המערכת הבנקאית מול קבוצת אי.די. בי, אך לטענתם לא נענו, ועל כן הם עותרים למתן צווים על תנאי שיורו למפקח לנמק מדוע לא ישיב לגופו של ענין לפניות העותרים בענין הפעלת סמכויותיו בכל הנוגע להסדרי החוב עם הקבוצות העסקיות הגדולות במשק, ובפרט עם קבוצת אי.די. בי, ומדוע לא יבצע חקירה מקיפה בענין התנהלות המערכת הבנקאית במתן אשראי לקבוצת אי.די. בי. ביום 28 ביוני 2016 החליט בית המשפט העליון כי הדיון בבג"ץ זה ידחה עד למתן פסק דין בערעור שהוגש על ההחלטה בעתירה מנהלית לפי חוק חופש המידע שהוגשה כנגד בנק ישראל והממונה על חופש המידע בבנק ישראל.

ביאור 26 - התחייבויות תלויות והתקשרויות מיוחדות (המשך)

- ג. ביום 19 ביולי 2015 הוגשה בקשה נגד הבנק לגילוי ועיון במסמכים בקשר עם טיפול הבנק בחוב של דלק נדל"ן בע"מ. בקשה זו נועדה, לטענת המבקש, לשם בחינת הצורך בהגשת בקשה לאישור הגשת תביעה נגזרת בשם הבנק נגד נושאי משרה בו. הרקע לבקשה הינה טענת המבקש, כי במהלך השנים 2012-2013 ביצע הבנק מחיקה בסך של כ-120 מיליון ש"ח מחובות דלק נדל"ן בע"מ, וזאת, לטענת המבקש, ללא הצדקה ולמרות ששווי הבטוחות אפשר, כביכול, גבייה של מלוא החוב. ביום 24 במרס 2016 החליט בית המשפט למחוק את הבקשה לאחר שקבע, בין היתר, כי לא קיימת תשתית ראייתית לטענה, לפיה נושאי משרה הפרו את חובותיהם כלפי הבנק. ביום 6 לספטמבר 2016 קיבל בית המשפט העליון באופן חלקי את בקשת רשות הערעור שהגיש המבקש, והורה לבנק לגלות מסמכים מסוימים. ביום 15 למרץ 2017 קיבל בית המשפט המחוזי את מרבית טענות הבנק, והורה לבנק לחשוף רק מספר מצומצם של נתונים נוספים. בכך הסתיים הליך הבקשה לגילוי מסמכים.
- ד. בחודש מרס 2012 הוגש כתב אישום נגד בנק לאומי רומניה ונגד 4 מנהלים בלאומי רומניה, בעניין פעולת חיוב בחשבון לקוח, אשר לטענת התביעה הכללית ברומניה נעשתה שלא כדין. ביום 7 לאוקטובר 2015 ניתן פסק דין לפיו דחה בית המשפט חלק מטענות התביעה אך הרשיע את לאומי רומניה, וכן את ארבעת הנאשמים היחידים, בעבירה של שימוש לרעה בתפקיד, בגין ביצוע פעולת החיוב הנ"ל. לאחר שהצדדים להליך הגישו ערעורים על פסק הדין, ניתנה ביום 2 לנובמבר 2016 החלטה סופית של בית המשפט ברומניה, אשר זיכתה את כל הנאשמים מהאישומים הפליליים.

ביאור 27 - שעבודים ותנאים מגבילים

ליום 31 בדצמבר 2016 וליום 31 בדצמבר 2015, אגרות חוב וכתבי התחייבות שהונפקו על ידי חברות מאוחדות בארץ אינן מובטחות על ידי שעבודים שוטפים על נכסיהן. חברות מאוחדות שיעבדו ניירות ערך ונכסים אחרים להבטחת פיקדונות שנתקבלו מ-FHLB (Federal Home Loan Bank) וכן התחייבויות מסוימות בהתאם לדרישת שלטונות הארצות בהן הם פועלים. הנכסים המשועבדים מסתכמים בסך 2,698 מיליון ש"ח (31 בדצמבר 2015 - 796 מיליון ש"ח). סך ההתחייבויות בגינן שועבדו הנכסים מסתכמות בסך 2,089 מיליון ש"ח (31 בדצמבר 2015 - 749 מיליון ש"ח).

הבנק מבצע השאלות לזמן קצר של ני"ע במט"ח מהתיק הזמין, דרך מסלקת Euroclear Bank, ללקוחות אחרים של המסלקה ללא ידיעת זהות השואלים. ההשאלות מבוצעות בערבות מלאה של מסלקת יורוקליר שהינה מוסד פיננסי בדירוג AA+ שווי יתרת ניירות ערך המושאלים למסלקת יורוקליר ליום 31 בדצמבר 2016, עמד על כ-65 מיליון ש"ח (31 בדצמבר 2015 - 75 מיליון ש"ח).

כחבר הבורסה לניירות ערך בתל-אביב, הבנק הינו חבר בקרן הסיכונים של מסלקת הבורסה.

הסכום של קרן הסיכונים יהיה בגובה היתרה התקופתית לחיוב הגבוהה ביותר שהייתה לחבר בששת החודשים שהסתיימו בחודש הקלנדרי שקדם למועד העדכון. הקרן מעדכנת את הסכומים 4 פעמים בשנה.

בנוסף - הבנק חתם על מסגרת אשראי בגובה 150 מיליון דולר עם מסלקת Euroclear Bank להבטחת סליקת ניירות ערך של לקוחות. מסגרת האשראי מגובה בני"ע שמחזיק הבנק במסלקת Euroclear Bank.

כל אחד מהחברים בקרן הסיכונים משעבד ניירות ערך לטובת מסלקת הבורסה בטחונות בגובה חלקו היחסי בקרן, אשר מבטיחים את חיובי החבר כלפי המסלקה ואת חלקו של החבר בקרן הסיכונים. כמו כן מבטיחים בטחונות אלו גם את חיובי חברי קרן הסיכונים האחרים, וזאת אם הבטחונות שהעמיד החבר האחר לא יספיקו לכיסוי כל חיובי החבר האחר, ובהתאם לחלקו היחסי של כל אחד מהחברים בקרן, עד לגובה הבטחונות שניתנו או עד לגובה החיובים כלפי מסלקת הבורסה, לפי הנמוך. לתאריך הדוח הכספי, חלקו של הבנק בקרן של מסלקת הבורסה הינו 102 מיליון ש"ח (31 בדצמבר 2015 - 87 מיליון ש"ח). סך כל הנכסים ששועבדו על ידי הבנק למסלקת הבורסה הינו 127 מיליון ש"ח (31 בדצמבר 2015 - 99 מיליון ש"ח).

הבנק הינו חבר גם בקרן הסיכונים של מסלקת המעו"ף. הבנק התחייב כלפי מסלקת המעו"ף לתשלום כל חיוב כספי הנובע מעסקאותיו במעו"ף עבור לקוחותיו, הנוסטרו שלו ומעסקאות מעו"ף של חבש"ס (חבר בורסה אחר שאינו סולק בעצמו במסלקת מעו"ף). סכום ההתחייבות של הבנק מוצג [בביאור 3.30](#). מכשירים פיננסיים חוץ מאזניים.

הבנק משעבד למסלקת המעו"ף בטחונות בגובה חלקו היחסי בקרן הסיכונים וכן בגין התחייבויותיו כאמור לעיל, אשר מבטיחים את חיובי כלפי מסלקת המעו"ף ואת חלקו בקרן הסיכונים. בנוסף, מבטיחים הבטחונות את חיובי חברי קרן הסיכונים האחרים. במקרה שהבטחונות שהעמיד חבר אחר בקרן לא הספיקו לכיסוי כל חיוביו, רשאית מסלקת המעו"ף לממש גם את הבטחונות שהעמידו לה חברי קרן הסיכונים האחרים, בהתאם לחלקו היחסי של כל אחד מהם בקרן, עד לגובה הבטחונות שניתנו או עד לגובה החיובים כלפי מסלקת מעו"ף, לפי הנמוך.

לתאריך הדוח הכספי, חלקו של הבנק בקרן הסיכונים של מסלקת המעו"ף עומד על כ-100 מיליון ש"ח (כ-12.2% מהקרן).

הבנק כמו כל חבר מסלקה אחר, רשאי להבטיח את חיוביו לקרן הסיכונים של מסלקת מעו"ף, באמצעות שעבוד אגרות חוב ממשלתיות ופיקדונות. סך כל אגרות החוב ופיקדונות ששועבדו על ידי הבנק למסלקת המעו"ף, בגין פעילות הלקוחות, הנוסטרו וקרן הסיכונים ליום 31 בדצמבר 2016 הינו 786 מיליון ש"ח (31 בדצמבר 2015 - 921 מיליון ש"ח).

הבנק משתתף בהסדר להבטחת סופיות הסליקה במצבי כשל בהם אין יתרה מספקת בחשבון הסליקה של אחד או יותר מהמשתתפים האחרים, וזאת כמשתתף במערכת זה"ב ובעל חשבון סליקה במערכת וחבר במערכות התשלומים מס"ב ומסלקת הבנקים ("משתתף"). במקרה של כשל, ישא כל משתתף שלא כשל ("משתתף שורד") בחיובי המשתתף שכשל, על פי חלקו היחסי של המשתתף השורד חלקי הפרש בין 100% לחלקו היחסי של המשתתף שכשל. חלקו היחסי של הבנק ליום 31 בדצמבר 2016 במס"ב הינו 18.2% ובמסלקת השיקים - 22.82% אחוז זה מתעדכן אחת לשישה חודשים על פי המשקל היחסי של חיובי כל משתתף אשר הועברו במערכת התשלומים הרלוונטית בששת החודשים הקודמים). תקרה כוללת להשתתפות כל המשתתפים עומדת על 300 מיליון ש"ח במס"ב ו-150 מיליון ש"ח במסלקת השיקים. במקרה של כשל, ביום העסקים העוקב ליום הכשל, מייד לאחר פתיחת המערכת, בנק ישראל ישגר למערכת הוראת תשלום רב-צדדית לחיוב חשבון הסליקה של המשתתף הכושל ולזיכוי חשבונות הסליקה של המשתתפים השורדים בסכום אותו שילם כל משתתף שורד במסגרת ההסדר, בתוספת ריבית בנק ישראל. הסדר הכשל לא נועד לטפל במצב של חדלות פירעון ידועה או קרובה לוודאית. במקרה של חדלות פירעון הטיפול יועבר לפיקוח על הבנקים.

ביאור 27 - שעבודים ותנאים מגבילים (המשך)

הבנק וחברות מאוחדות מתקשרים עם בנקים בהסכמים מסוג CSA - (Credit Support Annex) שנועדו למזער את סיכוני האשראי ההדדיים שנוצרים בין בנקים בעת מסחר בנגזרים. על פי ההסכמים מידי תקופה מבוצעת מדידה של שווי כלל העסקות בנגזרים שבוצעו בין הצדדים ואם החשיפה נטו של אחד הצדדים עוברת סף שנקבע מראש מחוייב הצד האמור להעביר לצד השני פיקדונות בגובה סכום החשיפה, עד למועד המדידה הבא. ליום 31 בדצמבר 2016 העמידה הקבוצה לטובת בנקים פיקדונות בסכום כולל של 1.6 מיליארד ש"ח (31 בדצמבר 2015 - 453 מיליון ש"ח).

הבנק וחברות מאוחדות מתקשרים עם בנקים זרים בהסכמים, לצורך ביצוע עסקאות עתידיות סחירות כבורסות בחו"ל עבורם ועבור לקוחותיהם. ליום 31 בדצמבר 2016 הפקידה הקבוצה בבנקים הנ"ל סכום של 61 מיליון דולר ארה"ב (31 בדצמבר 2015 - 102 מיליון דולר). כמו כן, שעבדה הקבוצה אגרות חוב בסך 340 מיליון דולר ארה"ב. יש לציין, שלסוף שנת 2016, עיקר הביטחונות שהועברו בגין פעילות הלקוחות בעסקאות אלו היו כספי הלקוחות בהתאם להסכמי חיתום החשיפה שחתמנו עמם במהלך השנה.

הבנק חתם על איגרת חוב על פיה שעבד הבנק בשעבוד קבוע ראשון בדרגה ובהמחאה על דרך שעבוד, ללא הגבלה בסכום, לטובת בנק ישראל, את כל הנכסים והזכויות בחשבונות ספציפיים המתנהלים ע"ש בנק ישראל, במסלוקת הבורסה לניירות ערך בתל אביב, ב-Euroclear Bank או בכל מסלוקה אחרת עליה יסכימו הבנק ובנק ישראל. הנכסים המשועבדים בחשבון ב-Euroclear Bank, או בחשבון אחר המתנהל במסלוקה מחוץ לישראל, משועבדים גם בשעבוד צף ראשון בדרגה לטובת בנק ישראל.

שעבוד זה בא להבטיח את כל התחייבויות הבנק בקשר עם אשראים שבנק ישראל נתן או ייתן לבנק והעמדת בטוחות להבטחתם, כמפורט במסמכי האשראי, למטע אשראים על פי הסכם אשראי בין בנק ישראל לבנק ואגרת חוב מובטחת מיום 21 במאי 2008.

ביום 21 במאי 2008 חתם הבנק על איגרת חוב על פיה שעבד הבנק בשעבוד צף ראשון בדרגה, לטובת בנק ישראל, את זכויותיו לקבלת סכומים וחייבים כספיים בשקלים, המגיעים ושיגיעו לבנק מפעם לפעם מאת לקוחותיו, שהינם תאגידים (שהתאגדו לפי דיני מדינת ישראל), שאינם מפגרים בהחזר לבנק של אשראים שקיבלו מהבנק, בגין אשראים בשקלים שמשך החיים הממוצע (מח"מ) של כל אשראי אינו עולה על שלוש שנים, שניתנו וינתנו על ידי הבנק ללקוחות הנ"ל.

שעבוד זה בא להבטיח אשראים שבנק ישראל יעמיד לרשות הבנק לצורך פעילות הבנק כספק שירותי נזילות בשקלים לבנק ה-CLS (Continuous Linked Settlement Bank), בצרוף ריבית ועלויות והוצאות הכרוכות במימוש השעבוד, עד לסך של 1.1 מיליארד ש"ח, בהתאם לתנאי הסכם האשראי שנחתם בין הצדדים לענין זה. לאומי לא ניצל אשראי מסוג זה במהלך השנים 2010-2016.

31 בדצמבר	
2015	2016
במיליון ש"ח	
המקורות של ניירות ערך שהתקבלו ואשר הבנק רשאי למכור או לשעבד, לפי שווי הוגן, לפני השפעת קיזוזים	
1,764	1,284
השימושים בניירות ערך שהתקבלו כביטחון ובניירות ערך של הבנק, לפי שווי הוגן, לפני השפעת קיזוזים	
938	539

מלבד ניירות ערך אלו, נכון ליום המאזן, הועמדו כבטחון ניירות ערך נוספים המוצגים בסעיף ניירות ערך כמפורט לעיל, אשר המלווים אינם רשאים למכור או לשעבד.

בנוסף הבנק מפקיד אג"ח ממשלתיים ב-HSBC כביטחונות במקום מזומן. ניירות אלו מוחזקים בתיק הזמין.

הבנק חתם בספטמבר 2010 על שטר מישכון לפיו שיעבד לטובת בנק לאומי ארה"ב, על פי הוראות ה-Federal Reserve, פיקדונות כספיים, בקשר עם אשראים הניתנים על ידי בנק לאומי ארה"ב בבטחון התחייבויות של בנק לאומי לישראל, לגיבוי התחייבויות אלה. סכום השעבוד ליום 31 בדצמבר 2016 היה 34 מיליון דולר ארה"ב (2015 - 37 מיליון דולר ארה"ב).

ביאור 28א - מכשירים נגזרים ופעילויות גידור

כללי

הפעילות הנ"ל כרוכה בנטילת סיכונים שהעיקריים בהם הינם:

- סיכון אשראי הנמדד על פי סכום ההפסד המירבי הצפוי אם הצד הנגדי לא יעמוד בתנאי העסקה. לכיסוי הסיכון נדרשים ביטחונות מהלקוח בהתאם לסיכון הנובע מהעסקאות. הביטחונות הנדרשים נכללים במסגרת הנדרש בגין סך כל חבות הלקוח.
- סיכוני שוק כוללים סיכונים הנובעים משינויים בשיעורי הריבית, בשערי החליפין, במדד המחירים לצרכן, בשערי ניירות ערך/מדדים ובשערי סחורות. סיכוני השוק הנובעים מעסקאות במכשירים נגזרים, הינם חלק מסך כל סיכוני השוק של המכשירים הפיננסיים. הפעילות במכשירים נגזרים מתבצעת במסגרת הגבולות המותרים לחשיפה לסיכוני שוק, כפי שנקבעו על ידי הדירקטוריונים של חברות הקבוצה.
- סיכון נזילות הנובע מאי וודאות לגבי המחיר שהבנק יצטרך לשלם לכיסוי העסקה. סיכון זה קיים בעיקר במכשירים אשר סחירותם, או סחירות נכס הבסיס, נמוכה. במסגרת הדרישות לביטחונות נלקח בחשבון סיכון זה.
- הפעילות הנ"ל אינה מתייחסת למכשירים נגזרים המשובצים (EMBEDDED) בפעילויות אחרות.
- ראה [ביאור 1.1](#).

ביאור 228 - פעילות במכשירים נגזרים - היקף, סיכוני אשראי ומועדי פירעון
א. היקף הפעילות על בסיס מאוחד

31 בדצמבר 2016					
חוזי ריבית					
סך הכל	חוזי סחורות ואחרים	חוזים בגין מניות	חוזי מטבע חוץ	אחר	שקל-מדד
במיליוני ש"ח					
(1) סכום נקוב של מכשירים נגזרים					
(א) נגזרים מגדרים^(א)					
3,480	-	-	-	3,480	-
Swaps					
3,480	-	-	-	3,480	-
סך הכל					
מזה: חוזי החלפת שיעורי ריבית (Swaps) בהם התאגיד הבנקאי הסכים לשלם שיעור ריבית קבוע					
3,480	-	-	-	3,480	-
(ב) נגזרים ALM^{(א)(ב)}					
103,353	210	61,988	183	40,972	-
חוזי Futures					
206,829	11	407	189,374	4,850	12,187
חוזי Forward					
חוזי אופציה שנסחרים בבורסה					
25,216	67	9,719	15,131	299	-
אופציות שנכתבו					
24,641	67	9,719	14,556	299	-
אופציות שנקנו					
חוזי אופציה אחרים					
22,349	56	2,530	12,553	7,210	-
אופציות שנכתבו					
19,780	189	2,572	12,833	4,186	-
אופציות שנקנו					
322,105	253	29,441	26,796	265,043	572
Swaps					
724,273	853	116,376	271,426	322,859	12,759
סך הכל					
מזה: חוזי החלפת שיעורי ריבית (Swaps) בהם התאגיד הבנקאי הסכים לשלם שיעור ריבית קבוע					
140,716	-	-	-	140,716	-
(ג) נגזרים אחרים^(א)					
(ד) נגזרי אשראי וחוזי החלפת מטבע חוץ Spot					
20	20	-	-	-	-
נגזרי אשראי בהם התאגיד הבנקאי מוטב					
8,667	-	-	8,667	-	-
חוזי החלפת מטבע חוץ Spot					
8,687	20	-	8,667	-	-
סך הכל					
736,440	873	116,376	280,093	326,339	12,759
סך הכל כללי					

(א) למעט נגזרי אשראי וחוזי החלפת מטבע חוץ Spot.
(ב) נגזרים המהווים חלק ממערך הנכסים וההתחייבויות של הבנק, אשר לא יועדו ליחסי גידור.

ביאור 228 - פעילות במכשירים נגזרים - היקף, סיכוני אשראי ומועדי פירעון (המשך)

א. היקף הפעילות על בסיס מאוחד (המשך)

31 בדצמבר 2016					
סך הכל	חוזי סחורות ואחרים	חוזים בגין מניות	חוזי מטבע חוץ	חוזי ריבית	
				שקל-מדד	אחר
במיליוני ש"ח					
(2) שווי הוגן ברוטו של מכשירים נגזרים					
(א) נגזרים מגדרים ^(א)					
60	-	-	-	60	-
שווי הוגן ברוטו חיובי					
108	-	-	-	108	-
שווי הוגן ברוטו שלילי					
(ב) נגזרים ALM ^{(א)(ב)}					
10,599	24	1,571	3,075	5,590	339
שווי הוגן ברוטו חיובי					
10,620	20	1,544	3,477	5,179	400
שווי הוגן ברוטו שלילי					
-	-	-	-	-	-
(ג) נגזרים אחרים ^(א)					
(ד) נגזרי אשראי					
נגזרי אשראי בהם התאגיד הבנקאי מוטב					
-	-	-	-	-	-
שווי הוגן ברוטו חיובי					
-	-	-	-	-	-
שווי הוגן ברוטו שלילי					
(ה) סך הכל					
10,659	24	1,571	3,075	5,650	339
שווי הוגן ברוטו חיובי ⁽¹⁾					
-	-	-	-	-	-
סכומי שווי הוגן שקוזזו במאזן					
10,659	24	1,571	3,075	5,650	339
יתרה מאזנית של נכסים בגין מכשירים נגזרים					
488	-	-	53	394	41
מזה: יתרה מאזנית של נכסים בגין מכשירים נגזרים שאינם כפופים להסדר התחשבנות נטו או הסדרים דומים					
10,728	20	1,544	3,477	5,287	400
שווי הוגן ברוטו שלילי ⁽¹⁾					
-	-	-	-	-	-
סכומי שווי הוגן שקוזזו במאזן					
10,728	20	1,544	3,477	5,287	400
יתרה מאזנית של התחייבויות בגין מכשירים נגזרים					
502	-	3	283	216	-
מזה: יתרה מאזנית של התחייבויות בגין מכשירים נגזרים שאינם כפופים להסדר התחשבנות נטו או הסדרים דומים					

(א) למעט נגזרי אשראי וחוזי החלפת מטבע חוץ Spot.

(ב) נגזרים מהווים חלק ממערך הנכסים וההתחייבויות של הבנק, אשר לא יועדו ליחסי גידור.

(ג) מזה: שווי הוגן ברוטו חיובי של נכסים בגין מכשירים נגזרים משובצים בסך 5 מיליון ש"ח, (שווי הוגן ברוטו שלילי של התחייבויות בגין מכשירים נגזרים משובצים בסך 51 מיליון ש"ח).

ביאור 228 - פעילות במכשירים נגזרים - היקף, סיכוני אשראי ומועדי פירעון (המשך)
א. היקף הפעילות על בסיס מאוחד (המשך)

31 בדצמבר 2015					
חוזי ריבית					
סך הכל	חוזי סחורות ואחרים	חוזים בגין מניות	חוזי מטבע חוץ	אחר	שקל-מדד
במיליוני ש"ח					
(1) סכום נקוב של מכשירים נגזרים					
(א) נגזרים מגדרים ^(א)					
2,443	-	-	-	2,443	-
Swaps					
2,443	-	-	-	2,443	-
סך הכל					
מזה: חוזי החלפת שיעורי ריבית (Swaps) בהם התאגיד הבנקאי הסכים לשלם שיעור ריבית קבוע					
2,443	-	-	-	2,443	-
(ב) נגזרים ALM ^{(א)(ב)}					
73,615	217	58,799	10	14,589	-
Futures					
206,650	11	366	179,448	14,300	12,525
Forward					
חוזי אופציה שנסחרים בבורסה					
26,288	100	11,129	14,797	262	-
אופציות שנכתבו					
26,772	101	11,129	15,292	250	-
אופציות שנקנו					
חוזי אופציה אחרים					
30,077	139	3,144	15,997	10,797	-
אופציות שנכתבו					
27,988	139	3,245	16,567	8,037	-
אופציות שנקנו					
325,051	299	27,384	28,668	268,113	587
Swaps					
716,441	1,006	115,196	270,779	316,348	13,112
סך הכל					
מזה: חוזי החלפת שיעורי ריבית (Swaps) בהם התאגיד הבנקאי הסכים לשלם שיעור ריבית קבוע					
137,675	-	-	-	137,675	-
(ג) נגזרים אחרים ^(א)					
ד) נגזרי אשראי וחוזי החלפת מטבע חוץ Spot					
40	40	-	-	-	-
נגזרי אשראי בהם התאגיד הבנקאי מוטב					
9,086	-	-	9,086	-	-
חוזי החלפת מטבע חוץ Spot					
9,126	40	-	9,086	-	-
סך הכל					
728,010	1,046	115,196	279,865	318,791	13,112
סך הכל כללי					

(א) למעט נגזרי אשראי וחוזי החלפת מטבע חוץ Spot.
(ב) נגזרים המהווים חלק ממערך הנכסים וההתחייבויות של הבנק, אשר לא יועדו ליחסי גידור.

ביאור 228 - פעילות במכשירים נגזרים - היקף, סיכוני אשראי ומועדי פירעון (המשך)

א. היקף הפעילות על בסיס מאוחד (המשך)

31 בדצמבר 2015					
חוזי ריבית					
סך הכל	חוזי סחורות ואחרים	חוזים בגין מניות	חוזי מטבע חוץ	שקל-מדד	אחר
במיליוני ש"ח					
(2) שווי הוגן ברוטו של מכשירים נגזרים					
(א) נגזרים מגדרים ^(א)					
1	-	-	-	-	1
שווי הוגן ברוטו חיובי					
146	-	-	-	-	146
שווי הוגן ברוטו שלילי					
(ב) נגזרים ALM ^{(א)(ב)}					
11,255	46	1,245	3,245	6,375	344
שווי הוגן ברוטו חיובי					
10,984	45	1,258	3,340	5,949	392
שווי הוגן ברוטו שלילי					
-	-	-	-	-	-
(ג) נגזרים אחרים ^(א)					
(ד) נגזרי אשראי					
נגזרי אשראי בהם התאגיד הבנקאי מוטב					
-	-	-	-	-	-
שווי הוגן ברוטו חיובי					
1	1	-	-	-	-
שווי הוגן ברוטו שלילי					
(ה) סך הכל					
11,256	46	1,245	3,245	6,376	344
שווי הוגן ברוטו חיובי ^(א)					
-	-	-	-	-	-
סכומי שווי הוגן שקוזזו במאזן					
11,256	46	1,245	3,245	6,376	344
יתרה מאזנית של נכסים בגין מכשירים נגזרים					
263	-	65	147	20	31
מזה: יתרה מאזנית של נכסים בגין מכשירים נגזרים שאינם כפופים להסדר התחשבות נטו או הסדרים דומים					
11,131	46	1,258	3,340	6,095	392
שווי הוגן ברוטו שלילי ^(א)					
-	-	-	-	-	-
סכומי שווי הוגן שקוזזו במאזן					
11,131	46	1,258	3,340	6,095	392
יתרה מאזנית של התחייבויות בגין מכשירים נגזרים					
525	-	37	482	6	-
מזה: יתרה מאזנית של התחייבויות בגין מכשירים נגזרים שאינם כפופים להסדר התחשבות נטו או הסדרים דומים					

(א) למעט נגזרי אשראי וחוזי החלפת מטבע חוץ Spot.

(ב) נגזרים המהווים חלק ממערך הנכסים וההתחייבויות של הבנק, אשר לא יועדו ליחסי גידור.

(ג) מזה: שווי הוגן ברוטו חיובי של נכסים בגין מכשירים נגזרים משוכצים בסך 6 מיליון ש"ח, (שווי הוגן ברוטו שלילי של התחייבויות בגין מכשירים נגזרים משוכצים בסך 33 מיליון ש"ח).

ביאור 228 - פעילות במכשירים נגזרים - היקף, סיכונים אשראי ומועדי פירעון (המשך)
ב. סיכון אשראי בגין מכשירים נגזרים לפי צד נגדי לחוזה

31 בדצמבר 2016						
סך הכל	ממשלות ובנקים מרכזיים	אחרים	דילרים/ ברוקרים	בנקים	בורסות	
במיליוני ש"ח						
10,659	1,716	11	2,074	6,737	121	יתרה מאזנית של נכסים בגין מכשירים נגזרים ^{(א)(ב)} סכומים ברוטו שלא קוזזו במאזן:
7,407	767	11	1,365	5,264	-	הפחתת סיכון אשראי בגין מכשירים פיננסים
1,798	55	-	438	1,305	-	הפחתת סיכון אשראי בגין בטחון במזומן שהתקבל
1,454	894	-	271	168	121	סכום נטו של נכסים בגין מכשירים נגזרים
9,811	4,550	61	1,277	3,923	-	סיכון אשראי חוץ מאזני בגין מכשירים נגזרים ^(ד)
4,462	1,788	37	484	2,153	-	הפחתת סיכון אשראי חוץ מאזני
5,349	2,762	24	793	1,770	-	סיכון אשראי חוץ מאזני נטו בגין מכשירים נגזרים
6,803	3,656	24	1,064	1,938	121	סך הכל סיכון אשראי בגין מכשירים נגזרים
10,728	2,952	31	1,692	5,921	132	יתרה מאזנית של התחייבויות בגין מכשירים נגזרים ^{(א)(ג)} סכומים ברוטו שלא קוזזו במאזן:
7,407	767	11	1,365	5,264	-	מכשירים פיננסים
1,532	963	7	53	509	-	בטחון במזומן ששועבד
1,789	1,222	13	274	148	132	סכום נטו של התחייבויות בגין מכשירים נגזרים

31 בדצמבר 2015						
סך הכל	ממשלות ובנקים מרכזיים	אחרים	דילרים/ ברוקרים	בנקים	בורסות	
במיליוני ש"ח						
11,256	2,548	6	1,880	6,653	169	יתרה מאזנית של נכסים בגין מכשירים נגזרים ^{(א)(ב)} סכומים ברוטו שלא קוזזו במאזן:
4,863	821	6	1,085	2,951	-	הפחתת סיכון אשראי בגין מכשירים פיננסים
1,079	96	-	252	731	-	הפחתת סיכון אשראי בגין בטחון במזומן שהתקבל
5,314	1,631	-	543	2,971	169	סכום נטו של נכסים בגין מכשירים נגזרים
9,805	4,963	71	1,220	3,551	-	סיכון אשראי חוץ מאזני בגין מכשירים נגזרים ^(ד)
2,911	2,392	43	97	379	-	הפחתת סיכון אשראי חוץ מאזני
6,894	2,571	28	1,123	3,172	-	סיכון אשראי חוץ מאזני נטו בגין מכשירים נגזרים
12,208	4,202	28	1,666	6,143	169	סך הכל סיכון אשראי בגין מכשירים נגזרים
11,131	2,712	91	1,707	6,427	194	יתרה מאזנית של התחייבויות בגין מכשירים נגזרים ^{(א)(ג)} סכומים ברוטו שלא קוזזו במאזן:
4,863	821	6	1,085	2,951	-	מכשירים פיננסים
439	1	29	68	341	-	בטחון במזומן ששועבד
5,829	1,890	56	554	3,135	194	סכום נטו של התחייבויות בגין מכשירים נגזרים

- (א) הבנק לא קיזז הסכמי התחשבות נטו.
 (ב) מתוך זה יתרה מאזנית של נכסים בגין מכשירים נגזרים העומדים בפני עצמם בסך 10,654 מיליון ש"ח (31 בדצמבר 2015 - 11,250 מיליון ש"ח).
 (ג) מתוך זה יתרה מאזנית של התחייבויות בגין מכשירים נגזרים העומדים בפני עצמם בסך 10,677 מיליון ש"ח (31 בדצמבר 2015 - 11,098 מיליון ש"ח).
 (ד) סיכון אשראי חוץ מאזני בגין מכשירים נגזרים (לרבות בגין מכשירים נגזרים עם שווי הוגן שלילי) לפני הפחתת סיכון אשראי, כפי שחושב לצורך מנבלות על חבות של לווה.

הערה:
 בשנים 2016 ו-2015 לא הוכרו הפסדי אשראי בגין מכשירים נגזרים.

ביאור 228 - פעילות במכשירים נגזרים - היקף, סיכוני אשראי ומועדי פירעון (המשך)

ג. פירוט מועדי פירעון - סכומים נקובים: יתרות לסוף השנה

31 בדצמבר 2016				
סך הכל	מעל חמש שנים	מעל שנה ועד חמש שנים	מעל שלושה חודשים ועד שנה	עד שלושה חודשים
במיליוני ש"ח				
				חוזי ריבית:
12,759	2,115	5,230	2,486	שקל - מדד
326,339	83,466	120,683	78,626	אחר
280,093	6,826	26,306	84,689	חוזי מטבע חוץ
116,376	4	1,635	22,479	חוזים בגין מניות
873	-	28	381	חוזי סחורות ואחרים
736,440	92,411	153,882	188,661	סך הכל

31 בדצמבר 2015				
סך הכל	מעל חמש שנים	מעל שנה ועד חמש שנים	מעל שלושה חודשים ועד שנה	עד שלושה חודשים
במיליוני ש"ח				
				חוזי ריבית:
13,112	2,775	5,537	2,416	שקל - מדד
318,791	82,316	133,621	72,142	אחר
279,865	9,533	26,429	69,908	חוזי מטבע חוץ
115,196	4	931	24,195	חוזים בגין מניות
1,046	-	19	274	חוזי סחורות ואחרים
728,010	94,628	166,537	168,935	סך הכל

ביאור 29א - מגזרי פעילות פיקוחיים ואזורים גיאוגרפיים

א. כללי

ביום 3 בנובמבר 2014 פורסם חוזר בנושא דיווח על מגזרי פעילות וקובץ שאלות ותשובות ליישום. ביום 10 בספטמבר 2015 פורסם עדכון לקובץ השאלות ותשובות. החוזר מעדכן את הוראות הדיווח לציבור בכל הנוגע לדרישת הדיווח על מגזרי פעילות פיקוחיים.

החל מהדוח הכספי לרביע הראשון של שנת 2016 נדרש גילוי מלא לפי הכללים החדשים, למעט הגילוי על מגזר ניהול פיננסי. מספרי השוואה הותאמו למפרע. החל מהדוחות לרביע הראשון לשנת 2017 נדרש ליישם את הנחיות החוזר במלואן.

ב. תיאור מגזרי הפעילות העיקריים שנקבעו על פי הוראות בנק ישראל:

1. מגזר משקי בית - אנשים פרטיים, למעט לקוחות הנכללים בבנקאות פרטית.
2. מגזר בנקאות פרטית - אנשים פרטיים אשר היתרה של תיק הנכסים הפיננסיים שיש להם בבנק (לרבות פיקדונות כספיים, תיקי ניירות ערך ונכסים כספיים אחרים) עולה על 3 מיליון ש"ח.
3. מגזר עסקים זעירים - עסקים שמחזור פעילותם (מחזור מכירות שנתי או היקף הכנסות שנתי) קטן מ-10 מיליון ש"ח.
4. מגזר עסקים קטנים - עסקים שמחזור פעילותם (מחזור מכירות שנתי או היקף הכנסות שנתי) גדול או שווה ל-10 מיליון ש"ח וקטן מ-50 מיליון ש"ח.
5. מגזר עסקים בינוניים - עסקים שמחזור פעילותם גדול או שווה ל-50 מיליון ש"ח וקטן מ-250 מיליון ש"ח.
6. מגזר עסקים גדולים - עסקים שמחזור פעילותם גדול או שווה ל-250 מיליון ש"ח.
7. מגזר ניהול פיננסי - כולל את הפעילויות הבאות:
  - א. פעילות למסחר - השקעה בניירות ערך למסחר, פעילות עשיית שוק בניירות ערך ובמכשירים נגזרים, פעילות במכשירים נגזרים שאינם מיועדים לגידור ואינם חלק מניהול הנכסים וההתחייבויות של התאגיד הבנקאי, עסקות רכש חוזר ושאלה של ניירות ערך למסחר, מכירה בחסר של ניירות ערך, שירותי חיתום של ניירות ערך.
  - ב. פעילות ניהול נכסים והתחייבויות - לרבות השקעה באגרות חוב זמינות למכירה ובאגרות חוב המוחזקות לפדיון, שלא שויכו למגזרי פעילות אחרים (כאשר ללווה אין חבות לבנק מלבד ניירות ערך), מכשירים נגזרים מגדרים ומכשירים נגזרים שהם חלק מניהול נכסים והתחייבויות, פיקדונות בבנקים ומבנקים בארץ ובעולם, גידור או הגנה על הפרשי שער של השקעות בשלוחות בחו"ל, פיקדונות בממשלות ושל ממשלות.
  - ג. פעילות השקעה ריאלית - השקעה במניות זמינות למכירה והשקעות בחברות כלולות של עסקים.
  - ד. אחר - שירותי ניהול, תפעול, נאמנות ומשמורת לבנקים, שירותי ייעוץ, פעילויות מכירה וניהול תיקי אשראי, פעילויות פיתוח מוצרים פיננסיים.
8. מגזר אחר - לרבות פעילויות שהופסקו, רווחים מיעודות ותוצאות אחרות הקשורות לזכויות עובדים שלא שויכו למגזרי הפעילות האחרים, פעילויות שלא שויכו למגזרים האחרים, והתאמות בין סך כל הפריטים המיוחסים למגזרים לבין סך כל הפריטים בדוח הכספי המאוחד.

סיווג לקוחות

בהתאם לחוזר, סיווג הלקוחות למגזרי הפעילות יעשה על פי מחזור הפעילות שלהם או מאפייניהם (לקוחות פרטיים ופרטיים אחרים). כאשר לתאגיד בנקאי אין מידע לגבי מחזור ההכנסות של לקוח עסקי, אשר אין לו חבות כלפי התאגיד הבנקאי (לרבות מסגרת אשראי וכו'), התאגיד הבנקאי רשאי לסווג אותו למגזר הפעילות הפיקוחי הרלבנטי לפי סך הנכסים הפיננסיים לאחר הכפלתם במקדם של 10. כמו כן כאשר לדעת הבנק מחזור ההכנסות אינו מייצג את היקף הפעילות של הלקוח יסווג הלקוח כדלקמן: לקוח שחבותו נמוכה מ-100 מיליון ש"ח בהתאם לסך הנכסים במאזן העסק כפי הכללים שפורטו בקובץ שאלות ותשובות ולקוח שחבותו עולה על 100 מיליון ש"ח יסווג למגזר עסקים גדולים. במהלך התקופה בוצעו פעולות להשלמת מידע שחסר בעיקר בנוגע למחזור הפעילות של הלקוחות העסקיים. במקרים בהם המידע טרם הושלם, סווגו הלקוחות בהתאם להערכות ומידע נוסף שנמצא בידי הבנק. הטיוב בוצע על נתוני הלקוחות החל משנת 2016 ואילך. הבנק פועל להשלמת המידע ותהליך טיוב הנתונים.

ביאור 29א - מגזרי פעילות פיקוחיים ואזורים גיאוגרפיים (המשך)

ג. מידע על מגזרי פעילות פיקוחיים

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2016			
פעילות בישראל			
משקי בית	בנקאות פרטית	עסקים קטנים וזעירים	עסקים בינוניים
3,434	11	1,840	683
404	157	61	80
הכנסות ריבית מחיצוניים			
הוצאות ריבית לחיצוניים			
הכנסות ריבית, נטו:			
3,030	(146)	1,779	603
(452)	232	(179)	(32)
מחיצוניים			
בימגזרי			
2,578	86	1,600	571
1,737	161	682	318
4,315	247	2,282	889
521	1	222	(120)
סך הכנסות (הוצאות) ריבית, נטו			
סך הכנסות שאינן מריבית			
סך כל הכנסות			
הוצאות (הכנסות) בגין הפסדי אשראי			
הוצאות תפעוליות ואחרות:			
4,089	131	1,333	501
23	-	-	-
לחיצוניים			
בימגזרי			
4,112	131	1,333	501
(318)	115	727	508
(146)	42	257	179
(172)	73	470	329
-	-	-	-
(172)	73	470	329
42	-	4	2
(214)	73	466	327
סך הוצאות תפעוליות ואחרות			
רווח (הפסד) לפני מיסים			
הפרשה למיסים (הטבה) על הרווח			
רווח (הפסד) לאחר מיסים			
חלקו של הבנק ברווחים של חברות כלולות לאחר השפעת מס			
רווח נקי (הפסד) לפני ייחוס לבעלי זכויות שאינן מקנות שליטה			
רווח נקי (הפסד) המיוחס לבעלי זכויות שאינן מקנות שליטה			
רווח נקי (הפסד) המיוחס לבעלי מניות הבנק			
116,601	601	45,718	24,835
-	-	-	-
115,714	585	45,211	24,777
114,516	615	47,572	24,178
108	-	492	368
841	-	76	3
115,202	29,199	34,468	33,279
114,884	29,188	31,565	31,891
117,863	28,696	36,535	33,026
85,860	892	71,344	25,973
85,810	893	59,027	24,378
79,493	50,439	25,949	19,999
יתרה ממוצעת של נכסים ^(א)			
מזה: השקעות בחברות כלולות ^(א)			
יתרה ממוצעת של אשראי לציבור ^(א)			
יתרת האשראי לציבור לסוף תקופת הדיווח			
יתרת חובות פגומים			
יתרת חובות בפיגור מעל 90 יום			
יתרה ממוצעת של התחייבויות ^(א)			
מזה: יתרה ממוצעת של פיקדונות הציבור ^(א)			
יתרת פיקדונות הציבור לסוף תקופת הדיווח			
יתרה ממוצעת של נכסי סיכון ^{(א)(ב)}			
יתרת נכסי סיכון לסוף תקופת הדיווח ^(ב)			
יתרה ממוצעת של נכסים בניהול ^{(א)(ג)}			
פיצול הכנסות ריבית, נטו:			
2,317	6	1,544	526
261	80	56	45
-	-	-	-
2,578	86	1,600	571
מרווח מפעילות מתן אשראי לציבור			
מרווח מפעילות קבלת פיקדונות הציבור			
אחר			
סך הכל הכנסות (הוצאות) ריבית, נטו			

(א) יתרות ממוצעות חושבו על בסיס יתרות יומיות, לתחילת רביע או לתחילת חודש.

(ב) נכסי סיכון - כפי שחושבו לצורך הלימות הון.

(ג) נכסים בניהול - לרבות נכסי גמל, קרנות השתלמות, קרנות נאמנות וניירות ערך של לקוחות.

פעילות חו"ל										
סך הכל	סך פעילות חו"ל	סך הכל	אחר	פעילות עסקית	אנשים פרטיים	סך פעילות ישראל	מגזר אחר	מגזר ניהול פיננסי	גופים מוסדיים	עסקים גדולים
9,552	1,078	126	892	60	8,474	-	847	19	1,640	
2,026	142	10	97	35	1,884	-	588	419	175	
7,526	936	116	795	25	6,590	-	259	(400)	1,465	
-	(30)	(64)	(83)	117	30	(10)	317	457	(303)	
7,526	906	52	712	142	6,620	(10)	576	57	1,162	
5,408	243	45	100	98	5,165	139	1,308	163	657	
12,934	1,149	97	812	240	11,785	129	1,884	220	1,819	
(125)	35	(3)	36	2	(160)	-	(64)	(33)	(687)	
8,580	945	162	511	272	7,635	448	204	284	645	
-	1	1	-	-	(1)	-	(26)	1	1	
8,580	946	163	511	272	7,634	448	178	285	646	
4,479	168	(63)	265	(34)	4,311	(319)	1,770	(32)	1,860	
1,717	104	25	98	(19)	1,613	(11)	641	(11)	662	
2,762	64	(88)	167	(15)	2,698	(308)	1,129	(21)	1,198	
66	-	-	-	-	66	-	66	-	-	
2,828	64	(88)	167	(15)	2,764	(308)	1,195	(21)	1,198	
37	-	-	-	-	37	(14)	(1)	-	4	
2,791	64	(88)	167	(15)	2,727	(294)	1,196	(21)	1,194	
432,805	35,692	12,388	21,273	2,031	397,113	10,432	137,192	2,526	59,208	
1,341	-	-	-	-	1,341	-	1,341	-	-	
269,243	23,426	8	21,386	2,032	245,817	-	-	891	58,639	
265,450	23,946	37	23,019	890	241,504	-	-	1,486	53,137	
3,653	608	-	558	50	3,045	-	-	451	1,626	
1,003	64	-	63	1	939	-	-	-	19	
402,836	27,716	1,580	17,437	8,699	375,120	11,482	39,565	59,267	52,658	
337,209	26,275	446	17,196	8,633	310,934	-	-	54,836	48,570	
346,854	26,721	872	19,779	6,070	320,133	-	-	55,862	48,151	
298,439	30,814	2,678	26,716	1,420	267,625	16,338	21,880	558	44,780	
292,165	31,477	2,847	27,757	873	260,688	17,002	17,219	1,111	55,248	
800,724	19,874	2,852	2,547	14,475	780,850	-	37,557	499,364	68,049	
8,697	942	542	381	19	7,755	-	2,230	15	1,117	
(1,224)	(126)	(580)	331	123	(1,098)	-	(1,623)	39	44	
53	90	90	-	-	(37)	(10)	(31)	3	1	
7,526	906	52	712	142	6,620	(10)	576	57	1,162	

ביאור 29א - מגזרי פעילות פיקוחיים ואזורים גיאוגרפיים (המשך)

ג. מידע על מגזרי פעילות פיקוחיים (המשך)

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2015 ^(ד)			
פעילות בישראל			
מסקי בית	בנקאות פרטית	עסקים קטנים וזעירים	עסקים בינוניים
3,051	6	2,189	688
288	112	48	38
הכנסות ריבית מחיצוניים			
הוצאות ריבית לחיצוניים			
הכנסות ריבית, נטו:			
2,763	(106)	2,141	650
(315)	168	(466)	(67)
מחיצוניים			
בימגזרי			
2,448	62	1,675	583
1,673	172	828	372
סך הכנסות ריבית, נטו			
סך הכנסות שאינן מריבית			
סך כל הכנסות			
297	(7)	218	(82)
הוצאות (הכנסות) בגין הפסדי אשראי			
הוצאות תפעוליות ואחרות:			
3,987	150	1,500	488
(71)	-	-	-
לחיצוניים			
בימגזרי			
3,916	150	1,500	488
סך הוצאות תפעוליות ואחרות			
(92)	91	785	549
(63)	33	279	192
רווח (הפסד) לפני מיסים			
(29)	58	506	357
הפרשה למיסים (הטבה) על הרווח			
רווח (הפסד) לאחר מיסים			
חלקו של הבנק ברווחים של חברות כלולות לאחר השפעת מס			
(29)	58	506	357
רווח נקי (הפסד) לפני ייחוס לבעלי זכויות שאינן מקנות שליטה			
34	-	3	1
רווח נקי (הפסד) המיוחס לבעלי זכויות שאינן מקנות שליטה			
(63)	58	503	356
רווח נקי (הפסד) המיוחס לבעלי מניות הבנק			
יתרה ממוצעת של נכסים ^(א)			
112,260	539	55,210	25,520
מזה: השקעות בחברות כלולות ^(א)			
111,027	516	54,285	23,975
יתרה ממוצעת של אשראי לציבור ^(א)			
116,005	613	57,773	24,588
48	-	1,026	368
יתרת חובות פגומים			
858	-	48	-
יתרת חובות בפיגור מעל 90 יום			
105,236	25,402	39,834	25,989
יתרה ממוצעת של התחייבויות ^(א)			
104,757	25,398	36,566	24,081
מזה: יתרה ממוצעת של פיקדונות הציבור ^(א)			
110,674	26,097	41,581	25,950
יתרת פיקדונות הציבור לסוף תקופת הדיווח			
82,652	870	70,320	27,068
יתרה ממוצעת של נכסי סיכון ^{(א)(ב)}			
85,040	902	63,461	26,952
יתרת נכסי סיכון לסוף תקופת הדיווח ^(ב)			
89,027	53,958	38,356	21,482
יתרה ממוצעת של נכסים בניהול ^{(א)(ג)}			
פיצול הכנסות ריבית, נטו:			
2,214	5	1,627	558
מרווח מפעילות מתן אשראי לציבור			
234	57	48	25
מרווח מפעילות קבלת פיקדונות הציבור			
אחר			
2,448	62	1,675	583
סך הכל הכנסות ריבית, נטו			

(א) יתרות ממוצעות חושבו על בסיס יתרות יומיות, לתחילת רביע או לתחילת חודש.

(ב) נכסי סיכון - כפי שחושבו לצורך הלימות הון.

(ג) נכסים בניהול - לרבות נכסי גמל, קרנות השתלמות, קרנות נאמנות וניירות ערך של לקוחות.

(ד) הוצג מחדש. לתיאור בדבר אופן זיהוי המגזרים בשנים קודמות ראה [ביאור 28 לדוחות הכספיים לשנת 2015](#).

פעילות חו"ל										
סך הכל	סך פעילות חו"ל	סך הכל	אחר	פעילות עסקית	אנשים פרטיים	סך פעילות ישראל	מגזר אחר	מגזר ניהול פיננסי	גופים מוסדיים	עסקים גדולים
8,784	1,002	96	826	80	7,782	-	557	7	1,284	
1,666	128	22	61	45	1,538	-	535	346	171	
7,118	874	74	765	35	6,244	-	22	(339)	1,113	
-	(20)	(37)	(104)	121	20	14	490	375	(179)	
7,118	854	37	661	156	6,264	14	512	36	934	
6,297	739	480	127	132	5,558	197	1,654	163	499	
13,415	1,593	517	788	288	11,822	211	2,166	199	1,433	
199	44	(4)	42	6	155	-	(44)	23	(250)	
8,836	1,199	374	514	311	7,637	553	163	259	537	
-	-	-	-	-	-	-	69	1	1	
8,836	1,199	374	514	311	7,637	553	232	260	538	
4,380	350	147	232	(29)	4,030	(342)	1,978	(84)	1,145	
1,691	230	162	86	(18)	1,461	(22)	663	(30)	409	
2,689	120	(15)	146	(11)	2,569	(320)	1,315	(54)	736	
177	-	-	-	-	177	-	177	-	-	
2,866	120	(15)	146	(11)	2,746	(320)	1,492	(54)	736	
31	(5)	(5)	-	-	36	(4)	(1)	-	3	
2,835	125	(10)	146	(11)	2,710	(316)	1,493	(54)	733	
407,383	34,530	11,824	19,935	2,771	372,853	11,159	119,794	1,237	47,134	
1,343	-	-	-	-	1,343	-	1,343	-	-	
258,680	22,910	38	20,073	2,799	235,770	-	-	517	45,450	
265,070	23,788	54	21,350	2,384	241,282	-	-	713	41,590	
3,921	780	-	745	35	3,141	-	-	60	1,639	
942	24	-	6	18	918	-	-	-	12	
379,774	28,979	1,441	15,266	12,272	350,795	8,941	40,136	57,238	48,019	
314,737	27,398	127	15,016	12,255	287,339	21	-	52,934	43,582	
328,693	26,563	398	16,468	9,697	302,130	-	-	55,889	41,939	
302,305	30,232	2,713	25,962	1,557	272,073	13,682	26,518	665	50,298	
302,633	31,460	2,367	28,035	1,058	271,173	14,631	21,087	692	58,408	
821,639	27,631	1,883	3,410	22,338	794,008	-	44,175	465,195	81,815	
8,170	908	507	369	32	7,262	-	1,942	7	909	
(945)	(125)	(541)	292	124	(820)	-	(1,235)	26	25	
(107)	71	71	-	-	(178)	14	(195)	3	-	
7,118	854	37	661	156	6,264	14	512	36	934	

ביאור 29 - מגזרי פעילות פיקוחיים ואזורים גיאוגרפיים (המשך)

ג. מידע על מגזרי פעילות פיקוחיים (המשך)

אנשים פרטיים - משקי בית ובנקאות פרטית

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2016									
מגזר משקי בית					מגזר בנקאות פרטית				
סך הכל אנשים פרטיים	סך הכל	אחר	כרטיסי אשראי	הלוואות לדיור	סך הכל	אחר	כרטיסי אשראי	הלוואות לדיור	
3,445	11	8	-	3	3,434	1,511	246	1,677	הכנסות ריבית מחיצוניים
561	157	157	-	-	404	404	-	-	הוצאות ריבית מחיצוניים
									הכנסות ריבית, נטו:
2,884	(146)	(149)	-	3	3,030	1,107	246	1,677	מחיצוניים
(220)	232	234	-	(2)	(452)	513	(4)	(961)	בינגזרי
2,664	86	85	-	1	2,578	1,620	242	716	סך הכנסות ריבית, נטו
1,898	161	158	3	-	1,737	816	876	45	סך הכנסות שאינן מריבית
4,562	247	243	3	1	4,315	2,436	1,118	761	סך כל הכנסות
522	1	-	1	-	521	448	76	(3)	הוצאות (הכנסות) בגין הפסדי אשראי
									הוצאות תפעוליות ואחרות:
4,220	131	127	3	1	4,089	3,090	719	280	לחיצוניים
23	-	-	-	-	23	-	22	1	בינגזרי
4,243	131	127	3	1	4,112	3,090	741	281	סך הוצאות תפעוליות ואחרות
(203)	115	116	(1)	-	(318)	(1,102)	301	483	רווח (הפסד) לפני מיסים
(104)	42	42	-	-	(146)	(395)	78	171	הפרשה למיסים (הטבה) על הרווח
(99)	73	74	(1)	-	(172)	(707)	223	312	רווח (הפסד) לאחר מיסים
-	-	-	-	-	-	-	-	-	חלקו של הבנק ברווחים של חברות כלולות לאחר השפעת מס
(99)	73	74	(1)	-	(172)	(707)	223	312	רווח נקי (הפסד) לפני ייחוס לבעלי זכויות שאינן מקנות שליטה
42	-	-	-	-	42	-	42	-	רווח נקי המיוחס לבעלי זכויות שאינן מקנות שליטה
(141)	73	74	(1)	-	(214)	(707)	181	312	רווח נקי (הפסד) המיוחס לבעלי מניות הבנק
117,202	601	351	98	152	116,601	29,484	10,967	76,150	יתרה ממוצעת של נכסים ^(א)
-	-	-	-	-	-	-	-	-	מזה: השקעות בחברות כלולות ^(א)
116,299	585	335	98	152	115,714	28,614	10,950	76,150	יתרה ממוצעת של אשראי לציבור ^(א)
115,131	615	373	98	144	114,516	29,251	11,337	73,928	יתרת האשראי לציבור לסוף תקופת הדיווח
108	-	-	-	-	108	91	17	-	יתרת חובות פגומים
841	-	-	-	-	841	126	-	715	יתרת חובות בפיגור מעל 90 יום
144,401	29,199	29,199	-	-	115,202	115,061	141	-	יתרה ממוצעת של התחייבויות ^(א)
144,072	29,188	29,188	-	-	114,884	114,805	79	-	מזה: יתרה ממוצעת של פיקדונות הציבור ^(א)
146,559	28,696	28,696	-	-	117,863	117,795	68	-	יתרת פיקדונות הציבור לסוף תקופת הדיווח
86,752	892	541	142	209	85,860	21,577	9,751	54,532	יתרה ממוצעת של נכסי סיכון ^{(א)(ב)}
86,703	893	542	142	209	85,810	21,564	9,746	54,500	יתרת נכסי סיכון לסוף תקופת הדיווח ^(ב)
129,932	50,439	50,439	-	-	79,493	79,493	-	-	יתרה ממוצעת של נכסים בניהול ^{(א)(ג)}
									פיצול הכנסות ריבית, נטו:
2,323	6	5	-	1	2,317	1,359	242	716	מרווח מפעילות מתן אשראי לציבור
341	80	80	-	-	261	261	-	-	מרווח מפעילות קבלת פיקדונות הציבור
-	-	-	-	-	-	-	-	-	אחר
2,664	86	85	-	1	2,578	1,620	242	716	סך הכל הכנסות ריבית, נטו

(א) יתרות ממוצעות חושבו על בסיס יתרות יומיות, לתחילת רביע או לתחילת חודש.

(ב) נכסי סיכון - כפי שחושבו לצורך הלימות הון.

(ג) נכסים בניהול - לרבות נכסי גמל, קרנות השתלמות, קרנות נאמנות וניירות ערך של לקוחות.

ביאור 29 - מגזרי פעילות פיקוחיים ואזורים גיאוגרפיים (המשך)

ג. מידע על מגזרי פעילות פיקוחיים (המשך)

אנשים פרטיים - משקי בית ובנקאות פרטית (המשך)

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2015									
מגזר משקי בית					מגזר בנקאות פרטית				
סך הכל	סך הכל	אחר	כרטיסי אשראי	הלוואות לדיור	סך הכל	אחר	כרטיסי אשראי	הלוואות לדיור	סך הכל
3,057	6	6	-	-	3,051	1,479	237	1,335	הכנסות ריבית מחיצוניים
400	112	112	-	-	288	286	2	-	הוצאות ריבית מחיצוניים
									הכנסות ריבית, נטו:
2,657	(106)	(106)	-	-	2,763	1,193	235	1,335	מחיצוניים
(147)	168	168	-	-	(315)	363	(7)	(671)	בינגזרי
2,510	62	62	-	-	2,448	1,556	228	664	סך הכנסות ריבית, נטו
1,845	172	170	2	-	1,673	897	730	46	סך הכנסות שאינן מריבית
4,355	234	232	2	-	4,121	2,453	958	710	סך כל הכנסות
290	(7)	(8)	1	-	297	243	42	12	הוצאות (הכנסות) בגין הפסדי אשראי
									הוצאות תפעוליות ואחרות:
4,137	150	147	2	1	3,987	2,945	729	313	לחיצוניים
(71)	-	-	-	-	(71)	-	(71)	-	בינגזרי
4,066	150	147	2	1	3,916	2,945	658	313	סך הוצאות תפעוליות ואחרות
(1)	91	93	(1)	(1)	(92)	(735)	258	385	רווח (הפסד) לפני מיסים
(30)	33	33	-	-	(63)	(268)	69	136	הפרשה למיסים (הטבה) על הרווח
29	58	60	(1)	(1)	(29)	(467)	189	249	רווח (הפסד) לאחר מיסים
									חלקו של הבנק ברווחים של חברות
									כלולות לאחר השפעת מס
29	58	60	(1)	(1)	(29)	(467)	189	249	רווח נקי (הפסד) לפני ייחוס לבעלי זכויות שאינן מקנות שליטה
34	-	-	-	-	34	-	34	-	רווח נקי המיוחס לבעלי זכויות שאינן מקנות שליטה
(5)	58	60	(1)	(1)	(63)	(467)	155	249	רווח נקי (הפסד) המיוחס לבעלי מניות הבנק
112,799	539	316	94	129	112,260	27,644	10,369	74,247	יתרה ממוצעת של נכסים ^(א)
-	-	-	-	-	-	-	-	-	מזה: השקעות בחברות כלולות ^(א)
111,543	516	293	94	129	111,027	26,631	10,200	74,196	יתרה ממוצעת של אשראי לציבור ^(א)
116,618	613	362	98	153	116,005	28,591	10,633	76,781	יתרת האשראי לציבור לסוף תקופת הדיווח
48	-	-	-	-	48	48	-	-	יתרת חובות פגומים
858	-	-	-	-	858	108	-	750	יתרת חובות בפיגור מעל 90 יום
130,638	25,402	25,402	-	-	105,236	104,948	288	-	יתרה ממוצעת של התחייבויות ^(א)
130,155	25,398	25,398	-	-	104,757	104,688	69	-	מזה: יתרה ממוצעת של פיקדונות הציבור ^(א)
136,771	26,097	26,097	-	-	110,674	110,609	65	-	יתרת פיקדונות הציבור לסוף תקופת הדיווח
83,522	870	527	139	204	82,652	20,909	8,899	52,844	יתרה ממוצעת של נכסי סיכון ^{(א)(ב)}
85,942	902	547	144	211	85,040	21,513	9,156	54,371	יתרת נכסי סיכון לסוף תקופת הדיווח
142,985	53,958	53,958	-	-	89,027	89,027	-	-	יתרה ממוצעת של נכסים בניהול ^{(א)(ג)}
									פיצול הכנסות ריבית, נטו:
2,219	5	5	-	-	2,214	1,324	226	664	מרווח מפעילות מתן אשראי לציבור
291	57	57	-	-	234	232	2	-	מרווח מפעילות קבלת פיקדונות הציבור
-	-	-	-	-	-	-	-	-	אחר
2,510	62	62	-	-	2,448	1,556	228	664	סך הכל הכנסות ריבית, נטו

(א) יתרות ממוצעות חושבו על בסיס יתרות יומיות, לתחילת רבע או לתחילת חודש.

(ב) נכסי סיכון - כפי שחושבו לצורך הלימות הון.

(ג) נכסים בניהול - לרבות נכסי גמל, קרנות השתלמות, קרנות נאמנות וניירות ערך של לקוחות.

ביאור 29א - מגזרי פעילות פיקוחיים ואזורים גיאוגרפיים (המשך)

ג. מידע על מגזרי פעילות פיקוחיים (המשך)

עסקים קטנים וזעירים, בינוניים וגדולים

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2016										
מגזר עסקים גדולים			מגזר עסקים בינוניים				מגזר עסקים קטנים וזעירים			
סך הכל	סך הכל	אחר	בינוני ונדל"ן	סך הכל	אחר	בינוני ונדל"ן	סך הכל	אחר	בינוני ונדל"ן	
4,163	1,640	990	650	683	462	221	1,840	1,258	582	הכנסות ריבית מחיצוניים
316	175	165	10	80	74	6	61	50	11	הוצאות ריבית מחיצוניים
										הכנסות ריבית, נטו:
3,847	1,465	825	640	603	388	215	1,779	1,208	571	מחיצוניים
(514)	(303)	(148)	(155)	(32)	6	(38)	(179)	(92)	(87)	בימגזרי
3,333	1,162	677	485	571	394	177	1,600	1,116	484	סך הכנסות ריבית, נטו
1,657	657	355	302	318	261	57	682	570	112	סך הכנסות שאינן מריבית
235	83	83	-	36	36	-	116	110	6	מזה: הכנסות מכרטיסי אשראי
4,990	1,819	1,032	787	889	655	234	2,282	1,686	596	סך כל הכנסות
(585)	(687)	(406)	(281)	(120)	(76)	(44)	222	203	19	הוצאות (הכנסות) בגין הפסדי אשראי
										הוצאות תפעוליות ואחרות:
2,479	645	491	154	501	433	68	1,333	1,116	217	לחיצוניים
1	1	1	-	-	-	-	-	-	-	בימגזרי
2,480	646	492	154	501	433	68	1,333	1,116	217	סך הוצאות תפעוליות ואחרות
3,095	1,860	946	914	508	298	210	727	367	360	רווח לפני מיסים
1,098	662	336	326	179	104	75	257	128	129	הפרשה למיסים על הרווח
1,997	1,198	610	588	329	194	135	470	239	231	רווח לאחר מיסים
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	חלקו של הבנק ברווחים של חברות כלולות לאחר השפעת מס
1,997	1,198	610	588	329	194	135	470	239	231	רווח נקי לפני ייחוס לבעלי זכויות שאינן מקנות שליטה
10	4	4	-	2	2	-	4	4	-	רווח נקי המיוחס לבעלי זכויות שאינן מקנות שליטה
1,987	1,194	606	588	327	192	135	466	235	231	רווח נקי המיוחס לבעלי מניות הבנק
129,761	59,208	38,933	20,275	24,835	16,769	8,066	45,718	31,245	14,473	יתרה ממוצעת של נכסים ^(א)
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	מזה: השקעות בחברות כלולות ^(א)
128,627	58,639	38,414	20,225	24,777	16,739	8,038	45,211	30,881	14,330	יתרה ממוצעת של אשראי לציבור ^(א)
124,887	53,137	35,175	17,962	24,178	16,959	7,219	47,572	31,974	15,598	יתרת האשראי לציבור לסוף תקופת הדיווח
2,486	1,626	1,003	623	368	285	83	492	283	209	יתרת חובות פגומים
98	19	7	12	3	-	3	76	61	15	יתרת חובות בפיגור מעל 90 יום
120,405	52,658	43,940	8,718	33,279	28,763	4,516	34,468	27,679	6,789	יתרה ממוצעת של התחייבויות ^(א)
112,026	48,570	40,417	8,153	31,891	27,456	4,435	31,565	24,960	6,605	מזה: יתרה ממוצעת של פיקדונות הציבור ^(א)
117,712	48,151	40,058	8,093	33,026	28,369	4,657	36,535	28,384	8,151	יתרת פיקדונות הציבור לסוף תקופת הדיווח
142,097	44,780	29,490	15,290	25,973	18,231	7,742	71,344	48,156	23,188	יתרה ממוצעת של נכסי סיכון ^{(א)(ב)}
138,653	55,248	36,382	18,866	24,378	17,112	7,266	59,027	39,842	19,185	יתרת נכסי סיכון לסוף תקופת הדיווח ^(ב)
113,997	68,049	54,191	13,858	19,999	17,298	2,701	25,949	22,710	3,239	יתרה ממוצעת של נכסים בניהול ^{(א)(ג)}
										פיצול הכנסות ריבית, נטו:
3,187	1,117	639	478	526	354	172	1,544	1,072	472	מרווח מפעילות מתן אשראי לציבור
145	44	37	7	45	40	5	56	44	12	מרווח מפעילות קבלת פיקדונות הציבור
1	1	1	-	-	-	-	-	-	-	אחר
3,333	1,162	677	485	571	394	177	1,600	1,116	484	סך הכל הכנסות ריבית, נטו

(א) יתרות ממוצעות חושבו על בסיס יתרות יומיות, לתחילת רביעי או לתחילת חודש.

(ב) נכסי סיכון - כפי שחושבו לצורך הלימות הון.

(ג) נכסים בניהול - לרבות נכסי גמל, קרנות השתלמות, קרנות נאמנות וניירות ערך של לקוחות.

ביאור 29 - מגזרי פעילות פיקוחיים ואזורים גיאוגרפיים (המשך)

ג. מידע על מגזרי פעילות פיקוחיים (המשך)

עסקים קטנים וזעירים, בינוניים וגדולים (המשך)

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2015									
מגזר עסקים גדולים			מגזר עסקים בינוניים			מגזר עסקים קטנים וזעירים			
סך הכל	סך הכל	אחר	בינוני ונדל"ן	סך הכל	אחר	בינוני ונדל"ן	סך הכל	אחר	בינוני ונדל"ן
4,161	1,284	907	377	688	459	229	2,189	1,430	759
257	171	163	8	38	35	3	48	37	11
הכנסות ריבית מחיצוניים									
הוצאות ריבית מחיצוניים									
הכנסות ריבית, נטו:									
3,904	1,113	744	369	650	424	226	2,141	1,393	748
(712)	(179)	(116)	(63)	(67)	(27)	(40)	(466)	(299)	(167)
מחיצוניים									
בימגזרי									
3,192	934	628	306	583	397	186	1,675	1,094	581
1,699	499	293	206	372	261	111	828	636	192
סך הכנסות ריבית, נטו									
סך הכנסות שאינן מריבית									
מזה: הכנסות מרטיסי אשראי									
224	76	76	-	33	33	-	115	109	6
סך כל הכנסות									
4,891	1,433	921	512	955	658	297	2,503	1,730	773
(114)	(250)	(141)	(109)	(82)	(56)	(26)	218	121	97
הוצאות (הכנסות) בגין הפסדי אשראי									
הוצאות תפעוליות ואחרות:									
2,525	537	447	90	488	416	72	1,500	1,222	278
לחיצוניים									
1	1	1	-	-	-	-	-	-	-
בימגזרי									
2,526	538	448	90	488	416	72	1,500	1,222	278
סך הוצאות תפעוליות ואחרות									
2,479	1,145	614	531	549	298	251	785	387	398
רווח לפני מיסים									
880	409	218	191	192	102	90	279	136	143
הפרשה למיסים על הרווח									
1,599	736	396	340	357	196	161	506	251	255
רווח לאחר מיסים									
חלקו של הבנק ברווחים של חברות כלולות לאחר השפעת מס									
רווח נקי לפני ייחוס לבעלי זכויות שאינן מקנות שליטה									
1,599	736	396	340	357	196	161	506	251	255
רווח נקי המיוחס לבעלי זכויות שאינן מקנות שליטה									
7	3	3	-	1	1	-	3	3	-
רווח נקי המיוחס לבעלי מניות הבנק									
1,592	733	393	340	356	195	161	503	248	255
127,864	47,134	35,360	11,774	25,520	18,004	7,516	55,210	33,140	22,070
יתרה ממוצעת של נכסים ^(א)									
מזה: השקעות בחברות כלולות ^(א)									
יתרה ממוצעת של אשראי									
123,710	45,450	34,049	11,401	23,975	16,570	7,405	54,285	32,499	21,786
לציבור ^(א)									
יתרת האשראי לציבור לסוף תקופת הדיווח									
123,951	41,590	30,881	10,709	24,588	17,227	7,361	57,773	33,818	23,955
3,033	1,639	953	686	368	286	82	1,026	303	723
יתרת חובות פגומים									
60	12	8	4	-	-	-	48	37	11
יתרת חובות בפיגור מעל 90 יום									
113,842	48,019	42,303	5,716	25,989	22,033	3,956	39,834	31,099	8,735
יתרה ממוצעת של התחייבויות ^(א)									
מזה: יתרה ממוצעת של פיקדונות הציבור ^(א)									
104,229	43,582	38,244	5,338	24,081	20,367	3,714	36,566	28,120	8,446
יתרת פיקדונות הציבור לסוף תקופת הדיווח									
109,470	41,939	36,978	4,961	25,950	22,146	3,804	41,581	31,985	9,596
147,686	50,298	33,387	16,911	27,068	18,999	8,069	70,320	47,478	22,842
יתרה ממוצעת של נכסי סיכון ^{(א)(ב)}									
יתרת נכסי סיכון לסוף תקופת הדיווח ^(ב)									
148,821	58,408	38,770	19,638	26,952	18,918	8,034	63,461	42,847	20,614
14,1653	81,815	67,110	14,705	21,482	18,534	2,948	38,356	31,350	7,006
יתרה ממוצעת של נכסים בניהול ^{(א)(ג)}									
פיצול הכנסות ריבית, נטו:									
3,094	909	607	302	558	376	182	1,627	1,058	569
מרווח מפעילות מתן אשראי לציבור									
98	25	21	4	25	21	4	48	36	12
מרווח מפעילות קבלת פיקדונות הציבור									
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
אחר									
3,192	934	628	306	583	397	186	1,675	1,094	581
סך הכל הכנסות ריבית, נטו									

(א) יתרות ממוצעות חושבו על בסיס יתרות יומיות, לתחילת רביעי או לתחילת חודש.

(ב) נכסי סיכון - כפי שחושבו לצורך הלימות הון.

(ג) נכסים בניהול - לרבות נכסי גמל, קרנות השתלמות, קרנות נאמנות וניירות ערך של לקוחות.

ביאור 29א - מגזרי פעילות פיקוחיים ואזורים גיאוגרפיים (המשך)

ד. מידע על הפעילות לפי אזורים גאוגרפיים (א)

31 בדצמבר 2016								
סך הכל מאוחד	סך הכל מחוץ לישראל	אחר	רומניה	לוקסמבורג	שוויץ	בריטניה	ארה"ב	ישראל
במיליוני ש"ח								
12,934	1,259	-	61	35	(4)	311	856	11,675
סך כל ההכנסות (הוצאות) ^(ב)								
2,791	64	9	(2)	24	(58)	(16)	107	2,727
רווח נקי (הפסד) המיוחס לבעלי מניות הבנק								
438,603	37,895	14	1,133	21	73	8,224	28,430	400,708
סך כל הנכסים								
31 בדצמבר 2015								
סך הכל מאוחד	סך הכל מחוץ לישראל	אחר	רומניה	לוקסמבורג	שוויץ	בריטניה	ארה"ב	ישראל
במיליוני ש"ח								
13,415	1,623	6	63	27	69	332	1,126	11,792
סך כל ההכנסות (הוצאות) ^(ב)								
2,835	125	15	(51)	(35)	(127)	81	242	2,710
רווח נקי (הפסד) המיוחס לבעלי מניות הבנק								
416,499	35,122	16	1,158	505	609	9,149	23,685	381,377
סך כל הנכסים								
31 בדצמבר 2014								
סך הכל מאוחד	סך הכל מחוץ לישראל	אחר	רומניה	לוקסמבורג	שוויץ	בריטניה	ארה"ב	ישראל
במיליוני ש"ח								
12,504	1,393	19	63	(36)	251	423	673	11,111
סך כל ההכנסות (הוצאות) ^(ב)								
1,413	(725)	15	(58)	(29)	(554)	83	(182)	2,138
רווח נקי (הפסד) המיוחס לבעלי מניות הבנק								
396,984	36,299	186	1,249	756	5,105	8,778	20,225	360,685
סך כל הנכסים								

(א) הסיווג בוצע לפי מיקום המשרד.
(ב) הכנסות ריבית, נטו והכנסות שאינן מריבית.

ביאור 229 - מגזרי פעילות בהתאם לגישת ההנהלה

א. כללי

דיווח מגזרי פעילות על פי גישת ההנהלה מציג את תוצאות הבנק בחלוקה לקווי עסקים, בהתאם למבנה הארגוני של הבנק ובהתאם להחלטת הנהלת הבנק והדירקטוריון.

קווי העסקים מתמחים במתן שירות למגזרי לקוחות בעלי מאפיינים וצרכים דומים.

הבנק בארץ מאורגן בשישה קווי עסקים:

1. בנקאית - מתן שירותים בנקאיים ללקוחות הפרטיים והעסקים הקטנים. קו העסקים כולל את מערך המשכנתאות ומערך בנקאות פרטית.

2. מסחרית - מתן שירותים בנקאיים ופיננסיים לחברות בינוניות (Middle Market) ובעלי העניין של חברות אלו.

3. עסקית - מתן שירותים בנקאיים ופיננסיים לחברות גדולות ולחברות בינלאומיות במשק, בפעילותן בארץ ובעולם.

4. נדל"ן - מתן שירותים בנקאיים ופיננסיים לענף הבינוי והנדל"ן.

5. שוקי הון - ניהול הנוסטרו של הבנק, ניהול נכסים והתחייבויות וניהול השקעות נכסים פיננסיים.

6. אחר - פעילויות שאינן נזקפות לקווי העסקים האחרים.

תוצאות הפעילות נזקפות לקו העסקים שבו מתנהל חשבון הלקוח.

1. הכנסות ריבית נטו - קו העסקים מזוכה בריבית המתקבלת מהלוואות שהעמיד, בניכוי עלות גיוס המקורות (מחיר מעבר). כמו כן, קו העסקים מזוכה במחיר מעבר בגין פיקדונות שגייס בניכוי הריבית ששולמה ללקוחות.

2. הכנסות שאינן מריבית (הכנסות מימון שאינן מריבית, עמלות והכנסות אחרות) - מיוחסות לקווי העסקים בהתאם לפעילות הלקוח.

3. הוצאות קווי העסקים - כוללות את ההוצאות הישירות של קווי העסקים, וכן מועמסות על קווי העסקים ההוצאות של יחידות המטה הנותנות להם שירותים.

תוצאות פעילות קווי העסקים, הן בצד המאזני והן בצד הרווח והפסד, נבחנות באופן שוטף על ידי הדירקטוריון וההנהלה. בחינת התוצאות מבוצעת אל מול יעדים הנקבעים במסגרת תכנית עבודה שנתית ומול נתוני תקופה מקבילה אשתקד. כמו כן, מבוצעת בחינה של מגוון מדדים נוספים הנוגעים לפעילות קווי העסקים.

ביאור 229 - מגזרי פעילות בהתאם לגישת ההנהלה (המשך)

ב. מידע על מגזרי פעילות בהתאם לגישת ההנהלה

לשנה שהסתיימה ביום 2016									
במיליוני ש"ח									
בנק									
סך הכל	חברות בנות בחו"ל	חברות בנות בארץ	אחר והתאמות	שוקי הון	נדל"ן	עסקית	מסחרית	בנקאית	
7,526	937	237	(1)	650	526	521	895	3,761	הכנסות ריבית נטו
5,408	8	1,130	686	863	343	209	401	1,768	הכנסות שאינן מריבית
12,934	945	1,367	685	1,513	869	730	1,296	5,529	סך כל ההכנסות
(125)	(2)	37	(20)	(55)	(392)	(376)	(72)	755	הוצאות (הכנסות) בגין הפסדי אשראי
8,580	944	905	625	368	176	356	701	4,505	סך כל ההוצאות התפעוליות והאחרות
4,479	3	425	80	1,200	1,085	750	667	269	רווח לפני מס
1,717	69	218	5	431	389	269	240	96	הוצאות מס
2,791	(66)	231	75	774	696	481	427	173	רווח נקי (הפסד) המיוחס לבעלי מניות הבנק
יתרות ליום 31 בדצמבר 2016									
261,913	23,567	7,407	2,966	3,779	21,229	30,238	34,089	138,638	אשראי לציבור, נטו
346,854	26,722	68	40	59,696	7,702	19,772	41,698	191,156	פיקדונות הציבור
820,681	19,244	189,681	25,503	362,413	1,814	18,607	26,781	176,638	נכסים בניהול
לשנה שהסתיימה ביום 2015									
במיליוני ש"ח									
בנק									
סך הכל	חברות בנות בחו"ל	חברות בנות בארץ	אחר והתאמות	שוקי הון	נדל"ן	עסקית	מסחרית	בנקאית	
7,118	870	191	-	644	536	573	822	3,482	הכנסות ריבית נטו
6,297	627	1,461	948	431	361	205	416	1,848	הכנסות שאינן מריבית
13,415	1,497	1,652	948	1,075	897	778	1,238	5,330	סך כל ההכנסות
199	12	13	(84)	(24)	78	(140)	(126)	470	הוצאות (הכנסות) בגין הפסדי אשראי
8,836	1,201	864	644	316	173	360	741	4,537	סך כל ההוצאות התפעוליות והאחרות
4,380	284	775	388	783	646	558	623	323	רווח לפני מס
1,691	219	238	174	279	232	201	224	124	הוצאות מס
2,835	70	550	214	632	414	357	399	199	רווח נקי המיוחס לבעלי מניות הבנק
יתרות ליום 31 בדצמבר 2015									
261,399	23,344	6,173	2,945	2,887	24,275	30,762	33,109	137,904	אשראי לציבור, נטו
328,693	26,562	65	178	59,350	6,859	20,150	41,720	173,809	פיקדונות הציבור
797,906	19,382	185,883	28,824	333,278	1,419	17,613	28,470	183,037	נכסים בניהול

ביאור 30 - מידע נוסף על סיכון אשראי, אשראי לציבור והפרשה להפסדי אשראי

א. חובות^(א) ומכשירי אשראי חוץ מאזניים (המשך)

1. תנועה ביתרת ההפרשה להפסדי אשראי (המשך)

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2016						
הפרשה להפסדי אשראי						
אשראי לציבור						
סך הכל	בנקים וממשלות	סך הכל	פרטי אחר	דיוור	מסחרי	
במיליוני ש"ח						
4,156	3	4,153	659 ^(ב)	513	2,981 ^(ב)	יתרת הפרשה להפסדי אשראי לתחילת השנה
(125)	(2)	(123)	457	(9)	(571)	הוצאות (הכנסות) בגין הפסדי אשראי
(1,246)	-	(1,246)	(691)	(31)	(524)	מחיקות חשבונאיות
1,243	-	1,243	400	-	843	גביית חובות שנמחקו חשבונאית בשנים קודמות
(3)	-	(3)	(291)	(31)	319	מחיקות חשבונאיות נטו
(2)	-	(2)	-	-	(2)	התאמות מתרגום דוחות כספיים
4,026	1	4,025	825	473	2,727	יתרת הפרשה להפסדי אשראי לסוף שנה ¹
488	-	488	36	-	452	¹ מזה: בגין מכשירי אשראי חוץ מאזניים
לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2015						
הפרשה להפסדי אשראי						
אשראי לציבור						
סך הכל	בנקים וממשלות	סך הכל	פרטי אחר	דיוור	מסחרי	
במיליוני ש"ח						
4,486	4	4,482	604 ^(ב)	513	3,365 ^(ב)	יתרת הפרשה להפסדי אשראי לתחילת השנה
199	(1)	200	309	14	(123)	הוצאות (הכנסות) בגין הפסדי אשראי
(1,302)	-	(1,302)	(614)	(12)	(676)	מחיקות חשבונאיות
771	-	771	361	-	410	גביית חובות שנמחקו חשבונאית בשנים קודמות
(531)	-	(531)	(253)	(12)	(266)	מחיקות חשבונאיות נטו
2	-	2	(1)	(2)	5	התאמות מתרגום דוחות כספיים
4,156	3	4,153	659	513	2,981	יתרת הפרשה להפסדי אשראי לסוף שנה ¹
482	-	482	33	-	449	¹ מזה: בגין מכשירי אשראי חוץ מאזניים

(א) אשראי לציבור, אשראי לממשלות, פיקדונות בבנקים וחובות אחרים, למעט אג"ח וניירות ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר.
(ב) סווג מחדש.

באור 30 - מידע נוסף על סיכון אשראי, אשראי לציבור והפרשה להפסדי אשראי (המשך)

א. חובות^(א) ומכשירי אשראי חוץ מאזניים (המשך)

1. תנועה ביתרת ההפרשה להפסדי אשראי (המשך)

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2014						
הפרשה להפסדי אשראי						
אשראי לציבור						
סך	בנקים	סך	פרטי	דיוור	מסחרי	
הכל	וממשלות	הכל	אחר			במיליוני ש"ח
4,297	2	4,295	448 ^(ב)	498	3,349 ^(ב)	יתרת הפרשה להפסדי אשראי לתחילת השנה
472	2	470	356	24	90	הוצאות בגין הפסדי אשראי
(1,148)	-	(1,148)	(560)	(10)	(578)	מחיקות חשבונאיות
843	-	843	364	-	479	גביית חובות שנמחקו חשבונאית בשנים קודמות
(305)	-	(305)	(196)	(10)	(99)	מחיקות חשבונאיות נטו
22	-	22	(4)	1	25	התאמות מתרגום דוחות כספיים
4,486	4	4,482	604	513	3,365	יתרת הפרשה להפסדי אשראי לסוף שנה ¹
494	-	494	47	1	446	¹ מזה: בגין מכשירי אשראי חוץ מאזניים

(א) אשראי לציבור, אשראי לממשלות, פיקדונות בבנקים וחובות אחרים, למעט אג"ח וניירות ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר.
(ב) סווג מחדש.

2. מידע נוסף על דרך חישוב ההפרשה להפסדי אשראי בגין חובות^(א), ועל החובות^(א) בגינם היא חושבה

31 בדצמבר 2016						
אשראי לציבור						
סך	בנקים	סך	פרטי	דיוור	מסחרי	
הכל	וממשלות	הכל	אחר			במיליוני ש"ח
יתרת חוב רשומה של חובות^(א):						
120,997	7,890	113,107	512	45	112,550	שנבדקו על בסיס פרטני
156,491	4,148	152,343	38,045	79,086	35,212	שנבדקו על בסיס קבוצתי ¹
79,565	-	79,565	-	78,656	909 ^(א)	¹ מזה: שההפרשה בגינם חושבה לפי עומק פיגור
277,488	12,038	265,450	38,557	79,131	147,762	סך הכל חובות ^(א)
הפרשה להפסדי אשראי בגין חובות^(א):						
2,134	1	2,133	214	6	1,913	שנבדקו על בסיס פרטני
1,404	-	1,404	575	467	362	שנבדקו על בסיס קבוצתי ²
462	-	462	-	462 ^(ב)	-	² מזה: שההפרשה בגינם חושבה לפי עומק פיגור
3,538	1	3,537	789	473	2,275	סך הכל הפרשה להפסדי אשראי
683	-	683	12	-	671	מזה: בגין חובות פגומים

(א) אשראי לציבור, אשראי לממשלות, פיקדונות בבנקים וחובות אחרים, למעט אג"ח וניירות ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר.
(ב) כולל יתרת הפרשה מעבר למתחייב לפי שיטת עומק הפיגור שחושבה על בסיס קבוצתי בסך 294 מיליון ש"ח.
(ג) יתרת הלוואות לדיוור שהועמדו לקבוצות רכישה הנמצאות בהליכי בנייה.

באור 30 - מידע נוסף על סיכון אשראי, אשראי לציבור והפרשה להפסדי אשראי (המשך)

א. חובות^(א) ומכשירי אשראי חוץ מאזניים (המשך)

2. מידע נוסף על דרך חישוב ההפרשה להפסדי אשראי בגין חובות^(א), ועל החובות^(א) בגינם היא חושבה (המשך)

31 בדצמבר 2015					
אשראי לציבור					
מסחרי	דיוור	פרטי אחר	סך הכל	בנקים וממשלות	סך הכל
במיליוני ש"ח					
יתרת חוב רשומה של חובות^(א):					
שנבדקו על בסיס פרטני	107,182 ^(ד)	45	1,438 ^(ד)	108,665	116,180
שנבדקו על בסיס קבוצתי ¹	38,097	81,760	36,548	156,405	159,659
¹ מזה: שההפרשה בגינם חושבה לפי עומק פיגור	1,014 ^(ב)	80,616	-	81,630	81,630
סך הכל חובות ^(א)	145,279	81,805	37,986	265,070	275,839
הפרשה להפסדי אשראי בגין חובות^(א):					
שנבדקו על בסיס פרטני	2,177	15	45 ^(ד)	2,237	2,240
שנבדקו על בסיס קבוצתי ²	355 ^(ד)	498	581	1,434	1,434
² מזה: שההפרשה בגינם חושבה לפי עומק פיגור	1	497 ^(ב)	-	498	498
סך הכל הפרשה להפסדי אשראי	2,532	513	626	3,671	3,674
מזה: בגין חובות פגומים	816 ^(ה)	-	51 ^(ה)	867	867

- (א) אשראי לציבור, אשראי לממשלות, פיקדונות בבנקים וחובות אחרים, למעט אג"ח וניירות ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר.
- (ב) כולל יתרת הפרשה מעבר למתחייב לפי שיטת עומק הפיגור שחושבה על בסיס קבוצתי בסך 310 מיליון ש"ח.
- (ג) יתרת הלוואות כדיור שהועמדו לקבוצות רכישה הנמצאות בהליכי בנייה.
- (ד) סווג מחדש.
- (ה) הוצג מחדש.

באור 30 - מידע נוסף על סיכון אשראי, אשראי לציבור והפרשה להפסדי אשראי (המשך)

ב. חובות^(א)

1. איכות אשראי ופיגורים

31 בדצמבר 2016					
חובות לא פגומים - מידע נוסף		בעייתיים ^(ב)			
כפיגור של 30 ועד 89 ימים ^(ה)	כפיגור של 90 ימים או יותר ^(ה)	סך הכל	פגומים ^(ג)	לא פגומים	לא בעייתיים
במיליוני ש"ח					
<u>פעילות לווים בישראל</u>					
<u>ציבור-מסחרי</u>					
58	19	15,576	264	275	15,037
בינוי ונדל"ן - בינוי ^(ד)					
35	12	23,878	637	360	22,881
בינוי ונדל"ן - פעילויות בנדל"ן ^(ד)					
2	2	10,854	459	5	10,390
שרותים פיננסיים					
144	65	68,414	1,550	1,745	65,119
מסחרי - אחר					
239	98	118,722	2,910	2,385	113,427
סך הכל מסחרי					
530	719	78,645	-	719 ^(ו)	77,926
אנשים פרטיים - הלוואות לדיור					
252	122	38,141	108	531	37,502
אנשים פרטיים - אחר					
1,021	939	235,508	3,018	3,635	228,855
סך הכל ציבור - פעילות בישראל					
-	-	1,742	-	-	1,742
בנקים בישראל					
-	-	206	-	-	206
ממשלת ישראל					
1,021	939	237,456	3,018	3,635	230,803
סך הכל פעילות בישראל					
<u>פעילות לווים בחו"ל</u>					
<u>ציבור-מסחרי</u>					
14	3	9,540	325	5	9,210
בינוי ונדל"ן ^(ד)					
56	60	19,500	260	405	18,835
מסחרי - אחר					
70	63	29,040	585	410	28,045
סך הכל מסחרי					
3	1	902	50	1	851
אנשים פרטיים					
73	64	29,942	635	411	28,896
סך הכל ציבור - פעילות בחו"ל					
-	-	9,654	-	-	9,654
בנקים בחו"ל					
-	-	436	-	-	436
ממשלות בחו"ל					
73	64	40,032	635	411	38,986
סך הכל פעילות בחו"ל					
1,094	1,003	265,450	3,653	4,046	257,751
סך הכל ציבור					
-	-	11,396	-	-	11,396
סך הכל בנקים					
-	-	642	-	-	642
סך הכל ממשלות					
1,094	1,003	277,488	3,653	4,046	269,789
סך הכל					

ראה הערות [בעמוד 224](#).

באור 30 - מידע נוסף על סיכון אשראי, אשראי לציבור והפרשה להפסדי אשראי (המשך)

ב. חובות^(א) (המשך)

1. איכות אשראי ופיגורים (המשך)

31 בדצמבר 2015					
חובות לא פגומים - מידע נוסף		בעייתיים ^(ב)			
כפיגור של 30 ועד 89 ימים ^(ה)	כפיגור של 90 ימים או יותר ^(ה)	סך הכל	פגומים ^(ג)	לא פגומים	לא בעייתיים
במיליוני ש"ח					
פעילות לווים בישראל					
ציבור-מסחרי					
33	11	15,688	563	420	14,705
בינוי ונדל"ן - בינוי					
13	6	24,653	918	553	23,182
בינוי ונדל"ן - פעילויות בנדל"ן					
1	2	9,570	62	13	9,495
שרותים פיננסיים					
108	42	67,314	1,502	1,798	64,014
מסחרי - אחר					
155	61	117,225	3,045	2,784	111,396
סך הכל מסחרי					
481	753	80,633	-	781 ^(ו)	79,852
אנשים פרטיים - הלוואות לדיור					
187	105	36,991	60	385	36,546
אנשים פרטיים - אחר					
823	919	234,849	3,105	3,950	227,794
סך הכל ציבור - פעילות בישראל					
-	-	2,146	-	-	2,146
בנקים בישראל					
-	-	262	-	-	262
ממשלת ישראל					
823	919	237,257	3,105	3,950	230,202
סך הכל פעילות בישראל					
פעילות לווים בחו"ל					
ציבור-מסחרי					
113	4	9,571	434	66	9,071 ^(ז)
בינוי ונדל"ן					
128	2	18,483	330	368	17,785 ^(ז)
מסחרי - אחר					
241	6	28,054	764	434	26,856
סך הכל מסחרי					
4	17	2,167	52	19	2,096 ^(ז)
אנשים פרטיים					
245	23	30,221	816	453	28,952
סך הכל ציבור - פעילות בחו"ל					
-	-	8,170	-	-	8,170
בנקים בחו"ל					
-	-	191	-	-	191
ממשלות בחו"ל					
245	23	38,582	816	453	37,313
סך הכל פעילות בחו"ל					
1,068	942	265,070	3,921	4,403	256,746
סך הכל ציבור					
-	-	10,316	-	-	10,316
סך הכל בנקים					
-	-	453	-	-	453
סך הכל ממשלות					
1,068	942	275,839	3,921	4,403	267,515
סך הכל					

ראה הערות [בעמוד 242](#).

באור 30 - מידע נוסף על סיכון אשראי, אשראי לציבור והפרשה להפסדי אשראי (המשך)

1. איכות אשראי ופיגורים (המשך)

הערות:

- (א) אשראי לציבור, אשראי לממשלות, פיקדונות בבנקים וחובות אחרים, למעט אג"ח וניירות ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר.
- (ב) סיכון אשראי פגום, נחות או בהשגחה מיוחדת, לרבות בגין הלוואות לדיור שבגינן קיימת הפרשה לפי עומק הפיגור, הלוואות לדיור שבגינן לא קיימת הפרשה לפי עומק הפיגור הנמצאות בפיגור של 90 ימים או יותר.
- (ג) ככלל, חובות פגומים אינם צוברים הכנסות ריבית. למידע על חובות פגומים מסוימים שאורגנו מחדש בארגון מחדש של חוב בעייתי, ראה [ביאור 2.30](#) להלן.
- (ד) מסווגים כחובות בעייתיים שאינם פגומים. צוברים הכנסות ריבית.
- (ה) צוברים הכנסות ריבית. חובות בפיגור של 30 ועד 89 ימים בסך 674 מיליון ש"ח (31 בדצמבר 2015 - 503 מיליון ש"ח) סווגו כחובות בעייתיים שאינם פגומים.
- (ו) כולל יתרת הלוואות לדיור בסך 114 מיליון ש"ח (31 בדצמבר 2015 - 144 מיליון ש"ח) עם הפרשה לפי עומק פיגור, בהן נחתם הסדר להחזר פיגורים של לווה, כאשר נעשה שינוי בלוח הסילוקין בגין יתרת הלוואה שטרם הגיע מועד פירעונה.
- (ז) בשנת 2016 3% מהאשראי לנכסים מניבים שניתן באמצעות מערך בינוי ונדל"ן בבנק הינו בשיעור LTV העולים על 85% (בשנת 2015 - 5.3%).
- (ח) יתרת החובות הלא פגומים בפיגור של 90 ימים או יותר, נכון ליום 31 בדצמבר 2016, בסך של 1003 מיליון ש"ח הינם אשראי שנתן הבנק, מתוכם 220 מיליון ש"ח הינו בגין הלוואות שאינן לדיור ו-719 מיליון ש"ח בגין הלוואות לדיור, כאשר מתוכן סך של 166 מיליון ש"ח הינו בפיגור של עד 149 יום, 127 מיליון ש"ח הינו בפיגור של 150-249 יום והיתרה הינה בגין חוב בפיגור של 250 ימים או יותר.
- (ט) סווג מחדש.

איכות האשראי - מצב פיגור החובות^(א)

מצב הפיגור מנוטר באופן שוטף ומהווה אחת האינדיקציות המרכזיות לאיכות אשראי. קביעת מצב הפיגור מבוצעת לפי ימי הפיגור בפועל כאשר חוב מועבר לטיפול כחוב לא מבצע (לא צובר הכנסות ריבית) לאחר 90 ימי פיגור או כל חוב שאורגן מחדש כחוב בעייתי והוחזר לצבור ריבית, כאשר הוא מפגר במשך יום פיגור אחד ביחס לתנאי החוב החדשים. לגבי חובות המוערכים על בסיס קבוצתי, מצב הפיגור משפיע על סיווג החוב (סיווג החוב חמור יותר ככל שמעמיק הפיגור) ולרוב לאחר 150 ימי פיגור הבנק מבצע מחיקה חשבונאית של חוב. לגבי הלוואות לדיור למעט הלוואות ללא תשלום רבעוני או חודשי, הבנק קובע הפרשה לפי שיטת עומק הפיגור.

באור 30 - מידע נוסף על סיכון אשראי, אשראי לציבור והפרשה להפסדי אשראי (המשך)

ב. חובות^(א) (המשך)

2. מידע נוסף על חובות פגומים
א. חובות פגומים והפרשה פרטנית

31 בדצמבר 2016					
	יתרת ^(ב) חובות פגומים	יתרת ^(ב) חובות פגומים לא קיימת	יתרת ^(ב) הפרשה פרטנית ^(ג)	יתרת ^(ב) חובות פגומים לא קיימת	יתרת ^(ב) חובות פגומים לא קיימת
סך הכל	264	210	24	54	790
יתרת קרן חוזית של חובות פגומים	637	505	76	132	1,773
סך הכל מסחרי	459	458	1	1	958
אנשים פרטיים - הלוואות לדיוור	1,550	912	390	638	4,630
אנשים פרטיים - אחר	2,910	2,085	491	825	8,151
סך הכל ציבור - פעילות בישראל	3,018	2,173	494	845	10,350
בנקים בישראל	-	-	-	-	-
ממשלת ישראל	-	-	-	-	-
סך הכל פעילות בישראל	3,018	2,173	494	845	10,350
פעילות לווים בחו"ל					
ציבור-מסחרי					
בינוי ונדל"ן - בינוי	325	109	107	216	467
מסחרי - אחר	260	80	73	180	587
סך הכל מסחרי	585	189	180	396	1,054
אנשים פרטיים	50	34	9	16	108
סך הכל ציבור - פעילות בחו"ל	635	223	189	412	1,162
בנקים בחו"ל	-	-	-	-	-
ממשלות בחו"ל	-	-	-	-	-
סך הכל פעילות בחו"ל	635	223	189	412	1,162
סך הכל ציבור	3,653	2,396	683	1,257	11,512
סך הכל בנקים	-	-	-	-	-
סך הכל ממשלות	-	-	-	-	-
סך הכל	3,653	2,396	683	1,257	11,512
מזה:					
נמדד לפי ערך נוכחי של תזרימי מזומנים	2,483	1,545	481	938	
חובות בארגון מחדש של חובות בעייתיים	2,058	1,756	109	302	

(א) אשראי לציבור, אשראי לממשלות, פיקדונות בבנקים וחובות אחרים, למעט אג"ח וניירות ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר.
(ב) יתרת חוב רשומה.
(ג) הפרשה פרטנית להפסדי אשראי.

באור 30 - מידע נוסף על סיכון אשראי, אשראי לציבור והפרשה להפסדי אשראי (המשך)

ב. חובות^(א) (המשך)

2. מידע נוסף על חובות פגומים (המשך)

א. חובות פגומים והפרשה פרטנית (המשך)

31 בדצמבר 2015					
	יִתְרֵת חוֹבוֹת פְּגוּמִים	יִתְרֵת חוֹבוֹת פְּגוּמִים בְּגִינָם לֹא קִיַּמְתָּ הַפְּרָשָׁה פְּרִטְנִית ^(א)	יִתְרֵת חוֹבוֹת פְּגוּמִים בְּגִינָם לֹא קִיַּמְתָּ הַפְּרָשָׁה פְּרִטְנִית ^(א)	יִתְרֵת חוֹבוֹת פְּגוּמִים בְּגִינָם לֹא קִיַּמְתָּ הַפְּרָשָׁה פְּרִטְנִית ^(א)	יִתְרֵת חוֹבוֹת פְּגוּמִים בְּגִינָם לֹא קִיַּמְתָּ הַפְּרָשָׁה פְּרִטְנִית ^(א)
במיליוני ש"ח					
פעילות לווים בישראל					
ציבור-מסחרי					
1,084	563	414	33	149	בינוי ונדל"ן - בינוי
2,214	918	252	178 ^(ד)	666	בינוי ונדל"ן - פעילויות בנדל"ן
589	62	61	1	1	שרותים פיננסיים
4,856	1,502	399	333	1,103	מסחרי - אחר
8,743	3,045	1,126	545	1,919	סך הכל מסחרי
-	-	-	-	-	אנשים פרטיים - הלוואות לדיור
1,958	60	9	33 ^(ד)	51	אנשים פרטיים - אחר
10,701	3,105	1,135	578	1,970	סך הכל ציבור - פעילות בישראל
-	-	-	-	-	בנקים בישראל
-	-	-	-	-	ממשלת ישראל
10,701	3,105	1,135	578	1,970	סך הכל פעילות בישראל
פעילות לווים בחו"ל					
ציבור-מסחרי					
634	434	139	146	295	בינוי ונדל"ן
599	330	69	125	261	מסחרי - אחר
1,233	764	208	271	556	סך הכל מסחרי
96	52	23	18	29	אנשים פרטיים
1,329	816	231	289	585	סך הכל ציבור - פעילות בחו"ל
1	-	-	-	-	בנקים בחו"ל
-	-	-	-	-	ממשלות בחו"ל
1,330	816	231	289	585	סך הכל פעילות בחו"ל
12,030	3,921	1,366	867	2,555	סך הכל ציבור
1	-	-	-	-	סך הכל בנקים
-	-	-	-	-	סך הכל ממשלות
12,031	3,921	1,366	867	2,555	סך הכל
מזה:					
	2,499	950	572	1,549	נמדד לפי ערך נוכחי של תזרימי מזומנים
	2,278	853	308	1,425	חובות בארגון מחדש של חובות בעייתיים

(א) אשראי לציבור, אשראי לממשלות, פיקדונות בבנקים וחובות אחרים, למעט אג"ח וניירות ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר.

(ב) יתרת חוב רשומה.

(ג) הפרשה פרטנית להפסדי אשראי.

(ד) סווג מחדש.

באור 30 - מידע נוסף על סיכון אשראי, אשראי לציבור והפרשה להפסדי אשראי (המשך)

ב. חובות^(א) (המשך)

2. מידע נוסף על חובות פגומים (המשך)

ב. יתרה ממוצעת והכנסות ריבית

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר					
2015			2016		
מזה: נרשמו על בסיס מזומן	יתרה ^(ב) של הכנסות ריבית שנרשמו ^(א)	ממוצעת של חובות פגומים	מזה: נרשמו על בסיס מזומן	יתרה ^(ב) של הכנסות ריבית שנרשמו ^(א)	ממוצעת של חובות פגומים
במיליוני ש"ח					
פעילות לווים בישראל					
ציבור-מסחרי					
12	12	582	1	2	288
בינוי ונדל"ן - בינוי					
16	16	1,208	3	6	684
בינוי ונדל"ן - פעילויות בנדל"ן					
7	7	36	-	1	226
שרותים פיננסיים					
32	49	1,512	25	33	1,657
מסחרי - אחר					
67	84	3,338	29	42	2,855
סך הכל מסחרי					
-	-	-	-	-	-
אנשים פרטיים - הלוואות לדיר					
21	21	86	1	3	137
אנשים פרטיים - אחר					
88	105	3,424	30	45	2,992
סך הכל ציבור - פעילות בישראל					
-	-	-	-	-	-
בנקים בישראל					
-	-	-	-	-	-
ממשלת ישראל					
88	105	3,424	30	45	2,992
סך הכל פעילות בישראל					
פעילות לווים בחו"ל					
ציבור-מסחרי					
12	12	517	6	7	353
בינוי ונדל"ן					
9	9	450	7	8	299
מסחרי - אחר					
21	21	967	13	15	652
סך הכל מסחרי					
2	2	55	4	4	40
אנשים פרטיים					
23	23	1,022	17	19	692
סך הכל ציבור - פעילות בחו"ל					
-	-	-	-	-	-
בנקים בחו"ל					
-	-	-	-	-	-
ממשלות בחו"ל					
23	23	1,022	17	19	692
סך הכל פעילות בחו"ל					
111	128	4,446	47	64	3,684
סך הכל ציבור					
-	-	-	-	-	-
סך הכל בנקים					
-	-	-	-	-	-
סך הכל ממשלות					
111	128 ^(ד)	4,446	47	64 ^(ד)	3,684
סך הכל					

(א) אשראי לציבור, אשראי לממשלות, פיקדונות בבנקים וחובות אחרים, למעט אג"ח וניירות ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר.
 (ב) יתרת חוב רשומה ממוצעת של חובות פגומים בתקופת הדיווח.
 (ג) הכנסות ריבית שנרשמו בתקופת הדיווח, בגין היתרה הממוצעת של החובות הפגומים, בפרק הזמן בו החובות סווגו כפגומים.
 (ד) אילו החובות הפגומים היו צוברים ריבית לפי התנאים המקוריים היו נרשמות הכנסות ריבית בסך 326 מיליון ש"ח (2015-361 מיליון ש"ח).

באור 30 - מידע נוסף על סיכון אשראי, אשראי לציבור והפרשה להפסדי אשראי (המשך)

ב. חובות^(א) (המשך)

2. מידע נוסף על חובות פגומים (המשך)

ב. יתרה ממוצעת והכנסות ריבית (המשך)

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2014		
מזה: נרשמו על בסיס מזומן	הכנסות ריבית שנרשמו ^(א)	יתרה ^(ב) ממוצעת של חובות פגומים במיליוני ש"ח
פעילות לווים בישראל		
ציבור-מסחרי		
10	10	501
בינוי ונדל"ן - בינוי		
13	13	1,404
בינוי ונדל"ן - פעילויות בנדל"ן		
2	2	150
שרותים פיננסיים		
38	39	1,612
מסחרי - אחר		
63	64	3,667
סך הכל מסחרי		
-	-	-
אנשים פרטיים - הלוואות לדיור		
20	20	105
אנשים פרטיים - אחר		
83	84	3,772
סך הכל ציבור - פעילות בישראל		
-	-	-
בנקים בישראל		
-	-	-
ממשלת ישראל		
83	84	3,772
סך הכל פעילות בישראל		
פעילות לווים בחו"ל		
ציבור-מסחרי		
8	8	674
בינוי ונדל"ן		
14	14	804
מסחרי - אחר		
22	22	1,478
סך הכל מסחרי		
1	1	71
אנשים פרטיים		
23	23	1,549
סך הכל ציבור - פעילות בחו"ל		
-	-	-
בנקים בחו"ל		
-	-	-
ממשלות בחו"ל		
23	23	1,549
סך הכל פעילות בחו"ל		
106	107	5,321
סך הכל ציבור		
-	-	-
סך הכל בנקים		
-	-	-
סך הכל ממשלות		
106	107 ^(ד)	5,321
סך הכל		

(א) אשראי לציבור, אשראי לממשלות, פיקדונות בבנקים וחובות אחרים, למעט אג"ח וניירות ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר.

(ב) יתרת חוב רשומה ממוצעת של חובות פגומים בתקופת הדיווח.

(ג) הכנסות ריבית שנרשמו בתקופת הדיווח, בגין היתרה הממוצעת של החובות הפגומים, בפרק הזמן בו החובות סווגו כפגומים.

(ד) אילו החובות הפגומים היו צוברים ריבית לפי התנאים המקוריים היו נרשמות הכנסות ריבית בסך 401 מיליון ש"ח.

באור 30 - מידע נוסף על סיכון אשראי, אשראי לציבור והפרשה להפסדי אשראי (המשך)

ב. חובות^(א) (המשך)

2. מידע נוסף על חובות פגומים (המשך)

ג. חובות בעייתיים בארגון מחדש^(ה)

31 בדצמבר							
2015				2016			
צובר שאינו צובר של 30 ימים ועד 89 ימים ^(ב)	צובר שאינו צובר של 30 ימים ועד 89 ימים ^(ב)	צובר שאינו צובר של 30 ימים ועד 89 ימים ^(ב)	צובר שאינו צובר של 30 ימים ועד 89 ימים ^(ב)	צובר שאינו צובר של 30 ימים ועד 89 ימים ^(ב)	צובר שאינו צובר של 30 ימים ועד 89 ימים ^(ב)	צובר שאינו צובר של 30 ימים ועד 89 ימים ^(ב)	צובר שאינו צובר של 30 ימים ועד 89 ימים ^(ב)
סך הכל ^(ג)	סך הכל ^(ג)	סך הכל ^(ג)	סך הכל ^(ג)	סך הכל ^(ג)	סך הכל ^(ג)	סך הכל ^(ג)	סך הכל ^(ג)
פעילות לווים בישראל							
<u>ציבור-מסחרי</u>							
470	14	-	456	212	13	-	199
בינוי ונדל"ן - בינוי							
617	4	-	613	394	44	4	346
בינוי ונדל"ן - פעילויות בנדל"ן							
1	-	-	1	405	-	-	405
שרותים פיננסיים							
548	29	-	519	614	217	2	395
מסחרי - אחר							
1,636	47	-	1,589	1,625	274	6	1,345
סך הכל מסחרי							
-	-	-	-	-	-	-	-
אנשים פרטיים - הלוואות לדיור							
56	-	-	56	77	23	2	52
אנשים פרטיים - אחר							
1,692	47	-	1,645	1,702	297	8	1,397
סך הכל ציבור - פעילות בישראל							
-	-	-	-	-	-	-	-
בנקים בישראל							
-	-	-	-	-	-	-	-
ממשלת ישראל							
1,692	47	-	1,645	1,702	297	8	1,397
סך הכל פעילות בישראל							
פעילות לווים בחו"ל							
<u>ציבור-מסחרי</u>							
413	267	-	146	235	83	-	152
בינוי ונדל"ן							
143	103	-	40	111	49	-	62
מסחרי - אחר							
556	370	-	186	346	132	-	214
סך הכל מסחרי							
30	22	-	8	10	5	-	5
אנשים פרטיים							
586	392	-	194	356	137	-	219
סך הכל ציבור - פעילות בחו"ל							
-	-	-	-	-	-	-	-
בנקים בחו"ל							
-	-	-	-	-	-	-	-
ממשלות בחו"ל							
586	392	-	194	356	137	-	219
סך הכל פעילות בחו"ל							
2,278	439	-	1,839	2,058	434	8	1,616
סך הכל ציבור							
-	-	-	-	-	-	-	-
סך הכל בנקים							
-	-	-	-	-	-	-	-
סך הכל ממשלות							
2,278	439	-	1,839	2,058	434	8	1,616
סך הכל							

(א) אשראי לציבור, אשראי לממשלות, פיקדונות בבנקים וחובות אחרים, למעט אג"ח וניירות ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר.

(ב) צובר הכנסות ריבית.

(ג) נכלל בחובות פגומים.

(ד) עד ליום 30 יוני 2016 חובות בעייתיים בארגון מחדש בפיגור של 30 ימים ועד 89 ימים לא צברו ריבית. ביום 30 ביולי 2016 עודכנה המתודולוגיה כך שצבירת הריבית מתאפשרת במקרים אלו. הבנק יישם את ההוראה בדרך של מכאן ולהבא.

(ה) לפירוט בדבר יישום לראשונה של עדכון הוראות הפיקוח על הבנקים בנושא ארגון מחדש של חוב בעייתי ראה [ביאור 1.ח](#).

ההתייבויות לתת אשראי נוסף לחייבים שלגביהם בוצע ארגון מחדש של חוב בעייתי במסגרתו בוצעו שינויים בתנאי האשראי הסתכמו ליום 31 בדצמבר 2016 בסך 16 מיליון ש"ח (ליום 31 בדצמבר 2015 - 43 מיליון ש"ח).

באור 30 - מידע נוסף על סיכון אשראי, אשראי לציבור והפרשה להפסדי אשראי (המשך)

ב. חובות^(א) (המשך)

2. מידע נוסף על חובות פגומים (המשך)

ג. חובות בעייתיים בארגון מחדש^(ב) (המשך)

1. ארגונים מחדש שבוצעו

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר					
2015			2016		
יתרת חוב רשומה לאחר ארגון מחדש	יתרת חוב רשומה לפני ארגון מחדש	מספר חוזים	יתרת חוב רשומה לאחר ארגון מחדש	יתרת חוב רשומה לפני ארגון מחדש	מספר חוזים
במיליוני ש"ח			במיליוני ש"ח		
פעילות לווים בישראל					
ציבור-מסחרי					
70	72	33	179	183	195
26	28	4	144	146	29
-	-	-	405	410	14
102	109	105	75	85	918
198	209	142	803	824	1,156
-	-	-	-	-	-
9	9	961	57	72	5,471
207	218	1,103	860	896	6,627
-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-
207	218	1,103	860	896	6,627
פעילות לווים בחו"ל					
ציבור-מסחרי					
41	42	21	27	28	5
73	75	25	58	58	17
114	117	46	85	86	22
2	2	6	1	1	5
116	119	52	86	87	27
-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-
116	119	52	86	87	27
323	337	1,155	946	983	6,654
-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-
323	337	1,155	946	983	6,654

(א) אשראי לציבור, אשראי לממשלות, פיקדונות בבנקים וחובות אחרים, למעט אג"ח וניירות ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר.
(ב) לפירוט בדבר יישום לראשונה של עדכון הוראות הפיקוח על הבנקים בנושא ארגון מחדש של חוב בעייתי ראה [ביאור 1.ח.](#)

באור 30 - מידע נוסף על סיכון אשראי, אשראי לציבור והפרשה להפסדי אשראי (המשך)

ב. חובות^(א) (המשך)

2. מידע נוסף על חובות פגומים (המשך)

ג. חובות בעייתיים בארגון מחדש^(ב) (המשך)

1. ארגונים מחדש שבוצעו (המשך)

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2014		
מספר חוזים	יתרת חוב רשומה לפני ארגון מחדש	יתרת חוב רשומה לאחר ארגון מחדש
במיליוני ש"ח		
פעילות לווים בישראל		
ציבור-מסחרי		
27	241	241
11	385	379
-	-	-
96	150	144
134	776	764
-	-	-
855	10	10
989	786	774
-	-	-
-	-	-
989	786	774
פעילות לווים בחו"ל		
ציבור-מסחרי		
12	142	142
49	211	205
61	353	347
12	2	2
73	355	349
-	-	-
-	-	-
73	355	349
1,062	1,141	1,123
-	-	-
-	-	-
1,062	1,141	1,123

(א) אשראי לציבור, אשראי לממשלות, פיקדונות בבנקים וחובות אחרים, למעט אג"ח וניירות ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר.
 (ב) לפירוט בדבר יישום לראשונה של עדכון הוראות הפיקוח על הבנקים בנושא ארגון מחדש של חוב בעייתי ראה [ביאור 1.ח](#).

באור 30 - מידע נוסף על סיכון אשראי, אשראי לציבור והפרשה להפסדי אשראי (המשך)

ב. חובות^(א) (המשך)

2. מידע נוסף על חובות פגומים (המשך)

ג. חובות בעייתיים בארגון מחדש (המשך)

2. ארגונים מחדש שכשלו^{(ב) (כידוה)}

31 בדצמבר					
2014		2015		2016	
יתרת חוב רשומה ⁽²⁾	מספר חוזים	יתרת חוב רשומה ⁽²⁾	מספר חוזים	יתרת חוב רשומה ⁽²⁾	מספר חוזים
במיליוני ש"ח		במיליוני ש"ח		במיליוני ש"ח	
פעילות לווים בישראל					
ציבור-מסחרי					
19	30	14	27	6	67
106	12	7	10	6	6
-	1	-	-	-	6
43	109	37	128	19	309
168	152	58	165	31	388
-	-	-	-	-	-
4	437	10	564	10	2,114
172	589	68	729	41	2,502
-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-
172	589	68	729	41	2,502
פעילות לווים בחו"ל					
ציבור-מסחרי					
16	3	13	8	10	4
69	25	4	9	44	10
85	28	17	17	54	14
1	8	1	4	-	-
86	36	18	21	54	14
-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-
86	36	18	21	54	14
258	625	86	750	95	2,516
-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-
258	625	86	750	95	2,516

(א) אשראי לציבור, אשראי לממשלות, פיקדונות בבנקים וחובות אחרים, למעט אג"ח וניירות ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר.

(ב) חובות שהפכו בשנת הדיווח לחובות בפיגור של 30 ימים או יותר, אשר אורגנו מחדש בארגון מחדש של חוב בעייתי במהלך 12 החודשים שקדמו למועד שבו הם הפכו לחובות בפיגור.

(ג) יתרת החוב הרשומה לסוף הרבעון בו בוצע הכשל.

(ד) החל מיום 1 ביולי 2015 מיישם הבנק עדכון לקובץ שאלות ותשובות בנושא חובות פגומים, סיכון אשראי והפרשה להפסדי אשראי, אשר מחייב, בין היתר, כי החובות המוערכים על בסיס קבוצתי שאורגנו מחדש וארגון מחדש כשל יימחקו לכל המאוחר תוך 60 יום. הבנק יישם את ההוראה בדרך של מכאן ולהבא.

(ה) לפירוט בדבר יישום לראשונה של עדכון הוראות הפיקוח על הבנקים בנושא ארגון מחדש של חוב בעייתי ראה [ביאור 1.ח](#).

באור 30 - מידע נוסף על סיכון אשראי, אשראי לציבור והפרשה להפסדי אשראי (המשך)

ב. חובות^(א) (המשך)

3. מידע נוסף על הלוואות לדיור

יתרות לסוף תקופה לפי שיעור המימון (LTV)^(ב), סוג החזר וסוג ריבית

31 בדצמבר 2016					
יתרת הלוואות לדיור					
סיכון אשראי חוץ מאזני סך הכל	¹ מזה: ריבית משתנה	¹ מזה: בולט ובלון	סך הכל ¹		
במיליוני ש"ח					
1,681	33,256	2,738	50,306	טד 60%	שיעבוד ראשון: שיעור המימון
216	20,339	879	28,740	מעל 60%	
27	56	24	85		שיעבוד משני או ללא שיעבוד
1,924	53,651	3,641	79,131		סך הכל

31 בדצמבר 2015 ^(א)					
יתרת הלוואות לדיור					
סיכון אשראי חוץ מאזני סך הכל	¹ מזה: ריבית משתנה	¹ מזה: בולט ובלון	סך הכל ¹		
במיליוני ש"ח					
3,695	35,715	3,768	51,388	טד 60%	שיעבוד ראשון: שיעור המימון
466	21,898	1,151	30,372	מעל 60%	
56	10	1	45		שיעבוד משני או ללא שיעבוד
4,217	57,623	4,920	81,805		סך הכל

- (א) אשראי לציבור, אשראי לממשלות, פיקדונות בבנקים וחובות אחרים, למעט אג"ח וניירות ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר.
 (ב) היחס בין המסגרת המאושרת בעת העמדת המסגרת לבין שווי הנכס, כפי שאושר על ידי הבנק בעת העמדת המסגרת.
 יחס ה-LTV מהווה אינדיקציה נוספת של הבנק להערכת סיכון הלקוח בעת העמדת המסגרת. מידי רבעון נבדקת הפרשה הקבוצתית המינימאלית בשיעור של 0.35% כנדרש בהוראות בנק ישראל מול הפרשה בשיעור של 0.75% הנדרשת על אשראי בעל LTV הגבוה מ-60%. יש לציין כי הפרשה הקבוצתית גבוהה מההפרשה הנדרשת על פי LTV.
 (ג) הוצג מחדש.

באור 30 - מידע נוסף על סיכון אשראי, אשראי לציבור והפרשה להפסדי אשראי (המשך)

ג. אשראי לציבור וסיכון אשראי חוץ מאזני לפי גודל האשראי של הלווה

31 בדצמבר 2016				
סיכון אשראי חוץ מאזני ^{(א)(ב)}	אשראי ^(א)	מספר לוויים ^(ג)	תקרת האשראי	
			אשראי ללווה באלפי ש"ח	מ
	במיליוני ש"ח		עד	
2,122	698	708,310	10	0
3,879	1,859	375,681	20	10
6,971	4,494	391,419	40	20
7,976	9,034	300,325	80	40
5,531	12,751	169,217	150	80
3,783	16,452	96,854	300	150
3,196	26,257	68,448	600	300
4,201	41,003	54,083	1,200	600
2,503	19,361	14,588	2,000	1,200
2,688	14,126	6,174	4,000	2,000
2,924	11,126	2,516	8,000	4,000
5,108	18,097	1,855	20,000	8,000
5,614	16,746	798	40,000	20,000
19,520	46,667	815	200,000	40,000
11,011	12,674	86	400,000	200,000
12,573	10,403	42	800,000	400,000
4,690	3,849	9	1,200,000	800,000
432	869	1	1,600,000	1,200,000
789	2,895	2	1,888,678	1,600,000
105,511	269,361	2,191,223		סך הכל

31 בדצמבר 2015				
סיכון אשראי חוץ מאזני ^{(א)(ב)}	אשראי ^(א)	מספר לוויים ^(ג)	תקרת האשראי	
			אשראי ללווה באלפי ש"ח	מ
	במיליוני ש"ח		עד	
1,952	794	717,725	10	0
3,697	1,882	363,771	20	10
6,565	4,514	377,455	40	20
7,805	8,720	291,379	80	40
5,437	12,190	163,182	150	80
3,640	15,649	91,885	300	150
2,964	25,692	66,366	600	300
4,234	41,477	54,691	1,200	600
2,687	19,461	14,731	2,000	1,200
2,665	14,264	6,256	4,000	2,000
3,211	11,549	2,612	8,000	4,000
4,599	17,899	1,784	20,000	8,000
5,807	16,961	812	40,000	20,000
20,175	42,292	784	200,000	40,000
13,491	17,200	109	400,000	200,000
12,589	11,892	45	800,000	400,000
5,226	1,926	8	1,200,000	800,000
615	2,205	2	1,600,000	1,200,000
1,613	35	1	2,000,000	1,600,000
1,193	3,065	2	2,184,979	2,000,000
110,165	269,667	2,153,600		סך הכל

ראה הערות [בעמוד הבא](#).

באור 30 - מידע נוסף על סיכון אשראי, אשראי לציבור והפרשה להפסדי אשראי (המשך)

- (א) לפני השפעת הפרשות להפסדי אשראי ולפני השפעת בטחונות המותרים לניכוי לצורך חבות של לווה ושל קבוצת לווים. באשראי מאזני בתוספת שווי הוגן של מכשירים נגזרים בסך 4,597 מיליון ש"ח.
 (ב) סיכון אשראי במכשירים פיננסיים חוץ מאזניים כפי שחושב לצורך מגבלות החבות של לווה.
 (ג) מספר הלווים לפי סך הכל אשראי וסיכון אשראי חוץ מאזני.

הערות כלליות:

החל במדרגת אשראי של 8,000 אלפי ש"ח נערך המיון בשיטת איחוד ספציפי, לגבי יתר הלווים הוצג האשראי באיחוד שכבות. הגדרת "לווה" וכן הגדרת "חבות", לרבות סיכון אשראי חוץ מאזני הינן בהתאם להוראות הפיקוח על הבנקים לתיקון הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 313 בנושא "מגבלות על חבות של לווה ושל קבוצת לווים".

ד. מכשירים פיננסיים חוץ - מאזניים

31 בדצמבר			
2015		2016	
יתרת ההפרשה להפסדי אשראי	יתרות החוזים ^(א)	יתרת ההפרשה להפסדי אשראי	יתרות החוזים ^(א)
במיליוני ש"ח			
א. מכשירים פיננסיים חוץ-מאזניים יתרות החוזים או הסכומים הנקובים שלהם לסוף השנה עסקאות בהן היתרה מייצגת סיכון אשראי:			
4	1,759	1	1,419
אשראי תעודות			
78	6,136	113	5,843
ערביות להבטחת אשראי			
21	19,313	17	19,555
ערביות לרוכשי דירות			
228	17,131	236	15,859
ערביות והתחייבויות אחרות ^(ב)			
30	24,090	26	25,522
מסגרות אשראי של כרטיסי אשראי שלא נוצלו			
37	13,607	24	12,492
מסגרות חח"ד ומסגרות אשראי אחרות בחשבונות לפי דרישה שלא נוצלו			
68	25,350	51	23,209
התחייבויות בלתי חוזרות לתת אשראי שאושר ועדיין לא ניתן ¹			
16	14,423	20	13,833
התחייבויות להוצאת ערביות			
-	4,115	-	2,912
מסגרות לפעילות במכשירים נגזרים שלא נוצלו			
-	3,874	-	2,725
אישור עקרוני לשמירת שיעור ריבית			

1. מזה: חשיפות אשראי בנין מחויבות לספק נזילות למבני איגוח אחרים שלא נוצלו בסך 231 מיליון ש"ח (31 בדצמבר 2015 - 234 מיליון ש"ח) המחויבויות לעיל מהוות חלק קטן יחסית מהמחויבויות של אותם גופי איגוח.

- (א) יתרת החוזים או הסכומים הנקובים שלהם לסוף השנה, לפני השפעת הפרשה להפסדי אשראי.
 (ב) כולל התחייבויות הבנק בנין חלקו בקרן סיכונים של מסלקת המעוף בסך 100 מיליון ש"ח. (כ-31 בדצמבר 2015 סך של 218 מיליון ש"ח).

ה. מידע אודות הלוואות שנמכרו

תמורה בסך 1,623 מיליון ש"ח ו-1,100 מיליון ש"ח התקבלה עבור הלוואות לדיור והלוואות מסחריות, בהתאמה, שנמכרו בשנת 2016 (2015 - 317 מיליון ש"ח עבור הלוואות מסחריות שנמכרו).

למידע נוסף לגבי עסקאות מכירת הלוואות ראה [ביאור 4.226](#), להלן.

ביאור 31 - נכסים והתחייבויות לפי בסיסי הצמדה

31 בדצמבר 2016						
		מטבע חוץ ^(א)			מטבע ישראלי	
סך הכל	פריטים שאינם כספיים ^(ב)	במטבעות אחרים	באירו	בדולרים של ארה"ב	צמוד למדד המחירים לצרכן	לא צמוד
במיליוני ש"ח						
נכסים						
74,757	285	2,615	1,245	7,059	247	63,306
מזומנים ופיקדונות בבנקים						
77,201	1,943	1,599	2,934	31,710	3,701	35,314
ניירות ערך						
1,284	-	-	-	-	-	1,284
ניירות ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר						
261,913	180	4,576	3,931	29,299	44,374	179,553
אשראי לציבור, נטו ^(א)						
642	-	-	54	382	149	57
אשראי לממשלה						
901	901	-	-	-	-	-
השקעות בחברות כלולות						
3,147	3,147	-	-	-	-	-
בניינים וציוד						
10,654	1,536	131	257	3,031	98	5,601
נכסים בגין מכשירים נגזרים						
17	17	-	-	-	-	-
נכסים בלתי מוחשיים ומוניטין						
8,087	1,103	27	4	914	4	6,035
נכסים אחרים						
438,603	9,112	8,948	8,425	72,395	48,573	291,150
סך כל הנכסים						
התחייבויות						
346,854	508	6,726	14,582	88,469	20,389	216,180
פיקדונות הציבור						
3,394	-	39	710	1,640	18	987
פיקדונות מבנקים						
900	-	-	8	824	-	68
פיקדונות הממשלה						
539	-	-	-	5	-	534
ניירות ערך שהושאלו או נמכרו במסגרת הסכמי רכש חוזר						
22,640	-	-	-	-	16,348	6,292
אגרות חוב, שטרי התחייבות וכתבי התחייבות נדחים						
10,677	1,465	132	279	2,729	230	5,842
התחייבויות בגין מכשירים נגזרים						
21,885	1,192	184	27	727	10,603	9,152
התחייבויות אחרות						
406,889	3,165	7,081	15,606	94,394	47,588	239,055
סך כל ההתחייבויות						
31,714	5,947	1,867	(7,181)	(21,999)	985	52,095
הפרש^(ג)						
השפעת מכשירים נגזרים שאינם מגדרים:						
-	141	(2,433)	7,593	22,376	(1,469)	(26,208)
מכשירים נגזרים (למעט אופציות)						
-	138	(31)	(214)	(1,318)	-	1,425
אופציות בכסף, נטו (במונחי נכס בסיס)						
-	-	15	(476)	(180)	-	641
אופציות מחוץ לכסף, נטו (במונחי נכס בסיס)						
31,714	6,226	(582)	(278)	(1,121)	(484)	27,953
סך הכל כללי						
השפעת מכשירים נגזרים שאינם מגדרים:						
-	201	(37)	(253)	(2,012)	-	2,101
אופציות בכסף, נטו (ערך נקוב מהוון)						
-	-	44	(1,447)	(500)	-	1,903
אופציות מחוץ לכסף, נטו (ערך נקוב מהוון)						

- (א) כולל צמודים למטבע חוץ.
 (ב) לרבות מכשירים נגזרים שהבסיס שלהם מתייחס לפריט לא כספי.
 (ג) לאחר ניכוי הפרשות להפסדי אשראי אשר יוחסו לבסיס הצמדה בהתאם להצמדה של האשראי בגינו נוצר בסך- 3,537 מיליון ש"ח.
 (ד) הון עצמי כולל זכויות שאינן מקנות שליטה.

ביאור 31 - נכסים והתחייבויות לפי בסיסי הצמדה (המשך)

31 בדצמבר 2015						
מטבע ישראלי						
מטבע חוץ ^(א)						
סך הכל	פריטים שאינם כספיים ^(ב)	במטבעות אחרים	באירו	בדולרים של ארה"ב	צמוד למדד המחירים לצרכן	לא צמוד
במיליוני ש"ח						
נכסים						
60,455	176	2,407	763	5,951	246	50,912
מזומנים ופיקדונות בבנקים						
69,475	3,320	1,640	2,023	28,228	1,933	32,331
ניירות ערך						
1,764	-	-	-	-	-	1,764
ניירות ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר						
261,399	250	5,849	4,809	28,768	49,178	172,545
אשראי לציבור, נטו ^(ג)						
453	-	-	61	130	195	67
אשראי לממשלה						
924	924	-	-	-	-	-
השקעות בחברות כלולות						
3,095	3,095	-	-	-	-	-
בניינים וציוד						
11,250	716	243	308	3,466	115	6,402
נכסים בגין מכשירים נגזרים						
18	18	-	-	-	-	-
נכסים בלתי מוחשיים ומוניטין						
7,666	577	44	6	896	5	6,138
נכסים אחרים						
416,499	9,076	10,183	7,970	67,439	51,672	270,159
סך כל הנכסים						
התחייבויות						
328,693	464	8,866	13,709	84,646	25,583	195,425
פיקדונות הציבור						
3,859	-	46	385	1,470	72	1,886
פיקדונות מבנקים						
750	-	-	7	703	1	39
פיקדונות הממשלה						
938	-	-	-	-	-	938
ניירות ערך שהושאלו או נמכרו במסגרת הסכמי רכש חוזר						
21,308	-	-	-	-	15,604	5,704
אגרות חוב, שטרי התחייבות וכתבי התחייבות נדחים						
11,098	702	247	305	3,266	222	6,356
התחייבויות בגין מכשירים נגזרים						
20,746	831	215	51	964	9,515	9,170
התחייבויות אחרות						
387,392	1,997	9,374	14,457	91,049	50,997	219,518
סך כל ההתחייבויות						
29,107	7,079	809	(6,487)	(23,610)	675	50,641
הפרש ^(ד)						
השפעת מכשירים נגזרים שאינם מגדרים:						
-	(396)	(1,427)	5,617	23,871	(1,308)	(26,357)
מכשירים נגזרים (למעט אופציות)						
-	-	(64)	102	(654)	-	616
אופציות בכסף, נטו (במונחי נכס בסיס)						
-	-	(41)	(9)	(483)	-	533
אופציות מחוץ לכסף, נטו (במונחי נכס בסיס)						
29,107	6,683	(723)	(777)	(876)	(633)	25,433
סך הכל כלי						
השפעת מכשירים נגזרים שאינם מגדרים:						
-	-	(68)	(100)	(1,257)	-	1,425
אופציות בכסף, נטו (ערך נקוב מהוון)						
-	-	223	(416)	(1,112)	-	1,305
אופציות מחוץ לכסף, נטו (ערך נקוב מהוון)						

(א) כולל צמודים למטבע חוץ.

(ב) לרבות מכשירים נגזרים שהבסיס שלהם מתייחס לפריט לא כספי.

(ג) לאחר ניכוי הפרשות להפסדי אשראי אשר יוחסו לבסיס הצמדה בהתאם להצמדה של האשראי בגינו נוצר בסך - 3,671 מיליון ש"ח.

(ד) הון עצמי כולל זכויות שאינן מקנות שליטה.

ביאור 32 - נכסים והתחייבויות לפי מטבע ולפי תקופה לפירעון^(א)

31 בדצמבר 2016				
תזרימי מזומנים עתידיים חוזיים צפויים				
מט"ח	מט"ח	מט"ח	מט"ח	
שנה	שלושה חודשים	שלושה חודשים	עד דרישה	
עד שנתיים	עד שנה ^(ב)	עד חודשים ^(ג)	עד חודש ^(ד)	
במיליוני ש"ח				
מטבע ישראלי (לרבות צמוד מט"ח):				
30,831	60,972	22,636	101,865	נכסים ¹
9,016	46,914	22,668	177,895	התחייבויות ²
21,815	14,058	(32)	(76,030)	הפרש
28,021	39,633	17,171	34,836	מזה: אשראי לציבור ¹
6,810	35,696	21,775	168,219	מזה: פיקדונות הציבור ²
184	(16,102)	(605)	(13,323)	מכשירים נגזרים (למעט אופציות)
193	140	205	34	אופציות (במונחי נכס הבסיס)
22,192	(1,904)	(432)	(89,319)	הפרש לאחר השפעת מכשירים נגזרים
מטבע חוץ^(א)				
11,629	16,742	11,636	21,469	נכסים ¹
3,062	18,939	12,753	83,160	התחייבויות ²
8,567	(2,197)	(1,117)	(61,691)	הפרש
5,193	7,616	5,363	8,639	מזה: אשראי לציבור ¹
2,608	16,754	11,274	79,229	מזה: פיקדונות הציבור ²
4,368	(2,463)	1,590	(50,028)	מזה: הפרש בדולר
2,765	(876)	719	(4,707)	מזה: הפרש בגין פעילות חוץ
(184)	16,102	605	13,323	מכשירים נגזרים (למעט אופציות)
(193)	(140)	(205)	(34)	אופציות (במונחי נכס הבסיס)
8,190	13,765	(717)	(48,402)	הפרש לאחר השפעת מכשירים נגזרים
סך הכל				
42,460	77,714	34,272	123,334	נכסים ¹
12,078	65,853	35,421	261,055	התחייבויות ²
30,382	11,861	(1,149)	(137,721)	הפרש ^(ה)
33,214	47,249	22,534	43,475	מזה: אשראי לציבור ¹
9,418	52,450	33,049	247,448	מזה: פיקדונות הציבור ²

הערות:

- (א) בביאור זה מוצגים תזרימי המזומנים העתידיים החוזיים הצפויים בגין סעיפי הנכסים וההתחייבויות לפי מטבעות, בהתאם לתקופות הנותרות למועד הפרעון החוזי של כל תזרים. הנתונים מוצגים בניכוי מחיקות חשבונאיות והפרשות להפסדי אשראי.
- (ב) נכסים ללא תקופת פירעון כולל נכסים בסך 693 מיליון ש"ח שזמן פרעונם עבר.
- (ג) לא כולל מטבע ישראלי צמוד למטבע חוץ.
- (ד) כפי שנכללה בביאור 31 "נכסים והתחייבויות לפי בסיס הצמדה", לרבות סכומים חוץ מאזניים בגין נגזרים, שאינם מסולקים נטו.
- (ה) שיעור תשואה חוזי הינו שיעור הריבית המנכה את תזרימי המזומנים החוזיים הצפויים המוצגים בביאור זה בגין פריט כספי אל היתרה המאזנית שלו.
- (ו) אשראי בתנאי חח"ד, שסווג בהתאם לתקופת המסגרת, הינו בסך 9.6 מיליארד ש"ח. אשראי בחריגה בסך 0.9 מיליארד ש"ח, סווג ללא מועד פרעון.
- (ז) אין הפרש זה משקף בהכרח חשיפה בריבית ו/או במאזני הצמדה.
- הערה: סך הכל התחייבויות ממוריאליות שכנגדן ניתן אשראי לטווח קצר בבנק הינו 4.9 מיליארד ש"ח.

שיעור תשואה חוזי ^(ה) באחוזים	יתרה מאזנית ^(ט)								
	סך הכל	ללא תקופת פרעון ^(ב)	סך הכל תזרימי מזומנים	מעל עשרים שנים	מעל עשר עד עשרים שנים	מעל חמש עד עשר שנים	מעל ארבע עד חמש שנים	מעל שלוש עד ארבע שנים	מעל שנתיים עד שלוש שנים
2.90	341,590	4,048	383,190	13,938	40,073	47,213	18,560	20,289	26,813
1.43	288,443	879	295,569	3,781	2,954	8,276	5,137	12,402	6,526
	53,147	3,169	87,621	10,157	37,119	38,937	13,423	7,887	20,287
3.61	223,926	2,126	264,560	11,592	38,128	39,764	13,747	18,565	23,103
1.99	236,637	68	242,404	-	554	2,638	1,651	1,414	3,647
	(27,723)	-	(29,162)	-	(147)	448	(790)	(465)	1,638
	2,066	-	2,200	-	-	-	-	708	920
	27,490	3,169	60,659	10,157	36,972	39,385	12,633	8,130	22,845
3.40	87,901	1,649	98,328	1,075	4,188	13,346	4,782	6,808	6,653
1.88	115,281	70	120,688	4	55	354	380	556	1,425
	(27,380)	1,579	(22,360)	1,071	4,133	12,992	4,402	6,252	5,228
3.60	37,807	1,642	38,834	157	689	2,815	2,264	2,599	3,499
1.91	109,709	29	111,316	1	-	322	160	237	731
	(16,521)	1,775	(13,766)	1,030	3,535	12,067	3,999	4,990	7,146
	8,908	55	11,007	258	1,288	3,455	2,579	2,692	2,834
	27,582	-	29,162	-	147	(448)	790	465	(1,638)
	(2,204)	-	(2,200)	-	-	-	-	(708)	(920)
	(2,002)	1,579	4,602	1,071	4,280	12,544	5,192	6,009	2,670
3.00	429,491	5,697	481,518	15,013	44,261	60,559	23,342	27,097	33,466
1.56	403,724	949	416,257	3,785	3,009	8,630	5,517	12,958	7,951
	25,767	4,748	65,261	11,228	41,252	51,929	17,825	14,139	25,515
3.61	261,733	3,768	303,394	11,749	38,817	42,579	16,011	21,164	26,602
1.96	346,346	97	353,720	1	554	2,960	1,811	1,651	4,378

ביאור 32 - נכסים והתחייבויות לפי מטבע ולפי תקופה לפירעון^(א) (המשך)

31 בדצמבר 2015			
תזרימי מזומנים עתידיים חוזיים צפויים			
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח
עד דרישה ועד חודש ⁽¹⁾	עד שלושה חודשים ⁽¹⁾	עד שלושה חודשים ⁽¹⁾	עד שנתיים
מטבע ישראלי (לרבות צמוד מט"ח):			
93,336	20,412	57,288	30,828
170,116	18,473	38,210	16,970
(76,780)	1,939	19,078	13,858
37,901	16,285	37,463	27,640
159,358	16,220	32,677	7,581
(7,869)	(408)	(16,775)	145
(808)	298	(231)	4
(85,457)	1,829	2,072	14,007
מטבע חוץ^(א)			
19,977	7,970	14,934	9,356
77,142	12,502	20,547	3,428
(57,165)	(4,532)	(5,613)	5,928
8,839	6,626	8,808	4,483
73,220	11,771	18,450	2,745
(44,941)	(5,462)	(4,680)	5,444
(6,228)	1,805	(1,303)	2,208
7,869	408	16,775	(145)
808	(298)	231	(4)
(48,488)	(4,422)	11,393	5,779
סך הכל			
113,313	28,382	72,222	40,184
247,258	30,975	58,757	20,398
(133,945)	(2,593)	13,465	19,786
46,740	22,911	46,271	32,123
232,578	27,991	51,127	10,326

הערות:

- (א) בביאור זה מוצגים תזרימי המזומנים העתידיים החוזיים הצפויים בגין סעיפי הנכסים וההתחייבויות לפי מטבעות, בהתאם לתקופות הנותרות למועד הפרעון החוזי של כל תזרים. הנתונים מוצגים בניכוי מחיקות חשבונאיות והפרשות להפסדי אשראי.
- (ב) נכסים ללא תקופת פירעון כולל נכסים בסך 568 מיליון ש"ח שזמן פרעונם עבר.
- (ג) לא כולל מטבע ישראלי צמוד למטבע חוץ.
- (ד) כפי שנכללה **בביאור 31** "נכסים והתחייבויות לפי בסיסי הצמדה", לרבות סכומים חוץ מאזניים בגין נגזרים, שאינם מסולקים נטו.
- (ה) שיעור תשואה חוזי הינו שיעור הריבית המנכה את תזרימי המזומנים החוזיים הצפויים המוצגים בביאור זה בגין פריט כספי אל היתרה המאזנית שלו.
- (ו) אשראי בתנאי חח"ד, שסווג בהתאם לתקופת המסגרת, הינו בסך 10.6 מיליארד ש"ח. אשראי בחריגה בסך 0.9 מיליארד ש"ח, סווג ללא מועד פרעון.
- (ז) אין הפרש זה משקף בהכרח חשיפה בריבית ו/או במאזני הצמדה.
- הערה: סך הכל התחייבויות ממוריאליות שכנגדן ניתן אשראי לטווח קצר בבנק הינו 4.9 מיליארד ש"ח.

שיעור תשואה חוזי ^(ה) באחוזים	יתרה מאזנית ^(ד)								
	סך הכל	ללא תקופת פרעון ^(ב)	סך הכל תזרימי מזומנים	מעל עשרים שנים	מעל עשר עד עשרים שנים	מעל חמש עד עשר שנים	מעל ארבע עד חמש שנים	מעל שלוש עד ארבע שנים	מעל שנתיים עד שלוש שנים
2.03	324,041	2,538	365,204	13,987	41,126	47,720	18,061	18,928	23,518
1.65	272,832	1,468	278,737	2,386	4,094	10,529	8,514	4,686	4,759
	51,209	1,070	86,467	11,601	37,032	37,191	9,547	14,242	18,759
3.52	221,725	749	261,161	12,168	37,861	38,663	14,141	17,154	21,885
1.18	221,301	-	226,302	-	525	3,759	1,311	2,032	2,839
	(22,179)	-	(24,390)	-	(195)	(758)	(823)	1,697	596
	1,055	-	1,107	-	-	-	726	930	188
	30,085	1,070	63,184	11,601	36,837	36,433	9,450	16,869	19,543
2.45	83,382	472	91,776	4,375	5,797	11,465	5,865	5,573	6,464
1.51	112,563	3	117,276	1	417	97	438	1,300	1,404
	(29,181)	469	(25,500)	4,374	5,380	11,368	5,427	4,273	5,060
3.48	39,424	449	41,181	177	733	2,252	2,993	2,694	3,576
1.10	106,928	-	108,501	1	356	97	159	771	931
	(21,477)	914	(21,094)	3,761	4,696	9,925	3,302	3,232	3,629
	5,872	23	6,740	74	583	2,023	2,958	2,238	2,382
	22,574	-	24,390	-	195	758	823	(1,697)	(596)
	(1,055)	-	(1,107)	-	-	-	(726)	(930)	(188)
	(7,662)	469	(2,217)	4,374	5,575	12,126	5,524	1,646	4,276
2.12	407,423	3,010	456,980	18,362	46,923	59,185	23,926	24,501	29,982
1.61	385,395	1,471	396,013	2,387	4,511	10,626	8,952	5,986	6,163
	22,028	1,539	60,967	15,975	42,412	48,559	14,974	18,515	23,819
3.51	261,149	1,198	302,342	12,345	38,594	40,915	17,134	19,848	25,461
1.16	328,229	-	334,803	1	881	3,856	1,470	2,803	3,770

ביאור 33א - יתרות ואומדני שווי הוגן של מכשירים פיננסיים

א. כללי

הביאור כולל מידע בדבר הערכת השווי ההוגן של מכשירים פיננסיים על פי הנחיות המפקח על הבנקים. לרוב המכשירים הפיננסיים בבנק לא ניתן לצטט "מחיר שוק" מכיוון שלא קיים שוק פעיל בו הם נסחרים. לפיכך, השווי ההוגן במקרים אלה נאמד על פי הערך הנוכחי של תזרים המזומן העתידי המהווה בשיעור ריבית המשקף את רמת הריבית בו היתה מבוצעת עסקה דומה ביום הדיווח. אומדן של השווי ההוגן מחושב באמצעות הערכת תזרים המזומן העתידי וקביעת שיעור ריבית הנכיון שהוא סובייקטיבי. לכן, עבור רוב המכשירים הפיננסיים, הערכת השווי ההוגן המוצגת אינה בהכרח אינדיקציה לשווי מימוש של המכשיר הפיננסי ביום הדיווח. הערכת השווי ההוגן נערכה לפי שיעורי הריבית התקפים למועד הדיווח ואינה לוקחת בחשבון את התנודתיות של שיעורי הריבית. בהנחת שיעורי ריבית אחרים יתקבלו ערכי שווי הוגן שיכול שיהיו שונים באופן מהותי. בעיקר הדברים אמורים לגבי המכשירים הפיננסיים בריבית קבועה או שאינם נושאים ריבית. בנוסף, בקביעת ערכי השווי ההוגן לא הובאו בחשבון העמלות שיתקבלו או ישולמו אגב הפעילות העסקית. יותר מכך, הפער בין היתרה במאזן לבין יתרות השווי ההוגן יתכן ולא ימומש מכיוון שברוב המקרים עשויים להחזיק את המכשיר הפיננסי עד לפרעון. בשל כל אלו יש להדגיש כי אין בנתונים הכלולים בביאור זה כדי להצביע על שווי הקבוצה כעסק חי. כמו כן, בשל הקשת הרחבה של טכניקות הערכה והאומדנים האפשריים ליישום במהלך ביצוע הערכת השווי ההוגן, יש להיזהר בעת עריכת השוואות ערכי שווי הוגן בין בנקים שונים.

ב. עיקרי השיטות וההנחות לצורך אומדן השווי ההוגן של המכשירים הפיננסיים

נכסים פיננסיים:

אשראי לציבור - השווי ההוגן של יתרת האשראי לציבור נאמד לפי שיטת הערך הנוכחי של תזרימי מזומן עתידיים מנוכים בשיעור נכיון מתאים. יתרת האשראי מוינה למספר קטגוריות בהתאם למגזר הפעילות וכן לדרוג האשראי של הלווים. בכל קטגוריה חושב התזרים של התקבולים העתידיים (קרן וריבית) לפי בסיסי ההצמדה השונים. תקבולים אלה הונו בשיעורי ריבית המשקפים את רמת הסיכון והמרווח הממוצע הגלומים באשראי באותה קטגוריה ואת תקופת האשראי.

בדרך כלל שיעור ריבית זה נקבע לפי שיעור ריבית לפיו נעשות עסקאות דומות במועד הדיווח.

השווי ההוגן של יתרות חובה בחשבונות עו"ש, הוערך בהתאם לערך במאזן.

השווי ההוגן של חובות פגומים חושב תוך שימוש בשיעורי ריבית המשקפים את סיכון האשראי הגבוה הגלום בהם. בכל מקרה שיעורי ריבית אלה משקפים את שיעורי הריבית הגבוהים ביותר המשמשים את הקבוצה בעסקאות במועד הדיווח באותו מגזר.

שווי הוגן של יתרות עו"ש שסווגו כחובות פגומים חושב בהתאם לאומדן המח"מ שלהם ולפי שיעורי הריבית המירביים הנהוגים בבנק.

תזרימי המזומנים העתידיים עבור חובות פגומים חושבו לאחר ניכוי השפעות של מחיקות חשבונאיות והפרשות להפסדי אשראי.

פיקדונות בבנקים, ואשראי לממשלות - שיטת היוון תזרימי מזומנים עתידיים לפי שיעורי ריבית שבהם בוצעו עסקאות דומות במועד הדיווח.

ניירות ערך - ניירות ערך סחירים לפי שווי שוק. ניירות ערך שאינם סחירים, מניות לפי עלות ואגרות חוב לפי מודל המביא בחשבון את הערך הנוכחי של תזרימי המזומנים העתידיים מנוכים בשיעור ניכיון מתאים והמביאים בחשבון גם את ההסתברות לכשל וערך השוק.

התחייבויות פיננסיות:

פיקדונות הציבור - יתרת הפיקדונות מוינה למספר קטגוריות בהתאם למגזרי הפעילות, בסיסי ההצמדה ותקופת ההפקדה. בכל קטגוריה חושב התזרים של התשלומים העתידיים (קרן וריבית). תשלומים אלה הונו בשיעורי ריבית המשקפים את שיעור הריבית הממוצע בו הקבוצה מגייסת פיקדונות דומים מאותה קטגוריה לתקופה שנותרה עד לפרעון. חשבונות עובר ושב (עו"ש) ופיקדונות ללא זמן פרעון-היתרה במאזן נחשבת כאומדן של השווי ההוגן.

פיקדונות מבנקים ופיקדונות ממשלות השווי ההוגן נאמד בשיטת היוון תזרימי מזומן עתידיים לפי אומדן שיעורי הריבית שבהם הקבוצה עשויה לגייס פיקדונות דומים במועד הדיווח.

אגרות חוב, שטרי התחייבות וכתבי התחייבות נדחים - לפי שווי שוק או בשיטת היוון תזרימי מזומנים עתידיים לפי שיעור ריבית בו הקבוצה מגייסת פיקדונות דומים, או יכולה להנפיק כתבי התחייבות דומים ביום הדיווח.

ביאור 33א - יתרות ואומדני שווי הוגן של מכשירים פיננסיים (המשך)

נכסים והתחייבויות פיננסיים אחרים:

מכשירים פיננסיים נגזרים:

מכשירים פיננסיים נגזרים שיש להם שוק פעיל הוערכו לפי שווי שוק שנקבע בשוק העיקרי. כאשר קיימים מספר שווקים בהם נסחר המכשיר, ההערכה נעשתה לפי השוק הפעיל ביותר. מכשירים פיננסיים נגזרים שאינם נסחרים בשוק פעיל הוערכו לפי מודלים המשמשים את הבנק בפעילותו השוטפת והלוקחים בחשבון את הסיכונים הגלומים במכשיר הפיננסי (סיכון שוק, סיכון אשראי וכיוצא בזה).

31 בדצמבר 2016				
סך הכל	שווי הוגן			יתרה במאזן
	רמה 3 ^(א)	רמה 2 ^(א)	רמה 1 ^(א)	
במיליוני ש"ח				
נכסים פיננסיים				
74,761	2,301	7,134	65,326	74,757
מזומנים ופיקדונות בבנקים				
77,201	2,407	24,457	50,337	77,201
ניירות ערך ^(ב)				
1,284	-	-	1,284	1,284
ניירות ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר				
260,630	184,726	73,382	2,522	261,913
אשראי לציבור, נטו				
669	642	27	-	642
אשראי לממשלות				
10,654	967	8,960	727	10,654
נכסים בגין מכשירים נגזרים				
1,756	776	-	980	1,755
נכסים פיננסיים אחרים				
426,955	191,819	113,960	121,176 ^(ג)	428,206
סך כל הנכסים הפיננסיים				
התחייבויות פיננסיות				
347,919	113,396	232,144	2,379	346,854
פיקדונות הציבור				
3,378	76	3,302	-	3,394
פיקדונות מבנקים				
919	86	833	-	900
פיקדונות מממשלות				
539	-	-	539	539
ניירות ערך שהושאלו או נמכרו במסגרת הסכמי רכש חוזר				
23,926	6,119	12	17,795	22,640
אגרות חוב, שטרי התחייבות וכתבי התחייבות נידחים				
10,677	407	9,542	728	10,677
התחייבויות בגין מכשירים נגזרים				
8,447	1,407	5,294	1,746	8,446
התחייבויות פיננסיות אחרות				
395,805	121,491	251,127	23,187 ^(ג)	393,450
סך כל ההתחייבויות הפיננסיות				
מכשירים פיננסיים חוץ מאזניים				
353	353	-	-	353
עסקאות בהן היתרה מייצגת סיכון אשראי				
16,948	16,765	183	-	16,948
בנוסף, התחייבויות בגין זכויות עובדים ברוטו - פנסיה ופיצויים ^(ד)				

(א) רמה 1 - מדידות שווי הוגן המשתמשות במחירים מצוטטים בשוק פעיל.

רמה 2 - מדידות שווי הוגן המשתמשות בנתונים נצפים משמעותיים אחרים.

רמה 3 - מדידות שווי הוגן המשתמשות בנתונים לא נצפים משמעותיים.

(ב) לפירוט נוסף על יתרה במאזן ושווי הוגן של ניירות ערך ראה [ביאור 12](#) ניירות ערך.

(ג) מזה: נכסים והתחייבויות בסך 120,850 מיליון ש"ח ובסך 156,667 מיליון ש"ח. בהתאמה אשר היתרה במאזן שלהם זהה לשווי הוגן (מכשירים המוצגים במאזן לפי שווי הוגן) או מהווה קירוב לשווי הוגן (מכשירים לתקופה מקורית של עד 3 חודשים לגביהם נעשה שימוש ביתרה במאזן כקירוב לשווי הוגן). למידע נוסף על מכשירים שנמדדו בשווי הוגן על בסיס חוזר ונשנה ועל בסיס שאינו חוזר ונשנה ראה [ביאורים 233-133](#).

(ד) ההתחייבות מוצגת בברוטו, אינה מתחשבת בנכסי התכנית המנוהלים כנגדה.

ביאור 33א - יתרות ואומדני שווי הוגן של מכשירים פיננסיים (המשך)

31 בדצמבר 2015					
סך הכל	שווי הוגן			יתרה במאזן	במיליוני ש"ח
	רמה 3 ^(א)	רמה 2 ^(א)	רמה 1 ^(א)		
נכסים פיננסיים					
60,505	1,656	6,431	52,418	60,455	מזומנים ופיקדונות בכנקים
69,475	3,053	19,491	46,931	69,475	ניירות ערך ^(ב)
1,764	-	-	1,764	1,764	ניירות ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר
261,381	190,601	68,534	2,246	261,399	אשראי לציבור, נטו
467	441	26	-	453	אשראי לממשלות
11,250	1,403	8,931	916	11,250	נכסים בגין מכשירים נגזרים
1,644	1,093	-	551	1,643	נכסים פיננסיים אחרים
406,486	198,247	103,413	104,826 ^(ג)	406,439	סך כל הנכסים הפיננסיים
התחייבויות פיננסיות					
330,290	124,612	203,012	2,666	328,693	פיקדונות הציבור
3,833	56	3,777	-	3,859	פיקדונות מבנקים
774	86	688	-	750	פיקדונות מממשלות
938	-	-	938	938	ניירות ערך שהושאלו או נמכרו במסגרת הסכמי רכש חוזר
22,944	4,724	340	17,880	21,308	אגרות חוב, שטרי התחייבות וכתבי התחייבות נידחים
11,098	252	9,932	914	11,098	התחייבויות בגין מכשירים נגזרים
7,868	1,480	5,025	1,363	7,871	התחייבויות פיננסיות אחרות
377,745	131,210	222,774	23,761 ^(ג)	374,517	סך כל ההתחייבויות הפיננסיות
מכשירים פיננסיים חוץ מאזניים					
347	347	-	-	347	עסקאות בהן היתרה מייצגת סיכון אשראי
15,764	15,570	194	-	15,764	בנוסף, התחייבויות בגין זכויות עובדים ברוטו - פנסיה ופיצויים ^(ד)

- (א) רמה 1 - מדידות שווי הוגן המשתמשות במחירים מצוטטים בשוק פעיל.
 רמה 2 - מדידות שווי הוגן המשתמשות בנתונים נצפים משמעותיים אחרים.
 רמה 3 - מדידות שווי הוגן המשתמשות בנתונים לא נצפים משמעותיים.
 (ב) לפירוט נוסף על יתרה במאזן ושווי הוגן של ניירות ערך ראה [ביאור 12](#) ניירות ערך.
 (ג) מזה: נכסים והתחייבויות בסך 113,254 מיליון ש"ח ובסך 130,250 מיליון ש"ח, בהתאמה אשר היתרה במאזן שלהם זהה לשווי הוגן (מכשירים המוצגים במאזן לפי שווי הוגן) או מהווה קירוב לשווי הוגן (מכשירים לתקופה מקורית של עד 3 חודשים לגביהם נעשה שימוש ביתרה במאזן כקירוב לשווי הוגן). למידע נוסף על מכשירים שנמדדו בשווי הוגן על בסיס חוזר ונשנה ועל בסיס שאינו חוזר ונשנה ראה [ביאורים 233-233](#).
 (ד) ההתחייבות מוצגת בברוטו, אינה מתחשבת בנכסי התכנית המנוהלים כנגדה.

ביאור 233 - פריטים הנמדדים בשווי הוגן
א. פריטים הנמדדים בשווי הוגן על בסיס חוזר ונשנה

31 בדצמבר 2016			
מדידות שווי הוגן המשתמשות ב -			
מחירים	נתונים נצפים	נתונים לא נצפים	סך הכל שווי הוגן
מצוטטים בשוק פעיל (רמה 1)	משמעותיים אחרים (רמה 2)	משמעותיים (רמה 3)	
במיליוני ש"ח			
נכסים			
ניירות ערך זמינים למכירה:			
33,382	2,027	-	35,409
אגרות חוב ממשלת ישראל			
9,994	1,935	-	11,929
אגרות חוב ממשלות זרות			
-	23	-	23
אגרות חוב מוסדות פיננסים בישראל			
44	7,416	-	7,460
אגרות חוב מוסדות פיננסים זרים			
-	8,323	1,426	9,749
אגרות חוב מגובי נכסים (ABS) או מגובי משכנתאות (MBS)			
68	228	-	296
אגרות חוב אחרות בישראל			
-	1,882	-	1,882
אגרות חוב אחרות זרים			
961	-	-	961
מניות וקרנות נאמנות זמינות למכירה			
44,449	21,834	1,426	67,709
סך הכל ניירות ערך זמינים למכירה			
ניירות ערך למסחר:			
5,091	-	-	5,091
אגרות חוב ממשלת ישראל			
505	1,953	-	2,458
אגרות חוב ממשלות זרות			
159	-	-	159
אגרות חוב מוסדות פיננסים בישראל			
-	104	-	104
אגרות חוב מוסדות פיננסים זרים			
-	280	-	280
אגרות חוב מגובי נכסים (ABS) או מגובי משכנתאות (MBS)			
132	-	-	132
אגרות חוב אחרות בישראל			
-	286	-	286
אגרות חוב אחרות בחו"ל			
1	-	-	1
מניות וקרנות נאמנות למסחר			
5,888	2,623	-	8,511
סך הכל ניירות ערך למסחר			
נכסים בגין מכשירים נגזרים:			
-	137	202	339
חוזי שקל - מדד			
33	5,482	130	5,645
חוזי ריבית			
1	2,368	575	2,944
חוזי מטבע - חוץ			
432	958	57	1,447
חוזי מניות			
6	15	3	24
חוזי סחורות ואחרים			
255	-	-	255
פעילות בשוק המעוף			
727	8,960	967	10,654
סך הכל נכסים בגין מכשירים נגזרים			
אחרים:			
2,522	5	-	2,527
אשראי ופקדונות בגין השאלות ניירות ערך			
1,284	-	-	1,284
ניירות ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר			
980	-	-	980
אחר			
4,786	5	-	4,791
סך הכל אחרים			
55,850	33,422	2,393	91,665
סך כל הנכסים			

ביאור 333 - פריטים הנמדדים בשווי הוגן (המשך)

א. פריטים הנמדדים בשווי הוגן על בסיס חוזר ונשנה (המשך)

31 בדצמבר 2016			
מדידות שווי הוגן המשתמשות ב-			
מחירים	נתונים נצפים	נתונים לא נצפים	סך הכל שווי הוגן
מצוטטים בשוק פעיל (רמה 1)	משמעותיים אחרים (רמה 2)	משמעותיים (רמה 3)	
במיליוני ש"ח			
התחייבויות			
התחייבויות בגין מכשירים נגזרים:			
-	238	162	400
חוזי שקל - מדד			
37	5,250	-	5,287
חוזי ריבית			
1	3,058	245	3,304
חוזי מטבע - חוץ			
432	983	-	1,415
חוזי מניות			
7	13	-	20
חוזי סחורות ואחרים			
251	-	-	251
פעילות בשוק המעוף			
728	9,542	407	10,677
סך הכל התחייבויות בגין מכשירים נגזרים			
אחרים:			
2,379	16	34	2,429
פקדונות בגין השאלות ניירות ערך			
539	-	-	539
ניירות ערך שהושאלו או נמכרו במסגרת הסכמי רכש חוזר			
1,746	-	-	1,746
אחרים			
4,664	16	34	4,714
סך הכל אחרים			
5,392	9,558	441	15,391
סך כל התחייבויות			

ביאור 333 - פריטים הנמדדים בשווי הוגן (המשך)

א. פריטים הנמדדים בשווי הוגן על בסיס חוזר ונשנה (המשך)

31 בדצמבר 2015			
מדידות שווי הוגן המשתמשות ב -			
מחירים מצוטטים בשוק פעיל (רמה 1)	נתונים נצפים משמעותיים (רמה 2)	נתונים לא נצפים משמעותיים (רמה 3)	סך הכל שווי הוגן
במיליוני ש"ח			
נכסים			
ניירות ערך זמינים למכירה:			
26,954	1,599	-	28,553
אגרות חוב ממשלת ישראל			
7,339	789	-	8,128
אגרות חוב ממשלות זרות			
-	35	-	35
אגרות חוב מוסדות פיננסיים בישראל			
157	6,105	-	6,262
אגרות חוב מוסדות פיננסיים זרים			
-	7,563	2,003	9,566
אגרות חוב מגובי נכסים (ABS) או מגובי משכנתאות (MBS)			
113	473	-	586
אגרות חוב אחרות בישראל			
20	1,674	-	1,694
אגרות חוב אחרות זרים			
1,653	-	-	1,653
מניות וקרנות נאמנות זמינות למכירה			
36,236	18,238	2,003	56,477
סך הכל ניירות ערך זמינים למכירה			
ניירות ערך למסחר:			
6,632	32	-	6,664
אגרות חוב ממשלת ישראל			
3,056	2	-	3,058
אגרות חוב ממשלות זרות			
238	-	-	238
אגרות חוב מוסדות פיננסיים בישראל			
-	148	-	148
אגרות חוב מוסדות פיננסיים זרים			
-	751	-	751
אגרות חוב מגובי נכסים (ABS) או מגובי משכנתאות (MBS)			
152	-	-	152
אגרות חוב אחרות בישראל			
-	320	-	320
אגרות חוב אחרות בחו"ל			
617	-	-	617
מניות וקרנות נאמנות למסחר			
10,695	1,253	-	11,948
סך הכל ניירות ערך למסחר			
נכסים בגין מכשירים נגזרים:			
-	170	174	344
חוזי שקל - מדד			
30	6,043	297	6,370
חוזי ריבית			
-	2,292	770	3,062
חוזי מטבע - חוץ			
517	420	129	1,066
חוזי מניות			
7	6	33	46
חוזי סחורות ואחרים			
362	-	-	362
פעילות בשוק המעוף			
916	8,931	1,403	11,250
סך הכל נכסים בגין מכשירים נגזרים			
אחרים:			
2,246	6	-	2,252
אשראי ופקדונות בגין השאלות ניירות ערך			
1,764	-	-	1,764
ניירות ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר			
551	-	-	551
אחר			
4,561	6	-	4,567
סך הכל אחרים			
52,408	28,428	3,406	84,242
סך כל הנכסים			

ביאור 333 - פריטים הנמדדים בשווי הוגן (המשך)

א. פריטים הנמדדים בשווי הוגן על בסיס חוזר ונשנה (המשך)

31 בדצמבר 2015					
מדידות שווי הוגן המשתמשות ב -					
סך הכל שווי הוגן	נתונים לא נצפים משמעותיים (רמה 3)	נתונים נצפים משמעותיים אחרים (רמה 2)	מחירים מצוטטים בשוק פעיל (רמה 1)	מחירים מצוטטים בשוק פעיל (רמה 1)	
במיליוני ש"ח					
התחייבויות					
התחייבויות בגין מכשירים נגזרים:					
392	53	339	-		חוזי שקל - מדד
6,095	-	6,065	30		חוזי ריבית
3,129	199	2,930	-		חוזי מטבע - חוץ
1,076	-	559	517		חוזי מניות
46	-	39	7		חוזי סחורות ואחרים
360	-	-	360		פעילות בשוק המעוף
11,098	252	9,932	914		סך הכל התחייבויות בגין מכשירים נגזרים
אחרים:					
2,699	13	20	2,666		פקדונות בגין השאלות ניירות ערך
938	-	-	938		ניירות ערך שהושאלו או נמכרו במסגרת הסכמי רכש חוזר
1,363	-	-	1,363		אחרים
5,000	13	20	4,967		סך הכל אחרים
16,098	265	9,952	5,881		סך כל התחייבויות

ביאור 333 - פריטים הנמדדים בשווי הוגן (המשך)
ב. פריטים הנמדדים בשווי הוגן על בסיס שאינו חוזר ונשנה

31 בדצמבר 2016					
מדידות שווי הוגן המשתמשות ב -					
סך כל הרווח (הפסד) בגין שינויים בשווי בתקופה	סך הכל שווי הוגן	נתונים לא נצפים משמעותיים (רמה 3)	נתונים נצפים משמעותיים אחרים (רמה 2)	מחירים מצוטטים בשוק פעיל (רמה 1)	
במיליוני ש"ח					
					אשראי פגום שגבייתו מותנית בביטחון
	968	968	-	-	
291					
291	968	968	-	-	סך הכל
31 בדצמבר 2015					
מדידות שווי הוגן המשתמשות ב -					
סך כל הרווח (הפסד) בגין שינויים בשווי בתקופה	סך הכל שווי הוגן	נתונים לא נצפים משמעותיים (רמה 3)	נתונים נצפים משמעותיים אחרים (רמה 2)	מחירים מצוטטים בשוק פעיל (רמה 1)	
במיליוני ש"ח					
					אשראי פגום שגבייתו מותנית בביטחון
	1,132	1,132	-	-	
14					
14	1,132	1,132	-	-	סך הכל

ביאור 33ג - שינויים בפריטים הנמדדים בשווי הוגן על בסיס חוזר ונשנה שנכללו ברמה 3

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2016												
רווחים (הפסדים) שטרם מומשו בגין מכשירים המוחזקים ליום 31 בדצמבר 2016	שווי הוגן ליום 31 בדצמבר 2016	העברות מרמה 3 ^(א)	העברות אל רמה 3 ^(א)	התאמות מתרגום דוחות כספיים	מכירות סילוקים	רכישות והנפקות	רווחים (הפסדים) נטו שמומשו/טרם מומשו ונכללו:		שווי הוגן לתחילת השנה והפסד	בדוח רווח	ברוח כולל אחר ^(ב)	
							מכירות	רכישות				
במיליוני ש"ח												
נכסים												
ניירות ערך זמינות למכירה:												
	14	1,426	-	-	-	(278)	(378)	130	10	(61)	2,003	MBS/ABS
	14	1,426	-	-	-	(278)	(378)	130	10	(61)	2,003	סך כל אגרות חוב זמינות למכירה
	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	מניות זמינות למכירה
	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	סך הכל אגרות חוב למסחר
	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	מניות למסחר
נכסים בגין מכשירים נגזרים:												
	32	202	(24)	35	-	-	-	-	-	17	174	חוזי שקל - מדד
	(160)	130	-	-	-	(163)	-	-	-	(4)	297	חוזי ריבית
	299	575	-	-	-	-	-	572	-	(767)	770	חוזי מטבע - חוץ
	36	57	-	-	-	-	-	-	-	(72)	129	חוזי מניות
	1	3	-	-	-	-	-	-	-	(30)	33	חוזי סחורות ואחרים
	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	פעילות בשוק המעוף
	208	967	(24)	35	-	(163)	-	572	-	(856)	1,403	סך כל נכסים בגין מכשירים נגזרים
	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	סך כל אחרים
	222	2,393	(24)	35	-	(441)	(378)	702	10	(917)	3,406	סך כל הנכסים
התחייבויות												
התחייבויות בגין מכשירים נגזרים:												
	159	162	(38)	37	-	-	-	-	-	110	53	חוזי שקל - מדד
	56	245	-	-	-	-	-	-	-	46	199	חוזי מטבע - חוץ
	215	407	(38)	37	-	-	-	-	-	156	252	סך כל התחייבויות בגין מכשירים נגזרים
	13	34	-	-	-	-	-	-	-	21	13	סך כל אחרים
	228	441	(38)	37	-	-	-	-	-	177	265	סך כל ההתחייבויות

- (א) רווחים (הפסדים) שמומשו נכללו בדוח רווח והפסד בסעיף הכנסות מימון שאינן מריבית.
- (ב) רווחים (הפסדים) שטרם מומשו נכללו בדוח על השינויים בהון בסעיף רווח (הפסד) כולל אחר מצטבר.
- (ג) העברה מרמה 2 אל רמה 3 - הועברו עסקאות פורוורד לתקופה של מעל שנה ומתחת ל-5 שנים, כאשר נכון לתאריך הדוח הכספי התקופה הנותרת לפירעון היא מתחת לשנה.
- העברה מרמה 3 אל רמה 2 - עסקאות פורוורד מדד לתקופה של מעל 5 שנים, כאשר נכון לתאריך הדוח הכספי התקופה הנותרת לפירעון היא מעל שנה ומתחת ל-5 שנים.

ביאור 33ג - שינויים בפריטים הנמדדים בשווי הוגן על בסיס חוזר ונשנה שנכללו ברמה 3 (המשך)

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2015											
רווחים (הפסדים) שטרם מומשו בגין מכשירים המוחזקים ליום 31 בדצמבר 2015		שווי הוגן ליום 31 בדצמבר 2015		העברות מרמה 3		העברות אל רמה 3		התאמות מתרגום דוחות כספיים		רווחים (הפסדים) נטו שמומשו/טרם מומשו ונכללו:	
										שווי הוגן לתחילת השנה והפסד רוח (א) ברווח כולל אחר (ב)	
במיליוני ש"ח											
נכסים											
ניירות ערך זמינות למכירה:											
(250)	2,003	-	-	-	(413)	(138)	508	(11)	48	2,009	MBS/ABS
(250)	2,003	-	-	-	(413)	(138)	508	(11)	48	2,009	סך כל אגרות חוב זמינות למכירה
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	מניות זמינות למכירה
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	סך הכל אגרות חוב למסחר
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	מניות למסחר
נכסים בגין מכשירים נגזרים:											
66	174	-	52	-	-	-	-	-	(23)	145	חוזי שקל- מדד
(83)	297	-	-	-	(115)	-	-	-	(11)	423	חוזי ריבית
230	770	-	-	-	-	-	1,941	-	(3,478)	2,307	חוזי מטבע- חוץ
108	129	-	-	-	-	-	-	-	65	64	חוזי מניות
32	33	-	-	-	-	-	-	-	(31)	64	חוזי סחורות ואחרים
353	1,403	-	52	-	(115)	-	1,941	-	(3,478)	3,003	סך כל נכסים בגין מכשירים נגזרים
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	סך כל אחרים
103	3,406	-	52	-	(528)	(138)	2,449	(11)	(3,430)	5,012	סך כל הנכסים
התחייבויות											
התחייבויות בגין מכשירים נגזרים:											
49	53	-	49	-	-	-	-	-	(37)	41	חוזי שקל מדד
123	199	-	-	-	-	-	-	-	89	110	חוזי מטבע חוץ
172	252	-	49	-	-	-	-	-	52	151	סך כל התחייבויות בגין מכשירים נגזרים
13	13	-	-	-	-	-	-	-	2	11	סך כל אחרים
185	265	-	49	-	-	-	-	-	54	162	סך כל ההתחייבויות

(א) רווחים (הפסדים) שמומשו נכללו בדוח רווח והפסד בסעיף הכנסות מימון שאינן מריבית.
 (ב) רווחים (הפסדים) שטרם מומשו נכללו בדוח על השינויים בהון בסעיף רווח (הפסד) כולל אחר מצטבר.

ביאור T33 - מידע כמותי על פריטים הנמדדים בשווי הוגן שנכללו ברמה 3

מידע כמותי לגבי מדידת שווי הוגן ברמה 3

31 בדצמבר 2016				
ממוצע ⁽³⁾	טווח	נתונים לא נצפים	טכניקת הערכה	שווי הוגן
א. פריטים הנמדדים בשווי הוגן על בסיס חוזר ונשנה				
נכסים				
ני"ע זמינים למכירה⁽¹⁾				
bp 157	bp 125-190	מרווח	היוון תזרימי מזומנים	1,426
3.15%	2.5%-3.8%	הסתברות לכשל		
20%	20%	שיעור פרעון מוקדם		
30%	30%	שיעור הפסד		
נכסים בגין מכשירים נגזרים⁽²⁾				
0.17%	0%-0.33%	ציפיות אינפלציה	היוון תזרימי מזומנים	162
2.67%	^(*) 0.2%-100%	סיכון צד נגדי לעסקה	היוון תזרימי מזומנים	40
2.67%	^(*) 0.2%-100%	סיכון צד נגדי לעסקה	היוון תזרימי מזומנים	130
0.17%	0%-0.33%	ציפיות אינפלציה	היוון תזרימי מזומנים	76
2.67%	^(*) 0.2%-100%	סיכון צד נגדי לעסקה	היוון תזרימי מזומנים	499
2.67%	^(*) 0.2%-100%	סיכון צד נגדי לעסקה	היוון תזרימי מזומנים	57
2.67%	^(*) 0.2%-100%	סיכון צד נגדי לעסקה	היוון תזרימי מזומנים	3
התחייבויות				
התחייבויות בגין מכשירים נגזרים⁽²⁾				
0.17%	0%-0.33%	ציפיות אינפלציה	היוון תזרימי מזומנים	162
0.17%	0%-0.33%	ציפיות אינפלציה	היוון תזרימי מזומנים	245
ב. פריטים הנמדדים בשווי הוגן על בסיס שאינו חוזר ונשנה				
				968
השווי הוגן של הביטחון				

* בגין צד נגדי שכשל.

מידע איכותי לגבי מדידת שווי הוגן ברמה 3

1. הנתונים הלא נצפים אשר שימשו במדידת השווי הוגן של ניירות ערך מגובי נכסים או מגובי משכנתאות הם שיעור המרווח, ההסתברות לכשל, שיעור הפירעון המוקדם וחומרת הפסד באירוע כשל. גידול/קיטון משמעותי בפרמטרים הלא נצפים, יבוא לידי ביטוי בשווי הוגן נמוך/גבוה באופן משמעותי.
2. הנתונים הלא נצפים אשר שימשו במדידת השווי הוגן של נגזרים הינם סיכון האשראי של הצד הנגדי לעסקה ושיעור האינפלציה החזוי. ככל שסיכון האשראי של הצד הנגדי לעסקה יהיה גבוה/נמוך, השווי הוגן של העסקה יהיה נמוך/גבוה. שינוי בשיעור האינפלציה החזוי, ישפיע על השווי הוגן של העסקות בהתאם לפוזיציה המדדית של הבנק בעסקות אלו. ככל שתחזית האינפלציה תעלה (תרד) והבנק מתחייב לשלם את הסכום הצמוד למדד, השווי הוגן של העסקות יקטן (יגדל). ככל שתחזית האינפלציה תעלה (תרד) והצד הנגדי לעסקה מחוייב לשלם לבנק את הסכום הצמוד למדד, השווי הוגן של העסקות יגדל (יקטן).
3. נתון הממוצע המתייחס לפרמטר הלא נצפה "סיכון צד נגדי לעסקה" משקף ממוצע משוקלל.

ביאור T33 - מידע כמותי על פריטים הנמדדים בשווי הוגן שנכללו ברמה 3 (המשך) מידע כמותי לגבי מדידת שווי הוגן ברמה 3 (המשך)

31 בדצמבר 2015				
ממוצע ⁽³⁾	טווח	נתונים לא נצפים	טכניקת הערכה	שווי הוגן
א. פריטים הנמדדים בשווי הוגן על בסיס חוזר ונשנה				
נכסים				
ני"ע זמינים למכירה⁽¹⁾				
bp 115	bp 70-160	מרווח	היוון תזרימי מזומנים	2,003
4.25%	2.5%-6%	הסתברות לכשל		
20%	20%	שיעור פרעון מוקדם		
30%	30%	שיעור הפסד		
נכסים בגין מכשירים נגזרים⁽²⁾				
(0.10%)	(0.2%)-0.0%	ציפיות אינפלציה	היוון תזרימי מזומנים	85
1.49%	^(*) 0.52%-100%	סיכון צד נגדי לעסקה	היוון תזרימי מזומנים	89
1.49%	^(*) 0.52%-100%	סיכון צד נגדי לעסקה	היוון תזרימי מזומנים	297
(0.10%)	(0.2%)-0.0%	ציפיות אינפלציה	היוון תזרימי מזומנים	95
1.49%	^(*) 0.52%-100%	סיכון צד נגדי לעסקה	היוון תזרימי מזומנים	675
1.49%	^(*) 0.52%-100%	סיכון צד נגדי לעסקה	היוון תזרימי מזומנים	129
1.49%	^(*) 0.52%-100%	סיכון צד נגדי לעסקה	היוון תזרימי מזומנים	33
התחייבויות				
התחייבויות בגין מכשירים נגזרים⁽²⁾				
(0.10%)	(0.2%)-0.0%	ציפיות אינפלציה	היוון תזרימי מזומנים	53
(0.10%)	(0.2%)-0.0%	ציפיות אינפלציה	היוון תזרימי מזומנים	199
ב. פריטים הנמדדים בשווי הוגן על בסיס שאינו חוזר ונשנה				
אשראי שגבייתו מותנית בביטחון 1,132 השווי הוגן של הביטחון				

* בגין צד נגדי שכשל.

מידע איכותי לגבי מדידת שווי הוגן ברמה 3

1. הנתונים הלא נצפים אשר שימשו במדידת השווי הוגן של ניירות ערך מגובי נכסים או מגובי משכנתאות הם שיעור המרווח, ההסתברות לכשל, שיעור הפירעון המוקדם וחומרת הפסד באירוע כשל. גידול/קיטון משמעותי בפרמטרים הלא נצפים, יבוא לידי ביטוי בשווי הוגן נמוך/גבוה באופן משמעותי.
2. הנתונים הלא נצפים אשר שימשו במדידת השווי הוגן של נגזרים הינם סיכון האשראי של הצד הנגדי לעסקה ושיעור האינפלציה החזוי. ככל שסיכון האשראי של הצד הנגדי לעסקה יהיה גבוה/נמוך, השווי הוגן של העסקה יהיה נמוך/גבוה. שינוי בשיעור האינפלציה החזוי, ישפיע על השווי הוגן של העסקות בהתאם לפוזיציה המדדית של הבנק בעסקות אלו. ככל שתחזית האינפלציה תעלה (תרד) והבנק מתחייב לשלם את הסכום הצמוד למדד, השווי הוגן של העסקות יקטן (יגדל). ככל שתחזית האינפלציה תעלה (תרד) והצד הנגדי לעסקה מחוייב לשלם לבנק את הסכום הצמוד למדד, השווי הוגן של העסקות יגדל (יקטן).
3. נתון הממוצע המתייחס לפרמטר הלא נצפה "סיכון צד נגדי לעסקה" משקף ממוצע משוקלל.

ביאור 34 - בעלי ענין וצדדים קשורים של הבנק והחברות המאוחדות שלו

השליטה בבנק

בנק ללא גרעין שליטה

החל מיום 24 במרס 2012 מוגדר הבנק, על פי הקבוע בד"ן, כתאגיד בנקאי ללא גרעין שליטה ואין בעל מניות המוגדר כבעל שליטה בבנק.

א. יתרות

31 בדצמבר 2016			
בעלי עניין ^(טו)			
מחזיקי מניות			
נושאי משרה ^(א)			
יתרה	יתרה	יתרה	יתרה
הגבוהה	ליום 31	הגבוהה	ליום 31
בדצמבר	בדצמבר	בדצמבר	בדצמבר
(ד)	(ד)	(ד)	(ד)
במיליוני ש"ח			
נכסים:			
-	-	-	-
פיקדונות בבנקים			
-	-	-	-
ניירות ערך ^(ה)			
14	13	-	-
אשראי לציבור			
-	-	-	-
הפרשה להפסדי אשראי			
14	13	-	-
אשראי לציבור נטו			
-	-	-	-
השקעות בחברות כלולות ^(ה)			
-	-	-	-
נכסים אחרים			
התחייבויות:			
44	41	-	-
פיקדונות הציבור			
-	-	-	-
פיקדונות מבנקים			
1	-	-	-
אגרות חוב, שטרי התחייבות וכתבי התחייבות נדחים			
-	-	-	-
התחייבויות אחרות			
12	12	-	-
סיכון אשראי בסעיפים חוץ מאזניים ^(ז)			

- (א) לרבות בני משפחתם הקרובים כהגדרתם בסעיף ד.80(3) בהוראות הדיווח לציבור.
- (ב) בהתאם לסעיף ד.80(4) בהוראות הדיווח לציבור ותאגידים שאדם או שתאגיד שנכלל באחת הקבוצות של בעלי העניין לפי חוק ניירות ערך, מחזיק 25% או יותר מהון המניות המונפק שלהם או מכח ההצבעה בהם, או רשאי למנות 25% או יותר מהדירקטורים.
- (ג) בהתאם לסעיף ד.80(8) בהוראות הדיווח לציבור.
- (ד) על בסיס היתרות לסופי החודשים.
- (ה) לפרטים ראה [ביאור 12](#) ניירות ערך וביאור 15 השקעות בחברות כלולות.
- (ו) ביום 31 בדצמבר 2016 החזקות בעלי עניין בהון הבנק הינם ב-2,344,749 ש"ח ערך נקוב ממניות הבנק.
- (ז) סיכון אשראי במכשירים פיננסיים חוץ מאזניים כפי שחושב לצורך מגבלות החבות של לווה.
- (ח) בעל עניין, צד קשור, איש קשור, כהגדרתו בסעיף ד.80 בהוראת הדיווח לציבור.
- (ט) חברות כלולות או חברות מוחזקות בשליטה משותפת, בהתאם לסעיף ד.80(7) בהוראות הדיווח לציבור.

צדדים קשורים ^(ח)									
המוחזקים על ידי הבנק									
אחרים ^(ג)									
מי שהיה בעל עניין בעת שנעשתה העסקה									
אחרים ^(ב)		חברות בנות שלא אוחדו		חברות כלולות ^(ט)		יתרה		היתרה	
ליום 31 בדצמבר	היתרה	ליום 31 בדצמבר	היתרה	ליום 31 בדצמבר	היתרה	ליום 31 בדצמבר	היתרה	ליום 31 בדצמבר	היתרה
בדצמבר	ביותר ^(ז)	בדצמבר	ביותר ^(ז)	בדצמבר	ביותר ^(ז)	בדצמבר	ביותר ^(ז)	בדצמבר	ביותר ^(ז)
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
520	376	-	-	-	-	-	-	-	-
1,077	162	937	881	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1,077	162	937	881	-	-	-	-	-	-
-	-	923	901	-	-	-	-	-	-
-	-	6	-	-	-	-	-	-	-
785	43	114	45	3	3	3	-	3	3
-	-	3	2	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
3	1	13	12	-	-	-	-	1	-
405	95	74	48	-	-	1	-	1	1

ביאור 34 - בעלי ענין וצדדים קשורים של הבנק והחברות המאוחדות שלו (המשך)
א. יתרות (המשך)

31 בדצמבר 2015			
בעלי עניין ^(טו)			
מחזיקי מניות			
נושאי משרה ^(א)		יתרה	
היתרה	יתרה	היתרה	היתרה
הגבוהה	ליום 31	הגבוהה	ליום 31
בדצמבר	בדצמבר	בדצמבר	בדצמבר
ביותר ^(ד)	ביותר ^(ד)	ביותר ^(ד)	ביותר ^(ד)
במיליוני ש"ח			
נכסים:			
-	-	-	-
פיקדונות בבנקים			
-	-	-	-
ניירות ערך ^(ה)			
12	12	-	-
אשראי לציבור			
-	-	-	-
הפרשה להפסדי אשראי			
12	12	-	-
אשראי לציבור, נטו			
-	-	-	-
השקעות בחברות כלולות ^(ה)			
-	-	-	-
נכסים אחרים			
התחייבויות:			
47	42	-	-
פיקדונות הציבור			
-	-	-	-
פיקדונות מבנקים			
1	1	-	-
אגרות חוב, שטרי התחייבות וכתבי התחייבות נדחים			
1	1	-	-
התחייבויות אחרות			
14	12	-	-
סיכון אשראי בסעיפים חוץ מאזניים ^(ט)			

- (א) לרבות בני משפחתם הקרובים כהגדרתם בסעיף ד.80 (3) בהוראות הדיווח לציבור.
- (ב) בהתאם לסעיף ד.80 (4) בהוראות הדיווח לציבור ותאגידי שאדם או שתאגיד שנכלל באחת הקבוצות של בעלי העניין לפי חוק ניירות ערך, מחזיק 25% או יותר מהון המניות המונפק שלהם או מכח ההצבעה בהם, או רשאי למנות 25% או יותר מהדירקטורים.
- (ג) בהתאם לסעיף ד.80 (8) בהוראות הדיווח לציבור.
- (ד) על בסיס היתרות לסופי החודשים.
- (ה) לפרטים ראה [ביאור 12](#) ניירות ערך [ביאור 15](#) השקעות בחברות כלולות.
- (ו) ביום 31 בדצמבר 2015 החזקות בעלי עניין בהון הבנק הינם ב-463,732 ש"ח, ערך נקוב ממניות הבנק.
- (ז) סיכון אשראי במכשירים פיננסיים חוץ מאזניים כפי שחושב לצורך מגבלות החבות של לווה.
- (ח) בעל עניין, צד קשור, איש קשור, כהגדרתו בסעיף ד.80 בהוראות הדיווח לציבור.
- (ט) חברות כלולות או חברות מוחזקות בשליטה משותפת, בהתאם לסעיף ד.80 (7) בהוראות הדיווח לציבור.

צדדים קשורים ^(ה)									
המוחזקים על ידי הבנק									
אחרים ^(ג)									
מי שהיה בעל עניין בעת שנעשתה העסקה									
חברות בנות שלא אוחדו					חברות כלולות ^(ט)				
יתרה ליום 31 בדצמבר		היתרה הגבוהה ביותר ^(ד)		יתרה ליום 31 בדצמבר		היתרה הגבוהה ביותר ^(ד)		אחרים ^(ב)	
היתרה הגבוהה ביותר ^(ד)	יתרה ליום 31 בדצמבר	היתרה הגבוהה ביותר ^(ד)	יתרה ליום 31 בדצמבר	היתרה הגבוהה ביותר ^(ד)	יתרה ליום 31 בדצמבר	היתרה הגבוהה ביותר ^(ד)	יתרה ליום 31 בדצמבר	היתרה הגבוהה ביותר ^(ד)	יתרה ליום 31 בדצמבר
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1,162	482	-	-	-	-	-	-	-	-
1,334	928	1,935	913	-	-	5	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1,334	928	1,935	913	-	-	5	-	-	-
-	-	948	924	-	-	-	-	-	-
6	-	11	5	-	-	-	-	-	-
1,456	648	2,279	71	4	4	15	-	3	2
-	-	1	1	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1	1	54	11	-	-	-	-	-	-
589	100	113	92	-	-	2	-	1	1

ביאור 34 - בעלי ענין וצדדים קשורים של הבנק והחברות המאחדות שלו (המשך)
ב. תמצית תוצאות עסקיות עם בעלי ענין וצדדים קשורים

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר					
2016					
בעלי ענין ^(א)			צדדים קשורים ^(א)		
המוחזקים על ידי הבנק אחרים ^(א)					
מחזיקי מניות	נושאי משרה ^(א)	אחרים ^(ב)	חברות בת (שלא אוחדו)	חברות כלולות או חברות המוחזקות בשליטה משותפת ^(ג)	אחרים ^(א)
במיליוני ש"ח					
-	-	-	-	21	22
-	-	-	-	3	2
-	-	-	-	3	2
-	(74)	(1)	-	(38)	(44)
-	(74)	(1)	-	(14)	(20)
סך הכל					

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר					
2015					
בעלי ענין ^(א)			צדדים קשורים ^(א)		
המוחזקים על ידי הבנק אחרים ^(א)					
מחזיקי מניות	נושאי משרה ^(א)	אחרים ^(ב)	חברות בת (שלא אוחדו)	חברות כלולות או חברות המוחזקות בשליטה משותפת ^(ג)	אחרים ^(א)
במיליוני ש"ח					
-	-	-	-	33	41
-	-	-	-	(11)	(4)
-	-	-	-	4	3
-	(48)	(1)	-	(7)	(36)
-	(48)	(1)	-	15	1
סך הכל					

- (א) לרבות בני משפחתם הקרובים כהגדרתם בסעיף 80ד(3) בהוראות הדיווח לציבור.
 (ב) בהתאם לסעיף 80ד(4) בהוראות הדיווח לציבור, תאגידיים, שאדם או תאגיד שנכלל באחת הקבוצות של בעלי הענין, שולט בהם מחזיק בהם שליטה משותפת, יש לו בהם השפעה מהותית או מחזיק 25% או יותר מהון המניות המונפק שלהם או מכח ההצבעה בהם או רשאי למנות 25% או יותר מהדירקטורים שלהם.
 (ג) בהתאם לסעיף 80ד(8) בהוראות הדיווח לציבור.
 (ד) פירוט [בסעיף ד](#) להלן.
 (ה) פירוט [בסעיף ג](#) להלן.
 (ו) בעל ענין, צד קשור, איש קשור, כהגדרתו בסעיף 80ד בהוראת הדיווח לציבור.
 (ז) חברות כלולות או חברות מוחזקות בשליטה משותפת, בהתאם לסעיף 80ד(7) בהוראות הדיווח לציבור.

ביאור 34 - בעלי ענין וצדדים קשורים של הבנק והחברות המאחדות שלו (המשך)
ב. תמצית תוצאות עסקיות עם בעלי ענין וצדדים קשורים (המשך)

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר					
2014 ^(א)					
בעלי ענין			צדדים קשורים		
המוחזקים על ידי הבנק			אחרים ^(ג)		
מחזיקי מניות בעלי שליטה	אנשי מפתח ניהוליים ^(א)	חברות בת (שלא אוחדו)	חברות כלולות או חברות המוחזקות בשליטה משותפת	חברות כלולות או חברות המוחזקות בשליטה משותפת	אחרים ^(ג)
במיליוני ש"ח					
-	-	(16)	-	5	70
(1)	-	(54)	-	(38)	53
-	-	14	-	-	8
-	(49)	1	-	(26)	-
(1)	(49)	(69)	-	(59)	123

- (א) לרבות בני משפחתם הקרובים כהגדרתם ב- IAS 24.
 (ב) תאגידים, שאדם או תאגיד שנכלל באחת הקבוצות של בעלי הענין, שולט בהם מחזיק בהם שליטה משותפת, יש לו בהם השפעה מהותית או מחזיק 25% או יותר מהון המניות המונפק שלהם או מכח ההצבעה בהם או רשאי למנות 25% או יותר מהדירקטורים שלהם.
 (ג) צדדים העומדים בהגדרת צד קשור על פי IAS 24 שלא נכללו בעמודות אחרות וצד שפעילותו של הבנק והחברות המאחדות שלו תלויות בהיקף משמעותי בעסקיו.
 (ד) פירוט [בסעיף ד](#) להלן.
 (ה) פירוט [בסעיף ג](#) להלן.
 (ו) מספרי ההשוואה לא הוצגו מחדש בהתאם לחוזר המפקח של הבנקים בנושא גילוי על בעלי ענין וצדדים קשורים מיום 10 ביוני 2015.

ביאור 34 - בעלי ענין וצדדים קשורים של הבנק והחברות המאחדות שלו (המשך)

ג. תגמול וכל הטבה אחרת לבעלי עניין

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר					
2016		2015		2014 ^(ד)	
נושאי משרה			אנשי מפתח ניהוליים		
מספר סך	מספר מקבלי הטבות	מספר סך	מספר מקבלי הטבות	מספר סך	מספר מקבלי הטבות
במיליוני ש"ח		במיליוני ש"ח		במיליוני ש"ח	
57	21	33	18	36	23
9	15	9	17	10	16

בעל עניין המועסק בתאגיד או מטעמו^(א,ב)

דירקטור שאינו מועסק בתאגיד או מטעמו^(א)

(א) לא כולל הוצאות מס ש"ח.

(ב) מזה: הטבות עובד לזמן קצר 27 מיליון ש"ח והטבות לאחר סיום העסקה 30 מיליון ש"ח.

(ג) 2015 - הטבות עובד לזמן קצר 25 מיליון ש"ח, הטבות לאחר סיום העסקה 2 מיליון ש"ח, ו-4) עדכון הטבות אחרות לזמן ארוך. 2014 - הטבות

עובד לזמן קצר 27 מיליון ש"ח, הטבות לאחר סיום העסקה 9 מיליון ש"ח ואין הטבות אחרות לזמן ארוך.

(ד) בשנת 2016 לא שולמו תשלומים מבוססי מניות (2015) - שולמו 10 מיליון ש"ח, 2014 - לא שולמו תשלומים מבוססי מניות.

מספרי ההשוואה לא הוצגו מחדש בהתאם לחוזר המפקח של הבנקים בנושא גילוי על בעלי עניין וצדדים קשורים מיום 10 ביוני 2015.

ד. הכנסות ריבית, נטו בעסקאות הבנק וחברות מאחדות שלו עם בעלי עניין וצדדים קשורים

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר					
2016		2015		2014 ^(א)	
מזה: מחברות כלולות מאוחד		מזה: מחברות כלולות מאוחד		מזה: מחברות כלולות מאוחד	
במיליוני ש"ח					
(א) בגין נכסים					
43	21	78	35	101	11
(ב) בגין התחייבויות					
-	-	(4)	(2)	(37)	(6)
-	-	-	-	(5)	-
43	21	74	33	59	5

(א) מספרי ההשוואה לא הוצגו מחדש בהתאם לחוזר המפקח של הבנקים בנושא גילוי על בעלי עניין וצדדים קשורים מיום 10 ביוני 2015.

דירקטורים ונושאי משרה בבנק בוטחו על ידי הבנק במסגרת פוליסת ביטוח אחריות דירקטורים ונושאי משרה אחרים. פרמיית הביטוח הכוללת הסתכמה בסך אלפי ש"ח (2015 - 4,262 אלפי ש"ח, 2014 - 3,219 אלפי ש"ח).

ה. מידע בדבר תנאי העסקאות והיתרות עם צדדים קשורים ובעלי עניין

עסקאות ויתרות עם בעלי עניין וצדדים קשורים נעשו כולן במהלך העסקים הרגיל ובתנאים הדומים לתנאי העסקאות עם גופים שאינם קשורים לבנק ולחברות המאחדות שלו. הריבית המחויבת והריבית המשולמת בגין יתרות עם בעלי עניין וצדדים קשורים הינן בשיעורים הרגילים בעסקאות במהלך העסקים הרגיל עם צדדים שאינם קשורים לבנק.

ביאור 35 - תמצית הדוחות הכספיים של הבנק

א. תמצית דוח רווח והפסד

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר		
2014	2015	2016
במיליוני ש"ח		
8,508	7,313	8,299
הכנסות ריבית		
2,546	1,549	1,898
הוצאות ריבית		
5,962	5,764	6,401
הכנסות ריבית, נטו		
195	149	(160)
הוצאות (הכנסות) בגין הפסדי אשראי		
5,767	5,615	6,561
הכנסות ריבית, נטו לאחר הוצאות בגין הפסדי אשראי		
הכנסות שאינן מריבית		
384	1,134	1,314
הכנסות מימון שאינן מריבית		
2,808	2,852	2,852
עמלות		
139	214	121
הכנסות אחרות		
3,331	4,200	4,287
סך כל ההכנסות שאינן מריבית		
הוצאות תפעוליות ואחרות		
^(א) 4,187	^(א) 4,397	4,566
משכורות והוצאות נלוות		
^(א) 1,257	^(א) 1,281	1,367
אחזקה ופחת בניינים וציוד		
^(א) 1,023	^(א) 947	877
הוצאות אחרות		
6,467	6,625	6,810
סך כל ההוצאות התפעוליות והאחרות		
2,631	3,190	4,038
רווח לפני מסים		
1,087	1,175	1,430
הפרשה למסים על הרווח		
1,544	2,015	2,608
רווח לאחר מסים		
(134)	820	183
חלק הבנק ברווחים (הפסדים), נטו של חברות מוחזקות לאחר מס		
1,413	2,835	2,791
רווח נקי		

(א) סווג מחדש.

ביאור 35 - תמצית הדוחות הכספיים של הבנק (המשך)

ב. מאזן הבנק

31 בדצמבר		
2015	2016	
במיליוני ש"ח		
נכסים		
58,928	73,376	מזומנים ופיקדונות בבנקים
63,620	70,226	ניירות ערך
1,764	1,284	ניירות ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר
233,526	238,771	אשראי לציבור
(3,060)	(3,041)	הפרשה להפסדי אשראי
230,466	235,730	אשראי לציבור, נטו
453	642	אשראי לממשלות
12,543	11,387	השקעות בחברות מוחזקות
2,487	2,576	בניינים וציוד
11,173	10,577	נכסים בגין מכשירים נגזרים
6,349	7,206	נכסים אחרים
387,783	413,004	סך כל הנכסים
התחייבויות והון		
300,177	323,614	פיקדונות הציבור
6,703	3,662	פיקדונות מבנקים
146	178	פיקדונות מממשלות
938	539	ניירות ערך שהושאלו או נמכרו במסגרת הסכמי רכש חוזר
21,308	22,640	כתבי התחייבות נדחים
11,032	10,600	התחייבויות בגין מכשירים נגזרים
18,712	20,424	התחייבויות אחרות
359,016	381,657	סך כל ההתחייבויות
28,767	31,347	הון עצמי המיוחס לבעלי מניות הבנק
387,783	413,004	סך כל ההתחייבויות וההון

ביאור 35 - תמצית הדוחות הכספיים של הבנק (המשך)
ג. דוח על תזרימי המזומנים

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר		
2014 ^(א)	2015 ^(א)	2016
במיליוני ש"ח		
תזרימי מזומנים מפעילות שוטפת		
1,413	2,835	2,791
רווח נקי לשנה		
התאמות:		
147	(13)	(176)
חלק הבנק ברווחים (הפסדים) בלתי מחולקים של חברות מוחזקות בניכוי דיבידנד שהתקבל		
(1,434)	22,419	19,485
אחר, נטו (כולל הפרשות להפסדי אשראי ולירידת ערך של ניירות ערך)		
126	25,241	22,100
מזומנים נטו מפעילות שוטפת		
תזרימי מזומנים מפעילות השקעה		
3	(75)	(4)
רכישת מניות בחברות מוחזקות		
(304)	24	173
קופה מרכזית לתשלום פיצויים		
16,462	(19,464)	(7,958)
אחר		
16,161	(19,515)	(7,789)
מזומנים נטו מפעילות השקעה (לפעילות השקעה)		
תזרימי מזומנים מפעילות מימון		
-	2,606	4,443
הנפקת אגרות חוב וכתבי התחייבות נדחים		
(855)	(5,667)	(3,892)
פדיון אגרות חוב, שטרי התחייבות וכתבי התחייבות נדחים		
1	42	-
אחר		
(854)	(3,019)	551
מזומנים נטו מפעילות מימון (לפעילות מימון)		
15,433	2,707	14,862
גידול במזומנים ושווי מזומנים		
37,014	53,145	55,943
יתרת מזומנים לתחילת השנה		
698	91	(351)
השפעת תנועות בשער החליפין על יתרות מזומנים ושווי מזומנים		
53,145	55,943	70,454
יתרת מזומנים ושווי מזומנים לסוף השנה		

ריבית ומסים ששולמו ו/או התקבלו ודיבידנדים שהתקבלו

לשנה שהסתיימה ביום		
2014	2015	2016
במיליוני ש"ח		
9,128	8,350	8,624
ריבית שהתקבלה		
(3,602)	(3,060)	(2,875)
ריבית ששולמה		
22	973	13
דיבידנדים שהתקבלו		
(1,420)	(1,133)	(1,473)
מסים על הכנסה ששולמו		

(א) סווג מחדש.

ביאור 36 - אירועים לאחר תקופת הדיווח ונושאים שונים

א. פרעון כתבי התחייבויות נדחים

ביום 26 בינואר 2017 החליט דירקטוריון הבנק לפדות במהלך יוני-יולי 2017 בפדיון מוקדם מלא 400,000,000 ש"ח ע.נ. פקדונות/שטרי הון נדחים (לא סחירים) צמודים למדד אשר הוצעו בשנת 2002. סכום הפידיון המשוער של שטרי ההון (כולל הפרשי הצמדה) הינו כ-500 מיליון ש"ח. הפידיון המוקדם המלא ייעשה בהתאם לזכות שקיימת לבנק לבצע פידיון מוקדם מלא, לפי תנאי שטרי ההון.

ב. מכירת קנון

במהלך הרביעי הראשון של שנת 2017 מכר הבנק את יתרת המניות שהחזיק בחברת קנון. הרווח לפני מס שירשום הבנק בגין מכירת המניות הינו כ-13.5 מיליון ש"ח.

נושאים שונים

א. הסכם מכר מנורה מבטחים

ביום 27 בספטמבר 2016 נחתם הסכם בין הבנק לבין גופים מוסדיים מקבוצת מנורה מבטחים ("הסכם המכר" ו-"מנורה מבטחים", בהתאמה), לפיו, בכפוף להתקיימותם של תנאים מתלים שונים, ימכור הבנק למנורה מבטחים, בתוקף מיום 31 באוקטובר 2016 (או ממועד אחר כפי שיוסכם בין הצדדים), 80% מזכויותיו של הבנק ומהנטלים הנלווים להן בתיק הלוואות לדיר (כהגדרתן בנוהל בנקאי תקין מס' 451) המובטחות, בין היתר, במשכנתאות על זכויות במקרקעין ו/או במשכונות על זכויות חוזיות במקרקעין, לפי העניין, ואשר עומדות בקריטריונים שנקבעו בהסכם המכר ("תיק הלוואות").

הבנק ימשיך להחזיק ב-20% הנותרים מתיק הלוואות כאמור, כך שהזכויות והנטלים הנלווים שיימכרו למנורה מבטחים יהיו בדרגה שווה (פרי פסו) לאלה שיוותרו בידי הבנק. סכום הלוואות בתיק הלוואות מהווה כ-2 מיליארדי ש"ח, באופן שהחלק שנמכר למנורה מבטחים מהווה כ-1.6 מיליארד ש"ח. בד בבד עם חתימת הסכם המכר, נחתם בין הבנק לבין מנורה מבטחים הסכם ניהול על פיו, הבנק ינהל עבור מנורה מבטחים את חלקה בתיק הלוואות הנרכש, וזאת כנגד תשלום שישולם לבנק ("הסכם הניהול").

עם התקיימות התנאים המתלים שנקבעו בהסכם, ביום 27 באוקטובר 2016, העסקה נכנסה לתוקפה וזאת מיום 31 באוקטובר 2016, בהתאם להוראות שנקבעו בהסכם.

לעסקה לא הייתה השפעה מהותית על התוצאות הכספיות של הבנק.

ב. Bank Leumi Jersey

ביום 8 באפריל 2016 הושלמה העסקה בדבר התקשרות החברה הנכדה Bank Leumi Jersey בהסכם למכירת החזקותיה בחברה הבת שלה Leumi Overseas Trust Corporation לאחר שהתקבלו האישורים הרגולטוריים שנדרשו לשם ביצוע ההסכם.

ביום 3 באוקטובר 2016 הושלמה העסקה למכירת הפעילות של Bank Leumi Jersey, חברה נכדה של הבנק, ל-EFG Private Bank (Channel Islands) Limited, וזאת, בין היתר, לאחר קבלת האישורים הרגולטוריים שנדרשים לשם כך.

לאור היקף הפעילות המצומצם יחסית של לאומי גרסי, אשר אינו מהותי ביחס לפעילות קבוצת הבנק, לביצוע העסקה לא הייתה השפעה מהותית על פעילות הבנק.

בנק לאומי לישראל בע"מ וחברות מוחזקות שלו ממשל תאגידי, פרטים נוספים ונספחים תוכן העניינים

עמוד	
א. ממשל תאגידי	
284	חברי דירקטוריון הבנק
287	חברי הנהלת הבנק ותפקידיהם
288	המבקר הפנימי
291	שכר רואי חשבון המבקרים
293	שכר נושאי משרה בכירה
ב. פרטים נוספים	
297	תרשים חברות מוחזקות
298	השליטה בבנק
299	רכוש קבוע ומתקנים
300	נכסים לא מוחשיים
301	משאבי אנוש
305	מבנה ארגוני
310	הליכים משפטיים
310	הסכמים מהותיים
311	חקיקה ורגולציה הנוגעת למערכת הבנקאית
315	דירוג האשראי
316	מגזרי פעילות עיקריים לפי גישת הנהלה - פרטים נוספים
ג. נספחים	
322	שיעורי הכנסות והוצאות וניתוח השינויים בהכנסות והוצאות ריבית
327	דוח רווח והפסד מאוחד לרבעון - מידע רב-רבעוני
328	מאזן מאוחד לסוף רביע - מידע רב-רבעוני

חברי דירקטוריון הבנק^(*)(**)

מר דוד ברודט, יושב ראש^(א)

מר דוד אבנר

מר יצחק אידלמן^{(א(ו))}

ד"ר שמואל (מולי) בן צבי^(ב)

גב' תמר גוטליב^(א)

גב' אסתר דומיניסיני^(ג)

ד"ר סאמר חאג' יחיא

גב' אסתר לבנון^(ה)

פרופ' חיים לוי^(ב)

מר אוהד מראני^(ב)

מר יואב נרדי^(ד)

מר חיים סאמט, עו"ד^(א)

גב' ציפורה סמט^(א)

פרופ' ידידיה צבי שטרן^(ב)

ד"ר יצחק שריר^(ג)

א. דח"צ לפי חוק החברות, התשנ"ט-1999 (להלן "דח"צ")

ב. דירקטור חיצוני לפי הוראה 301 בנוהל בנקאי תקין (להלן: "דירקטור חיצוני")

ג. מר דוד ברודט נבחר מחדש לכהן כדירקטור במעמד "דירקטור אחר" (דירקטור שאינו דירקטור חיצוני כאמור בסעיף 11(א)(3) לפקודת הבנקאות 1941 (להלן: "דירקטור אחר")) באסיפה הכללית השנתית של הבנק שהתקיימה ביום 11 ביולי 2016 ומונה מחדש לכהונה כיו"ר לתקופת כהונה נוספת החל ממועד תום תקופת כהונתו האחרונה, 22 ביולי 2016.

ד. מר יואב נרדי נבחר מחדש לכהונה כדירקטור במעמד "דירקטור אחר" באסיפה הכללית השנתית של הבנק שהתקיימה ביום 11 ביולי 2016.

ה. גב' אסתר לבנון נבחרה לכהן כדירקטורית במעמד "דירקטור אחר" באסיפה הכללית השנתית של הבנק שהתקיימה ביום 11 ביולי 2016.

ו. מר יצחק אידלמן נבחר לכהן כדח"צ באסיפה הכללית המיוחדת של הבנק שהתקיימה ביום 3 בנובמבר 2016.

ז. ה"ה אסתר דומיניסיני ויצחק שריר נבחרו לכהן כדירקטורים במעמד "דירקטור אחר" באסיפה הכללית המיוחדת של הבנק שהתקיימה ביום 3 בנובמבר 2016.

* גב' נורית סגל ומר שי חרמש סיימו את כהונתם כדירקטורים בבנק ביום 4 בינואר 2017. פרופ' גבריאלה שלו, סיימה את כהונתה כדח"צית בבנק ביום 31 בינואר 2017.

** לפרטים נוספים על חברי דירקטוריון הבנק, ראה פרק "שינויים בדירקטוריון" וכן תקנה 26 בדוח התקופתי של הבנק לשנת 2016 ובאתר המגנא של רשות ניירות-ערך: <http://www.magna.isa.gov.il>

הדיקטוריון מונה כיום 15 דירקטורים. המניין החוקי לדינויו ולקבלת החלטות הנו מרביתם. יצוין כי בהתאם להוראת בנק ישראל, בשנת 2017 יפחת מספר חברי דירקטוריון הבנק ל-13 דירקטורים וזאת כחלק ממגמת בנק ישראל להקטין את מספר חברי הדיקטוריון בתאגידים בנקאיים.

בהתאם להוראת ניהול בנקאי תקין 301 של המפקח על הבנקים ("הוראה 301"), לפחות שליש מחברי הדיקטוריון יהיו דירקטורים חיצוניים ("דירקטור חיצוני") העומדים בדרישות הכשירות של דירקטור חיצוני כהגדרתו בהוראה 301.

בהתאם לכך, בדירקטוריון הבנק מכהנים 8 דירקטורים המסווגים כדירקטורים חיצוניים ובהם נכללים 4 דח"צים, בהתאם לחוק החברות, התשנ"ט-1999.

כמו כן, לאור הגדרת "דירקטור בלתי תלוי" בחוק החברות, ועדת הביקורת של הדיקטוריון אישרה כי הדיקטורים החיצוניים והדח"צים הינם דירקטורים בלתי תלויים.

בהתאם לקבוע בחוק החברות והתקנות לפיו, החליט דירקטוריון הבנק כי המספר המזערי של דירקטורים בעלי "מומחיות חשבונאית ופיננסית" שיכהנו בדירקטוריון הבנק בכל עת וישתתפו בדינוי מליאת הדיקטוריון בטיטת הדוחות הכספיים ואישורם, יהיה שלושה, על מנת לאפשר לדירקטוריון לעמוד בחובות המוטלות עליו בהתאם לדין ולמסמכי ההתאגדות, ובמיוחד לאחריותו לבדיקת מצבו הכספי של הבנק ולעריכת הדוחות הכספיים.

בקביעת המספר המזערי הנ"ל, הדיקטוריון התחשב בגודל הבנק, במורכבות פעילותו ובמגוון הסיכונים הכרוכים בה, ובמערכות ונהלים הקיימים בבנק, כגון בקרה, ניהול סיכונים, ציות, ביקורת פנימית וביקורת רואי חשבון המבקרים. כן, נלקחה בחשבון עמידת כל חברי הדיקטוריון בדרישות הכשירות לכהונה כדירקטור בבנק על פי הדין.

כל הדיקטורים המכהנים בדירקטוריון עומדים בהגדרת דירקטור בעל מומחיות חשבונאית ופיננסית וכשירות מקצועית בהתאם לקבוע בתקנות החברות (תנאים ומבחנים לדירקטור בעל מומחיות חשבונאית ופיננסית ולדירקטור בעל כשירות מקצועית), תשס"ז-2005.

החל מיום 1 בינואר 2013 ובהתאם להוראה 301, הדיונים בנוגע לדוחות הכספיים מתקיימים בוועדת הביקורת של הדיקטוריון. בהתאם להוראה 301, קבע הדיקטוריון כי בוועדת הביקורת של הדיקטוריון יכהנו בכל עת לפחות 3 "דירקטורים בעלי מומחיות חשבונאית ופיננסית". בפועל, כל הדיקטורים המכהנים בוועדת הביקורת הינם בעלי מומחיות חשבונאית ופיננסית. המניין החוקי לדיון ולקבלת החלטות בוועדת הביקורת הינו רוב חברי הוועדה, ובלבד שרוב הנוכחים הם דירקטורים חיצוניים שהינם בלתי תלויים, ואחד מהם לפחות הינו דח"צ. בוועדת הביקורת מכהנים נכון למועד הדוח, 7 דירקטורים - מתוכם 6 דירקטורים חיצוניים, כולל 4 דירקטורים שהם גם דח"צים.

שינויים בדירקטוריון

באסיפה הכללית השנתית של הבנק אשר התקיימה ביום 11 ביולי 2016, נבחרו מחדש הדירקטורים המכהנים מר ד. ברודט ומר י. נרדי לתקופת כהונה שלישית כדירקטורים במעמד של "דירקטור אחר" וזאת לתקופה של שלוש שנים, אשר החלה ביום 22 ביולי 2016 (מועד סיום כהונתם השניה כדירקטורים בבנק), לאחר קבלת אישור בנק ישראל על העדר התנגדות למינוי. כן נבחרה גב' א. לבנון לכהונה כדירקטורית במעמד של "דירקטור" אחר לתקופה של שלוש שנים. גב' לבנון החלה את כהונתה כדירקטורית בבנק ביום 7 בספטמבר 2016, לאחר קבלת אישור בנק ישראל על העדר התנגדות למינוי.

לפרטים נוספים בדבר האסיפה הכללית השנתית של הבנק ראה דוח מידי על אסיפה מיום 2 ביוני 2016 (אסמכתא: 01-043809-2016) ודוח מידי על תוצאות אסיפה מיום 11 ביולי 2016 (אסמכתא: 01-079798-2016). לפרטים נוספים בדבר מינויה של גב' א. לבנון, ראה דיווח מידי מיום 8 בספטמבר 2016 (אסמכתא: 01-119539-2016).

ביום 12 בספטמבר 2016, החליט דירקטוריון הבנק למנות את מר דוד ברודט לכהן כיו"ר הדירקטוריון, לתקופת כהונה נוספת של שלוש שנים החל ממועד סיום תקופת כהונתו השניה ביום 22 ביולי 2016. ביום 14 בנובמבר 2016, התקבל אישור בנק ישראל על העדר התנגדותו למינוי האמור.

לפרטים נוספים ראה דיווחים מידיים מיום 7 ביולי 2016 (אסמכתא 01-078028-2016) ומיום 12 בספטמבר 2016 (אסמכתא: 01-121924-2016).

ביום 3 בנובמבר 2016, התקיימה אסיפה כללית מיוחדת של הבנק אשר בה נבחרו מר י. שריר וגב' א. דומיניסיני לכהן כדירקטורים במעמד "דירקטור אחר" לתקופה של 3 שנים. כן נבחר מר י. אידלמן לכהן כדח"צ לתקופה של 3 שנים.

לאחר קבלת אישור המפקחת על הבנקים על היעדר התנגדות למינויים האמורים, החלה גב' א. דומיניסיני לכהן כדירקטורית בבנק ביום 17 בינואר 2017, מר י. אידלמן החל לכהן כדח"צ בבנק ביום 2 בפברואר 2017 ומר י. שריר החל לכהן כדירקטור בבנק ביום 2 בפברואר 2017.

לפרטים נוספים בדבר האסיפה הכללית המיוחדת ובדבר המועמדים המוצעים ראה דיווח מידי מתאריכים 26 בספטמבר 2016 (אסמכתא: 01-01-2016-128920) 13 באוקטובר 2016 (אסמכתא: 01-064572-2016) ו-21 באוקטובר 2016 (אסמכתא: 01-066408-2016). לפרטים נוספים בדבר תוצאות האסיפה הכללית ראה דיווח מידי מיום 8 בנובמבר 2016 (אסמכתא: 01-074676-2016). כן ראה דיווח מידי ודיווח מידי משלים אודות מינויה של גב' דומיניסיני מימים 17 בינואר 2017 (אסמכתא: 01-007035-2017) ו-8 בפברואר 2017 (אסמכתא: 01-014253-2017). בהתאמה, דיווח מידי אודות מינויו של מר שריר מיום 2 בפברואר 2017 (אסמכתא: 01-0012129-2017) ודיווח מידי ודיווח מידי משלים אודות מינויו של מר אידלמן מימים 2 בפברואר 2017 (אסמכתא: 01-012126-2017) ו-5 בפברואר 2017 (אסמכתא: 01-012756-2017). בהתאמה.

גב' נורית סגל ומר שי חרמש סיימו את כהונתם כדירקטורים בבנק ביום 4 בינואר 2017. פרופ' גבריאלה שלו סיימה את כהונתה כדח"צית בבנק ביום 31 בינואר 2017.

בהמשך להחלטת דירקטוריון הבנק מיום 14 במרס 2017, ביום 15 במרס 2017, פורסם דיווח מידי אודות הכוונה לכנס אסיפה כללית שנתית של בעלי מניות הבנק, אשר על סדר יומה צפויים להיכלל, בין היתר, הנושאים הבאים: (1) מינוי דירקטור חיצוני אחד בהתאם לקבוע בהוראה 301 להוראות ניהול בנקאי תקין של המפקח על הבנקים או דח"צ אחד בהתאם לקבוע בחוק החברות, התשנ"ט-1999 אשר עומד גם בתנאי הכשירות של דירקטור חיצוני בהתאם להוראה 301, כפי שיקבע על ידי הוועדה למינוי דירקטורים בתאגידים בנקאיים שמונתה לפי סעיף 36 לחוק הבנקאות (רישוי), תשמ"א-1981 ו-(2) מינוי דירקטור רגיל אחד (דהיינו במעמד "דירקטור אחר" - דירקטור שאינו דירקטור חיצוני כאמור בסעיף 11ד(2) לפקודת הבנקאות) לדירקטוריון הבנק.

לפרטים נוספים ראה הודעה מקדימה בדבר כוונה לזמן אסיפה כללית שנתית שעל סדר יומה מספר נושאים וביניהם מינוי דירקטורים שפורסמה ביום 15 במרס 2017 (אסמכתא: 01-024366-2017).

חברי הנהלת הבנק ותפקידיהם*

גב' רקפת רוסק-עמינח, רו"ח
מנהל כללי ראשי

מר שלמה גולדפרב, רו"ח
סגן מנהל כללי בכיר, חשבונאי ראשי וראש חטיבת החשבונאות

גב' מיכל דנא*
סגן מנהל כללי בכיר, ראש חטיבת משאבי אנוש

מר יעקב (קובי) הבר
סגן מנהל כללי בכיר, ראש החטיבה לבנקאות עסקית ומסחרית

מר עומר זין, רו"ח
סגן מנהל כללי בכיר, ראש החטיבה הפיננסית

גב' תמר יסעור
סגן מנהל כללי בכיר, ראש החטיבה לבנקאות דיגיטלית

מר דן ירושלמי*
סגן מנהל כללי בכיר, ראש חטיבת לאומי טכנולוגיות

מר דן כהן
סגן מנהל כללי בכיר, ראש החטיבה הבנקאית

מר יואל מינץ*
סגן מנהל כללי בכיר, ראש חטיבת אשראי בינלאומי ונדל"ן

גב' הילה ערן זיק*
סגן מנהל כללי בכיר, מנהלת סיכונים ראשית, ראש החטיבה לניהול סיכונים

מר חנן פרידמן, עו"ד*
סגן מנהל כללי בכיר, יועץ משפטי ראשי, ראש חטיבת הייעוץ המשפטי ומנהל סיכונים משפטיים

מר גיא פישר
מ"מ ראש חטיבת שוקי הון

מר ששון מרדכי*
סגן מנהל כללי בכיר, מבקר פנימי ראשי וראש חטיבת הביקורת הפנימית

גב' ליבנת עין-שי וילדר עו"ד
מזכיר הבנק והקבוצה

סומך חייקין
קוסט פורר גבאי את קסירר
רואי החשבון המבקרים המשותפים של הבנק

* למידע על שינויים שחלו בנוגע להנהלת הבנק ונושאי משרה בכירים במהלך שנת 2016, ראה פרק **מינויים ופרישות**. פרטים נוספים על חברי הנהלת הבנק, מוצגים בדוח התקופתי של הבנק לשנת 2016 ובאתר המגנג של רשות ניירות-ערך: <http://www.magna.isa.gov.il>

מבקר פנימי

המבקר הפנימי הראשי, מר ששון מרדכי, מכהן כמבקר הפנימי הראשי של הקבוצה החל מיום 1 במרס 2011 והוא בעל ניסיון רב בביקורת פנימית. מינויו אושר על ידי ועדת הביקורת ביום 13 בדצמבר 2010 ועל ידי דירקטוריון הבנק ביום 14 בדצמבר 2010.

ביום 30 באפריל 2017 מר ששון מרדכי, יסיים את כהונתו כמבקר הפנימי הראשי של הקבוצה. ביום 1 במאי 2017 תמונה גב' שרון גור כמבקרת הפנימית הראשית של הקבוצה בהתאם להמלצת וועדת הביקורת של הבנק ולהחלטת דירקטוריון הבנק מיום 27 בדצמבר 2016. המינוי של גב' גור אושר על ידי בנק ישראל ביום 22 בפברואר 2017.

המבקר הפנימי הראשי עומד בהוראת סעיף 146(ב) לחוק החברות התשנ"ט-1999 ובהוראת סעיף 8 לחוק הביקורת הפנימית, התשנ"ב-1992 (להלן: "חוק הביקורת הפנימית") ועובדי הביקורת הפנימית עומדים בהוראות סעיפים 11 ו-12 להוראת ניהול בנקאי תקין מספר 307 בנושא פונקציית ביקורת פנימית.

המבקר הפנימי הראשי הינו עובד הבנק, מועסק במשרה מלאה במעמד חבר הנהלה, וזהו עיסוקו הבלעדי. הממונה הארגוני על המבקר הפנימי הינו יו"ר הדירקטוריון של הבנק.

לביקורת הפנימית תוכנית עבודה שנתית ותוכנית עבודה רב שנתית לתקופה של עד ארבע שנים. תוכנית העבודה השנתית ותוכנית העבודה הרב שנתית נגזרות ממיפוי נושאי ביקורת המבוססים, בין השאר, על המסמכים המפורטים בהוראה 307. תוכניות העבודה נגזרות ממתודולוגיה שיטתית של הערכת סיכונים ובקורות אשר על פיה נקבעים תדירות והיקף הביקורת בכל נושא ונושא. כך, בנושאים בעלי סיכון גבוה יותר, תדירות הביקורת תהיה אחת לשנה ובנושאים בעלי סיכון נמוך יותר, תדירות הביקורת תהיה אחת לשנתיים עד ארבע שנים. הצעה לתוכנית עבודה שנתית ותוכנית עבודה רב שנתית, מוגשת על ידי הביקורת הפנימית ומקבלת את אישור יו"ר הדירקטוריון, ועדת הביקורת ומליאת הדירקטוריון.

תוכנית העבודה השנתית ותוכנית העבודה הרב שנתית מותירות בידי המבקר הפנימי הראשי שיקול דעת לסטות מהן, בהתאם לצורך.

כמו כן, ימי הביקורת המוקצים מידי שנה לביצוע ביקורות לא מתוכננות ולבדיקת מקרים מיוחדים מאפשרים למבקר הפנימי לבדוק נושאים העולים אד הוק, בין אם לבקשת הנהלת הבנק או וועדת הביקורת ובין אם כתוצאה מפעילויות או נושאים חדשים בקבוצה.

במסגרת עבודת הביקורת, נבחן מדגם של עסקאות מהותיות שבוצעו על ידי הבנק לרבות הליכי אישור. לעניין זה, עסקאות מהותיות לרבות רכישה או מכירה מהותית של פעילות, "עסקאות" - כאמור בסעיף 270 לחוק החברות ו"עסקה חריגה" - כהגדרתה בחוק החברות.

תוכנית העבודה השנתית ותוכנית העבודה הרב שנתית של הביקורת הפנימית כוללות פרק הדין בתוכנית העבודה השנתית והרב שנתית של החברות המאוחדות המהותיות בישראל (כמפורט [בכיצור 15 ג.](#)). עובדי הביקורת הפנימית מכהנים כמבקרים פנימיים של החברות הבנות המאוחדות של הבנק בישראל. תהליך בניית תוכנית העבודה של החברות המאוחדות בישראל הינו בדומה לתהליך בניית תוכנית העבודה של הביקורת הפנימית של הבנק. ככלל, בדוחות הכספיים של החברות הכלולות קיימת התייחסות לתוכניות העבודה של מבקרי הפנים שלהן.

בחברות הבנות המהותיות בחו"ל ממונה מבקר פנימי מקומי (לעתים שלוח של חברת האם). הביקורת הפנימית מבצעת בקרה על עבודת המבקר המקומי כאמור בסעיף 21(יב) להוראה 307. זאת, בין השאר, באמצעות בחינת תוכנית עבודת הביקורת הפנימית המקומית בחו"ל טרם הבאתה לאישור ועדת הביקורת והדירקטוריון בחו"ל. במסגרת תוכנית העבודה של הבנק משולבות ביקורות ייעודיות של הביקורת הפנימית בארץ על חברות הבנות בחו"ל. חלוקת העבודה בין המבקרים הפנימיים בארץ ובחו"ל, מבוצעת באמצעות תיאום של הנושאים המבוקרים על ידי כל אחד. המבקר הפנימי בחברות בנות מהותיות בחו"ל כפוף לדירקטוריון או לוועדת הביקורת המקומית.

העסקת המבקר הפנימי הראשי וצוות העובדים הכפוף לו בקבוצת לאומי בארץ, הינה בהיקף של 97.2 משרות בממוצע שנתי לשנת 2016, לפי הפירוט כדלקמן:

ממוצע משרות של המבקרים בקבוצת לאומי בארץ	
90.0	הבנק
4.5	חברות בנות בישראל
2.7	חברות בנות בחו"ל
*97.2	סך הכל

* מתוכן כ-4.0 משרות בממוצע נמצאות בחל"ד/חל"ת.

בנוסף, הושקעו 3.4 משרות במיקור חוץ.

כמו כן, בחברות בנות בחו"ל מועסקים מבקרים מקומיים בהיקף של 15.6 משרות (כולל מיקור חוץ).

היקף המשרות אושר על ידי ועדת הביקורת בישראל בהתבסס על תוכנית העבודה השנתית והרב שנתית.

המבקר הפנימי ראשי, במסגרת התקציב, להיעזר במיקור חוץ לכיצוע עבודות הדורשות ידע מיוחד או במקרים של תקן חסר.

להלן פירוט ההטבות והסכומים ששולמו או נרשמו בגינם הפרשות לשנת 2016 באלפי ש"ח למבקר הפנימי הראשי:

שנת 2016					
שיעור בהון הבנק		תגמולים בעבור שירותים		תגמולים אחרים	
משכורת	מענקים ⁽²⁾	הפרשות סוציאליות ⁽³⁾	תשלום מבוסס מניות	שווי הטבה	סך הכל ⁽¹⁾
(באלפי ש"ח)					
1,171	561	432	363	120	2,647
0.017					

1. לא כולל מס שכר.
2. ראה [ביאור ת.23](#) לדוחות הכספיים.
3. כמפורט בפרק שכר נושאי משרה בכירה לעניין השפעת חוק שכר בכירים, בהתאם לתנאי ההעסקה המבקר הפנימי זכאי מהבנק ל"פנסיה תקציבית" (פנסיה זקנה ופנסיה ביניים במקרה של פרישה בתנאים מסוימים לפני הגיעו לגיל הפרישה) או זכויות אחרות. בתקופת הדוח נרשמה הוצאה חד פעמית בסך של 5,463 אלפי ש"ח, בגין ההתחייבויות הפנסיוניות או האחרות של הבנק כלפי המבקר הפנימי. כמפורט [ביאור 2.23](#) ביום 12 באוקטובר 2016 הסתיימה תקופת המעבר שנקבעה בחוק מגבלת התגמול. החלק היחסי של התגמול ששולם למבקר הפנימי שחוק מגבלת התגמול חל עליו, מסתכם לסך של 401 אלפי ש"ח. הנתון מתייחס להגדרת "תגמול" בחוק מגבלת התגמול, ולפיכך אינו כולל הפרשה לפיצויים ותגמולים על פי די.

היקף התשלומים למבקר הפנימי הראשי ורכיביהם מובאים בפני ועדת הביקורת ומאושרים על ידה.

הדירקטוריון סכור שאין בהחזקת ניירות ערך על ידי המבקר הפנימי הראשי ובתגמול הניתן לו השפעה על הפעלת שיקול דעתו המקצועי של המבקר הפנימי הראשי.

המבקר הפנימי הראשי פועל על פי התקנים המקצועיים של לשכת המבקרים הפנימיים בישראל ושל הלשכה העולמית למבקרים פנימיים, IIA – The Institute of Internal Auditors.

בנוסף, המבקר הפנימי הראשי פועל בהתאם להוראות המפקח על הבנקים והנחיותיו, לרבות הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 307 בנושא פונקצית ביקורת פנימית.

ועדת הביקורת והדירקטוריון רשמו בפניהם את הצהרתם בכתב של המבקר הפנימי הראשי על פיה הוא עומד בכל הדרישות שנקבעו בתקנים המקצועיים המקובלים כאמור וכי הוא פועל גם בהתאם להוראות המפקח על הבנקים והנחיותיו. על בסיס הצהרה זו, ועל בסיס תפקודו, כפי שבא לידי ביטוי בישיבות ועדת הביקורת של הדירקטוריון, נחה דעתם של ועדת הביקורת והדירקטוריון כי המבקר הפנימי הראשי עומד בדרישות האמורות.

ככלל, עם הוצאת דוחות ביקורת ותרשומות ממצאי בדיקה בכתב על ידי הביקורת הפנימית וכחלק מתהליך העבודה השוטף מתקיימים דיונים עם המבוקרים (מנהלי סניפים, מנהלי מרחבים או מנהלי יחידות ארגוניות אחרות) על דוחות הביקורת והתרשומות וכן נערכים דיונים על ממצאים מהותיים עם ראשי החטיבות והמנכ"ל הראשי.

לקראת מועד הדיון בוועדת הביקורת, קובע יו"ר ועדת הביקורת, בהתייעצות עם המבקר הפנימי הראשי, אלו דוחות ביקורת ותרשומות ממצאי בדיקה יוצגו בשלמותם לדיון בוועדת הביקורת. כמו כן, מוגשים, באופן שוטף, לעיונם של כל חברי ועדת הביקורת, רשימות של כל דוחות הביקורת והתרשומות שהופצו על ידי הביקורת הפנימית בתקופה הרלוונטית, בצירוף תמצית הממצאים המהותיים. חברי ועדת הביקורת רשאים לעיין בכל דוח ביקורת ותרשומת ממצאי בדיקה שהם מוצאים לנכון ולבקש מהיו"ר להציגם לדיון בשלמותם בוועדת הביקורת.

דוחות ביקורת ותרשומות ממצאי בדיקה מהותיים נדונים בוועדת הביקורת מדי חודש ולעיתים מספר פעמים בחודש.

בתום המחצית הראשונה והמחצית השנייה של השנה מגיש המבקר הפנימי הראשי ליו"ר הדירקטוריון, למנכ"ל הראשי, ליו"ר ועדת הביקורת, לוועדת הביקורת ולדירקטוריון, דוחות סיכום פעילות הביקורת, אשר כוללים תמצית מהממצאים המהותיים, המלצות המבקר ותשובות המבוקר לתקופות הרלוונטיות.

כמו כן, מגיש המבקר הפנימי הראשי ליו"ר הדירקטוריון, למנכ"ל הראשי, ליו"ר ועדת הביקורת, לוועדת הביקורת ולדירקטוריון דוח שנתי מסכם של פעילות הביקורת במהלך כל השנה, הכולל גם מעקב אחר ביצוע תוכנית העבודה השנתית, והערכת אפקטיביות מסגרת הבקרה הפנימית בבנק.

תוכנית העבודה של חטיבת הביקורת הפנימית לשנת 2016 הוגשה לוועדת הביקורת ביום 28 בדצמבר 2015 ואושרה בוועדה ביום 31 בדצמבר 2015, והוגשה לדירקטוריון ביום 5 בינואר 2016 ואושרה בדירקטוריון ביום 10 בינואר 2016.

דוח המבקר הפנימי למחצית הראשונה של שנת 2016 הוגש לוועדת הביקורת ביום 25 באוגוסט 2016 ונדון בוועדה ביום 30 באוגוסט 2016 ודווח לדירקטוריון ביום 30 באוקטובר 2016.

דוח המבקר הפנימי למחצית השנייה של שנת 2016 הוגש לוועדת הביקורת ביום 15 בפברואר 2017 ונדון בוועדה ביום 19 בפברואר 2017 ודווח לדירקטוריון ביום 14 במרס 2017.

הדוח השנתי של המבקר הפנימי לשנת 2016 הוגש לוועדת הביקורת ביום 15 בפברואר 2017 ונדון בוועדה ביום 19 בפברואר 2017, והוגש לדירקטוריון ביום 9 במרס 2017 ונדון בדירקטוריון ביום 14 במרס 2017.

תוכנית העבודה של חטיבת הביקורת הפנימית לשנת 2017 הוגשה לוועדת הביקורת ביום 19 בדצמבר 2016 ואושרה בוועדה ביום 22 בדצמבר 2016, והוגשה לדירקטוריון ביום 2 בפברואר 2017 ואושרה בדירקטוריון ביום 6 בפברואר 2017.

למבקר הפנימי הראשי הומצאו מסמכים ומידע כאמור בסעיף 9 לחוק הביקורת הפנימית וניתנה לו גישה למידע כאמור באותו סעיף ובכלל זה, קיימת גישה מתמדת ובלתי אמצעית למערכות המידע של הבנק, לרבות לנתונים הכספיים.

למבקרים בישראל המבצעים ביקורת בחברות בנות בארץ ובחו"ל הומצאו מסמכים ומידע כאמור בסעיף 9 לחוק הביקורת הפנימית וניתנה להם גישה למידע כאמור באותו סעיף ובכלל זה, קיימת גישה מתמדת ובלתי אמצעית למערכות המידע של חברות הבנות בארץ ובחו"ל לרבות לנתונים כספיים.

לדעת הדירקטוריון וועדת הביקורת היקף, אופי ורציפות פעילות המבקר הפנימי הראשי ותוכנית עבודתו הינם סבירים בנסיבות העניין, ויש בהם כדי להגשים את מטרות הביקורת הפנימית בקבוצה.

שכר רואי החשבון המבקרים (א)(ב)(ג)

המאחד		הבנק	
2016	2015	2016	2015
באלפי ש"ח			
עבור פעולות הביקורת: ^(ד)			
22,382	27,358	11,736	13,226
רואי החשבון המבקרים המשותפים			
3,372	4,849	-	-
רואי חשבון מבקרים אחרים			
25,754	32,207	11,736	13,226
סך הכל			
עבור שירותים הקשורים לביקורת: ^(ה)			
4,021	2,855	3,548	2,323
רואי החשבון המבקרים המשותפים			
-	-	-	-
רואי חשבון מבקרים אחרים			
עבור שירותי המס: ^(ה)			
2,011	2,004	793	856
רואי החשבון המבקרים המשותפים			
408	890	-	-
רואי חשבון מבקרים אחרים			
עבור שירותים אחרים:			
5,590	2,823	4,054	1,523
רואי החשבון המבקרים המשותפים			
292	1,099	-	646
רואי חשבון מבקרים אחרים			
12,322	9,671	8,395	5,348
סך הכל			
38,076	41,878	20,131	18,574
סך הכל שכר של רואי חשבון מבקרים			

- א. דיווח של הדירקטוריון לאסיפה הכללית השנתית על שכר רואה החשבון המבקר בעבור פעולות הביקורת ועבור שירותים נוספים לביקורת, לפי סעיפים 165 ו-167 לחוק החברות, התשנ"ט-1999.
- ב. שכר רואה החשבון המבקר כולל תשלומים לשותפויות ולתאגידים בשליטתם וכן כולל תשלומים על פי חוק מע"מ.
- ג. כולל שכר ששולם ושכר שנצבר.
- ד. ביקורת דוחות כספיים שנתיים וסקירת דוחות ביניים.
- ה. כולל ביקורת דוחות התאמה למס, דיוני שומות וייעוץ מס.
- ו. Audit related fees, כולל בעיקר: תשקיפים, אישורים מיוחדים, מכתבי נוחות וטפסים או דוחות לרשויות הדורשים את חתימתו של רואה החשבון.

מדיניות תגמול נושאי משרה

א. מדיניות תגמול לנושאי משרה בבנק (2013-2015 וחלק משנת 2016)

ביום 11 בפברואר 2014 אישרה האסיפה הכללית של הבנק, לאחר קבלת אישור והמלצת ועדת תגמול ואישור הדירקטוריון, מדיניות תגמול לעניין תנאי כהונה והעסקה של נושאי משרה בבנק (לרבות נושאי משרה בכירה) בהתאם לתיקון 20 לחוק החברות, התשנ"ט-1999 ובהתאם להוראות המפקח על הבנקים לעניין מדיניות תגמול בתאגיד בנקאי (להלן: "מדיניות התגמול הקודמת") הכוללת תוכנית מענקים לנושאי המשרה בבנק (להלן: "תוכנית המענקים הקודמת"). מדיניות התגמול הקודמת ותוכנית המענקים הקודמת תהיינה תקפות לגבי כל אחת מהשנים 2013, 2014, 2015 וחלק משנת 2016.

למידע נוסף בנוגע למדיניות התגמול הקודמת לרבות תכנית המענקים הקודמת, ראה [בדוח הכספי לשנת 2015 פרק מדיניות תגמול נושאי משרה ועובדים מרכזיים \(עמודים 472-474\)](#) וביאור [1.23. לדוח הכספי של הבנק לשנת 2015](#).

ב. מדיניות תגמול לנושאי משרה בבנק בגין חלק משנת 2016 ובגין השנים 2017, 2018 ו-2019

ביום 3 בנובמבר 2016 אישרה האסיפה הכללית של הבנק את מדיניות התגמול החדשה לנושאי המשרה בבנק, שתחול החל מיום 12 באוקטובר 2016 ועד לתום שנת 2019 (להלן: "מדיניות התגמול החדשה"), וזאת לאחר אישור הדירקטוריון בהתאם לאישור והמלצות ועדת התגמול. מדיניות התגמול החדשה מושתתת על הוראות תיקון 20 לחוק החברות לעניין תנאי כהונה והעסקה של נושאי משרה בבנק, על הקבוע בהוראה 301A המתוקנת להוראות ניהול בנקאי תקין בדבר מדיניות תגמול בתאגיד בנקאי ועל הוראות חוק תגמול נושאי משרה בתאגידים פיננסיים (אישור מיוחד ואי-התרת הוצאה לצורכי מס בשל תגמול חריג), התשע"ו-2016 (להלן: "חוק מגבלת התגמול").

במדיניות התגמול החדשה נקבעה המסגרת לתגמול נושאי המשרה בבנק, והיא כוללת, בין היתר, התייחסות לרכיבי התגמול הקבוע, שהינו התגמול העיקרי לנושאי המשרה, הכולל משכורת קבועה, זכויות סוציאליות ותנאים נלווים למשכורת ותנאי פרישה וסיום העסקה, וכן, לרכיבי תגמול משתנה הכוללים כל תגמול שאינו קבוע, ובכלל זה: מענק שנתי מותנה ביצועים; מענק אישי איכותי; ומענק מיוחד בגין אירועים מיוחדים. לגבי יו"ר הדירקטוריון ולגבי המנכ"ל הראשי של הבנק, נקבע שהם לא יהיו זכאים למענק שנתי משתנה, אולם יכול שיהיו זכאים לתשלום נוסף - רכיב קבוע שאינו מזכה בהפרשות סוציאליות בסכום השווה לפער שבין התגמול המקסימלי שניתן יהיה לשלם על פי דין לעלות העסקתם השוטפת.

סך המענקים המשתנים לנושא משרה הוגבלו בתקרה של 6 משכורות חודשיות בשנה (ובנוסף משכורת אחת כמענק מיוחד) ולדירקטוריון הבנק הסמכות להפחית את המענק המותנה בביצועים בהתאם לשיקול דעתו. כמו כן, נקבע במדיניות התגמול החדשה, בהתאם להוראה 301A, מנגנון של השבת המענקים המשתנים, לרבות קריטריונים להשבה, נסיבות הפעלת מנגנון ההשבה ותקופת ההשבה.

עוד נקבעו במסגרת מדיניות התגמול החדשה הסדרי דחיית תשלומי המענק המשתנה לנושאי המשרה והתנאים לשחרור מענקים שנדחו, אשר יחולו גם על מענקים שנדחו בטרם כניסת תכנית התגמול החדשה לתוקף.

כמו כן, מדיניות התגמול כוללת הוראות לעניין השמירה על זכויות שנצברו עבור תקופת העסקה שקדמה ליום 12 באוקטובר 2016, לרבות זכויות שישולמו בעת פרישה (כגון: פיצויים מוגדלים, פנסיה מוקדמת ופנסיה זקנה תקציבית) וכן הוראות לעניין אפשרות הקפאת זכויות כאמור והפקדתם בקופה חיצונית, אשר תשלם את הזכויות שנצברו במועד שייקבע לכך. מדיניות התגמול כוללת הוראות לעניין סמכות הדירקטוריון לאשר העסקה מחדש של נושאי משרה, לרבות המנכ"ל, אם וככל שנושאי משרה יחליטו לסיים את כהונתם בבנק לשם שמירה על זכויות שנצברו להם בגין תקופת העסקה שעד ליום 12 באוקטובר 2016.

למידע נוסף לגבי מדיניות התגמול החדשה, ראה דוח זימון האסיפה הכללית המיוחדת של הבנק אשר פורסם ביום 21 באוקטובר 2016 (אסמכתא: 01-066408-2016) וכן [ביאור 1.23](#).

למידע נוסף לעדכון תנאי ההעסקה של יו"ר הדירקטוריון ושל המנכ"ל הראשי ראה בדוח הכספי, [ביאור 1.23](#).

שחר נושאי משרה בכירה

לשנה שנסתיימה ביום 31 בדצמבר 2016

להלן פירוט ההטבות והסכומים ששולמו או שנרשמו בגינם הפרשות לשנים 2016 ו-2015, ליושב ראש הדירקטוריון ולמקבלי השחר הגבוה ביותר מבין נושאי המשרה הבכירים בקבוצה. בתקופת הדוח נחקק חוק תגמול לנושאי משרה בתאגידים פיננסיים (אישור מיוחד ואי-התרת הוצאה לצורכי מס בשל תגמול חריג), תשע"ו-2016 ("חוק מגבלת התגמול"). בעקבות חקיקת החוק הוגשו עתירות לבג"צ, בין היתר, בשל פרשנות אפשרית, לפיה החוק עלול לפגוע בזכויות פנסיוניות ואחרות שנצברו בגין תקופת עבודה טרם חקיקת החוק. בהתאם לפסק דינו של בג"צ, זכויות שנצברו בהתאם להסכמי העסקה, בגין תקופת העסקה שקדמו למועד הקובע שנקבע בחוק, לא ייפגעו בשל החוק וניתן יהיה לשלמן. לאור חקיקת חוק מגבלת התגמול, עודכנו הערכות ההנהלה לעניין סבירות התממשות חובת הבנק לשלם תשלומים שונים בגין סיום יחסי עובד-מעביד, בעיקר לעניין תשלום פיצויים מוגדלים ולעניין תשלום פנסיוני ביניים, וזאת בהתאם להסכמי העסקה בבנק. בשל עדכון ההערכות כאמור נערכו חישובים אקטואריים מעודכנים של זכויות העבר. ההפרשות החד פעמיות בגין זכויות העבר מפורטות בהערות לטבלה.

ההטבות המפורטות להלן אינן כוללות הטבות בגין שירותים בנקאיים, הניתנות לעובדים בבנק כגון: הטבות בריבית בגין פיקדונות כספיים בבנק, הטבות בריבית בגין משכנתאות, הנחות או פטורים מעמלות בגין שירותים בנקאיים הניתנים על ידי הבנק וכיוצא ב. סכומי ההטבות בגין שירותים בנקאיים כאמור לגבי כל אחד ממקבלי התגמול, אינם מהותיים. ללקוחות פרטיים מסויימים של הבנק, לרבות ללקוחות הכלולים בהסדרים בין הבנק לבין קבוצות עובדים, ניתנות מעת לעת הטבות דומות לאלה הניתנות לעובדי הבנק ואף כאלו העולות עליהן.

שנת 2016

שם	תפקיד	שיעור החזקה בהון הבנק	תגמולים בעבור שירותים				תגמולים אחרים	סך הכל ⁽²⁾
			מענקים ⁽⁵⁾	הפרשות סוציאליות ⁽³⁾	תשלום מבוסס מניות	שווי הטבה ⁽⁴⁾		
		%	(באלפי ש"ח)					
מר דוד ברודט ⁽⁷⁾	יו"ר הדירקטוריון	0.007	2,153	691	781	691	126	4,442
גב' רקפת רוסק עמינח ⁽⁶⁾	מנכ"ל ראשי	0.029	2,708	1,215	1,629	1,215	127	6,894
מר אבנר מנדלסון ⁽¹⁰⁾	מנכ"ל בנק לאומי ארה"ב	-	1,654	2,115	316	-	2,079	6,164
מר ירון בלוך ⁽¹⁵⁾	מנכ"ל לאומי פרטנרס	-	1,548	2,373	370	-	116	4,407
מר פול הירד ⁽¹³⁾	מנכ"ל לאומי ABL	-	705	2,931	106	-	67	3,809
מר פיל וודורד ⁽¹⁴⁾	סמנכ"ל לאומי ABL	-	634	2,931	95	-	69	3,729
מר דן ירושלמי ⁽¹²⁾	סמנכ"ל בכיר, ראש חטיבת לאומי טכנולוגיות	0.008	1,554	700	581	710	20	3,565
פרופ' דניאל צידון ⁽¹¹⁾	משנה למנכ"ל	-	1,174	594	1,100	594	85	3,547
מר דן כהן ⁽⁸⁾	סמנכ"ל בכיר, ראש חטיבת בנקאית	0.015	1,250	607	657	607	116	3,237
גב' הילה ערן זיק ⁽⁹⁾	סמנכ"ל בכיר, ראש חטיבת ניהול סיכונים	0.006	1,127	560	679	350	112	2,828

1. היקף המשרה של מקבלי התגמול הינו 100%.

2. לא כולל מס שחר.

3. הפרשות סוציאליות כוללות הפרשות לפיצויים, תגמולים, פנסיה (לרבות הפרשות שוטפות להסדר "פנסיה תקציבית" שחל על עובדים ותיקים ונושאי משרה ותיקים בבנק - לפרטים ראה [ביאור 1.23.23](#), לדוח הכספי), קרן השתלמות, תקופת אי תחרות וביטוח לאומי וכן השלמת העתודות בגין הנ"ל עקב שינויים בשחר בתקופת הדוח. לעובדים הבכירים של הבנק, חוזי עבודה אישיים ומיוחדים עם הבנק, פרטים לעניין תנאי הפרישה של הבכירים וזכאות להודעה מוקדמת בעת סיום יחסי עבודה - ראה [ביאור 2.23.23](#).

4. שווי הטבה הכולל, בין היתר, רכב והוצאות טלפון.

5. בעקבות כניסתו לתוקף של חוק מגבלת התגמול ולאחר אימוץ מדיניות תגמול חדשה על ידי האסיפה הכללית, עודכנו תנאי ההעסקה של חברי הנהלת הבנק החל מהמועד הקובע. בגין שנת 2016 זכאים חברי הנהלת הבנק למענק משתנה על פי מדיניות התגמול הקודמת בגין התקופה שעד למועד התחילה, ולמענק משתנה בהתאם למדיניות התגמול החדשה בגין התקופה החל מהמועד הקובע. לפירוט נוסף ראה [כיאור 2.23 ת.](#)
6. גב' רפפת רוסק-עמינח מכהנת כמנכ"ל ראשי של הבנק החל מיום 1 במאי 2012.
- ביום 3 בנובמבר 2016, אישרה האסיפה הכללית של הבנק את תנאי הכהונה וההעסקה החדשים של המנכ"ל הראשי של הבנק, בהתאם למדיניות התגמול החדשה, בתוקף מיום 12 באוקטובר 2016 (להלן: "מועד התחילה").
- המנכ"ל הראשי לא זכאית למענק שנתי משתנה החל ממועד התחילה (בגין שנת 2016 זכאית המנכ"ל הראשי למענק משתנה לפי תנאי העסקתה הקודמים בגין התקופה שעד מועד התחילה). לפירוט תנאי העסקתה החדשים של המנכ"ל הראשי ראה [כיאור 3.1.23](#). לדוח הכספי של הבנק לשנת 2016 ודיווח מיידי של הבנק על כינוס אסיפה כללית מיום 21 באוקטובר 2016 (מס' אסמכתא: 01-066408-2016).
- לפרטים אודות תנאי הכהונה וההעסקה הקודמים של המנכ"ל הראשי, ראה פרק ["שכר נושאי משרה בכירה" וכיאור 3.3.23. לדוחות הכספיים לשנת 2015](#) של הבנק כפי שפורסמו במסגרת הדו"ח התקופתי לשנת 2015 של הבנק, אשר האמור בהם נכלל להלן על דרך ההפניה (להלן: "תנאי הכהונה הקודמים"). בהתאם לתנאי הכהונה הקודמים, גב' רוסק עמינח היתה זכאית ל"פנסיה תקציבית" מהבנק, לרבות זכאות לפנסיה ביניים עד הגיעה לגיל הפרישה. בתקופת הדוח נרשמה הוצאה חד פעמית בגין זכויות העבר הנובעות מההתחייבות כאמור בסך של 7,767 אלפי ש"ח. תנאי העסקתה החדשים של המנכ"ל הראשי אינם כוללים זכאות ל"פנסיה תקציבית" ומלוא הסכומים שנצברו לזכותה עד למועד התחילה הופקדו בקופה חיצונית.
7. לפרטים בדבר תנאי הכהונה וההעסקה הקודמים של יו"ר הדירקטוריון, ראה פרק בדבר "שכר נושאי משרה בכירה" [וכיאור 4.2.23. לדוחות הכספיים לשנת 2015](#) של הבנק כפי שפורסמו במסגרת הדו"ח התקופתי לשנת 2015 של הבנק, אשר האמור בהם נכלל להלן על דרך ההפניה (להלן: "תנאי הכהונה הקודמים").
- ביום 3 בנובמבר 2016 אישרה האסיפה הכללית של הבנק, את תנאי הכהונה והעסקה החדשים של יו"ר הדירקטוריון של הבנק, בהתאם למדיניות התגמול החדשה, בתוקף החל מיום 22 ביולי 2016, מועד תחילת כהונתו הנוכחית של מר ברודט כדירקטור ויו"ר דירקטוריון (להלן: "מועד התחילה").
- יו"ר הדירקטוריון זכאי לתגמול קבוע בלבד (לגבי שנת 2016 - בגין התקופה שעד מועד התחילה זכאי מר ברודט לתגמול משתנה בהתאם לתנאי העסקה הקודמים) ותנאים סוציאליים והוצאות נלוות, כמקובל לנושאי משרה בבנק. כמו כן ולנוכח חוק מגבלת התגמול, הותאמו והופחתו תנאי כהונתו והעסקתו של יו"ר הדירקטוריון כך שיעמדו בדרישות חוק מגבלת התגמול.
- לפירוט תנאי העסקתו החדשים של יו"ר הדירקטוריון ראה [כיאור 4.1.23](#). לדוח הכספי של הבנק לשנת 2016 ודיווח מיידי של הבנק על כינוס אסיפה כללית מיום 21 באוקטובר 2016 (מס' אסמכתא: 01-066408-2016).
8. לגבי שנת 2016 זכאי מר כהן למענק משתנה בגין התקופה שעד למועד הקובע בהתאם למדיניות התגמול הקודמת ולמענק משתנה בהתאם למדיניות התגמול החדשה, עבור התקופה החל מהמועד הקובע.
- בהתאם לתנאי העסקתו הקודמים בבנק, מר כהן זכאי ל"פנסיה תקציבית" מהבנק, לרבות זכאות לפנסיה ביניים עד הגיעו לגיל הפרישה. בתקופת הדוח נרשמה הוצאה חד פעמית בגין זכויות העבר הנובעות מההתחייבות כאמור בסך של 7,559 אלפי ש"ח. בעקבות כניסתו לתוקף של חוק מגבלת התגמול ולאור בקשתו של מר כהן לסיים את העסקתו בבנק עקב ההרעה הצפויה בתנאי העסקתו בשל החלת חוק מגבלת התגמול, ביום 25 בדצמבר 2016 החליט דירקטוריון הבנק, לאחר קבלת המלצת ועדת התגמול מיום 21 בדצמבר 2016, להפעיל לגבי מר כהן את חלופת "סגירה פתיחה" בהתאם למדיניות התגמול החדשה, ולהעסיק את מר כהן מחדש החל מיום 1 ינואר 2017 (להלן: "מועד התחילה"). בתנאים התואמים את תנאי מדיניות התגמול החדשה. בהתאם לאמור, החל מיום 1 בינואר 2017, מועסק מר כהן בחוזה אישי, בהתאם למדיניות התגמול החדשה של הבנק.
9. גב' הילה ערן - זיק מכהנת כראש חטיבת ניהול סיכונים ומנהלת הסיכונים הראשית של הבנק. ביום 19 בדצמבר 2016 החליט דירקטוריון הבנק על מינויה של הגב' ערן-זיק לתפקיד ראש חטיבת משאבי אנוש בבנק והיא תחל בתפקיד זה ביום 1 באפריל 2017. בהתאם לתנאי הכהונה הקודמים, גב' ערן-זיק זכאית ל"פנסיה תקציבית" מהבנק, לרבות זכאות לפנסיה ביניים עד הגיעה לגיל הפרישה. בתקופת הדוח נרשמה הוצאה חד פעמית בגין זכויות העבר הנובעות מההתחייבות כאמור בסך של 5,669 אלפי ש"ח.

10. מר אבנר מנדלסון מכהן כמנכ"ל בנק לאומי ארה"ב, חברה בת בבעלות ובשליטה מלאה של הבנק, החל מיום 1 בספטמבר 2013. בתקופת הדוח חדל מר מנדלסון להיות עובד של הבנק (שהיה בחל"ת) ונערך עימו גמר חשבון בגין עבודתו כשכיר בבנק בישראל. בהתאם לתנאי הנהונה של מר מנדלסון בבנק בישראל הוא זכאי לפיצויים מוגדלים. בתקופת הדוח נרשמה הוצאה חד פעמית בגין זכויות העבר הנובעות מההתחייבות האמורה בסך של 252 אלפי ש"ח. השכר השוטף והמענקים למר מנדלסון כמפורט בטבלה לעיל נקבעו בהתאם למדיניות התגמול (של לאומי ארה"ב) ובהתאם למקובל לגבי שכר מנכ"לים של בנקים בגודל ופעילות דומים בארצות-הברית. שכרו של מר מנדלסון כולל גם הוצאות נלוות נוספות כגון שכר דירה וגילום הוצאות אלו.
- פרטים לעניין תנאי הפרישה של הבכירים בבנק ובהם גם מר מנדלסון וזכאותו להודעה מוקדמת בעת סיום יחסי העבודה - ראה [ביאור 2.23.23](#).
11. פרופ' דניאל צידון כיהן כמשנה למנכ"ל הבנק עד ליום 31 באוגוסט 2016. שכרו של מר צידון כמפורט בטבלה לעיל הינו בהתאם למדיניות התגמול של הבנק לעניין שכר הבכירים בבנק. פרטים לעניין תנאי הפרישה של הבכירים בבנק וזכאותם להודעה מוקדמת בעת סיום יחס העבודה - ראה [ביאור 2.23.23](#). בהתאם לתנאי העסקתו בבנק, פרופ' צידון זכאי ל"פנסיה תקציבית" מהבנק, לרבות זכאות לפנסיה ביניים עד הגיעו לגיל הפרישה. בתקופת הדוח נרשמה הוצאה חד פעמית בגין זכויות העבר הנובעות מההתחייבות כאמור בסך של 1,055 אלפי ש"ח.
12. מר דן ירושלמי מכהן כראש חטיבת לאומי טכנולוגיות בבנק. שכרו של מר ירושלמי כמפורט בטבלה לעיל הינו בהתאם למדיניות התגמול של הבנק לעניין שכר הבכירים בבנק. פרטים לעניין תנאי הפרישה של הבכירים בבנק וזכאותם להודעה מוקדמת בעת סיום יחסי העבודה - ראה [ביאור 2.23.23](#). בהתאם לתנאי העסקתו הקודמים, זכאי מר ירושלמי לפיצויים מוגדלים בעת סיום העסקה בבנק. בתקופת הדוח נרשמה בגין זכות עבר זו הפרשה חד פעמית בסך של 372 אלפי ש"ח.
13. מר פול הירד - מכהן, החל משנת 2006, כמנכ"ל Leumi ABL Limited ("לאומי ABL"). חברה בת בבעלות מלאה של לאומי בריטניה. שכרו של מר הירד בגין כהונתו כמנכ"ל לאומי ABL נקבע בהסכם העסקה עימו שכולל מנגנון תגמול משתנה שנגזר מרווחיות ABL.
14. מר פיל וודורד - מכהן, החל משנת 2006, כסמנכ"ל לאומי ABL, חברה בת בבעלות מלאה של לאומי בריטניה. שכרו של מר וודורד בגין כהונתו נקבע בהסכם העסקתו, שכולל מנגנון תגמול משתנה שנגזר מרווחיות ABL.
15. מר ירון בלוך מכהן כמנכ"ל לאומי פרטנרס בע"מ ("לאומי פרטנרס"), חברה בת בבעלות ובשליטה מלאה של הבנק, החל מיום 1 בינואר 2011 וכיו"ר דירקטוריון לאומי קארד החל מיום 23 במרס 2017. המענק השנתי למר בלוך, כמפורט בטבלה לעיל, אושר על ידי ועדת התגמול ודירקטוריון לאומי פרטנרס, וזאת בהתאם לקבוע בהסכם העסקתו ועל פי מדיניות התגמול לנושאי משרה בלאומי פרטנרס שאושרה בשנת 2014. המענק השנתי מורכב ממענק שנתי קבוע, הנכלל בטבלה לעיל בנתונים אודות השכר וממענק שנתי משתנה.
16. פרטים לעניין תגמול ששולם החל מהמועד הקובע שנקבע בחוק מגבלת התגמול ועד לתום תקופת הדוח: ביום 12 באוקטובר 2016 הסתיימה תקופת המעבר שנקבעה בחוק מגבלת התגמול. להלן נתונים אודות החלק היחסי של התגמול ששולם למפורטים בטבלה שחוק מגבלת התגמול חל עליהם, בגין התקופה שלאחר המועד הקובע. הנתונים מתייחסים להגדרת "תגמול" בחוק מגבלת התגמול, ולפיכך אינם כוללים הפרשה לפיצויים ותגמולים על פי דין; מר דוד ברודט סך של 522 אלפי ש"ח; גב' רקפת רוסק-עמינח סך של 547 אלפי ש"ח; מר דן ירושלמי סך של 536 אלפי ש"ח; מר דן כהן סך של 430 אלפי ש"ח; גב' הילה ערן זיק סך של 416 אלפי ש"ח;
17. הלוואות שניתנו בתנאי הטבה, ניתנו בתנאים המקובלים לכלל העובדים בבנק וסכומיהן נקבעו על פי קריטריונים אחידים. ההלוואות הנ"ל הסתכמו בסכומים מאוד זניחים (אלפי ש"ח בודדים) ולכן לא הוצגו בטבלה.
18. דירקטורים ונושאי משרה אחרים בוטחו על ידי הבנק במסגרת פוליסות ביטוח אחריות דירקטורים ונושאי משרה אחרים בבנק ובחברות מוחזקות. פרמיית הביטוח היחסית אינה כלולה בטבלאות דלעיל בהיותה זניחה. סך כל הפרמיה הסתכמה ב-6,845 אלפי ש"ח, והיא מתייחסת לכלל נושאי המשרה בקבוצה המבוטחת.
19. הדירקטוריון סבור, לאחר שקיים דיונים, קיבל הסברים וחומר רקע מתאים ורלבנטי, ובחן את התגמולים, בשים לב לפעילות הבנק והקבוצה ותוצאותיהם בשנת 2016 ובשים לב למדיניות התגמול הבנק הקבוצתית ומדיניות התגמול בחברות הקבוצה, וכן לפועלו ולתפקודו של כל בכיר בבנק או בקבוצה, כי התגמול לכבירים הנ"ל כמפורט בטבלה ובהסברים לעיל, מהווה תגמול שלבטח אינו עולה על התגמול הסביר וההוגן בנסיבות העניין, בשים לב לתרומה של כל אחד מנושאי המשרה כאמור לתוצאות הפעילות של הבנק והתגמול כאמור הינו לטובת הבנק.

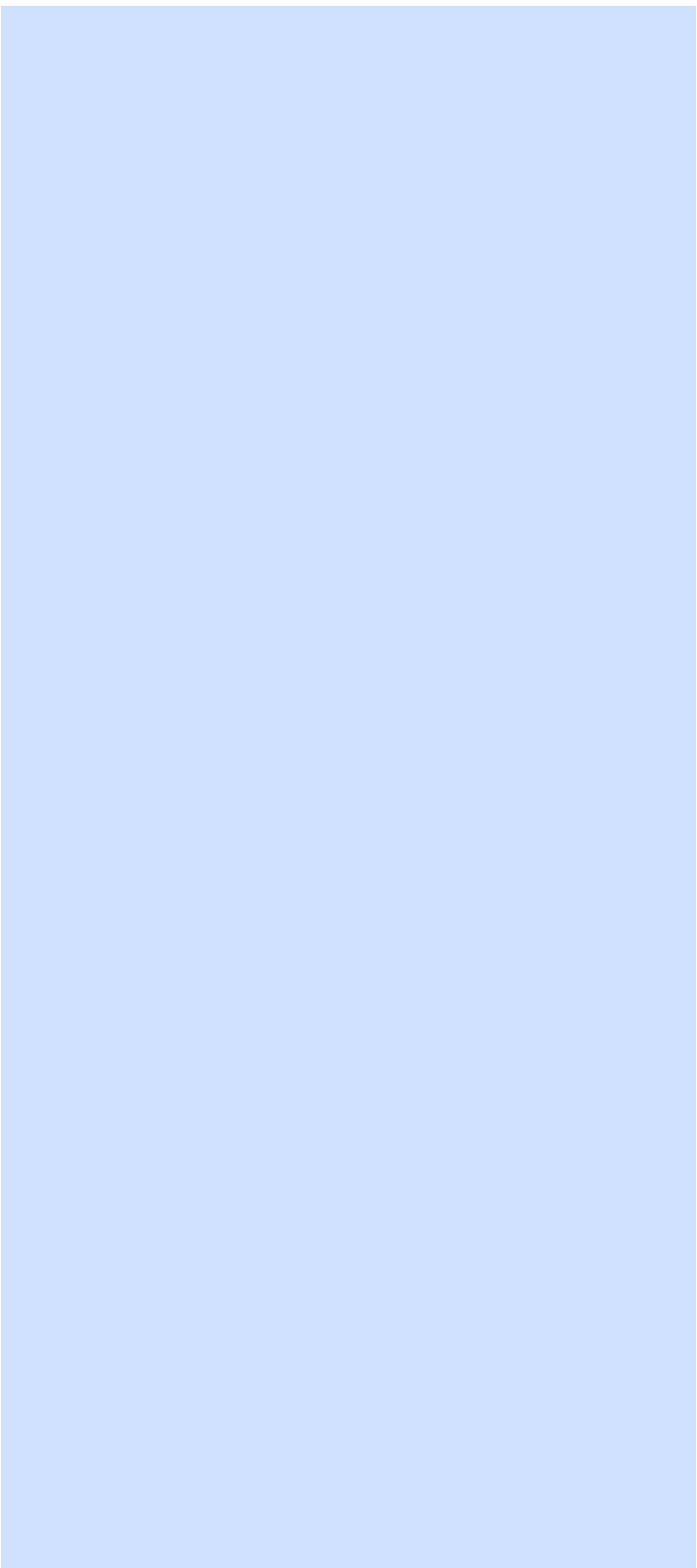
לפרטים נוספים ראה [ביאור 23](#).
 לפרטים בדבר נושאי משרה שנכללו בטבלה לשנת 2015, אך אינם נכללים בטבלה לשנת 2016, ראה פרק ["שכר נושאי משרה בכירה" בדוח הכספי של הבנק לשנת 2015 \(החל מעמוד 475\)](#).

שנת 2015

שם	תפקיד	תגמולים בעבור שירותים		תגמולים אחרים		סה"כ	שווי הטבה	סה"כ
		שיעור החזקה בהון הבנק (באלפי ש"ח)	משכורת	מענקים	הפרשות סוציאליות			
		%						
מר דוד ברודט	יו"ר הדירקטוריון	0.002	2,185	1,359	750	1,359	171	5,824
גב' רקפת רוסק עמינח	מנכ"ל ראשי	0.005	2,808	-	1,727	3,420	170	8,125
מר אבנר מנדלסון	מנכ"ל בנק לאומי ארה"ב	-	1,707	1,366	345	-	2,314	5,732
מר פול הירד	מנכ"ל לאומי ABL	-	823	4,425	123	-	85	5,456
מר פיל וודורד	סמנכ"ל לאומי ABL	-	753	4,425	113	-	89	5,380
פרופ' דניאל צידון	משנה למנכ"ל	0.001	1,566	-	1,131	1,954	121	4,772
מר ירון בלוך	מנכ"ל לאומי פרטנרס סמנכ"ל בכיר, ראש חטיבת לאומי טכנולוגיות	-	1,549	-	369	2,373	118	4,409
מר דן ירושלמי	מנכ"ל בכיר, ראש חטיבת לאומי טכנולוגיות	0.002	1,490	-	780	1,931	21	4,222
גב' הילה ערן זיק	סמנכ"ל בכיר, ראש חטיבת ניהול סיכונים	-	1,144	390	1,614	268	500	3,916

להלן תרשים חבורת מוחזקות עיקריות והשקעות של הבנק

(1) שיעור בזכויות ההצבעה: 99.8%

השליטה בבנק

החל מיום 24 במרס 2012 מוגדר הבנק, על פי הקבוע בדיון, כתאגיד בנקאי ללא גרעין שליטה ואין בעל מניות המוגדר כבעל שליטה בבנק.

למידע מעודכן לגבי החזקות בעלי עניין בבנק, ראה דוח מידי על מצבת החזקות בעלי עניין ונושאי משרה בכירה מיום 5 בינואר 2017 (אסמכתא: 2017-01-002742) וכן דיווח מידי מיום 8 בפברואר 2017 (מס' אסמכתא: 2017-01-014253).

אסיפה כללית שנתית ובחירת דירקטורים

ביום 11 ביולי 2016 התקיימה האסיפה הכללית השנתית של הבנק אשר הוחלט בה, בין היתר, על מינוי מחדש של רואי חשבון המבקרים ועל מינוי דירקטורים לדירקטוריון הבנק, כמפורט בפרק "שינויים בדירקטוריון" לעיל.

למידע לגבי ההחלטות שאושרו באסיפה הכללית השנתית ראה דיווח מידי בדבר תוצאות האסיפה הכללית מיום 11 ביולי 2016 (אסמכתא: 2016-01-079798).

ביום 3 בנובמבר 2016, התקיימה אסיפה כללית מיוחדת של הבנק אשר נתקבלו בה החלטות בנושאים כדלקמן: (1) בחירת שני דירקטורים במעמד "דירקטור אחר", כמפורט לעיל בפרק "שינויים בדירקטוריון"; (2) מינוי דח"צ אחד בהתאם לקבוע בחוק החברות, תשנ"ט-1999, כמפורט לעיל בפרק "שינויים בדירקטוריון"; (3) אישור תיקונים לתקנון הבנק, כולל בהתייחס לנושאי שיפוי לדירקטורים ונושאי משרה בבנק, חתימת מאזן הבנק ותניית שיפוט; (4) אישור מדיניות תגמול חדשה לנושאי משרה בבנק; (5) תיקון כתבי התחייבות לשיפוי דירקטורים בבנק; (6) אישור תנאי כהונה והעסקה של יו"ר הדירקטוריון; ו-(7) אישור תנאי כהונה והעסקה של המנכ"ל הראשי.

למידע נוסף ראה תוצאות האסיפה הכללית המיוחדת מיום 8 בנובמבר 2016 (אסמכתא: 2016-01-074676) ודיווח מידי על שינויים בתקנון מיום 3 בנובמבר 2016 (אסמכתא: 2016-01-072234).

בהמשך להחלטת דירקטוריון הבנק מיום 14 במרץ 2017, פורסמה לציבור ביום 15 במרץ 2017 הודעה מקדימה אודות הכוונה לכנס אסיפה כללית שנתית של בעלי מניות הבנק, אשר על סדר יומה צפויים להיכלל הנושאים הבאים: (1) דיון בדוחות הכספיים השנתיים; (2) מינוי רואי חשבון מבקרים והסמכה בנוגע לקביעת שכרם; (3) מינוי דירקטור חיצוני אחד בהתאם לקבוע בהוראה 301 להוראות ניהול בנקאי תקין של המפקח על הבנקים או דירקטור חיצוני אחד בהתאם לקבוע בחוק החברות, התשנ"ט-1999, אשר עומד גם בתנאי הכשירות של דירקטור חיצוני בהתאם להוראה 301, כפי שיקבע על ידי הוועדה למינוי דירקטורים בתאגידים בנקאיים שמונתה לפי סעיף 36 לחוק הבנקאות (רישוי), תשמ"א-1981 ו-(4) מינוי דירקטור רגיל אחד (דהיינו במעמד "דירקטור אחר").

לפרטים נוספים ראה דיווח מידי מיום 15 במרס 2017 (אסמכתא: 2017-01-024366).

שעבוד לטובת בנק ישראל

ביום 21 במאי 2008 הבנק חתם על איגרת חוב על פיה שעבד הבנק בשעבוד צף ראשון בדרגה, לטובת בנק ישראל, את זכויותיו לקבלת סכומים וחובים כספיים בשקלים, המגיעים ושיגיעו לבנק מפעם לפעם מאת לקוחותיו, שהינם תאגידים (שהתאגדו לפי דיני מדינת ישראל), שאינם מפגרים בהחזר לבנק של אשראים שקיבלו מהבנק, ושמשך החיים הממוצע (מח"מ) של כל אשראי אינו עולה על שלוש שנים, שניתנו וינתנו על ידי הבנק ללקוחות הנ"ל. השעבוד הינו בסכום השווה לגובה הסכומים המובטחים באיגרת החוב, כפי שיהיו מעת לעת, עד לסך של 1.1 מיליארד ש"ח. שעבוד זה בא להבטיח כספים שנדרשים לפעילות הבנק לצורך פעילותו במסלוקת (CLS (Continuous Link Settlement).

רכוש קבוע ומתקנים

בניינים וציוד - העלות המופחתת של בניינים וציוד הסתכמה ב-31 בדצמבר 2016 בסך 3.1 מיליארד ש"ח, בדומה לאשתקד.

ההשקעות בבניינים וציוד ליום 31 בדצמבר 2016 הינן כדלהלן:

עלות	פחת שנצבר	יתרה להפחתה	
31 בדצמבר			
2016			
במיליוני ש"ח			
בניינים ומקרקעין	1,900	1,401	1,476
ציוד, ריהוט וכלי רכב	3,001	943	545
תוכנות	3,813	803	1,074
סך הכל	8,714	3,147	3,095

בניינים וציוד אלה משמשים בעיקר לפעילות הקבוצה. בניינים שאינם בשימוש הקבוצה והמושכרים לגורמים מחוץ לקבוצה הכלולים במאזן המאוחד ליום 31 בדצמבר 2016 מסתכמים בסך 68 מיליון ש"ח.

נדל"ן

מרבית שטחי המבנים בהם מתנהלים עסקי הקבוצה בישראל הינם בבעלות הבנק או בבעלות חברות-בנות. מרבית הנכסים בהם מתנהלים עסקי הקבוצה בחו"ל הינם בשכירות.

להלן נתונים בדבר התפלגות שטחי הבנק, בנייני בנק בע"מ ולין סיטי סנטר בע"מ:

	ליום 31 בדצמבר	
	2016	2015
באלפי מ"ר		
בעלות	244	250
שכירות	98	*97
סך הכל	342	347

* כולל שטחי סניפי בנק ערבי בסך 11 אלף מ"ר שמוזג עם ולתוך לאומי ב-31 בדצמבר 2015.

מערכות מידע

לבנק לאומי יש 2 מרכזי מחשוב: ראשי בקש"ב ומשני בתל-אביב. כמו כן, לאומי הקים מרכז לעותק שלישי של נתונים באזור ירושלים.

ללאומי מתקן תת קרקעי למערך המחשוב הראשי. המתקן ממוגן בפני פגיעת רקטות, לוחמה ביולוגית כימית ורעידות אדמה. המתקן נבנה עם טכנולוגיות מתקדמות המאפשרות תפעול שוטף ברמה גבוהה ותפקוד עצמאי בשעת חירום. התשתיות במרכז המחשבים הינן ברמת שרידות ויתירות TIER3 ובהתאם לתקנים בינלאומיים.

לאחר שבסוף חודש דצמבר 2016 אוחדו המחשב הראשי והמשני בקשב לתוך המחשב הראשי, כיום יש ללאומי שני מחשבים מרכזיים: מחשב ראשי בקשב ומחשב גיבוי בת"א (MF) תוצרת IBM ממשפחת Z/Series. לשימוש מערכות הייצור, הפיתוח והמבדקים, והתאוששות חירום. סך הכל קיבולת המחשבים הינה 14,106 mips (ערכי הקיבולת נמדדים על פי מיליוני פעולות לשנייה, mips). מרכז המחשבים הראשי של מערך המשכנתאות ממוקם בקש"ב, מקבל שירותים מחברת IBM ואתר גיבוי עבורו הוקם בתל אביב.

לבנק מאגר נתונים מקוון והיסטורי המאוכסן על גבי דיסקים וקלטות במתקן המחשוב העיקרי בקש"ב ובמתקן הגיבוי בתל אביב. עותק שלישי עדכני של נתונים נשמר במתקן באזור ירושלים. הנתונים עוברים על גבי תשתית תקשורת ייעודית בין מרכזי המחשוב של לאומי.

אבטחת מידע בלאומי מתבססת על עקרון הסודיות הבנקאית, וחוקים והוראות שונים, כגון הוראות חוק הגנת הפרטיות ותקנותיו, הוראות חוק המחשבים, הוראות בנק ישראל ותקנים בינלאומיים מקובלים של אבטחת מידע וסייבר.

מתוקף הוראות אלה נגזרת פעילות ענפה של הגדרת ויישום אסטרטגיה ומדיניות הגנת הסייבר בלאומי, בדגש על בנית תוכנית עבודה ליישום בקרות ומנגנוני אבטחת מידע, הקמת מערכות והטמעה של נושאי ניהול אבטחת מידע, תכנון וביצוע בקרות אבטחת מידע, לרבות עיגון תהליכי עבודה וכתובת נהלים.

בעידן בו מתגברים האיומים מגורמי חוץ ופנים ארגוניים, נערך לאומי למתקפות מחשוב ופועל לגידור הסיכונים הנובעים ממתקפות סייבר למיניהן. בנוסף, לאומי פועל בתיאום עם הפיקוח על הבנקים בבנק ישראל ובשיתוף המגזר הבנקאי להקמת מרכז לשיתוף ידע והגנת סייבר ובאמצעות הרשות להגנת הסייבר, לצורך חיזוק ההתמודדות מול איומי הסייבר.

התפעול והמחשוב של חברות הבת בארץ ובחו"ל מתבסס על מערכות עצמאיות, כאשר האחריות הניהולית והמקצועית היא של הנהלות חברות הבת והדירקטוריונים שלהן ובתאום עם אסטרטגית ה-IT של לאומי. חברות הבת בחו"ל קשורות ברשת תקשורת בין לבין לאומי. התקשורת משמשת לדיוור ולהעברת נתונים באופן מאובטח.

לבנק לאומי ארה"ב הסכמי מיקור חוץ עם מספר חברות אמריקאיות בתחום מערכות מידע המשמשות לניהול עסקיו הבנקאיים. במאי 2016 הוחלפו מערכות הליבה והאתר המאובטח ללקוחות במערכות מתקדמות.

למידע בנוגע להסכם למתן שירותי מחשוב לבנק אגוד ראה פרק [הסכמים מהותיים](#).

בשנת 2016 השקיעה הקבוצה בציוד הכולל תוכנות כ-707 מיליון ש"ח לעומת 711 מיליון ש"ח בשנת 2015. התקציב הותאם לתמיכה ביעדים האסטרטגיים כפי שהוגדרו על ידי הנהלת הבנק.

בשנת 2016, פיתח לאומי מספר מוצרים/שירותים חדשניים:

- מעבר לתשתית הזדהות חכמה והוספת אמצעי זיהוי מתקדמים וחדשניים לכניסה לאפליקציה, כגון הזדהות באצבע - במטרה לפשט ללקוח את תהליך ההזדהות (כגון אין צורך לזכור סיסמא).
- פיתוח ממשק משתמש חדש ורספונסיבי באתר המאובטח, זאת על מנת להפוך את חווית הגלישה של הלקוח לנוחה וידידותית יותר, תוך התאמת הממשק למכשיר ממנו הלקוח גולש (מסך מחשב, מכשיר סלולאר וכו').
- שילוב יכולת ביצוע פעולות מסחר בשוק ההון והפקדת שיקים באפליקציה המרכזית של לאומי - במטרה לאפשר ללקוחות ביצוע פעולות חיוניות בכל זמן המתאים להם ומכל מקום.
- פיתוחים משמעותיים ללקוחות העסקיים כגון פירעון הלוואת און קול באינטרנט, העברה מזדמנת - ללא צורך בהגדרת מוטבים - במטרה לפשט פעולות חיוניות עבור הלקוח ולחסוך בזמן על ידי ביצוען באמצעים דיגיטליים.

הבנק הוסמך בשנת 2016 לתקני איכות מטעם מכון התקנים הישראלי: הסמכה ברמת כלל הבנק לניהול סביבתי ISO 14001, לניהול בטיחות ובריאות בתעסוקה ISO 18001, לניהול אנרגיה ISO 50001 ותו ירוק לשרות.

הסמכה של אגף נדל"ן לתקן איכות ISO 9001 והסמכה של אגף פיתוח מערכות מידע לתקן ISO 9001 לשירותי IT.

לפירוט נוסף ראה [ביאור 16](#).

נכסים לא מוחשיים

1. הבנק הוא בעל הזכויות היחיד בסימן "לאומי" ובלוגו העיצובי הנלווה אליו, בישראל, בתחום הבנקאות ושירותי המימון.
2. בנוסף, הקבוצה משתמשת לצורך פעילותה בשמות החברות ובלוגו שלהן, וכן בשמות שירותים ומוצרים, שחלקם נרשמו כסימן מסחר או כסימן שירות.
3. לקבוצה מאגרי מידע רשומים בהם נשמר, בין היתר, מידע על לקוחות, ספקים ועובדי לאומי, כאשר מיושמים אמצעים טכנולוגיים מתקדמים המיועדים לאבטח את פעילות הלקוחות ואת פעילותו העסקית של הבנק תוך צימצום הסיכונים הנובעים משימוש במערכות מידע.
4. לקבוצה זכויות קנין שונות וזכויות שימוש בתוכנות מחשב ובמערכות מידע שונות לצורך ניהול עסקיה, לרבות לצורך מתן שירותים ללקוחותיה.
5. לקבוצה נכסים לא מוחשיים ומוניטין מרכישת חברות. למידע נוסף ראה [ביאור 15](#).

משאבי אנוש

מצבה

בשנת 2016 ירדה מצבת משרות הקבוצה ב-1,057 משרות, ירידה של כ-8.3% ביחס למצבת 2015. בממוצע שנתי ירדה מצבת משרות הקבוצה ב-802 משרות, ירידה של כ-6.1% ביחס לממוצע שנתי 2015. מצבת המשרות הנקודתית לסוף שנת 2016 מבטאת ירידה של 2,260 משרות (כ-16.3%) במהלך חמש שנים.

הירידה במצבת הקבוצה הושגה באמצעות הקטנת מצבת כח האדם בבנק, במסגרת מהלכי התייעלות, אשר כללו שינויים מבניים בחטיבות הבנק כגון: הוצאת פעילויות back office מהסניפים למרכזי מומחיות, התייעלות במטות החטיבות שכללה בין היתר את מיזוג בנק לאומי למשכנתאות, מיזוג החטיבה העסקית והמסחרית, ביטול מערך הרכש ועוד, ובאמצעות פרישה מוקדמת, פרישה טבעית ומהלכי התייעלות נוספים שבוצעו בחברות המאוחדות בארץ ובחו"ל בנוסף לסגירת שלוחות בחו"ל.

ממוצע משרות* שנתי		משרות* בסוף שנה		
2015 ^(א)	2016	2015 ^(א)	2016	
9,993	9,853	9,757	9,285	הבנק בארץ ^(ב)
2,010	1,496	1,975	1,477	חברות מאוחדות בארץ
12,003	11,349	11,732	10,762	סך כל הקבוצה בארץ
8	2	6	1	בחו"ל: בסניפי הבנק ובנציגויות
1,048	906	955	873	בחברות מאוחדות
13,059	12,257	12,693	11,636	סך כל הקבוצה בארץ ובחו"ל

* משרה - משרה מלאה לרבות שעות נוספות ספציפיות, שעות עבודה של עובדי לשכות שרות והעסקת עובדים חיצוניים.
 (א) בעקבות היישום למפרע של הנחיות המפקח על הבנקים בנושא היוון עלויות תוכנה ובעקבות מיון חדש של הוצאות בגין עובדים חיצוניים, הוצגו מחדש נתוני מצבת משרות כח האדם. השפעת היישום למפרע גרמה לגידול בהוצאות השכר וכתוצאה מכך לגידול במספר המשרות של כ-165 בשנת 2015.
 (ב) מצבת הבנק בארץ בשנת 2016 כוללת את מצבת בנק ערבי שמוזג עם ולתוך כלל ב-31 בדצמבר 2015.

פרישה טבעית

במהלך שנת 2016 פרשו לגמלאות כ-90 עובדים במסגרת פרישה טבעית.

נכון למועד הדוחות, במהלך העשור הקרוב צפויים לפרוש לגמלאות במסגרת פרישה טבעית כ-1,700 עובדים, מתוכם כ-80 עובדים במהלך שנת 2017.

מערך התגמולים ומבנה השכר

ככלל, מערכות השכר והתגמולים לעובדי הבנק מבוססות על התאמה בין רמת התגמול לתפקידו של העובד, תרומתו למערכת והערכת מנהליו, בהתאם לכך התגמול המוענק לעובד הינו דיפרנציאלי.

הסכמים קיבוציים עם העובדים

ביום 21 בינואר 2015 נחתם הסכם קיבוצי בין הבנק, ארגון העובדים והסתדרות העובדים הכללית החדשה בעניין הארכת תוקף ההסכמים הקיבוציים ל 4 שנים.

ביום 31 למרס 2015 נחתם הסכם קיבוצי בין הבנק, ארגון העובדים והסתדרות העובדים הכללית החדשה בעניין פנסיות דור א' (הסכם הב"ס).

ביום 26 לאוקטובר 2015 נחתם הסכם קיבוצי בין הבנק, ארגון העובדים והסתדרות העובדים הכללית החדשה בעניין שחרור פיזיים לעובדים שמתפטרים מהבנק ללא קשר לאורך תקופת עבודתם בבנק (זאת באמצעות תיקון הסכם מבטחים משנת 2000).

ביום 10 לדצמבר 2015 נחתם הסכם קיבוצי מיוחד בין הבנק לבין בנק ערבי ישראלי בע"מ לבין נציגות העובדים של בנק ערבי ישראלי והסתדרות העובדים הכללית החדשה, לעניין מיזוג בנק ערבי ישראלי עם ולתוך בנק לאומי.

ביום 17 בפברואר 2016 נחתם הסכם קיבוצי מיוחד בין נציגות עובדי הבנק לבין הבנק, לפיו יומרו זכויות, שנצברו לטובת עובדים בבנק, במניות של הבנק. הזכויות שהומרו למניות היו: מענק שנתי בגין שנת 2015, המרה וולונטרית של עד 25% מזכויות פנסיוניות ("פנסיה תקציבית"), וכן המרת הזכאות הרשומה בספרי הבנק למענקי יובלות וחופשות יובל. הבנק החיל את המרת הזכויות הרלבנטיות גם על המנהלים ונושאי המשרה שמועסקים בבנק בחוזים אישיים.

למידע נוסף בנוגע להסכם קיבוצי ראה [ביאור 23.י](#).

למידע נוסף בנוגע לשכר נושאי משרה בכירה ראה פרק [שכר נושאי משרה בכירה](#).

עלות עבודה ושכר (בבנק)

2014	2015	2016	
			באלפי ש"ח
338.0	345.3	350.9	עלות למשרת עובד - (ללא בונוס)*
339.0	385.7	388.3	עלות למשרת עובד - (כולל בונוס)*
230.6	234.9	237.5	שכר למשרת עובד - (ללא בונוס)*
231.4	267.4	267.7	שכר למשרת עובד - (כולל בונוס)*

* עלות למשרת עובד אינה כוללת הוצאות פנסיה, עלויות פרישה מרצון, פיצויים רטרוא, מניות לעובדים, הסכם שכר קיבוצי, מענק הירתמות 2016, יובל, מחלה וגילום שכר לעובדי חו"ל.

הדרכה והכשרה

הנהלת הבנק שמה לה למטרה לתמוך ביחידות העסקיות ובהשגת יעדיהן העסקיים, באמצעות תהליכי למידה והדרכה הממוקדים בשיפור היכולות המקצועיות והניהוליות של עובדים ומנהלים. במסגרת זו השתתפו עובדי לאומי בשנת 2016 ב-60,440 ימי הדרכה.

פעולות ההדרכה בשנת 2016 התמקדו בחיזוק הידע המקצועי של העובדים והמנהלים, בדגש על תחומי הליכה הבנקאיים - אשראי, יעוץ השקעות, שירות ומכירות, רגולציה ופיתוח מנהיגות. כל זאת, בהתאם ליעדים העסקיים של הבנק. כמו כן, נערכו פעילויות הדרכה ייעודיות התומכות בתהליכי שינויים ארגוניים, ברכישת מיומנויות חדשות ובהתאמה לצרכים משתנים בחטיבות השונות.

בשנת 2016 התמקדה פעילות ההדרכה במיומנויות מכירה ושירות בחטיבה הבנקאית ובתמיכה בהקמת יחידת השירות של הבנק הדיגיטלי. כמו כן, תמכה ההדרכה בתהליכי פרישת עובדים בהיבטי שימור הידע וליווי הפורשים בדרכם החדשה.

למידה דיגיטלית

המטרה העיקרית של הלמידה הדיגיטלית היא למידה בכל מקום וזמן, לכל כמות של מודרכים, בכל מדיה במטרה לשמור על כשירות גבוהה של העובדים ובעלויות נמוכות. בשנת 2016 נמשכה המגמה של העמקת הלמידה הדיגיטלית בלאומי כחלק מתרבות הלמידה בארגון. בשנת 2016 תורגלו והוסמכו עובדי לאומי בכ-10 לומדות רגולציה והשתתפו בכ-26,630 שעות למידה מרחוק.

בשנה זו המשיך אגף ההדרכה בשיפור חוויית הלמידה בכיתות ומחוצה להן באמצעים דיגיטליים חדשניים תוך שימוש באינטרנט, בסלולר ובטאבלטים. התווספה יכולת הגלישה לניהול הידע ולמנוע החיפוש דרך הסלולר. אמצעים אלה משפרים את חוויית הלמידה, מעודדים מעורבות עובדים בלמידה, תחרות, סיעור מוחות, דיון, חזרה ועיבוד של חומר הלימוד ובכך משפרים את אפקטיביות הלמידה באופן ניכר.

ניהול ידע

בשנת 2016 תחום ניהול ידע המשיך לספק פתרונות תומכי ביצוע ולהקים מנהלות ידע חדשות בחטיבות העסקיות: חטיבת שוקי הון, מערך מסחרי, מרכזי מומחיות וכן בבנק הדיגיטלי - PEPPER.

בנוסף, הושקו מנוע חיפוש חדשני, wiki ארגוני ויתר חטיבות הבנק לוו בתהליכים חוצי ארגון כגון: חדשנות ותקשורת פנים ארגונית.

בתחום שימור הידע, כתוצאה ממבצע הפרישה מרצון וכדי לגדר את סיכון אובדן הידע, פותח כלי לשימור ידע עצמאי על ידי פורש /מנוייד, בוצעו ראינות עומק לכריית ידע מול פורשים לפי בקשת מנהלים ונמשכה פעילות עיבוי והטמעת הפתרונות בסניף המרכזי ובלאומי טכנולוגיות.

השכלה

שיעור בעלי ההשכלה אקדמית בבנק נמצא במגמת עלייה מתמשכת.

שיעור האקדמאים בבנק היה בסוף שנת 2016 73.5% מכלל העובדים, בהשוואה ל-70.1% בשנת 2015, ו-68.5% בשנת 2014. שיעור האקדמאים בקרב הסגל הניהולי בלאומי הגיע בשנת 2016 ל-96%, בהשוואה ל-95.6% בשנת 2015 ו-95.3% בשנת 2014.

עלייה זו בשיעור האקדמאים נובעת מקליטת אקדמאים, עזיבת עובדים שאינם אקדמאים ורכישת השכלה גבוהה על ידי עובדי הבנק.

גיל וותק

הגיל הממוצע בבנק בסוף שנת 2016 היה 43.5 שנים, בהשוואה ל-44.4 בשנת 2015 ו-44.1 בשנת 2014. הוותק הממוצע בבנק בסוף שנת 2016 היה 17 שנים, בהשוואה ל-18 בשנת 2015 ו-17.9 בשנת 2014.

זכויות עובדים

יחסי העבודה בין הבנק לעובדיו בישראל, למעט עובדים בעלי חוזה עבודה אישי, מושתתים בעיקרם על הסכם עבודה קיבוצי בסיסי הקרוי "חוקת עבודה" והסכמים קיבוציים והסדרים משלימים. תנאי העבודה של חברי הנהלת הבנק ועובדים בכירים מסוימים אחרים, מוסדרים בחוזה עבודה אישיים, לפרטים נוספים ראה [ביאור 23](#).

מעורבות עובדים בקהילה

הנהלת לאומי רואה במעורבות העובדים והמנהלים בקהילה, ערוץ חשוב ומרכזי בתחום המעורבות והאחריות החברתית של הבנק. לאומי מעודד את עובדיו לקחת חלק פעיל בפרויקטים התנדבותיים ולהיות מעורבים בחיי הקהילה ואף מעמיד לרשותם מסגרות התנדבותיות ומגוון הזדמנויות לתרום ולהתנדב.

במהלך שנת 2016, התנדבו 3,504 עובדים, מיחידות שונות בבנק. היקף שעות ההתנדבות של עובדים מהן נהנתה הקהילה בשנת 2016 הסתכם ב-30,860 שעות.

פעילות היחידה מתבססת על רשת של מובילים חברתיים בחטיבות הבנק, המונה כ-360 נציגים מהיחידות השונות בבנק. ייעודם לקדם את נושא התנדבות העובדים ביחידתם תוך בניית תשתית תומכת פעילות ובניהול ענף מעורבות עובדים בחטיבת משאבי אנוש.

ללאומי מגוון רחב של שותפים קהילתיים בעיקר בתחום ילדים ונוער. היקף מעגל ההשפעה הישיר של התנדבות העובדים מגיע לעשרות אלפי נהנים מידי שנה.

העובדים, מכל רחבי הארץ, נרתמים לפעילויות מגוונות כמו: סיוע לילדים ונוער בסיכון בפנימיות, מועדוניות ומתנ"סים, חניכה, עזרה בשערי בית וליווי קבוצות נוער, איסוף ציוד לנזקקים, ביקורים בבתי-חולים, סיוע לניצולי שואה, תמיכה באוכלוסייה בעלת צרכים מיוחדים ועוד. עובדי הבנק משתתפים במבצע "קמחא ד'פסחא" מידי שנה כמסורת ומחלקים חבילות מזון למשפחות נזקקות שיוכלו לקיים את ארוחת ערב חג הפסח. בשנת 2016 חולקו 2,200 חבילות. כמו כן, התקיימו מבצעי אריזות וחלוקת 150 חבילות מזון למשפחות נזקקות המציינות את הרמאדן.

במקביל לפעילויות רבות אלה בחר הבנק להתחבר לחזון לאומי בחיזוק דור העתיד, באמצעות תכניות אסטרטגיות, העמקת הקשר עם עמותות הנתמכות על ידי עמותת "לאומי אחרי" בפרויקטים שונים כמו "אחרי נוער מוביל שינוי". כמו כן, משתלבים בפעילות בשיתוף פעולה עם עמותות כמו "פעמונים", "שיעור אחרי" ועוד. במעורבותם של עובדי לאומי בקהילה ובמשקיים השונים עם ילדים ובני נוער מקפידים גם על התכנים, הכוללים העשרה, הטמעת ערכים ובהדרגה חינוך פיננסי התואם לעסקי הליבה של הבנק.

מצבת משרות לפי מגזרי פעילות - גישת הנהלה

ממוצע משרות בשנת 2016		ממוצע משרות בשנת 2015		
סגל ניהולי	פקידים	סגל ניהולי	פקידים	
2,057	5,304	2,044	5,302	בנקאית
434	705	473	788	מסחרית
196	283	205	296	עסקית
123	126	124	134	נדל"ן
280	255	281	274	שוקי הון
49	43	45	35	אחר והתאמות
3,139	6,716	3,172	6,829	סך הכל בנק
212	1,284	335	1,675	חברות בנות בארץ
467	439	507	541	חברות בנות בחו"ל
3,818	8,439	4,014	9,045	סך הכל

חישוב מספר המשרות על פי מגזרי הפעילות, מתבסס על ניהול מצבת המשרות על פי קווי העסקים העיקריים בבנק, בהתאמות שונות ועל סמך אומדנים. בחישוב מספר המשרות על פי מגזרי פעילות נלקחו בחשבון גם עובדי יחידות מטה המשרתים את כלל או חלק ממגזרי הפעילות בבנק.

מינויים ופרישות

מינויים:

מר דני כהן מכהן בתפקיד ראש החטיבה הבנקאית החל מיום 1 בינואר 2016.

גב' תמר יסעור מכהנת בתפקיד ראש החטיבה לבנקאות דיגיטלית החל מ-1 בינואר 2016.

עו"ד ליבנת טין-שי וילדר מכהנת בתפקיד מזכירת הבנק החל מ-15 במרס 2016.

מר רון פאינרו מכהן בתפקיד מנכ"ל חברת לאומי קארד החל מ-21 באוגוסט 2016.

מר עומר זיו מכהן בתפקיד ראש החטיבה הפיננסית וחבר הנהלת הבנק בדרג סמנכ"ל בכיר, החל מ-16 באוגוסט 2016.

מר חנן פרידמן חבר הנהלת הבנק וראש חטיבת יעוץ משפטי, ימונה לתפקיד ראש חטיבת אסטרטגיה ורגולציה במהלך רביע שני 2017.

גב' הילה ערן-זיק חברת הנהלת הבנק וראש חטיבת ניהול סיכונים, תמונה לתפקיד ראש חטיבת משאבי אנוש, החל מ-1 באפריל 2017.

מר שמוליק ארבל ראש המערך המסחרי, ימונה כחבר הנהלת הבנק, בדרג סמנכ"ל בכיר, כראש המערך המסחרי וכממלא מקום יושב ראש ועדת אשראים עליונה, וידווח אל ראש חטיבה עסקית מסחרית. המינוי ייכנס לתוקף, החל מ-1 באפריל 2017.

גב' בשמת בן צבי תמונה לתפקיד ראש חטיבת ניהול סיכונים וחברת הנהלת הבנק בדרג סמנכ"ל בכיר, החל מ-1 באפריל 2017.

גב' שרון גור תמונה לתפקיד המבקר הפנימי הראשי וחברת הנהלת הבנק בדרג סמנכ"ל בכיר, החל מ-1 במאי 2017.

מר רונן אגסי ימונה לתפקיד ראש חטיבת שוקי הון וחבר הנהלת הבנק בדרג סמנכ"ל בכיר, החל מ-9 באפריל 2017.

עו"ד עירית רוט תמונה לתפקיד היועצת המשפטית הראשית, ראש חטיבת הייעוץ המשפטי וחברת הנהלת הבנק בדרג סמנכ"ל בכיר, במהלך רביע שני 2017.

פרישות:

פרופ' דני צידון, המשנה למנכ"ל, סיים את תפקידו ב-31 באוגוסט 2016 לאחר 12 שנות עבודה בלאומי, מתוכן 3 שנים כמשנה למנכ"ל.

מר איתי בן זאב, חבר הנהלת הבנק וראש חטיבת שוקי הון, סיים את תפקידו ב-31 בדצמבר 2016 לאחר 13 שנות עבודה בלאומי, מתוכן 3.5 שנים כראש חטיבת שוקי הון.

מר יואל מינץ, חבר הנהלת הבנק וראש חטיבת אשראי בינלאומי ונדל"ן, יסיים את תפקידו ביום 31 במרס 2017, לאחר 38 שנות עבודה בלאומי, מתוכן 4.5 שנים כחבר הנהלת הבנק. לאחר פרישתו ימשיך לכהן כיו"ר דירקטוריון בנק לאומי בריטניה ויו"ר דירקטוריון בנק לאומי רומניה.

מר ששון מרדכי, חבר הנהלת הבנק והמבקר הפנימי הראשי, יסיים את תפקידו ב-30 באפריל 2017, לאחר 34 שנות עבודה בלאומי מתוכן 6 שנים כמבקר פנימי ראשי.

גב' מיכל דנא, חברת הנהלת הבנק וראש חטיבת משאבי אנוש, סיימה את תפקידה ביום 28 בפברואר 2017.

מר דן ירושלמי, חבר הנהלת הבנק וראש חטיבת לאומי טכנולוגיות, יסיים את תפקידו במהלך שנת 2017 לאחר 4 שנות עבודה בלאומי.

מר יצחק נאור, ראש המערך העסקי יסיים את תפקידו במהלך שנת 2017 לאחר 42 שנות עבודה בלאומי מתוכן 5 שנים כראש המערך העסקי.

מר חגי הלר, מנכ"ל חברת לאומי קארד, סיים את תפקידו באוגוסט 2016 לאחר 16 שנות עבודה בחברת לאומי קארד, מתוכן 3.5 שנים כמנכ"ל.

מבנה ארגוני

המבנה הארגוני של קבוצת לאומי לפי קווי עסקים ושירותי מטה, כמתואר להלן, משלב את פעילות החברות הבנקאיות, המימוניות, שוק ההון והשירותים הפיננסיים.

קווי עסקים

לאומי מארגן בקווי עסקים הממוקדים בפלחי שוק שונים, כאשר כל קו עסקים מתמחה במתן שרות לקבוצת לקוחות. צורת ארגון זו מאפשרת ללקוחות ליהנות משרות מקצועי ברמה גבוהה, מערוצי הפצה מגוונים, ממוצרים המותאמים לצורכיהם ומתהליכי קבלת החלטות מהירים וגמישים.

להלן תאור תחומי האחריות של קווי העסקים בלאומי:

1. **החטיבה הבנקאית** - במהלך שנת 2016 יושם מעבר הדרגתי ממבנה גיאוגרפי (מרחבים) למבנה של ארבעה קווי עסקים: עסקים קטנים, בנקאות פרטית, פרימיום וקמעונאות. קווי העסקים יפעלו במתכונת של מרכזי רווח והפסד עצמאיים.

החטיבה הבנקאית מנהלת את פעילות הלקוחות הפרטיים והלקוחות המסחריים הקטנים, המקבלים את מכלול השירותים באמצעות 203 סניפים, ובאמצעות מגוון ערוצי הפצה טכנולוגיים/ישירים, לרבות לאומי CALL המספק שירותים באמצעות הטלפון, הסלולר והאינטרנט ללקוחות. השרות והמוצרים מותאמים לכל מגזרי הלקוחות באופן דיפרנציאלי, על פי אופי פעילותם הבנקאית, מאפייניהם וצורכיהם.

מערך עסקים קטנים - בינואר 2016 הוקם מערך לעסקים קטנים, הפועל במתכונת של ניהול מרכז רווח והפסד עצמאי. המערך אחראי על כלל פעילות לקוחות העסקים הקטנים.

מערך פרימיום - ביום 1 בינואר 2017 הוקם מערך פרימיום, הפועל במתכונת של ניהול מרכז רווח והפסד עצמאי. המערך אחראי על פעילות לקוחות בעלי עושר פיננסי גבוה.

מערך קמעונאות - ביום 1 בינואר 2017 הוקם מערך קמעונאות, הפועל במתכונת של ניהול מרכז רווח והפסד עצמאי. המערך אחראי על לקוחות משקי בית וצמיחה כגון צעירים, חיילים משוחררים, סטודנטים ועולים חדשים, גימלאים ושכירים.

מערך הבנקאות הפרטית אחראי על פעילות הבנקאות הפרטית בארץ. למערך 5 מרכזי בנקאות פרטית בארץ לתושבי ישראל ולתושבי חוץ וכן 4 סניפים.

מערך המשכנתאות - פעילותו העיקרית הנה במגזר הלוואות לרכישת דירת מגורים ובמגזר הלוואות לכל מטרה במשכון דירת מגורים תוך התמחות ומיומנות ספציפית בתחום. המערך פועל באמצעות כ-92 נציגויות שרובן ממוקמות בסניפי החטיבה הבנקאית ומיעוטן באתרים עצמאיים. המערך מפעיל מרכז עסקים המרכז את הפעילות בתחום האשראי, החיתום והעברת כספי הלוואות ללקוחות. המערך מפעיל מוקדים טלפוניים המאפשרים הגשת בקשות לאישור עקרוני של מסגרת אשראי באמצעות הטלפון והאינטרנט, ומתן שירות איכותי ללוחים קיימים בנושא הלוואות מנהלות. במסגרת העמדת הלוואות לדירור, מועמדות במערך גם הלוואות פרטניות למשתתפים בקבוצת רכישה.

מערך ייעוץ בהשקעות אחראי על בניית והטמעת התורה הייעוצית על כל מכלוליה ומספק ליועצי ההשקעות והפנסיה כתובת לפניות בנושאים מקצועיים, מיכונים ובנושאי חוק ואתיקה. המערך מבצע הערכה שוטפת ורציפה של הנעשה בשוקי ההון והכספים בארץ ובעולם ומפיץ ליועצי ההשקעות סקירות ודיווחים על מנת לעדכןם בנעשה בסביבה הכלכלית. במסגרת זו בונה המערך ומתפעל מערכות ומודלים תומכי החלטה לשימוש יועצי הבנק. כמו כן, אחראי המערך על מרכזי הייעוץ הפנסיוני. בינואר 2016 בוצע שינוי ארגוני במסגרתו הועבר המערך לאחריות ראש החטיבה הבנקאית.

למידע בנוגע לשינוי מבנה החטיבה הבנקאית ראה [בהמשך הפרק](#).

2. **חטיבה עסקית ומסחרית** כוללת שני מערכים, המערך העסקי והמערך המסחרי (כמפורט להלן), וכן יחידות מטה המספקות שירות לכלל החטיבה העסקית והמסחרית וכן לפעילות בישראל של החטיבה לאשראי בינלאומי ונדל"ן. כמו כן, אחראית החטיבה על עסקאות מיוחדות שכוללות מימון פרויקטים, מימון אמצעי שליטה, ארגון סינדיקציות, מכירת חובות, בדיקת תוכניות השקעה וסחר ומימון בינלאומי.

המערך העסקי מנהל את הפעילות הבנקאית של החברות העסקיות הגדולות במשק על בסיס התמחות ענפית וסינרגיה בין תחומים. המערך כולל שלושה סקטורים עסקיים: סקטור טכנולוגיה ותיירות, סקטור כימיה, צריכה ורשויות, וסקטור תעשייה ומסחר.

המערך המסחרי מנהל את פעילות החברות העסקיות הבינוניות (Middle Market) באמצעות 24 סניפי עסקים המשויכים על בסיס גיאוגרפי ל-5 מרחבים מסחריים ומרכז לאומי טק ביזנס סנטר. המבנה הארגוני ייחודי במערכת הבנקאית ומאפשר מתן שירות כוללני ומקיף.

במהלך 2016 קודם פרויקט מסחרי 2020, אשר כולל העברת חלק מהפעילות התפעולית מהסניפים המסחריים למרכזי ביצועים וכן צעדים נוספים לטובת שיפור חוויית הלקוח המסחרי. בשנת 2016 החל כאמור לפעול מרכז הביצועים הצפוני ובמהלך 2017 נפעל ליישום המשך הפרוייקט.

3. **החטיבה לאשראי בינלאומי ונדל"ן** כוללת שני מערכים - מערך בניה ונדל"ן ומערך אשראים מיוחדים (כמפורט להלן). כמו כן, עוסקת החטיבה בבחינת היבטי אשראי עסקי-מסחרי בשלוחות הבנק בחו"ל בארה"ב, בריטניה ורומניה.

מערך בניה ונדל"ן מנהל את פעילות חברות הבניה, היזמים והקבלנים הגדולים במשק (לרבות בפרוייקטים של תשתיות לאומיות), תוך התמחות ומיומנות ספציפית בכל תחומי הנדל"ן במשק. השירותים הפיננסיים ניתנים הן למימון פעילות הלקוחות בישראל באמצעות סניפי הבנק, והן למימון פעילותם בחו"ל לרבות בשיתוף פעולה בהעמדת אשראי עם שלוחות הבנק בחו"ל. באמצעות השלוחות בחו"ל ניתנים גם אשראים ליזמים מקומיים הפעילים בתחום הנדל"ן, המלוואות ובתי האבות הסיעודיים.

מערך אשראים מיוחדים המטפל בלקוחות עסקיים שנקלעו לקשיים, תוך ניסיון לסייע להבראתם של לקוחות פעילים באמצעות ליווי ותמיכה עסקית או לפעול לגביית חובותיהם של לקוחות עסקיים ששיקומם אינו אפשרי. בנוסף מרכז המערך את הסיוע המקצועי הדרוש לבירור דרישות ותביעות נגד הבנק ואת הייעוץ לכלל הבנק בנושאים הקשורים לתחומי התמחותו.

למידע בנוגע למיזוג המערכים עם החטיבה העסקית מסחרית ראה [בהמשך הפרק](#).

4. **חטיבת שוקי הון** אחראית על ניהול הנכסים הכספיים של הקבוצה במטבע מקומי ובמט"ח, ניהול הנוסטרו, פעילות כלל חדרי העסקות בבנק (מטבע מקומי, מט"ח וניירות ערך ישראליים וזרים), פיתוח מוצרים פיננסיים חדשניים ומוצרי השקעה, הספקת פלטפורמות מסחר מתוחכמות ללקוחות, קביעת דרישת הביטחונות מלקוחות הפועלים בנגזרים וניטור אחר הפעילות, ניהול הנכסים וההתחייבויות של הבנק, ניהול הנזילות וניהול סיכוני שוק, גיבוש מדיניות מחירים, ומרווחים פיננסיים של הבנק, קשר עם מוסדות פיננסיים בחו"ל, ריכוז שירותים תפעוליים לשוק ההון (באמצעות חברת הבת לאומי שירותי שוק ההון בע"מ), ושירותים בנקאיים ותפעוליים ללקוחות הפועלים בשוקי ההון והכספים, לרבות ללקוחות מוסדיים.

בנוסף לחלוקה לפי קווי העסקים קיימות בקבוצת לאומי יחידות מטה שנותנות שירותים ליחידות העסקיות:

החטיבה הפיננסית אחראית על ריכוז והכנת תוכנית העבודה של הבנק, ניהול מרכזי הרווח והמדידה הפיננסית והניהולית, תכנון וניהול ההון של הקבוצה, הכנת תקציב הוצאות של הבנק והמעקב לביצועו, שותפות בקביעת סדרי עדיפויות בתקציב השקעות, קשרי משקיעים ואנליסטים, מעקב אחר התפתחויות הכלכליות במשק והכנת סקירות ענפיות ותחזיות כלכליות, גיבוש תפיסות, תהליכים ופתרונות ארגוניים וניהוליים, גיבוש מודלים לאופטימיזציה משאבים, הכוונת השלוחות בחו"ל וניתוח פעילותן, ריכוז מדיניות תחום העמלות, ביטוח הבנק והקבוצה ולהקמת פרויקט ה-CRS. בנוסף אחראית החטיבה על מתן שירותים בתחומי הרכש (כללי, בינוי וטכנולוגי), הבינוי והתחזוקה.

חטיבת החשבונאות אחראית על ניהול, פיתוח וקביעת הנהלים החשבונאיים בבנק, ניהול החשבונות בבנק, הכנת הדוחות הכספיים של הבנק ושל הקבוצה, הקשר עם בנק ישראל בכל הנושאים החשבונאיים והדיווחים בגינם, ועל מעקב אחר השינויים הרגולטורים בנושא חשבונאות והטמעתם בבנק ובקבוצה. בנוסף אחראית החטיבה על ניהול נושאי המס של הבנק והקבוצה, הערכת יעילותן של בקורות המפתח בתהליכי העבודה SOX 404 וכן חישובי הלימות ההון והדיווח לציבור על פי הוראות באזל.

חטיבת משאבי אנוש אחראית על גיבוש מדיניות משאבי אנוש בבנק וליישומה, ובכלל זה מיון והשמת עובדים, תגמול, מבנה שכר, יחסי עבודה, פיתוח וקידום עובדים, הכשרה בנקאית - ניהולית וכללית, הטמעת הקוד האתי, תקשורת פנים ארגונית, הסברה פנימית, טיפול בפרט, ייעוץ ופיתוח ארגוני, מעורבות עובדים בקהילה ורווחת העובדים. כמו כן אחראית החטיבה על ניהול הנכסים ומתן שירותים לוגיסטיים שונים בתחומי המשגור וניהול מרכז לוגיסטי, בבנק ובחברות הבנות בארץ.

חטיבת לאומי טכנולוגיות אחראית על המחשוב והתפעול של הבנק והקבוצה, לרבות המחשוב של בנק אגוד, בהתאם להסכם הקיים בינו לבין לאומי. במסגרת תפקידה מרכזת החטיבה את גיבוש וקביעת האסטרטגיה, המדיניות והעשייה בנושאי פיתוח טכנולוגי, מחשוב, תפעול, טכנולוגית המידע, תקשורת, סייבר, אבטחת מידע, בטחון, תפעול חברות בנות בארץ וכן תמיכה בשלוחות חו"ל בכל הקשור לשירותים טכנולוגיים, תפעול וקבלת הסיוע הנדרש מבנק לאומי בארץ, והעמדת פתרונות מיכוניים הנדרשים לביצוע היעדים העסקיים של לאומי.

חטיבת הייעוץ המשפטי אחראית על הייעוץ המשפטי הכולל של הבנק ושל חברות הבנות בארץ ולניהול הסיכונים המשפטיים של הבנק והקבוצה. בכלל זה, החטיבה אחראית למתן חוות דעת בנושאים משפטיים שונים ולתשתית הטכנים והנהלים המשפטיים, כליווי תהליכי חקיקה ורגולציה וייצוג הקבוצה מול רשויות החקיקה והרגולטורים השונים, ייעוץ משפטי למוצרים חדשים המפותחים או משולבים בפעילות הבנק והקבוצה וכן אחראית לטיפול בתביעות נגד הבנק, העסקת עורכי דין חיצוניים ופיקוח עליהם. כמו כן, אחראית החטיבה על הלשכה לפניות הציבור, שתפקידה לבדוק את תלונות הציבור, על מערך הציות והאכיפה, שאחראי ליישום תוכנית הציות בבנק ובקבוצה לרבות איסור הלבנת הון, איסור מימון טרור, אכיפה מנהלית.

חטיבת הביקורת הפנימית אחראית על הביקורת בקבוצת לאומי. החטיבה פועלת מתוקף חוק הביקורת הפנימית התשנ"ב-1992, הוראות ניהול בנקאי תקין של בנק ישראל והנחיות הדירקטוריון. כמו כן, פועלת החטיבה בהלימה לתקנים מקצועיים של לשכת המבקרים הפנימיים.

הביקורת עוסקת, באופן עצמאי ובלתי תלוי, בבחינה והערכה של מערכת הבקורות הפנימיות בקבוצה ובכלל זה: בחינת תהליכי עבודה ובקרה, בחינת אופן ניהול הסיכונים השונים בקבוצה, שמירה על נכסי הבנק, מזעור חשיפות, שמירה על כללי האתיקה ומנהל תקין, יישום הנחיות הדירקטוריון, ההנהלה ונהלי הבנק, ובחינת יעילות תפעולית. כמו כן, חטיבת הביקורת עורכת סקירה בלתי תלויה של התהליך הפנימי להערכת נאותות ההון של הקבוצה (ICAAP). המבקר הפנימי הראשי כפוף ישירות ליו"ר הדירקטוריון.

החטיבה לניהול סיכונים אחראית על ניהול הסיכונים בבנק ובקבוצה, ומרכזת את ניהול הסיכונים ברמת הקבוצה בתחומי הסיכון המרכזיים: אשראי, שוק ותפעול. החטיבה פועלת בדגש על אי תלות בנוטלי הסיכון. מטרת החטיבה הינה יצירת תשתית חזקה לניהול ובקרת סיכונים שתתמוך בהשגת היעדים העסקיים, בהתאם לתיאבון הסיכון שהוגדר. כמו כן אחראית החטיבה על סיוע לדירקטוריון בהגדרת תיאבון הסיכון, הובלת מדיניות הסיכונים, פיתוח והגדרת כלי מדידה ותמחור הסיכונים בפעילויות השונות, זיהוי, מדידה ובקרת מוקדי הסיכון הגדולים בקבוצה והשינויים שחלים בהם, ובחינת הסיכונים הגלומים בפעילויות חדשות. החטיבה כוללת גם את מערך ניהול סיכוני אשראי.

מערך ניהול סיכוני אשראי (נס"א) אחראי על ניתוח הסיכונים באשראים ספציפיים מעל 25 מיליון ש"ח ועל בחינת נאותות הסיכונים וההפרשות להפסדי אשראי. המערך כולל 3 אנשים: ניתוח סיכוני אשראי עסקי, ניתוח סיכוני אשראי בענף הנדל"ן וניתוח סיכוני אשראי מסחרי. ניתוח הסיכונים מבוצע כחלק מתהליך אישור האשראים ומוצג בוועדות האשראי הרלוונטיות לפני קבלת ההחלטות.

החטיבה לבנקאות דיגיטלית אחראית על הובלת, האצת ויישום החדשנות הדיגיטלית המתקדמת בדגש על הובלת אסטרטגיית הדיגיטל והטמעת מוצרים דיגיטליים חדשניים בכל הערוצים הדיגיטליים בחיבור עם קווי העסקים והיעדים העסקיים. כמו כן, ניהול והובלת פעילויות ה-**Big Data** ברמת הבנק וניהול השיווק תוך התוויית האסטרטגיה השיווקית והוצאתה לפועל בכל קווי העסקים של הבנק.

אגף אסטרטגיה אחראי על סיוע להנהלת הקבוצה ולדירקטוריון בהגדרת ותכנון האסטרטגיה של הבנק והקבוצה ותיקופה, בחינת וניתוח נושאים בעלי השלכות אסטרטגיות ותמיכה והובלת פרויקטים מרכזיים בשיתוף קווי העסקים.

למידע בנוגע לחטיבת אסטרטגיה ורגולציה שתוקם בשנת 2017 ראה [בהמשך הפרק](#).

במהלך השנה בוצעו מספר שינויים ארגוניים משמעותיים בלאומי

חטיבת הבנקאות הדיגיטלית

בתאריך 1 בינואר 2016, הוקמה בלאומי חטיבה חדשה לבנקאות דיגיטלית בכפיפות למנכ"ל הראשי. הקמת החטיבה מהווה צעד נוסף ומשמעותי במהפכת הדיגיטל. החטיבה מובילה ומיישמת את החדשנות הדיגיטלית בקבוצת לאומי.

חטיבה בנקאית

לאור שינויים ומגמות בסביבה העסקית העולמית ובבנקאות בישראל, הוחלט על מעבר ממבנה גיאוגרפי (מרחבים) למבנה של 4 קווי עסקים, אשר יפעלו כמרכזי רווח עצמאיים: בנקאות פרטית (מערך קיים), עסקים קטנים (הוקם ב-1 בינואר 2016), בנקאות פרימיום ובנקאות קמעונאית (הוקמו ב-1 בינואר 2017).

מערך ייעוץ בהשקעות

מערך ייעוץ בהשקעות דיווח עד סוף שנת 2015 למר דני כהן, בתפקידו כראש חטיבת משאבי אנוש. בתאריך 1 בינואר 2016 עם מינויו של מר כהן לתפקיד ראש החטיבה הבנקאית, הועבר מערך ייעוץ בהשקעות לאחריותו כראש החטיבה הבנקאית.

בנק ערבי ישראלי

בתאריך 31 בדצמבר 2015 מוזג בנק ערבי ישראלי לבנק לאומי (לתוך החטיבה הבנקאית). המיזוג מאפשר לקבוצת לאומי להעמיק את רמת הסינרגיה הקבוצתית בין הפעילויות הקמעונאיות, המסחריות והאשראי הצרכני ולהוביל בין היתר גם לחיסכון בהוצאות וייעול הקצאת המשאבים בקבוצה.

חטיבת משאבי אנוש

בתאריך 1 ביולי 2016 בוצע שינוי ארגוני בחטיבת משאבי אנוש במסגרתו הועברה האחריות הניהולית והמקצועית על יחידות משאבי אנוש בחטיבות העסקיות לראש חטיבת משאבי אנוש. השינוי בוצע במטרה לחזק את מקצועיות יעילות וגמישות החטיבה ולטובת מתן מענה מיטבי לצרכי העסק.

חטיבת אשראי בינלאומי ונדל"ן

בתאריך 1 באפריל 2017, מערך בניה ונדל"ן ומערך אשראים מיוחדים, המשתייכים לחטיבה לאשראי בינ"ל ונדל"ן, ימוזגו לתוך החטיבה העסקית מסחרית. מיזוג זה נועד להעמיק את הסינרגיה בפעילות האשראי העסקי והמסחרי של הבנק עבור כלל ענפי המשק.

חטיבת אסטרטגיה ורגולציה

במהלך שנת 2017, תוקם בלאומי חטיבה חדשה בכפיפות למנכ"ל הראשי, החטיבה תהיה אחראית על הובלת מגוון פרויקטים מרכזיים של הבנק. כמו כן, החטיבה תהיה אחראית על האסטרטגיה, הרגולציה והאוו"ש של הבנק.

הליכים משפטיים

1. הבנק צד להליכים משפטיים, לרבות בקשות לאישור תביעות נגזרות ובקשות לאישור תובענות ייצוגיות, שנקטו נגדו לקוחות הבנק, לקוחותיו בעבר וכן צדדים שלישיים שונים, שראו את עצמם נפגעים או ניזוקים מפעילות הבנק במהלך עסקיו הרגיל. לדעת הנהלת הבנק, בהסתמך על חוות דעת משפטיות, נכללו בדוחות הכספיים הפרשות נאותות לכיסוי נזקים אפשריים לכל התביעות. עילות התביעות נגד הבנק שונות ומגוונות וביניהן נמנות טענות בדבר אי ביצוע הוראות או אי ביצוען במועד, בקשות לאישור עיקול, שהטילו צדדים שלישיים על נכסי חייבים, המוחזקים, לטענתם, בידי הבנק, טענות על חיובי ריבית שלא בהתאם לשיעורי הריבית שסוכמו בין הבנק לבין הלקוח, שיעורי ריבית החורגים מהמותר על פי החוק, טענות בקשר עם חיובי עמלות, טענות בנושאים הקשורים לניירות-ערך, יחסי עבודה, משיכת שיקים ללא כיסוי ואי כיבוד שיקים. למידע בנוגע לתביעות נגד הבנק, בסכומים מהותיים, ראה [ביאור 26](#).
2. במסגרת נקיטת אמצעים לגביית חובות במהלך עסקיו הרגיל נוקט הבנק, בין השאר, בהליכים משפטיים שונים נגד חייבים וערבים ובהליכים למימוש בטוחות. בדוחות הכספיים נכללו הפרשות להפסדי אשראי שבוצעו על ידי הבנק על יסוד הערכת מכלול הסיכונים הכרוכים באשראי למגזרי המשק השונים ובהתחשב בהיקף המידע על החייב/הערב הנוגע בדבר, איתנותו הפיננסית והבטוחות שניתנו לבנק להבטחת פרעון החוב.
3. פרשת הלקוחות האמריקאים. תנאי ההסדרים עם הרשויות האמריקאיות, הרקע להם וההתפתחויות בנושא זה, לרבות ההליכים המשפטיים, מפורטים [בביאור 26](#).

הסכמים מהותיים

1. בעקבות פרסום חוזר המפקח על הבנקים בנושא מדידה וגילוי של חובות פגומים, אשראי והפרשה להפסדי אשראי הבנקים, ובכללם הבנק, הגיעו להסכמות עם רשות המסים בנוגע להכרה בהפרשות להפסדי אשראי לצרכי מס. ההסכם נחתם בתאריך ה-19 במרס 2012, וחל לגבי חובות פגומים שנרשמו החל מיום 1 בינואר 2011 (ההסכם הקודם חל על חובות מסופקים שנרשמו עד 31 בדצמבר 2010). למידע נוסף ראה [ביאור 8](#).
2. הסכם פשרה המסדיר תשלומי מס בישראל בגין רווחי חברות בנות של הבנק בחו"ל, בין הבנק לבין פקיד השומה למפעלים גדולים, מאוגוסט 1987. הסכם זה בתוקף עד למועד שבו יודיע אחד הצדדים (שנה מראש) על כוונתו להציע שינויים בהסכם.
3. הסכם מאפריל 2005 בין הבנק לבין רשות המסים בקשר עם קיזוז מיסים בגין רווחי חברות בת חו"ל ומכתב המשך מרשות המסים מיום 29 ביוני 2014 בקשר עם קיזוז מיסים בגין רווחי חברות בנות בחו"ל. למידע נוסף ראה [ביאור 8](#).
4. הסכם בין הבנק לבין בנק אגוד לישראל בע"מ ("בנק אגוד") למתן שירותי מחשוב ותפעול כוללים, לרבות עבודות פיתוח ופרויקטים מיוחדים וחדשים ושירותי הדרכה רלוונטיים, על ידי הבנק לבנק אגוד וגופים נלווים, שנחתם בספטמבר 2001 בתחולה למפרע מספטמבר 1998 לתקופה של אחת עשרה שנים עם אופציה להארכה. בדצמבר 2007 נחתמה תוספת להסכם בין לאומי לבין בנק אגוד, בדבר הארכת ההתקשרות, תוך שינוי תנאים עסקיים. תקופת ההתקשרות החדשה היא עשר שנים מ-1 בינואר 2007, במהלכה תשולם לבנק תמורה שנתית שתעלה בהדרגה. התוספת להסכם אושרה על ידי המפקח על הבנקים והממונה על ההגבלים העסקיים. בהתאם להוראות ההסכם הוא מסתיים ביום 31 בדצמבר 2016, כאשר לבנק איגוד הזכות להודיע שמנגנון ההיפרדות שנקבע בהסכם יחל רק ביום 31 בדצמבר 2016.
ביום 28 בדצמבר 2016, האריכה רשות ההגבלים העסקיים את הפטור מאישור הסדר כובל להסכם בין הבנק לבין בנק אגוד, בעניין שירותי מחשוב ותפעול, עד ליום 31 בדצמבר 2019, בהתאם לתנאים שנקבעו בו.
5. ב-28 בפברואר 2016 חתם הבנק הסכם עם גופים מוסדיים מקבוצת הראל ביטוח ופיננסים בע"מ (להלן: "הראל") להעמדה משותפת של הלוואות לדיור המובטחות, בין היתר, במשכנתאות ומשכונות על זכויות חוזיות בקשר למקרקעין. על פי ההסכם הראל תשתף עם הבנק בהעמדה של הלוואות לדיור בהן היחס בין סכום הלוואה לבין שווי הנכס שלה (ה-LTV) הינו עד 60% בלבד (כל עוד לא יינתן אישור רגולטורי להראל להשתתפות בהלוואות בשיעור מימון גבוה יותר).

ב-13 ביוני 2016, לאחר התקיימות התנאים המתלים בהסכם, החלו הצדדים בהעמדה משותפת של הלוואות לדירור על פי ההסכם.

סכומי ההשתתפות של הראל בהעמדת הלוואות לדירור בשיתוף עם הבנק בשנת 2016 עמדו על כ-1.4 מיליארד ש"ח.

6. ב-27 בספטמבר 2016 חתם הבנק הסכם עם גופים מוסדיים מקבוצת מנורה מבטחים ("הסכם המכר" ו-"מנורה מבטחים", בהתאמה), במסגרתו מכר הבנק למנורה מבטחים, בתוקף מיום 31 באוקטובר 2016, 80% מזכויותיו של הבנק ומהנטלים הנלווים להן בתיק הלוואות לדירור (כהגדרתן בנהל בנקאי תקין מס' 451) המובטחות, בין היתר, במשכנתאות על זכויות במקרקעין ו/או במשכנות על זכויות חוזיות במקרקעין, לפי העניין, ואשר עומדות בקריטריונים שנקבעו בהסכם המכר, כאשר הבנק ימשיך להחזיק ב-20% הנותרים, שיהיו בדרגה שווה עם הלוואות שנמכרו למנורה מבטחים (ביחד "תיק הלוואות").

בד בבד עם חתימת הסכם המכר, נחתם בין הבנק לבין מנורה מבטחים הסכם ניהול על פיו, הבנק ינהל עבור מנורה מבטחים את חלקה בתיק הלוואות הנרכש, וזאת כנגד תשלום שישולם לבנק.

ביום 17 בנובמבר 2016 הושלמו כל הפעולות הנדרשות להשלמת העסקה, וסכום הלוואות בתיק הלוואות עמד על כ-2 מיליארד ש"ח, באופן שהחלק שנמכר למנורה מבטחים עמד על כ-1.6 מיליארד ש"ח.

להשלמת העסקה אין השפעה מהותית על התוצאות הכספיות של הבנק.

7. הבנק העניק לנושאי משרה ולאחרים כתבי שיפוי. למידע ראה [ביאור 26](#).

8. למידע בנוגע להסכם בדבר ביטוח ערבויות מכח חוק המכר ולהתחייבויות להוצאת ערבויות ראה פרק [הון והלימות ההון](#).

חקיקה ורגולציה הנוגעת למערכת הבנקאית

חלק מהמידע בפרק זה הינו "מידע צופה פני עתיד". למשמעות מושג זה והתוצאות הנובעות ממשמעות זו - ראה פרק [מידע צופה פני עתיד](#).

בתקופת הדוח פורסמו מספר רב של הצעות לשינויים רגולטורים ושינויים בהוראות דין שונות, אשר עשויה להיות להם השפעה על מאפייני הפעילות של הקבוצה, על היקף הפעילות בחלק מתחומי הפעילות של הקבוצה, על שיעור הרווחיות בחלק מפעילויות הקבוצה ועל סיכוני האשראי והסיכונים התפעוליים והמשפטיים להם חשופה הקבוצה. מרבית ההוראות מצויות בשלבים שונים של דיונים ולפיכך לא ניתן להעריך האם יפורסמו כהוראות מחייבות ואם יפורסמו מה יהיו ההוראות הסופיות שייקבעו. לפיכך, לא ניתן להעריך בשלב זה את ההשפעה שעשויה להיות לאותן הוראות על הפעילות הכוללת של הקבוצה, אם בכלל. בפרק זה מפורטות הוראות אשר נכנסו לתוקף במהלך תקופת הדוח והוראות הצפויות להיכנס לתוקף, אשר השפעתן על הבנק צפויה להיות משמעותית.

חקיקה

הצעת חוק חדלות פירעון ושיקום כלכלי, התשע"ו-2016

ביום 7 במרס 2016 אושרה הצעת החוק בקריאה ראשונה. ההצעה כוללת רפורמה בהליכי חדלות הפירעון של יחידים ותאגידים. בהצעה כלולות הוראות המתייחסות לכלל סוגי החייבים, ולצידן הוראות העוסקות בהיבטים הייחודיים לסוגי חייבים שונים - יחידים ותאגידים. בין היתר כוללת הצעת החוק הוראה הקובעת, כי נושה מובטח בשעבוד שוטף יהיה זכאי לפרוע את חובו המובטח מהשעבוד הצף רק עד לסכום השווה ל-75% משווי הנכסים עליהם חל השעבוד. יתרת הנכסים המשועבדים תשמש לתשלום החובות הכלליים. הוראה זו, אם תתקבל, עלולה לפגוע בשווי השעבודים השוטפים שבידי הבנק.

תקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (קופות גמל) ורכישה, מכירה והחזקה של ניירות ערך (תיקון), התשע"ו-2016

ביום 19 בדצמבר 2016 פנה שר האוצר ליו"ר ועדת הכספים של הכנסת בבקשה לאישור תיקון מוצע מטעם רשות שוק ההון, ביטוח וחיסכון לתקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (קופות גמל) ורכישה, מכירה והחזקה של ניירות ערך (תיקון), התשע"ו-2016. נוסח התקנות המעודכן כולל הוראות בדבר ההליך התחרותי שיהיה על משקיע מוסדי לנהל בעת בחירת הגוף שמעניק שירותי רכישה ומכירה של ניירות ערך וכן שירותי החזקה של ניירות ערך. בנוסף קובעות התקנות כי משקיע מוסדי הנמנה עם קבוצת משקיעים שלאחד מחבריה, יש הסכם התקשרות עם תאגיד למתן שירותי ניהול או תפעול (להלן - מתפעל), רשאי לרכוש או למכור באמצעות המתפעל, או באמצעות צד קשור למתפעל ניירות ערך ובלבד ששיעור עמלת הרכישה או המכירה לא יעלה על 20 אחוזים מסך כל עמלות הרכישה או המכירה ששילם המשקיע המוסדי במהלך השנה.

החוק להגברת התחרות ולצמצום הריכוזיות בשוק הבנקאות בישראל (תיקוני חקיקה), התשע"ז-2017.

ביום 31 בינואר 2017 פורסם החוק ברשומות.

להלן עיקרי החוק:

- בתוך 3 שנים ממועד פרסום החוק - בנקים בעלי היקף פעילות רחב (לאומי והפועלים) נדרשים להיפרד מחברות כרטיסי האשראי שבבעלותם. מועד זה יידחה בשנה נוספת אם שיעור החזקותיו של הבנק באמצעי השליטה בחברת כרטיסי האשראי פחת בתקופת שלוש השנים האמורות ל-40% או פחות, וזאת אם 25% לפחות מאמצעי השליטה בחברה הונפקו לציבור; לעניין זה, "בנק בעל היקף פעילות רחב" - בנק ששווי נכסיו עולה על 20% משווי הנכסים של כלל הבנקים בישראל.
- בנק בעל היקף פעילות רחב לא יעסוק בתפעול הנפקה של כרטיסי חיוב, לא יעסוק בסליקה של עסקאות בכרטיסי חיוב, לא ישלוט ולא יחזיק באמצעי שליטה בתאגיד העוסק בתפעול הנפקה או סליקה כאמור. עם זאת, בנק כאמור יהיה רשאי להתקשר עם אחר לצורך תפעול הנפקה של כרטיסי חיוב, או להתקשר עם סולק כספק.
- החוק כולל הוראות מעבר, אשר יהיו בתוקף לתקופות מוגדרות כמפורט בחוק, ובכלל זה:
  - בנק, שערכב יום פרסום החוק שלט בחברת כרטיסי חיוב, יבצע את תפעול הנפקה של כרטיסי החיוב שהוא מנפיק, באמצעות חברה מתפעלת, ויאפשר לחברה המתפעלת להיות צד לחוזה כרטיסי החיוב.
  - בנק לא יבצע באמצעות חברה מתפעלת אחת, תפעול הנפקה של יותר מ-52% מסך כרטיסי החיוב החדשים שהוא מנפיק ללקוחותיו.
  - התקשרות של בנק עם חברה מתפעלת לצורך ביצוע תפעול הנפקה לכרטיסים חדשים, תיעשה לאחר שיערך הליך המקנה לכל חברה מתפעלת הזדמנות נאותה והוגנת להציע את שירותיה.
  - לגבי בנק בעל היקף פעילות רחב - חלוקת הכנסות בין הבנק לבין חברת כרטיסי החיוב, תהיה בהתאם לקבוע בהסכם ההתקשרות ביניהם, שהיה בתוקף ביום 3 ביוני 2015, אלא אם כן הורה המפקח על הבנקים אחרת.
  - בנק בעל היקף פעילות רחב רשאי לפנות ללקוח בעניין "חידוש כרטיס אשראי" רק בתוך 45 ימים שלפני המועד לסיום חוזה כרטיס האשראי, למעט במקרים המפורטים בחוק.
  - מתום ארבע שנים מיום פרסום החוק, ועד תום שבע שנים ממועד פרסומו, סך מסגרות האשראי בכרטיסי אשראי של לקוחות הבנק, בכל שנה, לא יעלה על 50% מסך מסגרות האשראי בכרטיסי האשראי של לקוחות הבנק, כפי שהיה בשנת 2015. בחישוב סך מסגרות האשראי כאמור, יובאו בחשבון מסגרות אשראי של לקוחות הבנק הגבוהות מ-5,000 ש"ח. בנוסף, נקבע כי לא תופחת מסגרת אשראי של לקוח לסכום נמוך מ-5,000 ש"ח רק בשל האמור בהוראה זו.
  - חברת כרטיסי חיוב רשאית לעשות שימוש בפרטי ההתקשרות של הלקוח, שהגיעו לידיה כדין לפני יום פרסום החוק או במהלך תקופת המעבר, אגב ביצוע תפעול הנפקה של כרטיסי חיוב עבור בנק, וזאת לשם פנייה ללקוח לצורך הצעה למתן שירותים כמנפיק או לצורך הצעה למתן אשראי.
  - שיעור האחזקה של הבנקים בחברת שב"א (שירותי בנק אוטומטיים) לא יעלה על 10%, אלא במקרים בהם הסכימו שר האוצר ובנק ישראל, באישור ועדת הכלכלה של הכנסת, שהדבר הוא חיוני לניהולה התקין של מערכת הממשק. הירידה בשיעורי האחזקה של הבנקים תהיה תוך ארבע שנים מיום תחילת החוק.
  - נקבעו הוראות לעניין שירות להשוואת עלויות פיננסיות.
  - תאגיד בנקאי לא יסרב סירוב בלתי סביר לבקשת לווה למתן הסכמתו לשעבוד נוסף של נכס, נחות בדרגתו, לטובת נושה אחר. מימוש השעבוד הנוסף כפוף להסכמת התאגיד הבנקאי; התאגיד הבנקאי לא יסרב לתת את הסכמתו אלא מטעמים סבירים.
  - אם תוך תשעה חודשים מיום תחילת החוק לא יוקמו תשתיות טכנולוגיות לאספקת שירותי מחשוב ותפעולם לגופים פיננסיים - יפרסם משרד האוצר מכרז להקמת תשתית כאמור. ואולם, אם בתוך 18 חודשים מיום תחילת החוק נוכח שר האוצר כי טרם התפתחה תחרות בתחום התשתית הטכנולוגית, בסמכותו לחייב את הבנקים הגדולים למכור או להשכיר את שירותי המחשוב או המקרקעין, המשמשים את הבנק לצורך שירותי מחשוב ותפעול.

חלק מהוראות החוק נכנסות לתוקף עם פרסומו; וחלקן ייכנס לתוקף בהדרגה.

החוק מחייב את הבנק למכור את החזקותיו בלאומי קארד.

החוק מגביל באופן משמעותי את פעילות הבנק בתחום כרטיסי החיוב ובתחום האשראי ועשוי לפגוע בהכנסות הבנק בתחומים אלה.

לגילוי בנוגע לחוק תגמול לנושאי משרה בתאגידים פיננסיים (אישור מיוחד ואי-התרת הוצאה לצורכי מס בשל תגמול חריג), התשע"ז-2016 ראה [ביאור 23.א](#).

מיסוי

מס חברות: ביום 5 בינואר 2016 פורסם החוק לתיקון פקודת מס הכנסה (מס' 216), התשע"ו-2016, אשר הפחית את שיעור מס חברות מ-26.5% ל-25%, בתוקף משנת 2016 ואילך. ביום 29 בדצמבר 2016 פורסם חוק ההתייעלות הכלכלית (תיקוני חקיקה להשגת יעדי התקציב לשנות התקציב 2017 ו-2018), התשע"ז-2016, אשר קבע, בין היתר, הפחתה של שיעור מס חברות משיעור של 25% ל-23% בשתי פעימות. בפעימה הראשונה שיעור המס ירד ל-24%, החל מיום 1 בינואר 2017 ובפעימה השנייה שיעור המס ירד ל-23% החל מיום 1 בינואר 2018 ואילך.

יתרות המסים הנדחים ליום 31 בדצמבר 2016 מחושבות בהתאם לשיעורי המס הצפויים לחול במועד ההיפוך. בהתאם לכך, השפעת השינויים המתוארים לעיל בשיעורי מס החברות על הדוחות הכספיים ליום 31 בדצמבר 2016 מתבטאת בקיטון ביתרות המסים הנדחים לקבל נטו בסך כ-380 מיליון ש"ח. קיטון יתרות המסים הנדחים הוכר כנגד הוצאות מסים נדחים בסך כ-303 מיליון ש"ח וכנגד הון בסך כ-77 מיליון ש"ח.

המסים השוטפים לתקופות המדווחות מחושבים בהתאם לשיעורי המס המוצגים בטבלה שלהלן.

המיסים החלים על הרווח של התאגידים הבנקאיים כוללים מס חברות המוטל על פי פקודת מס הכנסה ומס רווח המוטל על פי חוק מס ערך מוסף.

להלן טבלת שיעורי המס הסטטוטוריים החלים על תאגידים בנקאיים:

שנה	שיעור מס שכר ורווח	שיעור מס חברות	שיעור מס כולל	הערות
2014	18.00%	26.50%	37.71%	נובע מהעלאת מס חברות מיום 1 בינואר 2014
2015	17.75%	26.50%	37.58%	נובע מירידת מס ערך מוסף החל מיום 1 באוקטובר 2015 לשיעור של 17%
2016	17.00%	25.00%	35.90%	נובע מירידת מס חברות החל מיום 1 בינואר 2016
2017	17.00%	24.00%	35.04%	נובע מירידת מס חברות החל מיום 1 בינואר 2017
2018 ואילך	17.00%	23.00%	34.19%	נובע מירידת מס חברות החל מיום 1 בינואר 2018

רגולציה בינלאומית

FATCA והתקן לחילופי מידע אוטומטיים לגבי חשבונות פיננסיים

Standards for Automatic Exchange of Financial Account Information – OECD

ארגון ה-OECD פרסם תקן אחיד ליישום חילופי מידע אוטומטיים לגבי חשבונות פיננסיים בין מדינות (להלן: "התקן"). התקן נבנה ברוח ה-FATCA האמריקאי ונועד להגביר את השקיפות והפיקוח על דיווחי המס של תושבי מדינות המחזיקים חשבונות פיננסיים מחוץ למדינת התושבות שלהם. המודל אושר עקרונית על ידי ועדת ה-G-20 בספטמבר 2013. ב-21 ביולי 2014 פרסם ה-OECD מדריך ליישום התקן.

תקן הדיווח מורכב משני חלקים:

1. ה-CRS (Common Reporting Standard) תקן אחיד הכולל את בדיקות הנאותות הנדרשות ממוסדות פיננסיים לצורך זיהוי לקוחותיהם ואת המידע הנדרש לדיווח על חשבונות אשר סווגו ככני דיווח.
  2. ה-CAA (Competent Authority Agreement) מודל להסכם בין מדינות המהווה את הבסיס להסכמים שייחתמו בין הרשויות המוסמכות של המדינות השונות לצורך החלפת המידע שיתקבל מהמוסדות הפיננסיים.
- נכון להיום, מעל 100 מדינות התחייבו לאמץ את התקן, חלקן התחייבו לאימוץ מוקדם של התקן (תחילת יישום עבורם ב-1 בינואר 2016, ודיווח ראשון בספטמבר 2017).
במהלך חודש אוקטובר 2014 הודיע משרד האוצר כי "ישראל תאמץ את הנוהל של חילופי מידע אוטומטיים אודות חשבונות פיננסיים לצורכי מס עד תום 2018".
- ב-24 בנובמבר 2015 ישראל הצטרפה לאמנה המולטיטלטרלית בדבר סיוע מנהלי הדדי בענייני מס. ישראל הינה המדינה ה-91 אשר מצטרפת לאמנה.
- ביום 13 במאי 2016 חתם מנהל רשות המסים על הצטרפותה של ישראל להסכם הרשויות המוסמכות ליישום האמנה המולטיטלטרלית לחילופי מידע אוטומטי הנוגע למידע פיננסי ("CRS") וליישום האמנה המולטיטלטרלית לדיווח בין מדינות ("CBC").

לצורך יישום התקן והסכם FATCA פורסם ביום 14 ביולי 2016 החוק לתיקון פקודת מס הכנסה (מס' 227), בנושא יישום הסכם FATCA והסכמים לחילופי המידע בין מדינת ישראל למדינות אחרות לפי התקן ("הסכמי יישום") שעיקריו -

א. תיקונים בפקודת מס הכנסה:

- מתן סמכות לשר האוצר לקבוע בתקנות הוראות בדבר חובת מוסד פיננסי ישראלי מדווח לזהות את לקוחותיו ולהעביר מידע לרשות המסים אודות חשבון שזוהה כ"כר דיווח".
- לצורך יישום הסכם FATCA - מתן סמכות לשר האוצר לקבוע בתקנות את התנאים, אשר בהתקיים, מוסד פיננסי ישראלי מדווח, יסגור חשבון חדש שנפתח אצלו אחרי 30 יוני 2014, אשר לגביו לא הצליח לקבל הצהרות או מסמכים.
- הטלת עיצומים כספיים על מוסדות פיננסיים בשל אי ביצוע כנדרש של הליך זיהוי בעל חשבון ובשל אי העברת מידע/העברת מידע חלקי ביחס לחשבונות המנוהלים אצלו.
- מתן סמכות לרשות המסים הישראלית להעביר מידע לרשות מס במדינה אחרת בהתאם להסכם FATCA או הסכם יישום. למידע נוסף ראה גם החוק לתיקון פקודת מס הכנסה (תיקון 207), התשע"ז-2015.
- מתן סמכות לשר האוצר במקרים מסוימים לקבוע הוראות בדבר מתן הודעה בידי מוסד פיננסי ישראלי מדווח למי שסווג כאזרח או כתושב של מדינה זרה על כך שמידע עליו ועל חשבון שבבעלותו צפוי להיכלל בדיווח לרשות מס זרה.

ב. תיקונים בחוק איסור הלבנת הון:

- מוסד פיננסי יהא רשאי לעשות שימוש בפרטי זיהוי שהגיעו אליו מתוקף חוק איסור הלבנת הון, תוך כדי מילוי תפקידו או במהלך עבודתו, לצורך זיהוי הלקוח לצורך יישום ה-FATCA או לשם קיום הסכם יישום.
- התאמת המונח "שליטה" בחוק איסור הלבנת הון להמלצות הארגון הבין-לאומי למאבק בהלבנת הון ובמימון טרור (Financial Action Task Force - FATF):

1. הבהרה כי יש צורך לאתר את היחיד שהוא בעל השליטה בתאגיד.

2. קביעת חזקה שלפיה די בהחזקה של 25% מסוג מסוים של אמצעי שליטה בתאגיד, במקום 50% הנדרשים כיום, כדי לראות את המחזיק כ"בעל שליטה", כשאין אדם אחר המחזיק בשיעור גבוה יותר.

3. קביעה כי במקרים שבהם לא נמצא בעל שליטה יחיד, יראו כבעל השליטה את יושב ראש הדירקטוריון והמנהל הכללי, ואם אין נושאי משרה כאלה - נושא המשרה שיש לו שליטה אפקטיבית בתאגיד.

בחוק נקבע כי כניסתו לתוקף תהיה ביום פרסומן של התקנות אשר יותקנו מכוחו, למעט נושא העיצומים הכספיים ותיקון הגדרת "בעל שליטה" בחוק איסור הלבנת הון אשר ייכנסו לתוקף 6 חודשים מיום פרסומן התקנות. לצורך יישום החוק, נקבעה בהוראת שעה הגדרה לבעל שליטה, שתחול במהלך תקופה של שישה חודשים מיום התחילה.

תקנות מס הכנסה (יישום הסכם FATCA), התשע"ז-2016, פורסמו ביום 4 באוגוסט 2016. מועד הדיווח הראשון נקבע בתקנות עד ליום 20 בספטמבר 2016. הבנק עומד בדרישות החלות עליו מכוח התקנות.

לגבי יישום תקן ה-CRS הודיע משרד האוצר בהודעה לעיתונות מיום 1 בינואר 2017, כי הדיווח הראשון על ידי מדינת ישראל צפוי להיות בספטמבר 2018 והמידע שיועבר יתייחס לשנים 2017 ואילך. תקנות ליישום התקן טרם פורסמו.

שלוחות בנק לאומי באנגליה וברומניה החלו ביישום התקן ביום 1 בינואר 2016 בהתאם להוראות הרגולציה המקומית החלה עליהן.

לאומי ממשיך ליישם את דרישות ה-FATCA ולהיערך לעמידה בדרישות התקן לחילופי מידע אוטומטיים (CRS) של ה-OECD. יישום הוראות אלה כרוך בהליכי היערכות משמעותיים ומורכבים.

דירוג האשראי

להלן דירוג האשראי של המדינה והבנק ליום 18 במרס 2017:

קצר טווח	תחזית	ארוך טווח	דירוג חברת	
P-1	stable	A1	Moody's	מדינת ישראל
A-1	stable	A+	S&P	
F1+	stable	A+	Fitch	
P-1	stable	A2	Moody's	בנק לאומי: מט"ח
A-2	stable	A-	S&P	
F1	stable	A	Fitch	
-	stable	AAA	S&P מעלות	דירוג מקומי (בישראל)
P-1	stable	Aaa	מידרוג	

ב-5 בפברואר 2016, סוכנות הדירוג S&P אישרה את הדירוג של מדינת ישראל ואת תחזית הדירוג.

ב-15 במרס 2016, סוכנות הדירוג Fitch אישרה את דירוג הבנק ואת תחזית הדירוג.

ב-30 במרס 2016, סוכנות הדירוג Moody's אישרה את הדירוג של מדינת ישראל ואת תחזית הדירוג.

ב-1 באפריל 2016, סוכנות הדירוג S&P אישרה את הדירוג הבינלאומי של בנק לאומי ארה"ב, חברת בת של הבנק. הדירוג של בנק לאומי ארה"ב לטווח הארוך אושר ברמה של BBB+ ותחזית הדירוג אושרה כ-stable (יציב).

ב-7 באפריל 2016, סוכנות הדירוג Moody's אישרה את דירוג הבנק ואת תחזית הדירוג.

ב-21 באפריל 2016, סוכנות הדירוג Fitch אישרה את הדירוג של מדינת ישראל והעלתה את תחזית הדירוג לחיובי מיציב.

ב-5 באוגוסט 2016, סוכנות הדירוג S&P אישרה את הדירוג של מדינות ישראל ואת תחזית הדירוג.

ב-1 בספטמבר 2016, סוכנות הדירוג Fitch אישרה את דירוג הבנק ואת תחזית הדירוג.

ב-26 בספטמבר 2016, סוכנות הדירוג Moody's אישרה את דירוג הבנק ואת תחזית הדירוג.

ב-11 בנובמבר 2016, סוכנות הדירוג Fitch העלתה את הדירוג של מדינת ישראל. הדירוג של מדינת ישראל לטווח הארוך הועלה ל A+ ולטווח הקצר ל F1+. תחזית הדירוגים עודכנה ל-stable (יציב).

ב-25 בנובמבר 2016, סוכנות הדירוג Fitch העלתה את דירוג הבנק לטווח הארוך ל A. תחזית הדירוג נותרה stable (יציב).

ב-12 בדצמבר 2016, סוכנות הדירוג מידרוג אישרה את דירוג הבנק ואת תחזית הדירוג.

ב-20 בדצמבר 2016, סוכנות הדירוג S&P אישרה את דירוג הבנק ואת תחזית הדירוג.

ב-21 בדצמבר 2016, סוכנות הדירוג S&P מעלות אישרה את דירוג הבנק ואת תחזית הדירוג.

ב-14 בפברואר 2017, סוכנות הדירוג Fitch אישרה את דירוג הבנק ואת תחזית הדירוג.

ב-19 במרס 2017, סוכנות הדירוג Moody's אישרה את דירוג הבנק ואת תחזית הדירוג.

מגזרי פעילות עיקריים לפי גישת הנהלה - פרטים נוספים

א. גישת הנהלה - מגזר קמעונאות

כללי

מגזר קמעונאות מאופיין במתן הצעות ערך ושירותים פיננסיים ללקוחות משקי בית ואנשים פרטיים, עסקים קטנים ובינוניים ולקוחות עתירי ממון בארץ ובעולם (private banking). הצעות ושירותים אלו מוענקים ללקוחות בהתאם לצרכיהם המשתנים והעדפותיהם ובהתאם למאפיינים רלבנטיים אחרים.

מבנה המגזר ומאפייניו

סניפים:

לקוחות משקי בית ועסקים קטנים - פריסה רחבה של 203 סניפים הפרוסים בכל רחבי הארץ. השרות ללקוחות בסניף ניתן על ידי צוותי הבנקאים המחולקים על פי מגזרי הלקוחות. צוותים אלו מרכזים את הטיפול בלקוח על כל היבטיו ומתמחים בטיפול על פי מאפייני הלקוח וצרכיו. הסניפים כוללים את סניפי בנק ערבי לשעבר שמוזג עם ולתוך לאומי ביום 31 בדצמבר 2015.

לקוחות בנקאות פרטית - המגזר בארץ מנוהל בחמישה מרכזי בנקאות פרטית ייחודיים בפריסה ארצית - תל אביב, ירושלים, חיפה והרצליה פיתוח. המרכזים משרתים לקוחות פרטיים אמידים, תושבי ישראל ותושבי חוץ ומכירים את צרכיהם, העדפותיהם ותחומי התעניינותם של הלקוחות. בנוסף מנהל המערך ארבעה סניפים ייעודיים לפלח לקוחות בעלי תיקי השקעות של 1.5 מיליון ש"ח ועד 6 מיליון ש"ח הממוקמים בחיפה, רחובות, תל אביב והרצליה.

ערוצים ישירים ודיגיטליים:

השירותים הבנקאיים ניתנים גם באתר לאומי באינטרנט, אפליקציית לאומי דיגיטל בסלולר, מוקד טלפוני בלאומי CALL, מכשירי מידע לאומי, ופתרונות אינטרנט וסלולר מתקדמים נוספים.

המגזר פועל, בין השאר, הן להרחבת היקף הלקוחות מקבלי שירות טלפוני במוקד לאומי CALL, (אליו מקושרים כיום, מאות אלפי לקוחות שמבצעים דרכו את עיקר הפעילות השוטפת בחשבונם) והן להרחבת הפעילות בערוצים הדיגיטליים (מידי יום מתבצעות אלפי פעולות באמצעות האינטרנט והסלולר).

בנוסף, לאומי השיק לאחרונה את אפליקציית התשלומים PEPPER Pay ואת אפליקציית הבנקאות PEPPER (האחרונה פתוחה, בשלב זה, למוזמנים בלבד); אלו אבני דרך ראשונות ומרכזיות בכינונה של בנקאות דיגיטלית שתנוהל כולה דרך המובייל. האפליקציות החדשות תאפשרנה למשתמשים ליהנות מחוויית לקוח פרסונלית, איכותית ומתקדמת, כזו המושתתת על מענה לצרכיהם, באופן ידידותי, הוגן ומותאם אישית, "בכל זמן ומכל מקום".

התפתחויות בשווקים של המגזר ובמאפייני הלקוחות

המגזר מושפע מהשינויים בנתונים הדמוגרפיים והכלכליים באוכלוסיית המדינה, משינויים בצריכה הפרטית וכן ממאפייני החיסכון של הלקוחות.

התחרות במגזר גוברת ונמצאת במגמת התחזקות. בשנים האחרונות התפתחה בבנקאות הקמעונאית תחרות מצד גופים פיננסיים ואחרים ובעיקר חברות כרטיסי האשראי (בתחום האשראי הצרכני), חברות הביטוח, רשתות השיווק הקמעונאיות ומיזמים טכנולוגיים פיננסיים. חלק מהתחרות נעשית על ידי גופים שאינם מבוקרים על ידי בנק ישראל או שאינם מבוקרים כלל ושאינם עובדים תחת המגבלות שחלות על הבנקים.

במגזר הבנקאות הפרטית המציאות העסקית מאופיינת בתנאי תחרות מוגברת, ברמת אי וודאות גבוהה ובשינויים רגולטורים מהותיים.

מוצרים ושירותים

הבנק הגדיר את העסקים הקטנים והבינוניים כאוכלוסייה במיקוד ובהתאם השיק את זירת העסקים של לאומי, שהינה מעטפת של כלים ושירותים בלעדיים וחדשניים.

אשראי פרטי: הבנק מציע ללקוחות מוצרי אשראי שונים המתאימים לצרכיהם ולשלבים השונים בחייהם. בשנים האחרונות ניכר גידול באשראי למשקי הבית בישראל. ההלוואות אטרקטיביות בין היתר עקב הריבית הנמוכה במשק. עדיין, רמת המינוף של משקי הבית בישראל נמוכה יחסית למדינות מפותחות בעולם, אולם המגמה הנה של עליית היקפי האשראי ועמה הסיכון.

מדיניות הבנק הינה לפעול לפיזור סיכון האשראי על ידי קביעת גובה מסגרות חשיפה בתיק האשראי. ניהול תיק האשראי מבוצע לפי שיקולי סיכון ותשואה מול סיכון.

הבנק מציע הלוואות לדיור ללקוחות פרטיים, הן מכספי הבנק והן במסגרת תוכניות הסיוע הממשלתיות, באמצעות נציגויות בסניפים השונים הפרושות ברחבי הארץ המשויות למערך המשכנתאות. למערך המשכנתאות 86 נציגויות הפועלות בסניפי לאומי ו-6 נציגויות עצמאיות.

מרכז לעסקים קטנים

ביום 17 בינואר 2016 הודיע משרד האוצר כי הצעת שותפות לאומי-מנורה זכתה במקום הראשון מבין ההצעות שהוגשו במסגרת מרכז המדינה למימון עסקים קטנים ובינוניים.

הקרן החלה פעילותה במהלך אפריל 2016. במסגרת הפעילות המשותפת של השותפות מועמדות הלוואות לעסקים קטנים ובינוניים בערבות המדינה.

ההלוואות מועמדות במימון משותף של לאומי - 60%, מנורה - 40%. במסגרת מנת הערבות הראשונה ניתן להעמיד הלוואות לעסקים קטנים ובינוניים בהיקף של עד כמיליארד ש"ח.

ייעוץ פנסיוני

יתרות הנכסים הפנסיוניים של הלקוחות המיועצים בקבוצת לאומי הידועות עד לסוף דצמבר 2016, לרבות קרנות השתלמות שניתן בגינן יעוץ במסגרת הייעוץ הפנסיוני ו/או ייעוץ בהשקעות, מסתכמות בכ-29.4 מיליארד ש"ח.

לקוחות

הבנק ערוך להציע את שירותיו בהתאמה לקבוצות האוכלוסיה השונות במגזר.

ב. גישת הנהלה - מגזר בנקאות מסחרית

כללי

הבנקאות המסחרית - מתמחה במתן מכלול השירותים הפיננסיים לחברות העסקיות הבינוניות (Middle Market) בכל ענפי המשק. בנוסף מטופלים לעיתים במגזר זה בעלי העניין של החברות העסקיות במגזר הכוללים את בעלי המניות ובעלי תפקידים בכירים.

השירות והשיווק לחברות אלה מתבצעים באופן פרטני הכולל, מימון עסקאות באמצעות מכשירי אשראי תפורים לצרכים הייחודיים של הלקוחות, התאמת מוצרי השקעה ומכשירים פיננסיים לגידור סיכונים, מימון עסקאות סחר בינלאומי, וכן מימון חברות הזנק.

הבנקאות המסחרית כוללת גם פעילות מחוץ לישראל באמצעות שלוחות הבנק בחו"ל. חברות המלוות במערך המסחרי יכולות לבחור לעבוד גם עם שלוחות אלו בעת הרחבת פעילותן לחו"ל.

מבנה המגזר ומאפייניו

ניהול המגזר בארץ נעשה על ידי המערך המסחרי, אשר הינו חלק מהחטיבה העסקית מסחרית. הקשר העיקרי עם הלקוחות הינו באמצעות סניפים מסחריים ייעודיים הפרוסים בכל הארץ וכן באמצעות שירותים טכנולוגיים, כערוצים ישירים, מערכת Cash Management וכו'. למערך המסחרי 24 סניפי עסקים הממוקמים באזורי תעשייה ובערים הגדולות ומשויכים על בסיס גיאוגרפי ל-5 מרחבים מסחריים וכן מרכז לאומי טק ביזנס סנטר בהרצליה. הסניפים מתמחים בניהול הפעילות העסקית האופיינית ללקוחות המגזר, ומקנים למערך יתרון תחרותי. למידע בנוגע לשינוי במבנה הארגוני של המערך ראה פרק [מבנה ארגוני](#).

התפתחות בשווקים של המגזר ובמאפייני לקוחותיו

פעילותם העיקרית של לקוחות המגזר מבוצעת בשוק המקומי בענפי המשק השונים כגון: תעשייה, תשתיות, הייטק, מסחר ושירותים, נדל"ן ועוד, וכן בשווקים בחו"ל.

הציפיות לשנת 2017 הינן להמשיך צמיחה כלכלית מתונה בעולם ובארץ הצפויה להשליך על לקוחות המשתייכים למגזר ה-Middle market. לאור זאת, מנהל המערך המסחרי את סיכוני האשראי במשנה זהירות תוך בחינה שוטפת של אוכלוסיות הלקוחות ובפרט - הלקוחות הרגישים תוך בחינת מגמות ההתפתחות וההשלכות עליהם.

מוצרים ושירותים

למערך המסחרי מגוון רחב של מוצרים המיועדים ללקוחותיו השונים, הכולל בין היתר: מימון צרכי הון חוזר, מימון השקעות לזמן ארוך, מימון סחר חוץ, מימון נדל"ן מניב וליווי CONSTRUCTION LOAN, ניכיון חשבונות ופקטורינג, מימון מיזוגים ורכישות ועוד.

לאומי הינו הבנק הישראלי הראשון שהשיק מערכת Cash Management, המהווה פורטל חדשני ומאובטח וכוללת מעטפת שירותים ומוצרים פיננסיים מתקדמים. הפורטל מאפשר, בין היתר, קבלת מידע מרוכז אודות חשבונות בבנקים השונים, יתרות ותנועות כספיות ועוד.

לקוחות

הלקוחות המשתייכים למערך המסחרי הינם חברות עסקיות בינוניות מענפי המשק השונים: מסחר, תעשייה, נדל"ן, היי טק ועוד. כמו כן, מספק המערך המסחרי שירותים גם לבעלי העניין בחברות אלו.

ככלל, ישויכו למגזר בנקאות מסחרית, לקוחות עם היקף מסגרות אשראי מאושרות של מעל 10 מיליון ש"ח ועד 120 מיליון ש"ח (כולל) או לקוחות עם מחזור עסקים של מעל 20 מיליון ש"ח ועד 400 מיליון ש"ח. כמו כן, כולל המגזר חברות הזנק בכל היקף מסגרות אשראי ומחזור עסקים.

ג. גישת הנהלה - מגזר בנקאות עסקית

כללי

מגזר הבנקאות העסקית מתמחה במתן שירותים בנקאיים ופיננסיים לתאגידיים גדולים, חלקם בעלי פעילות רב לאומית. השירותים הניתנים מבוססים על מתן פתרון כולל לצרכי הלקוח, תוך ראיית מגוון עסקיו.

מבנה המגזר ומאפייניו

המגזר לבנקאות עסקית מנוהל בישראל על ידי המערך העסקי בחטיבה העסקית מסחרית. המערך העסקי פועל באמצעות 3 סקטורים עסקיים: סקטור טכנולוגיה ותיירות, סקטור כימיה צריכה ורשויות וסקטור תעשייה ומסחר. השירות ללקוחות ניתן על ידי מנהלי קשרי לקוחות, המרכזים את שירותי הקבוצה מול הלקוח ומתמחים בענף המשק בו פועל הלקוח. המגזר מספק מגוון מקיף של שירותי בנקאות לכל סוגי החברות בענפים השונים. חשבונות הלקוחות מנוהלים בעיקר בשלוחות עסקיות המתמחות בטיפול בלקוחות גדולים ובעלי פעילות מגוונת והממוקמות בסניפים מרכזיים, וכן ככל שרלוונטי בשלוחות הבנק בחו"ל. עסקאות מיוחדות/מורכבות כגון מימון רכישת אמצעי שליטה, בדיקת תוכניות השקעה ומימון פרויקטים, פעילות סחר בין-לאומי, מימון חייבי חו"ל/חייבים מקומיים, עסקאות מימון המתבצעות בדרך של סינדיקציה, ועוד מלוות על ידי יחידות ייעודיות המתמחות בטיפול בעסקות מסוג זה, בשל מורכבותן ורמת הסיכון הגלומה בהן.

מערך אשראים מיוחדים, הפועל בחטיבה לאשראי בינלאומי ונדל"ן, מטפל בלקוחות עסקיים שנקלעו לקשיים, תוך ניסיון לסייע בהבראת לקוחות פעילים וגביית חובות לקוחות עסקיים שלא ניתן לשקמם.

התפתחויות בשוקים של המגזר ובמאפייני הלקוחות

המגזר העסקי מנהל את סיכוני האשראי במשנה זהירות תוך בחינה שוטפת של אוכלוסיות הלקוחות ובהתמקדות בלקוחות הרגישים ובחינת מגמות ההתפתחויות וההשלכות עליהם.

מוצרים ושירותים

השירותים הניתנים כוללים, בין השאר: מימון שוטף על פי צרכי הלקוחות, מימון השקעות לשימור הפעילות והרחבתה, מתן פתרונות בתחום המימון והסחר הבינלאומי (לרבות מימון בביטוח אשראי או חברות ביטוח פרטיות של פרויקטים בחו"ל), מימון מיזוגים ורכישות, העמדת מימון בעסקאות גדולות באמצעות ארגון סינדיקטים תוך שיתוף הגופים המוסדיים ובנקים ישראלים וזרים, מכשירים פיננסיים להגנה מפני סיכונים מטבע, סיכונים ריבית ושינויים במחירי סחורות. כמו כן, הטיפול כולל יזום שירותים בנקאיים, לחברות, למנהלים ולעובדי החברות.

לקוחות

הלקוחות המשתייכים למגזר זה מאופיינים ברובם כמעמד מוביל בשוק ובדומיננטיות בתחום עיסוקם, החברות הן בחלקן ציבוריות ממגוון ענפי משק שונים, בעלות מבנה ארגוני מורכב הכולל מספר רבדים של ניהול ומוטת שליטה רחבה.

ככלל, ישויכו למגזר בנקאות עסקית, לקוחות עם היקף מסגרות מאושרות של מעל 120 מיליון ש"ח או לקוחות עם מחזור עסקים של מעל 400 מיליון ש"ח. במגזר בנקאות עסקית יטופלו גם לקוחות בעלי מסגרת מעל 80 מיליון ש"ח, אם האובליגו הכולל שלהם במערכת הבנקאית עולה על 250 מיליון ש"ח.

ד. גישת הנהלה - מגזר נדל"ן

כללי

מערך הנדל"ן מתמחה במתן שירותים בנקאיים ופיננסיים ללקוחות שעיקר עיסוקם בתחום הבניה והנדל"ן ובתחום פרויקטים של תשתית. מימון ענף הבניה נעשה תוך שימוש במכשירים ובכלי ניתוח ייחודיים למגזר, תוך נקיטת מדיניות שקולה. מימון הפרויקטים נעשה במתכונת הליווי הסגור (Construction Loan), עם פיקוח ומעקב הדוקים ותוך שימת דגש על בחינה מדוקדקת של כל פרויקט.

מבנה המגזר ומאפייניו

מגזר הנדל"ן מנוהל בישראל ברובו על ידי החטיבה לאשראי בינלאומי ונדל"ן. הטיפול במערך הנדל"ן מבוצע באמצעות 2 סקטורים: נדל"ן עסקי ויזמות נדל"ן. המערך מספק מגוון מקיף של שירותי בנקאות לחברות הבניה וליזמים והקבלנים

הגדולים במשק, תוך התמחות ומיומנות ספציפית בכל תחומי הנדל"ן במשק. חשבונות הלקוחות מנוהלים בעיקר בשלוחות עסקיות המתמחות בטיפול בלקוחות גדולים ובעלי פעילות מגוונת והממוקמות בסניפים מרכזיים, וכן ככל שרלוונטי, בשלוחות הבנק בחו"ל. השירות ללקוחות ניתן על ידי מנהלי קשרי לקוחות, המרכזים את שירותי הקבוצה מול הלקוח ומתמחים בענף המשק בו פועל הלקוח.

התפתחויות בשווקים של המגזר ובמאפייני הלקוחות

שנת 2016 אופיינה בהגברת התחרות למימון פעילות נדל"ן על ידי מוסדות שוק ההון מחד, ומאידך מגבלות ההון במערכת הבנקאית.

שוק הנדל"ן בישראל הינו חלק מכלל הפעילות העסקית במשק הישראלי. הציפיות לשנת 2017 הינן להמשיך צמיחה כלכלית מתונה בארץ, אשר, בין היתר, תשליך גם על הלקוחות בשוק המקומי. הפעילות העסקית תושפע מהמצב המאקרו כלכלי בארץ ובעולם כגון: מחירי הסחורות והאנרגיה, השינוי בין המטבעות והמצב הגיאופוליטי, שישיעו על החלטות ההשקעה של החברות הגדולות במשק הישראלי.

מגזר הנדל"ן מנהל את סיכוני האשראי במשנה זהירות תוך בחינה שוטפת של אוכלוסיות הלקוחות ובהתמקדות בלקוחות הרגישים ובחינת מגמות ההתפתחויות וההשלכות עליהם.

בתחום הנדל"ן למגורים, שנת 2016 אופיינה בהתמתנות והתייצבות בקצב המכירות, אף כי זה עדיין גבוה מהתקופה המקבילה וכן מהממוצע ארוך הטווח. בנוסף, טרם ברורה השפעתה של תוכנית "מחיר למשתכן", אשר מהווה את עיקר שיווק הקרקעות מאז תחילת התוכנית במתכונתה החדשה בשנת 2015, על מחירי הדירות, במיוחד באזורי הביקוש הראשוניים.

שוק הנדל"ן המניב למשרדים, נמצא במתאם גבוה עם צמיחת התוצר העסקי. בשנים הקרובות ניתן להעריך כי יהיה קיים פוטנציאל לעודף היצע לשטחי משרדים בפרויקטים הנמצאים כיום בתהליכי בניה, אך עד עתה לא רואים שינויים מהותיים הן בשיעור התפוסה והן בדמי השכירות.

שוק הנדל"ן המסחרי מושפע במידה רבה מהתפתחויות בצריכה הפרטית של משקי הבית. בשוק זה נשמרה עדיין יציבות יחסית אשר באה לידי ביטוי בשמירה על שיעורי תפוסה גבוהים יחסית ודמי שכירות יציבים, עם זאת, ניתן להבחין במגמות מסוימות של עליה ביחס עלויות השכירות לפדיון עקב שחיקה בו.

בתחום התשתיות הלאומיות, לרבות בתחום קבלני הביצוע והתשתית, אשר נהנה בשנים האחרונות מהגידול בהיקפי הבנייה למגורים ובנייה שלא למגורים, נמשכת ההאטה בקצב התחלת פרויקטים חדשים של תשתית לאומית, לצד תנדויות בהיקפי הבניה בשוק המגורים במקביל וגוברת התחרות בתחום הביצוע שתוצאתה מגמה של עליה ברמת הסיכון בתחום זה.

בשנת 2017 כמו בשנים קודמות, צפויה הפעילות בתחום הנדל"ן להיות מושפעת מהמצב המאקרו כלכלי, מההתערבות השלטונית/הרגולטורית (במיוחד בשוק המגורים), השלמות פרויקטי בנייה (במיוחד בשוק המשרדים) וכן מהיקפי ההשקעות של המדינה בתחום התשתיות הלאומיות.

מוצרים ושירותים

המימון בתחום הבניה והנדל"ן נעשה על ידי שימוש בכלי ניתוח ומעקב ספציפיים המסייעים בתהליך קבלת החלטות והבקרה אחר הליווי הפיננסי הניתן לפרויקטים ולנכסים השונים. המימון נעשה תוך מכוונות לגיוון תיק האשראי והבחנה בין המגזרים השונים - מגורים, נכסים מניבים ביעוד למסחר ומשרדים, בניה לתעשייה ומסחר. מימון פרויקטים במהלך תקופת ההקמה ובמיוחד למגורים יבוצע ככלל בשיטת הליווי הסגור (Construction Loan) המאפשרת פיקוח צמוד בתדירות גבוהה על הפרויקט המלווה.

כמו כן, במסגרת המימון של תחום הבניה והנדל"ן, המגזר מטפל בליווי עסקאות נדל"ן בחו"ל, באמצעות שלוחות הבנק בחו"ל, במתן אשראי, בליווי הייזום והפיתוח של פרויקטים בנדל"ן ומלונאות, רכישת נכסים מניבים לרבות בתי אבות סיעודיים והפעלתם.

במהלך 2016, בשים לב לדרישות הרגולטוריות השונות, המשיך המגזר ביישום מדיניות אשראי שקולה תוך הבחנה בין רמות הסיכון השונות ובהתאמה קביעת מרווחי האשראי ותנאיו.

מימון הפעילות העסקית במוקדים העיקריים של הבנק בחו"ל, תורם לפיזור סיכונים באמצעות חשיפה לסביבות מאקרו כלכליות שונות ולמאפיינים שונים של לקוחות. על כן, הבנק פועל להגדיל את ההשתתפויות שלו בעסקאות של שלוחות הבנק בחו"ל.

לקוחות

לקוחות המערך הן החברות הגדולות והבינוניות במשק בתחום הנדל"ן, קבלנות הביצוע והתשתית וחברות עסקיות נבחרות העוסקות בייזום נדל"ן וקבלנות ובתחום הנכסים המניבים.

למגזר הנדל"ן משתייכים לקוחות מערך בניה ונדל"ן שהיקף המסגרות המאושרות שלהם עולה על 50 מיליון ש"ח בפרויקטי נדל"ן (CL), על 80 מיליון ש"ח בתחום קבלני הביצוע והתשתית, ועל 120 מיליון ש"ח במימון נכסים מניבים (80 מיליון ש"ח לנכס בודד).

ה. גישת הנהלה - מגזר שוקי הון

כללי

הניהול הפיננסי של הבנק והקבוצה, כולל את ניהול חדרי העסקות וכן מעניק שירותים שונים לבנקים ומשקיעים מוסדיים ומשמש כ"מנהל לקוח" עבורם. להלן תחומי הפעילות העיקריים של המגזר:

- ניהול הנוסטרו על דרך של השקעת האמצעים הכספיים העצמיים של הבנק במכשירי השקעה סחירים ולא סחירים וניהול ההשקעות הישירות במניות של חברות סחירות ושאינן סחירות, כאשר ניהול ההשקעות הריאליות מתבצע על ידי לאומי פרטנרס.
- ניהול חדרי עסקאות, המספקים שרותי מסחר ללקוחות הבנק, ובכלל זה עשיית שוק, בעיקר במטבעות, בניירות ערך, ובמכשירים נגזרים.
- ניהול המקורות והשימושים והנזילות.
- ניהול החשיפות לסיכונים השוק - לרבות ניהול חשיפות בסיס, ריבית ונזילות.
- ניהול מחירים על ידי קביעת מחירי המעבר (Transfer Prices), ותמחור עסקות פיננסיות מיוחדות.
- ניהול הפעילות הבנקאית של לקוחות מוסדיים ותאגידיים אחרים בעלי פעילות נרחבת בשוק ההון.
- פיתוח מכשירים פיננסיים.

מבנה המגזר

הניהול הפיננסי מבוצע על ידי חטיבת שוקי הון, שמרכזת ומתאמת את הנושא ברמת הקבוצה. פעילות הניהול הפיננסי כוללת את ניהול התיק הבנקאי ואת התיק למסחר, וכן מתן שירות ללקוחות הפועלים בשוקי ההון והכספים לרבות הלקוחות המוסדיים. הפעילות בתיק הבנקאי מנוהלת באגף ALM וכוללת את ניהול המקורות והשימושים, ואת החשיפות לסיכונים שוק ונזילות. הפעילות למסחר מתבצעת על ידי חדרי עסקות ויחידות הנוסטרו בשקלים ובמט"ח.

הכלים המרכזיים לניהול התיק הבנקאי הינם מחירי מעבר, פעילות בתיקי הנוסטרו הזמינים למכירה ושימוש במכשירים נגזרים.

תחומי האחראיות העיקריים של ALM הם ניהול ההון הפיננסי של הבנק והחשיפות לסיכונים שוק, ניהול הנזילות העסקית והסטטוטורית וסיכון הנזילות, וכן הקצאת המקורות לשימושים השונים באמצעות יישום מדיניות מחירי המעבר. מדיניות זו נקבעת בהתאם לצרכי הבנק, לתכנון וניהול תמהיל המקורות והשימושים ולהתפתחויות בסביבה העסקית ובתחזיות. במסגרת זו נקבעת גם המתודולוגיה להתחשבות בין מרכזי הרווח, וכן מתומחרות עסקאות מורכבות ומיוחדות.

הניהול השוטף של הנזילות מיושם בהתאם למדיניות הבנק ועל פי ההוראות המחייבות. הניהול מתבצע על ידי יחידה ייעודית שתפקידה המרכזי הינו תכנון וניהול אופטימלי של יתרות הנזילות, בכפוף לתאבון הסיכון, תוך הבטחת רמת נזילות המאפשרת פעילות עסקית, עמידה בכל ההתחייבויות הכספיות של הבנק בסביבה עסקית רגילה, וגם בתרחישי קיצון. המדידה, הניתוח, התכנון, והדיווח מתבצע באמצעות מערכת לניהול סיכונים SUMMIX (Risk Pro לשעבר), המספקת מידע רחב על כל הפעילות הפיננסית של הבנק ועל סיכונים השוק והנזילות הגלומים בה. המערכת מאפשרת בחינה ומעקב אחר ההשפעה של תרחישים שונים (מחיר וכמות), על הרווחיות הפיננסית והון הבנק.

לתיאור עיקרי מדיניות ההשקעות בניירות ערך (נוסטרו) ראה פרק המבנה וההתפתחות של הנכסים, ההתחייבויות, ההון והלימות ההון [ע"פ ניהול ערך](#).

רווח המגזר

רווח המגזר מושפע בעיקר מפעילות הנוסטרו, חדרי העסקאות וניהול ALM וכן התוצאות של החברות הכלולות הריאליות. להלן המרכיבים העיקריים של הרווח הנקי:

- התוצאות של ניהול סיכוני השוק, ובכלל זה השינויים החלים במחירי המעבר. הכנסות והוצאות כתוצאה משינויים במחירי המעבר נזקפים במלואם למגזר הפיננסי, שאליו מועברים גם כל סיכוני השוק ממגזרי הפעילות האחרים.
- רווחים/הפסדים ממימוש ניירות ערך והפרשות לירידת ערך בגין ירידת ערך של ניירות ערך שאינן בעלות אופי זמני ורווחים/הפסדים שטרם מומשו מהתאמות לשווי שוק של ניירות ערך למסחר.
- התאמות לשווי שוק של מכשירים נגזרים.
- השפעות הפרשי שער מט"ח/שקל ומדד המחירים לצרכן, לרבות התאמות מתרגום של ההשקעות בחו"ל כולל השפעת המס המתיחס.
- הכנסה הנובעת מפעילות עשיית שוק.
- הכנסות/הוצאות הנובעות מהשקעת יעודות לפנסיה, לחופשת יובל, וחופשה רגילה.
- עלויות מסוימות הקשורות להתחייבויות פנסיוניות המחושבות על בסיס אקטוארי.
- רווחי חברות כלולות.

ההוצאות התפעוליות של המגזר כוללות בעיקר את ההוצאות התפעוליות הישירות וכן הוצאות עקיפות, הכרוכות בניהול סיכוני השוק, ניהול תיקי ניירות הערך העצמיים (הנוסטרו), וניהול חדרי העסקאות.

התפתחויות בשווקים

בשנת 2016 על רקע תנודות ואירועי מאקרו משמעותיים השתנתה המגמה הכללית בשוק מספר פעמים במהלך השנה דבר שחייב התאמות בניהול הפיננסי ובניהול החשיפות.

מוצרים ושירותים

עיקר הפעילות במגזר זה היא שירותי קסטודי, ברוקראז' ונגזרים סחירים ולא סחירים. כמו כן, הבנק נותן שירותים תפעוליים לחברות ניהול קופות גמל, קרנות נאמנות וקרנות השקעה.

לקוחות

הלקוחות המשתייכים למגזר זה הינם חברות ביטוח, קופות גמל, קרנות השתלמות, קרנות פנסיה, קרנות נאמנות, תעודות סל, בנקים מסחריים ובנקים להשקעות, וכן לקוחות אחרים הפעילים באופן אינטנסיבי בשוקי ההון.

שיעורי הכנסות והוצאות^(א) וניתוח השינויים בהכנסות והוצאות ריבית
חלק א' - יתרות ממוצעות ושיעורי ריבית - נכסים

		2014			2015			2016		
שיעור הכנסות	הכנסות ריבית	יתרה ממוצעת ^(ב) במיליוני ש"ח	שיעור הכנסה	הכנסות ריבית	יתרה ממוצעת ^(ב) במיליוני ש"ח	שיעור הכנסה	הכנסות ריבית	יתרה ממוצעת ^(ב) במיליוני ש"ח		
נכסים נושאי ריבית										
אשראי לציבור ^(א)										
3.74	8,108	216,805	3.17	7,265	229,093	3.25	7,757	238,767	בישראל	
4.10	945	23,025	3.92	905	23,069	4.02	940	23,366	מחוץ לישראל	
3.77	9,053	239,830	3.24	8,170	252,162	3.32	8,697	262,133	סך הכל ^(א)	
אשראי לממשלה										
3.88	18	464	3.35	15	448	3.59	18	502	בישראל	
-	-	42	-	-	13	-	-	10	מחוץ לישראל	
3.56	18	506	3.25	15	461	3.52	18	512	סך הכל	
פיקדונות בבנקים										
0.68	57	8,387	0.58	56	9,654	0.92	69	7,529	בישראל	
1.65	25	1,518	1.42	14	987	2.25	17	754	מחוץ לישראל	
0.83	82	9,905	0.66	70	10,641	1.04	86	8,283	סך הכל	
פיקדונות בבנקים מרכזיים										
0.55	136	24,651	0.13	35	27,544	0.10	36	34,420	בישראל	
0.19	10	5,376	0.09	4	4,642	0.11	6	5,451	מחוץ לישראל	
0.49	146	30,027	0.12	39	32,186	0.11	42	39,871	סך הכל	
ני"ע שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר										
0.66	11	1,668	0.17	3	1,732	0.14	2	1,455	בישראל	
-	-	-	-	-	-	-	-	-	מחוץ לישראל	
0.66	11	1,668	0.17	3	1,732	0.14	2	1,455	סך הכל	
אג"ח זמינות למכירה ^(ד)										
1.46	517	35,451	0.76	326	42,997	0.89	536	60,198	בישראל	
1.70	76	4,473	1.59	73	4,581	2.03	102	5,016	מחוץ לישראל	
1.49	593	39,924	0.84	399	47,578	0.98	638	65,214	סך הכל	
אג"ח למסחר ^(ד)										
1.03	106	10,249	0.73	83	11,330	0.53	59	11,088	בישראל	
1.81	3	166	1.64	5	304	14.49	10	69	מחוץ לישראל	
1.05	109	10,415	0.76	88	11,634	0.62	69	11,157	סך הכל	
3.01	10,012	332,275	2.46	8,784	356,394	2.46	9,552	388,625	סך כל הנכסים נושאי ריבית	
		7,396			^(א) 6,030			6,508	חייבים בגין כרטיסי אשראי שאינם נושאים ריבית	
		^(א) 36,374			^(א) 44,959			37,672	נכסים אחרים שאינם נושאים ריבית ^(ג)	
	10,012	^(א) 376,045		8,784	^(א) 407,383		9,552	432,805	סך כל הנכסים	
3.06	1,059	34,600	2.98	1,001	33,596	3.10	1,075	34,666	סך הנכסים נושאי ריבית המיוחסים לפעילות מחוץ לישראל	

הערות ראה [עמוד 632](#).

חלק ב' - יתרות ממוצעות ושיעורי ריבית - התחייבויות והון

2016		2015		2014	
יתרה ממוצעת ^(א)	הוצאות ריבית	שיעור הוצאה	יתרה ממוצעת ^(ב)	הוצאות ריבית	שיעור הוצאה
במיליוני ש"ח	במיליוני ש"ח	באחוזים	במיליוני ש"ח	במיליוני ש"ח	באחוזים
התחייבויות נושאות ריבית					
פיקדונות הציבור					
238,902	(1,093)	(0.46)	221,889	(821)	(0.37)
90,324	(15)	(0.02)	75,133 ^(א)	(13)	(0.02)
148,578	(1,078)	(0.73)	146,756 ^(א)	(808)	(0.55)
16,849	(131)	(0.78)	16,570	(124)	(0.75)
3,740	(10)	(0.27)	2,943	(7)	(0.24)
13,109	(121)	(0.92)	13,627	(117)	(0.86)
255,751	(1,224)	(0.48)	238,459	(945)	(0.40)
פיקדונות הממשלה					
154	(4)	(2.60)	149	(4)	(2.68)
583	-	-	421	-	-
737	(4)	(0.54)	570	(4)	(0.70)
פיקדונות מבנקים מרכזיים					
-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-
פיקדונות מבנקים					
4,416	(7)	(0.16)	5,100	(11)	(0.22)
13	(8)	(61.54)	40	(3)	(7.50)
4,429	(15)	(0.34)	5,140	(14)	(0.27)
ני"ע שהושאלו או נמכרו במסגרת הסכמי מכר חוזר					
812	(2)	(0.25)	958	(3)	(0.31)
-	-	-	-	-	-
812	(2)	(0.25)	958	(3)	(0.31)
אגרות חוב					
24,204	(781)	(3.23)	21,237 ^(א)	(700)	(3.30)
-	-	-	-	-	-
24,204	(781)	(3.23)	21,237	(700)	(3.30)
סך כל ההתחייבויות נושאות ריבית					
285,933	(2,026)	(0.71)	266,364	(1,666)	(0.63)
81,458	-	-	76,278	-	-
6,112	-	-	6,430 ^(א)	-	-
29,333	-	-	30,702 ^(א)	-	-
402,836	(2,026)	-	379,774 ^(א)	(1,666)	-
29,969	-	-	27,609	-	-
432,805	(2,026)	-	407,383 ^(א)	(1,666)	-
7,526	-	-	7,118	-	-
1.75	-	-	1.84	-	-
7,363	-	-	7,118	-	-
פער הריבית					
תשואה נטו^(א) על נכסים נושאי ריבית					
353,959	6,590	1.86	322,798	6,244	1.93
34,666	936	2.70	33,596	874	2.60
388,625	7,526	1.94	356,394	7,118	2.00
17,445	(139)	(0.80)	17,031	(127)	(0.75)

הערות ראה [עמוד 632](#).

חלק ג' - יתרות ממוצעות ושיעורי ריבית - מידע נוסף על נכסים והתחייבויות נושאי ריבית המיוחסים לפעילות בישראל

2014			2015			2016			
שיעור הכנסה (הוצאה)	הכנסות (הוצאות) ריבית	יתרה ממוצעת ^(ב)	שיעור הכנסה (הוצאה) ריבית	הכנסות (הוצאות) ריבית	יתרה ממוצעת ^(ב)	שיעור הכנסה (הוצאה) ריבית	הכנסות (הוצאות) ריבית	יתרה ממוצעת ^(ב)	
באחוזים	במיליוני ש"ח	באחוזים	באחוזים	במיליוני ש"ח	באחוזים	באחוזים	במיליוני ש"ח	באחוזים	
מטבע ישראלי לא צמוד									
3.08	6,178	200,542	2.53	5,648	222,907	2.39	6,030	252,026	סך נכסים נושאי ריבית
(0.59)	(906)	152,607	(0.30)	(503)	^(א) 169,944	(0.34)	(624)	185,536	סך התחייבויות נושאות ריבית
2.49			2.23			2.05			פער הריבית
מטבע ישראלי צמוד מדד									
3.35	1,890	56,436	2.46	1,294	52,685	2.90	1,482	51,140	סך נכסים נושאי ריבית
(2.93)	(1,418)	48,374	(2.02)	(858)	42,457	(2.29)	(948)	41,381	סך התחייבויות נושאות ריבית
0.42			0.44			0.61			פער הריבית
מטבע חוץ (לרבות מטבע ישראלי צמוד למטבע חוץ)									
2.17	885	40,697	1.78	841	47,206	1.90	965	50,793	סך נכסים נושאי ריבית
(0.43)	(167)	39,208	(0.48)	(178)	36,932	(0.76)	(315)	41,571	סך התחייבויות נושאות ריבית
1.74			1.30			1.14			פער הריבית
סך פעילות בישראל									
3.01	8,953	297,675	2.41	7,783	322,798	2.39	8,477	353,959	סך נכסים נושאי ריבית
(1.04)	(2,491)	240,189	(0.62)	(1,539)	^(א) 249,333	(0.70)	(1,887)	268,488	סך התחייבויות נושאות ריבית
1.97			1.79			1.69			פער הריבית

הערות ראה [עמוד 632](#)

חלק ד' - ניתוח השינויים בהכנסות ריבית והוצאות ריבית

2016 לעומת 2015		2015 לעומת 2014			
שינוי נטו	גידול (קטיון) בגלל שינוי ^(ח)	שינוי נטו	גידול (קטיון) בגלל שינוי ^(ח)	מחיר	כמות
במיליוני ש"ח					
נכסים נושאי ריבית					
אשראי לציבור					
314	178	492	390	(1,233)	(843)
12	23	35	2	(42)	(40)
326	201	527	392	(1,275)	(883)
נכסים נושאי ריבית אחרים					
134	68	202	71	(398)	(327)
9	30	39	(10)	(8)	(18)
143	98	241	61	(406)	(345)
469	299	768	453	(1,684)	(1,228)
סך כל הכנסות (הוצאות) הריבית					
התחייבויות נושאות ריבית					
פיקדונות הציבור					
78	194	272	42	(668)	(626)
2	5	7	1	(15)	(14)
80	199	279	43	(683)	(640)
התחייבויות נושאות ריבית אחרות					
57	19	76	(60) ^(א)	(266)	(326)
2	3	5	1	(18)	(17)
59	22	81	(59)	(284)	(343)
139	221	360	(16)	(967)	(983)
סך הכל הוצאות הריבית					

הערות ראה [עמוד 326](#).

הערות:

- (א) הנתונים בלוחות אלה ניתנים לאחר השפעת מכשירים נגזרים מגדרים.
- (ב) על בסיס יתרות פתיחה חודשיות, פרט למגזר מטבעי ישראלי לא צמוד בו מחושבת היתרה הממוצעת על בסיסי נתונים יומיים, ולפני ניכוי היתרה המאזנית הממוצעת של הפרשות להפסדי אשראי, חברות בנות בחו"ל על בסיס יתרות לתחילת הרבעונים.
- (ג) לפני ניכוי היתרה הממוצעת של הפרשות להפסדי אשראי. לרבות חובות פגומים שאינם צוברים הכנסות ריבית.
- (ד) מהיתרה הממוצעת של אג"ח למסחר ושל אג"ח זמינות למכירה נוכחה/נוספה היתרה הממוצעת של רווחים/הפסדים שטרם מומשו מהתאמות לשווי הוגן של אג"ח למסחר וכן של רווחים/הפסדים בגין אג"ח זמינות למכירה הכלולים בהון העצמי במסגרת רווח כולל אחר מצטבר בסעיף "התאמות בגין הצגת ני"ע זמינים למכירה לפי שווי הוגן" בגין אג"ח שהועברו מהתיק הזמין למכירה בסך של 548 מיליון ש"ח (31 בדצמבר 2015 - 490 מיליון ש"ח).
- (ה) לרבות יתרות מאזניות של מכשירים נגזרים, נכסים אחרים שאינם נושאים ריבית, נכסים לא כספיים ובניכוי הפרשה להפסדי אשראי.
- (ו) לרבות יתרות מאזניות של מכשירים נגזרים, והתחייבויות לא כספיות.
- (ז) תשואה נטו - הכנסות ריבית נטו, לחלק לסך הנכסים נושאי הריבית.
- (ח) השינוי המיוחס לשינוי בכמות חושב על ידי הכפלת המחיר החדש בשינוי בכמות. השינוי המיוחס לשינוי במחיר מחושב על ידי הכפלת הכמות הישנה בשינוי במחיר.
- (ט) עמלות בסך של 310 מיליון ש"ח נכללו בהכנסות ריבית מאשראי לציבור (31 בדצמבר 2015 - 363 מיליון ש"ח).
- (י) סווג מחדש.

רווח והפסד מאוחד לרבעון - מידע רב רבעוני

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר								
2015				2016				
1	2	3	4	1	2	3	4	
במיליוני ש"ח								
1,502	2,818	2,463	2,001	1,925	2,704	2,607	2,316	הכנסות ריבית
(14)	818	588	274	270	670	637	449	הוצאות (הכנסות) ריבית
1,516	2,000	1,875	1,727	1,655	2,034	1,970	1,867	הכנסות ריבית, נטו
81	12	73	33	(123)	(154)	106	46	הוצאות (הכנסות) בגין הפסדי אשראי
1,435	1,988	1,802	1,694	1,778	2,188	1,864	1,821	הכנסות ריבית, נטו לאחר הוצאות בגין הפסדי אשראי
הכנסות שאינן מריבית								
1,319	(105)	325	71	24	534	499	225	הכנסות (הוצאות) מימון שאינן מריבית
1,051	1,035	1,013	993	988	989	996	994	עמלות
55	53	6	481	20	15	19	105	הכנסות אחרות
2,425	983	1,344	1,545	1,032	1,538	1,514	1,324	סך כל ההכנסות שאינן מריבית
הוצאות תפעוליות ואחרות								
(N) 1,442	(N) 1,369	(N) 1,384	(N) 1,349	(N) 1,242	(N) 1,546	(N) 1,354	1,280	משכורות והוצאות נלוות
(N) 415	(N) 428	(N) 421	(N) 414	(N) 394	(N) 425	(N) 435	443	אחזקה ופחת בניינים וציוד
(N) -	(N) -	-	5	-	-	-	-	הפחתות של נכסים בלתי מוחשיים ומוניטין
(N) 378	(N) 365	(N) 316	(N) 550	(N) 354	(N) 384	(N) 166	557	הוצאות אחרות
2,235	2,162	2,121	2,318	1,990	2,355	1,955	2,280	סך כל הוצאות התפעוליות והאחרות
1,625	809	1,025	921	820	1,371	1,423	865	רווח לפני מסים
565	297	327	502	371	407	514	425	הפרשה למסים על הרווח
1,060	512	698	419	449	964	909	440	רווח לאחר מסים
131	15	15	16	19	16	21	10	חלקו של התאגיד הבנקאי ברווחים של חברות כלולות לאחר מס
רווח נקי:								
1,191	527	713	435	468	980	930	450	לפני ייחוס לבעלי זכויות שאינן מקנות שליטה
(9)	(9)	(9)	(4)	(9)	(10)	(11)	(7)	המיוחס לבעלי זכויות שאינן מקנות שליטה
1,182	518	704	431	459	970	919	443	המיוחס לבעלי מניות הבנק
רווח בסיסי ומדולל למניה:								
0.80	0.35	0.48	0.29	(ב) 0.31	(ב) 0.63	(ב) 0.58	0.27	רווח נקי המיוחס לבעלי מניות הבנק (בשקלים חדשים)

(א) סווג מחדש.
(ב) הוצג מחדש.

מאזן מאוחד לסוף רבעון - מידע רב רבעוני

31 בדצמבר								
2015				2016				
1	2	3	4	1	2	3	4	
במיליוני ש"ח								
נכסים								
51,769	46,170	52,562	60,455	55,648	57,881	59,067	74,757	מזומנים ופיקדונות בבנקים
64,379	64,810	67,545	69,475	78,727	84,872	82,493	77,201	ניירות ערך ניירות ערך שנשאלו או נרכשו
2,197	2,177	1,420	1,764	1,621	1,476	896	1,284	במסגרת הסכמי מכר חוזר
254,223	258,460	263,822	265,070	267,705	269,602	267,895	265,450	אשראי לציבור
(3,948)	(3,912)	(3,813)	(3,671)	(3,572)	(3,554)	(3,527)	(3,537)	הפרשה להפסדי אשראי
250,275	254,548	260,009	261,399	264,133	266,048	264,368	261,913	אשראי לציבור, נטו
433	435	474	453	412	480	623	642	אשראי לממשלות
896	889	948	924	899	923	897	901	השקעות בחברות כלולות
3,103	3,054	2,992	3,095	3,060	3,042	3,044	3,147	בניינים וציוד
18	17	18	18	17	17	17	17	נכסים בלתי מוחשיים ומוניטין
18,831	14,538	15,314	11,250	13,150	12,999	11,630	10,654	נכסים בגין מכשירים נגזרים
7,418	7,113	7,242	7,666	7,890	8,662	8,723	8,087	נכסים אחרים
399,319	393,751	408,524	416,499	425,557	436,400	431,758	438,603	סך כל הנכסים
התחייבויות והון								
305,017	304,043	317,991	328,693	330,354	339,998	336,851	346,854	פיקדונות הציבור
6,187	4,581	3,650	3,859	4,441	4,165	3,589	3,394	פיקדונות מבנקים
517	631	644	750	808	686	661	900	פיקדונות מממשלות
1,384	1,371	503	938	845	789	553	539	ניירות ערך שהושאלו או נמכרו במסגרת הסכמי רכש חוזר
19,596	19,720	22,187	21,308	24,810	24,151	23,765	22,640	אגרות חוב, שטרי התחייבות וכתבי התחייבות נדחים
18,086	14,430	14,766	11,098	13,996	13,743	12,634	10,677	התחייבויות בגין מכשירים נגזרים
21,591	20,368	19,873	20,746	20,650	22,455	22,117	21,885	התחייבויות אחרות
372,378	365,144	379,614	387,392	395,904	405,987	400,170	406,889	סך כל ההתחייבויות
329	334	335	340	340	349	360	367	זכויות שאינן מקנות שליטה
26,612	28,273	28,575	28,767	29,313	30,064	31,228	31,347	הון המיוחס לבעלי מניות התאגיד הבנקאי
26,941	28,607	28,910	29,107	29,653	30,413	31,588	31,714	סך כל ההון
399,319	393,751	408,524	416,499	425,557	436,400	431,758	438,603	סך כל ההתחייבויות וההון

מילון מונחים	הגדרה
א	
אובליגו	מייצג את סך החבות שהועמדה ללקוח ומהווה את החבות הכוללת לבנק.
איגוח	פעולה של הפיכת הלוואות ואשראי בנקאי להלוואה ארוכת טווח, באמצעות אגרות חוב.
איגרות חוב מגובי משכנתאות (MBS)	איגרות חוב המגובות בנכסים פיננסיים שבהן תשלומי הריבית והקרן מתבססים על תזרים מזומנים הנובע מפירעון הלוואות המובטחות בנכסים פיננסיים. הנכסים המגבים עשויים להיות קבוצות של הלוואות, לרבות משכנתאות למגורים, או נכסים פיננסיים אחרים.
איגרות חוב מגובי נכסים (ABS)	נייר ערך שהבטוחות שניתנו לו, או השיעבוד, לגבי תשלומי הריבית והקרן, הינם תשואה על מסמך פיננסי מסוים.
אירוע קיברנטי (סייבר)	אירוע אשר במהלכו מתבצעת תקיפת מערכות מחשב ו/או מערכות ותשתיות משובצות מחשב על ידי, או מטעם, יריבים (חיצוניים או פנימיים לתאגיד הבנקאי) אשר עלולה לגרום להתממשות סיכון סייבר, לרבות ניסיון לביצוע תקיפה כאמור גם אם לא בוצע נזק בפועל.
אנשים פרטיים	יחידים שאינם תאגידים (רשומים או לא רשומים) ואינם עוסקים בפעילות עסקית. אנשים פרטיים מגודרים בהתאם להוראות בנק ישראל כך שבקטגוריה זו נכללות הלוואות ליחידים שאינן למטרות עסקיות אשר מסווגים לענף משק אנשים פרטיים בהתאם להגדרות אחידות של הלמ"ס לרבות משקי בית ובנקאות פרטית.
ארגון מחדש של חוב בעייתי	חוב אשר לגביו, מסיבות כלכליות או משפטיות הקשורות לקשיים פיננסיים של החייב, הבנק העניק ויתור בדרך של שינוי בתנאי החוב במטרה להקל על החייב את נטל תשלומי המזומן בטווח הקרוב או בדרך של קבלת נכסים אחרים כפירעון החוב.
אשראי on call	אשראי שניתן למספר ימים ונפרע על פי קריאה בהתאם לתנאי ההסכם בין הבנק ללקוח.
אשראי בהשגחה מיוחדת	אשראי בהשגחה מיוחדת מאזני הוא אשראי אשר מתקיימות לגביו חולשות פוטנציאליות שראוי שיקבלו תשומת לב מיוחדת של הנהלת התאגיד. אשראי חוץ מאזני מסווג כאשראי בהשגחה מיוחדת אם מימוש התחייבות התלויה בגין הסעיף הינו ברמת "אפשרי" וכן אם החובות, שיתכן שיוכרו כתוצאה מהתממשות התלויה, ראויים לסיווג בקטגוריה זו.
אשראי דוקומנטרי מותנה - SBLC	אשראי דוקומנטרי מותנה הוא ערבות בנקאית בניסוח של אשראי דוקומנטרי מסחרי, אשר מטרתו העיקרית היא להבטיח ביצוע תשלום. אשראי דוקומנטרי מותנה דומה לערבות בכך שהוא מהווה התחייבות של בנק לשלם את הסכום הנקוב בו כנגד מסמך דרישת תשלום מהמוטב, בעוד שלאשראי דוקומנטרי מסחרי בו נדרשת הצגת מסמכים שונים על מנת להפוך את התחייבות הבנק למוחלטת.

	<p>אשראי נחות</p> <p>אשראי אשר מוגן באופן שאינו מספק על ידי השווי הנוכחי המבוסס ויכולת התשלום של החייב או של הביטחון ששועבד, אם קיים. לסיכון אשראי מאזני שסווג כאמור, קיימת חולשה או חולשות מוגדרות היטב, אשר מסכנות את מימוש החוב. אשראי אשר מוכרת בגינו הפרשה להפסדי אשראי על בסיס קבוצתי יסווג כנחות כאשר הוא הופך לחוב בפיגור של 90 יום או יותר.</p>
<p>אשראי פגום</p> <p>אשראי מאזני הנבחן על בסיס פרטני, ואשר בהתבסס על מידע ואירועים עדכניים, צפוי שהתאגיד הבנקאי לא יוכל לגבות את כל הסכומים המגיעים לו (תשלומי קרן וריבית) לפי התנאים החוזיים של הסכם החוב. חוב הנבחן על בסיס פרטני יסווג כפגום בכל מקרה כאשר קרן או ריבית מצויים בפיגור של 90 ימים רצופים או יותר, למעט אם החוב מובטח היטב וכן מצוי בהליכי גביה.</p> <p>אשראי חוץ מאזני מסווג כאשראי פגום אם מימוש ההתחייבות התלויה בגין הסעיף הינו ברמת "אפשרי" וכן אם החובות, שיתכן שיוכרו כתוצאה מהתממשות ההתחייבות התלויה, ראויים לסינוג בקטגוריה זו.</p> <p>בנוסף, חוב פגום ייחשב גם חוב שנבחן פרטנית ואשר תנאיו שונו בשל ארגון מחדש של חוב בעייתי.</p>	
ב	<p>באזל 2/באזל 3</p> <p>הוראות לניהול הסיכונים של הבנקים שנקבעו על ידי ועדת באזל לפיקוח על הבנקים (BCBS), העוסקת בפיקוח ובקביעת סטנדרטים לפיקוח על בנקים בעולם. הוראות ועדת באזל מהווים קנה מידה (benchmark) לסטנדרטים מובילים שנועדו להבטיח יציבות של מוסדות פיננסיים.</p>
ה	<p>הון עצמי רובד 1</p> <p>הון על בסיס מתמשך - going concern capital. הון עצמי רובד 1 כולל את ההון המיוחס לבעלי מניות התאגיד הבנקאי בתוספת חלק מהזכויות שאינן מקנות שליטה בהון של חברות בת שאוחדו (זכויות מיעוט) ובניכוי מוניטין, נכסים בלתי מוחשיים אחרים, והתאמות פיקוחיות וניכויים נוספים, והכל כמפורט בהוראת ניהול בנקאי תקין 202 "מדידה והלימות הון - ההון הפיקוחי", ובכפוף להוראות המעבר שבהוראת ניהול בנקאי תקין 299 "מדידה והלימות הון - ההון הפיקוחי - הוראות מעבר".</p>
<p>הון רגולטורי</p> <p>הון המשמש לחישוב יחס הלימות ההון של הבנק ויחסים רגולטוריים נוספים (כגון: יחס מינוף, ריכוזיות אשראי ועוד). רכיבי הון חשבונאי ומכשירי הון פיקוחי כשירים נוספים (כגון כתבי התחייבות נדחים הכשירים להיכלל כהון רגולטורי).</p>	
<p>הון רובד 1 נוסף</p> <p>הון רובד 1 נוסף מורכב ממכשירי הון העומדים בקריטריונים שנקבעו בהוראת ניהול בנקאי תקין 202. במועד הדיווח בקבוצת לאומי לא קיימים מכשירי הון ברובד זה. ככל שיונפקו בעתיד מכשירי הון רובד 1 נוסף, הם יידרשו. לעמוד בכל הקריטריונים המפורטים בהוראת ניהול בנקאי תקין 202</p>	
<p>החשיפה בעת הכשל EAD - (Exposure At Default)</p> <p>ההיקף הצפוי של חשיפתו של צד נגדי בעת כשל אשראי.</p>	
<p>הסכמי רכש/ מכר חוזר</p> <p>הסכמי רכיב (or reverse repurchase agreement) אלה הם הסכמים לרכישה או למכירת נייר ערך תמורת מזומנים או ניירות ערך כאשר בעת העסקה מסכימים המוכר והקונה לבצע עסקה חוזרת, הפוכה מזו שבוצעה לראשונה, במועד ובמחיר מוסכמים מראש.</p>	

<p>הפרשה פרטנית</p> <p>הפרשה שנקבעת לגבי כל חוב שנבחן פרטנית (ובכלל זה כל חוב שעבר ארגון מחדש של חוב בעייתי וכפוף לבחינה פרטנית בהתאם למדיניות הבנק). סכום ההפרשה נאמד בהתאם לתזרים המזומנים הצפוי המהווה בשיעור הריבית המקורית של החוב או, כאשר החוב מוגדר כחוב מותנה ביטחון, בהתאם לשווי הוגן של הביטחון בניכוי עלויות מימוש ותוך הפעלת מקדמי ביטחון זהירים. לצורך קביעת ההפרשה הנאותה, הבנק בוחן באופן שוטף ובהתאם לנהלים את הלוחים הרלבנטיים. בנוסף, הפרשה פרטנית מבוצעת על כל חוב הכפוף לבחינה פרטנית כאמור לעיל והמצוי בפיגור של 90 יום</p>
<p>הפרשה קבוצתית</p> <p>הפרשה קבוצתית להפסדי אשראי מיושמת עבור קבוצות גדולות של חובות קטנים יחסית והומוגניים, וכן בגין חובות שנבדקו פרטנית ונמצא שאינם פגומים. ההפרשה הקבוצתית בגין מכשירי האשראי החוץ מאזניים מבוססת על שיעורי ההפרשה שנקבעו עבור האשראי המאזני, תוך התחשבות בשיעור המימוש לאשראי הצפוי של סיכון האשראי החוץ מאזני.</p>
<p>ח</p>
<p>חבות</p> <p>סך חשיפות האשראי של הבנק כלפי הלווה או קבוצת לווים שכוללת אשראי באחריות הבנק, השקעה בניירות ערך של הלווה, התחייבויות התאגיד הבנקאי לשלם כסף על חשבון הלקוח (לרבות ערבויות ואשראי תעודות) ועסקאות בנגזרים מבעבר לדלפק (OTC). חבות מחושבת בהתאם להוראת ניהול בנקאי תקין מספר 313 של הפיקוח על הבנקים.</p>
<p>חוב בפיגור</p> <p>פיגור של חוב נקבע בהתייחס לתנאי הפירעון החוזיים שלו. החוב נמצא בפיגור אם הוא (כולו או חלקו) לא נפרע תוך 30 יום מהמועד שנקבע לפירעון. לעניין זה, חוב בחשבון עובר ושב ייחשב כחוב בפיגור, אם חריגות ממסגרות אשראי מאושרות לא תיפרענה תוך 30 יום ממועד היווצרותן או אם בתוך מסגרת האשראי לא נזקפו לזכות אותו חשבון סכומים עד לכדי כיסוי החוב תוך תקופה שנקבעה על ידי הנהלת הבנק.</p>
<p>חוזה SWAP</p> <p>סדרת חוזים עתידיים או סדרת חוזי אקדמה למספר תקופות ידוע מראש אשר בהם שני הצדדים מסכימים להחליף זרמי תשלומים על קרן מושגית.</p>
<p>חוזה אקדמה (FORWARD)</p> <p>חוזה בין שני צדדים למכירת כמות נכס כלשהו במחיר מסוים בזמן נתון במועד ידוע מראש (מועד הפקיעה). החוזה קושר קשר מחייב בין הצדדים להסכם. חוזה זה אינו חוזה סטנדרטי ואינו נסחר בשווקי הון מאורגים אלא נעשה לפי צורכי הלקוח.</p>
<p>חוזה עתידי (FUTURE)</p> <p>חוזה בין שני צדדים למכירת כמות נכס כלשהו במחיר מסוים בזמן נתון במועד ידוע מראש (מועד הפקיעה). החוזה קושר קשר מחייב בין הצדדים להסכם. חוזה עתידי זה הוא חוזה סטנדרטי הנסחר בשווקי הון מאורגים.</p>
<p>חוזי אופציה</p> <p>מתחלקים לחוזי רכש (CALL) ולחוזי מכר (PUT). חוזה רכש הוא הזכות לקנות כמות מסוימת של נכס מסוים במחיר מימוש עד (אמריקאית)/ב (אירופית) תאריך מסוים. חוזה מכר הוא הזכות למכור כמות מסוימת של נכס מסוים במחיר מימוש עד (אמריקאית)/ב (אירופית) תאריך מסוים.</p>
<p>חישוב אקטוארי</p> <p>כל חישוב הנותן ביטוי לתנאי אי וודאות, כלומר, מותאם לסיכון. לדוגמה, משקף את ניסיון העבר והערכת ההנהלה לגבי מועדי הפרישה הצפויים של עובדי הבנק וההטבות הצפויים עם הפרישה, המיוחסות ליניארית על פני תקופת העבודה הצפויה.</p>

<p>חשיפות אלו נובעות ממחויבות שנטל הבנק כלפי הלווים שלו אך לתאריך הדיווח טרם מומשו/נוצלו על ידי הלווים ולאור זאת חשיפות אלו טרם באות לידי ביטוי ברישום נכס או התחייבות מאזנית. דוגמה לחשיפות אלו הן, בין היתר:</p> <ul style="list-style-type: none"> • התחייבויות למתן אשראי שטרם נוצלו; • מסגרות אשראי לא מנוצלות; • התחייבויות בהתאם להסכמי ערבות; • התחייבויות בהתאם לאישור עקרוני המחייב את הבנק לשמור על ריבית לתקופה מסוימת. • ועוד. <p>בדוחות הכספיים גילוי על התחייבויות חוץ מאזניות של הבנק באות לידי ביטוי במסגרת ביאור 31.</p>	<p>חשיפות חוץ מאזניות</p>
<p>החשיפה לסיכון הבסיס מתבטאת בהפסד שעלול להתרחש כתוצאה משינויים במדד המחירים ובשערי החליפין, עקב ההפרש בין שווי הנכסים להתחייבויות, כולל השפעת העסקאות העתידיות, בכל אחד ממגזרי ההצמדה. החשיפה לסיכונים הבסיס נמדדת כאחוז מההון החשוף של הקבוצה. ההון החשוף ברמת הבנק, כולל את ההון העצמי ועתודות מסוימות, בניכוי נכסים קבועים והשקעות בחברות מוחזקות.</p>	<p>חשיפת בסיס הצמדה ושער חליפין</p>
ד	
<p>מניה רגילה שעל פי תנאי ההנפקה שלה לא ניתנת למסחר חופשי במשך פרק זמן מסוים או עד שיקרה או שלא יקרה אירוע מסוים ופרק זמן זה טרם חלף ו/או אירוע זה עוד לא נתמלא.</p>	<p>יחידות מניה חסומות RSU</p>
<p>מענק בצורת מניות אשר הינן חסומות ותלויות בביצועים עתידיים של התאגיד הבנקאי</p>	<p>יחידות מניה חסומות תלויות ביצוע (PSU)</p>
<p>יחס בין ההון הרגולטורי הכשיר שברשות הבנק לבין נכסים משוקללים בסיכון בגין סיכון אשראי, סיכון שוק וסיכון תפעולי אשר חושבו בהתאם להוראות בנק ישראל ומשקפים את הסיכון הנשקף מהחשיפות בהם נוקט הבנק במהלך הפעילות.</p>	<p>יחס הלימות ההון</p>
<p>יחס כיסוי הנזילות הינו יחס הבוחן אופק של 30 ימים בתרחיש קיצון ונועד להבטיח שלתאגיד בנקאי מלאי של נכסים נזילים באיכות גבוהה שנותן מענה לצורכי הנזילות של התאגיד באופק זמן זה בהתאם לתרחיש הגלום בהוראה.</p>	<p>יחס כיסוי נזילות</p>
<p>מוגדר כמדידת ההון (המונה) מחולק במדידת החשיפה (המכנה), כאשר היחס מבוטא באחוזים.</p>	<p>יחס מינוף</p>
ה	
<p>מונח המתאר את ההסתברות שהלווה יגיע למצב של כשל אשראי בתוך תקופת זמן נתונה ממועד ביצוע הדרוג. המונח מספק הערכה של הסבירות שלוה לא יוכל לעמוד בהתחייבויותיו כפי התנאים החוזיים של חובותיו.</p>	<p>כשל תוך שנה מיום הדרוג בתקופה נתונה PD - (Probabil of Default ity)</p>

	ד
<p>מבני איגוח</p> <p>מבנים שהוקמו במטרה להעביר לבעלי האג"ח תזרימים הנובעים ממכשירים/נכסים אחרים. לצורך כך מוקמת חברת יעודית (Entity SPE – Special Purpose) שקולטת את הנכסים היוצרים תזרים מזומנים שמועבר על ידי יוצרם (originator) ומסיטה את תקבולי תזרים המזומנים המסויים ממנה אל בעלי האג"ח זאת בהתאם למבנה שמוסכם עם בעלי האג"ח לפי סדר הקדימויות הגלום בסדרות האג"ח השונות (tranch). המחאת הזכויות כאמור יוצר מבנה משפטי שבו נושי ה-SPE לא יוכלו לרדת לנכסי הישות המעבירה וגם לא יהיו חשופים לסיכונים הגלומים מפעילויות האחרות של הישות, וכי כל מהותה של ה-SPE הוא קבלת תקבולי תזרים המזומנים המדובר והעברה לבעלי האג"ח.</p>	מודל ההון הכלכלי
<p>מכשירים נגזרים משובצים (Derivative Embedded)</p> <p>נגזרים משובצים הינם מכשירים נגזרים, אשר משובצים (embedded) במסגרת חוזים מכשירים פיננסיים אחרים או חוזרים מסחריים לרכישה או מכירה של מוצרים ושירותים (חוזים) אלו מכונים בספרות החשבונאית כ"חוזים מארחים" Host (Contract).</p> <p>הטיפול החשבונאי מבוצע בהתאם למהות הכלכלית של הפריטים והעסקאות ולא בהתאם לצורתם המשפטית ולאור זאת, מכשירים נגזרים משובצים שעל פי מאפיינים כלכליים אינם קשורים באופן ברור והדוק לחוזה המארח מופרדים ממנו לצורכי המדידה בספרי הבנק.</p>	משך חיים ממוצע (מח"מ)
	נ
<p>נגזר אשראי</p> <p>חוזה המעביר סיכון אשראי מקונה למוכר. נגזרי אשראי יכולים ללבוש צורות שונות כמו: אופציות להגנה על כשל אשראי, שטר לכיסוי חלקי של סיכון האשראי, SWAP לכיסוי מלא של הסיכון וכו'.</p>	נדבך 1
<p>ניהול נכסים והתחייבויות – ALM</p> <p>ניהול נכסי בנק והתחייבויותיו במגמה ליצור הקבלה מתאימה ביניהם ולהכביר את הונו של הבנק בטווח הארוך, לטובת בעלי מניותיו.</p>	נכסים משוקללים בסיכון או נכסי סיכון (RWA)
<p>נקודת בסיס – Bp</p> <p>מאית של אחוז אחד המשמש כמודד לגבי שיעורי ריבית.</p>	

		ס
סיכון אשראי	סיכון האשראי הינו סיכון של הבנק להפסד כתוצאה מהאפשרות שלווה/צד נגדי לא יעמוד בהתחייבויותיו כלפי התאגיד הבנקאי, כפי שסוכמו.	
סיכון ה-Conduct (התנהלות מול לקוחות)	סיכון ה-Conduct (התנהלות מול לקוחות) הינו הסיכון שהתנהלות מול הלקוחות אשר אינה הוגנת, שקופה ומתאמת לצרכיו תוביל להפסדים כתוצאה מנזקים משפטיים, קנסות או נזקי מוניטין.	
סיכון נזילות	סיכון הנזילות הוא הסיכון הנוצר בשל אי הוודאות ביחס לאפשרות לגיוס מקורות ו/או למימוש נכסים, באופן בלתי צפוי ותוך פרק זמן קצר, מבלי שיגרם הפסד מהותי.	
סיכון תפעולי	סיכון תפעולי מוגדר כסיכון להפסד כתוצאה מאי נאותות או מכשל של תהליכים פנימיים, אנשים ומערכות או כתוצאה מאירועים חיצוניים. הגדרה זו כוללת סיכון משפטי, אך אינה כוללת סיכון אסטרטגי וסיכון תדמיתי.	
סיכון שיורי	הסיכון השיורי, הוא הסיכון שנשאר אחרי שיוך כל הסיכונים הספציפיים. לדוגמה: כאשר אדם רוכש נכס, הוא נחשף לחבילה של סיכונים שונים. רבים מהסיכונים הללו אינם ייחודיים לנכס שנרכש, אלא משקפים תרחישים רחבים יותר, כמו למשל עלייה או ירידה של מניות, העלאה או הורדה של שערי ריבית או שינוי קצב הצמיחה בכלכלה או בתעשייה מסוימת. ניתן לצמצם את החשיפה אליו באמצעות גיוון.	
סיכונים בסיסי	סיכון הבסיסי, אשר מתבטא בהפסד שעלול להתרחש כתוצאה משינויים במדד המחירים ובשערי החליפין, עקב ההפרש שבין שווי הנכסים להתחייבויות, כולל השפעת העסקאות העתידיות, בכל אחד ממגזרי ההצמדה.	
סיכונים ריבית	סיכון להפסד או לירידת-ערך כתוצאה משינויים בשערי הריבית במטבעות השונים.	
סיכון אסטרטגי	סיכון עסקי הכולל את ההשלכות הנוכחיות והעתידיות על הון, רווחים, מוניטין או מעמד הנובעים מהחלטות עסקיות שגויות, מיישום בלתי נאות של החלטות או מהעדר תגובה לשינויים ענפיים, כלכליים, רגולטורים וטכנולוגיים.	
סיכון מוניטין	הסיכון שפרסום או גילוי ציבורי של עסקה או נוהג הקשור ללקוחות, כמו גם תוצאות עסקיות ואירועים הקשורים לקבוצה, ישפיע באופן שלילי על אמון הציבור בקבוצה או יגרמו לירידה בבסיס הלקוחות או יגררו עלויות משפטיות גבוהות או ירידה בהכנסות.	
סיכונים שוק	סיכון שוק מוגדר כסיכון להפסד בפוזיציות מאזניות וחוץ מאזניות הנובע משינוי בשווי הוגן של מכשיר פיננסי עקב שינוי בתנאי שוק (שינוי ברמת מחירים בשווקים שונים, תנודתיות בשעורי ריבית, שערי חליפין, אינפלציה, מחירי מניות וסחורות ומדדים כלכליים נוספים).	
		ט
עלות ריבית	מרכיב הריבית שמקצה לשנה שוטפת ומסווג כחלק מהוצאות שכר.	
עלות שירות	כל מרכיבי עלות ההטבה לעובדים המוקצים לתקופה מסוימת.	

<p>הינו מודל למדידת ההפסד המקסימאלי הצפוי בשל התממשות סיכוני השוק בתקופת זמן נתונה וברמת ביטחון סטטיסטית קבועה מראש; השימוש בשיטה זו מצריך שיערוך שוטף של כל הפוזיציות של התאגיד בהתבסס על השווי ההוגן של הנכסים וההתחייבויות. מטרת המודל הינן לאמוד את הסיכונים שהמוסדות הפיננסיים חשופים להם, וכן להחזיר הון הולם לכיסוי הפסדים הנובעים מהתממשותם של סיכוני השוק בפעילויות שונות.</p>	<p>רוך בסיכון (Value at Risk) - Var</p>
<p>פ</p>	
<p>מונח המתייחס להסדרי מימון שונים שחוצים גבולות לאומיים, כגון מתן הלוואות לאנשים וגופים במדינה אחרת, מכתבי אשראי, קיבולים בנקאיים וכו'.</p>	<p>ה-Cross Border Activity ("פעילות חוצת גבולות")</p>
<p>ר</p>	
<p>שכבת הון הנכללת בחישוב ההון הרגולטורי הכשיר. הון רוברד 2 הינו הון נחות יותר (gone concern capital) והוא כולל בעיקר מכשירי כשירים שהונפקו על ידי הבנק בעבר אשר נכללים בהון זה בהתאם להוראות המעבר ליישום הוראות באזל 3 וכן מכשירי ההון החדשים הכשירים שמהווים ההון המותנה (contingent convertible- CoCo) שהונפקו על ידי הבנק ושימרו למניות הבנק בקרות אירוע מכונן (viability point of non). כמו כן, במסגרת הון זה נכללים פריטים נוספים כגון: יתרת הפרשה קבוצתית להפסדי אשראי לפני השפעת המס המתייחס עד לתקרה של 1.25% מסך נכסי סיכון האשראי.</p>	<p>רוברד 2</p>
<p>הרווח הבסיסי למניה יחושב על ידי חלוקת הרווח או ההפסד, המיוחס לבעלי מניות רגילות של החברה האם (המונה), בממוצע משוקלל של מספר המניות הרגילות הקיימות במחזור (המכנה) במהלך התקופה.</p>	<p>רווח בסיסי למניה</p>
<p>חלוקת הרווח או ההפסד, המיוחס לבעלי המניות הרגילות של החברה האם, ובממוצע המשוקלל של מספר המניות הקיימות במחזור, בהתחשב בהשפעת כל המניות הרגילות הפוטנציאליות המדללות.</p>	<p>רווח מדולל למניה</p>
<p>בעיקר משקף התאמות בגין אומדנים אקטואריים לסוף השנה של תכניות פנסיה להטבה מוגדרת והפחתה של סכומים שנרשמו בעבר ברווח כולל אחר.</p>	<p>רווח/הפסד אקטוארי</p>
<p>ריבית הנקבעת לפי בסיס אובייקטיבי חיצוני היינו, שלתאגיד לא תהיה השפעה ישירה בקביעתה, על פי נוסחה קבועה מראש.</p>	<p>ריבית העוגן</p>
<p>ש</p>	
<p>ערך המשקף את המחיר שלפיו ניתן לממש את הנכס הפיננסי או להעביר את ההתחייבות הפיננסי בעסקה בין קונה מרצון לבין מוכר מרצון. שווי זה נקבע בהתאם להיררכיית השווי ההוגן שנקבעה בתקינה החשבונאית:</p> <ul style="list-style-type: none"> - רמה 1 - שווי שנקבע בהתאם למחירים הנצפים בשוק; - רמה 2 - שווי שמוערך תוך שימוש בנתונים נצפים; - רמה 3 - שווי המוערך תוך שימוש טכניקות הערכה שכוללות גם נתונים לא נצפים. 	<p>שווי הוגן</p>
<p>השיעור מתוך חשיפת האשראי הכללית של הלווה במועד הכשל (EAD) אשר צפוי לגרום נזק לבנק בקרות אירוע הכשל.</p>	<p>שיעור ההפסד בהיתן כשל LGD - (Loss Given Default)</p>
<p>השיעור שמהווה המימון של הבנק בעסקת הרכישה ביחס לשווי הנכס הנרכש. שיעור המימון משקף מימד אחד של סיכון הלוואה, כאשר יחס LTV גבוה משקף סיכון גבוה יותר לבנק נתן האשראי.</p>	<p>שיעור המימון (LTV)</p>

	<p>שיעור התשואה הפנימי (שת"פ)</p> <p>מדד לבחינת כדאיות ביצוע השקעות. המדד מצביע על יעילותה ואיכותה של השקעה ספציפית לעומת ערך נוכחי נקי המצביע על ערכה וגודלה. שיעור התשואה הפנימי הינו שיעור הריבית המנכה את תזרימי המזומנים הצפויים מהמכשיר הפיננסי אל היתרה המאזנית בדוח הכספי.</p>
<p>שיעור התשואה להון</p> <p>היחס בין התשואה של עסק (רווח נקי) לבין ההון העצמי שלו. שיעור זה מודד את יכולת הבנק ביצירת רווחים מהנכסים נטו, וממחיש עד כמה יעיל הבנק בניצול השקעות נוספות ליצירת גידול בהכנסותיו.</p> <p>התשואה להון בבנקים מתבטאת ביחסים אלה:</p> <ul style="list-style-type: none"> • רווח נקי המיוחס לבעלי מניות התאגיד הבנקאי בניכוי דיבידנד למניות בכורה שלא נרשם כהוצאה ברווח והפסד והוכרז בתקופת הדיווח בלבד מחולק בהון עצמי ממוצע; • רווח נקי המיוחס לבעלי מניות התאגיד הבנקאי בניכוי דיבידנד למניות בכורה שלא נרשם כהוצאה ברווח והפסד והוכרז בתקופת הדיווח בלבד מחולק בהון עצמי ממוצע בניכוי יתרה ממוצעת של מניות בכורה שנכללו בהון העצמי. 	
<p>ת</p>	<p>תאגיד עזר</p> <p>תאגיד שאינו עצמו תאגיד בנקאי שעיסוקיו הם רק בתחום הפעולה המותר לתאגיד בנקאי השולט בו, למעט עיסוקים שהתייחדו לתאגידים בנקאיים בהתאם לחוק.</p>
<p>תהליך-ICAAP (Internal Capital Adequacy Assessment Process)</p> <p>תהליך הערכת הלימות ההון משמש לצורך בחינת היקף ההון הדרוש לתמיכה בסיכונים השונים שהקבוצה חשופה אליהם, על מנת לוודא שהון הקבוצה בפועל עולה על דרישות ההון האמורות בכל זמן.</p>	<p>תהליך הסקירה הפיקוחי SREP - (Supervisory Review Process)</p> <p>התהליך נועד להבטיח כי התאגידים הבנקאיים יקצו הון הולם על מנת לתמוך בכל הסיכונים הגלומים בעסקיהם, וכמו כן לעודד את התאגידים הבנקאיים לפתח להשתמש בטכניקות משופרות לניהול סיכונים לצורך ניטור וניהול סיכונים. במסגרת התהליך בוחן הפיקוח את פרופיל הסיכון של התאגיד הבנקאי וכן התהליך הפנימי שננקט על ידי הבנק להערכת נאותות כוללת של הלימות ההון הרגולטורי המוחזק על ידי הבנק כנגד החשיפות. תהליך זה נועד לתת לרגולטור כלים להערכה עצמאית של פרופיל הסיכון של הבנק וניהול הסיכונים ולקבוע צעדים להתערבות מוקדמות במטרה למנוע פגיעה ביציבות הבנק ואיתנות הפיננסית שלו.</p>
<p>תכנית הטבה מוגדרת</p> <p>סכומי קצבה או ביטוח קבועים וידועים מראש המשולמים לזכאים, בין שאלה תלויים בתוצאות השקעות של קרן הקצבה או המבטח.</p>	<p>תשואה להון</p> <p>רווח נקי בניכוי דיבידנד למניות בכורה שלא נרשם כהוצאה ברווח והפסד והוכרז בתקופת הדיווח בלבד מחולק בהון עצמי ממוצע.</p>
<p>תשואה להון מותאמת - RORAC</p> <p>שיטה המשווה תשואות על השקעות שונות הלוקחת בחשבון את הסיכון. התשואה בפועל מתואמת על ידי מדידת חשיפות הנכס לסיכון ומתאמת כלפי מטה את התשואה על נכסים מסוכנים יותר. יעילות השיטה תלויה בדיוק הערכה של הסיכון בנכסים שונים, ועד כמה ה"עונש" המוטל על נכסים מסוכנים יותר אכן משקף את דרגת סלידת הסיכון של כל משקיע נתון. לסוגים חדשים של נכסים, כמו נגזרים פיננסיים הערכת סיכון הוא דבר מאוד לא ודאי, לאור הניסיון בדבר התנהגות מחיריהם בפועל.</p>	

	B
כלי ניהולי למדידת ביצועי הבנק וקווי העסקים שלו במגוון נושאים כמותיים ואיכותיים אותם הגדירה הנהלת הבנק במסגרת התכנית האסטרטגית	BSC – Balanced Score Card
מימון פרויקטיים ציבוריים בו גוף פרטי מקבל זיכיון מגוף ציבורי כדי לממן, לתכנן, לבנות ולהפעיל מתקן ציבורי לתקופה קצובה בסופה עוברת הבעלות על הפרוייקט לממשלה.	B.O.T – Build Operate Transfer
	C
אגרות חוב המגובה על ידי תיק אגרות חוב ו/או הלוואות ברמות "בכירות" (seniority) ובדירוגים שונים.	CDO – Collateralized Debt Obligation
מכשיר פיננסי המעביר חשיפת אשראי למנפיק בין הצדדים לעסקה.	CDS – Credit Default Swap
אגרת חוב המגובה בתיק הלוואות.	CLO – Collateralized Loan Obligation
מודל מובנה של בקרה פנימית. מטרת מסגרת המודל הינה לסייע לעסקים ולישויות אחרות להעריך, לאמוד ולהעצים את מערכות הבקרה הפנימית הפועלות אצלם.	COSO – Committee Of Sponsoring Organizations Treadway Commission of the
	D
ה-(DFA) הינו חוק פדראלי אמריקאי אשר נכנס לתוקף ב-28 ביולי 2010 ומחיל רפורמה מקיפה ברגולציה הפיננסית, שלה השלכות שונות על קבוצת לאומי, שהעיקרית בהן מתייחסת לעסקאות בנגזרים מעבר לדלפק (OTC) מתחום החלף (Swap).	DFA – Dodd Frank Wall Street Reform and Consumer Protection Act
	E
רגולציה של האיחוד האירופי שנועדה להגדיל את יציבותם של השווקים מעבר לדלפק (OTC) בכל מדינות האיחוד האירופי.	EMIR – European Market Infrastructure Regulation
	F
חוק אמריקאי הנועד לשיפור אכיפת המס, קובע כי גופים פיננסיים מחוץ לארה"ב חייבים בדיווח לרשות המס האמריקאית על חשבונות המנוהלים אצלם ושייכים למי שחייב בדיווח גם אם הוא לא תושב ארה"ב.	FATCA – Foreign Accounts Tax Compliance Act
התאגיד האמריקאי הפדרלי לביטוח פיקדונות ואחת מרשויות הפיקוח על הבנקים בארה"ב.	FDIC – Federal Deposit Insurance Corporation
סוכנות המסונפת לממשלת ארצות הברית הרוכשת משכנתאות, מאגחת אותן ומוכרת אותן לציבור. (אין לחברה זאת ערבות של ממשלת ארה"ב).	FHLMC – Freddie Mac
חברה ציבורית בחסות ממשלת ארצות הברית הרוכשת משכנתאות, מאגחת אותן ומוכרת אותן בשוק החופשי (אין לחברה זאת ערבות של ממשלת ארה"ב)	FNMA – Fannie Mae
	G
חברה פדראלית למשכנתאות. האג"ח המונפקות על ידה זוכות לערבות של הסוכנות הממשלתית למשכנתאות (Government National Mortgage Association).	GNMA – Ginnie Mea

O

OECD

ארגון בינלאומי של המדינות המפותחות המקבלות את עקרונות הדמוקרטיה הליברלית והשוק החופשי. הארגון הינו פלטפורמה לדיון במדיניות, השוואת ביצועים, איתור פתרונות לקשיים וגיבוש קודים, עקרונות מנחים וסטנדרטים משותפים לביצוע מדיניות כלכלית וחברתית ברמה הלאומית. במסגרת הארגון כל מדינה חברה יכולה לתרום באופן משמעותי לקביעת מדיניות הארגון וניסוח קווי פעולה משותפים.

S

SCDO - Synthetic collateralized Debt Obligation

הסכם המגובה על ידי תיק CDS (שהינן נגזרות) ברמות בכירות (Seniority) שונות.

אֵינְדֵקְס

א

אוּמְדָנִים חֲשׁוֹנָאִיִּים קְרִיטִיִּים 3

אֵיגוּחַ 333,329,253,132

אִירוּשִׁים לְאַחַר תַּאֲרִיךְ הַמָּאֵז 142,141,117

אֶקְטוֹאֲרִי 335,331,321,190,189,188,186,181,176,156,133

אֲרָגוֹן מְחַדֵּשׁ שֶׁל חוֹבוֹת בְּעִיִּתִיִּים 244,243

ב

בְּאֵזֶל 330,306,204,199,198,174,98,84,74,49,48,32,11

335,333

בִּטְחוֹנוֹת 253,216,93,62

בְּנֵינִים וְצִיּוּד 9,135,119,117,115,114,111,109,23,21,20,10,9

328,327,299,280,279,255,254,171,170,147,138

בְּקֵרוֹת 335,306,300,132,106,105,104,103,101,93,3

ג

גּוֹרְמִים סְבִיבִיתִיִּים 127

גִּידוֹר 219,218,156,155,146,144,131,121,110,82,38,22

225,222,221,220

ד

דוּחַ מְאוּחַד עַל הַרוּחַ הַכּוֹלֵל 110,5

דוּחַ עַל הַשִּׁנּוּיִים בְּהוֹן הַעֲצָמִי 123

דוּחַ עַל תַּזְרִימֵי מְזוּמָנִים מְאוּחַד 116,115,114,5

דוּחַ רוּחַ וְהַפְסַד מְאוּחַד 327,283,109,9,5

דִּיבִדְנָדִים 281,198,137,115,99,19

ה

הוֹן וְהַלִּימּוֹת הַהוֹן 311,32,23,3

הוֹן מְנִיּוֹת 112

הוֹן עֲצָמִי רוֹבֵד 1 203,202,201,200,199,49,35,34,33,32,17

330

הוֹן רוֹבֵד 1 נוֹסֵף 330,32

הוֹן רוֹבֵד 2 335,202,201,174,33,32

הִיוֹן עֲלוּיּוֹת תּוֹכְנָה 301

הַלְבֵּנָת הוֹן 314,307,91,90

הַלוֹאֹת לְדִיּוֹר 69,68,67,58,57,56,55,53,52,40,34,33,24

240,239,238,231,230,208,164,163,127,124,94,73,72,70

282,253,251,250,249,248,247,246,245,244,243,242,241

317,311,310,305

הַנְּכָסִים הַמְשׁוּעֲבָדִים 311,217,216

הַנְּפִקָה 312,198,185,172,136,34

הַסְבִּיבָה הַכִּלְכִּלִּית 119,118

הַפְרָשָׁה לִירִידַת עֵרֶךְ 138,130,129,114,96

הַפְרָשָׁה לְמַס 18,11

הַפְרָשָׁה פְּרֻטְנִית לְהַפְסְדֵי אִשְׂרָאֵל 244,243,144,127

הַפְרָשָׁה קְבוּצָתִית לְהַפְסְדֵי אִשְׂרָאֵל 335,331,129,127,33

הַצָּגָה מְחַדֵּשׁ 141

הַתְּחִיבּוּיּוֹת בְּגִין הַטְּבוֹת לְעוֹבְדִים 175,110

ו

וְעֵדָת 197,196,184,183,182,181,179,178,177,84,49,48

312,311,304,294,292,289,288,285,214,212,204,199,198

333,330,313

ז

חוֹבוֹת בְּעִיִּתִיִּים 250,249,248,247,127,54

חוֹבוֹת פְּגוּמִים 163,154,144,127,126,94,64,63,54,53,52,25

244,243,242,239,238,233,232,231,230,228,226,199,164

326,310,260,250,249,248,247,246,245

ח

יַחְסֵי הוֹן 198

יַחְסֵים פִּינָנְסִיִּים 11

יַעַד הוֹן 33

יְרִידַת עֵרֶךְ 139,138,135,131,130,124,120,114,99,97,26

321,140

ט

לוּיִם גְּדוֹלִים 17

לְקוֹחוֹת עֶסְקִיִּים 318,306,140,12,8

לְקוֹחוֹת קַמְעוֹנָאִיִּים 84,52

י

מָאֵז 328,283,111,10,5

מְכַנָּה אֲרָגוֹנִי 318,317,305,283,5

מְגַבְלוֹת 74,73,67,65,62,58,57,56,55,54,49,47,33,28,12

274,272,253,223,198,175,127,106,88,87,86,83,82,76

319

מְגַרֵי פְּעִילוֹת 228,226,225,172,140,117,54,39,38,36,5,3

316,303,283,236,235,234,233,232,231,230

מְגַרֵי פְּעִילוֹת פִּיקוּחִיִּים 225,140

מִדְד הַמַּחֲרִים לְצָרְכָן 178,122,118,18,15

מִדְיֻנוֹת זְרוֹת 65,64,63,62

מִדְיֻנוֹת חֲשׁוֹנָאִית 142,141,140,139,94,54,34,3

מִדְיֻנוֹת נִיהוּל סִיכּוֹנִים 47,28

מוֹנִיטִין וְנִכְסִים בְּלִתֵי מוֹחֲשִׁיִּים 202

מוֹסְדוֹת פִּינָנְסִיִּים זְרִים 265,263

מוֹסְדִיִּים 282,229,227,181,173,147,67,66,39,38,34,14,8,6

320,311,310,306

מְזוּמָנִים וְשׁוּי מְזוּמָנִים 281,115,114

מִיזְגִיגִים וְרִכִּישוֹת 318,317,44

מִימּוֹן מְמוֹנֵף 73

מִינּוֹף 332,330,203,199,117,88,71,49,28,11

מִיסוּי 313,91,90

מִיסִים נִדְחִים 202,152,151,142,137,119,100

מִכְשִׁירֵי הוֹן 330,33,32

מִמְשָׁלָה 337,254,205,166,126,114,15

מִסְגְּרוֹת אִשְׂרָאֵל 332,318,312,253

מִקְרוֹת מִימּוֹן 84,44

נ

נגזרים ,75,74,70,66,65,58,57,56,55,38,35,23,20,19,10
,131,126,125,124,119,117,114,111,96,95,87,86,80,78,76
,223,222,221,220,219,218,203,199,147,146,145,134,132
,268,266,265,264,263,262,261,258,256,255,254,253,225
336,333,328,326,321,320,280,271,270,269
נילות ,217,205,204,93,87,86,84,74,65,50,49,12,11,3
334,332,320,253,218
ניירות ערך ,35,31,28,27,26,25,24,23,22,18,17,12,11,10
,111,110,97,96,91,90,87,71,66,58,57,56,55,46,45,38
,158,157,156,155,145,133,130,129,126,125,117,115,114
,216,212,211,208,206,203,199,175,171,162,161,160,159
,268,266,265,264,263,262,261,260,255,254,225,218,217
,328,321,320,311,289,282,281,280,274,272,271,270,269
330

ניתוח תרשימי קיצון 48

נכסי סיכון ,333,233,232,231,230,228,226,201,35,33,32,11
335

נכסים אחרים ,189,172,151,136,128,117,114,111,66,10
333,329,328,326,322,280,274,272,255,254

ס

סווג מחדש ,170,166,165,164,148,146,115,114,109,100
,326,281,279,244,242,239,238,237,190,188,175,173,172
327

סייבר 329,306,300,212,89,12

סיכון אשראי ,54,53,52,51,50,42,34,32,27,25,24,19,12,3
,94,93,75,73,72,70,66,65,64,63,62,61,59,58,57,56,55
,203,201,199,166,165,164,163,144,127,126,125,117,96
,332,274,272,262,261,253,252,251,250,242,237,223,218
334,333

סיכון מוניטין 334,93,89,51,12

סיכון מימון 84

סיכון ריבית 93,50

סיכון שוק 334,333,332,261,125,93,87,74,50,47,12,3

סיכון תפעולי 334,201,93,88,50,32,12

סיכונים אחרים 90,51,50,3

ע

עמלות ,205,148,147,134,129,124,117,109,36,20,19,9
327,326,311,310,279,235,213,210,209,208,207

ענפי משק 318,73,58,57,56,55,54,25,24
ערך בסיכון 335

פ

פחת והפחתות 135,119,21

פיקדונות הציבור ,111,86,85,46,45,42,39,37,29,23,11,10
,255,254,236,233,232,231,230,228,226,173,145,117,114
328,325,323,280,278,274,272,262,261,260,258,256
פנסיה ,187,186,185,176,175,148,133,110,93,80,47,38,21
335,321,302,301,295,294,293,292,289,262,261,192

צ

צדדים קשורים 278,277,276,275,273,121,118,61

ק

קיצוז נכסים והתחייבויות 137,134

ר

רגולציה 337,313,302,93,92,90,51,50,49,47,14,5
ראי החשבון המבקרים 291,287,108,107,106,101,5
רווח למניה 155,143,138,117
ריכוזיות לווה 93,50
ריכוזיות ענפית 93,50

ש

שווי הוגן ,118,117,110,96,95,81,80,79,78,77,76,66,26,22
,158,156,155,138,136,133,132,131,130,129,126,125,120
,265,264,263,262,261,260,253,223,222,220,217,188,159
335,326,271,270,269,268,267,266

ת

תגמול ,184,183,182,181,179,178,177,175,134,120,48
312,306,298,295,294,293,292,278,197,196,195
תיאבון הסיכון 307,93,71,49,48,47,33,25,13
תיק בנקאי 75
תיק למסחר 93,75,26
תכנון וניהול ההון 306
תשואה להון 336,52,46,45,18,17
תשואה להון מותאמת 336
תשלום מבוסס מניות ,293,195,148,143,134,114,112,100
296